

Revaz Lordkipanidze
რევაზ ლორთქიფანიძე
Реваз Лордкипанидзе

**International Economic Competition and
Competitive Management Theory**

საერთაშორისო ეკონომიკური კონკურენციისა
და კონკურენტული მართვის თეორია

**Теория международной экономической
конкуренции и конкурентного управления**

Tbilisi

Philanthropic Research Academy

for Georgian Parliament Digital Library “Ivereli”

2019

Dedicated to the Professionalism in the All - current American Reform of the "Protective Wall of a Stronger Economy", Progressive changes in Georgia and whole Eurasian space, author's Colleagues (Harvard, St. Petersburg and Tbilisi State Universities) in Justice and World Machine-Building Economics, fantastically wise friends of University of Patriarchate (Georgia), the Open Door Center (US), American Economic Association, New York Academy of Political Science, New York Academy of Sciences, California Academy of Sciences, very needful for World progress ResearchGate, our dear Open Wikipedia, Genius Experienced and Young Managers of Georgian Technical University, Mayo Clinic (US) and the University Geomedi (Georgia).

This work is a generalized research of the theory and practice of economic competition in the English and Georgian languages, which combines various significant issues of international and local markets. The present work is prepared for students and wider readers, also providing some help to interested professionals. The work is a continuation of the researches under blessing of the Archimandrite Saba (Ghvtiso Shalikashvili) from Saint Church Qashveti.

According to specialization priorities (Economics, World Economy, International Economic Relations, Engineering economics, Healthcare Management, Sports Administration, Economical Physics), Doctor of Economics Revaz Lordkianidze has successfully completed the course of Harvard University about US government reforms and continues research by different courses of economic competition.

Edited and Reviewed in the Academy named after Economist A. Gunia

მეცნიერ-რედაქტორი – ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, აკადემიკოს ავთანდილ გუნიას სახელობის ბიზნესის აკადემიის საპატიო წევრი დ. ჩლაიძე.

რეცენზენტები:

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს ეკონომიკური კონკურენციის დაცვის დეპარტამენტის უროსი ს. ფეტელავა;

ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრი ლ. ქარჩავა.

ISBN 978-9941-8-0975-0 (PDF)

Content

<i>1. Instead of Intro: Results of my Public Lecture - Birth of Theoretical School of Competitive Management – New MBA: Management By Abilities -----</i>	<i>4</i>
<i>2. Principles for Perfection of International Competition and Competitive Management-----</i>	<i>7</i>
<i>3. For Improve of Economic Thinking-----</i>	<i>146</i>
<i>4. Instead of Conclusion: Recommendations for Economic Reforms-----</i>	<i>445</i>
<i>5. About Revaz Lordkipanidze -----</i>	<i>448</i>

1. Instead of Intro:

Results of my Public Lecture - Birth of Theoretical School of Competitive Management – New MBA: Management By Abilities

In the process of preparing my public lecture on January 16 (2019), I received my new - significant for me research results. Many thanks to Doctor David Chlaidze and all my most respected colleagues and students for their active participation in a public lecture and very interesting recommendations for improving of educational system.

My works on economics and innovative economic physics have shown that rationally effective competition should also be the basis of sound management.

The brilliant American engineer Frederick Taylor¹ laid the foundations of scientific management and his creative legacy is evaluated by us (even according to our needed critical assessment style), as an increasingly important management science.

In modern conditions, from the heritage of many valuable scientific studies related to management, we distinguish three main really genius American schools:

1) School of Quantitative Methods (with an assessment of the exact sciences), where J. Neumann² occupies a special place, which, as is well known, has innovative research in quantum physics and computer science;

2) School of Situational Methods (with an emphasis on the psychological aspects of human relations), where, we would say, the initial role is assigned to the sociologist M. Follet³;

3) Goal-oriented School (for example, the MBO: Management by Objectives), with innovative guidance from the so-called modern management guru P. Drucker⁴.

---

¹ Taylor, F (1911). The Principles of Scientific Management. New York and London, Harper & brothers.

² Neumann, J (1941). Distribution of the ratio of the mean square successive difference to the variance. *Annals of Mathematical Statistics*. 12 (4): 367–395. doi:10.1214/aoms/1177731677. JSTOR 2235951.

³ Follett, M. (1940). *Dynamic Administration: The Collected Papers of Mary Parker Follett*, ed. by E. M. Fox and L. Urwick, London, Pitman Publishing.

Our approach mainly consists in the fact that, using the best qualities of all the above three schools, in accordance with the requirements of the time, we propose a new direction of management - "School based on abilities" (New MBA: Management By Abilities). Naturally, this is another MBA - not our for all economists - Master of Business Administration.

We will follow the step by step for explanation.

About the first, the so-called quantitative school, I would like to convince the reader that, in addition to mathematics, I use "innovation" physics in economic research, but economics and management are much more difficult. I think that the most significant were for our research, the assessment of the correctness of our critical conclusions from the highest world standards of Harvard University⁵ School and Georgian Centers. I have loved and love exact mathematics from early childhood, but I think You will agree, that economics and management are full of surprises and inexactnesses.

I would like to express my sincere gratitude to the second school of situational methods, which requires caring psychological methods and individual organizational behavior for each specific situation and reflects the needs of humanity in more worthy relationships with each person.

Despite the great respect for Peter Drucker, in theory and practice of management for the 3rd school, I cannot share his position, in which he partially shares the view that Darwin⁶, Marx and Freud form a trinity, which is often called the creator of the modern world. We are against these views, first of all, because Darwin and Marx clearly oppose belief in the Savior, to this, Darwin preaches the wrong theory about the evolution of man from a monkey, while Marx preaches the utopian goals of the future society without a diversity of private instincts and interests - the world is attractive for its diversity.

---

⁴ "Peter F. Drucker". Claremont Graduate University. Archived from the original on 27 August 2006. Retrieved 24 March 2014; "Peter Drucker, Leading Management Guru, Dies at 95," Bloomberg, 11 November 2005; *Drucker, P (December 1995). "The Age of Social Transformation". The Atlantic*. Retrieved 12 March 2012.

⁵ Lordkipanidze R (2018). My Wonderful Harvard Course "U.S. Public Policy: Social, Economic and Foreign Policies", <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/278883>

⁶ Peter Drucker Quote, <https://www.inc.com/magazine/19930301/3398.html>

P. Drucker really very correctly notes that if we want to develop something, we must first of all evaluate it. But, unfortunately, the estimated goals and strategies are often unrealistic or inaccurate, and in many cases, even the predictions of genius science often do not correspond to reality.

Based on the foregoing, I think we should focus most on our own (real) capabilities, and not largely unrealistic goals, but do not rule out that goals and objectives are also very significant and needed.

Focused on their own abilities, management, based on competition research⁷, is also called Competitive management, which gives the most effective results.

Multi-factorial assessment of our own abilities and additional rational stimulation of the most effective (competitive) abilities, I think, are without alternative and they are future for our actions in management. As we spoke against the market in interpreting numerous “ants”, we also do not recommend, for example, to convert a football player into a basketball player. The power of management (coach) is not in setting a goal (for example, to make a talented football player a basketball player), but rather to see and develop the most effective abilities (talents) of a managed object.

---

⁷ Lordkipanidze R (2018). Economic Competition: Urgent Need in Rethinking and Unprecedented Perspectives by Internet. – Philanthropic Research Academy for the Georgian Parliament Digital Library, ISBN 978-9941-8-0722-0 (PDF). <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/284911>

Lordkipanidze, R (2018:4). Some misconceptions about perfect competition in economic theory and urgent recommendations for practice. - Internet Journal Pro-Economics. <http://www.proeconomics.ru/catalog/2018/4/lordkipanidze.pdf>

2. Principles for Perfection of International Competition and Competitive Management

As known, my this research dedicated to the Professionalism in the All - current American Reform of the "Protective Wall of a Stronger Economy", Progressive changes in Georgia and whole Eurasian space, my sincerely Greatest Colleagues (Harvard, St. Petersburg and Tbilisi State Universities) in Justice and World Machine-Building Economics, fantastically wise friends of University of Patriarchate (Georgia), the Open Door Center (US), American Economic Association, New York Academy of Political Science, New York Academy of Sciences, California Academy of Sciences, very needful for World progress ResearchGate, our dear Open Wikipedia, Genius Experienced and Young Managers of Georgian Technical University, Mayo Clinic (US) and the University Geomedi (Georgia).

Modern economic reforms in the United States deserve special attention because they protect the principles of the Free Market, but consider it necessary to clearly overshadow the ineffective trends that hinder the market.

My work is trying to correct the errors of economic theory for international practice and represents the principles for improving the evaluation of very significant for market competition and accordingly keenly needed competitive management.

Fantastic Research Results from Competition Level Evaluation and Competitive Management

As You know, with using the experience from my research and very talented studies of colleagues⁸, I saw and made sure in the close connection between the natural and public

---

⁸ Archil Prangishvili and others, Development of Distributed Complex Network for Representation of Knowledge Base.

sciences and with the application of the law of physics, it is known from my works, that I made a recommendation to determine competition not only by quantitative (as it was earlier), but also by qualitative (mostly efficiency) criteria⁹.

---

https://www.researchgate.net/publication/321634773_Development_of_Distributed_Complex_Network_for_Representation_of_Knowledge_Base Archil Prangishvili and others, On network maintenance problem. Mixed-type semi-Markov queuing system with bifurcation of arrivals. - January 2018, Bulletin of the Georgian National Academy of Sciences 12(2): 36-40.

https://www.researchgate.net/publication/328294765_On_network_maintenance_problem_Mixed-type_semi-Markov_queuing_system_with_bifurcation_of_arrivals Archil Iveri Prangishvili, et al. An open priority queuing system for two maintenance operations. January 2017, Bulletin of the Georgian National Academy of Sciences, 11(4): 22-27.
https://www.researchgate.net/publication/322732290_An_open_priority_queuing_system_for_two_maintenance_operations

George Sharvashidze, Private higher education in Georgia. UNESCO-IIEP.

https://www.researchgate.net/publication/44834647_Private_higher_education_in_Georgia

Dimitri Kordzaia, at al. The Attitudes, Needs, and Requirements at End of Life in the Republic of Georgia (Comparative Analysis of Groups of Patients With Cancer and Elders). June 2018, Journal of palliative care 33(2): 082585971877945, DOI: 10.1177/0825859718779455

https://www.researchgate.net/publication/325653480_The_Attitudes_Needs_and_Requirements_at_End_of_Life_in_the_Republic_of_Georgia_Comparative_Analysis_of_Groups_of_Patients_With_Cancer_and_Elders

Manana Kakabadze, Are Androgens Valuable in Management of Diabetes? DOI: 10.19080/CRDOJ.2017.02.555598 July 2017

https://www.researchgate.net/publication/322311069_Are_Androgens_Valuable_in_Management_of_Diabetes

Marina Pirtskhalava, Achievements and Perspectives of the University Geometri. – Tbilisi, International Scientific-Practical Conference “Modern Issues of Biomedicine”, Proceedings, 2018, December 21: 5-8.

Goderdzi Tkeshelashvili, at al. Methane Emissions from the Black Sea Bottom in the Mouth Zone of the Supsa River at the Coast of Georgia.

https://www.researchgate.net/publication/274632968_Methane_Emissions_from_the_Black_Sea_Bottom_in_the_Mouth_Zone_of_the_Supsa_River_at_the_Coast_of_Georgia

Amkoladze G, Buadze L., Kutateladze R. - Compare mentality of American, European and Japanese leaders with Georgian business leaders mentality. – Modern Issues of Medicine and Management: Quarterly, International, Refereed, Peer-reviewed Collected Scientific Works. 2018: 2, 43-50.

David Chlaidze, Generation of information systems and its impact on modern medicine. - Parliament of Georgia, Digital Library Iverieli

https://www.researchgate.net/publication/325757598_davit_chlaidze_inpormatsiuli_sistemebis_taoba_da_misi_gavlena_tanamedrove_meditisinaze_Generation_of_information_systems_and_its_impact_on_modern_medicine_-_Parliament_of_Georgia_Digital_Library_Iverie

Nugzar Aleksidze, The Quantitative Distribution of the Hormones of Love and Neurotransmitters at Psycho Emotional Stresses. – Tbilisi: 2018.

https://www.researchgate.net/publication/327422320_The_Quantitative_Distribution_of_the_Hormones_of_Love_and_Neurotransmitters_at_Psycho_Emoional_Stresses

⁹ Revaz Lordkipanidze, Beware of Market "decoy-duck" (How to protect the economy from predators dumping-temporarily low prices and adventurous stimulation to idlers?). - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for the Public Lecture, As E-Book, 2019: 18.

https://www.researchgate.net/publication/330167950_Beware_of_Market_decoy-duck_How_to_protect_the_economy_from_predators_dumping-temporarily_low_prices_and_adventurous_stimulation_to_idlers_-_Tbilisi_Philanthropic_Research_Academy_for_the_Public_Lecture

Revaz Lordkipanidze, Which “Open Economy” is More Useful for Competition? - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for the Public Lecture, As E-Book, 2019: 17.

I should especially note the achievements of the very long-time researcher Frederick Taylor¹⁰, whose multi-factorial in-depth observations not only lose their relevance, on the contrary, their relevance grows in the computer technology age.

After many studies, I came to fantastic results, by which, despite the quantitative great number of competitors in China, according to my estimates, for example, the levels of competition in the modern USA and Switzerland are approximately 350-360% higher. And the interest of investors to China markets is caused by the cheapness of resources, which will

---

https://www.researchgate.net/publication/330142412_Which_Open_Economy_is_More_Useful_for_Competition_-_Tbilisi_Philanthropic_Research_Academy_for_the_Public_Lecture_As_E-Book_2019_17

Revaz Lordkipanidze, Paradox of Mistaken Export Promotion. - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for the Public Lecture, As E-Book, 2019: 17.

https://www.researchgate.net/publication/330083206_Paradox_of_Mistaken_Export_Promotion_-_Tbilisi_Philanthropic_Research_Academy_for_the_Public_Lecture_As_E-Book_2019_17

Revaz Lordkipanidze, How to Keep Talents and Health from Dishonest Competitors Behavior in New World of Internet (After Applying Law of Physics in Economics). - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for the Public Lecture, As E-Book, 2019: 15.

https://www.researchgate.net/publication/330026420_How_to_Keep_Talents_and_Health_from_Dishonest_Competitors_Behavior_in_New_World_of_Internet_After_Applying_Law_of_Physics_in_Economics_-_Tbilisi_Philanthropic_Research_Academy_for_the_Public_Lecture_A

Revaz Lordkipanidze, How does the New Year Holidays Influence on the Economy? - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for the Public Lecture, As E-Book, 2018: 16.

https://www.researchgate.net/publication/329957301_How_does_the_New_Year_Holidays_Influence_on_the_Economy_-_Tbilisi_Philanthropic_Research_Academy_for_the_Public_Lecture_As_E-Book_2018_16

Revaz Lordkipanidze, Sell Dangerously Masked Energy-intensive Crypto-currencies, Buy Stocks of Energy-saving Technologies and Future World Will Be Rich and Healthy. - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for the Public Lecture, As E-Book, 2018: 5.

https://www.researchgate.net/publication/329844672_Sell_Dangerously_Masked_Energy-intensive_Crypto-currencies_Buy_Stocks_of_Energy-saving_Technologies_and_Future_World_Will_Be_Rich_and_Healthy_-_Tbilisi_Philanthropic_Research_Academy_for_the_Public_Lecture

Revaz Lordkipanidze, Reducing the Longest Global Economic Cycles (Approximate Generalizing Periodization). - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for the Public Lecture, As E-Book, 2018: 21.

https://www.researchgate.net/publication/329660142_Reducing_the_Longest_Global_Economic_Cycles_Approximate_Generalizing_Periodization_-_Tbilisi_Philanthropic_Research_Academy_for_the_Public_Lecture_As_E-Book_2018_21

Revaz Lordkipanidze, Phases of Economic Growth and in Which Post-ancient World do We Live Now? - Tbilisi, As E-Book, Philanthropic Research Academy for Georgian Parliament Digital Library, 2018: 14.

https://www.researchgate.net/publication/329629966_Phases_of_Economic_Growth_and_in_Which_Post-ancient_World_do_We_Live_Now_-_Tbilisi_As_E-Book_Philanthropic_Research_Academy_for_Georgian_Parliament_Digital_Library_2018_14

Revaz Lordkipanidze, Wise World Union in Internet Era Can Become Needful Economic Robotics for Peace Processes. - Tbilisi, As E-Book, Philanthropic Research Academy for Georgian Parliament Digital Library, 2018: 14. <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/287114>

https://www.researchgate.net/publication/329403368_Wise_World_Union_in_Internet_Era_Can_Become_Needful_Economic_Robotics_for_Peace_Processes_-_Tbilisi_As_E-Book_Philanthropic_Research_Academy_for_Georgian_Parliament_Digital_Library_2018_14 <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/287114>

¹⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/Frederick_Winslow_Taylor

eventually equilibrate and the high-tech Western market undoubtedly will acquire priority in long-time strategy.

According to my latest research results, You can use, that:

Competition Level=Market efficiency/Weighted average share of companies

- Now, I definitely think, that market competitiveness should be primarily determined by **Market efficiency**, including productivity (or capital and different materials intensities) and profitability (ROE, ROA, ROIC, etc) indexes. There may be many competitors in the market, but not effectively in general. This does not mean that quantitative indicators should be ignored. We should also use them for a comprehensive assessment.

- The **weighted average share of companies** can also independently assess market competition and concentration, but due to efficiency, it is a more exact criterion. The weighted average share of companies can be determined by also my formula:

$$\text{Weighted average share of companies} = \sum_{i=1}^n (S_i V_i) / V,$$

where n - number of companies in the market;

S_i – market share of i company in percent;

V_i – i company volume in dollars;

V – total market volume in dollars.

For example, if the volume of a homogeneous market is \$ 200 billion and 3 companies are represented by 40; 60 and 100 billion dollars, the weighted average share of companies will be 38%. That is $(20\% \times 40 + 30\% \times 60 + 100 \times 50\%) / 200 = 38\%$.

Naturally, the arithmetic average share of any 3 companies will be $100/3 = 33.3\%$. But the weighted average share on level 38% more exactly reflects the real situation.

If in the above-mentioned \$ 200 billion market, companies are represented by the values of 198; 1 and 1 dollars, their weighted average will be $(198 \times 99\% + 1 \times 0.5\% + 1 \times 0.5\%) / 200 = 98.015$

3 companies are represented in such uneven market, but their arithmetic average share is 33.3%, but the real picture is reflected by a weighted average share on 98.015%, which shows, that a company with very high specific weight has real power.

My works on economics and innovative economical physics have shown again, that the most effective optimal competition and competitive management require evolution of estimations.

For Evolution of Estimation of Competition and “Mirror Reflection” of Competitive Management

We have no information or even some idea how the computer era will fast change the world after 100 years. Naturally, economic theory will also change significantly. I saw the close connection between the natural and public sciences and with the application of the law of physics, it is known from my works, that I made a recommendation to determine competition and competitive management not only by quantitative (as it was earlier), but also by qualitative (mostly efficiency) criteria.

Now, I definitely think, that market competitiveness should be primarily determined by efficiency, including productivity and profitability indexes. There may be many competitors in the market, but not effectively in general. This does not mean that quantitative indicators should be ignored. We should also use them for a comprehensive assessment.

The modern Internet world provides an opportunity and states should consistently everywhere register not only prices, but also determine with “Mirror Reflection” the ratings of specialists. Accordingly, we can easily find the adventurous dumping and specialists we need. Consequently, modern management orientations should be:

- 1) the best standards of quality and efficiency;
- 2) maximum compliance and competence of personnel, the system of continuous training;
- 3) minimum costs;

4) non-waste production, etc.

Until modern times, in the economic theory, market competition is associated with the market concentration and it is determined with many interesting similar indexes¹¹:

“In economics, market concentration is a function of the number of firms and their respective shares of the total production (alternatively, total capacity or total reserves) in a market. Alternative terms are Industry concentration and Seller concentration. Market concentration is related to industrial concentration, which concerns the distribution of production within an industry, as opposed to a market. In industrial organization, market concentration may be used as a measure of competition, theorized to be positively related to the rate of profit in the industry, for example in the work of Joe S. Bain”.

From the best international internet reviews, we know, that¹²:

“By about 1900 one finds managers trying to place their theories on what they regarded as a thoroughly scientific basis (see scientism for perceived limitations of this belief). Examples include Henry R. Towne's Science of management in the 1890s, Frederick Winslow Taylor's The Principles of Scientific Management (1911), Lillian Gilbreth's Psychology of Management (1914), Frank and Lillian Gilbreth's Applied motion study (1917), and Henry L. Gantt's charts (1910s). J. Duncan wrote the first college management-textbook in 1911.

In 1912 Yoichi Ueno introduced Taylorism to Japan and became the first management consultant of the "Japanese-management style". His son Ichiro Ueno pioneered Japanese quality assurance.

The first comprehensive theories of management appeared around 1920. The Harvard Business School offered the first Master of Business Administration degree (MBA) in 1921. People like Henri Fayol (1841–1925) and Alexander Church (1866-1936) described the various branches of management and their inter-relationships. In the early-20th century, people like Ordway Tead (1891–1973), Walter Scott (1869-1955) and J. Mooney applied the principles

---

¹¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Market_concentration

¹² <https://en.wikipedia.org/wiki/Management>

of psychology to management. Other writers, such as Elton Mayo(1880–1949), Mary Parker Follett (1868–1933), Chester Barnard (1886–1961), Max Weber (1864–1920), who saw what he called the "administrator" as bureaucrat, Rensis Likert(1903–1981), and Chris Argyris (born 1923) approached the phenomenon of management from a sociological perspective.

Peter Drucker (1909–2005) wrote one of the earliest books on applied management: Concept of the Corporation (published in 1946). It resulted from Alfred Sloan (chairman of General Motors until 1956) commissioning a study of the organisation. Drucker went on to write 39 books, many in the same vein.

H. Dodge, Ronald Fisher (1890–1962), and Thornton C. Fry introduced statistical techniques into management-studies. In the 1940s, Patrick Blackett worked in the development of the applied-mathematics science of operations research, initially for military operations. Operations research, sometimes known as "management science" (but distinct from Taylor's scientific management), attempts to take a scientific approach to solving decision-problems, and can apply directly to multiple management problems, particularly in the areas of logistics and operations.

Some of the more recent developments include the Theory of Constraints, management by objectives, reengineering, Six Sigma, the Viable system model, and various information-technology-driven theories such as agile software development, as well as group-management theories such as Cog's Ladder.

As the general recognition of managers as a class solidified during the 20th century and gave perceived practitioners of the art/science of management a certain amount of prestige, so the way opened for popularised systems of management ideas to peddle their wares. In this context many management fads may have had more to do with pop psychology than with scientific theories of management.

Towards the end of the 20th century, business management came to consist of six separate branches, namely:

1. financial management
2. human resource management
3. information technology management (responsible for management information systems)
4. marketing management
5. operations management and production management
6. strategic management

In the 21st century observers find it increasingly difficult to subdivide management into functional categories in this way. More and more processes simultaneously involve several categories. Instead, one tends to think in terms of the various processes, tasks, and objects subject to management.

Branches of management theory also exist relating to nonprofits and to government: such as public administration, public management, and educational management. Further, management programs related to civil-society organizations have also spawned programs in nonprofit management and social entrepreneurship.

Note that many of the assumptions made by management have come under attack from business-ethics viewpoints, critical management studies, and anti-corporate activism.

As one consequence, workplace democracy (sometimes referred to as Workers' self-management) has become both more common and more advocated, in some places distributing all management functions among workers, each of whom takes on a portion of the work. However, these models predate any current political issue, and may occur more naturally than does a command hierarchy. All management embraces to some degree a democratic principle - in that in the long term, the majority of workers must support management. Otherwise, they leave to find other work or go on strike. Despite the move toward workplace democracy, command-and-control organization structures remain commonplace as de facto organization structures. Indeed, the entrenched nature of command-and-control is evident in the way that recent layoffs have been conducted with management ranks affected far less than employees at

the lower levels. In some cases, management has even rewarded itself with bonuses after laying off lower-level workers.

According to leadership-academic Manfred F.R. Kets de Vries, a contemporary senior-management team will almost inevitably have some personality disorders".

Sell Dangerously Masked Energy-intensive Crypto-currencies, Buy Stocks of Energy-saving Technologies and Future World Will Be Rich and Healthy

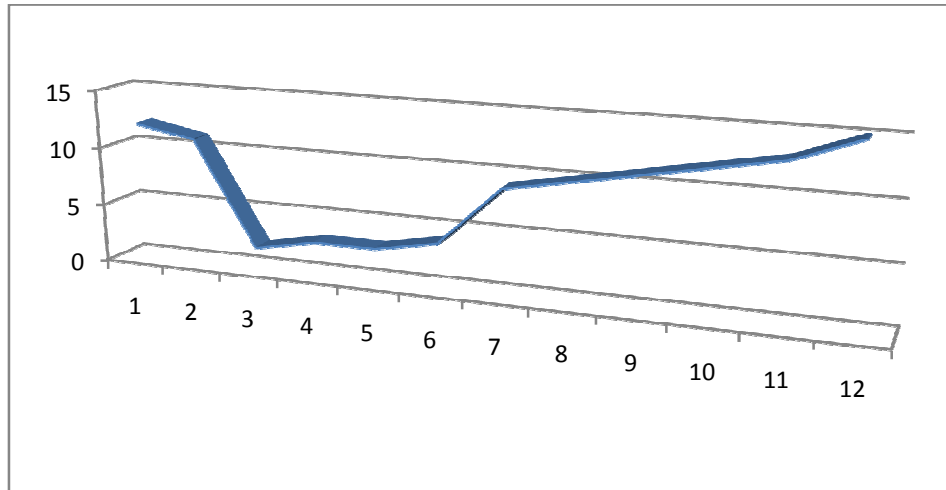
I am sure the reader remembers our research on hidden monopolies, which significantly damage the economy, transparency and efficiency of information services and the introduction of technology, reduce human life, and increase the problems of serious illnesses.

One of the major obstacles of the world economy today are the so-called crypto-currencies. We sincerely want to advise to owners of these currencies to get rid of them. I think that they are lobbied by the dirty money of some energy companies, which makes many economies depend on the "outgoing" oil giants, who are forced to make money in an incredibly huge amount of energy from the West to the Far East. Such earned money will not give happiness and I sincerely urge their organizers to think. God, however, sooner or later, will make serious conclusions, if the necessary changes do not happen in time.

The future will be for electronic money, but not so hidden. Our calculations have shown (Figure 1), that the future will be for energy-saving technologies in large joint international projects:

Figure 1. Efficiency of Technological Investment Scale

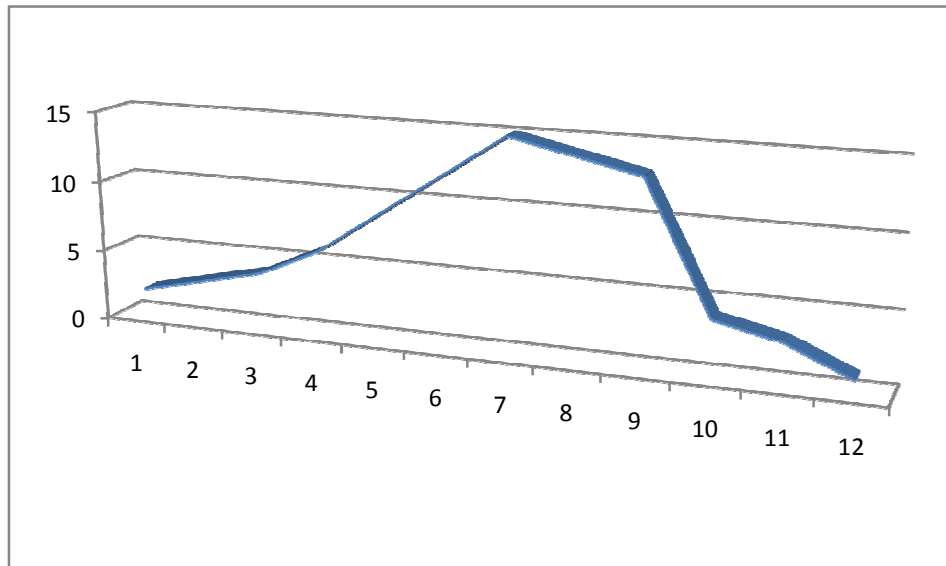
(Author's approximate calculations by researching of Global economy)

The calculations also showed, that the optimal level of the proportion of modern energy-saving machines and equipments in fixed capital (Figure 2) should reach the level of 55-60% and the structure of the World Bank should support especially such effective projects.

Figure 2. Efficiency of Fixed Capital Technical Level

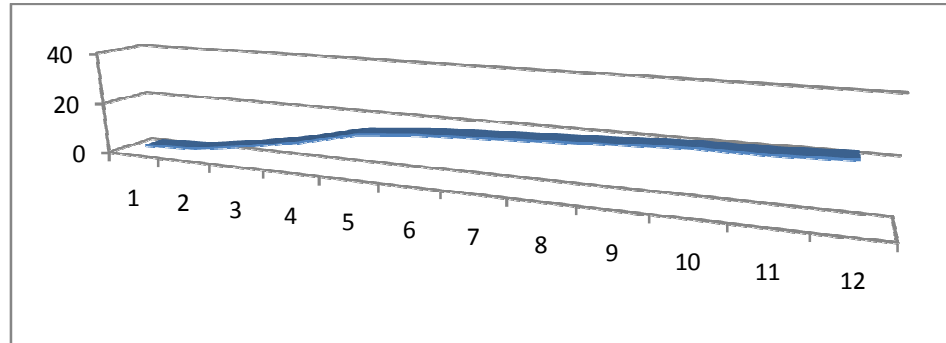
(Author's approximate calculations by researching of Global economy)

If Technical level has an optimal level, the Qualification level of personnel (Figure 3) has no limit and “Internet Era” provides opportunities for the daily growth of our knowledge.

Figure 3. Efficiency of Qualified Human Resources

(Author's approximate calculations by researching of Global economy)

Phases of Economic Growth and in Which Post-ancient World do We Live Now?

Economic cycles, in the broadest sense, began in primitive manual labor and reached the modern era of informatics and global competition, which was studied in various aspects by our researches.

For the reflection on economic cycles, naturally, it is necessary to consider the history of Mother Earth itself. As known, some scientists think, that “the age of the Earth is 4.54 ± 0.05 billion years (4.54×10^9 years $\pm 1\%$). This age may represent the age of the Earth's accretion, of core formation, or of the material from which the Earth formed. This dating is based on evidence from radiometric age-dating of meteorite material and is consistent with the radiometric ages of the oldest-known terrestrial and lunar samples”¹³.

I do not think so. I believe that as according to the Bible, the age of the Earth is 7526 years and a man was created by the God, and not a monkey. Such opinions are supported by those

¹³ https://en.wikipedia.org/wiki/Age_of_the_Earth

physicists who are sure that with a bigger age, than 10000 years, the electromagnetic voltage of the earth would be unbearably large.

The concept of civilization is explored by many scientists, which can be summarized by characteristic periodization: “The notion of world history as a succession of "civilizations" is an entirely modern one. In the European Age of Discovery, emerging Modernity was put into stark contrast with the Neolithic and Mesolithic stage of the cultures of the New World, suggesting that the complex states had emerged at some time in prehistory. The term "civilization" as it is now most commonly understood, a complex state with centralization, social stratification and specialization of labor, corresponds to early empires that arise in the Fertile Crescent in the Early Bronze Age, around roughly 3000 BC. Gordon Childe defined the emergence of civilization as the result of two successive revolutions: the Neolithic Revolution, triggering the development of settled communities, and the Urban Revolution”¹⁴.

Before the discovery of America, the oldest world civilizations (from America to the Far East) developed without having an idea about each other.

Among the oldest civilizations, I want to especially mention the periods of Pyramid¹⁵, Maya¹⁶ and Indus Valley¹⁷ Civilizations and European Ancient history¹⁸, which foreshadowed the creation of bases for new world: “The broad term Ancient History is not to be confused with Classical Antiquity. The term classical antiquity is often used to refer to Western History in the Ancient Mediterranean from the beginning of recorded Greek history in 776 BC (First Olympiad). This roughly coincides with the traditional date of the founding of Rome in 753 BC, the beginning of the history of ancient Rome, and the beginning of the Archaic period in Ancient Greece... Although the ending date of ancient history is disputed, some Western scholars use the fall of the Western Roman Empire in 476 AD (the most used), the closure of the

---

¹⁴ <https://en.wikipedia.org/wiki/Civilization>

¹⁵ <https://en.wikipedia.org/wiki/Pyramid>

¹⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Maya_civilization

¹⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Indus_Valley_Civilisation

¹⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/Ancient_history

Platonic Academy in 529 AD, the death of the emperor Justinian I in 565 AD, the coming of Islam or the rise of Charlemagne as the end of ancient and Classical European history. Outside of Europe the 450-500 time frame for the end of ancient times has had difficulty as a transition date from Ancient to Post-Classical times” [ibid].

I think, that we should note a period of some slowdown in world development. It was in the history of Europe: “the Middle Ages (or Medieval period) lasted from the 5th to the 15th century. It began with the fall of the Western Roman Empire and merged into the Renaissance and the Age of Discovery. The Middle Ages is the middle period of the three traditional divisions of Western history: classical antiquity, the medieval period, and the modern period. The medieval period is itself subdivided into the Early, High, and Late Middle Ages”¹⁹.

But on the other hand, it was in Europe that a new world was born and new economic growth began: “The term originated in the early 16th century after Europeans made landfall in what would later be called the Americas in the age of discovery, expanding the geographical horizon of classical geographers, The term originated in the early 16th century after Europeans made landfall in what would later be called the Americas in the age of discovery, expanding the geographical horizon of classical geographers, who had thought of the world as consisting of Africa, Europe, and Asia, collectively now referred to as the Old World (a.k.a. Afro-Eurasia), who had thought of the world as consisting of Africa, Europe, and Asia, collectively now referred to as the Old World (a.k.a. Afro-Eurasia)”²⁰.

In the 20th century, Economists proposed a typology of business cycles “according to their periodicity, so that a number of particular cycles were named after their discoverers or proposers: the Kitchin inventory cycle of 3 to 5 years (after Joseph Kitchin); the Juglar fixed-investment cycle of 7 to 11 years (often identified as "the" business cycle); the Kuznets infrastructural investment cycle of 15 to 25 years (after Simon Kuznets – also called "building

---

¹⁹ https://en.wikipedia.org/wiki/Middle_Ages

²⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/New_World

cycle"); the Kondratiev wave or long technological cycle of 45 to 60 years (after the Soviet economist Nikolai Kondratiev)”²¹:

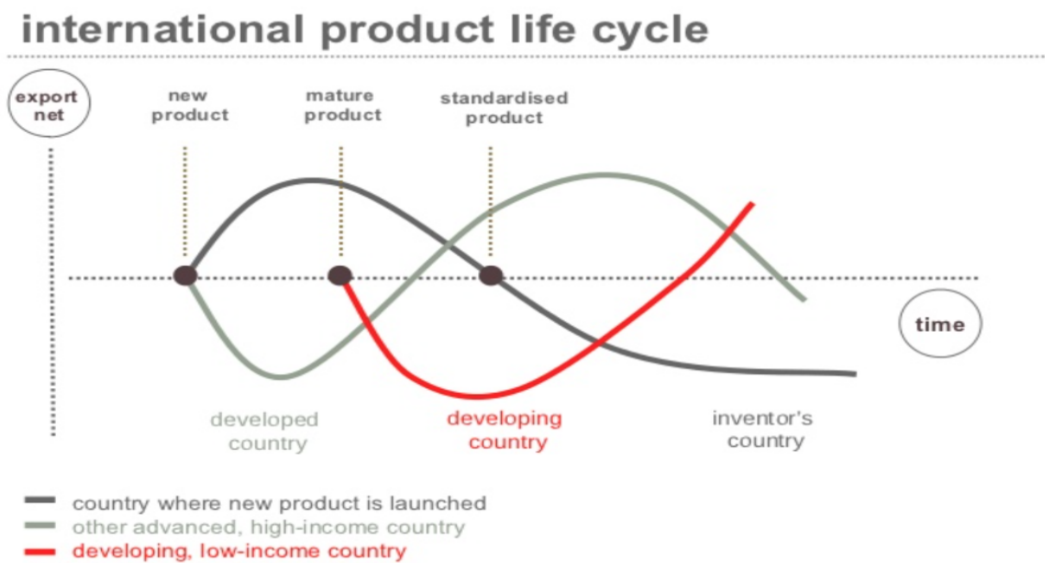
Cycle/wave name	Period (years)
Kitchin cycle (inventory, e.g. pork cycle)	3–5
Juglar cycle (fixed investment)	7–11
Kuznets swing (infrastructural investment)	15–25
Kondratiev wave (technological basis)	45–60

I think, that the most needful connection (union, correlation) of cycles is found in the development of technology, like by Product based theory of economic cycles: “This theory explains the nature and causes of economic cycles from the viewpoint of life-cycle of marketable goods. The theory originates from the work of **Raymond Vernon**, who described the development of international trade in terms of product life-cycle – a period of time during which the product circulates in the market. Vernon stated that some countries specialize in the production and export of technologically new products, while others specialize in the production of already known products. The most developed countries are able to invest large amounts of money in the technological innovations and produce new products, thus obtaining a dynamic comparative advantage over developing countries” [ibid]:

---

²¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Business_cycle

How do You think, is it justly, that some weak economists gain popularity with populist criticism of the government? Sometimes we need to criticize, but with the love of our opponents, and not with malice.

I recall the era of George H. W. Bush with respect and I consider as the populist expressions of some economists, who criticized His Administration with the financially complex era of the computer basics and with it won popularity.

After my many researches, **I think**, that the longest waves of economic cycles are accelerating and now we have begun a new stage of world development - **the Era of the Internet**, which will last about 250 years before **the Era of Human ups and Mass use of cellular energies**. Prior to this, humanity passed the waves:

Reducing the Longest Global Economic Cycles by Revaz Lordkipanidze

(Approximate Generalizing Periodization)

- 1) The origins of local markets (4 000 years);
- 2) The rapid rates of economic development of local markets (2 000 years);

- 3) The slowdown in the economic growth of local markets (1 000 years);
- 4) Creations of the World Economy (500 years);
- 5) The Era of the Internet, which will last about 250 years;
- 6) The Era of Human ups and Mass use of cellular energies about 100-125 years.
- 7) Future technological excellence and use of the most powerful energies of molecules and quarks, an accordant improvement in the living conditions of a person...

Since the 3rd millennium, the 5th wave began - the era of the Internet. Successes to You in the New Era more transparent and accordingly just relations.

Beware of Market “decoy-duck”

(How to protect the economy from predators dumping - temporarily low prices and adventurous stimulation to idlers?)

Predatory dumping is the most insidious weapon in the hands of adventurers. In the new computer world, it will be easier to overcome this evil, if prices are subject to registration and analyzed in all countries - this will not interfere with the free price mechanism, but it will easily detect any dumping and penalize it accordingly.

For example, I conducted different studies in the conditions of the new independent economy of Georgia. Studies have shown, that after political independence, the country was rendered so economically dependent, that it actually lost its unique agriculture almost on 80-82% and the practically all processing industry on 95-98%. This caused and made by a predatory dumping. Many villages and even some formerly famous industrial centers are virtually empty. Now anti-measures are carried out, but the consequences were very difficult and the situation could not be fixed quickly. International support is required.

My works on economics and innovative economical physics have shown, that the most effective optimal competition requires a free open economy, but well protected from Market

“decoy-duck” - predators dumping (temporarily low prices and adventurous stimulation to idlers).

How does the New Year Holidays Influence on the Economy?

I thought very seriously for the study of competition and applied the Law of Physics for this. The economy is very difficult for prognostication science with a lot of surprises, even if we have the most extensive information about the market and Economic science is much more complicated than even mathematics.

Despite the complexity and difficult predictability, we are obliged to do an economic analysis for deliberate behaviors in a fast-changing world.

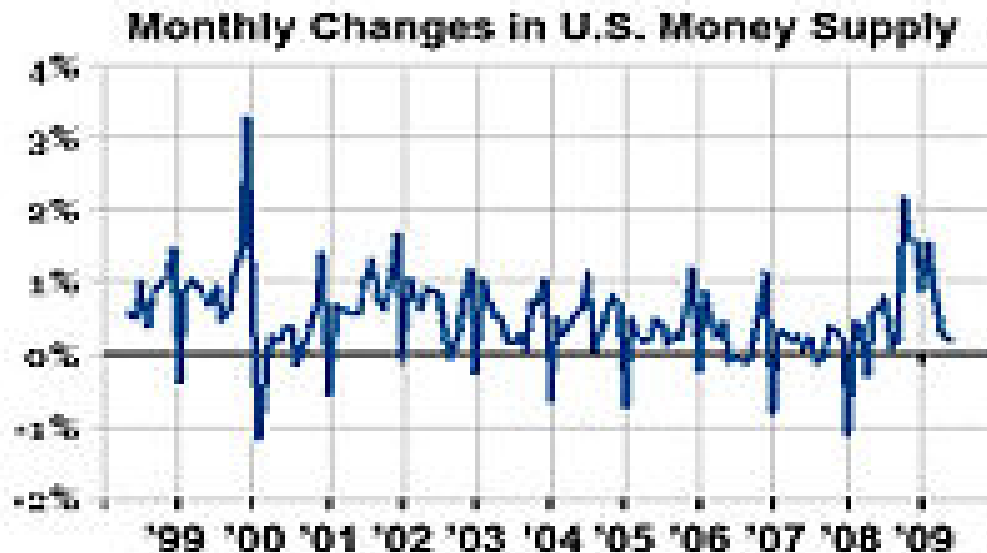
Before the New Year Holidays, I want to please the interested reader that the holidays have a beneficial effect on the economy and, despite the fact that the manufacturing sector of the real sector is actually suspended at this time, online trade, food industry, hospitality and tourism services are the fastest booming.

For Example, “Christmas is celebrated in the United States on the 25th of December. Christmas is a civil holiday and is celebrated by an increasing number of non-Christians, and is an integral part of the holiday season. According to a Statista survey carried out in 2016, the vast majority of respondents stated their intention to celebrate the holiday, with only 5 percent declaring that they would not be joining in with the festivities. Christmas is typically the largest economic stimulus for many nations around the world as sales increase dramatically in almost all retail areas. The United States' retail industry generated over three trillion U.S. dollars during the holidays in 2013. These holiday sales reflected about 19.2 percent of the retail industries total sales that year. As a result, just over 768 thousand employees were hired throughout the United States to compensate for the holiday rush. The Christmas shopping season can start as early as September and some consumers begin even earlier.”²²

---

²² U.S. Christmas Season - Statistics & Facts. <https://www.statista.com/topics/991/us-christmas-season/>

Each year money supply in US banks is increased also the fastest for Christmas shopping:²³

Examples of the positive influence of moderate holidays on the economy are my Georgia and China, where they celebrate the New Year 2 times and for a long time.²⁴

I think, that for the revitalization of investors, some interesting examples from the experience of the world economy are noteworthy:

“The economics of Christmas is significant because Christmas is typically a peak selling season for retailers in many nations around the world. Sales increase dramatically as people purchase gifts, decorations, and supplies to celebrate. In the U.S., the "Christmas shopping season" starts as early as October. In Canada, merchants begin advertising campaigns just before Halloween (31 October), and step up their marketing following Remembrance Day on 11 November. In the UK and Ireland, the Christmas shopping season starts from mid November,

---

²³ https://en.wikipedia.org/wiki/Economics_of_Christmas

²⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Chinese_New_Year

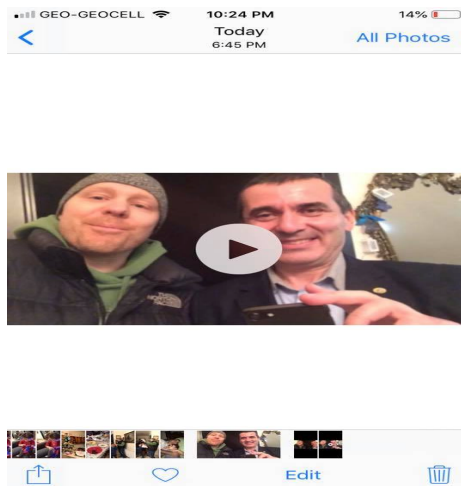
around the time when high street Christmas lights are turned on. In the United States, it has been calculated that a quarter of all personal spending takes place during the Christmas/holiday shopping season. Figures from the U.S. Census Bureau reveal that expenditure in department stores nationwide rose from \$20.8 billion in November 2004 to \$31.9 billion in December 2004, an increase of 54 percent. In other sectors, the pre-Christmas increase in spending was even greater, there being a November–December buying surge of 100 percent in bookstores and 170 percent in jewelry stores. In the same year employment in American retail stores rose from 1.6 million to 1.8 million in the two months leading up to Christmas.

Industries completely dependent on Christmas include Christmas cards, of which 1.9 billion are sent in the United States each year, and live Christmas Trees, of which 20.8 million were cut in the U.S. in 2002. In most Western nations, Christmas Day is the least active day of the year for business and commerce; almost all retail, commercial and institutional businesses are closed, and almost all industries cease activity (more than any other day of the year), whether laws require such or not. In England and Wales, the Christmas Day (Trading) Act 2004 prevents all large shops from trading on Christmas Day. Film studios release many high-budget movies during the holiday season, including Christmas films, fantasy movies or high-tone dramas with high production values to hopes of maximizing the chance of nominations for the Academy Awards²⁵.

After the epoch of the Cold War, now we are glad, that we are celebrating the New Year's together with American, African and Asian friends and are pleased that the world economy is growing significantly. Merry Christmas-New Year from our great so to speak World friendship with great American and very many other dear international families.

---

²⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Economics_of_Christmas

How to Keep Talents and Health from Dishonest Competitors Behavior in New World of Internet (After Applying Law of Physics in Economics)

The reader knows, that I saw the law of physics in economics and protect natural competition and not artificially infinitely large number of competitors.

Based on the above, I find it most urgently needful to carry out the following economic reform with the participation of international organizations:

1. After my last publications, I repeat, that the creation of an international antitrust agency has no alternative. Without this, it is impossible to deal with the dangerously hidden international mechanisms of crypto-currency or various information networks and their grouping behavior with already old, but still needed some raw materials industries.

2. I am sure, You will agree with me, that it is very ugly, when parents require from their children to bring money to the family. It is also not beautiful, when the State creates an educational system, which requires money for study. And if a talented child do not have money, he (or she) gets into unequal competition and so we can lose a lot of talents.

In addition, in this case, the interest of educational centers - the growth of income and to keep of students number, rather than creation of services for quality knowledge.

3. Also, in Healthcare, the race for income is not permissible, when the patient is in extremely difficult conditions.

In different developed countries, we have progressive experience of state education and Healthcare, but we do not have experience of international antitrust service.

I think that in the New 2019, the New World of the Good Internet should start thinking about the 3 most significant priorities of state cooperation:

1) International Anti-monopoly Service;

2) State Education;

3) State Healthcare.

In other branches of Economy, a balance between the state and private sections is desirable.

Objective Equilibrium Realism in Economy for Perfect Competition

We have been studying issues about new economic realism and perfect competition for quite a long time and I know that even between two competitors (duopoly), if there is no sharp dominant among them, we can get perfect competition²⁶.

These two competitors can be the private sector and the state, and in my opinion, their equal role in the economy cannot be ignored.

According to our calculations, with an objectively equilibrium balance between these essential components of the economy, we can get maximum efficiency in science, education, health care, culture, different industries.

---

²⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Bertrand_competition

The world is tired of the confrontation of capitalism with communism and, I think, our world wants a normal economy without polarisms.

Time will show, that both sectors of the economy have their advantages and in the future will have almost equal impact on progress.

For an example of cooperation between the state and the private sector, thanks to the American people, their businesses and personally their President Donald Trump for the phenomenal love of books and the support of science and computer technology, which is invaluable for global progress. But this cooperation has not yet been evaluated according to the economic theory.

The world is tired from the long-standing conflicts also and today there was a great hope of improving the economic relations of the largest countries. With scientific and technological ups, naturally, there is a growing need for qualified management. I have long been studying the really phenomenal experience of the American School of Management and now I conclude my some visions for the future about it.

I wrote, that in developed countries, the private sector is very strong and does not need help. Such a private sector can even solve some social problems through taxes and charitable actions. Additional support to such a private sector can be justified only in extreme cases of the need to implement the keenly needful achievements of science, technology and medical innovations.

In developing countries, a weak private sector does not stand up to competition with strong foreign competitors and often becomes poorer and poorer and finds itself in a "evil circle" of poverty. In this case, the state should not be in the role of waiting - it is also a participant in the market and should subsidize the private sector or apply mechanisms of low-cost loans and maximal effective low tax and interest rates for attract investments.

Between rich and poor, mutually beneficial relationships are possible. Some in developed countries think that if they endlessly impoverish the poor, they themselves will be richer in the

endless future. This is not true. The poverty of others burdens the rich and, in general, the states.

On the example of the macro leader, we have already expressed, and the new microeconomic leaders by of our new “Competitive Management” must have very good deep micro special skills for estimates of levels of competitiveness on the different sectorized markets and also for active disorientations of “masked” monopolies by creation of international anti-monopoly police and cooperation with opened in new world internet progressive international organizations and others useful partners.

We don't believe to some opponents, which think, that anti-monopoly actions always are not democratic and these actions make very many harms against free market. So we must say stop to other anti-criminal structures of all states. The masked dishonest monopolies as usually try to receive great incomes by high prices and criminal lies of consumers in quality.

Some people believe that state costs for ills, beggars and other public needs reduce economic efficiency and living standards in the country. By our calculations, however, it's not so. Conversely, after supports the market is very active and is given the incentive to produce, since, given for poor population money goes for the purchase of the primary products.

With presented from me the development of the methodology of the European Commission for the effectiveness of structural changes of the economy, we can separate the influence of the structural factor in the overall increase in efficiency. So we can determine how efficiently we allocated budget funds to the priorities of state economic policy and how effective were a free competition and a mobility of resources from one branch to another.

I want to congratulate the distinguished reader on the Nativity of Christ and wish a lot of joy from and with our wonderful world of books.

Which “Open Economy” is More Useful for Competition?

This my work dedicated first to Professionalism in the All - current American Reform of the "Protective Wall of a Stronger Economy", my sincerely Greatest Colleagues (Harvard, St. Petersburg and Tbilisi State Universities) Justice and World Machine-Building Economics, fantastically wise friends of University of Patriarchate (Georgia), the Open Door Center (US), American Economic Association, New York Academy of Political Science, New York Academy of Sciences, California Academy of Sciences, very needful for World progress ResearchGates, our dear Open Wikipedia, Genius Experienced and Young Managers of Georgian Technical University, Mayo Clinic (US) and the University Geomedi (Georgia).

My works on innovative economical physics have shown, that the most effective optimal competition requires a free open economy, but well protected from dishonest adventurers and various criminals of black market²⁷.

An open economy gives the fantastic benefits to the world's economy and the whole participant, but not all openness is useful. Unfortunately, open economies often get more benefits for various adventurers, therefore, such economic relations should be controlled with special care and it is necessary to block criminal flows.

For example, an unregulated open economy and profit tax cuts on 5% points lower, than even in the Chinese regional free zones, the subsequent simplification of all taxes did not produce the desired results, because of the inexperience of the former authorities, adventurers were in better off, than the real business.

---

²⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Black_market
https://en.wikipedia.org/wiki/Open_economy

Paradox of Mistaken Export Promotion

I especially thought about the problems of export after 2005, when, unexpectedly, fruits in the market of unique agricultural Georgia became too expensive.

For example, we should not export fantastic grapes - on the way it spoils and the whole world has big losses, to this, the local population is left without these products and is ill more, demographic parameters of reproduction worsen, life expectancy falls, peacekeeping processes slow down. We must export jams of grapes, juices, fruit cakes, churchkhela with grapes and walnut, dried products, etc.

In the context of an incredible gap in the pace of imports and exports, when imports were 3-4 times dominated by exports, including re-exports, it was decided to stimulate exports with zero export tax.

This decision was approved by the inexperience of politicians in the initial period of transition to a market economy. Strong approval led to a paradoxical negative effect. I noticed this and in my public lectures and writings I stated that it was necessary to stop such export promotion.

When the primary export industries of raw materials are developed in the country, export can not be stimulated, since it reduces employment and increases the cost of imports. I think in the era of the open world economy of the Internet, we need to recall the views of the Mercantilists and the modern World Trade Organization²⁸. I approve of the genius conclusions of the mercantilists ("Mercantilism is a national economic policy that is designed to maximize the exports of a nation. Mercantilism was dominant in modernized parts of Europe from the 16th to the 18th centuries before falling into decline, although some commentators argue that it is still practiced in the economies of industrializing countries in the form of economic

---

²⁸ https://en.m.wikipedia.org/wiki/World_Trade_Organization

interventionism”²⁹), who do not lose force even today, but it is necessary to take into account an important feature of the modern era.

I want to evaluate the Marrakesh Agreement very progressively. “The agreement developed out of the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT), supplemented by a number of other agreements on issues including trade in services, sanitary and phytosanitary measures, trade-related aspects of intellectual property and technical barriers to trade. It also established a new, more efficient and legally binding means of dispute resolution. The various agreements which make up the Marrakesh Agreement combine as an indivisible whole; no entity can be party to any one agreement without being party to them all”³⁰.

To this, I think, future international agreements should focus on stimulating the export of finished products, and not the primary agricultural property and other raw materials.

Wonderful Price Paradoxes even in Developed Conditions of almost Competitive Equilibrium

In the price question of the theory, in my opinion, the history of economic thought can be grouped into 2 main areas:

- 1) adherents of the English school A. Smith and D. Ricardo believe that the price is determined by the cost of the goods;
- 2) adherents of the German-Austrian-Swiss economic school consider that the price is determined mainly by the usefulness of the product.

To this it should be noted about some of the main features of these judgments:

---

²⁹https://en.m.wikipedia.org/wiki/Mercantilism?fbclid=IwAR3r6bcEcViZK_dhKtmH5FzDs7tajQ7YaEW53xAkdimuWw10QOPcK5iMGPM

³⁰ https://en.m.wikipedia.org/wiki/Marrakesh_Agreement?fbclid=IwAR0eB-ak46NFx5Z_GO1SqM2JbsIUPmxU3ErzmG_TN9XX9iuzKLOjLQFDosk

- “The labor theory of value (LTV) is a theory of value that argues that the economic value of a good or service is determined by the total amount of "socially necessary labor" required to produce it, rather than by the use or pleasure its owner gets from it (demand) and its scarcity value (supply). LTV is usually associated with Marxian economics, though it also appears in the theories of earlier classical liberal economists such as Adam Smith and David Ricardo and later also in anarchist economics. Smith saw the price of a commodity in terms of the labor that the purchaser must expend to buy it, which embodies the concept of how much labor a commodity, a tool for example, can save the purchaser.”³¹
- “The "paradox of water and diamonds", usually most commonly associated with Adam Smith, though recognized by earlier thinkers, is the apparent contradiction that water possesses a value far lower than diamonds, even though water is far more vital to a human being. Price is determined by both marginal utility and marginal cost, and here the key to the "paradox" is that the marginal cost of water is far lower than that of diamonds.”³²
- “Among the theoretical contributions of the early years of the Austrian School are the subjective theory of value, marginalism in price theory and the formulation of the economic calculation problem, each of which has become an accepted part of mainstream economics.”³³

New very interesting considerations have emerged for understanding modern priorities of the values and their paradoxes³⁴.

In my opinion, and other not less significant factors influence on prices:

- 1) Competitive environment and possible monopolies;
- 2) Reasonable state economic policy and levels of production and life;

---

³¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Labor_theory_of_value

³² https://en.wikipedia.org/wiki/Marginal_utility

³³ https://en.wikipedia.org/wiki/Austrian_School

³⁴ A. Prangidhvili and others, Development of Distributed Complex Network for Representation of Knowledge Base. https://www.researchgate.net/profile/Archil_Prangishvili Melanie Goetz, The paradox of value: Water rates and the law of diminishing marginal utility. http://www.hughesstuart.com/downloads/Goetz_AWWA%20September%202013.pdf Michael Neubert, International pricing strategies for born-global firms.

3) Unexpected paradoxes from God, which, even in developed equilibrium conditions, present real wonders.

I saw the laws of physics (Ohm's law about electrical current and Einstein's law about relativity) in Economics and conducted many researches to substantiate them.

In the theory of economic competition, I saw analogs of the Law of electric current, and in theory of economic relativity, I summarized the practice of price behavior. I consider, that some Christian masterpieces (for example Wonder-working Icon), natural resources (for example uranium and any other resources for mc^2 by mass-energy equivalence) and scientific and technological innovations (for example computer) can have a very huge price (even invaluable for Humanity) in the comparison to relatively minimal costs of their production. I offer also conclusions for construction new economic system in macroeconomics of post-crisis conditions in the world and competitive non-monopolistic equilibrium (between private and public properties) as optimal way of marginal results of economical system.

In modern conditions, we see the paradox of oil prices (Figures 1-2). Despite some jumps on the rise and the fact, that oil consumption is growing, the population is also growing and oil reserves are declining, but oil prices for the past 10 years have declined as a whole. God lets know that the use of new electric energy will increase soon, including water and the sun.

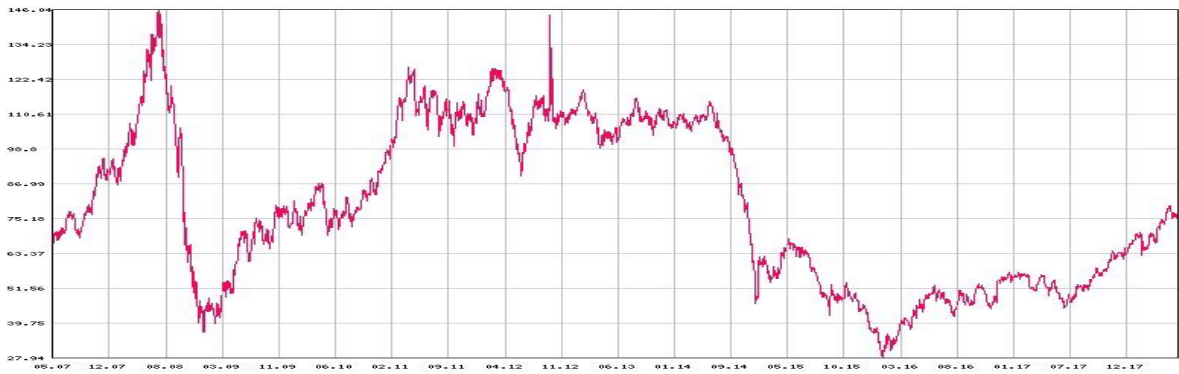
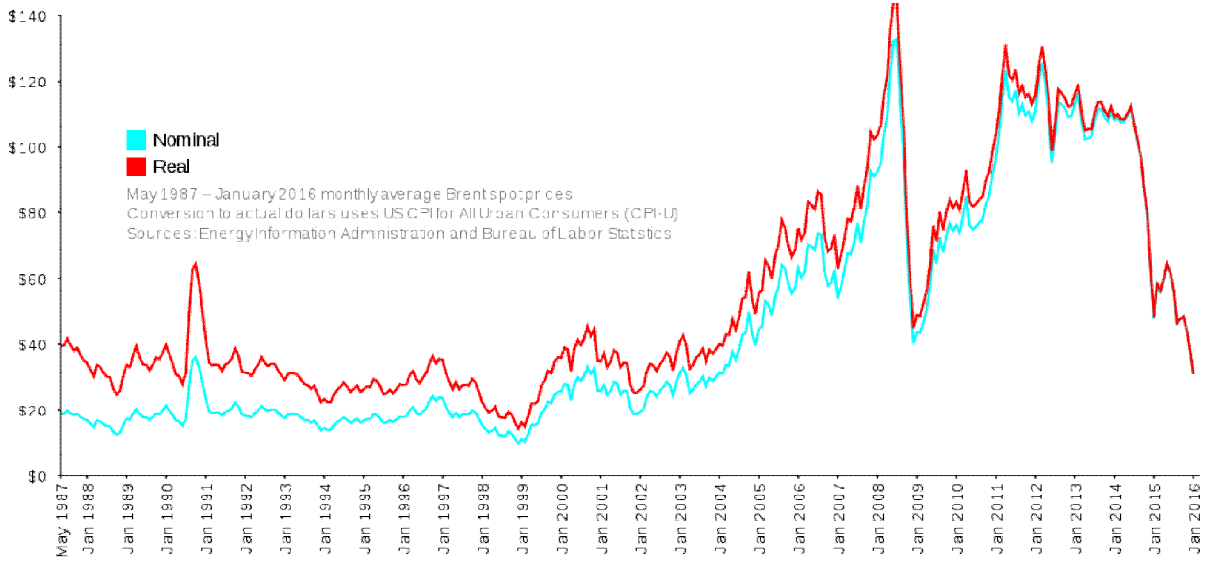
In conclusion, I have to express my sincere thanks to Harvard University for providing the opportunity of an invaluable course about economic policy with US Governmental grants and evaluation of my works (Please, see and use the letter from Harvard University).

Figures 1-2

Price of soon the former "black" gold

(Sources: https://en.wikipedia.org/wiki/Price_of_oil

http://www.oilru.com/dynamic.phtml?fbclid=IwAR31H0GwCpz7wXfdJOcnoxz_GGaIgtP3hkoePqcPAdMolI-kR93ZQ8jY98)

The letter from Harvard University

HARVARD Kennedy School

Executive Education

YOU'RE HERE TO MAKE A DIFFERENCE.™

79 John F. Kennedy Street
Cambridge, MA 02138 USA

www.hks.harvard.edu/executive-education

September 21, 2018

Dear Revaz Lordkipanidze,

The world needs leaders like you. Leaders who feel a deep commitment to the public interest and want to develop the skills to shape policy, improve organizations, and make a positive impact.

YOU'RE HERE TO MAKE A DIFFERENCE.

With leaders like you in mind, Harvard Kennedy School Executive Education developed more than 35 open-enrollment programs focused on principled and effective public leadership skills to help people, communities, and nations solve the world's most pressing public problems. These programs—most one week or less—address critical subjects from crisis leadership and cybersecurity to economic development, negotiation, and national security.

Executive Education participants are senior leaders in the public, private, and nonprofit sectors, and hail from more than 150 countries around the globe. The classes provide a collaborative, creative, and inspiring environment led by renowned Harvard faculty and leading practitioners. Outside of the classroom, alumni tell us that the personal relationships that flourish during these intensive programs produce lifelong connections and enable future opportunities.

I invite you to learn more about our open enrollment offerings by browsing the enclosed Harvard Kennedy School Executive Education program guide for 2019 or visiting us online at www.hks.harvard.edu/executive-education. There are no formal educational requirements to apply, as we base admission to a program on professional achievement and organizational responsibility. If you have any questions, please contact Client Services at exed@hks.harvard.edu or +1-617-496-9000.

I hope that you will consider applying to an executive program at Harvard Kennedy School and I encourage you to share the enclosed information with friends or colleagues who may also benefit from this experience.

Sincerely,

A handwritten signature in black ink that reads "Debra Iles".

Debra Iles
Senior Associate Dean for Executive Education
Harvard Kennedy School

Influence of Scientific-technical Level on Living Standard

From the early student years, I have been investigating the influence of science and the technical level on the standard of living. I am not talking about the technical level in the British sense³⁵ like a school leaving qualification to university education. I researched possibilities from use of effective information networks³⁶, the indicators of the age structure of the technical base of macroeconomics, the proportion of progressive machines and equipment, the need to exceed the rate of growth of the standard of living and business productivity, in comparison with the rate of technology per capita.

My researches has shown that it is the level of development of science and technology in the country that has the most effect on the standard of living, after influence of the competitive environment.

We should especially emphasize that the world processes were especially influenced by intellectual progress and, accordingly, the growth of the extraordinary building-industrial Manufacturing in the new USA³⁷:

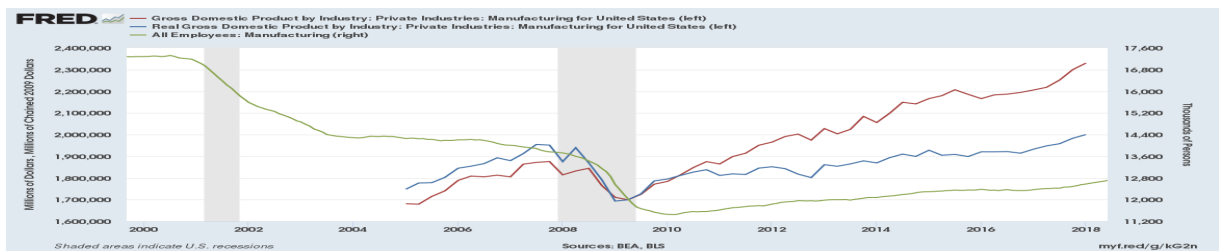
³⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Technical_Level

³⁶ Archil Prangishvili and others, Development of Distributed Complex Network for Representation of Knowledge Base. https://www.researchgate.net/profile/Archil_Prangishvili

Archil Prangishvili and others, On network maintenance problem. Mixed-type semi-Markov queuing system with bifurcation of arrivals. - January 2018, Bulletin of the Georgian National Academy of Sciences 12(2):36-40.

https://www.researchgate.net/publication/328294765_On_network_maintenance_problem_Mixed-type_semi-Markov_queuing_system_with_bifurcation_of_arrivals

³⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Manufacturing_in_the_United_States

Technically well equipped small intellectual countries are more likely to show a high level and quality of life, and I think, for example, we should especially think about the following conclusions presented below.

“The countries with the highest quality of life have been announced by the not-for-profit organisation Social Progress Imperative. Scandinavian nations scored highly in the "Social Progress Index," but more surprising are the very large countries which came lower down the list - suggesting that a strong GDP per capita is not the only gauge for a high standard of living. Despite this, all of the top 19 countries are developed nations - so having a strong economy clear has an impact.

The "Social Progress Index" collates the scores of three main indexes:

- 1) Basic Human Needs, which includes medical care, sanitation, and shelter.
- 2) Foundations of Wellbeing, which covers education, access to technology, and life expectancy.
- 3) Opportunity, which looks at personal rights, freedom of choice, and general tolerance.

The index then adds the three different factors together, before giving each nation a score out of 100. You can see the countries with the highest quality of life below.

19. United States — 84.62. The US scraping into the top 20 may surprise some, and the report does call it a "disappointment," saying the country's huge economy does not translate into social progress for many of its citizens.

18. France — 84.79. For many France is a liberal bastion, but it scored low on "tolerance and inclusion" in the report, while a poor score in "opportunity" keeps it further down the list than it perhaps should be.

17. Spain — 85.88. One of the most popular holiday destinations in Europe, Spain has a strong welfare system and work life balance, but high youth unemployment has hurt the standard of life for many of its citizens.

16. Belgium — 86.19. The HQ of the European Union scores highly on social progress and demonstrates that sometimes being a smaller country makes it easier to look after all your inhabitants.

15. Germany — 86.42. Another country which might be a bit lower down than some people would expect, Germany scores highly for inclusiveness after taking in more than a million refugees over the past few months, but some wonder if the infrastructure can handle it.

14. Japan — 86.54. The 'Land of the Rising Sun' has made great strides in social progress in the last decade, particularly in women entering the workforce. It still has a very small immigrant population, though, and suicide rates for under-30s remain high.

13. Austria — 86.60. Vienna is a cultural capital of Europe and Austrian ski slopes attract people from all over the world. Having the 14th biggest economy in the world, according to the IMF, does not hurt standard of living either.

12. Ireland — 87.94. Brits scrambling for Irish passports in the wake of the vote for a Brexit may be pleased to discover it scores very high on meeting "basic human needs," and the potential investment of companies moving from the UK will only make things better.

T-10. New Zealand — 88.45. New Zealand's tourist board calls it "the youngest country in the world," and it is certainly one of the most beautiful. "Opportunity" is where it scores really high, as a low population means jobs are in abundance.

T-10. Iceland — 88.45. Speaking of beautiful countries, Iceland scores very well in social progress, particularly in the "basic human needs" index and GDP per capita. Its football team has proven itself a force to be reckoned with too.

9. United Kingdom — 88.58. The NHS is big part of the UK's high placing, with "basic medical care" scoring almost 100% on the report. Education scores almost as highly, with free access to quality schools.

8. Netherlands — 88.65. The Netherlands is famously one of the most tolerant countries in the world, so its position in the top ten should be no surprise. It is one of the highest-scoring countries on "personal freedom and choice."

7. Norway — 88.70. Get used to seeing Scandinavian nations in the top ten. Norway is big on "nutrition and basic medical care," and its "access to basic knowledge" is strong too. Many have said the Norway model is one to follow for a non-EU UK.

6. Sweden — 88.80. "Water and sanitation" may be taken for granted in developed economies, but it is not enjoyed everywhere. Luckily it is an area Sweden nails, scoring 99.77. The country also picks up high scores in "nutrition" and "personal rights."

5. Switzerland — 88.87. Switzerland may have some of the most expensive cities in the world to live in, but its citizens get value for money. According to the Social Progress Report, "medical", "nutritional" and "access to basic knowledge" is where the country shines.

4. Australia — 89.13. There is a good reason so many people want to start a new life "down under." Australia has fantastic education, job opportunities and a strong sense of personal freedom. Its "tolerance and inclusion" score could be higher though.

3. Denmark — 89.39. Denmark has one of the best social mobility and income equality rates in the world, so no surprise it makes it into the top three on this list. "Basic human needs" is where the country scores particularly highly, though its "health and wellness" stats such as life expectancy could be higher.

2. Canada — 89.49. For such a huge nation, Canada only has 35 million citizens, and they are some of the best looked after in the world. Canada's healthcare is what stands it above the rest. Education and opportunity in the country are also impressively strong.

1. Finland — 90.09. Everyone says Nordic nations have the highest standard of living, and now Finland has made it official. It scores highly on almost every index on the report, from basic needs, foundations of wellbeing and personal freedoms. If you move there just make sure to bring warm coat — temperatures can reach minus 50 celsius in the winter!”³⁸

Wise World Union in Internet Era Can Become Needful Economic Robotics for Peace Processes

To start, I wrote new work “Wisdom integration will strengthen humanity” and it had grown into a topic: “World Economic Zone in Internet Era Can Become Needful Robotics for Peace”. To final I came to very significant wording of my title “Wise World Union in Internet Era Can Become Needful Economic Robotics for Peace Processes”.

I want to make a simple, but very significant peace statement and I think that mutually beneficial economic relations in the free World zone of the United States, the European Union and the former USSR can solve many conflicts. Let's expand the European Union and add as Head - the author of Internet and now effectively reforming America with progressive space forces of the former USSR and all other countries wise forces.

The experience of international economic zones and world wars also confirmed the greatest significance of the progressive unions on the base of sincere love of God.

---

³⁸ <https://www.independent.co.uk/life-style/the-19-countries-with-the-highest-standard-of-life-a7376846.html>

To this, I think, the new global Union can play the function of a powerful tool against masked dishonest monopolies. About it, we have been studying issues about new economic realism and perfect competition for a long time perspective.

The world is tired from the long-standing conflicts and today there was a great hope of improving the economic relations of the largest countries. With scientific and technological ups, naturally, there is a growing need for qualified management. I have long been studying the really phenomenal experience of the American School of Management and now I offer my some visions (from researches of 2018) for the future about it.

Optimistic Growth of the World Economy toward 2019 and What We Should Do for Optimal Competition

I have to please the dear reader – an optimistic substantial growth of the world economy is expected, which is mainly caused by the modern economic reforms of America. “According to Maddison, until the middle of 19th century, global output was dominated by China and India. Waves of Industrial Revolution in Western Europe and Northern America shifted the shares to the Western Hemisphere”³⁹. I am sure, that America, which has presented the world with fantastic computer, mobile and machine-building industries, will be able to overcome the negative trade balance from the past and very needful American scientific-technical innovations will develop better.

Not very nice, that famous technical innovators - the European Union and Japan, could not reach the peak of their development:

Current world economic league table of largest economies in the world by GDP and share of global economic growth

---

³⁹ World Economy. - https://en.wikipedia.org/wiki/World_economy

The following table list the 25 largest economies by GDP (nominal). Members of the [G-20 major economies](#) are in bold.

**List of the 25 largest economies
by GDP (nominal) at their peak level of GDP in millions US\$**

Rank	Country	Value (USD\$)	Peak year
—	<i>World</i>	84,835,462	2018
1	 United States	20,513,000	2018
—	 <i>European Union</i>	19,258,227	2008
2	 China	13,457,267	2018
3	 Japan	6,203,213	2012
4	 Germany	4,029,140	2018
5	 United Kingdom	3,085,300	2007
6	 France	2,932,215	2008
7	 India	2,689,992	2018
8	 Brazil	2,613,993	2011

9	 Italy	2,402,062	2008
10	 Russia	2,297,125	2013
11	 Canada	1,842,627	2013
12	 South Korea	1,655,608	2018
13	 Spain	1,642,765	2008
14	 Australia	1,566,473	2012
15	 Mexico	1,314,569	2014
16	 Indonesia	1,015,411	2017
17	 Netherlands	952,491	2008
18	 Turkey	950,328	2013
19	 Saudi Arabia	769,878	2018
20	 Switzerland	709,506	2014
21	 Argentina	642,464	2015
22	 Taiwan	602,678	2018

23	 Sweden	579,361	2013
24	 Iran	577,214	2011
25	 Nigeria	568,496	2014

Twenty largest economies in the world by nominal GDP

Main article: [List of IMF ranked countries by historical GDP \(nominal\)](#)

The following is a list of the twenty largest economies by nominal GDP at peak value as of the specific year according to [International Monetary Fund](#).

Rank	1980	1990	2000	2010	2020
1	 United States	 United States	 United States	 United States	 United States
2	 Soviet Union	 Japan	 Japan	 China	 China
3	 Japan	 Soviet Union	 Germany	 Japan	 Japan
4	 West Germany	 West Germany	 United Kingdom	 Germany	 Germany
5	 France	 France	 France	 United Kingdom	 India
6	 United Kingdom	 United Kingdom	 Italy	 France	 United Kingdom

7	 Italy	 Italy	 China	 Italy	 France
8	 China	 Canada	 Brazil	 Brazil	 Brazil
9	 Canada	 Iran	 Canada	 Russia	 Italy
10	 Mexico	 Spain	 Mexico	 India	 Russia
Rank	1980	1990	2000	2010	2020
11	 Spain	 Brazil	 Spain	 Spain	 Canada
12	 Brazil	 China	 South Korea	 Canada	 South Korea
13	 India	 India	 Iran	 Australia	 Spain
14	 Netherlands	 Australia	 India	 South Korea	 Australia
15	 Australia	 Netherlands	 Netherlands	 Mexico	 Mexico
16	 Saudi Arabia	 Mexico	 Russia	 Netherlands	 Indonesia
17	 Sweden	 South Korea	 Australia	 Turkey	 Netherlands
18	 Belgium	 Switzerland	 Switzerland	 Indonesia	 Turkey
19	 Switzerland	 Sweden	 Taiwan	Switzerland	 Saudi

					Arabia
20	 Iran	 Turkey	 Argentina	 Iran	 Switzerland

After my multifactorial analysis, I want to highlight recommendations for further progress:

1) I measured the maturity of the economic structure according to the mathematical formulation of information entropy for different countries and regions and I received a wonderful result - the world economy, which no one regulates, is the most mature. In conclusion, I am sure, that we must be globalists and also defend small countries and optimal competition and destroy the barriers created by Hitler, Hussein and other dictators (we must not remake and elevate person to the level of God) for “peoples”, who in real life rejoice from the poverty and other difficult problems of peoples.

2) We must support and actively participate in global intellectual networks of researchers, which will be the basis of a transparent and maximally just world.⁴⁰

3) As You know, my main research priority is an effective competitive environment for business. I measure competition and I am sure, that for perfect competition, an infinite number of competitors is not more significant - I think, that maximum efficiency of the competition should be main factor for us. As known, genius business generator Peter Drucker is credited with two of the most important quotes in business management: "If you can't measure it, you can't improve it" and "leadership is doing the right things."⁴¹ I have already wrote about measurements in my works and I am very pleased that the modern leadership in America is taking the right steps for international politics and economics – for examples, makes necessary serious remarks even to some officials of international structures, the effective bipartisan model of American Democracy is being strengthened (for avoid of the evil domination and deceiving,

---

⁴⁰ A. Prangidhvili and others, Development of Distributed Complex Network for Representation of Knowledge Base. - https://www.researchgate.net/profile/Archil_Prangishvili

⁴¹ Dave Lavinsky, The Two Most Important Quotes In Business. - <https://www.growthink.com/content/two-most-important-quotes-business>

against masked collusion), needful small and large businesses are being maintained, relations with the countries of the former USSR and China are improving and etc.

Merry Christmas and Happy future to You and all nations of progressive World.

Role of Wise Sport for Peace, Lifetime and Economy

Observations of veterinarians and modern biomedicine specialists on wild and domestic animals have shown that serotonin reduces aggressiveness, and wise sport, as we know, saves serotonin development.

Personally, sport helps me to work better in science, gives me needful vitality. With a reasonable combination of different sports, I was able to develop my personal records and even beat well-known athletes in basketball, table tennis, swimming, running, etc.

Sincere love of sports and corresponding diligence (wise workaholism) are of great significance. By these qualities, with the number of students the small University of Geomedi, on the student universiades overtook many large universities.

Wise sport affects on peacemaking processes and economy also. According to my observations, this impact is indirect, but much stronger, than even many direct factors. I think, additional statistics for this can overload the text.

In the form of a note, I must add that, according to my observations, excessive enthusiasm for representative sports reduces the positive effect of the lifetime from mass moderate sports on average by almost 2-3 times.

Rethinking of Perfect Competition and New World by Internet

As an economist, without losing time, I will immediately begin with the main questions of my research: 1) Why do we need to rethink the understanding of perfect competition? 2) What did the Internet give us?

I have 2 main answers to the first question: a) Perfect competition is now viewed as an infinitely large number of competitors, which, in our «reasonable» opinion, can greet the excess of the created products and the excess costs; b) Perfect competition should imply an optimal number of competitors, which will give maximum efficiency.

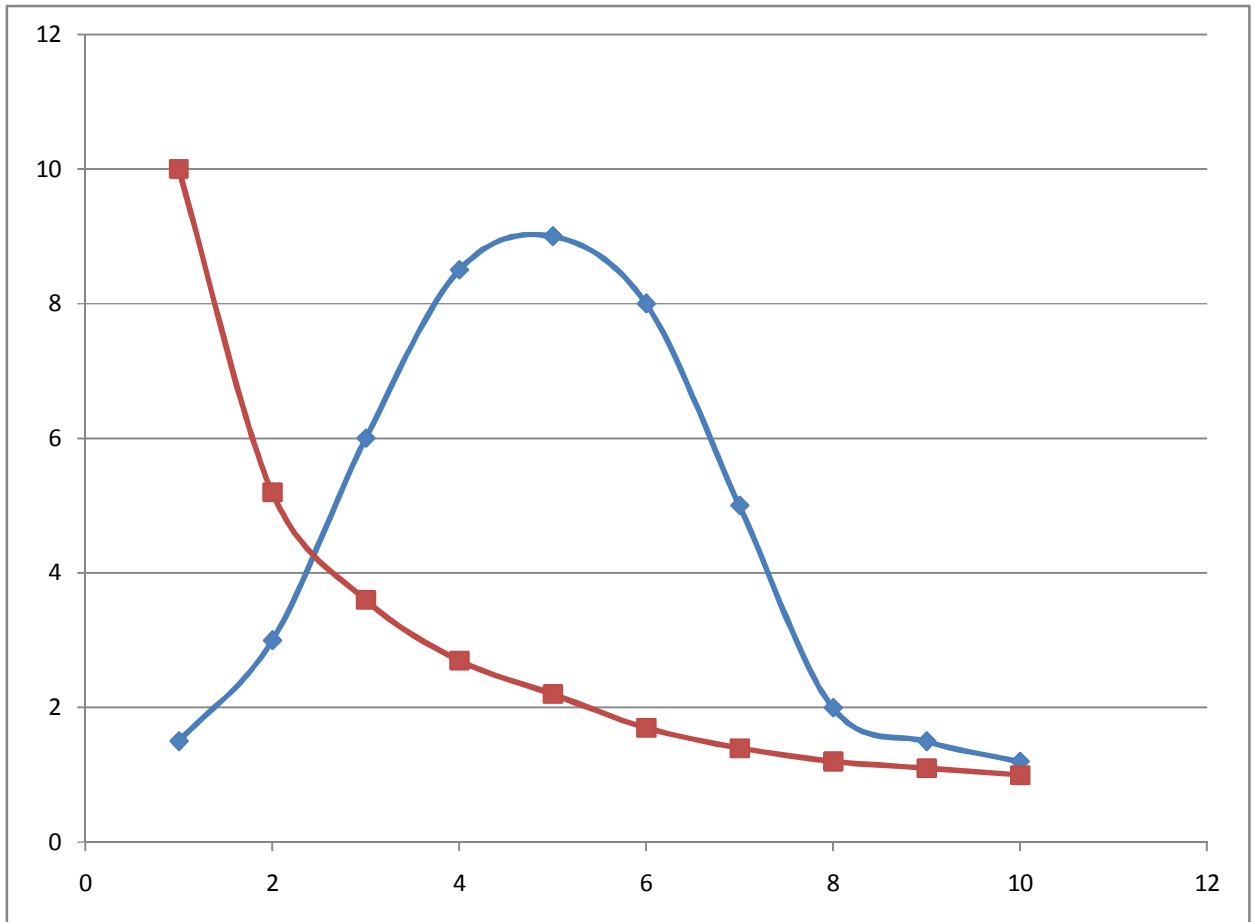
About the fantastic results of the Internet it is also possible to distinguish 2 answer poles: a) Information on the world market is almost completely accessible to every competitor; b) Incredibly accelerated the process of obtaining knowledge and, accordingly, scientific-technical progress with also big new threats.

The era of electronics is arriving and the oil business, whether it wants to or not, must understand, that it will be necessary to change priorities. The circulation of money, entire education system and all real economy in the next 10 years will change indescribably.

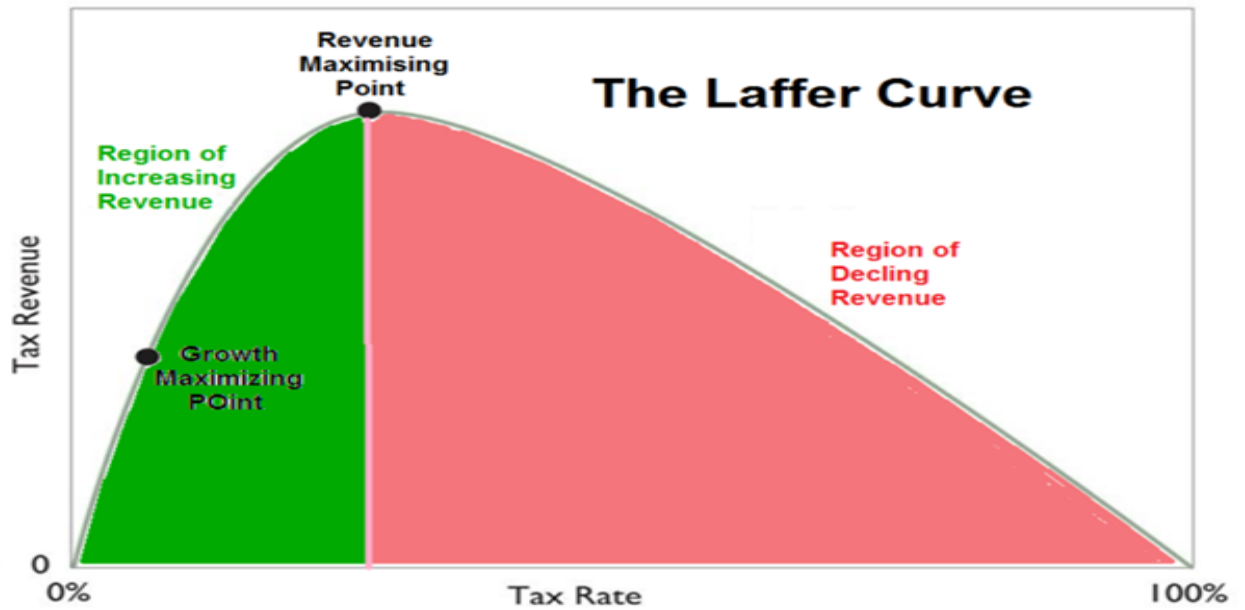
After the very interesting and difficult courses of the Harvard University on issues of the U.S. Government, Economic Policy and Justice, I continue to research of competition theory, including the necessity of change of some classical views [61-77].

The era of electronics will bring for all us a lot of good and also a lot of danger, including from better-equipped masked monopolists and hackers and we must fight against them together. It will not be a joke. I think that in economic practice and theories, they should more quickly understand, that it is necessary to change the understanding of competition and use my position also (Please see and use my Scheme 1). Economic theory very well uses principles of optimality of taxes (Scheme 2) and marginal costs (Scheme 3), but for some reason it is considered that perfect competition does not have optimal levels.

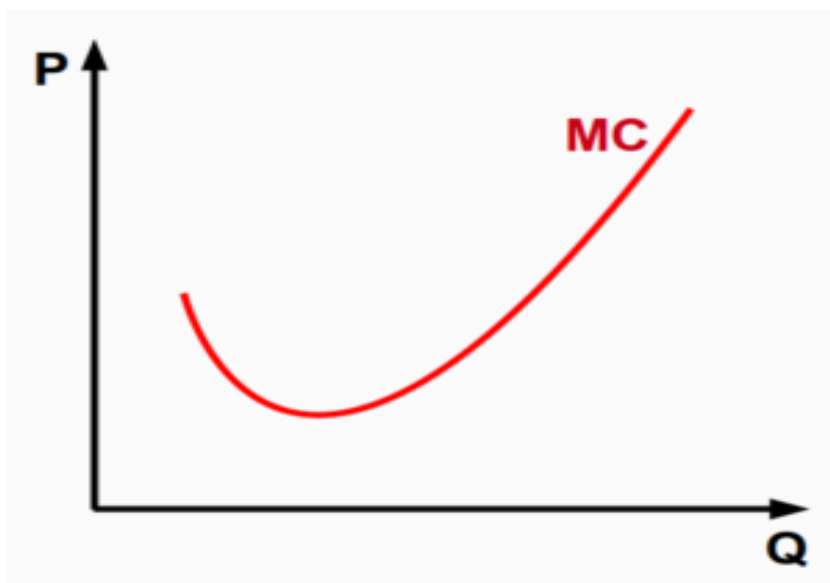
Scheme 1. Interrelation between levels of Efficiency and Competition with Enterprises Size (For more details, See analysis on p.p. 12-20)

Scheme 2 (Source: <https://fee.org/articles/the-laffer-curve-its-time-to-stop-laughing/>)

Scheme 3 (Source: <http://www.differencebetween.net/business/accounting-business/difference-between-marginal-cost-and-average-cost/>)

Among the works on competition, the most of all I like the work of the genial American economist M. Porter⁴², who saw the process of generalization of the economy and the

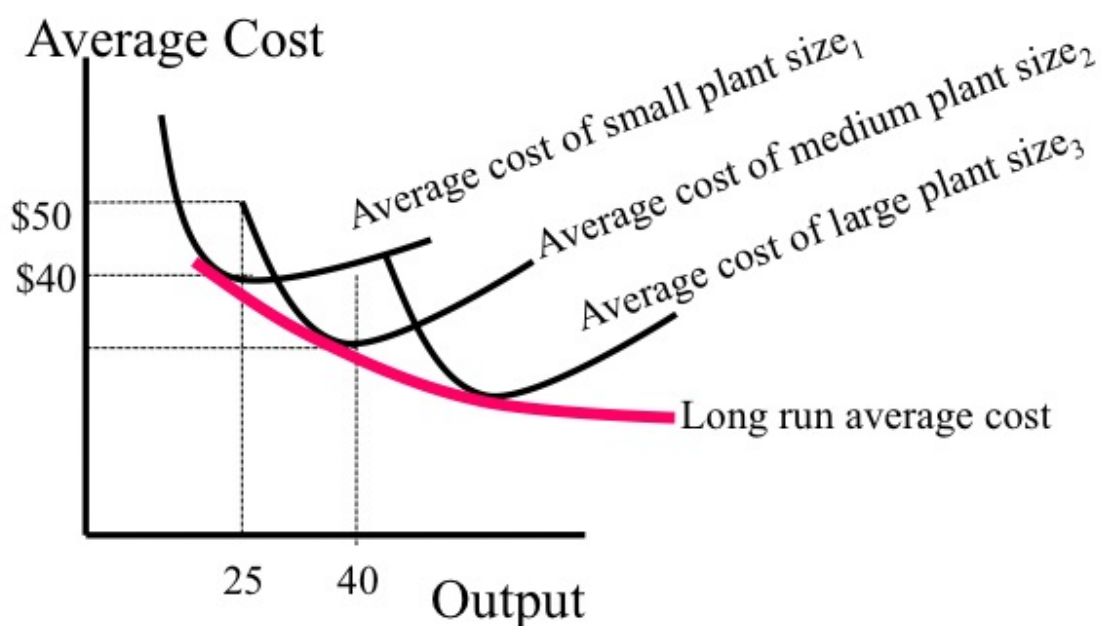
⁴² M. Porter, The Competitive Advantage of Nations, 1990, http://www.economie.ens.fr/IMG/pdf/porter_1990_-_the_competitive_advantage_of_nations.pdf

importance of using clusters to support of innovations, also the importance of individual approach to every country (poor and rich, small and large) a long time ago before Internet.

Naturally, we must support both - small and large enterprises. If we build up only a large number of small enterprises, we will get an excess of costs (for example, Please see Scheme 4) and resources, which will be particularly in short supply in the future.

Scheme 4 (Source: https://courses.byui.edu/econ_150/econ_150_old_site/lesson_06.htm)

Long Run Average Cost Curves

Role of an Engineer-economist with High-quality Scientific Tech-physical and Math-neuroeconomics Methods for Future Competitive Markets

Economics is a general economic science, which is looking for clues to efficient use of resources in conditions of **international competition** on both - at **macro** and **micro** levels. We all see that era of science and technology has come and in our opinion, the economist must especially understand engineering matters. To this, state and private mechanisms for ruling of economy are increasingly intertwined, and, together with a narrow specializations, the engineer-economist, as a caring doctor, must understand various urgent market issues by the requests of time at very high speeds.

Personally my current main interest of scientific research is a support for complex inter-technical networks (like ReserchGate) for the dissemination of scientific discoveries [1] without financial and other physical and material barriers. This is the smartest and financially the most effective way to improve for the economic level and duration of biological life of a human [2], as a whole, political stability in the world. To realize this goal, together with my scientific colleagues, I organized charitable researches [3-9] and participate or support to various scientific and pedagogical projects and programs of the American Economic Association, New York Academy of Political Sciences, Russian Academy of Natural Sciences, Georgian Technical University, Tbilisi State University, University Geomedi, Tbilisi Teaching University, several other famous scientific centers. A huge friendly request, to think and act on this very important issue.

It is well known, that “Neuroeconomics and Economic Psychology is an interdisciplinary field that seeks to explain human decision making, the ability to process multiple alternatives and to follow a course of action. It studies how economic behavior can shape our understanding

of the brain, and how neuro-scientific discoveries can constrain and guide models of economics.” [10]

A certain part of the people, despite the fact that it harms them, still do it. I conducted neuroeconomic observations on people's behavior and the most part of people acts because of the passion to fashion and not by reasons and impulses of the needed mind. My observations were conducted in 4 directions:

- 1) Will the viewers of the films go to the filled room or empty?
- 2) Will young people wear fashionable ragged jeans in cold weather?
- 3) Will smokers smoke after anti-advertising on a cigarette box?
- 4) Will state officials reduce unemployment or inflation?

My long researches of competition in international business showed, that in all directions people take more popular decisions and do not think about own health. Even in state structures, some officials are more likely to think more about their prestige and maintaining low inflation, rather than the welfare of the masses. In my works, I used logical examples to substantiate the fidelity of Phillips' cover, but showed its fidelity only in the short term, but some observed officials continued to increase unemployment for unknown reasons.

The conclusion is obvious: the State and International Structures should conduct serious neuroeconomic researches to help effective advertising in support to reasonable marketing research of very needful competitive international businesses and their markets for business-operations. Only justified effective advertising will bring the desired results. If in spite of warnings on the cigarette box, people smoke more, it means, that this warning is ineffective and other measures need to be looked for.

There are many dialectical contradictions in the understanding of competition and I have sincerely tried to clarify this crucial issue of economics and improving of human life.

At the first stage of the research, I formulated the objective law of competition: the smaller is the share of the largest supplier of the market, the greater is the force of competition. But after this formulation, the similarity of this economic law to the law of physics led me to the opinion that the wording of this law needs to be adjusted: the share of the largest supplier of the market should decrease, but not infinitely - to a certain level. This specific level depends on the needs of a particular market for the quantity and needful quality of goods and, ultimately, the efficiency determines the optimality of competition. The Georgian proverb says: A fugitive behind two rabbits will not catch even one. The proverb is correct, but in economics the matter is even more complicated. Escape only one "rabbit", in the economy can be without results. We need to organize a collective - multi-factorial race. If, with an aim to simplifying accounting, we abolish the profit tax and adequately increase the income tax, the state budget may lose everything, since payers can increase profits by artificially reducing wages to a minimum. To improve the positive impact of competition, a minimum of two-factorial race is needed for the quantity and the required quality - efficiency.

Naturally, a person to stream to various achievements and titles, but I think that it is even more important to strive for the well-being of the whole society. Gratitude to modern leaders which at a dangerous nuclear time reach peace agreements. As an economics specialist, I believe that it is urgent for the United Nations to create a Service for the protection of international competition that is mutually beneficial for all - this Service will work to reduce the influence of unscrupulous hidden economic monopolies, which greatly hinder to the technical progress and reduction of poverty. So, Undoubtedly, in such conditions, the role of an engineer-economist with high-quality scientific tech-physical and math-neuroeconomics methods for analysis and organization of institutional support to future competitive markets is essentially growing.

For Elimination of Threats from some Classical and Modern Errors in Theory of Economic Competition

Mainly published on the author's webpage

<http://revaz-lordkipanidze.simplesite.com>

The work expresses support for the current reforms in the US economy and makes recommendations for correcting the mistakes of classical economic literature about competition, which are applied in practice to the present time. Author thinks, that it is important to have many competitors, but not very or infinitely many, as even some official structures and specialists traditionally think about "perfect competition". By author opinion, if states do not correct wisely this understanding, we can damage fair businessmen and thoughtlessly help to dangerous "masked" monopolies. (JEL A10, B12, F01)

After reading multi-factorial researches by lessons of economic history⁴³, as a member of American Economic Association, I permanently feel professional responsibility to think about for historic comprehensive improving of a human life and a maximal eliminating of a poverty. We think, that it is possible only with a minimal unfair competition in the world.

By my this work, the USA has the best experience in an evaluating and protecting competition, but there is one significant but – it is important to have many competitors, but not very or infinitely many, as even some official structures and specialists traditionally think about "perfect competition". If states do not correct wisely this understanding, we can damage fair businessmen and thoughtlessly help to dangerous "masked" monopolies. At the initial stages of my research, I didn't see it, but in the end, I noticed.

For study the nature of competition, as a doctor of economic sciences and founder of Academy named after economist A. Gunia (Georgia), I organized many urgently needed philanthropic works and have to express special gratitude to professional economists of American Economic Association for so needful intellectual support. In the 1990s, I was acting minister of Economy in the Adjara Region and became member of 3 American Academies of Sciences - Political, New York and California, but when I became member with economic ministry and personally of the American

---

⁴³ Fogel, Robert, W. 1999. "Catching Up with the Economy." American Economic Review 89 (1); Shertzer, Allison. 2018. "A Review Essay on Howard Bodenhorn's The Color Factor: The Economics of African-American Well-Being in the Nineteenth-Century South". Journal of Economic Literature 56 (1).

Economic Association, It was especially respectable for me as for professional economist. We started charity research and reformed problematic economy by the very talented retrospectives of Robert Fogel and Ludwig Erhard.

To Comprehension of "Force of Competition"

For determination of the most exact understanding about competition, on a base of economic-mathematical analysis, I used⁴⁴ even physics and define the natural force of competition by experience of famous Ohm's law ($I=V/R$), where "I" is the force of competition, "V" (voltage) – the volume of market, "R" (resistance) – the largest supplier. This natural similarity of the strength of electric current ("current through a conductor"), makes possible to determine the strength of competition and the optimal - the most effective level of competition.

With the growth of the number of competitors, the strength of competition grows, but a very large number of market participants, in my opinion, can cause a "short circuit" and "overheating" of the economy, as a result, a hyperinflation surplus and a severe crisis shock.

We do not need the competition of an infinitely large number of "ants" in the economy - need a natural competition of diligent competitors, where all participants (not only small, but also large) of the competition do their necessary (effective) business.

My goal is not a criticism of Smith - I think He was a genius for his era, but, naturally, with human errors. My goal is to perfect the established understanding from times of Smith and to present in the world Herfindahl-Hirschman and Bork⁴⁵ visions, that a large number of competitors (buyers and sellers) the first of all determines a perfectness of competition: "The HHI takes into account the relative size distribution of the firms in a market. It approaches zero when a market is occupied by a large number of firms of relatively equal size and reaches its maximum of 10,000 points when a market is controlled by a single firm".⁴⁶

I published a lot of monographs and publications about a competition and in this article I presented a maximal shortly generalized work with my more perfect conclusion vision of rational competition. Without the proposed by me "rational number" instead of a "large number", we can

---

⁴⁴ My work about it "The Force of International Competition (For the Fundamentals of Business and Law)" published in the Digital Foundation of Parliamentary Library of Georgia.

⁴⁵ Bork, Robert H. 1993. "The Antitrust Paradox" (second edition). New York: Free Press. Please, see also about it "Perfect Competition" in Wikipedia.

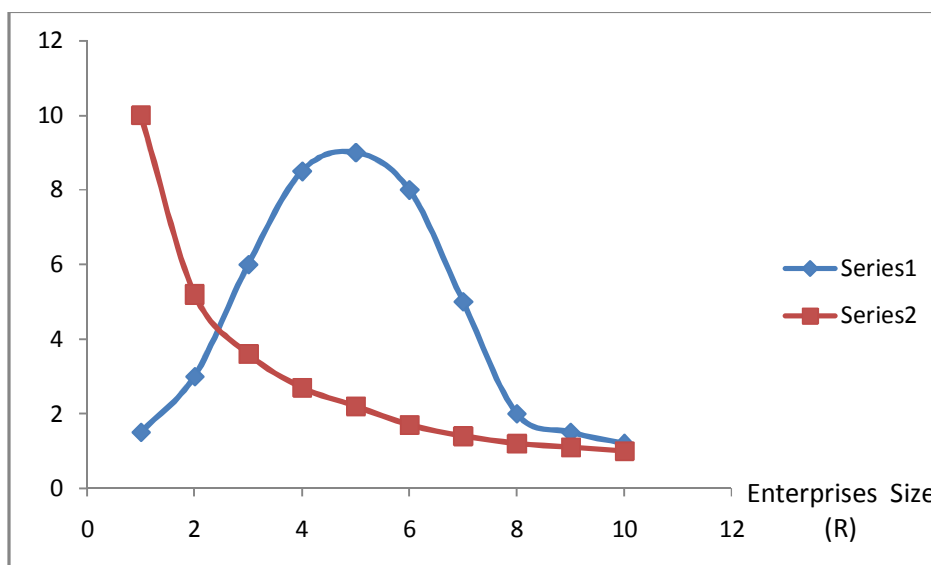
⁴⁶ Herfindahl-Hirschman Index. Updated July 29, 2015. <https://www.justice.gov/atr/herfindahl-hirschman-index>.

erroneously divide the effective local big business or prevent the merger of business in a decent way, violate the presumption of innocence of the local entrepreneurs and create favorable conditions for secret collusions of external dishonest "businesslike" activities.

For Determination of Optimal Level of Competition

The curves of "Force of Competition" and "Efficiency of Enterprises Size" can determine the optimal level of competition for each concrete reality⁴⁷. The conducted studies on expert assessments of the Georgian industry showed that the average enterprises of the 5th group (Figure 1) characterized with the highest efficiency and creates the optimal level of competition.

Figure 1
Interrelation between levels of Efficiency (Series 1) and Competition (Series 2) with Enterprises Size

Source: Author.

Note: Series 1 about Efficiency based on expert assessments of enterprises 10 groups in the industry of Georgia (1988-2018). Series 2 about competition level reflects the own theoretical model of the force of competition.

Taking into account different views about competition from very many microeconomic features and Chandra-Lederman price discrimination to modern macroeconomic synthesis and Costinot-Rodriguez-Clare foreign factors, also quality problems and Rodric generalizations by imperfect

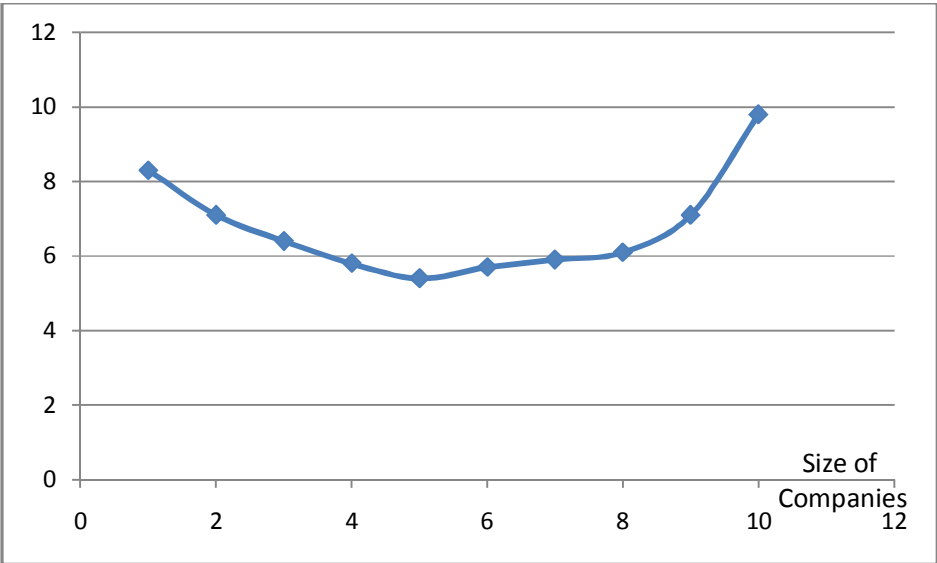
⁴⁷ Lordkipanidze, Revaz (2018) "Competition theory's "sensational" implicit defects and urgent regulations": 103.

competition, according my theory of economic competition, we can determine the optimal size of the enterprise in different sectors and regions. Consequently, depending on the demand for a product or service, we can determine the optimal number of enterprises and the rational level of competition. The optimal number of enterprises may be 5, 10, 20, 100, 1000 or more or less and as a rule, the optimal number of enterprises in science-intensive construction and industry should be less than in agriculture, trade or transport.

The Interesting results were shown by calculations on the international trade (Figure 2) and the levels of machines in physical capital (Figure 3) and new equipments in technical park (Figure 4). The largest international companies and new cars with age up to 2 years and level of 40-50% in fixed capital the most fruitfully influenced on the force of competition.

Figure 2

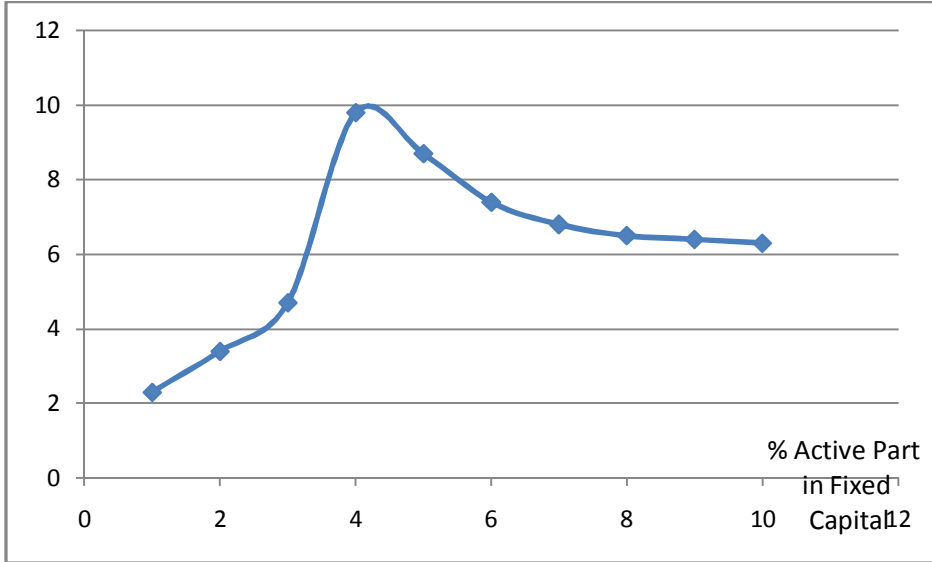
Efficiency in International Trade

Source: Author.

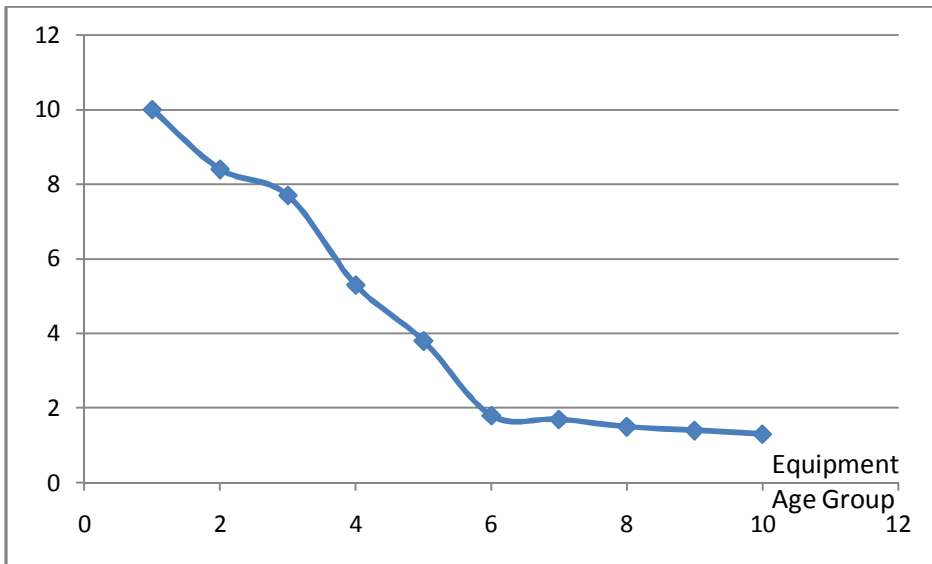
Note: Efficiency based on expert assessments of businesses 10 groups in Georgian economy (1988-2018).

Figure 3
Efficiency of Active Fixed Capital for Competition

Note: Efficiency based on expert assessments of Author.

Figure 4
Efficiency of Innovative Technologies

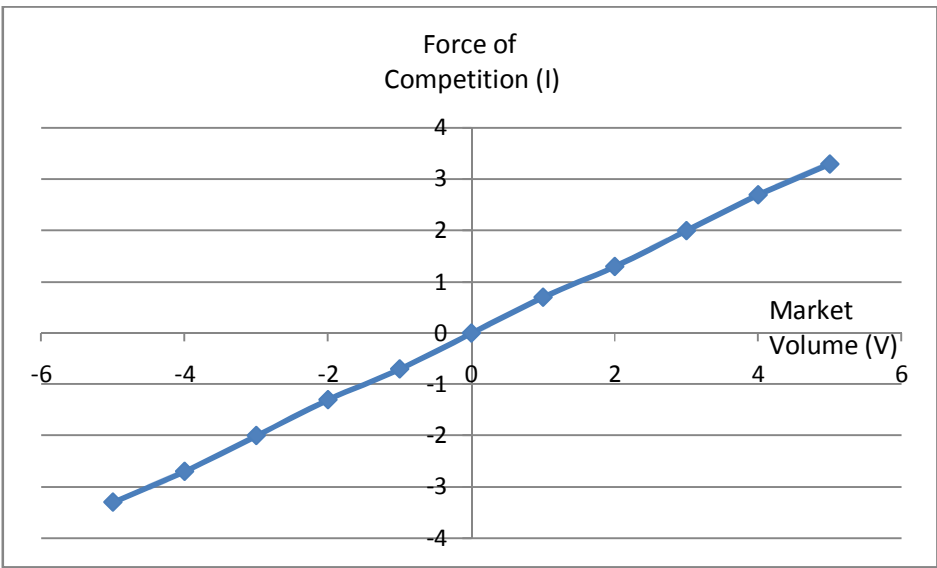
Note: Efficiency based on expert assessments of Author.

In conditions of a weak statistical base without the necessary international antitrust structure, our calculations are often based on approximate expert scientific assessments. I define “Force of

Competition Under Influence Factor R“ (Figure 5) $I_R = V/R$ and “Force of Competition Under Integral Influences Factors R, Q and N” (Figure 6) $K= I_R I_Q N$, where V is total production (market volume); N – number of firms; R - output of the largest firm (maybe monopoly); $I_Q = V/R_Q$; R_Q – non-realized production due to poor-quality goods or goods with monopolistically increased (or predatory understated) discriminatory prices.

Figure 5
Force of Competition Under Influence Factor R

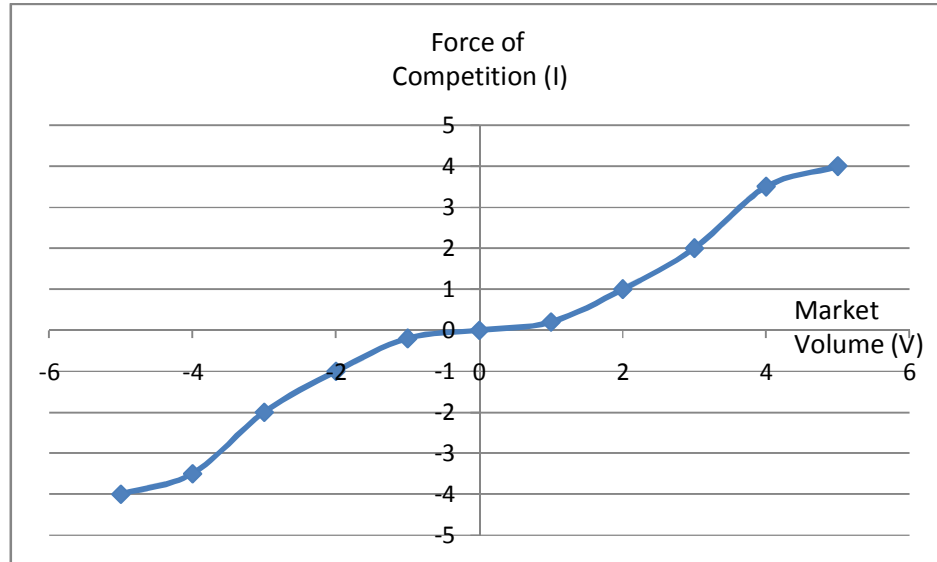
Source: Author.

Note: This figure reflects the own theoretical model of the force of competition.

As we can see, Figure 5 demonstrates a directly proportional dependence between the market volume (size) and the force of competition. Conclusion - large markets are often more competitive. I got similar results in the development of the methodology of the European Commission for determination the effectiveness of structural changes of the economy⁴⁸. In conditions of high efficiency, competition in the market also takes high levels. Under the action of 3 factors (see Figure 6), the relationship between the size of the market and the force of competition is not quite direct, but essentially positive.

⁴⁸ Lordkipanidze, Revaz (2018) “Competition theory’s "sensational" implicit defects and urgent regulations”: 78, 110.

Figure 6
Force of Competition Under Influences Factors R, Q & N

Source: Author.

Note: This figure reflects the own integral theoretical model of the force of competition.

On average, according to my observations, the “number of firms N” in a homogeneous market of a medium-sized country must exceed 10, index "force of competition I_Q " should exceed 5 and index "force of competition I_R " should exceed 3. As a result, due to all factors, the integral "force of competition" should exceed 150. The smaller the volume of the largest supplier to the market give the greater result the force of competition, but we must not forget, that there is an upper limit, after which the efficiency begins to run down.

According to my observations, the lowest interval of rational competition is fixed on the construction business (Table 1). Here are the largest companies in the average for a knowledge-based economy. The rational competition in industry is slightly higher, but the largest number of natural monopolies are recorded here. Significantly high levels of rational competition in agriculture and various services are caused by the presence of a large number of entrepreneurs of self-employed small-farm, commercial and transport enterprises. But their large number does not give the right to appeasement - here it is especially necessary to monitor the competence of personnel and the quality of products.

Table 1

*Exemplary Approximate Intervals of
Rational Competition in Economic Branches*

Economic Branches	Rational Competition
Building Business	100-700
Industry	150-1000
Rural Economy	500-2000
Different Services	1000-5000

Source: Author.

Note: Table based on expert assessments of author enterprises of Georgian Economy (1988-2018).

From Classical Theory to Effective Practice

The competition has deep and versatile roots. After the very interesting and, in my opinion, accurate in the dates interpretation of the historical process of a development in economic relations, R. Fogel writes, that “The accumulation of historical and current biomedical studies on the trends in health, longevity, and human physiology, combined with controlled studies of animal populations, are leading some evolutionary biologists to place increasing emphasis on plasticity in human aging.”⁴⁹ By a good influence of this multi-factorial research of human life, I conducted also an logical analysis of neuroeconomic character, which shows us, that a human not so often behaves as better for all. The examined elementary cases of decisions in critical situations illustrated many instinctive and not expediency reaction of a businessman, which even goes to aggravate competition, when could act more freely. For example, if a person buys a ticket to a movie and

---

⁴⁹ Fogel, Robert, W. (1999) "Catching Up with the Economy." American Economic Review, 89 (1): 9.

makes a choice between a full and empty halls, the instinct of desire to be more popular makes him go to the full situation. The result is over-strained competition and more polluted air in the full hall. It's fact that in such cases a protection (regulation) of a reasonable competition is very needful.

Observations on American business showed us too, that even an economically very strong country like America, without a wise international antitrust structure in new conditions of a world economy with internet abilities, will not be able to neutralize international dishonest implicit monopolies. The unfair competition is the main motivator for a world poverty and terrorism⁵⁰, which demands urgent reforms, especially in small developing countries and practice has confirmed that big businessmen can be successful far-sighted political reformers as well.⁵¹

I consider myself like a debtor for developing a conceptually sound opinion on overcoming a very high 80% poverty level in an increasingly rich world, morally justified (effective) form of enriching a person and, accordingly, the true basis of a competition. The role of the United States in the reduction of world poverty is truly invaluable and many of my works are devoted to this.

My country - Georgia, after the collapse of the Soviet Union, was the latest in the world by GDP per capita and in conditions of the poorest statistical base, often only professional intuition saved us. The main reason for the failure at the start of an economic independence was an erroneous knowing about a competition and role of economic policy, whereas the different models with some combination of a competition and regulation gave the best stable results in as big countries as the US, Germany, China and so on.⁵²

I appreciate the greatest job of reformer President of America Donald Trump for longtime future⁵³. He worked out even more professionally difficult and dangerous deals, than Ronald Reagan in Tax reform and for finish of Cold War. The first results similar to the effectively perspective combined-network regulation proposed by me are particularly noticeable in the started US tax warming reform and state subsidies for the high technological cluster (Silicon Valley, USA), on the social market of the economically developed EU countries (Germany, Sweden, Benelux countries), in free regional zones (China), with effective implementation of planned market mechanisms

---

⁵⁰ Silverstein, Jason. 2017. Newsweek. Trump and Putin Keep Calling Each Other for Praise, Discuss North Korea and Terrorism.

⁵¹ Herszenhorn, David M. (2013) Georgia Elects New President, but Real Power Will Rest With Next Premier. New York Times.

⁵² Lordkipanidze, Revaz (2018) "Competition theory's "sensational" implicit defects and urgent regulations": 3, 59, 91, 101.

⁵³ Jamieson, Kathleen Hall. Taussig, Doron. 2017–18. Disruption, Demonization, Deliverance, and Norm Destruction: The Rhetorical Signature of Donald J. Trump. PSQ, Volume 132 - Number 4 – Winter.

(Japan), on the example of "science cities" (Academgorodok and present experience of large state universities, Russia), in the healthcare of Great Britain, etc. God and the "Invisible Hand" of competition exist, but God doesn't require that a person should live with his hands down - an intelligent regulation is urgently needed.

Since the Great Depression (30s of the 20th century) and post-war reforms in Germany⁵⁴, the debate between the neoclassical supporters of the "Invisible Hand" of Adam Smith's competition and the supporters of Keynesian regulation has become more sharp until our time too. Some of them disclaimed the "invisible hand" in general and the new neoclassical synthesis came as an intermediary.

With the sincere respect to Adam Smith and David Ricardo, I must remark, that they genially see the power of the "Invisible Hand" of Competition, but in assessing of a created value by it, emphasis is placed on the quantity of labor, but not on quality and demand for the needful efficiency. About the Real and Nominal Price of Commodities, Smith writes, that "Equal quantities of labour will at distant times be purchased more nearly with equal quantities of corn..."⁵⁵ and in Labor theory of value Ricardo determines - "The value of a commodity, or the quantity of any other commodity for which it will exchange, depends on the relative quantity of labour which is necessary for its production, and not as the greater or less compensation which is paid for that labour."⁵⁶

The definition of market competitiveness only according with Herfindahl-Hirschman's methodology, can create a false impression, that the market is doing well. And false impressions about the markets can lead to false ideas about the most important demographic and political-defensive abilities of all country. For Elimination of Threats from artificial "race" (for a large number of competitors) of some antimonopoly authorities to new progressive small, middle and big businesses with innovation technologies, we recommend 5 main principles for estimates of market competitiveness in economic practice: 1) honesty of businesses; 2) effectiveness; 3) level of unrealized (mostly substandard) production and services; 4) level of the largest supplier; 5) number of competitors. Only complex estimate with integral indexes will have the best results.

---

⁵⁴ Mierzejewski, Alfred C. (2004) "1957: Ludwig Erhard's Annus Terribilis", *Essays in Economic and Business History*, 22; Snower, Dennis J., and Steven J. Bosworth. 2016. "Identity-Driven Cooperation versus Competition." *American Economic Review*, 106 (5).

⁵⁵ Smith, Adam. *An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations*. <http://www.econlib.org/library/Smith/smWN.html> 1.5.15

⁵⁶ Ricardo, David. *On the Principles of Political Economy and Taxation*. 1.1 <http://www.econlib.org/library/Ricardo/ricP.html>

The Force of International Competition (For the Fundamentals of Business and Law)

Wise readers of my works know about my index of the force of competition (https://www.researchgate.net/profile/Revaz_Lordkipanidze) and a Competition isn't the enmity of entrepreneurs - it's given by God for a motivation of a better work and efficiency - even in the family, between newborn brother and sister it's acting a competition instinct and both are trying to show the best own abilities to parents and other relatives, but they even so devotedly love each other.

It is main issue, that a competition shouldn't come out of the permissible limits to a dishonest competition.

If there is no honest competition, highly qualified staff and technical innovations are in the hands of monopolies and high experts may turn into funny toys.

In this and other parts of this edition, I present to You the basis of my views from my early researches, which, in some degree, have changed (but have the necessary value for a dialectical understanding of the competitive environment of economics), as I described in the first part.

My research has shown, that where above our indexes of a force of competition, mainly recorded also high levels of efficiency of an international competition, which, in my view, should be reflected in the growth of:

- 1) the excess of a tempo of labor productivity over a tempo of a capital-labor ratio for a needful growth of a capital productivity;
- 2) the ratio of a level of export to the max level of this indicator on the all retrospective (that's potential ability);

3) the ratio of robots, automatic and semi-automatic equipments to the total financial amount of all equipments in comparable indicators (economic-financial audit);

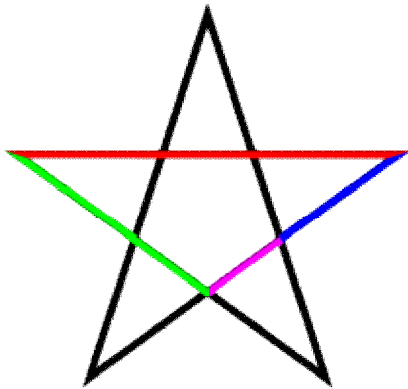
4) the ratio of changes of net financial incomes to an increase of costs;

5) the ratio of net financial income to the expenses of management or transaction costs, which eliminates of the artificial increase in revenues due swelling of costs and stimulates of the management responsibility.

The above-mentioned indicators, in my opinion, show the best effectiveness of an international competition, which acts on both - macro and micro levels and for this efficiency, first of all, the reformation of the UN and creation of the international anti-monopoly agency will be very necessary. Only alone even any strong Government isn't able to win with masked insidious international monopolies.

I think, that readers of my works, remember my measuring of the force of competition with the similarity the measuring of a force of an electric current. After following studies, I came to the conclusion that for recommendations we can suggest the ideal proportions of effective competition on the famous golden ratio 62:38. By this ratio, as it's known, the stars and even the human body are constructed. Naturally, the ideal proportions are not always possible in practice, as well as the human body maybe is athletic or very fat or very thin.

For the simple, but very significant example, we know, that if a pentagram colored to distinguish its line segments of different lengths, the "four lengths are in golden ratio to one another" (https://en.wikipedia.org/wiki/Golden_ratio):

In view of the above-mentioned proportion of the golden ratio, I offer the first index of a max perfect competition, which, in my view based upon calculations, must be more, than 100:38. It's about 3 (more, than 2.6). The second index of competition, also preferably, should be more, than 3. The ideal number of companies, by the experience of market analysis, are about 12 - the number of perfection - as the total number of months in the year (not taken into account the small companies, which, for example, employed less, than 100 co-workers and which cannot significantly influence on the macro market). Totally, the ideal integral coefficient of effective competition, according to our calculations of the most cost-effective (profitable) practice, for orientation must be $3 \times 3 \times 12 = 108$. That's, when the integral coefficient is less, than about 100, competition authorities should take thought.

As a rule, for also strictly justified orientation, the integral coefficient should also have the top line approximately at the level of 10,000 (according to our observations of international practice, for example 20x20x25 have the highest efficiency, with a following sharp reduction of a productivity). But if the antimonopoly authorities will "try" too against honest large enterprises and divide them, we'll get the artificial market, where the integral coefficient is greater than 10,000 and "short circuit" (which in electricity cause the excessive heating and damage to an equipment) will produce "effect" of very large economic losses. If we have, for example, an excessive number of drugstores in very many (almost every) neighborhoods, we won't have "an effect of a competition" and only can get a large number of expired drugs.

With presented from me the development of the methodology of the European Commission for the effectiveness of structural changes of the economy, we can separate the influence of the structural factor in the overall increase in efficiency. So we can determine how efficiently we allocated budget funds to the priorities of economic policy and how effective were a free competition and a mobility of resources from one branch to another.

The Golden Section is also the best orientation for the proportion between the State and the Private sectors of Economy per the property. This proportion, according with my theory of "real equilibrium", should be on a non-monopoly 50:50 balance up to a maximum about two-thirds of an Economy Private Sector to the Free Market total property. This orientation is normal also for the level of tax revenues of the State Budget from about third of GDP. The level of 38% is justified by us exemplary level for a maximization of an average profit of companies and, therefore, full realization of reserves to a minimization of their costs.

Statistics clearly shows, that between quality of the life and the level of force of competition exists almost a direct link. The higher is the level of development of the country, the more are their markets' indexes of a competition:

[http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?Code=NY.GDP.PCAP.CD&id=af3ce82b
&report_name=Popular_indicators&populartype=series&ispopular=y](http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?Code=NY.GDP.PCAP.CD&id=af3ce82b&report_name=Popular_indicators&populartype=series&ispopular=y)

Created from: World Development Indicators Series : GDP per capita (current US\$)	2000	2005	2010	2015
Afghanistan	..	257.2	569.9	590.3
Albania	1,175.8	2,709.1	4,094.4	3,965.0
Algeria	1,757.0	3,102.0	4,473.5	4,206.0
American Samoa	..	..	..	..
Andorra	21,433.0	39,990.3	39,639.4	..
Angola	606.3	1,576.2	3,886.5	4,102.1
Antigua and Barbuda	10,094.8	12,079.9	13,017.3	14,128.9
Argentina	7,669.3	5,096.3	10,332.0	13,431.9
Armenia	621.4	1,625.4	3,124.8	3,499.8

Aruba	20,619.6	23,302.8	24,289.1	..
Australia	21,665.1	33,983.0	51,845.7	56,327.7
Austria	24,517.3	38,242.0	46,659.8	43,438.9
Azerbaijan	655.1	1,578.4	5,842.8	5,496.3
Bahamas, The	21,241.2	23,405.9	21,920.5	22,896.9
Bahrain	13,590.5	18,418.1	20,386.0	23,395.7
Bangladesh	406.5	485.9	760.3	1,211.7
Barbados	11,568.1	14,223.8	15,901.4	15,660.7
Belarus	1,273.0	3,126.4	5,818.9	5,740.5
Belgium	23,207.4	36,967.3	44,382.9	40,231.3
Belize	3,364.5	3,933.2	4,344.1	4,906.9
Benin	369.7	587.1	733.0	779.1
Bermuda	56,284.2	75,882.0	88,207.3	..
Bhutan	778.4	1,257.5	2,201.3	2,532.5
Bolivia	1,007.0	1,046.4	1,981.2	3,095.4
Bosnia and Herzegovina	1,451.7	2,928.3	4,475.1	4,197.8
Botswana	3,333.2	5,327.9	6,244.0	6,360.6
Brazil	3,728.5	4,730.7	11,121.4	8,538.6
Brunei Darussalam	18,154.8	26,337.9	31,453.2	36,607.9
Bulgaria	1,609.3	3,853.0	6,752.6	6,819.9
Burkina Faso	226.8	407.0	574.5	613.0
Burundi	128.6	140.8	214.2	276.0
Cambodia	299.6	472.4	782.7	1,158.7
Cameroon	583.1	915.1	1,147.2	1,250.8
Canada	24,124.2	36,189.6	47,445.8	43,248.5
Cabo Verde	1,229.0	2,049.6	3,393.9	3,131.1
Cayman Islands	..	..	..	..
Central African Republic	245.4	332.9	446.8	306.8
Chad	166.0	660.2	895.9	775.7
Channel Islands	43,299.4	57,209.2	..	..
Chile	5,229.2	7,728.6	12,785.1	13,383.9
China	954.6	1,740.1	4,514.9	7,924.7
Colombia	2,472.2	3,386.0	6,250.7	6,056.1
Comoros	372.2	614.9	739.9	..
Congo, Dem. Rep.	397.3	213.3	311.2	456.1
Congo, Rep.	1,035.6	1,737.6	2,953.2	1,851.2
Costa Rica	4,062.3	4,700.0	7,986.0	10,629.8
Cote d'Ivoire	648.8	942.2	1,236.1	1,398.7
Croatia	4,919.6	10,224.2	13,509.2	11,535.8
Cuba	2,749.5	3,786.9	5,688.7	..
Curacao	..	..	..	..
Cyprus	14,307.4	24,738.0	30,438.9	22,957.4
Czech Republic	5,994.5	13,317.7	19,764.0	17,231.3
Denmark	30,743.6	48,816.8	57,647.7	52,002.2
Djibouti	762.9	910.4	1,358.5	..

Dominica	4,819.9	5,250.4	6,937.3	7,399.3
Dominican Republic	2,802.4	3,681.1	5,442.0	6,373.6
Ecuador	1,451.3	3,021.9	4,657.3	6,248.1
Egypt, Arab Rep.	1,461.0	1,196.7	2,668.0	3,614.7
El Salvador	2,259.9	2,874.3	3,547.1	4,219.4
Equatorial Guinea	1,970.3	13,129.6	17,441.1	11,120.9
Eritrea	199.8	262.1	451.4	..
Estonia	4,070.0	10,338.3	14,641.4	17,295.4
Ethiopia	124.1	161.9	341.9	619.1
Faroe Islands	22,850.4	35,808.8	47,381.5	..
Fiji	2,076.0	3,658.6	3,652.0	4,916.3
Finland	24,253.3	38,969.2	46,205.2	41,920.8
France	22,465.6	34,879.7	40,705.8	36,248.2
French Polynesia	14,530.2	..	..	..
Gabon	4,115.0	6,865.3	9,312.0	8,311.5
Gambia, The	637.1	433.3	562.6	..
Georgia	692.0	1,530.1	2,964.5	3,796.0
Germany	23,718.7	34,696.6	41,788.0	41,219.0
Ghana	264.7	501.7	1,323.1	1,381.4
Greece	12,043.0	22,551.7	26,919.4	18,035.6
Greenland	19,004.0	28,985.4	40,193.7	..
Grenada	5,117.5	6,754.4	7,365.7	9,156.5
Guam	..	..	..	..
Guatemala	1,650.4	2,064.0	2,806.0	3,903.5
Guinea	340.4	303.8	430.1	531.3
Guinea-Bissau	281.4	401.1	518.6	573.0
Guyana	960.2	1,111.0	2,998.9	4,127.4
Haiti	462.5	465.3	662.3	828.8
Honduras	1,138.1	1,405.8	2,110.8	2,495.6
Hong Kong SAR, China	25,756.7	26,649.8	32,550.0	42,422.9
Hungary	4,619.5	11,156.0	13,009.3	12,259.1
Iceland	31,737.5	56,445.5	41,620.1	50,173.3
India	452.4	729.0	1,387.9	1,581.6
Indonesia	780.1	1,263.5	3,125.2	3,346.5
Iran, Islamic Rep.	1,664.3	3,135.2	6,299.9	..
Iraq	..	1,849.0	4,487.4	4,629.1
Ireland	26,236.4	50,815.6	48,260.7	51,289.7
Isle of Man	20,358.7	36,980.1	64,277.1	..
Israel	21,052.1	20,611.2	30,736.4	35,329.5
Italy	20,051.2	31,959.3	35,851.5	29,847.0
Jamaica	3,448.4	4,238.3	4,902.0	5,137.9
Japan	37,299.6	35,781.2	42,935.3	32,477.2
Jordan	1,774.1	2,360.5	4,054.3	4,940.0
Kazakhstan	1,229.0	3,771.3	9,070.6	10,508.4
Kenya	409.0	530.1	991.9	1,376.7

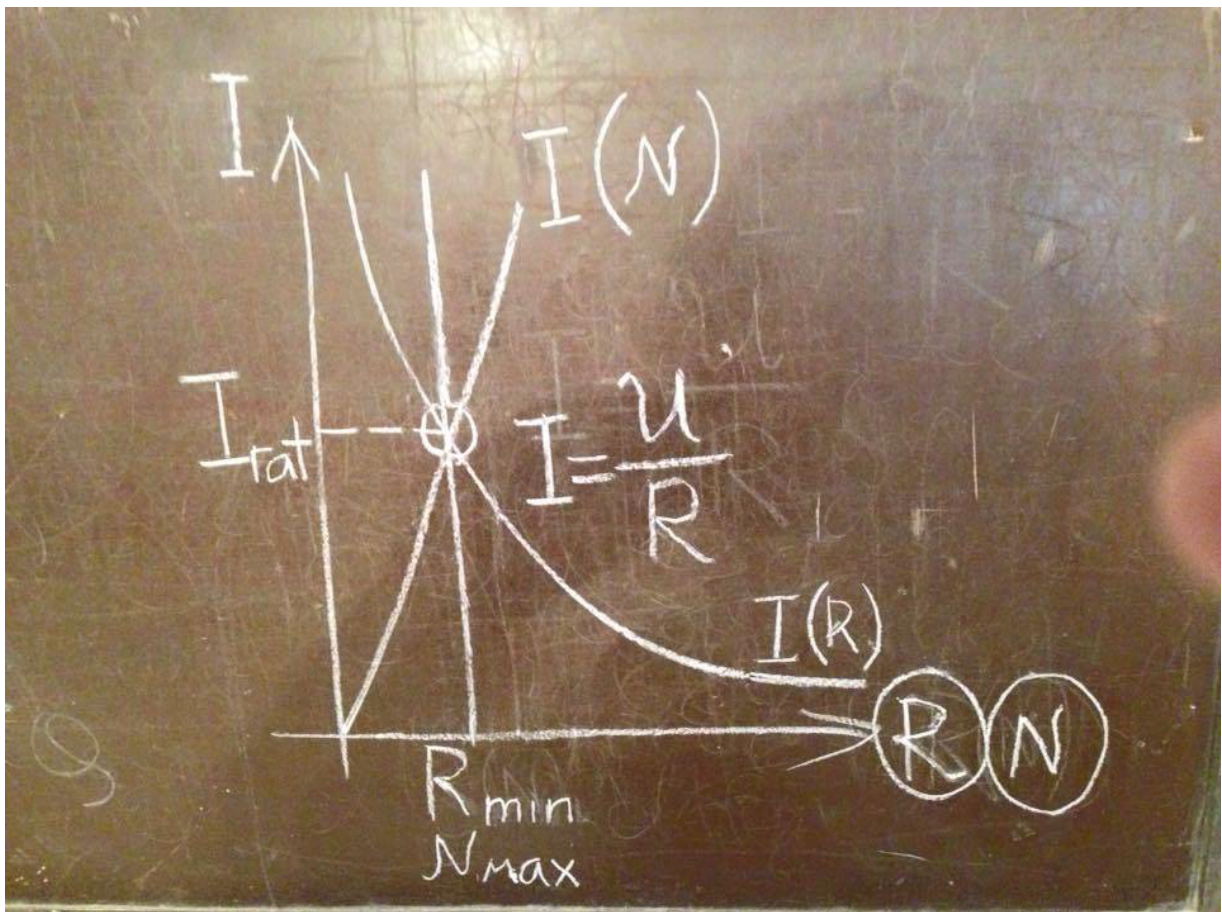
Kiribati	799.9	1,149.7	1,465.5	1,291.9
Korea, Dem. People's Rep.	..	..	..	..
Korea, Rep.	11,947.6	18,657.5	22,151.2	27,221.5
Kosovo	1,087.8	2,190.6	3,283.2	3,553.4
Kuwait	19,545.2	35,694.4	37,725.1	28,984.6
Kyrgyz Republic	279.6	476.6	880.0	1,103.2
Lao PDR	324.0	476.2	1,147.1	1,812.3
Latvia	3,351.5	7,550.1	11,319.5	13,664.9
Lebanon	5,334.9	5,339.4	8,763.8	8,050.8
Lesotho	415.5	710.5	1,088.0	..
Liberia	182.9	168.2	326.6	455.9
Libya	7,170.4	8,158.9	11,933.8	4,643.3
Liechtenstein	74,631.7	104,996.0	140,102.0	..
Lithuania	3,297.4	7,863.2	11,988.8	14,172.2
Luxembourg	48,992.3	79,494.2	103,267.3	101,450.0
Macao SAR, China	14,127.6	25,830.0	52,604.3	78,585.9
Macedonia, FYR	1,875.1	3,063.6	4,561.2	4,852.7
Madagascar	246.3	275.5	414.1	411.8
Malawi	155.8	286.8	471.2	381.4
Malaysia	4,004.6	5,564.2	9,069.0	9,766.2
Maldives	2,183.0	3,488.5	6,330.8	7,681.1
Mali	267.4	484.8	704.1	744.3
Malta	10,377.0	14,834.4	19,694.1	..
Marshall Islands	2,126.8	2,646.0	3,124.3	..
Mauritania	477.1	692.6	1,207.8	..
Mauritius	3,861.0	5,116.0	7,772.1	9,116.8
Mexico	6,649.7	7,894.0	8,861.5	9,009.3
Micronesia, Fed. Sts.	2,171.0	2,352.6	2,838.4	..
Moldova	354.0	831.2	1,631.5	1,843.2
Monaco	82,537.4	126,599.4	145,221.2	..
Mongolia	474.2	998.8	2,650.3	3,973.4
Montenegro	1,627.0	3,674.5	6,682.3	6,415.0
Morocco	1,328.2	2,023.3	2,857.7	2,871.5
Mozambique	274.7	365.6	417.5	525.0
Myanmar	..	..	..	1,203.5
Namibia	2,059.4	3,582.3	5,143.1	4,695.8
Nepal	231.4	318.7	595.4	732.3
Netherlands	25,921.1	41,577.2	50,341.3	44,433.4
New Caledonia	12,579.6	..	..	..
New Zealand	13,641.1	27,750.9	33,692.2	37,808.0
Nicaragua	1,016.0	1,175.1	1,523.5	2,086.9
Niger	160.2	252.5	351.0	359.0
Nigeria	377.5	804.0	2,315.0	2,640.3
Northern Mariana Islands	..	..	..	..
Norway	38,146.7	66,775.4	87,646.3	74,734.6

Oman	8,711.0	12,398.6	19,920.6	15,645.1
Pakistan	534.9	714.0	1,043.3	1,429.0
Palau	7,786.6	9,710.2	8,979.0	13,498.7
Panama	4,062.4	4,933.1	7,987.1	13,268.1
Papua New Guinea	655.3	799.4	1,418.9	..
Paraguay	1,545.6	1,507.1	3,225.6	4,160.6
Peru	1,967.2	2,714.5	5,056.3	6,121.9
Philippines	1,039.7	1,196.5	2,145.2	2,899.4
Poland	4,492.7	7,976.1	12,597.5	12,494.5
Portugal	11,502.4	18,784.9	22,540.0	19,222.9
Puerto Rico	16,192.1	21,959.3	26,435.7	..
Qatar	29,926.4	53,207.3	70,870.2	74,667.2
Romania	1,668.2	4,676.3	8,297.5	8,972.9
Russian Federation	1,771.6	5,323.5	10,675.0	9,057.1
Rwanda	216.3	286.6	553.6	697.3
Samoa	1,540.7	2,587.5	3,530.6	3,938.5
San Marino	28,224.2	47,035.7	..	..
Sao Tome and Principe	..	824.0	1,142.2	..
Saudi Arabia	8,808.9	13,273.7	18,754.0	20,481.7
Senegal	474.6	772.7	998.1	910.8
Serbia	870.1	3,528.1	5,411.9	5,143.9
Seychelles	7,578.9	11,086.9	10,804.7	15,476.0
Sierra Leone	156.6	321.0	453.0	693.4
Singapore	23,792.6	29,869.9	46,569.7	52,888.7
Sint Maarten (Dutch part)	..	..	..	..
Slovak Republic	5,402.9	11,631.4	16,554.9	15,962.6
Slovenia	10,227.7	18,169.2	23,438.8	20,713.1
Solomon Islands	1,055.2	882.0	1,276.3	1,982.3
Somalia	..	..	..	551.9
South Africa	3,099.1	5,453.2	7,392.9	5,691.7
South Sudan	..	..	1,563.9	730.6
Spain	14,787.8	26,510.7	30,737.8	25,831.6
Sri Lanka	875.4	1,259.8	2,819.7	3,926.2
St. Kitts and Nevis	9,223.8	11,053.7	13,227.0	16,589.1
St. Lucia	4,975.5	5,723.3	7,043.5	7,764.3
St. Martin (French part)	..	..	..	..
St. Vincent and the Grenadines	3,672.7	5,064.2	6,231.7	6,864.2
Sudan	352.5	661.6	1,421.5	2,089.4
Suriname	1,855.8	3,645.9	8,430.9	8,983.6
Swaziland	1,433.2	2,339.3	2,956.7	3,154.8
Sweden	29,283.0	43,085.4	52,076.4	50,272.9
Switzerland	37,813.2	54,797.5	74,277.1	80,214.7
Syrian Arab Republic	1,181.7	1,591.5	..	..
Tajikistan	139.1	339.8	744.2	925.9
Tanzania	308.4	446.2	708.5	864.9

Thailand	2,016.0	2,874.4	5,111.9	5,816.4
Timor-Leste	434.4	501.4	875.8	1,134.4
Togo	265.5	379.2	496.5	548.0
Tonga	1,926.7	2,565.4	3,557.7	..
Trinidad and Tobago	6,431.0	12,323.1	15,840.4	20,444.1
Tunisia	2,247.9	3,218.0	4,176.6	3,872.5
Turkey	4,215.2	7,117.2	10,111.5	9,130.0
Turkmenistan	645.3	1,707.0	4,479.0	6,947.8
Turks and Caicos Islands	..	..	..	..
Tuvalu	1,458.9	2,252.9	3,238.4	..
Uganda	260.7	321.4	608.8	675.6
Ukraine	635.7	1,828.7	2,974.0	2,115.0
United Arab Emirates	34,207.5	40,298.5	34,341.9	40,438.4
United Kingdom	26,400.7	40,047.9	38,292.9	43,734.0
United States	36,449.9	44,307.9	48,374.1	55,836.8
Uruguay	6,871.9	5,221.0	11,938.3	15,573.9
Uzbekistan	558.2	546.8	1,377.1	2,132.1
Vanuatu	1,469.9	1,886.4	2,965.8	..
Venezuela, RB	4,785.2	5,435.9	13,581.4	..
Vietnam	433.3	699.5	1,333.6	2,111.1
Virgin Islands (U.S.)	..	..	..	..
West Bank and Gaza	1,476.2	1,455.2	2,338.7	2,866.8
Yemen, Rep.	541.5	817.1	1,310.1	..
Zambia	340.2	691.8	1,456.1	1,307.8
Zimbabwe	535.2	443.2	674.3	890.4
Arab World	2,608.9	3,779.9	5,957.9	6,454.0
Caribbean small states	4,989.6	7,021.2	8,699.5	10,054.9
East Asia & Pacific	3,976.6	4,745.2	7,563.2	9,337.2
East Asia & Pacific (excluding high income)	956.0	1,635.3	3,982.0	6,420.9
Euro area	20,207.1	31,979.6	37,604.3	33,997.9
Europe & Central Asia	11,512.9	19,044.6	23,430.9	22,011.9
Europe & Central Asia (excluding high income)	1,762.0	4,229.7	7,650.8	7,020.4
European Union	18,074.8	28,887.5	33,595.7	31,843.2
Heavily indebted poor countries (HIPC)	327.1	443.2	736.9	856.4
High income	25,446.9	33,559.4	38,982.6	39,576.9
Latin America & Caribbean	4,301.3	5,054.6	8,912.1	8,370.7
Latin America & Caribbean (excluding high income)	4,132.3	4,803.1	8,613.3	8,019.9
Least developed countries: UN classification	324.6	460.5	800.6	954.9
Low & middle income	1,180.2	1,809.5	3,573.1	4,309.7
Low income	267.5	328.9	519.3	615.6
Lower middle income	578.3	866.8	1,692.4	1,988.2
Middle East & North Africa	3,064.5	4,394.5	7,116.0	7,342.3
Middle East & North Africa (excluding high income)	1,621.9	2,277.7	4,106.1	..
Middle income	1,264.6	1,956.3	3,899.4	4,736.7
North America	35,242.1	43,514.1	48,289.7	54,580.0

Not classified	..	..	..	..
OECD members	23,436.1	30,853.2	35,635.8	35,749.0
Other small states	4,319.3	7,873.3	12,047.9	12,846.3
Pacific island small states	1,772.6	2,576.1	2,925.7	3,668.9
Small states	4,295.4	7,346.8	10,816.6	11,766.1
South Asia	454.0	697.6	1,285.5	1,528.6
Sub-Saharan Africa	550.6	898.4	1,551.2	1,571.3
Sub-Saharan Africa (excluding high income)	549.8	897.3	1,550.2	1,570.0
Upper middle income	1,953.9	3,097.7	6,307.4	7,833.9
World	5,448.7	7,233.9	9,476.5	10,004.9

Coming out from our method and its formulas, strength of competition can be represented by the following graphic illustration:

The USA antimonopoly experience (Please, see Part IV) really has the best results and Herfindahl–Hirschman Index (https://en.wikipedia.org/wiki/Herfindahl_index) very deeply

characterizes the level of competition, but one method cannot be ideally enough for an estimate of this difficult notion - we need a set of multi-factorial evaluations, including ours, Linda (https://en.wikipedia.org/wiki/Market_concentration) and many other deep surveys.

I have great respect to the works of David Ricardo, but in the matter of a perfect competition, I have a different view than he and his critique - John Maynard Keynes.

Ricardo thought, that under perfect competition, a large number of competitors should be equivalent, but Keynes criticized such views of Classics and He claimed, that such competition is not effective and it's necessarily interventions from outside.

I made some news in the understanding of a perfect competition. These novelties are in the natural rationalism of borders (indexes) of a Competition and a human should protect those borders. A large number of competitors should not be without a boundary and it's not necessarily the equivalence of all participants. The large and small plants and animals coexist perfectly in a nature and a market must also be so, but protected from dishonest collusion monopolies. We must always remember a possible negative effect of "short circuit" in conditions of a very large number of competitors after the artificial division of the honest large business objects.

The New "Competitive Management"

The famous Classic School of really genius father's of Management - F. Taylor [11] have naturally mostly general-universal character. More than a century was after the era of this Managerial School and in the new realities I think that we must have intensive special skills of regular operative actions against very many dangerous for local productions and services masked monopolies in "international" business of world of space speeds and technologies.

The managers of new "Competitive Management" [12] must have very good deep micro special skills for estimates of levels of competitiveness [13] on the different sectorized markets and

also for active disorientations of “masked” monopolies by creation of international anti-monopoly police [14] and cooperation with opened in new world internet progressive international organizations and others useful partners.

We see good style of some traditionally talented managers of some honest monopolies and don't want to disturb to them in modern conditions also. For example I want to remember famous H. Ford. “Although Ford did not invent the automobile or the assembly line, he developed and manufactured the first automobile that many middle class Americans could afford. In doing so, Ford converted the automobile from an expensive curiosity into a practical conveyance that would profoundly impact the landscape of the twentieth century. His introduction of the Model T automobile revolutionized transportation and American industry. As the owner of the Ford Motor Company, he became one of the richest and best-known people in the world” [15].

But we don't believe to some opponents, which think, that anti-monopoly actions always are not democratic and these actions make very many harms against free market. So we must say stop to other anti-criminal structures of all states. The masked dishonest monopolies as usually try to receive great incomes by high prices and criminal lies of consumers in quality.

The elementary human conditions and relations have more and more significant role for stimulations of effective activities of businesses. To this we should always remember the brilliant research of great scientists and humanists. For example, “Herzberg proposed the motivator-hygiene theory, also known as the two-factor theory of job satisfaction. According to his theory, people are influenced by two sets of factors. The idea is that hygiene factors will not motivate, but if they are not there, they can lower motivation. These factors could be anything from clean toilets and comfortable chairs, to a reasonable level of pay and job security. Motivational factors will not necessarily lower motivation, but can be responsible for increasing motivation. These factors could involve job recognition, potential for promotion or even the work in itself” [16].

The human conditions and health relations also studied very originally and interesting in works Abraham Maslow, which “subsequently extended the idea to include his observations of

humans' innate curiosity. His theories parallel many other theories of human developmental psychology, some of which focus on describing the stages of growth in humans. Maslow used the terms "physiological", "safety", "belongingness" and "love", "esteem", "self-actualization", and "self-transcendence" to describe the pattern that human motivations generally move through. Maslow studied what he called exemplary people such as Albert Einstein, Jane Addams, Eleanor Roosevelt, and Frederick Douglass rather than mentally ill or neurotic people [17].

I try to note only very important priorities and I think, that in studying these very interesting and most complex issues of public life, student youth should actively use the experience of the American Economic Association [18], Open Online Courses [19], Fulbright Scholar Program [20], Erasmus [21], etc.

Some people believe that state costs for ills, beggars and other social needs disturb to development of necessary monopoly, reduces economic efficiency and living standards in the country. By our calculations, however, it's not so. Conversely, after social supports the market is very active and is given the incentive to produce, since, given for poor population money goes for the purchase of the primary products.

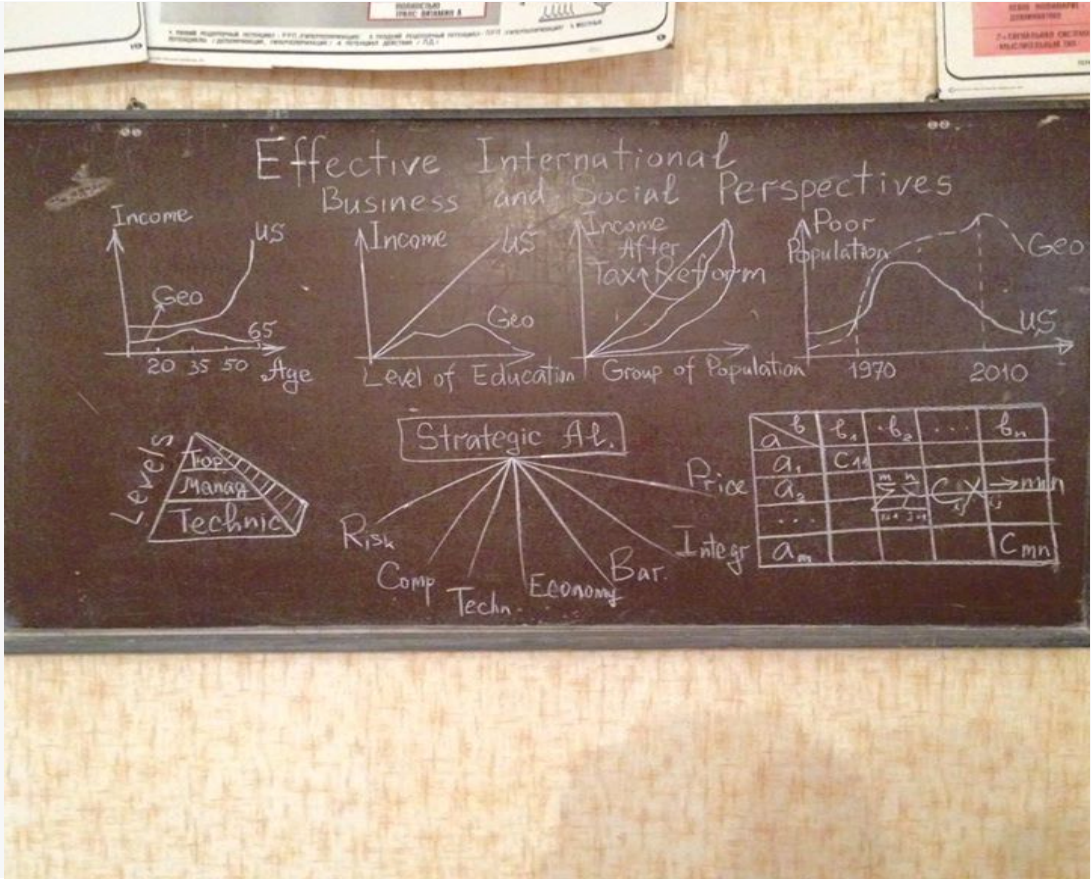
Environmentally friendly production, anti-importing economic mechanisms and stimulation of export potential, in our opinion, will promote of economic growth with traditional rural ecologically clean cooperative farms and mass restoration the best old traditions of the Church economy.

Economically the country can not be independent, if the economy does not have the complete structure of branches and adequate technical base. Machine can not be achieved without the strong scientific base and we must have the strategy for this and concrete ways of implementation for achieve this.

For example, we are sincerely grateful for the first technology park in Georgia, which will give many factors for normal economic policy with more operative priorities, the effective advertising, rational use of lands for active professional people (the complexes with minimal costs and maximal results), the solar and wind energy in home conditions, the large scale use of foreign partners in the Georgian hybrid cars production, etc.

In modern conditions of technical progress, naturally, special professionalism has the most priority for needful development business. This includes also high creative professionalism of government and anti-monopoly structures. Only so we will be able to minimize of poverty's and early disease and mortality's paradoxically growing levels in more and more rich world:

For the minimize of poverty and influences of masked international alliances by Managerial skills.

The Objective Law of Competition

As noted above in a certain sense, after difficult way of research of problems of competition in different countries, I offer original easy interpretation of the objective law of competition on example of base of public and private life – Economy [22; 23]: The less is percent ratio of biggest supplier on the market (till a certain level), the more is competition among entrepreneurs.

With periodical short-time (for history) crisis, production and services of all world economic structure and even its different economic parts grow and grow, but some very difficult dictatorial international policy-economical monopolies disturb natural (rational) distribution of incomes and poverty also grows and grows.

Crisis of World Economy with 2000-2012 years and new real reforms of 2017-2018 years in UN and some big countries show, that we must think together for new effective economic system. In years of dictatorial economic system of USSR (1917-1990), economists often said about problems of communistic relations, but now we were in difficult crisis without Global Communism.

We don't need in different polar ism-s (for example "communism" or "capitalism") – Humans want good life and optimal effective economic structure. We remember, that dictatorial monopolies of state or private sectors made very bad examples in World History.

New America sincerely makes all for a Strong Middle Class and only this will be base of Strong Economy. I like also interesting Healthcare methods of modern UK, German, Russia and Georgia for financial support of Humans in difficult times.

My theory of "real equilibrium" intends real objective equilibrium among private and state sectors of economy. Also, for practice optimal stimulation and Macroeconomic and any other economic structure marginal efficiency in every country, we must support to our effective branches and regions and rationally high level of the most active part of technical basis and after incomes from those elements of Economy, we will be able support nonprofit but necessary

economic elements of post-crisis conditions and we will be able make significant State projects for ill and poor population.

For stimulation of marginal efficiency of Economy, I developed [22: 17, 131] EU formulate of effective structural changes' estimate. By my formulation:

$$E = \sum_1^n [(E_{io} + E_{it})/2] \Delta_{ai}$$

when E – Effectiveness of economic structural changes in t time;

E_{io} – Effectiveness of i element of structure for start of t time;

E_{it} – Effectiveness of i element of structure for finish of t time;

Δ_{ai} – percent change (:100) of i element of used resource's structure in t time;

$i=1;2;\dots;n$ – element of structure (branch, region or age group of technique, etc.).

This formulation has different interpretations in conditions of crisis and if $E \geq 0$. World crisis deepened economic disproportions and this ultimately led to necessity of new economic system and success management (rational effective regulation) of finance in international business.

For effective economic competition and minimization of possible harmful monopoly (in first priority almost eternal hidden oligopolistic conspiracies), I define The Force of Economic competition [Ibid: 41-45] approximately as The Force of Electric current. I think, that the less are output of monopoly and excess (non-quality or needless) production (or services) to a certain level, the more is the force of competition.

As we see from the formula, the bad monopoly is resistance for effective economy. This law I saw in my dream and then when I discussed the existing methods, my I_1 is very similar with definitions of Herfindahl-Hirschman Index – HHI [24], but my law adds additional components for different economic situations.

I define two constituents of force (I_0 and I_1) and their integral influence (K):

$$I_0 = U/R_0 ;$$

$$I_1 = U/R_1 ;$$

$$K = N \times I_0 \times I_1 ,$$

where U is total production(capacity of market);

R₀ – non-realized production;

R₁ - output of the largest firm (maybe monopoly);

N – number of firms.

Only with wise international antimonopoly economic policy we will be able to form a rich economic structure and win poverty and monopolists' polar distribution of incomes. From science we know, that in information theory, entropy [25] is the measure of the amount of information that is missing before reception and is sometimes referred to as Shannon entropy. Shannon entropy is a broad and general concept which finds applications in information theory as well as thermodynamics. It was originally devised by Claude Shannon in 1948 to study the amount of information in a transmitted message. The definition of the information entropy is, however, quite general, and is expressed in terms of a discrete set of probabilities p_i so that

$$H(X) = - \sum_{i=1}^n p(x_i) \log p(x_i).$$

Georgian Economist V. Papava [26] used this formulation for a very interesting estimate of economic structures and with my practical calculations I received very interesting results for estimate of level of rich independence of economic structure of world economy and macro and microeconomic objects.

As we see, each concrete difficult economic situation in world economy demands collective actions of all countries with structure of UN and appropriate deep inter-political, macroeconomic-math and micro-scheme (graphic) analysis of retro, current and perspective epoch periods, exposure of international monopolies, collective development of money and tax reforms, work out of principle-mathematical models and progressive business

programs. Only in this way and taking into account the truth of the greatest American experience [27], we can achieve real economic independence

*American Studies on Economic Wonderworks and Goodness: My Half-Century
Sincere Love and Scientific Interests*

I was born in the era of atheistic communism, but on Christmas Day and always felt the power of God. Consequently, I secretly prayed in my heart and also secretly listened to the Voice of America on Radio. Naturally, many sincere believers lived in the era of the communist system, but this system was the most cruel in world history. My family (in time of politician grandfather) remembers the cruelty of 1937 (the well-known film "Repentance" was filmed in our old house), when 3 incompetent embittered people could arrange the repression of almost anyone (even the fascists did not have such methods) - from the ordinary citizen to the royal dynasty. This went on and on. I remember how my mother, who was a culture doer, showered money on the stairs of a provocateur who offered bribes, but even so she were without work for many years. Even I was criticized in my school years. One high-ranking "official" made a very strict remarks to my "unrealistic" (in his opinion) thoughts when I tried to see humane actions in the youth organization and used quotes on freedom and independence.

In the Second World War, America, with the anti-fascist coalition, helped to the USSR, which, despite its huge army and brutal treatment of soldiers, had far more damage than fascist Germany.

From school years, I started economic-math-graphical comparisons and became convinced of the merits of the American way of life. I became the first member of the New York Academy of Political Sciences in the post-Soviet area and have thoroughly studied the practice of free

economic zones and after this I am very glad that I met with excellent scientists of American Studies in Georgia - V. Kacharava and E. Medzmariashvili.

I should especially mention (with sincere love of America) the professionals of the ODC (J. Sappia, D. Fetherlin, S. Powell, K. Reber, etc.) - American "The Open Door Center" works in Georgia only several years and already received the truly deserved love among of wishers of American studies for the open - warm and quality teaching in Georgia. The Center staffed by American citizens, who are in cooperation with their families in the Georgian state and private universities and distinguished with the greatest love to Georgians and our culture. Here specialists read lectures about American life and with the knowledge of the English language, Georgians receive unique knowledge about American statehood and effective economic organization, which are especially needed for difficult processes of the construction of economic independence in the conditions of globalization.

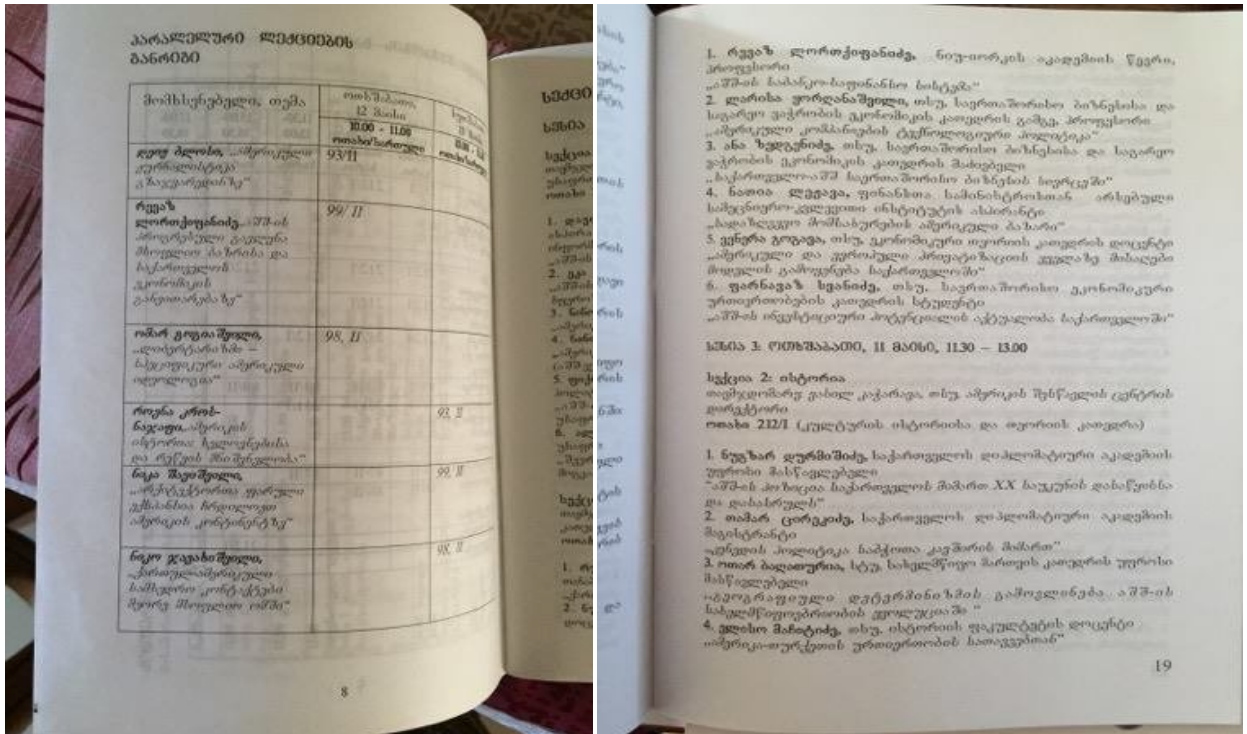
By data from International Monetary Fund [28], in the US, we see the necessary sharp increase in industrial production and exports of goods, which is very good and this should be the strategic goal for any country. It is very difficult to develop science and industry, but it is very necessary for employment and progress. Some countries focus on the non-real sectors of the economy, which in the beginning gives income, but then we see sharp declines. Thanks to America for a good example and clarity, that a wise economic reform can give significant results.

I think, The US Banking-Financial-Reserve System is Effective and does not use violent methods. Taxes and Bank interests in America are minimal and favorable for economic growth. They are used in the place with reasonable regulation on the part of the state. Any system has lacks, but the example the US in this plan is special and has the right on general praise.

The economic reforms in The USA make rarely good tax and investment conditions for American People and other big and small countries also. We see, that without The USA and other progressive international forces, the small countries cannot win in difficult war against problems of integration, different dependent competition, stagnation of poor economy, health, insurance, etc.

After some economic slowdowns, I am very happy, that America, thanks to Donald Trump economic reforms, has once again become strong. I want to present the main thoughts of my 9 scientific papers on the international conferences of American Studies and my follow-up studies [29-38], which show my theoretical platform for urgent practice for the UN and in international economic relations:

The computers and machines of The USA and UK are significant base of creation of World market. They stimulate (with Internet) and will stimulate economic development and living level in Europe and all Nations. Without Global Internet Control, some hellish tyrant kings of empires and small countries, provocateur state dictators and their servile business had big incomes, but they did not want to see easy problems of people. We hope, that Great American International Companies (Microsoft Corporation, IBM, Boeing, General Motors and Ford Motor...) will be partners of young Georgian business.

From elementary economic textbooks, we find out, that a business may be privately owned is three different forms. These forms are the sole proprietorship, the partnership and the corporation. For example, more than 80 per cent of all businesses in the United States are sole

proprietorships. Individual business solves the most complicated problem of employment. But it is evident that sole proprietorships do not do the greatest volume of business. They account for only 16 per cent of all business receipts, for example, in America. First of all, the sole proprietorship is service industries such as small comfortable preventive agro-industrial workshops, different repair shops, beauty shops, restaurants, laundromats. The sole proprietorship is the most common in many western countries also. The modern economic policy in developing countries should base on creation of such favorable conditions for small business.

We remember, that during Reagan's board in the White House, the maximal surtax with 70 was reduced up to a 28-percent level. However, as the author concludes, time has confirmed, that Reagan's genially noble radical reform has a little outstripped the future.

After research of American Economy, I worked out my theory of "Objective equilibrium realism", brings idea of a "Line of the God" in model of equilibrium balance, notices paradox of the prices (which can be caused only by will of the God: also by analogy of the physics theory of growth of weight at the big speeds), offers optimization of taxes (near 50-percent level). With American examples of economic laws, I developed EU formulation for stimulation of effective structural changes in practice of economical reforms. For stimulation of Reforms' marginal efficiency, my "Law of Competition" defines The Force of economic competition approximately as The Force of electrical current.

Since the Great Depression (30s of the 20th century), the debate between the neoclassical supporters of the "Invisible Hand" of Adam Smith's competition and the supporters of Keynesian regulation has become more acute. Some of them disclaimed the "invisible hand" in general and the new American neoclassical synthesis came as an intermediary. My goal - not a criticism of Smith - author of this report think Smith was a genius for his era, but, naturally, with human errors. My goal is to remove the established understanding from the time of Smith and to the present method of Herfindahl-Hirschman (from times before of the very significant current economic reform. I guess, that current reform will change this situation and will use my method

also) that a large number of competitors determine the perfectness of competition. With such an imperfect method, we can erroneously divide the effective local big business or prevent the merger of business in a decent way, violate the presumption of innocence of the local entrepreneurs and create favorable conditions for secret collusions of external dishonest "businesslike" activities. Based on these calculations, author recommends the delegation of such management functions in the lowland, as the far organization of management offices, business plans, financial analysis, marketing research and a provision of a technology to the high-mountain network. My report is against those, who thinks for destroying and dividing into parts of effective big business and grate progressive countries. They must understand, that the problem is not in a size of business and country, but in the sincerity and practicability. We don't need the market of numerous only monotonous "ants" - we need a diverse protected market, like the seasons and parts of the day and night alternate each other.

I think, that the US Progressive Influence for the Development of the World Market and the Georgian Economy is historical. In my opinion, the technique-technology development is the basis of the production generalization. The machine industrial revolution and the discovery of the America made the fragments of a world market. The USA Internet concludes this significant process. I want to mark especially - the historical merit of The United States of America in the common progress are: 1) the true for the ideas of the freedom and democracy, the very active participation in the creation of the UN and anti-terror coalition; 2) the achievement of the high living standards through monetary free market model; 3) the financial – intellectual supports of the poor developing countries. The contemporaneous anticorruption reforms in the Georgia economy and their precise engaging methods are necessary for the reinforcement American state and private investments. I guess, that God solves finally all questions of economic development. Globalization is inevitable result of scientific-technical progress, but it does not mean, that the small countries will lose originality. On the contrary. We have to use globalization for economic prosperity of developing countries. Undoubtedly, the United States of America helps to essentially reforming modern Georgia and all World in this fantastically hard deed.

The Greatest Antitrust Experience and Real Reforms of New America

The main reasons for the stable success and modern breakthrough of the American economy at an unprecedented rates - is the existence of antitrust experience and highly qualified experienced economists in government. I will focus on the key points for the necessary knowledge to future specialists.

"Amazing" Growth

<https://www.voanews.com/a/white-house-economic-adviser-sees-sustainable-us-growth/4504959.html>

President Donald Trump "deserves a victory lap," with "low tax rates, rolling back regulations, opening up energy, for example. Trade reform I think is already paying off. The fundamentals of the economy look really good." He said "business investment spending is really booming. That's a productivity creator. That's a job creator. That's a wage creator for ordinary mainstream folks, terribly important." The U.S. was on track to hit its highest annual growth rate in its gross domestic product.

Sherman Antitrust Act

https://en.wikipedia.org/wiki/Sherman_Antitrust_Act

The Sherman Antitrust Act (Sherman Act, 26 Stat. 209, 15 U.S.C. §§ 1–7) is the foundational federal statute in the development of United States antitrust law (or "competition law"), passed by Congress in 1890 under the presidency of Benjamin Harrison.

The Sherman Act broadly prohibits anticompetitive agreements and unilateral conduct that monopolizes or attempts to monopolize the relevant market. The Act authorizes the Department of Justice to bring suits to enjoin (i.e. prohibit) conduct violating the Act, and additionally authorizes private parties injured by conduct violating the Act to bring suits for treble damages (i.e. three times as much money in damages as the violation cost them). Over time, the federal courts have developed a body of law under the Sherman Act making certain types of anticompetitive conduct per se illegal, and subjecting other types of conduct to case-by-case analysis regarding whether the conduct unreasonably restrains trade.

The law attempts to prevent the artificial raising of prices by restriction of trade or supply. "Innocent monopoly", or monopoly achieved solely by merit, is perfectly legal, but acts by a monopolist to artificially preserve that status, or nefarious dealings to create a monopoly, are not. The purpose of the Sherman Act is not to protect competitors from harm from legitimately successful businesses, nor to prevent businesses from gaining honest profits from consumers, but rather to preserve a competitive marketplace to protect consumers from abuses.

*DEPARTMENT OF JUSTICE AND FEDERAL TRADE COMMISSION: ANTITRUST POLICY
STATEMENT ON SHARING OF CYBERSECURITY INFORMATION*

<https://www.justice.gov/atr/file/761131/download>
<https://www.justice.gov/sites/default/files/atr/legacy/2014/04/10/305027.pdf>

Executive Summary Cyber threats are becoming increasingly more common, more sophisticated, and more dangerous. One way that private entities may defend against cyber attacks is by sharing technical cyber threat information – such as threat signatures, indicators, and alerts – with each other. Today, much of this sharing is taking place. Some private entities may, however, be hesitant to share cyber threat information with others, especially competitors, because they believe such sharing may raise antitrust issues. Through this Statement, the Department of Justice’s Antitrust Division (the “Division”) and the Federal Trade Commission (the “Commission” or “FTC”) (collectively, the “Agencies”) explain their analytical framework for information sharing and make it clear that they do not believe that antitrust is – or should be

– a roadblock to legitimate cybersecurity information sharing. Cyber threat information typically is very technical in nature and very different from the sharing of competitively sensitive information such as current or future prices and output or business plans.

THE UNATED STATES: DEPARTMENT OF JUSTICE

<http://www.justice.gov/atr/public/guidelines/hhi.html>

HERFINDAL-HIRSCHMAN INDEX

The term “HHI” means the Herfindahl–Hirschman Index, a commonly accepted measure of market concentration. The HHI is calculated by squaring the market share of each firm competing in the market and then summing the resulting numbers. For example, for a market consisting of four firms with shares of 30, 30, 20, and 20 percent, the HHI is 2,600 ($30^2 + 30^2 + 20^2 + 20^2 = 2,600$).

The HHI takes into account the relative size distribution of the firms in a market. It approaches zero when a market is occupied by a large number of firms of relatively equal size and reaches its maximum of 10,000 points when a market is controlled by a single firm. The HHI increases both as the number of firms in the market decreases and as the disparity in size between those firms increases.

The agencies generally consider markets in which the HHI is between 1,500 and 2,500 points to be moderately concentrated, and consider markets in which the HHI is in excess of 2,500 points to be highly concentrated. See U.S. Department of Justice & FTC, *Horizontal Merger Guidelines § 5.2* (2010). Transactions that increase the HHI by more than 200 points in highly concentrated markets are presumed likely to enhance market power under the *Horizontal Merger Guidelines* issued by the Department of Justice and the Federal Trade Commission.

U.S. Department of Justice and the Federal Trade Commission

<http://www.justice.gov/atr/public/guidelines/hmg-2010.html>

Issued: August 19, 2010

1. Overview

These Guidelines outline the principal analytical techniques, practices, and the enforcement policy of the Department of Justice and the Federal Trade Commission (the “Agencies”) with respect to mergers and acquisitions involving actual or potential competitors (“horizontal mergers”) under the federal antitrust laws.¹ The relevant statutory provisions include Section 7 of the Clayton Act, 15 U.S.C. § 18, Sections 1 and 2 of the Sherman Act, 15 U.S.C. § 1, 2, and Section 5 of the Federal

Trade Commission Act, 15 U.S.C. § 45. Most particularly, Section 7 of the Clayton Act prohibits mergers if “in any line of commerce or in any activity affecting commerce in any section of the country, the effect of such acquisition may be substantially to lessen competition, or to tend to create a monopoly.”

The Agencies seek to identify and challenge competitively harmful mergers while avoiding unnecessary interference with mergers that are either competitively beneficial or neutral. Most merger analysis is necessarily predictive, requiring an assessment of what will likely happen if a merger proceeds as compared to what will likely happen if it does not. Given this inherent need for prediction, these Guidelines reflect the congressional intent that merger enforcement should interdict competitive problems in their incipiency and that certainty about anticompetitive effect is seldom possible and not required for a merger to be illegal.

These Guidelines describe the principal analytical techniques and the main types of evidence on which the Agencies usually rely to predict whether a horizontal merger may substantially lessen competition. They are not intended to describe how the Agencies analyze cases other than horizontal mergers. These Guidelines are intended to assist the business community and antitrust practitioners by increasing the transparency of the analytical process underlying the Agencies’ enforcement decisions. They may also assist the courts in developing an appropriate framework for interpreting and applying the antitrust laws in the horizontal merger context.

These Guidelines should be read with the awareness that merger analysis does not consist of uniform application of a single methodology. Rather, it is a fact-specific process through which the Agencies, guided by their extensive experience, apply a range of analytical tools to the reasonably available and reliable evidence to evaluate competitive concerns in a limited period of time. Where these Guidelines provide examples, they are illustrative and do not exhaust the applications of the relevant principle.

The unifying theme of these Guidelines is that mergers should not be permitted to create, enhance, or entrench market power or to facilitate its exercise. For simplicity of exposition, these Guidelines generally refer to all of these effects as enhancing market power. A merger enhances market power if it is likely to encourage one or more firms to raise price, reduce output, diminish innovation, or otherwise harm customers as a result of diminished competitive constraints or incentives. In evaluating how a merger will likely change a firm’s behavior, the Agencies focus primarily on how the merger affects conduct that would be most profitable for the firm.

A merger can enhance market power simply by eliminating competition between the merging parties. This effect can arise even if the merger causes no changes in the way other firms behave. Adverse competitive effects arising in this manner are referred to as “unilateral effects.” A merger also can enhance market power by increasing the risk of coordinated, accommodating, or interdependent behavior among rivals. Adverse competitive effects arising in this manner are referred to as “coordinated effects.” In any given case, either or both types of effects may be present, and the distinction between them may be blurred.

These Guidelines principally describe how the Agencies analyze mergers between rival suppliers that may enhance their market power as sellers. Enhancement of market power by sellers often elevates the prices charged to customers. For simplicity of exposition, these Guidelines generally discuss the analysis in terms of such price effects. Enhanced market power can also be manifested in

non-price terms and conditions that adversely affect customers, including reduced product quality, reduced product variety, reduced service, or diminished innovation. Such non-price effects may coexist with price effects, or can arise in their absence. When the Agencies investigate whether a merger may lead to a substantial lessening of non-price competition, they employ an approach analogous to that used to evaluate price competition. Enhanced market power may also make it more likely that the merged entity can profitably and effectively engage in exclusionary conduct. Regardless of how enhanced market power likely would be manifested, the Agencies normally evaluate mergers based on their impact on customers. The Agencies examine effects on either or both of the direct customers and the final consumers. The Agencies presume, absent convincing evidence to the contrary, that adverse effects on direct customers also cause adverse effects on final consumers.

Enhancement of market power by buyers, sometimes called “monopsony power,” has adverse effects comparable to enhancement of market power by sellers. The Agencies employ an analogous framework to analyze mergers between rival purchasers that may enhance their market power as buyers. See Section 12.

2. Evidence of Adverse Competitive Effects

The Agencies consider any reasonably available and reliable evidence to address the central question of whether a merger may substantially lessen competition. This section discusses several categories and sources of evidence that the Agencies, in their experience, have found most informative in predicting the likely competitive effects of mergers. The list provided here is not exhaustive. In any given case, reliable evidence may be available in only some categories or from some sources. For each category of evidence, the Agencies consider evidence indicating that the merger may enhance competition as well as evidence indicating that it may lessen competition.

2.1 Types of Evidence

2.1.1 Actual Effects Observed in Consummated Mergers

When evaluating a consummated merger, the ultimate issue is not only whether adverse competitive effects have already resulted from the merger, but also whether such effects are likely to arise in the future. Evidence of observed post-merger price increases or other changes adverse to customers is given substantial weight. The Agencies evaluate whether such changes are anticompetitive effects resulting from the merger, in which case they can be dispositive. However, a consummated merger may be anticompetitive even if such effects have not yet been observed, perhaps because the merged firm may be aware of the possibility of post-merger antitrust review and moderating its conduct. Consequently, the Agencies also consider the same types of evidence they consider when evaluating unconsummated mergers.

2.1.2 Direct Comparisons Based on Experience

The Agencies look for historical events, or “natural experiments,” that are informative regarding the competitive effects of the merger. For example, the Agencies may examine the impact of recent mergers, entry, expansion, or exit in the relevant market. Effects of analogous events in similar markets may also be informative.

The Agencies also look for reliable evidence based on variations among similar markets. For example, if the merging firms compete in some locales but not others, comparisons of prices charged in regions where they do and do not compete may be informative regarding post-merger prices. In some cases, however, prices are set on such a broad geographic basis that such comparisons are not informative. The Agencies also may examine how prices in similar markets vary with the number of significant competitors in those markets.

2.1.3 Market Shares and Concentration in a Relevant Market

The Agencies give weight to the merging parties' market shares in a relevant market, the level of concentration, and the change in concentration caused by the merger. See Sections 4 and 5. Mergers that cause a significant increase in concentration and result in highly concentrated markets are presumed to be likely to enhance market power, but this presumption can be rebutted by persuasive evidence showing that the merger is unlikely to enhance market power.

2.1.4 Substantial Head-to-Head Competition

The Agencies consider whether the merging firms have been, or likely will become absent the merger, substantial head-to-head competitors. Such evidence can be especially relevant for evaluating adverse unilateral effects, which result directly from the loss of that competition. See Section 6. This evidence can also inform market definition. See Section 4.

2.1.5 Disruptive Role of a Merging Party

The Agencies consider whether a merger may lessen competition by eliminating a “maverick” firm, i.e., a firm that plays a disruptive role in the market to the benefit of customers. For example, if one of the merging firms has a strong incumbency position and the other merging firm threatens to disrupt market conditions with a new technology or business model, their merger can involve the loss of actual or potential competition. Likewise, one of the merging firms may have the incentive to take the lead in price cutting or other competitive conduct or to resist increases in industry prices. A firm that may discipline prices based on its ability and incentive to expand production rapidly using available capacity also can be a maverick, as can a firm that has often resisted otherwise prevailing industry norms to cooperate on price setting or other terms of competition.

2.2 Sources of Evidence

The Agencies consider many sources of evidence in their merger analysis. The most common sources of reasonably available and reliable evidence are the merging parties, customers, other industry participants, and industry observers.

2.2.1 Merging Parties

The Agencies typically obtain substantial information from the merging parties. This information can take the form of documents, testimony, or data, and can consist of descriptions of competitively relevant conditions or reflect actual business conduct and decisions. Documents created in the normal course are more probative than documents created as advocacy materials in merger review. Documents describing industry conditions can be informative regarding the operation of the market and how a firm identifies and assesses its rivals, particularly when business decisions are made in

reliance on the accuracy of those descriptions. The business decisions taken by the merging firms also can be informative about industry conditions. For example, if a firm sets price well above incremental cost, that normally indicates either that the firm believes its customers are not highly sensitive to price (not in itself of antitrust concern, see Section 4.1.3) or that the firm and its rivals are engaged in coordinated interaction (see Section 7). Incremental cost depends on the relevant increment in output as well as on the time period involved, and in the case of large increments and sustained changes in output it may include some costs that would be fixed for smaller increments of output or shorter time periods.

Explicit or implicit evidence that the merging parties intend to raise prices, reduce output or capacity, reduce product quality or variety, withdraw products or delay their introduction, or curtail research and development efforts after the merger, or explicit or implicit evidence that the ability to engage in such conduct motivated the merger, can be highly informative in evaluating the likely effects of a merger. Likewise, the Agencies look for reliable evidence that the merger is likely to result in efficiencies. The Agencies give careful consideration to the views of individuals whose responsibilities, expertise, and experience relating to the issues in question provide particular indicia of reliability. The financial terms of the transaction may also be informative regarding competitive effects. For example, a purchase price in excess of the acquired firm's stand-alone market value may indicate that the acquiring firm is paying a premium because it expects to be able to reduce competition or to achieve efficiencies.

2.2.2 Customers

Customers can provide a variety of information to the Agencies, ranging from information about their own purchasing behavior and choices to their views about the effects of the merger itself.

Information from customers about how they would likely respond to a price increase, and the relative attractiveness of different products or suppliers, may be highly relevant, especially when corroborated by other evidence such as historical purchasing patterns and practices. Customers also can provide valuable information about the impact of historical events such as entry by a new supplier.

The conclusions of well-informed and sophisticated customers on the likely impact of the merger itself can also help the Agencies investigate competitive effects, because customers typically feel the consequences of both competitively beneficial and competitively harmful mergers. In evaluating such evidence, the Agencies are mindful that customers may oppose, or favor, a merger for reasons unrelated to the antitrust issues raised by that merger.

When some customers express concerns about the competitive effects of a merger while others view the merger as beneficial or neutral, the Agencies take account of this divergence in using the information provided by customers and consider the likely reasons for such divergence of views. For example, if for regulatory reasons some customers cannot buy imported products, while others can, a merger between domestic suppliers may harm the former customers even if it leaves the more flexible customers unharmed. See Section 3.

When direct customers of the merging firms compete against one another in a downstream market, their interests may not be aligned with the interests of final consumers, especially if the direct customers expect to pass on any anticompetitive price increase. A customer that is protected from

adverse competitive effects by a long-term contract, or otherwise relatively immune from the merger's harmful effects, may even welcome an anticompetitive merger that provides that customer with a competitive advantage over its downstream rivals.

Example 1: As a result of the merger, Customer C will experience a price increase for an input used in producing its final product, raising its costs. Customer C's rivals use this input more intensively than Customer C, and the same price increase applied to them will raise their costs more than it raises Customer C's costs. On balance, Customer C may benefit from the merger even though the merger involves a substantial lessening of competition.

2.2.3 Other Industry Participants and Observers

Suppliers, indirect customers, distributors, other industry participants, and industry analysts can also provide information helpful to a merger inquiry. The interests of firms selling products complementary to those offered by the merging firms often are well aligned with those of customers, making their informed views valuable.

Information from firms that are rivals to the merging parties can help illuminate how the market operates. The interests of rival firms often diverge from the interests of customers, since customers normally lose, but rival firms gain, if the merged entity raises its prices. For that reason, the Agencies do not routinely rely on the overall views of rival firms regarding the competitive effects of the merger. However, rival firms may provide relevant facts, and even their overall views may be instructive, especially in cases where the Agencies are concerned that the merged entity may engage in exclusionary conduct.

Example 2: Merging Firms A and B operate in a market in which network effects are significant, implying that any firm's product is significantly more valuable if it commands a large market share or if it is interconnected with others that in aggregate command such a share. Prior to the merger, they and their rivals voluntarily interconnect with one another. The merger would create an entity with a large enough share that a strategy of ending voluntary interconnection would have a dangerous probability of creating monopoly power in this market. The interests of rivals and of consumers would be broadly aligned in preventing such a merger.

3. Targeted Customers and Price Discrimination

When examining possible adverse competitive effects from a merger, the Agencies consider whether those effects vary significantly for different customers purchasing the same or similar products. Such differential impacts are possible when sellers can discriminate, e.g., by profitably raising price to certain targeted customers but not to others. The possibility of price discrimination influences market definition (see Section 4), the measurement of market shares (see Section 5), and the evaluation of competitive effects (see Sections 6 and 7).

When price discrimination is feasible, adverse competitive effects on targeted customers can arise, even if such effects will not arise for other customers. A price increase for targeted customers may be profitable even if a price increase for all customers would not be profitable because too many other customers would substitute away. When discrimination is reasonably likely, the Agencies may evaluate competitive effects separately by type of customer. The Agencies may have access to

information unavailable to customers that is relevant to evaluating whether discrimination is reasonably likely.

For price discrimination to be feasible, two conditions typically must be met: differential pricing and limited arbitrage.

First, the suppliers engaging in price discrimination must be able to price differently to targeted customers than to other customers. This may involve identification of individual customers to which different prices are offered or offering different prices to different types of customers based on observable characteristics.

Example 3: Suppliers can distinguish large buyers from small buyers. Large buyers are more likely than small buyers to self-supply in response to a significant price increase. The merger may lead to price discrimination against small buyers, harming them, even if large buyers are not harmed. Such discrimination can occur even if there is no discrete gap in size between the classes of large and small buyers.

In other cases, suppliers may be unable to distinguish among different types of customers but can offer multiple products that sort customers based on their purchase decisions.

Second, the targeted customers must not be able to defeat the price increase of concern by arbitrage, e.g., by purchasing indirectly from or through other customers. Arbitrage may be difficult if it would void warranties or make service more difficult or costly for customers. Arbitrage is inherently impossible for many services. Arbitrage between customers at different geographic locations may be impractical due to transportation costs. Arbitrage on a modest scale may be possible but sufficiently costly or limited that it would not deter or defeat a discriminatory pricing strategy.

4. Market Definition

When the Agencies identify a potential competitive concern with a horizontal merger, market definition plays two roles. First, market definition helps specify the line of commerce and section of the country in which the competitive concern arises. In any merger enforcement action, the Agencies will normally identify one or more relevant markets in which the merger may substantially lessen competition. Second, market definition allows the Agencies to identify market participants and measure market shares and market concentration. See Section 5. The measurement of market shares and market concentration is not an end in itself, but is useful to the extent it illuminates the merger's likely competitive effects.

The Agencies' analysis need not start with market definition. Some of the analytical tools used by the Agencies to assess competitive effects do not rely on market definition, although evaluation of competitive alternatives available to customers is always necessary at some point in the analysis.

Evidence of competitive effects can inform market definition, just as market definition can be informative regarding competitive effects. For example, evidence that a reduction in the number of significant rivals offering a group of products causes prices for those products to rise significantly can itself establish that those products form a relevant market. Such evidence also may more directly predict the competitive effects of a merger, reducing the role of inferences from market definition and market shares. Where analysis suggests alternative and reasonably plausible candidate markets,

and where the resulting market shares lead to very different inferences regarding competitive effects, it is particularly valuable to examine more direct forms of evidence concerning those effects.

Market definition focuses solely on demand substitution factors, i.e., on customers' ability and willingness to substitute away from one product to another in response to a price increase or a corresponding non-price change such as a reduction in product quality or service. The responsive actions of suppliers are also important in competitive analysis. They are considered in these Guidelines in the sections addressing the identification of market participants, the measurement of market shares, the analysis of competitive effects, and entry.

Customers often confront a range of possible substitutes for the products of the merging firms. Some substitutes may be closer, and others more distant, either geographically or in terms of product attributes and perceptions. Additionally, customers may assess the proximity of different products differently. When products or suppliers in different geographic areas are substitutes for one another to varying degrees, defining a market to include some substitutes and exclude others is inevitably a simplification that cannot capture the full variation in the extent to which different products compete against each other. The principles of market definition outlined below seek to make this inevitable simplification as useful and informative as is practically possible. Relevant markets need not have precise metes and bounds.

Defining a market broadly to include relatively distant product or geographic substitutes can lead to misleading market shares. This is because the competitive significance of distant substitutes is unlikely to be commensurate with their shares in a broad market. Although excluding more distant substitutes from the market inevitably understates their competitive significance to some degree, doing so often provides a more accurate indicator of the competitive effects of the merger than would the alternative of including them and overstating their competitive significance as proportional to their shares in an expanded market.

Example 4: Firms A and B, sellers of two leading brands of motorcycles, propose to merge. If Brand A motorcycle prices were to rise, some buyers would substitute to Brand B, and some others would substitute to cars. However, motorcycle buyers see Brand B motorcycles as much more similar to Brand A motorcycles than are cars. Far more cars are sold than motorcycles. Evaluating shares in a market that includes cars would greatly underestimate the competitive significance of Brand B motorcycles in constraining Brand A's prices and greatly overestimate the significance of cars.

Market shares of different products in narrowly defined markets are more likely to capture the relative competitive significance of these products, and often more accurately reflect competition between close substitutes. As a result, properly defined antitrust markets often exclude some substitutes to which some customers might turn in the face of a price increase even if such substitutes provide alternatives for those customers. However, a group of products is too narrow to constitute a relevant market if competition from products outside that group is so ample that even the complete elimination of competition within the group would not significantly harm either direct customers or downstream consumers. The hypothetical monopolist test (see Section 4.1.1) is designed to ensure that candidate markets are not overly narrow in this respect.

The Agencies implement these principles of market definition flexibly when evaluating different possible candidate markets. Relevant antitrust markets defined according to the hypothetical

monopolist test are not always intuitive and may not align with how industry members use the term “market.”

Section 4.1 describes the principles that apply to product market definition, and gives guidance on how the Agencies most often apply those principles. Section 4.2 describes how the same principles apply to geographic market definition. Although discussed separately for simplicity of exposition, the principles described in Sections 4.1 and 4.2 are combined to define a relevant market, which has both a product and a geographic dimension. In particular, the hypothetical monopolist test is applied to a group of products together with a geographic region to determine a relevant market.

4.1 Product Market Definition

When a product sold by one merging firm (Product A) competes against one or more products sold by the other merging firm, the Agencies define a relevant product market around Product A to evaluate the importance of that competition. Such a relevant product market consists of a group of substitute products including Product A. Multiple relevant product markets may thus be identified.

4.1.1 The Hypothetical Monopolist Test

The Agencies employ the hypothetical monopolist test to evaluate whether groups of products in candidate markets are sufficiently broad to constitute relevant antitrust markets. The Agencies use the hypothetical monopolist test to identify a set of products that are reasonably interchangeable with a product sold by one of the merging firms.

The hypothetical monopolist test requires that a product market contain enough substitute products so that it could be subject to post-merger exercise of market power significantly exceeding that existing absent the merger. Specifically, the test requires that a hypothetical profit-maximizing firm, not subject to price regulation, that was the only present and future seller of those products (“hypothetical monopolist”) likely would impose at least a small but significant and non-transitory increase in price (“SSNIP”) on at least one product in the market, including at least one product sold by one of the merging firms.⁴ For the purpose of analyzing this issue, the terms of sale of products outside the candidate market are held constant. The SSNIP is employed solely as a methodological tool for performing the hypothetical monopolist test; it is not a tolerance level for price increases resulting from a merger.

Groups of products may satisfy the hypothetical monopolist test without including the full range of substitutes from which customers choose. The hypothetical monopolist test may identify a group of products as a relevant market even if customers would substitute significantly to products outside that group in response to a price increase.

Example 5: Products A and B are being tested as a candidate market. Each sells for \$100, has an incremental cost of \$60, and sells 1200 units. For every dollar increase in the price of Product A, for any given price of Product B, Product A loses twenty units of sales to products outside the candidate market and ten units of sales to Product B, and likewise for Product B. Under these conditions, economic analysis shows that a hypothetical profit-maximizing monopolist controlling Products A and B would raise both of their prices by ten percent, to \$110. Therefore, Products A and B satisfy the hypothetical monopolist test using a five percent SSNIP, and indeed for any SSNIP size up to

ten percent. This is true even though two-thirds of the sales lost by one product when it raises its price are diverted to products outside the relevant market.

When applying the hypothetical monopolist test to define a market around a product offered by one of the merging firms, if the market includes a second product, the Agencies will normally also include a third product if that third product is a closer substitute for the first product than is the second product. The third product is a closer substitute if, in response to a SSNIP on the first product, greater revenues are diverted to the third product than to the second product.

Example 6: In Example 5, suppose that half of the unit sales lost by Product A when it raises its price are diverted to Product C, which also has a price of \$100, while one-third are diverted to Product B. Product C is a closer substitute for Product A than is Product B. Thus Product C will normally be included in the relevant market, even though Products A and B together satisfy the hypothetical monopolist test.

The hypothetical monopolist test ensures that markets are not defined too narrowly, but it does not lead to a single relevant market. The Agencies may evaluate a merger in any relevant market satisfying the test, guided by the overarching principle that the purpose of defining the market and measuring market shares is to illuminate the evaluation of competitive effects. Because the relative competitive significance of more distant substitutes is apt to be overstated by their share of sales, when the Agencies rely on market shares and concentration, they usually do so in the smallest relevant market satisfying the hypothetical monopolist test.

Example 7: In Example 4, including cars in the market will lead to misleadingly small market shares for motorcycle producers. Unless motorcycles fail the hypothetical monopolist test, the Agencies would not include cars in the market in analyzing this motorcycle merger.

4.1.2 Benchmark Prices and SSNIP Size

The Agencies apply the SSNIP starting from prices that would likely prevail absent the merger. If prices are not likely to change absent the merger, these benchmark prices can reasonably be taken to be the prices prevailing prior to the merger.² If prices are likely to change absent the merger, e.g., because of innovation or entry, the Agencies may use anticipated future prices as the benchmark for the test. If prices might fall absent the merger due to the breakdown of pre-merger coordination, the Agencies may use those lower prices as the benchmark for the test. In some cases, the techniques employed by the Agencies to implement the hypothetical monopolist test focus on the difference in incentives between pre-merger firms and the hypothetical monopolist and do not require specifying the benchmark prices.

The SSNIP is intended to represent a “small but significant” increase in the prices charged by firms in the candidate market for the value they contribute to the products or services used by customers. This properly directs attention to the effects of price changes commensurate with those that might result from a significant lessening of competition caused by the merger. This methodology is used because normally it is possible to quantify “small but significant” adverse price effects on customers and analyze their likely reactions, not because price effects are more important than non-price effects.

The Agencies most often use a SSNIP of five percent of the price paid by customers for the products or services to which the merging firms contribute value. However, what constitutes a “small but significant” increase in price, commensurate with a significant loss of competition caused by the merger, depends upon the nature of the industry and the merging firms’ positions in it, and the Agencies may accordingly use a price increase that is larger or smaller than five percent. Where explicit or implicit prices for the firms’ specific contribution to value can be identified with reasonable clarity, the Agencies may base the SSNIP on those prices.

Example 8: In a merger between two oil pipelines, the SSNIP would be based on the price charged for transporting the oil, not on the price of the oil itself. If pipelines buy the oil at one end and sell it at the other, the price charged for transporting the oil is implicit, equal to the difference between the price paid for oil at the input end and the price charged for oil at the output end. The relevant product sold by the pipelines is better described as “pipeline transportation of oil from point A to point B” than as “oil at point B.”

Example 9: In a merger between two firms that install computers purchased from third parties, the SSNIP would be based on their fees, not on the price of installed computers. If these firms purchase the computers and charge their customers one package price, the implicit installation fee is equal to the package charge to customers less the price of the computers.

Example 10: In Example 9, suppose that the prices paid by the merging firms to purchase computers are opaque, but account for at least ninety-five percent of the prices they charge for installed computers, with profits or implicit fees making up five percent of those prices at most. A five percent SSNIP on the total price paid by customers would at least double those fees or profits. Even if that would be unprofitable for a hypothetical monopolist, a significant increase in fees might well be profitable. If the SSNIP is based on the total price paid by customers, a lower percentage will be used.

4.1.3 Implementing the Hypothetical Monopolist Test

The hypothetical monopolist’s incentive to raise prices depends both on the extent to which customers would likely substitute away from the products in the candidate market in response to such a price increase and on the profit margins earned on those products. The profit margin on incremental units is the difference between price and incremental cost on those units. The Agencies often estimate incremental costs, for example using merging parties’ documents or data the merging parties use to make business decisions. Incremental cost is measured over the change in output that would be caused by the price increase under consideration.

In considering customers’ likely responses to higher prices, the Agencies take into account any reasonably available and reliable evidence, including, but not limited to:

- how customers have shifted purchases in the past in response to relative changes in price or other terms and conditions;
- information from buyers, including surveys, concerning how they would respond to price changes;
- the conduct of industry participants, notably:

- sellers' business decisions or business documents indicating sellers' informed beliefs concerning how customers would substitute among products in response to relative changes in price;
- industry participants' behavior in tracking and responding to price changes by some or all rivals;
- objective information about product characteristics and the costs and delays of switching products, especially switching from products in the candidate market to products outside the candidate market;
- the percentage of sales lost by one product in the candidate market, when its price alone rises, that is recaptured by other products in the candidate market, with a higher recapture percentage making a price increase more profitable for the hypothetical monopolist;
- evidence from other industry participants, such as sellers of complementary products;
- legal or regulatory requirements; and
- the influence of downstream competition faced by customers in their output markets.

When the necessary data are available, the Agencies also may consider a “critical loss analysis” to assess the extent to which it corroborates inferences drawn from the evidence noted above. Critical loss analysis asks whether imposing at least a SSNIP on one or more products in a candidate market would raise or lower the hypothetical monopolist's profits. While this “breakeven” analysis differs from the profit-maximizing analysis called for by the hypothetical monopolist test in Section 4.1.1, merging parties sometimes present this type of analysis to the Agencies. A price increase raises profits on sales made at the higher price, but this will be offset to the extent customers substitute away from products in the candidate market. Critical loss analysis compares the magnitude of these two offsetting effects resulting from the price increase. The “critical loss” is defined as the number of lost unit sales that would leave profits unchanged. The “predicted loss” is defined as the number of unit sales that the hypothetical monopolist is predicted to lose due to the price increase. The price increase raises the hypothetical monopolist's profits if the predicted loss is less than the critical loss.

The Agencies consider all of the evidence of customer substitution noted above in assessing the predicted loss. The Agencies require that estimates of the predicted loss be consistent with that evidence, including the pre-merger margins of products in the candidate market used to calculate the critical loss. Unless the firms are engaging in coordinated interaction (see Section 7), high pre-merger margins normally indicate that each firm's product individually faces demand that is not highly sensitive to price.⁶ Higher pre-merger margins thus indicate a smaller predicted loss as well as a smaller critical loss. The higher the pre-merger margin, the smaller the recapture percentage necessary for the candidate market to satisfy the hypothetical monopolist test.

Even when the evidence necessary to perform the hypothetical monopolist test quantitatively is not available, the conceptual framework of the test provides a useful methodological tool for gathering and analyzing evidence pertinent to customer substitution and to market definition. The Agencies follow the hypothetical monopolist test to the extent possible given the available evidence, bearing in mind that the ultimate goal of market definition is to help determine whether the merger may substantially lessen competition.

4.1.4 Product Market Definition with Targeted Customers

If a hypothetical monopolist could profitably target a subset of customers for price increases, the Agencies may identify relevant markets defined around those targeted customers, to whom a

hypothetical monopolist would profitably and separately impose at least a SSNIP. Markets to serve targeted customers are also known as price discrimination markets. In practice, the Agencies identify price discrimination markets only where they believe there is a realistic prospect of an adverse competitive effect on a group of targeted customers.

Example 11: Glass containers have many uses. In response to a price increase for glass containers, some users would substitute substantially to plastic or metal containers, but baby food manufacturers would not. If a hypothetical monopolist could price separately and limit arbitrage, baby food manufacturers would be vulnerable to a targeted increase in the price of glass containers. The Agencies could define a distinct market for glass containers used to package baby food.

The Agencies also often consider markets for targeted customers when prices are individually negotiated and suppliers have information about customers that would allow a hypothetical monopolist to identify customers that are likely to pay a higher price for the relevant product. If prices are negotiated individually with customers, the hypothetical monopolist test may suggest relevant markets that are as narrow as individual customers (see also Section 6.2 on bargaining and auctions). Nonetheless, the Agencies often define markets for groups of targeted customers, i.e., by type of customer, rather than by individual customer. By so doing, the Agencies are able to rely on aggregated market shares that can be more helpful in predicting the competitive effects of the merger.

4.2 Geographic Market Definition

The arena of competition affected by the merger may be geographically bounded if geography limits some customers' willingness or ability to substitute to some products, or some suppliers' willingness or ability to serve some customers. Both supplier and customer locations can affect this. The Agencies apply the principles of market definition described here and in Section 4.1 to define a relevant market with a geographic dimension as well as a product dimension.

The scope of geographic markets often depends on transportation costs. Other factors such as language, regulation, tariff and non-tariff trade barriers, custom and familiarity, reputation, and service availability may impede long-distance or international transactions. The competitive significance of foreign firms may be assessed at various exchange rates, especially if exchange rates have fluctuated in the recent past.

In the absence of price discrimination based on customer location, the Agencies normally define geographic markets based on the locations of suppliers, as explained in subsection 4.2.1. In other cases, notably if price discrimination based on customer location is feasible as is often the case when delivered pricing is commonly used in the industry, the Agencies may define geographic markets based on the locations of customers, as explained in subsection 4.2.2.

4.2.1 Geographic Markets Based on the Locations of Suppliers

Geographic markets based on the locations of suppliers encompass the region from which sales are made. Geographic markets of this type often apply when customers receive goods or services at suppliers' locations. Competitors in the market are firms with relevant production, sales, or service facilities in that region. Some customers who buy from these firms may be located outside the boundaries of the geographic market.

The hypothetical monopolist test requires that a hypothetical profit-maximizing firm that was the only present or future producer of the relevant product(s) located in the region would impose at least a SSNIP from at least one location, including at least one location of one of the merging firms. In this exercise the terms of sale for all products produced elsewhere are held constant. A single firm may operate in a number of different geographic markets, even for a single product.

Example 12: The merging parties both have manufacturing plants in City X. The relevant product is expensive to transport and suppliers price their products for pickup at their locations. Rival plants are some distance away in City Y. A hypothetical monopolist controlling all plants in City X could profitably impose a SSNIP at these plants. Competition from more distant plants would not defeat the price increase because supplies coming from more distant plants require expensive transportation. The relevant geographic market is defined around the plants in City X.

When the geographic market is defined based on supplier locations, sales made by suppliers located in the geographic market are counted, regardless of the location of the customer making the purchase.

In considering likely reactions of customers to price increases for the relevant product(s) imposed in a candidate geographic market, the Agencies consider any reasonably available and reliable evidence, including:

- how customers have shifted purchases in the past between different geographic locations in response to relative changes in price or other terms and conditions;
- the cost and difficulty of transporting the product (or the cost and difficulty of a customer traveling to a seller's location), in relation to its price;
- whether suppliers need a presence near customers to provide service or support;
- evidence on whether sellers base business decisions on the prospect of customers switching between geographic locations in response to relative changes in price or other competitive variables;
- the costs and delays of switching from suppliers in the candidate geographic market to suppliers outside the candidate geographic market; and
- the influence of downstream competition faced by customers in their output markets.

4.2.2 Geographic Markets Based on the Locations of Customers

When the hypothetical monopolist could discriminate based on customer location, the Agencies may define geographic markets based on the locations of targeted customers.⁷ Geographic markets of this type often apply when suppliers deliver their products or services to customers' locations. Geographic markets of this type encompass the region into which sales are made. Competitors in the market are firms that sell to customers in the specified region. Some suppliers that sell into the relevant market may be located outside the boundaries of the geographic market.

The hypothetical monopolist test requires that a hypothetical profit-maximizing firm that was the only present or future seller of the relevant product(s) to customers in the region would impose at least a SSNIP on some customers in that region. A region forms a relevant geographic market if this price increase would not be defeated by substitution away from the relevant product or by arbitrage, e.g., customers in the region travelling outside it to purchase the relevant product. In this exercise, the terms of sale for products sold to all customers outside the region are held constant.

Example 13: Customers require local sales and support. Suppliers have sales and service operations in many geographic areas and can discriminate based on customer location. The geographic market can be defined around the locations of customers.

Example 14: Each merging firm has a single manufacturing plant and delivers the relevant product to customers in City X and in City Y. The relevant product is expensive to transport. The merging firms' plants are by far the closest to City X, but no closer to City Y than are numerous rival plants. This fact pattern suggests that customers in City X may be harmed by the merger even if customers in City Y are not. For that reason, the Agencies consider a relevant geographic market defined around customers in City X. Such a market could be defined even if the region around the merging firms' plants would not be a relevant geographic market defined based on the location of sellers because a hypothetical monopolist controlling all plants in that region would find a SSNIP imposed on all of its customers unprofitable due to the loss of sales to customers in City Y.

When the geographic market is defined based on customer locations, sales made to those customers are counted, regardless of the location of the supplier making those sales.

Example 15: Customers in the United States must use products approved by U.S. regulators. Foreign customers use products not approved by U.S. regulators. The relevant product market consists of products approved by U.S. regulators. The geographic market is defined around U.S. customers. Any sales made to U.S. customers by foreign suppliers are included in the market, and those foreign suppliers are participants in the U.S. market even though located outside it.

5. Market Participants, Market Shares, and Market Concentration

The Agencies normally consider measures of market shares and market concentration as part of their evaluation of competitive effects. The Agencies evaluate market shares and concentration in conjunction with other reasonably available and reliable evidence for the ultimate purpose of determining whether a merger may substantially lessen competition.

Market shares can directly influence firms' competitive incentives. For example, if a price reduction to gain new customers would also apply to a firm's existing customers, a firm with a large market share may be more reluctant to implement a price reduction than one with a small share. Likewise, a firm with a large market share may not feel pressure to reduce price even if a smaller rival does. Market shares also can reflect firms' capabilities. For example, a firm with a large market share may be able to expand output rapidly by a larger absolute amount than can a small firm. Similarly, a large market share tends to indicate low costs, an attractive product, or both.

5.1 Market Participants

All firms that currently earn revenues in the relevant market are considered market participants. Vertically integrated firms are also included to the extent that their inclusion accurately reflects their competitive significance. Firms not currently earning revenues in the relevant market, but that have committed to entering the market in the near future, are also considered market participants.

Firms that are not current producers in a relevant market, but that would very likely provide rapid supply responses with direct competitive impact in the event of a SSNIP, without incurring significant sunk costs, are also considered market participants. These firms are termed "rapid

entrants.” Sunk costs are entry or exit costs that cannot be recovered outside the relevant market. Entry that would take place more slowly in response to adverse competitive effects, or that requires firms to incur significant sunk costs, is considered in Section 9.

Firms that produce the relevant product but do not sell it in the relevant geographic market may be rapid entrants. Other things equal, such firms are most likely to be rapid entrants if they are close to the geographic market.

Example 16: Farm A grows tomatoes halfway between Cities X and Y. Currently, it ships its tomatoes to City X because prices there are two percent higher. Previously it has varied the destination of its shipments in response to small price variations. Farm A would likely be a rapid entrant participant in a market for tomatoes in City Y.

Example 17: Firm B has bid multiple times to supply milk to School District S, and actually supplies milk to schools in some adjacent areas. It has never won a bid in School District S, but is well qualified to serve that district and has often nearly won. Firm B would be counted as a rapid entrant in a market for school milk in School District S.

More generally, if the relevant market is defined around targeted customers, firms that produce relevant products but do not sell them to those customers may be rapid entrants if they can easily and rapidly begin selling to the targeted customers.

Firms that clearly possess the necessary assets to supply into the relevant market rapidly may also be rapid entrants. In markets for relatively homogeneous goods where a supplier’s ability to compete depends predominantly on its costs and its capacity, and not on other factors such as experience or reputation in the relevant market, a supplier with efficient idle capacity, or readily available “swing” capacity currently used in adjacent markets that can easily and profitably be shifted to serve the relevant market, may be a rapid entrant.⁸ However, idle capacity may be inefficient, and capacity used in adjacent markets may not be available, so a firm’s possession of idle or swing capacity alone does not make that firm a rapid entrant.

5.2 Market Shares

The Agencies normally calculate market shares for all firms that currently produce products in the relevant market, subject to the availability of data. The Agencies also calculate market shares for other market participants if this can be done to reliably reflect their competitive significance.

Market concentration and market share data are normally based on historical evidence. However, recent or ongoing changes in market conditions may indicate that the current market share of a particular firm either understates or overstates the firm’s future competitive significance. The Agencies consider reasonably predictable effects of recent or ongoing changes in market conditions when calculating and interpreting market share data. For example, if a new technology that is important to long-term competitive viability is available to other firms in the market, but is not available to a particular firm, the Agencies may conclude that that firm’s historical market share overstates its future competitive significance. The Agencies may project historical market shares into the foreseeable future when this can be done reliably.

The Agencies measure market shares based on the best available indicator of firms' future competitive significance in the relevant market. This may depend upon the type of competitive effect being considered, and on the availability of data. Typically, annual data are used, but where individual transactions are large and infrequent so annual data may be unrepresentative, the Agencies may measure market shares over a longer period of time.

In most contexts, the Agencies measure each firm's market share based on its actual or projected revenues in the relevant market. Revenues in the relevant market tend to be the best measure of attractiveness to customers, since they reflect the real-world ability of firms to surmount all of the obstacles necessary to offer products on terms and conditions that are attractive to customers. In cases where one unit of a low-priced product can substitute for one unit of a higher-priced product, unit sales may measure competitive significance better than revenues. For example, a new, much less expensive product may have great competitive significance if it substantially erodes the revenues earned by older, higher-priced products, even if it earns relatively few revenues. In cases where customers sign long-term contracts, face switching costs, or tend to re-evaluate their suppliers only occasionally, revenues earned from recently acquired customers may better reflect the competitive significance of suppliers than do total revenues.

In markets for homogeneous products, a firm's competitive significance may derive principally from its ability and incentive to rapidly expand production in the relevant market in response to a price increase or output reduction by others in that market. As a result, a firm's competitive significance may depend upon its level of readily available capacity to serve the relevant market if that capacity is efficient enough to make such expansion profitable. In such markets, capacities or reserves may better reflect the future competitive significance of suppliers than revenues, and the Agencies may calculate market shares using those measures. Market participants that are not current producers may then be assigned positive market shares, but only if a measure of their competitive significance properly comparable to that of current producers is available. When market shares are measured based on firms' readily available capacities, the Agencies do not include capacity that is committed or so profitably employed outside the relevant market, or so high-cost, that it would not likely be used to respond to a SSNIP in the relevant market.

Example 18: The geographic market is defined around customers in the United States. Firm X produces the relevant product outside the United States, and most of its sales are made to customers outside the United States. In most contexts, Firm X's market share will be based on its sales to U.S. customers, not its total sales or total capacity. However, if the relevant product is homogeneous, and if Firm X would significantly expand sales to U.S. customers rapidly and without incurring significant sunk costs in response to a SSNIP, the Agencies may base Firm X's market share on its readily available capacity to serve U.S. customers.

When the Agencies define markets serving targeted customers, these same principles are used to measure market shares, as they apply to those customers. In most contexts, each firm's market share is based on its actual or projected revenues from the targeted customers. However, the Agencies may instead measure market shares based on revenues from a broader group of customers if doing so would more accurately reflect the competitive significance of different suppliers in the relevant market. Revenues earned from a broader group of customers may also be used when better data are thereby available.

5.3 Market Concentration

Market concentration is often one useful indicator of likely competitive effects of a merger. In evaluating market concentration, the Agencies consider both the post-merger level of market concentration and the change in concentration resulting from a merger. Market shares may not fully reflect the competitive significance of firms in the market or the impact of a merger. They are used in conjunction with other evidence of competitive effects. See Sections 6 and 7.

In analyzing mergers between an incumbent and a recent or potential entrant, to the extent the Agencies use the change in concentration to evaluate competitive effects, they will do so using projected market shares. A merger between an incumbent and a potential entrant can raise significant competitive concerns. The lessening of competition resulting from such a merger is more likely to be substantial, the larger is the market share of the incumbent, the greater is the competitive significance of the potential entrant, and the greater is the competitive threat posed by this potential entrant relative to others.

The Agencies give more weight to market concentration when market shares have been stable over time, especially in the face of historical changes in relative prices or costs. If a firm has retained its market share even after its price has increased relative to those of its rivals, that firm already faces limited competitive constraints, making it less likely that its remaining rivals will replace the competition lost if one of that firm's important rivals is eliminated due to a merger. By contrast, even a highly concentrated market can be very competitive if market shares fluctuate substantially over short periods of time in response to changes in competitive offerings. However, if competition by one of the merging firms has significantly contributed to these fluctuations, perhaps because it has acted as a maverick, the Agencies will consider whether the merger will enhance market power by combining that firm with one of its significant rivals.

The Agencies may measure market concentration using the number of significant competitors in the market. This measure is most useful when there is a gap in market share between significant competitors and smaller rivals or when it is difficult to measure revenues in the relevant market. The Agencies also may consider the combined market share of the merging firms as an indicator of the extent to which others in the market may not be able readily to replace competition between the merging firms that is lost through the merger.

The Agencies often calculate the Herfindahl-Hirschman Index ("HHI") of market concentration. The HHI is calculated by summing the squares of the individual firms' market shares, and thus gives proportionately greater weight to the larger market shares. When using the HHI, the Agencies consider both the post-merger level of the HHI and the increase in the HHI resulting from the merger. The increase in the HHI is equal to twice the product of the market shares of the merging firms.¹⁰

Based on their experience, the Agencies generally classify markets into three types:

- Unconcentrated Markets: HHI below 1500
- Moderately Concentrated Markets: HHI between 1500 and 2500
- Highly Concentrated Markets: HHI above 2500

The Agencies employ the following general standards for the relevant markets they have defined:

- *Small Change in Concentration:* Mergers involving an increase in the HHI of less than 100 points are unlikely to have adverse competitive effects and ordinarily require no further analysis.
- *Unconcentrated Markets:* Mergers resulting in unconcentrated markets are unlikely to have adverse competitive effects and ordinarily require no further analysis.
- *Moderately Concentrated Markets:* Mergers resulting in moderately concentrated markets that involve an increase in the HHI of more than 100 points potentially raise significant competitive concerns and often warrant scrutiny.
- *Highly Concentrated Markets:* Mergers resulting in highly concentrated markets that involve an increase in the HHI of between 100 points and 200 points potentially raise significant competitive concerns and often warrant scrutiny. Mergers resulting in highly concentrated markets that involve an increase in the HHI of more than 200 points will be presumed to be likely to enhance market power. The presumption may be rebutted by persuasive evidence showing that the merger is unlikely to enhance market power.

The purpose of these thresholds is not to provide a rigid screen to separate competitively benign mergers from anticompetitive ones, although high levels of concentration do raise concerns. Rather, they provide one way to identify some mergers unlikely to raise competitive concerns and some others for which it is particularly important to examine whether other competitive factors confirm, reinforce, or counteract the potentially harmful effects of increased concentration. The higher the post-merger HHI and the increase in the HHI, the greater are the Agencies' potential competitive concerns and the greater is the likelihood that the Agencies will request additional information to conduct their analysis.

6. Unilateral Effects

The elimination of competition between two firms that results from their merger may alone constitute a substantial lessening of competition. Such unilateral effects are most apparent in a merger to monopoly in a relevant market, but are by no means limited to that case. Whether cognizable efficiencies resulting from the merger are likely to reduce or reverse adverse unilateral effects is addressed in Section 10.

Several common types of unilateral effects are discussed in this section. Section 6.1 discusses unilateral price effects in markets with differentiated products. Section 6.2 discusses unilateral effects in markets where sellers negotiate with buyers or prices are determined through auctions. Section 6.3 discusses unilateral effects relating to reductions in output or capacity in markets for relatively homogeneous products. Section 6.4 discusses unilateral effects arising from diminished innovation or reduced product variety. These effects do not exhaust the types of possible unilateral effects; for example, exclusionary unilateral effects also can arise.

A merger may result in different unilateral effects along different dimensions of competition. For example, a merger may increase prices in the short term but not raise longer-term concerns about innovation, either because rivals will provide sufficient innovation competition or because the merger will generate cognizable research and development efficiencies. See Section 10.

6.1 Pricing of Differentiated Products

In differentiated product industries, some products can be very close substitutes and compete strongly with each other, while other products are more distant substitutes and compete less strongly. For example, one high-end product may compete much more directly with another high-end product than with any low-end product.

A merger between firms selling differentiated products may diminish competition by enabling the merged firm to profit by unilaterally raising the price of one or both products above the pre-merger level. Some of the sales lost due to the price rise will merely be diverted to the product of the merger partner and, depending on relative margins, capturing such sales loss through merger may make the price increase profitable even though it would not have been profitable prior to the merger.

The extent of direct competition between the products sold by the merging parties is central to the evaluation of unilateral price effects. Unilateral price effects are greater, the more the buyers of products sold by one merging firm consider products sold by the other merging firm to be their next choice. The Agencies consider any reasonably available and reliable information to evaluate the extent of direct competition between the products sold by the merging firms. This includes documentary and testimonial evidence, win/loss reports and evidence from discount approval processes, customer switching patterns, and customer surveys. The types of evidence relied on often overlap substantially with the types of evidence of customer substitution relevant to the hypothetical monopolist test. See Section 4.1.1.

Substantial unilateral price elevation post-merger for a product formerly sold by one of the merging firms normally requires that a significant fraction of the customers purchasing that product view products formerly sold by the other merging firm as their next-best choice. However, unless pre-merger margins between price and incremental cost are low, that significant fraction need not approach a majority. For this purpose, incremental cost is measured over the change in output that would be caused by the price change considered. A merger may produce significant unilateral effects for a given product even though many more sales are diverted to products sold by non-merging firms than to products previously sold by the merger partner.

Example 19: In Example 5, the merged entity controlling Products A and B would raise prices ten percent, given the product offerings and prices of other firms. In that example, one-third of the sales lost by Product A when its price alone is raised are diverted to Product B. Further analysis is required to account for repositioning, entry, and efficiencies.

In some cases, the Agencies may seek to quantify the extent of direct competition between a product sold by one merging firm and a second product sold by the other merging firm by estimating the diversion ratio from the first product to the second product. The diversion ratio is the fraction of unit sales lost by the first product due to an increase in its price that would be diverted to the second product. Diversion ratios between products sold by one merging firm and products sold by the other merging firm can be very informative for assessing unilateral price effects, with higher diversion ratios indicating a greater likelihood of such effects. Diversion ratios between products sold by merging firms and those sold by non-merging firms have at most secondary predictive value.

Adverse unilateral price effects can arise when the merger gives the merged entity an incentive to raise the price of a product previously sold by one merging firm and thereby divert sales to products previously sold by the other merging firm, boosting the profits on the latter products. Taking as given other prices and product offerings, that boost to profits is equal to the value to the merged firm

of the sales diverted to those products. The value of sales diverted to a product is equal to the number of units diverted to that product multiplied by the margin between price and incremental cost on that product. In some cases, where sufficient information is available, the Agencies assess the value of diverted sales, which can serve as an indicator of the upward pricing pressure on the first product resulting from the merger. Diagnosing unilateral price effects based on the value of diverted sales need not rely on market definition or the calculation of market shares and concentration. The Agencies rely much more on the value of diverted sales than on the level of the HHI for diagnosing unilateral price effects in markets with differentiated products. If the value of diverted sales is proportionately small, significant unilateral price effects are unlikely.¹¹

Where sufficient data are available, the Agencies may construct economic models designed to quantify the unilateral price effects resulting from the merger. These models often include independent price responses by non-merging firms. They also can incorporate merger-specific efficiencies. These merger simulation methods need not rely on market definition. The Agencies do not treat merger simulation evidence as conclusive in itself, and they place more weight on whether their merger simulations consistently predict substantial price increases than on the precise prediction of any single simulation.

A merger is unlikely to generate substantial unilateral price increases if non-merging parties offer very close substitutes for the products offered by the merging firms. In some cases, non-merging firms may be able to reposition their products to offer close substitutes for the products offered by the merging firms. Repositioning is a supply-side response that is evaluated much like entry, with consideration given to timeliness, likelihood, and sufficiency. See Section 9. The Agencies consider whether repositioning would be sufficient to deter or counteract what otherwise would be significant anticompetitive unilateral effects from a differentiated products merger.

6.2 Bargaining and Auctions

In many industries, especially those involving intermediate goods and services, buyers and sellers negotiate to determine prices and other terms of trade. In that process, buyers commonly negotiate with more than one seller, and may play sellers off against one another. Some highly structured forms of such competition are known as auctions. Negotiations often combine aspects of an auction with aspects of one-on-one negotiation, although pure auctions are sometimes used in government procurement and elsewhere.

A merger between two competing sellers prevents buyers from playing those sellers off against each other in negotiations. This alone can significantly enhance the ability and incentive of the merged entity to obtain a result more favorable to it, and less favorable to the buyer, than the merging firms would have offered separately absent the merger. The Agencies analyze unilateral effects of this type using similar approaches to those described in Section 6.1.

Anticompetitive unilateral effects in these settings are likely in proportion to the frequency or probability with which, prior to the merger, one of the merging sellers had been the runner-up when the other won the business. These effects also are likely to be greater, the greater advantage the runner-up merging firm has over other suppliers in meeting customers' needs. These effects also tend to be greater, the more profitable were the pre-merger winning bids. All of these factors are likely to be small if there are many equally placed bidders.

The mechanisms of these anticompetitive unilateral effects, and the indicia of their likelihood, differ somewhat according to the bargaining practices used, the auction format, and the sellers' information about one another's costs and about buyers' preferences. For example, when the merging sellers are likely to know which buyers they are best and second best placed to serve, any anticompetitive unilateral effects are apt to be targeted at those buyers; when sellers are less well informed, such effects are more apt to be spread over a broader class of buyers.

6.3 Capacity and Output for Homogeneous Products

In markets involving relatively undifferentiated products, the Agencies may evaluate whether the merged firm will find it profitable unilaterally to suppress output and elevate the market price. A firm may leave capacity idle, refrain from building or obtaining capacity that would have been obtained absent the merger, or eliminate pre-existing production capabilities. A firm may also divert the use of capacity away from one relevant market and into another so as to raise the price in the former market. The competitive analyses of these alternative modes of output suppression may differ.

A unilateral output suppression strategy is more likely to be profitable when (1) the merged firm's market share is relatively high; (2) the share of the merged firm's output already committed for sale at prices unaffected by the output suppression is relatively low; (3) the margin on the suppressed output is relatively low; (4) the supply responses of rivals are relatively small; and (5) the market elasticity of demand is relatively low.

A merger may provide the merged firm a larger base of sales on which to benefit from the resulting price rise, or it may eliminate a competitor that otherwise could have expanded its output in response to the price rise.

Example 20: Firms A and B both produce an industrial commodity and propose to merge. The demand for this commodity is insensitive to price. Firm A is the market leader. Firm B produces substantial output, but its operating margins are low because it operates high-cost plants. The other suppliers are operating very near capacity. The merged firm has an incentive to reduce output at the high-cost plants, perhaps shutting down some of that capacity, thus driving up the price it receives on the remainder of its output. The merger harms customers, notwithstanding that the merged firm shifts some output from high-cost plants to low-cost plants.

In some cases, a merger between a firm with a substantial share of the sales in the market and a firm with significant excess capacity to serve that market can make an output suppression strategy profitable.¹² This can occur even if the firm with the excess capacity has a relatively small share of sales, if that firm's ability to expand, and thus keep price from rising, has been making an output suppression strategy unprofitable for the firm with the larger market share.

6.4 Innovation and Product Variety

Competition often spurs firms to innovate. The Agencies may consider whether a merger is likely to diminish innovation competition by encouraging the merged firm to curtail its innovative efforts below the level that would prevail in the absence of the merger. That curtailment of innovation could take the form of reduced incentive to continue with an existing product-development effort or reduced incentive to initiate development of new products.

The first of these effects is most likely to occur if at least one of the merging firms is engaging in efforts to introduce new products that would capture substantial revenues from the other merging firm. The second, longer-run effect is most likely to occur if at least one of the merging firms has capabilities that are likely to lead it to develop new products in the future that would capture substantial revenues from the other merging firm. The Agencies therefore also consider whether a merger will diminish innovation competition by combining two of a very small number of firms with the strongest capabilities to successfully innovate in a specific direction.

The Agencies evaluate the extent to which successful innovation by one merging firm is likely to take sales from the other, and the extent to which post-merger incentives for future innovation will be lower than those that would prevail in the absence of the merger. The Agencies also consider whether the merger is likely to enable innovation that would not otherwise take place, by bringing together complementary capabilities that cannot be otherwise combined or for some other merger-specific reason. See Section 10.

The Agencies also consider whether a merger is likely to give the merged firm an incentive to cease offering one of the relevant products sold by the merging parties. Reductions in variety following a merger may or may not be anticompetitive. Mergers can lead to the efficient consolidation of products when variety offers little in value to customers. In other cases, a merger may increase variety by encouraging the merged firm to reposition its products to be more differentiated from one another.

If the merged firm would withdraw a product that a significant number of customers strongly prefer to those products that would remain available, this can constitute a harm to customers over and above any effects on the price or quality of any given product. If there is evidence of such an effect, the Agencies may inquire whether the reduction in variety is largely due to a loss of competitive incentives attributable to the merger. An anticompetitive incentive to eliminate a product as a result of the merger is greater and more likely, the larger is the share of profits from that product coming at the expense of profits from products sold by the merger partner. Where a merger substantially reduces competition by bringing two close substitute products under common ownership, and one of those products is eliminated, the merger will often also lead to a price increase on the remaining product, but that is not a necessary condition for anticompetitive effect.

Example 21: Firm A sells a high-end product at a premium price. Firm B sells a mid-range product at a lower price, serving customers who are more price sensitive. Several other firms have low-end products. Firms A and B together have a large share of the relevant market. Firm A proposes to acquire Firm B and discontinue Firm B's product. Firm A expects to retain most of Firm B's customers. Firm A may not find it profitable to raise the price of its high-end product after the merger, because doing so would reduce its ability to retain Firm B's more price-sensitive customers. The Agencies may conclude that the withdrawal of Firm B's product results from a loss of competition and materially harms customers.

7. Coordinated Effects

A merger may diminish competition by enabling or encouraging post-merger coordinated interaction among firms in the relevant market that harms customers. Coordinated interaction involves conduct by multiple firms that is profitable for each of them only as a result of the accommodating reactions of the others. These reactions can blunt a firm's incentive to offer customers better deals by

undercutting the extent to which such a move would win business away from rivals. They also can enhance a firm's incentive to raise prices, by assuaging the fear that such a move would lose customers to rivals.

Coordinated interaction includes a range of conduct. Coordinated interaction can involve the explicit negotiation of a common understanding of how firms will compete or refrain from competing. Such conduct typically would itself violate the antitrust laws. Coordinated interaction also can involve a similar common understanding that is not explicitly negotiated but would be enforced by the detection and punishment of deviations that would undermine the coordinated interaction. Coordinated interaction alternatively can involve parallel accommodating conduct not pursuant to a prior understanding. Parallel accommodating conduct includes situations in which each rival's response to competitive moves made by others is individually rational, and not motivated by retaliation or deterrence nor intended to sustain an agreed-upon market outcome, but nevertheless emboldens price increases and weakens competitive incentives to reduce prices or offer customers better terms. Coordinated interaction includes conduct not otherwise condemned by the antitrust laws.

The ability of rival firms to engage in coordinated conduct depends on the strength and predictability of rivals' responses to a price change or other competitive initiative. Under some circumstances, a merger can result in market concentration sufficient to strengthen such responses or enable multiple firms in the market to predict them more confidently, thereby affecting the competitive incentives of multiple firms in the market, not just the merged firm.

7.1 Impact of Merger on Coordinated Interaction

The Agencies examine whether a merger is likely to change the manner in which market participants interact, inducing substantially more coordinated interaction. The Agencies seek to identify how a merger might significantly weaken competitive incentives through an increase in the strength, extent, or likelihood of coordinated conduct. There are, however, numerous forms of coordination, and the risk that a merger will induce adverse coordinated effects may not be susceptible to quantification or detailed proof. Therefore, the Agencies evaluate the risk of coordinated effects using measures of market concentration (see Section 5) in conjunction with an assessment of whether a market is vulnerable to coordinated conduct. See Section 7.2. The analysis in Section 7.2 applies to moderately and highly concentrated markets, as unconcentrated markets are unlikely to be vulnerable to coordinated conduct.

Pursuant to the Clayton Act's incipiency standard, the Agencies may challenge mergers that in their judgment pose a real danger of harm through coordinated effects, even without specific evidence showing precisely how the coordination likely would take place. The Agencies are likely to challenge a merger if the following three conditions are all met: (1) the merger would significantly increase concentration and lead to a moderately or highly concentrated market; (2) that market shows signs of vulnerability to coordinated conduct (see Section 7.2); and (3) the Agencies have a credible basis on which to conclude that the merger may enhance that vulnerability. An acquisition eliminating a maverick firm (see Section 2.1.5) in a market vulnerable to coordinated conduct is likely to cause adverse coordinated effects.

7.2 Evidence a Market is Vulnerable to Coordinated Conduct

The Agencies presume that market conditions are conducive to coordinated interaction if firms representing a substantial share in the relevant market appear to have previously engaged in express collusion affecting the relevant market, unless competitive conditions in the market have since changed significantly. Previous express collusion in another geographic market will have the same weight if the salient characteristics of that other market at the time of the collusion are comparable to those in the relevant market. Failed previous attempts at collusion in the relevant market suggest that successful collusion was difficult pre-merger but not so difficult as to deter attempts, and a merger may tend to make success more likely. Previous collusion or attempted collusion in another product market may also be given substantial weight if the salient characteristics of that other market at the time of the collusion are closely comparable to those in the relevant market.

A market typically is more vulnerable to coordinated conduct if each competitively important firm's significant competitive initiatives can be promptly and confidently observed by that firm's rivals. This is more likely to be the case if the terms offered to customers are relatively transparent. Price transparency can be greater for relatively homogeneous products. Even if terms of dealing are not transparent, transparency regarding the identities of the firms serving particular customers can give rise to coordination, e.g., through customer or territorial allocation. Regular monitoring by suppliers of one another's prices or customers can indicate that the terms offered to customers are relatively transparent.

A market typically is more vulnerable to coordinated conduct if a firm's prospective competitive reward from attracting customers away from its rivals will be significantly diminished by likely responses of those rivals. This is more likely to be the case, the stronger and faster are the responses the firm anticipates from its rivals. The firm is more likely to anticipate strong responses if there are few significant competitors, if products in the relevant market are relatively homogeneous, if customers find it relatively easy to switch between suppliers, or if suppliers use meeting-competition clauses.

A firm is more likely to be deterred from making competitive initiatives by whatever responses occur if sales are small and frequent rather than via occasional large and long-term contracts or if relatively few customers will switch to it before rivals are able to respond. A firm is less likely to be deterred by whatever responses occur if the firm has little stake in the status quo. For example, a firm with a small market share that can quickly and dramatically expand, constrained neither by limits on production nor by customer reluctance to switch providers or to entrust business to a historically small provider, is unlikely to be deterred. Firms are also less likely to be deterred by whatever responses occur if competition in the relevant market is marked by leapfrogging technological innovation, so that responses by competitors leave the gains from successful innovation largely intact.

A market is more apt to be vulnerable to coordinated conduct if the firm initiating a price increase will lose relatively few customers after rivals respond to the increase. Similarly, a market is more apt to be vulnerable to coordinated conduct if a firm that first offers a lower price or improved product to customers will retain relatively few customers thus attracted away from its rivals after those rivals respond.

The Agencies regard coordinated interaction as more likely, the more the participants stand to gain from successful coordination. Coordination generally is more profitable, the lower is the market elasticity of demand.

Coordinated conduct can harm customers even if not all firms in the relevant market engage in the coordination, but significant harm normally is likely only if a substantial part of the market is subject to such conduct. The prospect of harm depends on the collective market power, in the relevant market, of firms whose incentives to compete are substantially weakened by coordinated conduct. This collective market power is greater, the lower is the market elasticity of demand. This collective market power is diminished by the presence of other market participants with small market shares and little stake in the outcome resulting from the coordinated conduct, if these firms can rapidly expand their sales in the relevant market.

Buyer characteristics and the nature of the procurement process can affect coordination. For example, sellers may have the incentive to bid aggressively for a large contract even if they expect strong responses by rivals. This is especially the case for sellers with small market shares, if they can realistically win such large contracts. In some cases, a large buyer may be able to strategically undermine coordinated conduct, at least as it pertains to that buyer's needs, by choosing to put up for bid a few large contracts rather than many smaller ones, and by making its procurement decisions opaque to suppliers.

8. Powerful Buyers

Powerful buyers are often able to negotiate favorable terms with their suppliers. Such terms may reflect the lower costs of serving these buyers, but they also can reflect price discrimination in their favor.

The Agencies consider the possibility that powerful buyers may constrain the ability of the merging parties to raise prices. This can occur, for example, if powerful buyers have the ability and incentive to vertically integrate upstream or sponsor entry, or if the conduct or presence of large buyers undermines coordinated effects. However, the Agencies do not presume that the presence of powerful buyers alone forestalls adverse competitive effects flowing from the merger. Even buyers that can negotiate favorable terms may be harmed by an increase in market power. The Agencies examine the choices available to powerful buyers and how those choices likely would change due to the merger. Normally, a merger that eliminates a supplier whose presence contributed significantly to a buyer's negotiating leverage will harm that buyer.

Example 22: Customer C has been able to negotiate lower pre-merger prices than other customers by threatening to shift its large volume of purchases from one merging firm to the other. No other suppliers are as well placed to meet Customer C's needs for volume and reliability. The merger is likely to harm Customer C. In this situation, the Agencies could identify a price discrimination market consisting of Customer C and similarly placed customers. The merger threatens to end previous price discrimination in their favor.

Furthermore, even if some powerful buyers could protect themselves, the Agencies also consider whether market power can be exercised against other buyers.

Example 23: In Example 22, if Customer C instead obtained the lower pre-merger prices based on a credible threat to supply its own needs, or to sponsor new entry, Customer C might not be harmed. However, even in this case, other customers may still be harmed.

9. Entry

The analysis of competitive effects in Sections 6 and 7 focuses on current participants in the relevant market. That analysis may also include some forms of entry. Firms that would rapidly and easily enter the market in response to a SSNIP are market participants and may be assigned market shares. See Sections 5.1 and 5.2. Firms that have, prior to the merger, committed to entering the market also will normally be treated as market participants. See Section 5.1. This section concerns entry or adjustments to pre-existing entry plans that are induced by the merger.

As part of their full assessment of competitive effects, the Agencies consider entry into the relevant market. The prospect of entry into the relevant market will alleviate concerns about adverse competitive effects only if such entry will deter or counteract any competitive effects of concern so the merger will not substantially harm customers.

The Agencies consider the actual history of entry into the relevant market and give substantial weight to this evidence. Lack of successful and effective entry in the face of non-transitory increases in the margins earned on products in the relevant market tends to suggest that successful entry is slow or difficult. Market values of incumbent firms greatly exceeding the replacement costs of their tangible assets may indicate that these firms have valuable intangible assets, which may be difficult or time consuming for an entrant to replicate.

A merger is not likely to enhance market power if entry into the market is so easy that the merged firm and its remaining rivals in the market, either unilaterally or collectively, could not profitably raise price or otherwise reduce competition compared to the level that would prevail in the absence of the merger. Entry is that easy if entry would be timely, likely, and sufficient in its magnitude, character, and scope to deter or counteract the competitive effects of concern.

The Agencies examine the timeliness, likelihood, and sufficiency of the entry efforts an entrant might practically employ. An entry effort is defined by the actions the firm must undertake to produce and sell in the market. Various elements of the entry effort will be considered. These elements can include: planning, design, and management; permitting, licensing, or other approvals; construction, debugging, and operation of production facilities; and promotion (including necessary introductory discounts), marketing, distribution, and satisfaction of customer testing and qualification requirements. Recent examples of entry, whether successful or unsuccessful, generally provide the starting point for identifying the elements of practical entry efforts. They also can be informative regarding the scale necessary for an entrant to be successful, the presence or absence of entry barriers, the factors that influence the timing of entry, the costs and risk associated with entry, and the sales opportunities realistically available to entrants.

If the assets necessary for an effective and profitable entry effort are widely available, the Agencies will not necessarily attempt to identify which firms might enter. Where an identifiable set of firms appears to have necessary assets that others lack, or to have particularly strong incentives to enter, the Agencies focus their entry analysis on those firms. Firms operating in adjacent or complementary markets, or large customers themselves, may be best placed to enter. However, the Agencies will not presume that a powerful firm in an adjacent market or a large customer will enter the relevant market unless there is reliable evidence supporting that conclusion.

In assessing whether entry will be timely, likely, and sufficient, the Agencies recognize that precise and detailed information may be difficult or impossible to obtain. The Agencies consider reasonably

available and reliable evidence bearing on whether entry will satisfy the conditions of timeliness, likelihood, and sufficiency.

9.1 Timeliness

In order to deter the competitive effects of concern, entry must be rapid enough to make unprofitable overall the actions causing those effects and thus leading to entry, even though those actions would be profitable until entry takes effect.

Even if the prospect of entry does not deter the competitive effects of concern, post-merger entry may counteract them. This requires that the impact of entrants in the relevant market be rapid enough that customers are not significantly harmed by the merger, despite any anticompetitive harm that occurs prior to the entry.

The Agencies will not presume that an entrant can have a significant impact on prices before that entrant is ready to provide the relevant product to customers unless there is reliable evidence that anticipated future entry would have such an effect on prices.

9.2 Likelihood

Entry is likely if it would be profitable, accounting for the assets, capabilities, and capital needed and the risks involved, including the need for the entrant to incur costs that would not be recovered if the entrant later exits. Profitability depends upon (a) the output level the entrant is likely to obtain, accounting for the obstacles facing new entrants; (b) the price the entrant would likely obtain in the post-merger market, accounting for the impact of that entry itself on prices; and (c) the cost per unit the entrant would likely incur, which may depend upon the scale at which the entrant would operate.

9.3 Sufficiency

Even where timely and likely, entry may not be sufficient to deter or counteract the competitive effects of concern. For example, in a differentiated product industry, entry may be insufficient because the products offered by entrants are not close enough substitutes to the products offered by the merged firm to render a price increase by the merged firm unprofitable. Entry may also be insufficient due to constraints that limit entrants' competitive effectiveness, such as limitations on the capabilities of the firms best placed to enter or reputational barriers to rapid expansion by new entrants. Entry by a single firm that will replicate at least the scale and strength of one of the merging firms is sufficient. Entry by one or more firms operating at a smaller scale may be sufficient if such firms are not at a significant competitive disadvantage.

10. Efficiencies

Competition usually spurs firms to achieve efficiencies internally. Nevertheless, a primary benefit of mergers to the economy is their potential to generate significant efficiencies and thus enhance the merged firm's ability and incentive to compete, which may result in lower prices, improved quality, enhanced service, or new products. For example, merger-generated efficiencies may enhance competition by permitting two ineffective competitors to form a more effective competitor, e.g., by combining complementary assets. In a unilateral effects context, incremental cost reductions may reduce or reverse any increases in the merged firm's incentive to elevate price. Efficiencies also may

lead to new or improved products, even if they do not immediately and directly affect price. In a coordinated effects context, incremental cost reductions may make coordination less likely or effective by enhancing the incentive of a maverick to lower price or by creating a new maverick firm. Even when efficiencies generated through a merger enhance a firm's ability to compete, however, a merger may have other effects that may lessen competition and make the merger anticompetitive.

The Agencies credit only those efficiencies likely to be accomplished with the proposed merger and unlikely to be accomplished in the absence of either the proposed merger or another means having comparable anticompetitive effects. These are termed merger-specific efficiencies. Only alternatives that are practical in the business situation faced by the merging firms are considered in making this determination. The Agencies do not insist upon a less restrictive alternative that is merely theoretical.

Efficiencies are difficult to verify and quantify, in part because much of the information relating to efficiencies is uniquely in the possession of the merging firms. Moreover, efficiencies projected reasonably and in good faith by the merging firms may not be realized. Therefore, it is incumbent upon the merging firms to substantiate efficiency claims so that the Agencies can verify by reasonable means the likelihood and magnitude of each asserted efficiency, how and when each would be achieved (and any costs of doing so), how each would enhance the merged firm's ability and incentive to compete, and why each would be merger-specific.

Efficiency claims will not be considered if they are vague, speculative, or otherwise cannot be verified by reasonable means. Projections of efficiencies may be viewed with skepticism, particularly when generated outside of the usual business planning process. By contrast, efficiency claims substantiated by analogous past experience are those most likely to be credited.

Cognizable efficiencies are merger-specific efficiencies that have been verified and do not arise from anticompetitive reductions in output or service. Cognizable efficiencies are assessed net of costs produced by the merger or incurred in achieving those efficiencies.

The Agencies will not challenge a merger if cognizable efficiencies are of a character and magnitude such that the merger is not likely to be anticompetitive in any relevant market.¹⁴ To make the requisite determination, the Agencies consider whether cognizable efficiencies likely would be sufficient to reverse the merger's potential to harm customers in the relevant market, e.g., by preventing price increases in that market.¹⁵ In conducting this analysis, the Agencies will not simply compare the magnitude of the cognizable efficiencies with the magnitude of the likely harm to competition absent the efficiencies. The greater the potential adverse competitive effect of a merger, the greater must be the cognizable efficiencies, and the more they must be passed through to customers, for the Agencies to conclude that the merger will not have an anticompetitive effect in the relevant market. When the potential adverse competitive effect of a merger is likely to be particularly substantial, extraordinarily great cognizable efficiencies would be necessary to prevent the merger from being anticompetitive. In adhering to this approach, the Agencies are mindful that the antitrust laws give competition, not internal operational efficiency, primacy in protecting customers.

In the Agencies' experience, efficiencies are most likely to make a difference in merger analysis when the likely adverse competitive effects, absent the efficiencies, are not great. Efficiencies

almost never justify a merger to monopoly or near-monopoly. Just as adverse competitive effects can arise along multiple dimensions of conduct, such as pricing and new product development, so too can efficiencies operate along multiple dimensions. Similarly, purported efficiency claims based on lower prices can be undermined if they rest on reductions in product quality or variety that customers value.

The Agencies have found that certain types of efficiencies are more likely to be cognizable and substantial than others. For example, efficiencies resulting from shifting production among facilities formerly owned separately, which enable the merging firms to reduce the incremental cost of production, are more likely to be susceptible to verification and are less likely to result from anticompetitive reductions in output. Other efficiencies, such as those relating to research and development, are potentially substantial but are generally less susceptible to verification and may be the result of anticompetitive output reductions. Yet others, such as those relating to procurement, management, or capital cost, are less likely to be merger-specific or substantial, or may not be cognizable for other reasons.

When evaluating the effects of a merger on innovation, the Agencies consider the ability of the merged firm to conduct research or development more effectively. Such efficiencies may spur innovation but not affect short-term pricing. The Agencies also consider the ability of the merged firm to appropriate a greater fraction of the benefits resulting from its innovations. Licensing and intellectual property conditions may be important to this enquiry, as they affect the ability of a firm to appropriate the benefits of its innovation. Research and development cost savings may be substantial and yet not be cognizable efficiencies because they are difficult to verify or result from anticompetitive reductions in innovative activities.

11. Failure and Exiting Assets

Notwithstanding the analysis above, a merger is not likely to enhance market power if imminent failure, as defined below, of one of the merging firms would cause the assets of that firm to exit the relevant market. This is an extreme instance of the more general circumstance in which the competitive significance of one of the merging firms is declining: the projected market share and significance of the exiting firm is zero. If the relevant assets would otherwise exit the market, customers are not worse off after the merger than they would have been had the merger been enjoined.

The Agencies do not normally credit claims that the assets of the failing firm would exit the relevant market unless all of the following circumstances are met: (1) the allegedly failing firm would be unable to meet its financial obligations in the near future; (2) it would not be able to reorganize successfully under Chapter 11 of the Bankruptcy Act; and (3) it has made unsuccessful good-faith efforts to elicit reasonable alternative offers that would keep its tangible and intangible assets in the relevant market and pose a less severe danger to competition than does the proposed merger.

Similarly, a merger is unlikely to cause competitive harm if the risks to competition arise from the acquisition of a failing division. The Agencies do not normally credit claims that the assets of a division would exit the relevant market in the near future unless both of the following conditions are met: (1) applying cost allocation rules that reflect true economic costs, the division has a persistently negative cash flow on an operating basis, and such negative cash flow is not economically justified for the firm by benefits such as added sales in complementary markets or enhanced customer

goodwill; and (2) the owner of the failing division has made unsuccessful good-faith efforts to elicit reasonable alternative offers that would keep its tangible and intangible assets in the relevant market and pose a less severe danger to competition than does the proposed acquisition.

12. Mergers of Competing Buyers

Mergers of competing buyers can enhance market power on the buying side of the market, just as mergers of competing sellers can enhance market power on the selling side of the market. Buyer market power is sometimes called “monopsony power.”

To evaluate whether a merger is likely to enhance market power on the buying side of the market, the Agencies employ essentially the framework described above for evaluating whether a merger is likely to enhance market power on the selling side of the market. In defining relevant markets, the Agencies focus on the alternatives available to sellers in the face of a decrease in the price paid by a hypothetical monopsonist.

Market power on the buying side of the market is not a significant concern if suppliers have numerous attractive outlets for their goods or services. However, when that is not the case, the Agencies may conclude that the merger of competing buyers is likely to lessen competition in a manner harmful to sellers.

The Agencies distinguish between effects on sellers arising from a lessening of competition and effects arising in other ways. A merger that does not enhance market power on the buying side of the market can nevertheless lead to a reduction in prices paid by the merged firm, for example, by reducing transactions costs or allowing the merged firm to take advantage of volume-based discounts. Reduction in prices paid by the merging firms not arising from the enhancement of market power can be significant in the evaluation of efficiencies from a merger, as discussed in Section 10.

The Agencies do not view a short-run reduction in the quantity purchased as the only, or best, indicator of whether a merger enhances buyer market power. Nor do the Agencies evaluate the competitive effects of mergers between competing buyers strictly, or even primarily, on the basis of effects in the downstream markets in which the merging firms sell.

Example 24: Merging Firms A and B are the only two buyers in the relevant geographic market for an agricultural product. Their merger will enhance buyer power and depress the price paid to farmers for this product, causing a transfer of wealth from farmers to the merged firm and inefficiently reducing supply. These effects can arise even if the merger will not lead to any increase in the price charged by the merged firm for its output.

13. Partial Acquisitions

In most horizontal mergers, two competitors come under common ownership and control, completely and permanently eliminating competition between them. This elimination of competition is a basic element of merger analysis. However, the statutory provisions referenced in Section 1 also apply to one firm’s partial acquisition of a competitor. The Agencies therefore also review acquisitions of minority positions involving competing firms, even if such minority positions do not necessarily or completely eliminate competition between the parties to the transaction.

When the Agencies determine that a partial acquisition results in effective control of the target firm, or involves substantially all of the relevant assets of the target firm, they analyze the transaction much as they do a merger. Partial acquisitions that do not result in effective control may nevertheless present significant competitive concerns and may require a somewhat distinct analysis from that applied to full mergers or to acquisitions involving effective control. The details of the post-acquisition relationship between the parties, and how those details are likely to affect competition, can be important. While the Agencies will consider any way in which a partial acquisition may affect competition, they generally focus on three principal effects.

First, a partial acquisition can lessen competition by giving the acquiring firm the ability to influence the competitive conduct of the target firm. A voting interest in the target firm or specific governance rights, such as the right to appoint members to the board of directors, can permit such influence. Such influence can lessen competition because the acquiring firm can use its influence to induce the target firm to compete less aggressively or to coordinate its conduct with that of the acquiring firm.

Second, a partial acquisition can lessen competition by reducing the incentive of the acquiring firm to compete. Acquiring a minority position in a rival might significantly blunt the incentive of the acquiring firm to compete aggressively because it shares in the losses thereby inflicted on that rival. This reduction in the incentive of the acquiring firm to compete arises even if cannot influence the conduct of the target firm. As compared with the unilateral competitive effect of a full merger, this effect is likely attenuated by the fact that the ownership is only partial.

Third, a partial acquisition can lessen competition by giving the acquiring firm access to non-public, competitively sensitive information from the target firm. Even absent any ability to influence the conduct of the target firm, access to competitively sensitive information can lead to adverse unilateral or coordinated effects. For example, it can enhance the ability of the two firms to coordinate their behavior, and make other accommodating responses faster and more targeted. The risk of coordinated effects is greater if the transaction also facilitates the flow of competitively sensitive information from the acquiring firm to the target firm.

Partial acquisitions, like mergers, vary greatly in their potential for anticompetitive effects. Accordingly, the specific facts of each case must be examined to assess the likelihood of harm to competition. While partial acquisitions usually do not enable many of the types of efficiencies associated with mergers, the Agencies consider whether a partial acquisition is likely to create cognizable efficiencies.

FOOTNOTES

¹ These Guidelines replace the Horizontal Merger Guidelines issued in 1992, revised in 1997. They reflect the ongoing accumulation of experience at the Agencies. The Commentary on the Horizontal Merger Guidelines issued by the Agencies in 2006 remains a valuable supplement to these Guidelines. These Guidelines may be revised from time to time as necessary to reflect significant changes in enforcement policy, to clarify existing policy, or to reflect new learning. These Guidelines do not cover vertical or other types of non-horizontal acquisitions.

2 These Guidelines are not intended to describe how the Agencies will conduct the litigation of cases they decide to bring. Although relevant in that context, these Guidelines neither dictate nor exhaust the range of evidence the Agencies may introduce in litigation.

3 High margins commonly arise for products that are significantly differentiated. Products involving substantial fixed costs typically will be developed only if suppliers expect there to be enough differentiation to support margins sufficient to cover those fixed costs. High margins can be consistent with incumbent firms earning competitive returns.

4 If the pricing incentives of the firms supplying the products in the candidate market differ substantially from those of the hypothetical monopolist, for reasons other than the latter's control over a larger group of substitutes, the Agencies may instead employ the concept of a hypothetical profit-maximizing cartel comprised of the firms (with all their products) that sell the products in the candidate market. This approach is most likely to be appropriate if the merging firms sell products outside the candidate market that significantly affect their pricing incentives for products in the candidate market. This could occur, for example, if the candidate market is one for durable equipment and the firms selling that equipment derive substantial net revenues from selling spare parts and service for that equipment.

5 Market definition for the evaluation of non-merger antitrust concerns such as monopolization or facilitating practices will differ in this respect if the effects resulting from the conduct of concern are already occurring at the time of evaluation.

6 While margins are important for implementing the hypothetical monopolist test, high margins are not in themselves of antitrust concern.

7 For customers operating in multiple locations, only those customer locations within the targeted zone are included in the market.

8 If this type of supply side substitution is nearly universal among the firms selling one or more of a group of products, the Agencies may use an aggregate description of markets for those products as a matter of convenience.

9 For example, a market consisting of four firms with market shares of thirty percent, thirty percent, twenty percent, and twenty percent has an HHI of 2600 ($30^2 + 30^2 + 20^2 + 20^2 = 2600$). The HHI ranges from 10,000 (in the case of a pure monopoly) to a number approaching zero (in the case of an atomistic market). Although it is desirable to include all firms in the calculation, lack of information about firms with small shares is not critical because such firms do not affect the HHI significantly.

10 For example, the merger of firms with shares of five percent and ten percent of the market would increase the HHI by 100 ($5 \times 10 \times 2 = 100$).

11 For this purpose, the value of diverted sales is measured in proportion to the lost revenues attributable to the reduction in unit sales resulting from the price increase. Those lost revenues equal the reduction in the number of units sold of that product multiplied by that product's price.

12 Such a merger also can cause adverse coordinated effects, especially if the acquired firm with excess capacity was disrupting effective coordination.

13 The Agencies will not deem efficiencies to be merger-specific if they could be attained by practical alternatives that mitigate competitive concerns, such as divestiture or licensing. If a merger affects not whether but only when an efficiency would be achieved, only the timing advantage is a merger-specific efficiency.

14 The Agencies normally assess competition in each relevant market affected by a merger independently and normally will challenge the merger if it is likely to be anticompetitive in any relevant market. In some cases, however, the Agencies in their prosecutorial discretion will consider efficiencies not strictly in the relevant market, but so inextricably linked with it that a partial divestiture or other remedy could not feasibly eliminate the anticompetitive effect in the relevant market without sacrificing the efficiencies in the other market(s). Inextricably linked efficiencies are most likely to make a difference when they are great and the likely anticompetitive effect in the relevant market(s) is small so the merger is likely to benefit customers overall.

15 The Agencies normally give the most weight to the results of this analysis over the short term. The Agencies also may consider the effects of cognizable efficiencies with no short-term, direct effect on prices in the relevant market. Delayed benefits from efficiencies (due to delay in the achievement of, or the realization of customer benefits from, the efficiencies) will be given less weight because they are less proximate and more difficult to predict. Efficiencies relating to costs that are fixed in the short term are unlikely to benefit customers in the short term, but can benefit customers in the longer run, e.g., if they make new product introduction less expensive.

16 Any offer to purchase the assets of the failing firm for a price above the liquidation value of those assets will be regarded as a reasonable alternative offer. Liquidation value is the highest value the assets could command for use outside the relevant market.

17 Because the parent firm can allocate costs, revenues, and intra-company transactions among itself and its subsidiaries and divisions, the Agencies require evidence on these two points that is not solely based on management plans that could have been prepared for the purpose of demonstrating negative cash flow or the prospect of exit from the relevant market.

Polar Difference in Economic Regulation of Developed and Developing Countries

As You know, a developed country is “industrialized country, more developed country, or “more economically developed country” (MEDC), is a sovereign state that has a developed economy and advanced technological infrastructure relative to other less industrialized nations. Most commonly, the criteria for evaluating the degree of economic development are gross domestic product (GDP), gross national product (GNP), the per capita income, level of industrialization, amount of widespread infrastructure and general standard of living.” [39]

I think, that in developed countries, the private sector is very strong and does not need help. Such a private sector can even solve some social problems through taxes and charitable actions. Additional support to such a private sector can be justified only in extreme cases of the need to implement the keenly needful achievements of science, technology and medical innovations.

In developing countries, a weak private sector does not stand up to competition with strong foreign competitors and often becomes poorer and poorer and finds itself in a "evil circle" of poverty. In this case, the state should not be in the role of waiting - it is also a participant in the market and should subsidize the private sector or apply mechanisms of low-cost loans and maximal effective low tax and interest rates for attract investments.

Between rich and poor, mutually beneficial relationships are possible. Some in developed countries think that if they endlessly impoverish the poor, they themselves will be richer in the endless future. This is not true. The poverty of others burdens the rich and, in general, the states.

Mutually-beneficial relations between rich and poor countries should develop in 2 main directions: 1) applying of scientific and technological achievements from developed to

developing countries; 2) improvement of gross macroeconomic indicators and employment with the use of low-paid low-skilled personnel from developing to developed countries.

I have been researching competition for a long time and see that in competition with the rich, the poor always lose, but everything comes up to consciousness. If the rich know that further impoverishment of the poor will necessarily be a bad deal for all, the world will become happier for everyone.

My approximate calculations showed (Table 1) that, despite the higher rates of development of developing countries, developed countries live exactly the same better, which undoubtedly requires observation by international economic structures over to still existing of some certain economic discrimination.

By data from International Monetary Fund [40], in the US, we see the necessary sharp increase in industrial production (Figure 1) and exports of goods (Figure 2), which is very good and this should be the strategic goal for any country. It is very difficult to develop science and industry, but it is very necessary for employment and progress. Some countries focus on the non-real sectors of the economy, which in the beginning gives income, but then we see sharp declines. Thanks to America for a good example and clarity, that a wise economic reform can give significant results.

Table 1

Difference in living standards and economic growth rates of developed and developing countries

(my rough estimate of the 20th and 21st centuries)

Countries	GDP growth per year (%)	GDP per capita (developing=1)
Developed	3.4 (20th); 2.9 (21st)	38.5 (20th); 38.5 (21st)
Developing	5.3 (20th); 5.2 (21st)	1

Figure 1

Figure 2

In our researches [3-6], course of lectures and practical exercises, for development of business plans at a professional level, we - the authors of this work discussed in detail the methods of the United Nations Industrial Development Organization [41] and the European Bank for Reconstruction and Development [42] and, taking into account local specifications, we propose priorities of conclusions:

- 1) with the development of international technical means of communication, it is necessary active caring (but not forcible) participation of the state in the most urgent priorities of employment, demography, security, medicine, etc.
- 2) we think, that healthy food with environmentally clean technologies is also main priority in modern conditions;
- 3) a sedentary lifestyle necessitates the development of mass sports and tourism with the family business of the tourist-recreational sphere;
- 4) improving the training of professional managers, especially in skills in creative vision of the strategy, working out of business plans, organizing of economic analysis and calculation of efficiency.

For Conclusion: Efficiency of Manager's Characteristic Features

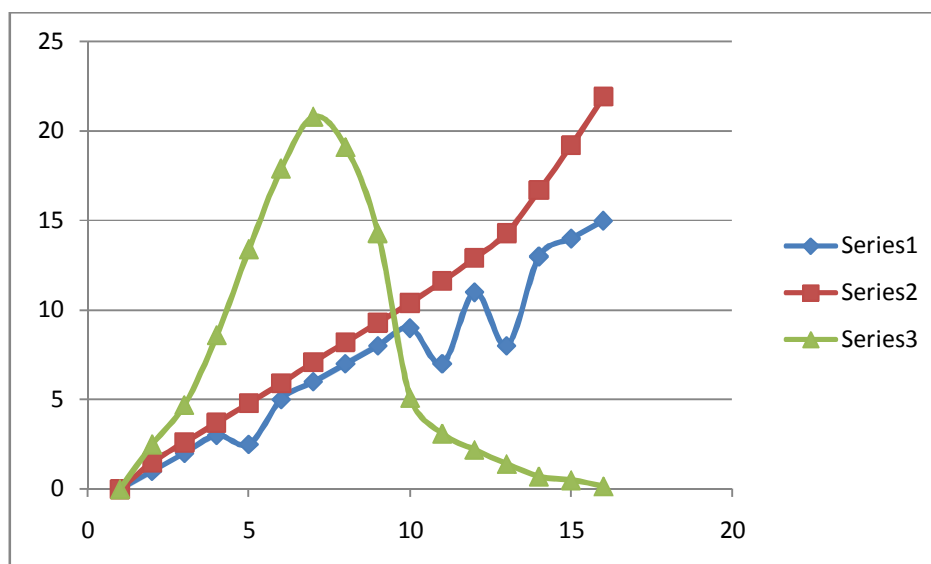

The world is tired from the long-standing conflicts and today there was a great hope of improving the economic relations of the largest countries [43]. With scientific and technological ups, naturally, there is a growing need for qualified management. I have long been studying the really phenomenal experience of the American School of Management [4; 8] and now I offer my some visions for the future about it.

Correlations of managerial professionalism (mostly individual character) with efficiency, managerial safe professionalism (mostly coordinated nature) with efficiency and managerial strictness with efficiency [Figure 1] shows, that mostly coordinated nature of safe professional manager has the best efficiency and perspectives. We see, that managerial strictness is needed also, but an excessive severity has very negative consequences.

Figure 1

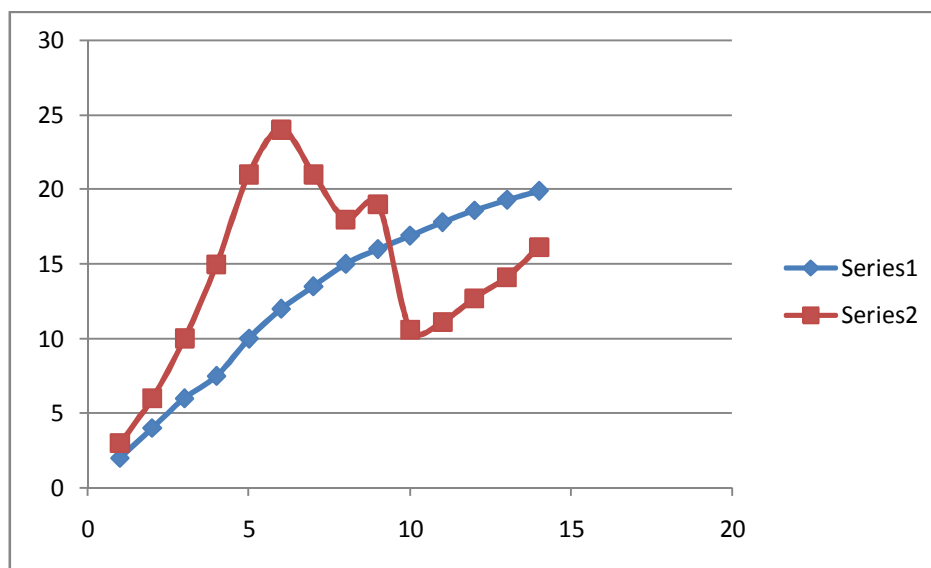
Correlations of Managerial Professionalism (mostly individual character) with Efficiency[Series1], Managerial Safe Professionalism (mostly coordinated nature) with Efficiency[Series 2] and Managerial Strictness with Efficiency[Series 3]

Source: Author's Researches in International Business.

The need for science is growing, but scientists are still in a large minority. We need very good specialists in strategic management. This was revealed by research of the correlations (Figure 2) of creative manager (oriented on strategic multi-factorial intuition) with efficiency and operative manager (oriented on current demands) with efficiency.

Correlations of Creative Manager (oriented on strategic multi-factorial intuition) with Efficiency[Series1] and Operative Manager (oriented on current demands) with efficiency[Series2]

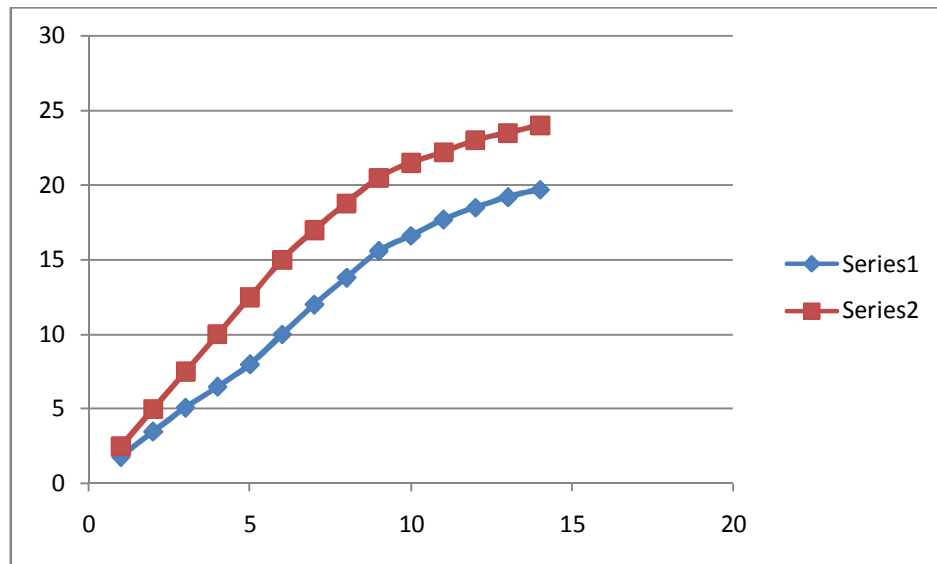

Source: Author's Researches in International Business.

An energy is a very good character trait of any specialist , but now we need more highly qualified (Figure 3), brave (Figure 4), specialized (Figure 5), charismatic (Figure 6), generous (Figure 7) and morally persistent managers (Figure 8), who can effectively act in very dangerous conditions of high risks and masked competitions.

Figure 3

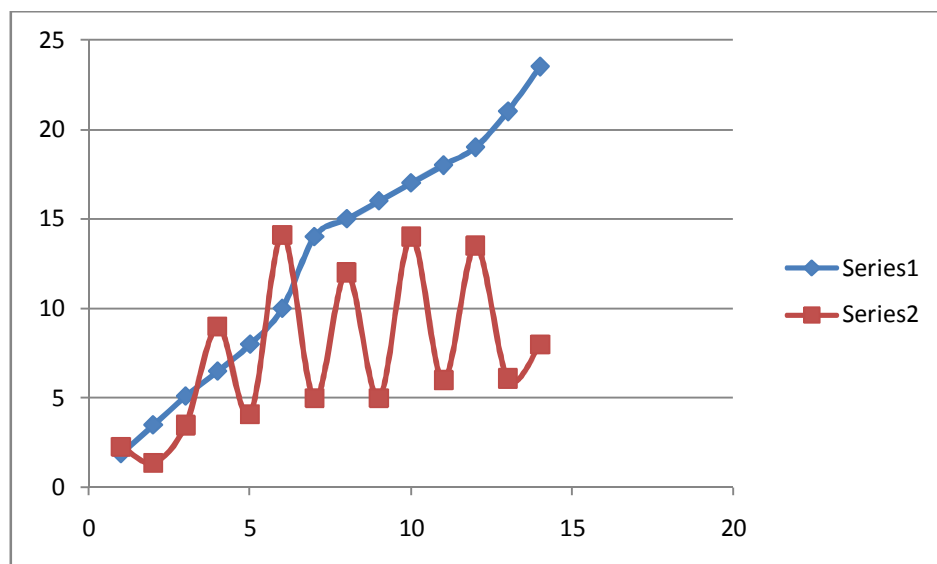
Correlations of Energetic Manager with Efficiency[Series1] and Intellectual Manager with Efficiency[Series2]

Source: Author's Researches in International Business.

Figure 4

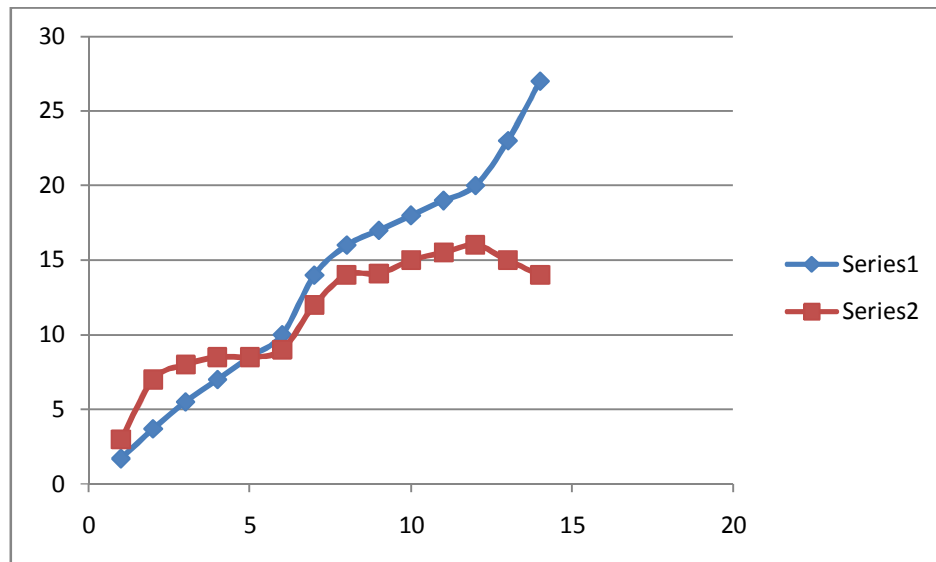
Correlations of Brave Manager with Efficiency[Series1] and Emotional Manager with Efficiency[Series2]

Source: Author's Researches in International Business.

Figure 5

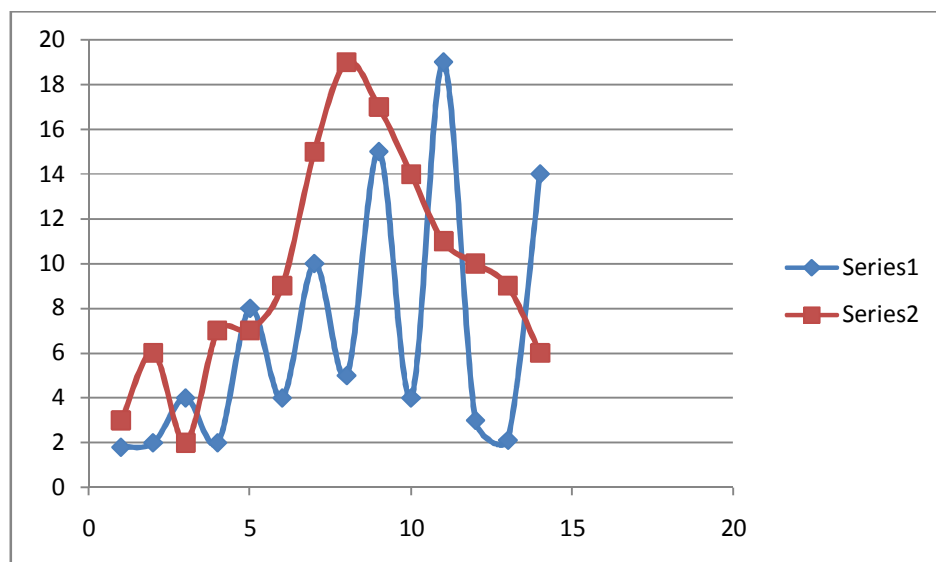
Correlations of Specialized Manager with Efficiency[Series1] and Diversified Manager with Efficiency[Series2]

Source: Author's Researches in International Business.

Figure 6

Correlations of Charismatic Manager with Efficiency[Series1] and "Standardized" Manager with Efficiency[Series2]

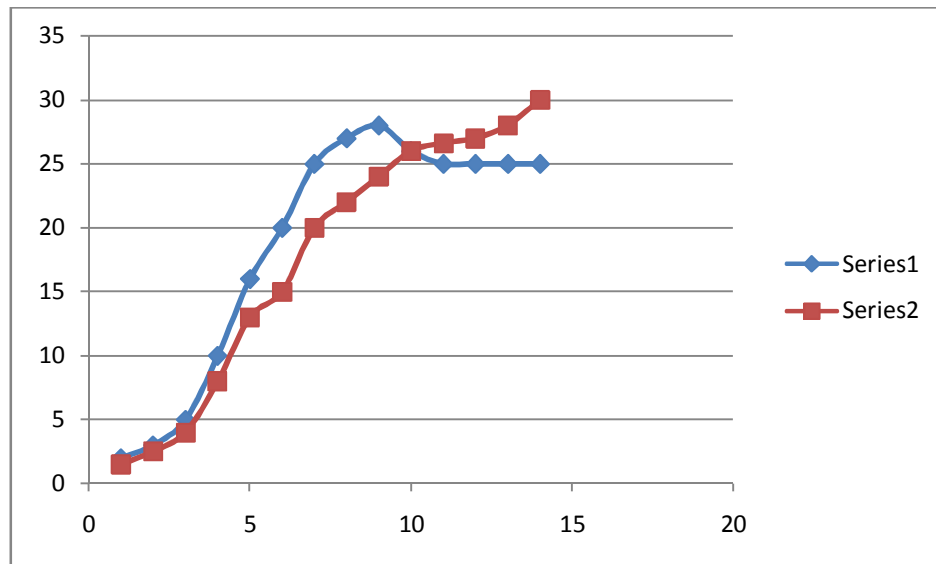

Source: Author's Researches in International Business.

Figure 7

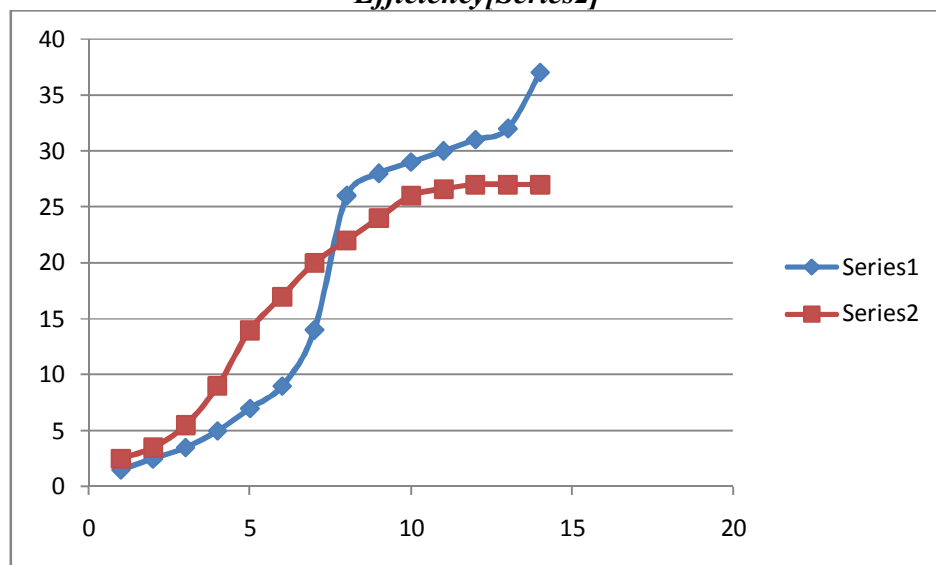
Correlations of Selfish Manager (mostly oriented on own profit) with Efficiency[Series1] and Generous Manager (mostly oriented on co-workers motivation) with Efficiency[Series2]

Source: Author's Researches in International Business.

Figure 8

Correlations of Morally Persistent Manager (mostly oriented on moral stimulus) with Efficiency[Series1] and Pragmatic Manager (mostly oriented on material stimulus) with Efficiency[Series2]

Source: Author's Researches in International Business.

References

1. Archil Iveri Prangishvili, Roman Samkharadze, Medea Tevdoradze, Lia Gachechiladze, Nino Lolashvili. Development of Distributed Complex Network for Representation of Knowledge Base.

https://www.researchgate.net/publication/321634773_Development_of_Distributed_Complex_Network_for_Representation_of_Knowledge_Base

2. Dimitri Kordzaia, Ilia Chanukvadze, Mikheil Jangavadze. Functional Anatomy of Intrahepatic Biliary System (Clinical and Experimental Data).

https://www.researchgate.net/publication/268505403_Functional_Anatomy_of_Intrahepatic_Biliary_System_Clinical_and_Experimental_Data

3. Revaz Lordkipanidze. Competition theory's "sensational" implicit defects and urgent regulations. - Parliament of Georgia, Digital Library Iverieli

<http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/247873/1/Konkurenciis-Teoriis-Sensac...pdf>

https://www.researchgate.net/publication/325607570_Competition_theory's_sensational_implicit_defects_and_urgent_regulations_-

[_Parliament_of_Georgia_Digital_Library_Iverieli_httpdspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/247873/1/Konkurenciis-Teoriis-Sensacpdf](https://www.researchgate.net/publication/325607570_Competition_theory's_sensational_implicit_defects_and_urgent_regulations_-Parliament_of_Georgia_Digital_Library_Iverieli_httpdspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/247873/1/Konkurenciis-Teoriis-Sensacpdf)

4. Revaz Lordkipanidze. American Studies on Economic Wonderworks and Goodness: My Half-Century Sincere Love and Scientific Interests.

https://www.researchgate.net/publication/326328169_American_Studies_on_Economic_Wonderworks_and_Goodness_My_Half-Century_Sincere_Love_and_Scientific_Interests_-

[_Tbilisi_2018_Philanthropic_Research_Academy_for_the_Digital_Library_of_the_Georgian_Parliament](https://www.researchgate.net/publication/326328169_American_Studies_on_Economic_Wonderworks_and_Goodness_My_Half-Century_Sincere_Love_and_Scientific_Interests_-Tbilisi_2018_Philanthropic_Research_Academy_for_the_Digital_Library_of_the_Georgian_Parliament)

5. Revaz Lordkipanidze. Some misconceptions about perfect competition in economic theory and urgent recommendations for practice. - Internet Journal Pro-Economics, 2018:4, https://www.researchgate.net/publication/325698790_Some_misconceptions_about_perfect_competition_in_economic_theory_and_urgent_recommendations_for_practice_-_Internet_Journal_Pro-Economics_20184_httpwwwproeconomicsrucatalog20184lordkipanidzepdf_Mezdun
6. Revaz Lordkipanidze, David Chlaidze, Nino Stepnadze, Salome Ebrelidze, etc. About Priorities of Management. <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/274650>
https://www.researchgate.net/publication/326400433_About_Priorities_of_Management_-_Tbilisi_Philanthropic_Research_Academy_for_the_Digital_Library_of_the_Georgian_Parliament_2018
7. Revaz Lordkipanidze. Polar difference in economic regulation of developed and developing countries
https://www.researchgate.net/publication/326251033_Polar_Difference_in_Economic_Regulation_of_Developed_and_Developing_Countries_-_httpdspace.nplg.gov.ge/handle/1234/273604_Tbilisi_Philanthropic_Research_Academy_for_the_Digital_Library_of_Georgian_Parliament
8. Revaz Lordkipanidze. Competitive international business and effective state neuroeconomic mechanisms (Textbook: Fundamental Principles from Monographic Researches for Students and Specialists of Economics, Public Administration and Marketing).
https://www.researchgate.net/publication/326092780_Competitive_International_Business_and_Effective_State_Neuroeconomic_Mechanisms_Textbook_Fundamental_Principles_from_Monographic_Researches_for_Students_and_Specialists_of_Economics_Public_Administration
9. Revaz Lordkipanidze. Efficiency of Manager's Characteristic Features. 2-nd edition: Efficiency of Manager's Characteristic Features. - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for

Digital Library of the Georgian Parliament, 2nd Edition as E-Book, 2018.
<http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/274647>

10. Center for Neuroeconomics Study at Duke University <http://dibs.duke.edu/research/d-cides/research/neuroeconomics>. - <https://en.wikipedia.org/wiki/Neuroeconomics>

11. F. Taylor, Principles of Scientific Management, 1911,
https://en.wikipedia.org/wiki/The_Principles_of_Scientific_Management

12. R. Lordkipanidze, About the New Direction of Management. - Tbilisi, 2016, on Georgian,
<http://revaz-lordkipanidze.simplesite.com/427768716>

13. R. Lordkipanidze, The Objective Law of Competition. - Tbilisi, 2015, on English,
<http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/73769/1/TheObjectiveLawofCompetition.pdf>

14. R. Lordkipanidze, For international antimonopoly policy against poverty in effective structure of world economy (Conception). - Tbilisi, 2014.
<http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/47096>

15. Hanry Ford https://en.wikipedia.org/wiki/Henry_Ford

16. Frederick Herzberg https://en.wikipedia.org/wiki/Frederick_Herzberg

17. Abraham_Maslow https://en.wikipedia.org/wiki/Abraham_Maslow

18. American Economic Association <https://www.aeaweb.org/>

19. Free Online Courses <http://www.openculture.com/freeonlinecourses>

20. Fulbright Scholar Program <https://www.cies.org/>

21. Erasmus+ http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/node_en

22. Revaz Lordkipanidze. Global competition for effective enrichment of a human, ISBN 978-9941-0-6301-5 <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/29377>
23. Revaz Lordkipanidze, For defense of the force of rational competition – from myth to discovery of law, ISBN 978-9941-0-7312-0 (PDF),
<http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/69407>
24. HHI <https://www.justice.gov/atr/herfindahl-hirschman-index>
25. Entropy. -<http://en.wikipedia.org/wiki/Entropy>
26. Vladimer Papava. Efficiency of Public Production and Interbranch Models (Productivity Problems). - Tbilisi, Science, 1988: 218-240.
27. Independence Day (United States).
- [http://en.wikipedia.org/wiki/Independence_Day_\(United_States\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Independence_Day_(United_States))
28. Industrial Production (Annual): Percent change from previous year by data from International Monetary Fund. - <http://www.imf.org/external/datamapper/datasets/IFS/4>
29. Revaz Lordkipanidze. About Development of Computer-Machinery Production in the USA. - Tbilisi, TSU, International Conference on American Studies, 2009.
30. Revaz Lordkipanidze. The USA and Perspective of Small Countries' Economic Policy. - Tbilisi, TSU, International Conference on American Studies, 2012.
31. Revaz Lordkipanidze. About Small Business in the US: Example for Former “Socialist” Countries. - Tbilisi, TSU, International Conference on American Studies, 2006.
32. Revaz Lordkipanidze. Ronald Reagan's Tax Reform and Questions for Perfection of Economic Policy in Modern Conditions. - Tbilisi, TSU, International Conference on American Studies, 2004.

33. Revaz Lordkipanidze. The US Banking-Financial System. - Tbilis, TSU, International Conference on American Studies, 2005.
34. Revaz Lordkipanidze. Objective economic laws in The USA and EU formulation's development. - Tbilis, TSU, International Conference on American Studies, 2013.
35. Revaz Lordkipanidze. US Educational Cooperation on the Example of Independent Georgia. - Tbilis, TSU, International Conference on American Studies, 2016.
36. Revaz Lordkipanidze. American Experience of Market Competitiveness Assessment and our Recommendations to Overcome "Sensational" Theoretical Defects in Practice. - Tbilis, TSU, International Conference on American Studies, 2018.
37. Revaz Lordkipanidze. The USA Progressive Influence for the Development of the World Market and the Georgian Economy. - Tbilis, TSU, International Conference on American Studies, 2004-2005.
38. Revaz Lordkipanidze. Dialectics to Understanding of International Competition: For Fundamentals and Practice of Business and Public Law. 2018. Tbilisi, Philanthropic Research Academy named after Economist A. Gunia for the Digital Library of the Parliament Georgia. ISBN 978-9941-8-0217-1 (PDF) <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/271351> https://www.researchgate.net/publication/325813127_Dialectics_to_Understanding_of_International_Competition_For_Fundamentals_and_Practice_of_Business_and_Public_Law_2018_Tbilisi_Philanthropic_Research_Academy_named_after_Economist_A_Gunia_for_the_Digi
39. Developed Country. - https://en.wikipedia.org/wiki/Developed_country
40. Industrial Production (Annual): Percent change from previous year by data from International Monetary Fund. - <http://www.imf.org/external/datamapper/datasets/IFS/4>
41. United Nations Industrial Development Organization
https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Industrial_Development_Organization

42. European Bank for Reconstruction and Development

https://en.wikipedia.org/wiki/European_Bank_for_Reconstruction_and_Development

43. Trump hails face-to-face talks with Putin 'a good start' ahead of joint press conference at key US-Russia summit - live updates. – London, The Telegraph: News: 2018/07/16

<https://www.telegraph.co.uk/news/2018/07/16/donald-trump-says-us-relationship-russia-has-never-worse-ahead/>

44. David Chlaidze. About New Scientific Vision of Revaz Lordkipanidze on Perfect Economic Competition. - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for Digital Library of the Georgian Parliament, 2nd Edition as E-Book, 2018. <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/274646>
https://www.researchgate.net/publication/326606104_About_New_Scientific_Vision_of_Revaz_Lordkipanidze_on_Perfect_Economic_Competition_-_Tbilisi_Philanthropic_Research_Academy_for_Digital_Library_of_the_Georgian_Parliament_2nd_Edition_as_E-Book_2018_ht

45. Bork, Robert H. 1993. "The Antitrust Paradox" (second edition). New York: Free Press.

46. Chandra, Ambarish and Lederman, Mara. 2018. "Revisiting the Relationship between Competition and Price Discrimination". *American Economic Journal: Microeconomics* 10(2): 190–224.

47. Costinot, Arnaud and Rodriguez-Clare, Andres. 2018. "The US Gains From Trade: Valuation Using the Demand for Foreign Factor Services". *Journal of Economic Perspectives* 32 (2): 3-24.

48. Fogel, Robert, W. 1999. "Catching Up with the Economy." *American Economic Review* 89 (1): 1-21.

49. Jamieson, Kathleen Hall. Taussig, Doron. 2017–18. Disruption, Demonization, Deliverance, and Norm Destruction: The Rhetorical Signature of Donald J. Trump. *PSQ*, Volume 132 - Number 4 – Winter: 618-649.

50. Herszenhorn, David M. 2013. "Georgia Elects New President, but Real Power Will Rest With Next Premier". *The New York Times*, Oct. 27.

51. Keynes, J. M. 1936. "The General Theory of Employment, Interest and Money". Palgrave Macmillan.

52. Mierzejewski, Alfred C. 2004. "1957: Ludwig Erhard's Annus Terribilis", *Essays in Economic and Business History*, 22: 17–27.

53. Ricardo, David. 1817. "On the Principles of Political Economy and Taxation". Complete, fully searchable text at the Library of Economics and Liberty.

<http://www.econlib.org/library/Ricardo/ricP.html>

54. Rodric, Dani. 2018. "What Do Trade Agreements Really Do?" *Journal of Economic Perspectives* 32 (2): 73-90.

55. Shertzer, Allison. 2018. "A Review Essay on Howard Bodenhorn's *The Color Factor: The Economics of African-American Well-Being in the Nineteenth-Century South*". *Journal of Economic Literature* 56 (1): 206-216.

56. Silverstein, Jason. 2017. "Trump and Putin Keep Calling Each Other for Praise, Discuss North Korea and Terrorism". *Newsweek*, May 5.

57. Smith, Adam. 1776. "An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations". Complete, fully searchable text at the Library of Economics and Liberty.

<http://www.econlib.org/library/Smith/smWN.html>

58. Snower, Dennis J., and Steven J. Bosworth. 2016. "Identity-Driven Cooperation versus Competition." *American Economic Review*, 106 (5): 420-24.

59. The US: Department of Justice <http://www.justice.gov/atr/public/guidelines/hhi.html>
<https://www.justice.gov/atr/file/761131/download>
<https://www.justice.gov/sites/default/files/atr/legacy/2014/04/10/305027.pdf>

60. Lordkipanidze, R. Chlaidze, D. Khatiashvili, G. Devidze, T. Fetelava, S. Lordkipanidze, M. Lordkipanidze, S. and others. 2014. Innovative unordinary management and marketing for the nearest strategy. - Parliament of Georgia, Digital Library Iverieli

https://www.researchgate.net/publication/325719818_Innovative_unordinary_management_and_marketing_for_the_nearest_strategy_-_Parliament_of_Georgia_Digital_Library_Iverieli_httpdspacesnplggovgebitstream1234293811NvatoruliAraordunaruliMenejmentipdf

The newest publications of Revaz Lordkipanidze by Researchgate.net and about successfully certified from Harvard University (Courses “U.S. Public Policy: Social, Economic and Foreign Policies”, “Justice”, 2018):

61. Revaz Lordkipanidze, My Wonderful Harvard Course "U.S. Public Policy: Social, Economic and Foreign Policies". - Tbilisi, E-book: Philanthropic Research Academy for the Georgian Parliament Digital Library, 2018.

<https://www.researchgate.net/publication/326984863> My Wonderful Harvard Course US Public Policy Social Economic and Foreign Policies - Tbilisi E-book Philanthropic Research Academy for the Georgian Parliament Digital Library 2018

62. Revaz Lordkipanidze, The Strongest Key to Global Hospitality. - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for the Georgian Parliament Digital Library, E-book: 2018.

<https://www.researchgate.net/publication/327019745> The Strongest Key to Global Hospitality - Tbilisi Philanthropic Research Academy for the Georgian Parliament Digital Library E-book 2018

63. Revaz Lordkipanidze, Engineer-economist - Needful Doctor for Future Competitive Market (Textbook Principles to Economics, International Competition, Management). - Philanthropic Academy for Digital Library of Georgian Parliament, 2018: 100. Dedicated to a spark of hope by the rarest bright start of US-Russian relations (2018, July) and 20th anniversary of my pioneer membership (1998, August 1) from post-Soviet countries at the New York Academy of Political Sciences. <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/275374>

<https://www.researchgate.net/publication/326723649> Engineer-economist - Needful Doctor for Future Competitive Market Textbook Principles to Economics International Competition Management - Philanthropic Academy for Digital Library of Georgian Parliame

64. Revaz Lordkipanidze, Efficiency of Manager's Characteristic Features. - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for Digital Library of the Georgian Parliament, 2nd Edition as E-Book, 2018. <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/274647>

<https://www.researchgate.net/publication/326589394> Efficiency of Manager's Characteristic Features - Tbilisi Philanthropic Research Academy for Digital Library of the Georgian Parliament 2nd Edition as E-Book 2018 <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/274647>

65. Revaz Lordkipanidze, American Studies on Economic Wonderworks and Goodness: My Half-Century Sincere Love and Scientific Interests. - Tbilisi, 2018, Philanthropic Research Academy for the Digital Library of the Georgian Parliament. <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/274652>

<https://www.researchgate.net/publication/326328169> American Studies on Economic Works and Goodness My Half-Century Sincere Love and Scientific Interests - Tbilisi 2018 Philanthropic Research Academy for the Digital Library of the Georgian Parliament

66. Revaz Lordkipanidze, Competitive International Business and Effective State Neuroeconomic Mechanisms (Textbook: Fundamental Principles from Monographic Researches for Students and Specialists of Economics, Public Administration and Marketing). Dedicated to the Bright Successful for Peace Negotiations of the United States and North Korea in the Most Dangerous Era of Nuclear Competition. - Tbilisi. Philanthropic Research Academy for the Digital Library of the Georgian Parliament. 2018: 106.

<https://www.researchgate.net/publication/326092780> Competitive International Business and Effective State Neuroeconomic Mechanisms Textbook Fundamental Principles from Monographic Researches for Students and Specialists of Economics Public Administration
<http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/273606>

67. Revaz Lordkipanidze, Polar Difference in Economic Regulation of Developed and Developing Countries. - <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/273604> , Tbilisi, Philanthropic Research Academy for the Digital Library of Georgian Parliament, 2018.

<https://www.researchgate.net/search/Search.html?type=publication&query=Polar%20difference%20in%20economic%20regulation%20of%20developed%20and%20developing>

68. Revaz Lordkipanidze, Dialectics to Understanding of International Competition: For Fundamentals and Practice of Business and Public Law. 2018. Tbilisi, Philanthropic Research Academy named after Economist A. Gunia for the Digital Library of the Parliament Georgia. ISBN 978-9941-8-0217-1 (PDF)

<https://www.researchgate.net/publication/325813127> Dialectics to Understanding of International Competition For Fundamentals and Practice of Business and Public Law 2018 Tbilisi Philanthropic Research Academy named after Economist A Gunia for the Digital Library of the Parliament Georgia

69. Revaz Lordkipanidze, Managerial Costs in Nowadays Healthcare (Handbook for Students of University Geomedi Bachelor's Program). - Tbilisi, 2018: 104.
<https://www.researchgate.net/publication/328466517> Managerial Costs in Nowadays Healthcare Handbook for Students of University Geomedi Bachelor's Program - Tbilisi 2018 104

70. Revaz Lordkipanidze, Business Govern in Health Care. - Tbilisi, 2018:14.
<https://www.researchgate.net/publication/328466389> Business Govern in Health Care - Tbilisi 201814

71. Revaz Lordkipanidze, Business Govern for Reduce Managerial Costs in Health Care (Handbook). - Tbilisi, Academy of Charity Research for Digital Library of Georgian Parliament, 2018. <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/282350>

<https://www.researchgate.net/publication/328052483> Business Govern for Reduce Managerial Costs in Health Care Handbook - Tbilisi Academy of Charity Research for Digital Library of Georgian Parliament 2018 <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/282350>

72. Revaz Lordkipanidze, Thanks for Genius Justice Traditions of My Harvard University. - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for the Georgian Parliament Digital Library, E-book: 2018. <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/278884>

<https://www.researchgate.net/publication/327582415> Thanks for Genius Justice Traditions of My Harvard University - Tbilisi Philanthropic Research Academy for the Georgian Parliament Digital Library E-book 2018 <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/278884>

73. Revaz Lordkipanidze, Competition theory's "sensational" defects and recommendations for improvement of competitiveness audit. - Modern Issues of Medicine and Management. 2017. N 4 (12): 68-73 (ISSN 1512-4169 Quarterly, International, Refereed, Peer-reviewed Collected Scientific Works).

<https://www.researchgate.net/publication/328416195> Competition theory's sensational defects and recommendations for improvement of competitiveness audit - Modern Issues of Medicine and Management 2017 N 4 12 68-73 ISSN 1512-4169 Quarterly Internationa

74. Specificity of Health Policy for Developed and Developing Countries. - Modern Issues of Medicine and Management. 2018. N 2 (14): 37-41 (ISSN 1512-4169 Quarterly, International, Refereed, Peer-reviewed Collected Scientific Works).

[http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/276655/1/Medicinis Da Menejmentis Tanamedrove Problemebi 2018 N2.pdf](http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/276655/1/Medicinis_Da_Menejmentis_Tanamedrove_Problemebi_2018_N2.pdf)

<https://www.researchgate.net/publication/328432542> Specificity of Health Policy for Developed and Developing Countries - Modern Issues of Medicine and Management 2018 N 2 14 37-41 ISSN 1512-4169 Quarterly International Refereed Peer-reviewed Collected

75. Revaz Lordkipanidze, For Reforming of Georgian Economy (Handbook). - Tbilisi, Charity Research Academy for Georgian Parliament Digital Library, 2018. <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/282371>

https://www.researchgate.net/publication/328107601_For_Reforming_of_Georgian_Economy_Handbook_-_Tbilisi_Charity_Research_Academy_for_Georgian_Parliament_Digital_Library_2018_httpdspa_cenplggovgehandle1234282371

76. Revaz Lordkipanidze, Competition is not Joke and in the Era of Electronics It Must Be Protected Especially. - As E-novation, 2018, <http://dSPACE.nplg.gov.ge/handle/1234/283298>

https://www.researchgate.net/publication/328542291_Compensation_is_not_Joke_and_in_the_Era_of_Electronics_It_Must_Be_Protected_Especially_-_As_E-novation_2018_httpdSPACEenplggovgehandle1234283298

77. Revaz Lordkipanidze, For Improve of Economic Thinking. - Tbilisi, 2018: 160.

https://www.researchgate.net/publication/328726251_For_Improve_of_Economic_Thinking_-_Tbilisi_2018_160

78. Revaz Lordkipanidze, Objective Equilibrium Realism in Economy for Perfect Competition. - Tbilisi, As E-Book, Philanthropic Research Academy for Georgian Parliament Digital Library, 2018: 10. <http://dSPACE.nplg.gov.ge/handle/1234/287109>

https://www.researchgate.net/publication/329281105_Objective_Equilibrium_Realism_in_Economy_for_Perfect_Competition_-_Tbilisi_As_E-Book_Philanthropic_Research_Academy_for_Georgian_Parliament_Digital_Library_2018_10_httpdSPACEenplggovgehandle1234287109

79. Revaz Lordkipanidze, Influence of Scientific-technical Level on Living Standard. - Tbilisi, As E-Book, Philanthropic Research Academy for Georgian Parliament Digital Library, 2018: 11. <http://dSPACE.nplg.gov.ge/handle/1234/287111>

https://www.researchgate.net/publication/329252508_Influence_of_Scientific-technical_Level_on_Living_Standard_-_Tbilisi_As_E-Book_Philanthropic_Research_Academy_for_Georgian_Parliament_Digital_Library_2018_11_httpdSPACEenplggovgehandle1234287111

80. Revaz Lordkipanidze, Wonderful Price Paradoxes even in Developed Conditions of almost Competitive Equilibrium. - Philanthropic Research Academy for the Digital Library of the Georgian Parliament, As E-Book, 2018. <http://dSPACE.nplg.gov.ge/handle/1234/286335>

https://www.researchgate.net/publication/329076070_Wonderful_Price_Paradoxes_even_in_Developed_Conditions_of_almost_Competitive_Equilibrium_-_Philanthropic_Research_Academy_for_the_Digital_Library_of_the_Georgian_Parliament_As_E-Book_2018_httpdSPACEenplggovgehandle1234286335

81. Revaz Lordkipanidze, Optimistic Growth of the World Economy toward 2019 and What We Should Do for Optimal Competition. - Philanthropic Research Academy for the Digital Library of the Georgian Parliament, As E-Book, 2018.

[https://www.researchgate.net/publication/328943111 Optimistic Growth of the World Economy toward 2019 and What We Should Do for Optimal Competition - Philanthropic Research Academy for the Digital Library of the Georgian Parliament As E-Book 2018](https://www.researchgate.net/publication/328943111)

82. Revaz Lordkipanidze, Economic Competition: Urgent Need in Rethinking and Unprecedented Perspectives by Internet. - As E-novation, Charity Research Academy to Georgian Parliament Digital Library, 2018: 107. ISBN 978-9941-8-0722-0 (PDF). <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/284911>

[https://www.researchgate.net/publication/328772439 Economic Competition Urgent Need in Rethinking and Unprecedented Perspectives by Internet - As E-novation Charity Research Academy to Georgian Parliament Digital Library 2018 107 ISBN 978-9941-8-0722-](https://www.researchgate.net/publication/328772439)

83. Revaz Lordkipanidze, Role of Wise Sport for Peace, Lifetime and Economy. - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for the Public Lecture, As E-Book, 2019: 20.

[https://www.researchgate.net/publication/330189145 Role of Wise Sport for Peace Lifetime and Economy - Tbilisi Philanthropic Research Academy for the Public Lecture As E-Book 2019 20](https://www.researchgate.net/publication/330189145)

84. Revaz Lordkipanidze, For Evolution of Estimation of Competition and "Mirror Reflection" of Competitive Management. - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for the Public Lecture, As E-Book, 2019: 22.

[https://www.researchgate.net/publication/330222106 For Evolution of Estimation of Competition and Mirror Reflection of Competitive Management - Tbilisi Philanthropic Research Academy for the Public Lecture As E-Book 2019 22](https://www.researchgate.net/publication/330222106)

85. Revaz Lordkipanidze, Fantastic Research Results in Competition Level Evaluation. - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for the Public Lecture, As E-Book, 2019: 20.

[https://www.researchgate.net/publication/330260006 Fantastic Research Results in Competition Level Evaluation - Tbilisi Philanthropic Research Academy for the Public Lecture As E-Book 2019 20](https://www.researchgate.net/publication/330260006)

3. For Improve of Economic Thinking

ეკონომიკური აზროვნების სრულყოფისათვის

შესავალი

ედღენება ჩემთვის დაუვიწყარი უვაჟკაცესი მოძღვრის
- მამა საბას (ღვთისო შალიკაშვილი) მარადიულ ხსოვნას.
იმ ქვეყნიდან, დარწმუნებული ვარ, მეტად დაგვეხმარება.

Dedicated to the Eternal Memory of the unforgettable for me
the bravest Spiritual Father - Archimandrite Saba (Ghvtiso Shalikashvili).

From That Light, I'm sure, He will help us more.

Посвящается вечной памяти незабываемого для меня отважнейшего
Духовного Отца - Архимандрита Сабы (Гвтисо Шаликашвили).
С Того Света, уверен, Он нам больше поможет.

როგორც ქართველი ეკონომისტი, საზოგადოების წინაშე, თავს მოვალედ ვთვლიდი და ვთვლი ყოველთვის - კონცეფტუალურად დასაბუთებული აზრი გამოვთქვა, თუ როგორ უნდა ვსრულყოთ ეკონომიკური აზროვნება, რომ გონიერმა ადამიანმა, რაც შეიძლება სწრაფად, დაამარცხოს გახანგრძლივებული კრიზისი და სიღარიბის ჯერ კიდევ ძალზე მაღალი 80%-იანი დონე [დანართი, ნახატი N1] სულ უფრო მდიდარ - გლობალური ტექნოლოგიების მსოფლიოში. მოგეხსენებათ, ინტერნეტთან ერთად, ჩამოყალიბდა მსოფლიო ბაზრის ფენომენი, შესაბამისად, გაიზარდა მატერიალური სიკეთეები და რისკებიც მისგან და სერიოზულად უნდა დავფიქრდეთ, თუ მომავალში როგორი გამდიდრება იქნება ადამიანისთვის გამართლებული (ეფექტიანი) და, შესაბამისად, როგორი კონკურენცია, როგორც ეკონომიკური აზროვნებისა და, გამომდინარე, ბიზნესაქტიურობის მთავარი მოტივატორი, დაეფუძნება ჭეშმარიტი სულიერებისა და ეკონომიკური მიზანშეწონილობის პრინციპებს [1-23].

ეკონომიკური აზროვნების სრულყოფის პროცესის წარმოჩენას დავიწყებ საერთაშორისო კონკურენციის მწვავედ აქტუალური საკითხებით და ვეცდები გავამდიდრო განსაკუთრებით პრობლემური მაკროეკონომიკური მაგალითებითა და გადაუდებელი მენეჯერული გადაწყვეტილებებით კლასტერული ტიპის მექანიზმების კონტექსტში.

ბიზნესის ეფექტიანობის საფუძვლის - კონკურენციის საკითხებზე, დიდი დეპრესიის ეპოქიდან (მე-20 საუკუნის 30-იანი წლები), განსაკუთრებით გამწვავდა დებატები ადამ სმითის კონკურენციის ე.წ. „უხილავი ხელის“ [დანართი, ნახატი N2] მომხრე ნეოკლასიკოსებსა და რეგულირების მომხრე ქეინზიანელებს შორის [25; 29; 85; 87]. ზოგი საერთოდ სათუოს ხდის „უხილავი ხელის“ მოქმედებას [88; 89; 90], ახალი ნეოკლასიკური სინთეზი კი ერთგვარი შემრიგებლის როლში მოგვევლინა [79].

ჩემი მიზანი არ არის სმითის კრიტიკა - მიმაჩნია, რომ ის მისი ეპოქისთვის ნამდვილად გენიოსი იყო, მაგრამ, ბუნებრივია, ადამიანური შეცდომებით. ჩემი მიზანია აღმოვფხრა სმითის ეპოქიდან დაწყებული და ჰერფინდალ-ჰირშმანის თანამედროვე მეთოდშიც დამკვიდრებული გაგება [63; 64; 65; 66], რომ ბაზარზე არაგავლენიან კონკურენტთა დიდი რაოდენობა განაპირობებს მეტად სრულყოფილ კონკურენციას. ასეთი მიდგომით, შეიძლება დავანაწევროთ ეფექტიანი ადგილობრივი მსხვილი ბიზნესები ან ხელი შევუშალოთ ბიზნესების წესიერი გზით საჭირო გაერთიანების მცდელობას, დავარღვიოთ მათი უდანაშაულობის პრეზუმფცია და უკეთესი პირობები შევუქმნათ არაკეთილსინდისიერ საგარეო ფარულ შეთანხმებებს.

კონკურენციას დაცვა უნდა აუცილებელი რეგულაციებით, მაგრამ არა რაოდენობის ზრდის გაგებით (რაც ე.წ. „მოკლე ჩართვის“ ეფექტს იწვევს და შრომაში დეტალურად განვიხილავთ). ფარული მონოპოლიების მიერ დაზარალებული ეკონომიკები ძალზე დიდი ხანია ვერ ახერხებენ კრიზისიდან გამოსვლას. 2017 წლის წინასწარი მონაცემებით, სასიხარულო ინფორმაცია შევიტყვე ინტერნეტიდან [82], რომ მსყიდველობითი უნარის პარიტეტის გათვალისწინებით, უმძიმესი სტაგნაციური კრიზისიდან გამოსული საქართველოს ეკონომიკის მთლიანმა შიდა პროდუქტმა ერთ სულ მოსახლეზე 10 ათას

დოლარს გადააქარბა, ანუ დღეში, დაახლოებით, 30-დოლარიან დონეს მიაღწია, რც 3-ჯერ აღემატება სიღარიბის ზედა ზღვარს. თუმცა კრიზისული გავლენის მემკვიდრეობა ჯერ კიდევ განსაკუთრებით საგანგაშოა საქართველოს მაღალმთიან და აგრარულ რეგიონებში, სადაც ფარული მონოპოლიებისაგან დაზარალებული მეწარმეების გამოცოცხლება ძალზე გართულდა.

მსოფლიოში უპრეცედენტოდ გაზრდილი მენეჯერული ხარჯებისა და გამწვავებული დემოგრაფიული პრობლემების ეპოქაში, ვფიქრობთ, კრიტიკულად გადაუდებელია კონკურენტული ქსელური დელეგირების მენეჯმენტის მექანიზმების დანერგვა, რასაც მკითხველს წარმოდგენილი შრომით ვთავაზობთ.

ზოგმა შეიძლება იფიქროს, რომ ქსელური დელეგირება ჩვეულებრივი ვერტიკალური მონოპოლიის მაგალითია, მაგრამ არამც და არამც - ქსელური დელეგირება მონოპოლიების ამბიციები არ და ვერც იქნება და ის ბაზრის მწვავე აუცილებლობებითა და დასავლეთის სამყაროში და მათ შორის საქართველოში გამწვავებული დემოგრაფიული პრობლემებითაა განპირობებული, რომელთა გადაჭრაში აქტიურად უნდა ჩაერთოს გონიერი სახელმწიფო სექტორი. რატომღაც ზოგიერთი ფიქრობს, რომ ბაზარზე მხოლოდ კერძო სუბიექტები ოპერირებენ. სახელმწიფო ნამდვილად არ არის მონსტრი და ნორმალურ გარემოში ის მეტად გონიერი „მოთამაშის“ ფუნქციასაც უნდა ასრულებდეს ბაზარზე.

არავის მინდა ვაწყენინო ჩვენს ახალგაზრდა დამოუკიდებელ სახელმწიფოშიც, მაგრამ, საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის პირველ წლებში, მნიშვნელოვანი ბუნებრივი ხარვეზები ჰქონდა როგორც ბიზნესის სწავლებას, ასევე მის პრაქტიკულ მხარდაჭერას სრულფასოვანი ბიზნესგარემოს შექმნის თვალთახედვით. კერძოდ, ბიზნესის მხარდაჭერა დაიყვანებოდა მისი რეგისტრირების გაიოლებამდე, ხოლო ბიზნესის სწავლებაში დიდი დრო ეთმობოდა ისეთ ელემენტარულ საკითხებს, როგორებიცაა განსხვავებები ბიზნესსა და მეწარმეობას, ადმინისტრირებასა და მენეჯმენტს, მენეჯერსა და ბიზნესმენს შორის. შესაბამისად, ნაკლები მნიშვნელობა ენიჭებოდა ბიზნესის

კონკურენტუნარიანობისა და ეფექტიანობის ამალღების თეორიულად დასაბუთებული პრაქტიკული რეკომენდაციების სწავლებასა და დანერგვას.

ეფექტიანი ბიზნეს-გარემოს შექმნას სახელმწიფოებრივი მიდგომა უნდა, რაშიც ჯანდაცვისა და საგანმანათლებლო სფეროებიც უნდა ჩაერთონ. საჭიროა კლასტერული მიდგომების გააქტიურებაც, როცა სახელმწიფო, ეკონომიკური და დემოგრაფიული პროცესების სტიმულირებისათვის, უნივერსიტეტებისა და ბანკების პოტენციალს აქტიურად დააინტერესეს.

თუ ჩვენს მცირემიწიან და ნაკლებშემოსავლიან უმცირეს მიკრო და მცირე მეწარმეებს ბედის ანაბარა მივატოვებთ, ისინი, მათთვის ძალზე ძვირადღირებულ მანქანა-მოწყობილობებზე, საწვავზე, ქიმიკატებსა თუ მწვავედ საჭირო სამკურნალწამლო საშუალებებზე ფიქრში, ვერასდროს გახდებიან კონკურენტუნარიანები. თანამედროვე ეტაპზე, ვერც გიგანტურ ობიექტებზე მასობრივი ორიენტაცია (ჩვენი კრიტერიუმით, 1000-ზე მეტი დასაქმებულით) გვიშველის - ისინი მონოპოლიებად შეიძლება მოგვევლინონ ჯერ კიდევ არატევად ბაზრებზე. ჩვენი გაანგარიშებებით, ბიზნესის ოპტიმალური კონცენტრაცია დაბლობ რეგიონებში 250-500 დასაქმებულია ობიექტზე, მაღალ მთაში - მნიშვნელოვნად ნაკლები, რასაც, წარმოდგენილ შრომაში, შესაძლოდ მობილურად განვიხილავთ.

ჩემი მონოგრაფიული კვლევის გაცნობის წინ, სამაგალითოდ, ჩემს "გმირობებზე" უნდა გავიხსენო. ერთხელ გამყიდველმა ზედმეტი თანხა გადმომაცოლა და ცოტა ხნის შემდეგ, როცა ვნახე ზედმეტობა და დავბრუნდი და დავუბრუნე, ისე გულიანად დამლოცა, რომ, მგონი, აწი მართლა ძალიან მაგრა გავიხარებ. ასეთივე ამბავი განმეორდა ახლახან სუპერმარკეტშიც. სახლში ასულმა ქვითარს შემთხვევით დავხედე და ნაკლები პროდუქტები იყო ამობეჭდილი. ჩავედი და დამატებით გადავიხადე. დარწმუნებული ვარ, ასე მოიქცეოდა ყველა თქვენთაგანი და ასეთი ეკონომიკა ნამდვილად გაიხარებს, თუ ადეკვატური მასობრივი სიბეჯითე და განსწავლულობა მოყვება მაქსიმალურად გამჭვირვალე და ბრძენი ინტერნეტის ეპოქაში.

თანამედროვე ინტერნეტის სასწაული და ეკონომიკური აზროვნების სრულყოფის აუცილებლობა

ეკონომიკური აზროვნების ქარტეხილები ინტერნეტის ეპოქამდე შესანიშნავად არის წარმოჩენილი ამერიკელი ეკონომისტისა და ფილოსოფოსის - პ. ჰეინეს მიერ⁵⁷ ცნობილ „აზროვნების ეკონომიკურ წესში“ და მკითხველს არ შევაწყენ თავს არც ეკონომიკური აზროვნების სხვა კარგად ცნობილი შედეგების განხილვით უძველესი მსოფლიოდან დაწყებული, ანტიკური ხანისა თუ შუა საუკუნეების ჩათვლით და ყურადღებას გავამხვილებ მხოლოდ მე-3 ათასწლეულის დამდეგისათვის მოვლენილი ინტერნეტის სასწაულზე, რომელმაც ნაბიჯ-ნაბიჯ განვითარებადი მსოფლიო ბაზარი ისე შეცვალა, როგორც არასდროს და გადააქცია მნიშვნელოვანწილად ერთიან ეკონომიკურ მეურნეობად, რომელშიც უკვე ნებისმიერი ადამიანი თავისუფლად მონაწილეობს უნიჭიერესი ადამიანივით სასწაულად „მოაზროვნე“ საკუთარი მობილურებიდან.

როგორც შესავალში აღვნიშნე, ეკონომიკური აზროვნების სრულყოფის პროცესის წარმოჩენას დავიწყებ კონკურენციის საკითხებით და გავაღრმავებ განსაკუთრებით პრობლემური მაკროეკონომიკური მაგალითებითა და გადაუდებელი მენეჯერული გადაწყვეტილებებით კლასტერული ტიპის მექანიზმების კონტექსტში, რომელთა გამოცდილება, გასული საუკუნის 90-იან წლებამდე, ძალზე კარგად აქვს განხილული, თავის ისტორიულ შრომაში, ასევე ნამდვილად გენიალურ ამერიკელ ეკონომისტს - მ. პორტერს⁵⁸.

ეკონომიკურ მეცნიერებაში ცნობილია საგადასახადო მექანიზმის ზომიერების აუცილებლობის მართებული დასაბუთება (იხილეთ Scheme 2) და ზღვრული ხარჯების ოპტიმალურობის ხედვა (Scheme 3), მაგრამ, რატომღაც დაგვიანდა კონკურენციის რაციონალურობის ხედვის შესახებ ყველაზე მწვავედ საჭირო აზრის დამკვიდრება,

⁵⁷ Paul Heyne, *The Economic Way of Thinking*. - Publisher: Science Research Associates, 1987.

⁵⁸ Michael Porter, *The Competitive Advantage of Nations*, <https://hbr.org/1990/03/the-competitive-advantage-of-nations>

რასაც ჩემი კვლევების (სქემატურად იხილეთ Scheme 2) სახით მოკრძალებით ვთავაზობ მკითხველს და მცირე ჩანართით შევასებ ინგლისურ ენაზე ჩემი უახლესი შრომიდან მთავარი დასკვნებით - ინტერნეტის ეპოქაში, ვფიქრობ, ინგლისური ენის საწყისები უკვე უმრავლესობამ საკმარისად იცის, რაც სულ უფრო საჭირო ხდება ფართო მკითხველის გასაგებად.

Dear Readers, the era of electronics is arriving and the oil business, whether it wants to or not, must understand, that it will be necessary to change priorities. The circulation of money, entire education system and all real economy in the next 10 years will change indescribably.

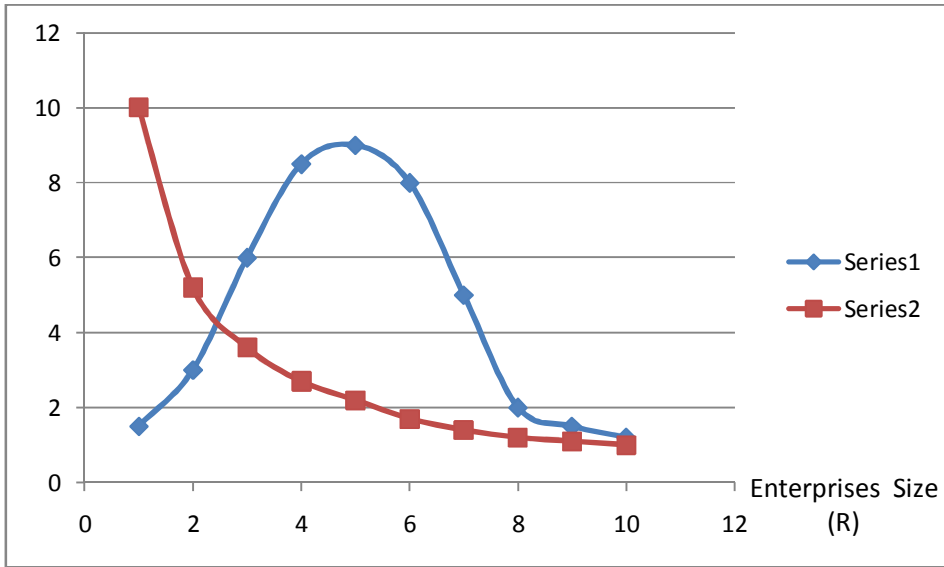
After the very interesting and difficult courses of the Harvard University on issues of the U.S. Government, Economic Policy and Justice, I continue to research of competition theory, including the necessity of change of some classical views [111-125].

The era of electronics will bring for all us a lot of good and also a lot of danger, including from better-equipped masked monopolists and hackers and we must fight against them together. It will not be a joke. I think that in economic practice and theories, they should more quickly understand, that it is necessary to change the understanding of competition and use my position also (Please see and use my Scheme 1). Economic theory very well uses principles of optimality of taxes (Scheme 2) and marginal costs (Scheme 3), but for some reason it is considered that perfect competition does not have optimal levels.

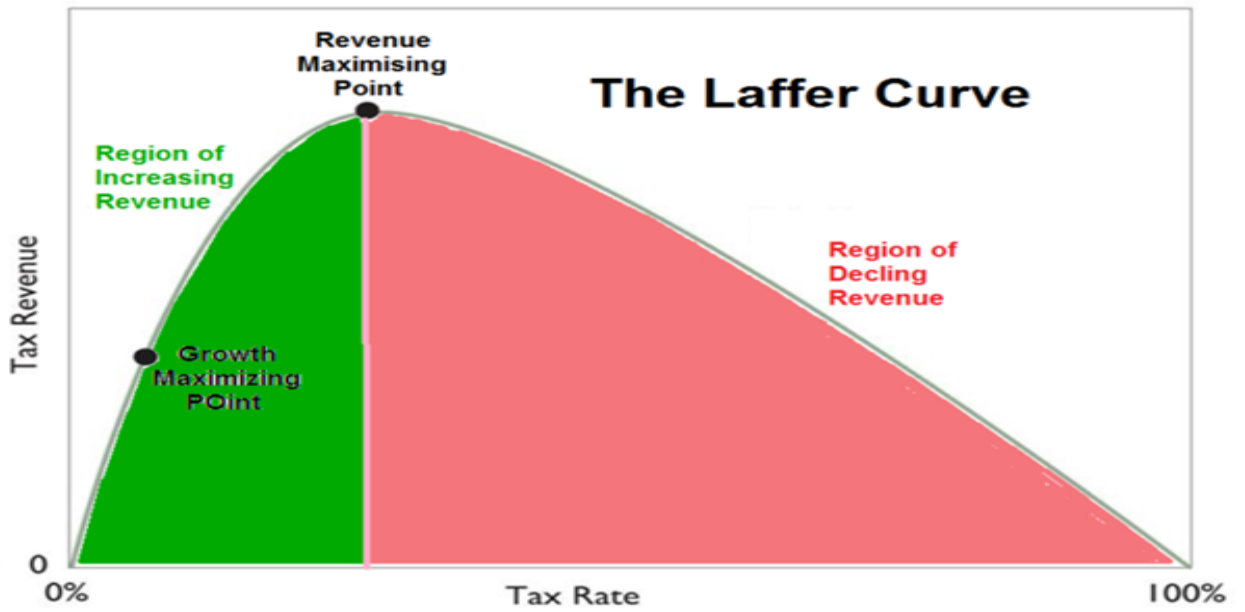
Scheme 1. Interrelation between levels of Efficiency (Series 1) and Competition (Series 2) with Enterprises Size

Work of R. Lordkipanidze [112: 8-10]

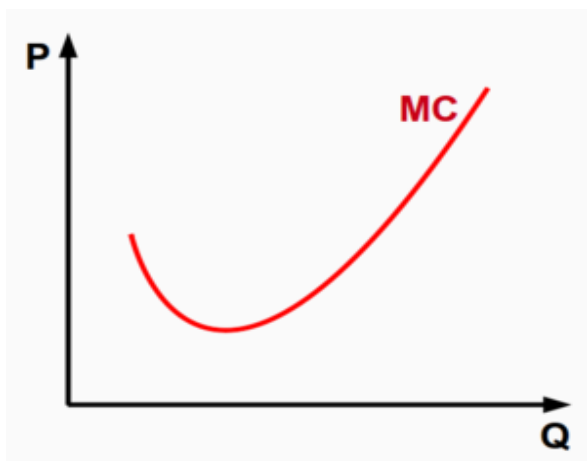
(Source:

Scheme 2 (Source: <https://fee.org/articles/the-laffer-curve-its-time-to-stop-laughing/>)

Scheme 3 (Source: <http://www.differencebetween.net/business/accounting-business/difference-between-marginal-cost-and-average-cost/>)

I think, that a respected reader remembers, that for determination of the most exact understanding about competition, on a base of economic-mathematical analysis, I used⁵⁹ even physics and define the natural force of competition by experience of famous Ohm's law ($I=V/R$), where “I” is the force of competition, “V” (voltage) – the volume of market, “R” (resistance) – the largest supplier. This natural similarity of the strength of electric current (“current through a conductor”), makes possible to determine the strength of competition and the optimal - the most effective level of competition.

With the growth of the number of competitors, the strength of competition grows, but a very large number of market participants, in my opinion, can cause a "short circuit" and "overheating" of the economy, as a result, a hyperinflation surplus and a severe crisis shock.

We do not need the competition of an infinitely large number of "ants" in the economy - need a natural competition of diligent competitors, where all participants (not only small, but also large) of the competition do their necessary (effective) business.

My goal is not a criticism of Smith or any scientist - I think Smith was a genius for his era, but, naturally, with human errors. My goal is to perfect the established understanding from times of Smith and to present in the world Herfindahl-Hirschman and Bork⁶⁰ visions, that a large number of competitors (buyers and sellers) the first of all determines a perfectness of competition: “The HHI takes into account the relative size distribution of the firms in a market. It approaches zero when a market is occupied by a large number of firms of relatively equal size and reaches its maximum of 10,000 points when a market is controlled by a single firm”.⁶¹

⁵⁹ My work about it “The Force of International Competition (For the Fundamentals of Business and Law)” published in the Digital Foundation of Parliamentary Library of Georgia.

⁶⁰ Bork, Robert H. 1993. "The Antitrust Paradox" (second edition). New York: Free Press. Please, see also about it “Perfect Competition” in Wikipedia.

⁶¹ Herfindahl-Hirschman Index. Updated July 29, 2015. <https://www.justice.gov/atr/herfindahl-hirschman-index>.

I published a lot of monographs and publications about a competition and in this article I presented again a maximal shortly generalized work with my more perfect conclusion vision of rational competition. Without the proposed by me “rational number” instead of a “large number”, we can erroneously divide the effective local big business or prevent the merger of business in a decent way, violate the presumption of innocence of the local entrepreneurs and create favorable conditions for secret collusions of external dishonest "businesslike" activities.

The curves of "Force of Competition" and "Efficiency of Enterprises Size" can determine the optimal level of competition for each concrete reality⁶². For example, the conducted studies on expert assessments of the Georgian industry showed that the average enterprises of the 5th group (Scheme 1) characterized with the highest efficiency and creates the optimal level of competition.

Taking into account different views about competition from very many microeconomic features and Chandra-Lederman price discrimination to modern macroeconomic synthesis and Costinot-Rodriguez-Clare foreign factors, also quality problems and Rodric generalizations by imperfect competition, according my theory of economic competition, we can determine the optimal size of the enterprise in different sectors and regions. Consequently, depending on the demand for a product or service, we can determine the optimal number of enterprises and the rational level of competition. The optimal number of enterprises may be 5, 10, 20, 100, 1000 or more or less and as a rule, the optimal number of enterprises in science-intensive construction and industry should be less than in agriculture, trade or transport.

ინტერნეტმა, მრავალ მართლ სასწაულ ინოვაციასთან და განუზომელი მასშტაბების ფინანსურ სიკეთესთან ერთად, ფარული მონოპოლიებისა და აქამდე უცნობი ჰაკერების პრობლემებიც გაამრავლა, ამდენად, რაციონალურ (მართლზომიერ) კონკურენციას სულ უფრო მეტად სჭირდება დაცვა. წინააღმდეგ შემთხვევაში, თუ ჩვენ შევინარჩუნეთ სრულყოფილი კონკურენციის ძველი შეფასება კონკურენტთა რაოდენობის უსასრულო სიმრავლით და არა ჩვენი შეფასებით ბუნებრივი ეფექტიანი რაოდენობის სახით, რასაც ფიზიკის დენის ძალის კანონის შედარებაც თვალნათლივ მიგვანიშნებს და კვლევის მე-3 თვიდან განვიხილავთ დეტალურად, შეიძლება უსამართლოდ დავანაწევროთ ადგილობრივი ნიჭიერი მეწარმე და ხელ-ფეხი გავუხსნათ

---

⁶² Lordkipanidze, Revaz (2018) “Competition theory’s "sensational" implicit defects and urgent regulations”: 103.

გარე არაკეთილსინდისიერ კონკურენტებს, რითაც გამოუსწორებელი მასშტაბების ზიანს მივაყენებთ მცირე ეკონომიკებს და არამხოლოდ მცირეს.

დირექტიული სისტემის რღვევა და საქართველოს ეკონომიკის სტრუქტურის დარგობრივ-რეგიონალური დეფორმაციების მაგალითი 90-იანი წლების სტაგნაციის შედეგად

მსოფლიოს ისტორიაში უდიდესი დირექტიული საბჭოთა ეკონომიკის რღვევის შედეგად, საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის საწყის ეტაპებზე (გასული საუკუნის 90-იანი წლების შუა პერიოდამდე), საომარი კონფლიქტებისა და დამოუკიდებლობის პირობებში ეკონომიკის მართვის გამოუცდებლობის შედეგად, საქართველოს ეკონომიკა, მთლიანი შიდა პროდუქტის მაჩვენებლით მოსახლეობის ერთ სულზე გადაანგარიშებით, ბოლო ადგილამდე დაეშვა [1-23] მსოფლიოში და მისმა დარგობრივმა და რეგიონალურმა სტრუქტურებმაც არნახული დეფორმაციები განიცადეს. საერთაშორისო თანამეგობრობისა და საქართველოს ხელისუფლების მრავალი მნიშვნელოვანი წარმატებული ძალისხმევის მიუხედავად, სტრუქტურული კრიზისი დღემდე რთულად დასაძლევია აღმოჩნდა.

უახლესი სტატისტიკური მაჩვენებლების თანახმად (2018 წლის 1 სექტემბრისათვის), საქართველოს ბიზნესსაქმიანობის დარგობრივ სტრუქტურაში ჯერ კიდევ ძალზე მცირეა მრეწველობის ხვედრიწონა - სულ მხოლოდ 4,6%.

საქმიანობის სახე	სუბიექტთა რაოდენობა	აქტიური	%
სულ	709729	184660	100
სოფლის მეურნეობა, ნადირობა და სატყეო მეურნეობა	6738	1584	0.9
თევზჭერა, მეთევზეობა	381	111	0.1
სამთომოპოვებითი მრეწველობა	1482	696	0.2
დამამუშავებელი მრეწველობა	30815	12532	4.3
ელექტროენერჯის, აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება	475	134	0.1
მშენებლობა	17399	7223	2.5

ვაჭრობა, ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	135326	61246	19.1
სასტუმროები და რესტორნები	13793	6357	1.9
ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	19303	9494	2.7
საფინანსო საქმიანობა	4255	2126	0.6
ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	27249	14377	3.8
სახელმწიფო მმართველობა	1843	429	0.3
განათლება	6758	4353	1.0
ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური მომსახურება	5652	3064	0.8
კომუნალური, სოციალური და პენსონალური მომსახურების გაწევა	19637	5548	2.8
საქმიანობა უცნობია	418623	55386	58.9

წყარო: http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=469&lang=geo

თუ გავიხსენებთ, რომ ავადხსენებულ კომუნისტურ წარსულში იწარმოებოდა ქართული ავტომანქანები, თვითმფრინავები, ელმავლები, გემები, ელექტროურიკები, კვების მრეწველობის სხვადასხვა მანქანები, ტელევიზორები და ავტომატიზებული ჩარხებიც კი, თანამედროვე სამთომოპოვებითი მრეწველობის 0.2%, დამამუშავებელი მრეწველობის 4.3% და ელექტროენერგეტიკის 0.1%-მდე დონეები ძალზე უსუსურად გამოიყურება.

საგანგაშოა უნიკალური ტრადიციების ქართული სოფლის მეურნეობის ძალზე დაბალი დონე (0.9%) და რეგიონების ძალზე უთანაბრო განვითარებაც, მ.შ. დაცარიელებული მთიანი რეგიონები - მცხეთა-მთიანეთის 1.9% და რაჭა-ლეჩხემი-ქვემო სვანეთის 0.8%.

რეგიონები	სუბიექტთა რაოდენობა	აქტიური	%
სულ	709729	184660	100
ქ. თბილისი	310189	78930	43.7
აფხაზეთის ა.რ.	162	12	0.0
აჭარის ა.რ.	62001	18530	8.7
გურია	17248	4756	2.4
იმერეთი	96896	24952	13.7
კახეთი	43793	11321	6.2
მცხეთა-მთიანეთი	13232	3291	1.9
რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი	5992	1353	0.8
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	55153	13285	7.8
სამცხე-ჯავახეთი	21280	5496	3.0
ქვემო ქართლი	52546	13781	7.4
შიდა ქართლი	31237	8915	4.4

წყარო: http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=241&lang=geo

აღსანიშნავია, რომ საქართველოს უმსხვილესი კომპანიების პირველ ათეულში მხოლოდ ერთია სამრეწველო ბიზნესობიექტი (შპს ჯორჯიან მანგანუმი), ისიც მხოლოდ მე-7 პოზიციაზე და საერთოდ არ აღინიშნება სასოფლო-სამეურნეო კომპანიები (წყარო: <https://bpn.ge/biznesi/12289-top-100-umskhvilesi-kompania-saqarthveloshi.html?lang=ka-GE>).

კონკურენციის თეორიის „სენსაციური“ ხარვეზები და ქსელური დელეგირება ფარული მონოპოლიებით გახანრძლივებული კრიზისის დასაძლევად

ვფიქრობ, სტუდენტებსა და სხვა დაინტერესებულ მკითხველს ახსოვთ ეკონომიკური კონკურენციის ჩემი განსაზღვრება, ფიზიკაში დენის ძალის განსაზღვრის ($I=U/R$) ბუნებრივი მსგავსებით [6, გვ. 53-55]. ასეთი სახით, ჩვენ შეგვიძლია

განვსაზღვროთ კონკურენციის ძალა და ოპტიმალური - კონკურენციის ყველაზე ეფექტიანი დონე ეკონომიკურად მდიდარი და ღარიბი ქვეყნებისათვის, საინფორმაციო-ტექნოლოგიურ კლასტერებსა და აგრარულ ბაზრებზე, მთასა და დაბლობში, შემცირებული ფასების დემპინგური თაღლითობისა თუ ფასების შემდგომი მონოპოლიური ნამატის შემთხვევებში. ეს განსაკუთრებით მალეღვებს. აღნიშნულ საქმეში, ცალკეულ ქვეყნებს დამოუკიდებლად არ ძალუძთ დაძლიონ ფარული საერთაშორისო მონოპოლიების მზაკვრობანი და აუცილებელი ხდება პროგრესული ძალების უფრო მჭიდრო საერთაშორისო კონსოლიდაცია. აღნიშნული მწვავედ აუცილებელია როგორც მსოფლიო ეკონომიკის ეფექტიანი გამდიდრებისთვის, ასევე, სიღარიბის დაძლევისთვის.

კონკურენციის შესახებ გამოვაქვეყნე მრავალი მონოგრაფია და სხვადასხვა სახის შრომა ათასზე მეტ გვერდზე და ახლა წარმოგიდგენთ განზოგადებულ შრომას - შესაძლოდ შემჭიდროებულ ვარიანტს, საკითხთან დაკავშირებით, თანამედროვე ეკონომიკის უმწვავესი პრობლემების წარმოჩენით.

ჯერ კიდევ სმითიდან და რიკარდოდან დაწყებული, დღემდე, რატომღაც, ჩამოყალიბდა ყალბი წარმოდგენა სრულყოფილი კონკურენციის შესახებ, რომ, თურმე, უნდა გვექონდეს ძალიან დიდი რაოდენობა კონკურენტებისა, რომლებსაც ბაზარზე არავითარი გავლენა არ უნდა ჰქონდეთ. აი სწორედ ეს მოსაზრებაა ჩემთვის ყველაზე მეტად სათუო. ეს უტოპიაა და, ამასთანავე, ხელოვნურადაც რომ მოვაწყოთ ასეთი პირობები, ეს იქნება არაეფექტიანი ბაზარი. ვთვლი, რომ სრულყოფილ ვარიანტს უნდა ვეძიოთ არა გამოგონილ „პოზიციებში“, არამედ, რეალურ ბუნებაში.

უფალი და კონკურენციის „უხილავი ხელი“ არსებობენ, მაგრამ უფალი არ ითხოვს, რომ ადამიანი ხელებჩამოშვებული უნდა ცხოვრობდეს. სადღეისოდ, მწვავედ აუცილებელია გონივრული რეგულაციები.

ზოგიერთი თანამედროვე მეცნიერი, როგორც შესავალში აღვნიშნე, სათუოს ხდის ადამ სმითის „უხილავი ხელის“ თეორიის სამართლიანობას. არამც და არამც. „უხილავი ხელი“ მოქმედებს და, ამასთანავე, ძალზე ძლიერად, მაგრამ, ვთვლი, რომ მის გაგებას

მნიშვნელოვანი ხარვეზები ახლავს და ფარული შეთანხმებებიც ხელს უშლიან ამ უხილავ მოქმედებას. გახანგრძლივებულმა კრიზისებმა გვაჩვენა, რომ საჭიროა თამამი რეგულაციები ხელისშემშლელთა წინააღმდეგ.

კონკურენციის საკითხებზე მრავალწლოვანი დებატების მიუხედავად, არავინ შეხება, ჩემი აზრით მთავარ პოზიციას, რომ კონკურენციის კლასიკური ხედვა გულისხმობს სრულყოფილი კონკურენციის განსაზღვრას მონაწილეთა ძალზე დიდი რაოდენობით, როცა მონაწილეებს არ შეუძლიათ საბაზრო პროცესებზე გავლენის მოხდენა (უფრო დეტალურად განიხილება ჩემი წარმოდგენილი კვლევის შესაბამის ნაწილებში). მიმდინარე რეფორმებამდეც, აშშ-სა და საერთოდ მსოფლიო პრაქტიკაშიც, ბაზრების კონკურენტულობის შეფასების ყველაზე გავრცელებული მაჩვენებელი „ჰერფინდალ-ჰირშმანის ინდექსი“ (Herfindahl-Hirschman index HHI – [63-66]) საუკეთესო მინიმალურ დონეებს სწორედ მცირე მეწარმეთა ძალზე დიდი რაოდენობის შემთხვევაში აღწევს. ეკონომიკური მეცნიერების კლასიკოსებისა და ზოგიერთი თანამედროვე პრაქტიკოსის დიდი პატივისცემის მიუხედავად, ყურადღების მოსაზიდად, უნდა გავაკეთო „სენსაციური“ განცხადება, რომელსაც, ვფიქრობ, გაითვალისწინებენ აშშ-სა და მთლიანად გაეროს საერთაშორისო ეკონომიკური ორგანიზაციების თანამედროვე ბრძენი რეფორმატორები. ჰერფინდალის ინდექსის შენარჩუნება შესაძლებელია, მაგრამ მხოლოდ ამ მაჩვენებლის გამოყენება - უკიდურესად არასაკმარისი.

გაჭიანურებული ეკონომიკური კრიზისები და უკიდურესი სიღარიბის არსებობა უჩვეულოდ შემოსავლიანი თანამედროვე ტექნოლოგიური პროგრესის მიუხედავად, თვალსაჩინოდ განაპირობებს საერთაშორისო რეგულირების უფრო ეფექტიანი ეკონომიკური მექანიზმების გადაუდებელი შემუშავების აუცილებლობას, მათ შორის გაეროს ეკონომიკური სტრუქტურების მონაწილეობით, ეფექტიან საერთაშორისო ბიზნესთან ურთიერთხელსაყრელობის საფუძველზე.

თანამედროვე საერთაშორისო ბიზნესს უკვე კრიტიკულად არ შეესაბამება არამთლად „მწიფე“ წარსული - სხვა დიდი ეკონომისტების - მ.შ. დ. რიკარდოს, უ. პეტის, ე. ჩემბერლინის, ჯ. რობინსონის, პ. სამუელსონის "კლასიკური" ხედვები კონკურენციის

შესახებ [27; 28; 30; 36; 50; 51]. ჩვენ არ გვჭირდება უსასრულოდ დიდი რაოდენობის "ჭიანჭველების" კონკურენცია ეკონომიკაში. ჩვენ გვჭირდება კეთილსინდისიერი კონკურენტების ბუნებრივი კონკურენცია, სადაც კონკურენციის ყველა მონაწილე (არა მხოლოდ მცირე, არამედ დიდი) აკეთებს თავის საჭირო (ეფექტიან) საქმეს.

ბაზრის მონაწილეების ძალზე დიდმა რაოდენობამ, ჩემი აზრით, შეიძლება გამოიწვიოს "მოკლე ჩართვა" და ეკონომიკის "გადახურება", შესაბამისად, ჰიპერინფლაციური სიჭარბე და უმძიმესი კრიზისული შოკი.

ჩემი აზრით, კონკურენციის ძალასა და ბაზრის უმსხვილესი მიმწოდებლის ზომას შორის უკუპროპორციული დამოკიდებულების გრაფიკის გადაკვეთაზე [დანართი, ნახატი N3] საწარმოს ზომასა და ეფექტიანობას შორის დამოკიდებულების გრაფიკთან, მიიღება კონკურენციის ძალის ოპტიმალური დონე ყოველი კონკრეტული სინამდვილისთვის. ეს გრაფიკული ინტერპრეტაცია წარმოადგენს 2015 წლის შრომაში წარმოდგენილი ჩემი ადრინდელი შესაბამისი მიდგომის განვითარებას [18].

მადლიერი ვარ, რომ მეცნიერულ კვლევაში, ამერიკელი და ინგლისელი მეცნიერების აღიარების შემდეგ, საწყისი მხარდაჭერა პეტერბურგის უნივერსიტეტში (სპბსუ) მივიღე, სადაც სხვადასხვა დროს სწავლობდნენ (ან თანამშრომლობდნენ კვლევებში) შემდეგში ამერიკის ეკონომიკური ასოციაციის პრეზიდენტი, ნობელის პრემიის ლაურეატი ვასილი ლეონტიევი, ეკონომიკური ზრდის ემპირიული დასაბუთების ავტორი, ნობელის პრემიის ლაურეატი საიმონ კუზნეცი, ჩვენი დიდი მოაზროვნენი - ილია ჭავჭავაძე, ვაჟა-ფშაველა, ნიკო მარი და სხვა ღირსეული მოღვაწეები.

კონკურენციის საკითხების კვლევაში ჩემთვის დაუვიწყარია ამერიკელი კოლეგების როლი, მათ შორის განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს - ნიუ-იორკის პოლიტიკურ მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი დ. ქარალეი, ამერიკის ეკონომიკური ასოციაციის ყოფილი პრეზიდენტი, ნობელის პრემიის ლაურეატი რ. ფოგელი, უშუალო ბიზნეს-რჩევები და გრანტები პრაქტიკოსი ბიზნესმენ-სპეციალისტებისაგან - ჯ. საფია, დ. ფეზერლინი, ს. პაუელი, ქ. რებერი, ვ. პორტერი, ბ. სმითი და სხვ. კონკურენციის თეორიის ფუნდამენტალური საკითხების განვითარებაში, აღსანიშნავია, არსებითი წვლილი და უშუალო თანამშრომლობა ყოფილი საბჭოთა

კავშირის გამოჩენილ მეცნიერებთან - ლ. აბალკინთან, დ. სოროკინთან, ე. ჟუკოვთან, ვ. ლოგინოვთან, ა. არხიპოვთან, ნ. კუზნეცოვასთან, ს. სუტირინთან, ვ. რიაზანოვთან და სხვ. სასიკეთო პერსპექტივები დასახეს საქართველოში მიმდინარე კონკურენციის სააგენტოს რეფორმის ინიცირების, მართვისა და ორგანიზების ზოგადი თეორიისა და პრაქტიკის, ქრისტიანული საფუძვლებისა და მეცნიერების დარგობრივი დისციპლინების თვალთახედვით მნიშვნელოვან შრომებში - ბ. ივანიშვილმა, რ. ასათიანმა, ნ. ჭითანავამ, გ. კვირიკაშვილმა, ნ. ხადურმა, დ. ჭიჭინაძემ, ს. ფეტელავამ, მ. ჯიბუტმა, ე. ხარაიშვილმა, გ. ბედიანაშვილმა, გ. კვესიტაძემ, რ. მეტრეველმა, გ. ქაშაყაშვილმა, მ. ხაზარაძემ, ს. პავლიაშვილმა, გ. შარვაშიძემ, დ. კორძაიამ, ს. დალაქიშვილმა, მ. კაკაბაძემ, ა. ფრანგიშვილმა, ო. გელაშვილმა, გ. ტყემელაშვილმა, რ. ქუთათელაძემ, ე. ბარათაშვილმა, ა. აბრალავამ, თ. ყანდაშვილმა, მ. ფირცხალავამ, მ. მესხმა, ქ. ბენიძემ, ს. ბოლოკაძემ, ლ. აფციაურმა, გ. ძაგანიამ, ლ. ჟვანიამ, ვ. ბოცვაძემ, გ. მდივნიშვილმა, ს. ვარდოსანიძემ, ვ. სართანიამ, ი. ანანიაშვილმა, ვ. პაპავამ, ვ. ჭარაიამ, პ. გუგუშვილმა, ა. გუნიამ, ვ. ჩანტლაძემ, ლ. ჩიქავამ, გ. ადეიშვილმა, ი. მესხიამ, ვ. ადვაძემ, რ. სარჩიმელიამ, ლ. ქარჩავამ, გ. ხასიამ, გ. ამყოლაძემ, ა. ცერცვაძემ, დ. ჩლაიძემ, ნ. ბაკაშვილმა, გ. შიხაშვილმა, გ. გრიგოლაშვილმა, ლ. დგებუაძემ, ა. სილაგაძემ, რ. აბესაძემ, რ. გოგოხიამ, ე. მექვაბიშვილმა, რ. ხარბედიამ, შ. ვეშაპიძემ, ლ. ყორღანაშვილმა, ბ. ცაავამ, ლ. მგელაძემ, ნ. პაიჭაძემ, თ. კანდელაკმა, კ. ღურწყაიამ, რ. აბულაძემ, პ. კოლუაშვილმა, თ. ბერიძემ, რ. კაკულიამ, ზ. ლიპარტიამ, თ. თალაკვაძემ და სხვ.

მწვავედ საჭირო ცვლილებები კონკურენციის თეორიაში თანამედროვე რეგულირების ადექვატურ მექანიზმებს განაპირობებს. სახელმწიფო, როგორც სამართლიანი პარტნიორი, გლობალური კონტაქტების ზრდასთან ერთად, აუცილებლად უნდა ახერხებდეს ფარული შეთანხმებებით გამოწვეული ბაზრის დეფორმაციების კვალიფიციურ შეფასებას და, აუცილებლობის შემთხვევაში, აქტიურად (და არა ფორმალურად, დაახლოებით 50%-იანი თანამონაწილეობის ფარგლებში) უნდა ერთვებოდეს კერძო მეწარმეობაში, მათ შორის: 1) წილობრივი პარტნიორობის მექანიზმებით; 2) მეცნიერულ-ტექნიკურ უზრუნველყოფის

მხარდამჭერი სუბსიდირებით; 3) უპროცენტო კრედიტებით მონოპოლიებისგან დაზარალებულ მეწარმეთათვის; 4) განსაკუთრებით კრიზისული რეგიონების (როგორც განაპირა, მ.შ. მაღალმთიანი, აგრეთვე საკვანძო) განვითარების პროგრამებში თანამონაწილეობითა და ე.წ. "სასათბურე" ზონალური გარემოს ინფრასტრუქტურული უზრუნველყოფით; 5) ამასთანავე, ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ სახელმწიფო, როგორც მზრუნველი მშობელი, აუცილებლად უნდა ზრუნავდეს როგორც კრიზისულ ობიექტებზე, ასევე, წარმატებულებზეც - პოტენციურ ექსპორტიორებზე, რომლებსაც არაკეთილსინდისიერი "საერთაშორისო" კონკურენცია შეიძლება ელოდებოდეს.

სახელმწიფო მონოპოლიების რეაქციული რეპრესიებისა და კერძო საკუთრების იგნორირების საბჭოთა კავშირისეული გამოცდილების შემდეგ, განსაკუთრებით უნდა გამოირიცხოს ამგვარი სახელმწიფო მონოპოლიის განმეორებითი ჰიპერტროფიის შესაძლებლობა, მაგრამ არ დავინახოთ მზრუნველი და კერძო სექტორის მხარდამჭერი ეკონომიკურად განვითარებული სახელმწიფოს როლის შესაძლოდ არსებითი ზრდის ტენდენცია - არაშორსმხედველურია.

მაგალითად, დაზარალებულ მაღალმთიან რეგიონებს დამოუკიდებლად არ ძალუძთ დაძლიონ უმწვავესი ეკონომიკური და დემოგრაფიული გამოწვევები, ხოლო სახელმწიფო, თავის მხრივ, არ უნდა ელოდეს, როგორ ქრება ქვეყნის ესა თუ ის რესურსული პოტენციალი. ზოგს მიაჩნია, რომ სახელმწიფო არ უნდა ერეოდეს საბაზრო პროცესებში, თუმცა მათ ავიწყდებათ, რომ სახელმწიფოსაც უნდა ჰქონდეს თავისი უფლებები და ეს უფლებებიც გასათვალისწინებელია.

სახელმწიფოს მიერ ეკონომიკის მართვა და კერძო ბიზნესის მენეჯმენტი სხვადასხვა ცნებებია, მაგრამ მენეჯმენტის მომავალი - წარმატებულ სახელმწიფო მართვასთან გონივრულ კომბინირებაშია.

ჩვენს მიერ შემოთავაზებული კომბინირებულ-ქსელურის მსგავსი რეგულაციის პირველი შედეგები განსაკუთრებით შთამბეჭდავია ამერიკაში დაწყებულ საგადახადო დათბობასა და ტექნოლოგიური კლასტერის სუბსიდირებაში (სილიკონის ველი, აშშ), ევროკავშირის ეკონომიკურად განვითარებული ქვეყნების სოციალურ ბაზარზე (გერმანია, შვედეთი, ბენელუქსის ქვეყნები), ე.წ. გეგმური ბაზრის მექანიზმების

ეფექტიანი რეალიზებისას (იაპონია), თავისუფალ რეგიონულ ზონებში (ჩინეთი), «მეცნიერების ქალაქების» მაგალითზე (აკადემიკალაქი და მსხვილი სახელმწიფო უნივერსიტეტების გამოცდილება, რუსეთი), დიდი ბრიტანეთის ჯანდაცვა და ა.შ.

ვცდილობდი, რომ ჩემი კვლევის შედეგები, პირველ რიგში, გამომეყვეყნებინა სოციალურ ქსელებში, საიდანაც ვიღებდი განსაკუთრებით გამამხნეველ გამოხმაურებებს კონკურენციის საკითხზე ჩემი მწვავედ საჭირო „სენსაციური“ ხედვების შესახებ. ჩვენ უკვე აღარ გვჭირდება გაჭიანურებული კამათი ეკონომიკური სისტემების სხვადასხვა „იზმებზე“ - ჩვენ გვჭირდება ეფექტიანი სისტემა დროისა და სხვა რესურსების მინიმალური დანაკარგებით ყოველ კონკრეტულ სიტუაციაში.

ანტიმონოპოლიური ორგანოების ხელოვნურმა "რბოლამ" დიდი რაოდენობის კონკურენტებისთვის ადგილობრივ ბაზარზე, შეიძლება მიგვიყვანოს მხოლოდ არარეალიზებული (ძირითად არახარისხიანი) პროდუქციის სიჭარბესა და ფარული მსხვილი საგარეო მონოპოლიების გაძლიერებამდე, მათ შორის ინოვაციურ ტექნოლოგიებზე.

გონივრული "რბოლა" დასაშვებია მხოლოდ ეფექტიანობის კრიტერიუმის გათვალისწინებით, როგორც თვალსაჩინოდაა გამოხატული გრაფიკზე. სხვადასხვა კონკრეტულ სიტუაციაში, კონკურენციის ძალა იქნება ოპტიმალური უმაღლესი ეფექტიანობის შემთხვევაში, რაც შესაძლებელია სხვადასხვა ზომის და რაოდენობის კონკურენტების შემთხვევაში - ერთიდან (ბუნებრივი მონოპოლია საშუალოსაბაზროზე დაბალი ხარჯებით) უსასრულობამდე.

საკითხთან დაკავშირებით, საჭიროდ ვთვლი აღვნიშნო პარეტოს მიხედვით ეფექტიანობის შეფასება [43; 48; დანართი, ნახატი N4], რაც, ჩემი აზრით, მაქსიმალურად მარტივად წარმოდგენილი და იდეალურად საუკეთესო მეთოდია. პარეტოს ეფექტიანობა თეორიულად სრულად ავლენს ბაზრის პოტენციურ შესაძლებლობებს, რაც დადასტურდა ჩემს მიერ ეფექტიანობის მაჩვენებლების (მწარმოებლურობა, ROE, ევროკავშირის ფორმულირების ჩემი განვითარება) აბსოლუტურად ყველა პრაქტიკულ შემთხვევაში. მიმაჩნია, რომ პარეტოს ეფექტიანობის მეთოდი კონკურენციის ოპტიმალობის შეფასების დროსაც შეიძლება იქნეს გამოყენებული დუოპოლიის

შემთხვევაში, საწარმოს ზომითი ეფექტიანობის შეფასებისას, დამატებით დამადასტურებელი გაანგარიშებების სახით.

კონკურენციის გააზრება კონკურენტების რაოდენობის კრიტერიუმით, ანტიმონოპოლიური სამსახურის მნიშვნელოვან დეზორიენტაციას იწვევს და, ფაქტობრივად, ძალზე მცირდებიან ბაზრის კეთილსინდისიერი სუბიექტები და მსხვილდება ფარული ბიზნესი (მათ შორის ტერორიზმის საფუძველზე), რაც, თავის მხრივ, სერიოზულ საფრთხეს უქმნის მსოფლიო წესრიგსაც. ბაზრის კონკურენტულობის შეფასებამ მხოლოდ ჰერფინდალ-ჰირშმანის მეთოდოლოგიით, შესაძლებელია, მცდარი წარმოდგენა შექმნას, რომ ბაზარზე ყველაფერი კარგადაა. ხოლო მცდარი წარმოდგენა ბაზარზე, მცდარ წარმოდგენას განაპირობებს უმნიშვნელოვანეს სამხედრო-პოლიტიკურ და დემოგრაფიულ პერსპექტივაზე.

1) ეფექტიანობა (ოპტიმალური დონის გაანგარიშება ზემოაღნიშნული ნახატის N3 საფუძველზე და, მნიშვნელოვანი სტრუქტურული ძვრების შემთხვევაში, სტრუქტურული ძვრების ეფექტიანობის ევროკავშირის მეთოდოლოგიის განვითარებით ჩემს მიერ შემოთავაზებული ფორმულირების დახმარებით, გამოყენებული წყაროების სიაში აღნიშნული ჩემი შრომების საფუძველზე); 2) კონკურენციის ძალის რაოდენობრივი დონე (ჩემს მიერ ფორმულირებული ზემოაღნიშნული კანონი $I = U / R$); 3) ხარისხი (ინტეგრალური კოეფიციენტით $K = N \cdot I_r \cdot I_o$) [6, გვ. 54] - აი „ბუნებრივი“ კონკურენციისადმი ჩემი მთავარი "მოთხოვნების" სამება და, სხვადასხვა სიტუაციაში, შეიძლება მნიშვნელოვნად იცვლებოდეს მათი ფაქტობრივი პრიორიტეტები და შეფასებები.

მარეგულირებელ მექანიზმსაც თანამედროვეობისათვის უმწვავესად საჭირო მიმართულებების სამება აქვს საფუძველში: 1) კვალიფიციური საერთაშორისო ანტიმონოპოლიური ორგანოს შექმნის უმწვავესი აუცილებლობა, მათ შორის სხვადასხვა რეაქციული რეჟიმებით მოსახლეობის მასობრივი გადატაკების აღმოფხვრის მიზნით; 2) მაკროეკონომიკურ დონეზე, მომხმარებელთა დაცვის მიზნით, ადგილობრივი ბუნებრივი მონოპოლიების რეგულირება (შესაძლოდ მინიმალური სახელმწიფო დანაკარგებით); 3) მხარდაჭერა და, ზოგიერთ შემთხვევაში, უშუალო მონაწილეობა

კერძო ბიზნესის მიკროეკონომიკურ მენეჯმენტში, დაზარალებულ მეწარმეთა გადაუდებელი დაცვისა და კრიზისული რეგიონების სწრაფი ზრდის მიზნით.

კონკურენციის ობიექტური კანონი, რომლის შესახებაც ადრე გამოვაქვეყნე [40], მაქსიმალურ ეფექტიანობას მხოლოდ მსოფლიო ეკონომიკის შესაძლოდ ბუნებრივი ფუნქციონირებისას ავლენს, ანუ ფარული შეთანხმებებისა და არაკეთილსინდისიერი მონოპოლიების მინიმალური დონის შემთხვევაში. მაგრამ მსოფლიო დონეზეც კი, კონკურენციის ფაქტიური ძალა მნიშვნელოვნად განსხვავდება კონკურენციის მიზანშეწონილი (ოპტიმალური, მაქსიმალურად ეფექტიანი) დონისაგან, რაც სხვადასხვა საერთაშორისო ბაზარზე მუდმივი დამატებითი დაკვირვებების საჭიროებას განაპირობებს.

ბაზრის კონკურენტულობის შეფასების მნიშვნელოვან პარამეტრად შეიძლება გამოგვადგეს მენეჯერული ხარჯების ხვედრითი წონაც მთლიანად ხარჯებში, იმდენად, რამდენადაც, მონოპოლიურობისკენ მიდრეკილების დროს, ჩვენი დაკვირვებით, სწორედ აღნიშნული ტრანზაქციული ხარჯები იზრდება განსაკუთრებით სწრაფად.

ეკონომიკაში მნიშვნელოვანია გადასახადების ან სხვა ეკონომიკური მექანიზმების მიკროსკოპული ცვლილებაც კი. მაგალითად, ჩემმა გაანგარიშებებმა მოულოდნელად აჩვენა, რომ, ექსპორტზე გადასახადის, ერთი შეხედვით, პოზიტიურ ნულოვან განაკვეთს შეიძლება ჰქონდეს უარყოფითი შედეგები, განსაკუთრებით იმ ქვეყნებში, სადაც განუვითარებელია წარმოების მეცნიერებატევადი დარგები და დომინირებს ნედლეულის ექსპორტი.

კონკურენცია მოქმედებს არა მხოლოდ მეწარმეებს შორის, არამედ ეკონომიკის დარგებსა და რეგიონებს შორისაც. ჩემმა კვლევებმა აჩვენა, რომ ეკონომიკის რეგიონალური სტრუქტურა უფრო მკაცრი კრიტერიუმია ეკონომიკის განვითარებულობის შესაფასებლად, ვიდრე დარგობრივი. ქვეყანას, რომელსაც განვითარებული დარგობრივი სტრუქტურა აქვს, შეიძლება ჩამორჩენილი რეგიონები ჰქონდეს. მაგრამ, თუ რეგიონალური სტრუქტურაა განვითარებული, დარგობრივი სტრუქტურაც შესაძლოდ განვითარებული იქნება. ამ მიზეზით, კონკურენციის მაჩვენებლების მონიტორინგი საფუძველზე ფინანსური და საერთოეკონომიკური

ინდექსების კონტექსტში, გთავაზობთ ქსელური მენეჯმენტის სხვადასხვა მექანიზმს, განსაკუთრებით ჩამორჩენილთა მხარდაჭერისა და წარმატებულთა დამატებითი სტიმულირებისათვისაც.

რატომღაც, სუსტადგანვითარებულ ქვეყნებში ფესვი გაიდგა ბუნებრივი მონოპოლიების მარეგულირებელი კომისიების პრივილეგირებულ მდგომარეობაში ჩაყენების ტრადიციამ. საკითხის მნიშვნელობა არ ნიშნავს დაუმსახურებელი პრივილეგიების საჭიროების ძალზე ცუდ მაგალითს. საშუალო ხელფასი ასეთ კომისიურ სტრუქტურებში არავითარ შემთხვევაში არ უნდა აღემატებოდეს საშუალოსახელმწიფო დონეს. სახელმწიფომ "სასათბურე" პირობები უნდა შეუქმნას არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისაგან "სასიკვდილოდ" დაზარალებულ მეწარმეებსა და რეგიონებს და არა თანამდებობის პირებს. "სასათბურე" პირობების გარეშე, აღნიშნული დაზარალებულები ვერ შეძლებენ ადგილობრივი ბაზრის ისევ გამოცოცხლებას, ხოლო "სასათბურე" პირობები სხვადასხვა სახელმწიფო მოხელეებს - თავისთავად, კეთილსინდისიერი კონკურენციის წესების დარღვევას წარმოადგენს.

გარკვეული ნაკლოვანებები კონკურენციის თეორიის ისტორიიდან, ჩემთვის არ წარმოადგენდა "სენსაციურს" - ყველა მოაზროვნეს და გენიოსებსაც მათ შორის, შეიძლება ჰქონდეთ გარკვეული შეცდომები, რომელთა შესახებაც პერიოდულად ვაქვეყნებდი ჩემს "ორიგინალურ" ინოვაციებს. მაგრამ ფარული მონოპოლიზმისგან დაზარალებული ბიზნესის კრიზისმა მიიღო სენსაციური მასშტაბები ცალკეულ ქვეყნებსა და საერთოდ მსოფლიო ეკონომიკაში, რამაც მაიძულა მეფიქრა წარმოდგენილ გადაუდებელ რეგულაციებზე.

ჩემი თეორიული განზოგადებები კონკურენციის შესახებ მნიშვნელოვანწილად მიმართულია იმათ წინააღმდეგ, ვინც ფიქრობს ეფექტიანი მსხვილი ბიზნესისა და დიდი პროგრესული ქვეყნების განადგურებისა და დანაწევრების შესახებ. მათ უნდა გაიგონ, რომ პრობლემა ბიზნესისა და ქვეყნის ზომაში კი არ არის, არამედ გულწრფელობასა და პრაქტიკულობაში.

მართვის პრობლემებზე, ბუნებრივია, უძველესი ადამიანებიც ფიქრობდნენ და მათ შორის 3 ათასზე მეტი წლის სახელმწიფოებრიობის ქართველებიც. სახელმწიფოსა და

ოჯახური მეურნეობის გაძლიერების საკითხების გაცნობიერების პირველი მცდელობები, როგორც ცნობილია, ჯერ კიდევ უძველესი ეგვიპტის, საბერძნეთისა და ჩინეთის ცივილიზაციებში გვხვდება, რაც ევროპაში ინგლისის სამრეწველო რევოლუციის შემდეგ, სულ უფრო მეცნიერულ ხასიათს იძენს და, ამერიკული სკოლის ინიციატივითა და უშუალო ორგანიზებით, მე-20 სუკუნიდან, მენეჯმენტის თეორიულ საფუძვლებად გვევლინება.

მაგრამ გამოცდილება გამოცდილებად და, თანამედროვე პირობებში, ჯერ კიდევ მრავლადაა შემთხვევები, როცა მართვის საკითხებში გაურკვეველობა ან მოძველებული ხედვების განუვითარებლობა იწვევს **ფარული არაკეთილსინდისიერი საერთაშორისო მონოპოლიების** გავლენის გახანგრძლივებას, ცხოვრების დონის გაჭიანურებულ კრიზისულ ჩამორჩენებსა და, ჩვენი კონკრეტულის შემთხვევაში, უნიკალური ბუნებრივი პირობების სოფლებისა და მთის ადრე მჭიდროდ დასახლებული მასივების დაცარიელებას.

მორფოლოგიური მრავალფაქტორული განზოგადებებისა და დელფის მეთოდით შეფასებების გამოყენებით, გამოვლინდა [9, გვ. 6], რომ საქართველოს მაღალ მთაში (ზღვის დონიდან 1000 მეტრზე მეტი) მინიმუმ 4-ჯერ მცირე უნდა იყოს ბიზნეს-ობიექტის კონცენტრაცია, ვიდრე დაბლობში (ზღვის დონიდან 500 მეტრამდე), ხოლო დაახლოებით 2,7 ჯერ ნაკლები, ვიდრე შუა მთაში (500-დან 1000 მეტრამდე). აღნიშნული გაანგარიშებების საფუძველზე, გამოვთქვამთ რეკომენდაციას, რომ დაბლობში კონცენტრირებულ ბიზნესში შეიძლება დელეგირებულ იქნეს მაღალი და შუა მთის ბიზნესის ისეთი ფუნქციები, როგორებიცაა - უშუალოდ მენეჯერული ოფისების მოწყობა ბიზნეს-გეგმების, ფინანსური ანალიზისა და მარკეტინგული კვლევის წარმოებისათვის, ასევე, ტექნიკით უზრუნველყოფის კოოპერირებით.

დელეგირება შეიძლება განხორციელდეს არამხოლოდ სასოფლო-სამეურნეო წარმოებაში, არამედ, სულ უფრო მეცნიერებატევად აგროსამრეწველო და ჯანდაცვით ბიზნესშიც. როცა სტეფანწმინდაში ყაზბეგის საერთაშორისო მარათონში მივიღე მონაწილეობა და ჩემს ასაკობრივ ჯგუფში გავიმარჯვე, გავიგე, რომ მაღალი მთის მრავალ მცირედდასახლებულ სოფელში საავადმყოფოების კი არა, მცირე

ამბულატორიების მოწყობაც კი ვერ ხერხდება. ამას ემატება გარემოება, რომ მცირემიწიანი მეურნეობები, უნიკალური ქართული ბუნების მიუხედავად, ვერაფრით ვერ უწევენ კონკურენციას ტექნიკურად კარგად აღჭურვილ უცხოურ კომპანიებს.

შედეგად, ასეთ მაღლივ სოფლებში ღრმადმოხუცი მოსახლეობა თუ შემორჩა (ისიც აქა-იქ) და სასწრაფო ღონისძიებებია გასატარებელი საგანგაშო ეკონომიკური და დემოგრაფიული დეპრესიიდან გამოსასვლელად.

ჩვენი აზრით, ჩვენს მიერ შემოთავაზებული ქსელური დელეგირების მენეჯმენტი, მეტად კონკურენტული კოოპერირებით, მომენტალურად შეცვლის მდგომარეობას. ასეთი მენეჯმენტის სამაგალითო ელემენტარული სქემა შეიძლება გულისხმობდეს:

1) ყოველ მაღლივ სოფელში მინიმუმ 2-კაციანი ამბულატორიული პუნქტების მოწყობას, რომლებიც დაეხმარებიან მოსახლეობას (მ.შ. ახალგაზრდა ოჯახებს) სამედიცინო დახმარების (მ.შ. მშობიარობის) აუცილებლობის დროს. პირველ ეტაპზე, ასეთი პუნქტები, თავისუფალ დროს შეიძლება დაკავდნენ ადგილობრივი ნედლეულით უნიკალური სამკურნალწამლო პრეპარატების დამზადებაზეც;

2) ასეთი პუნქტების მენეჯერული ფუნქციები (მ.შ. ტექნიკით - ვერტმფრენებითა თუ სხვა აუცილებელი საშუალებებით უზრუნველყოფა) დელეგირებული უნდა იყოს კომპანიის სათაო ოფისზე თბილისსა თუ რეგიონალურ ცენტრებში;

3) ასეთი კოოპერირება შექმნის რეალური ბიზნესის საფუძველს და არსებითად გაზრდის ბიზნესის ეფექტიანობას ქვეყანაში, დააბრუნებს ახალგაზრდობას მთაში, შექმნის სამუშაო ადგილებს ეკონომიკის სხვადასხვა დარგში;

4) სახელმწიფო ჩართულობა ამ სქემაში უნდა მოვიაზროთ მინიმალური - სიმბოლური (ამასთანავე, აუცილებელი) ხარჯებით, რაც შეიძლება გამოიხატოს ამბულატორიული პუნქტების მოწყობაში, სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული მიწის ნაკვეთების (ხშირ შემთხვევაში არასათანადოდ ათვისებული შენობა-ნაგებობების ფართებით) გადაცემასა და, რაც შედარებით გარკვეულ ფინანსებს საჭიროებს, მცირე ტექნიკური პარკების აღჭურვაში. აღნიშნულის აუცილებლობა, გვალვებისა და გახშირებული ხანძრების პერიოდში, რთულად მისასვლელი ჩვენი მაღალი მთიანეთისათვის მწვავედ საჭირო ვერტმფრენების ნაკლებობამაც დაადასტურა.

ბაზრის კონკურენტულობის დონისა და ბიზნესის კონკურენტუნარიანობის შესაფასებლად, ჩემს ადრინდელ შრომებში სხვადასხვა მაჩვენებელი და მეთოდი შემოთავაზებული, მ.შ. ევროკაშირის ექსპერტთა მიდგომის განვითარებით [6; 7; 8] და, ამჯერად, დავამატებ ქსელური დელეგირების მენეჯმენტის კონკურენტუნარიანობის (რაც თითქმის 3-ჯერ მეტად ეფექტიანი იქნება ადრინდელ მდგომარეობასთან შედარებით), საერთო-სახელმწიფო საზოგადოებრივი სექტორის ბიზნესში ჩართულობისა და საერთაშორისო ბაზრების კონკურენტულობის მაჩვენებლების შეფასების საჭიროებასაც.

მენეჯმენტის კონკურენტუნარიანობის შეფასების სამაგალითო მაჩვენებლად შეიძლება გამოვიყენოთ წმინდა მოგების ფარდობა მენეჯერული პერსონალის რაოდენობასთან, საზოგადოებრივი სექტორის ჩართულობა შესაძლებელია შევავსოთ ბიზნესის მხარდასაჭერად დახარჯული სახსრების ხვედრიწონით, ხოლო საერთაშორისო ბაზრის კონკურენტულობის დონე - ბაზარზე მსხვილი კომპანიების (რომლებიც კონკრეტული ბაზრის მეხუთედზე მეტს აკონტროლებს) რაოდენობით.

წარმოდგენილი კვლევის შედეგად, შემოთავაზებული ქსელური დელეგირების მენეჯმენტის მთავარ პრიორიტეტებად განისაზღვრა: 1) **ბაზრის კონკურენტულობის სისტემატური (ყოველდღიური) ანალიზი**, მ.შ. მთავარი მიმწოდებლებისა და არარეალიზებული პროდუქციის დონის ჩვენს მიერ შემოთავაზებული მაჩვენებლებით; 2) **გამომდინარე**, ბიზნესის წარმატებისათვის აუცილებელი ახალი მოქმედებების შესახებ ორიგინალური (და არა ბრმად კოპირებული) გადაწყვეტილებების შემუშავება, **გამოცდილი მენეჯერების მინიმუმ 3-5 კაციანი საბჭოს** კომპრომისული დასკვნის საფუძველზე; 3) **არა გამოუყენებელ ტექნიკას** - მხოლოდ კონკრეტულ მოთხოვნებთან ადეკვატური საჭირო მოწყობილობა; 4) **მხოლოდ უნარჩენო ტექნოლოგია**.

ბიზნესის სწავლების პროცესში, მომავალ მენეჯერ-ინტელექტუალებს უნდა განემარტოთ, რომ მოგებასა და ეფექტიანობაზე ზრუნვასთან ერთად, თანამედროვე წარმატებული ბიზნესის იმიჯი წარმოუდგენელია ბიზნეს-კულტურის გარეშე და ბიზნესმენს საზოგადოებრივი პრობლემებიც უნდა ადარდებდეს და ქველმოქმედებასაც ამრავლებდეს მათ გადასაჭრელად.

მხოლოდ ასეთი გზით შეიძლება ამაღლდეს ეკონომისტების პრესტიჟი და, საბოლოო ჯამში, ანაზღაურება. ეკონომისტი მხოლოდ მოანგარიშე მეორეხარისხოვანი პროფესია ჰგონია ზოგიერთს და ავიწყდება, რომ სწორედ ეკონომისტებმა - სმითმა, ქეინზმა, ფრიდმენმა და მათთანებმა ძალზე საჭიროდ შეცვალეს მსოფლიო ეკონომიკური მოწყობა და ევროკავშირიც კი სხვა არაფერია, თუ არა მაღალეფექტიანი ცხოვრების დონის ეკონომიკური კავშირი.

კონკურენციის მნიშვნელობა კონკურენტული დელეგირებისთვის

თანამედროვე კონკურენტული ქსელური მენეჯმენტის საფუძვლების სრულფასოვნად გასააზრებლად, ვფიქრობთ, პრიორიტეტული მნიშვნელობა კონკურენციის საკითხების სათანადო შესწავლას უნდა მიენიჭოს, რაშიც მეცნიერების ფიზიკა-ტექნიკურმა დისციპლინებმა განუზომელი სარგებელი გამიწიეს.

ხშირად ვაქვეყნებ შრომებს ბაზრის კონკურენტულობის შეფასების ჩემს მეთოდზე და მკითხველს, ბუნებრივია, დაებადება კითხვა - რატომ არის ჩემს მიერ შემოთავაზებული კონკურენციის ინდექსები ძალზე მნიშვნელოვანი ადამიანების არსებითად უკეთ ცხოვრებისათვის? მართლა ძალიან დიდ პატივს მივაგებ ყოველივე პროგრესულს აშშ-ში, მაგრამ ჰერფინდალ-ჰირშმანის ინდექსის მეთოდოლოგია, რომელსაც ამერიკელები იყენებენ, როგორც აღვნიშნეთ წინამდებარე შრომის შესავალსა და მე-2 ნაწილში, განვითარებას საჭიროებს. ჩვენ მეტად უნდა გვანტერესებდეს უმსხვილესი მიმწოდებლების ქცევა ბაზარზე და არა უმცირესების მაჩვენებლების შეკრების ხანგრძლივი პროცესი. ამასთანავე, ჩვენი ინდექსებით შეიძლება მომხმარებელთა ხარისხში მოტყუების, მონოპოლიური ფასებისა და სხვა მნიშვნელოვან პროცესებსაც დავაკვირდეთ კონკურენციის თვალსაზრისით.

ზღვრული ხარჯების საკითხებზეც ვმუშაობ კარგა ხანია, რაც, ბაზარზე კონკურენციის შედეგად, წონასწორული ფასების გააზრებისათვის არანაკლებ

აქტუალურია და მათი, გარკვეული ზღვრის შემდეგ, კანონზომიერი ზრდის თეორია, რომელიც შვეიცარული, ავსტრიული, ფრანგული, ინგლისური და ახალი ამერიკული ეკონომიკური სკოლების სხვადასხვა დროის წარმომადგენლების კვლევების საბოლოო შედეგია, აბსოლუტური ჭეშმარიტებაა. ჩვენ ვაკრიტიკებთ, თუ რამ საკრიტიკებელია, მაგრამ აღნიშნულს წინი ნამდვილად არ აქვს.

ფინანსური ანალიზის წარმოებისას, რაც ეფექტიანი მენეჯმენტის მიზნებს უნდა ემსახურებოდეს, უპირველესად, აუცილებლად უნდა ითვალისწინებდნენ რაციონალური კონკურენტულობის საზღვრების შეფასების შედეგებს, ვინაიდან, სწორედ ეს განაპირობებს რენტაბელობის რაციონალურ ინდექსებს, მ.შ. ინვესტორებისათვის განსაკუთრებით საინტერესო საკუთარი კაპიტალის ROE რენტაბელობას. ამ მიმართებით, ძალზე მოხერხებულ ინტერპრეტაციად მიმაჩნია კაპიტალის რენტაბელობაზე კომპლექსური დაკვირვება დიუპონის მეთოდით, რომელიც აღნიშნულ ინდექსს 3 შემადგენელ ფაქტორად ყოფს [8, გვ. 4].

ხანგრძლივი კვლევების საფუძველზე, მივედი დასკვნამდე, რომ საერთაშორისო კონკურენცია (პირდაპირი მნიშვნელობით - პაექრობა) ღვთისაგან [1; 2] ბოძებული და ადამიანისაგან დამოუკიდებლად მოქმედი ობიექტური ფენომენია. ის ნებისმიერი ორი ან მეტი სუბიექტის (სახელმწიფოები, რეგიონები, ფიზიკური ან იურიდიული პირები და სხვ.) ურთიერთობებში ვლინდება და სტიმულს აძლევს მოპაექრე სუბიექტების მეტ ეკონომიკურ ეფექტიანობას, ამდენად, სასიკეთო გავლენას ახდენს ადამიანების ცხოვრების დონის გაუმჯობესებაზე, თუ, რა თქმა უნდა, კეთილსინდისიერი კონკურენცია არ გადაგვარდება მისი არსებითად დამაზიანებელი ფარული შეთანხმებებით.

მაგალითისათვის, ბავშვები, რომლებიც საერთო ოჯახში იზრდებიან, თავიდანვე, ყოველგვარი სწავლების გარეშე, ინსტიქტურად ეპაექრებიან ერთმანეთს, რათა უკეთ წარმოჩინდნენ მშობლებისა თუ სხვა ახლობლების წინაშე, მაგრამ ეს მათ არ უშლის ხელს თავგამოდებით უყვარდეთ ერთმანეთი. თუმცა, თუ კეთილი ინსტიქტები გადაამეტებენ დასაშვებ მორალურ საზღვრებს, ახლობლების ურთიერთობებიც კი შეიძლება არასასიკეთოდ შეიცვალოს. ანუ, თუ ადამიანს სულიერი საწყისები სუსტი

აქვს, ის კონკურენციის კეთილ შედეგებს ვერ მოიძვის და, შეიძლება, საპირისპიროდ წაუვიდეს საქმე.

ფიზიკის დენის ძალის კანონის მსგავსად, ეკონომიკური კონკურენციის ძალის განსაზღვრის შემდეგ ჩატარებულმა კვლევებმა [3; 4; 5], მიმიყვანა კონკურენციის ობიექტური კანონზომიერების აღმოჩენასა და მის უმარტივეს ფორმულირებამდე: რაც უფრო ნაკლებია ყველაზე დიდი მიმწოდებლის ხვედრითი წონა (რაციონალურ ზღვრამდე) ბაზარზე, მით უფრო მეტია კონკურენცია მეწარმეთა შორის. ეს ისეთივე ობიექტური და უმნიშვნელოვანესი კანონზომიერებაა, როგორც პროდუქტიულობის (მწარმოებლურობის) ზრდის კანონზომიერება, რომელსაც შეცნობა და გონივრულად გამოყენება უნდა. დიქტატორული რეჟიმებისა და ციკლური რყევების მიუხედავად, პროდუქტიულობა, საბოლოო ჯამში, იზრდება და კაცობრიობის ცხოვრების დონე მატულობს, მაგრამ სიმდიდრის გადანაწილება, მონოპოლიების არსებობის გამო, არ აძლევს ადამიანს საშუალებას აამოქმედოს კონკურენციის კანონზომიერება და მასობრივად იცხოვროს უკეთ.

განსაკუთრებით არ მიყვარს პოპულისტები და ვიცი, თავის გამოჩენის ინტერესად არ ჩამითვლით ჩემს „აღმოჩენასა“ და კონკურენციის კვლევის ჩვენს წინამდებარე საკითხებში გენიოსი ეკონომისტების - დავით რიკარდოსა და ჯონ მეინარდ ქეინზის მოსაზრებების განვითარებებს - ნამდვილად გულით მინდა სიტუაციის გაუმჯობესება საერთაშორისო კონკურენციაში, თქვენი (ჩვენი) არსებითად მეტად ბედნიერი ცხოვრებისათვის.

როგორც ცნობილია, რიკარდომ (1772-1823) შემოგვთავაზა სრულყოფილი კონკურენციის პირობებში ეკონომიკური მოგების შემცირების ცნობილი კანონზომიერების თავისი ხედვა ბაზრის ყოველი მიმწოდებლისთვის [3; 4; 27; 28], რასაც დავეთანხმები, ოღონდ სრულყოფილი კონკურენციის გაგების აუცილებელი კორექტირებით. ეკონომიკური თეორიის კლასიკოსები, სრულყოფილი კონკურენციის მახასიათებლებს შორის, უმთავრეს ნიშან-თვისებებად მიიჩნევდნენ - ბაზარზე გამყიდველთა და მყიდველთა ძალიან დიდ (უსასრულოდ მზარდ) რაოდენობას (როცა არცერთ მათგანს არ შეეძლო საბაზრო ფასზე გავლენის მოხდენა), ბაზარზე შესვლისა და

გამოსვლის ბარიერების არარსებობასა და თანაბარ და სრულ წვდომადობას ინფორმაციაზე (მ.შ. ფასებზე).

ბუნებრივია, სრულყოფილი კონკურენციის ასეთი მოდელი თითქმის იდეალიზებულია და უფრო მეტიც, სრულყოფილი კონკურენცია, ჩემი აზრით, უფრო ისაა, როცა თანაარსებობენ როგორც მსხვილი, ასევე მცირე მიმწოდებლები. ადამიანებს შორის და ცხოველთა თუ მცენარეულ სამყაროშიც ხომ დიდი განსხვავებებია ზომა-წონაში. წარმოუდგენელია ყველა თანაბარი შესაძლებლობის იყოს, მაშინ ხომ განსხვავებათა ბუნებრივ მიმზიდველობასა და მრავალფეროვნებას აზრი დაეკარგებოდა. კარგია, თუ ბაზარზე ძალიან ბევრი კონკურენცია, მაგრამ აღნიშნულსაც, როგორც შემდეგში ვნახავთ კონკურენციის ინდექსების დახასიათებისას, გარკვეული ზომიერება უნდა.

ე. წ. „დიდი დეპრესიის“ გამოცდილებით, ქეინზმა (1883-1946) მიიჩნია, რომ სრულყოფილი კონკურენცია საერთოდ წარუმატებელია და აუცილებელია გარე ჩარევები ბაზარზე [3; 4; 29; 87]. დავეთანხმები ბატონ ქეინზს, რომ ჩარევები საჭიროა, მაგრამ ეს ჩარევები, ჩემი გაგებით, სრულყოფილი კონკურენციის დაცვას უნდა გულისხმობდეს, ისევე, როგორც პოლიცია უნდა იცავდეს ადამიანებს კრიმინალისაგან, მაგრამ მხოლოდ იცავდეს და არა აზიანებდეს ტენდენციური ჩარევებით. ჩემი აზრით, სრულყოფილი კონკურენცია თავად გულისხმობს ჩარევის აუცილებლობას. სრულყოფილი (ანუ, ჩემი გაგებით, ბუნებრივი და არა ხელოვნურად ფორმირებული გარკვეული ნიშან-თვისებების მიხედვით) კონკურენცია აუცილებლად გვჭირდება და უნდა ვცდილობდეთ, რომ მაქსიმალურად დავიცვათ ის.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ, აქამდე, კონკურენციის მკვლევარებს მიაჩნდათ, რომ კონკურენციის საუკეთესო განვითარება მხოლოდ კონკურენტთა რაოდენობის მატებაშია. მათ მიაჩნდათ, რომ არ ვარგა მონოპოლია, ცოტათი უკეთესია ოლიგოპოლია და მთლად უკეთესია ე.წ. პოლიფონია. ჩვენი აზრით, ამ შემთხვევებში, მართალია, კონკურენციის ძალის ჩვენი ინდექსებიც მატულობს, მაგრამ კონკურენციის ეფექტიანობა ზოგჯერ შეიძლება ეცემოდეს,

ვინაიდან, აუცილებლად უნდა შევინარჩუნოთ კონკურენციის რაციონალური საზღვრები.

საერთაშორისო ეკონომიკური კონკურენცია ცალკეული ქვეყნების ინოვაციური მართვის, შესაბამისად, ცხოვრების დონის ზრდისა და, შედეგად, კაცობრიობის განვითარების უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია. ის დიდ და მცირე ერებსა და ადამიანებს აიძულებს მეტად მობილიზებულნი იყვნენ მოქმედებებში, რაც მათ პროდუქტიულობასაც არსებითად ამაღლებს. შესაბამისად, პრიორიტეტულად საერთაშორისო და, ამასთანავე, ადგილობრივი ბაზრების კონკურენტულობის დონის შეფასებასა და სისტემატურ აუდიტსაც გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ეკონომიკური კეთილდღეობის საჭირო მატებისათვის მსოფლიოში.

როგორც ცნობილია, საერთაშორისო ბიზნესში მომრავლებული სტრატეგიული ალიანსების შექმნის ერთ-ერთ მთავარ მიზანს საერთაშორისო კონკურენციის დაძლევა და ზოგიერთი სახელმწიფოს შიდა ბარიერიერების ალიანსების გზით დაძლევა წარმოადგენს. ალიანსების გარკვეული ნაწილი ამას არაკეთილსინდისიერად აკეთებს, რის სრულფასოვნად გაკონტროლებაც არცერთ სახელმწიფოს არ ძალუძს. გამომდინარე, საერთაშორისო კონკურენციის საერთაშორისო აუდიტი [41] განსაკუთრებით პრიორიტეტულ საქმედ გამოიკვეთა გლობალიზების თანამედროვე ეპოქაში.

საერთაშორისო კონკურენციას მთელი რიგი სირთულეებიც ახლავს, რაც, ასევე, გასათვალისწინებელია, რომ მცირე ერებს თვითმყოფადობის დაკარგვის საფრთხე არ შეექმნას.

მსოფლიოში მიმდინარე კონკურენტულ პროცესებთან დაკავშირებით, უნდა დავაწყნაროთ გლობალიზების მოშიშრები - გლობალიზების პროცესი უსასრულო არ იყო და მისი კონტურები უკვე შემოიხაზა ინტერნეტის შექმნასთან ერთად. მისი სივრცობრივი გავრცელების მასშტაბები ფაქტობრივად დასრულდა. მსოფლიო ერთი დიდი ოჯახია და ის ხომ ფართობით მეტად ვეღარ გაიზრდება. ვფიქრობ, აქ უპრიანი იქნება საქართველოს უშიშარი და უნიჭიერესი პატრიარქის - ილია II-ს მოსაზრების მოყვანა, რომელიც მასთან შეხვედრისას ბრძანა, რომ გლობალიზაციას არ უნდა

შევუშინდეთ და, პირიქით, მისი უხვი სიკეთეები შესაძლოდ უნდა გამოვიყენოთ და გავამრავლოთ [5].

აქ ერთ მნიშვნელოვან გარემოებასაც უნდა გაესვას ხაზი. ზოგი თვლის, რომ საერთაშორისო კონკურენციის შედეგად სხვადასხვა კავშირებისა და ქვეყნების რღვევაც უსასრულო პროცესია. არამც და არამც. როგორც ბუნებაში თანაარსებობენ დიდი და მცირე არსებები, ასევეა სახელმწიფოებრივ მოწყობაში. უბრალოდ, შესაძლებელია, რომ ქვეყანა, რომელიც რეაქციული ბუნებითა და ეკონომიკური დაკაბალებით თავს აბეზრებს დანარჩენ მსოფლიოს, ის აუცილებლად გაქრება უფლის მფარველობის არეალიდან. აქ ისიც არის გასათვალისწინებელი, რომ გაქრობის საფრთხე იმ მცირე ქვეყნებსაც ემუქრება, რომლებიც კეთილმეზობლურ თანამშრომლობაში ვერ გამოიჩენს შეკავშირების უნარებს.

ცდება ის, ვინც ცდილობს ნებისმიერი ორი სუბიექტის ურთიერთობაში ინსტიტურად დაწყებული კონკურენცია (მ.შ. საერთაშორისო ბიზნესშიც) ხელოვნურად (არაკეთილსინდისიერად) დათრგუნოს ან ვერ ხედავს მისი მოქმედების შედეგებს. უფრო მართებულია ის, ვინც შეიცნობს ადამიანების ნებისაგან დამოუკიდებლად მოქმედ ამ ობიექტურ რეალობას და ცდილობს სასარგებლოდ გამოიყენოს მისი უპირატესობები და უმკურნალოს შესაძლო გართულებებს.

როგორც განვიხილეთ, კონკურენცია მეტად სასარგებლო გავლენას ახდენს ადამიანების ცხოვრების დონეზე, მაგრამ, საერთაშორისო პრაქტიკაში, ხშირ შემთხვევაში, ვერ ხერხდება ამ სასარგებლო ფაქტორის სრულფასოვნად გამოყენება და, ოფიციალური სტატისტიკით [3], მსოფლიო ეკონომიკის ზრდის მიუხედავად, მზარდი სიმდიდრის მნიშვნელოვანი ნაწილი ილექება ფარული არაკეთილსინდისიერი მონოპოლიების საცავებში, შედეგად, ვერ ხერხდება მასობრივი სიღარიბის პრობლემების ადეკვატური დაძლევა.

ადამიანი, გაჩენის დღიდან, ძალიან ბევრს ფიქრობს, როგორ იცხოვროს უკეთ, მაგრამ, ხშირად, ის, მაინც, მცდარ დასკვნებს აკეთებს. რელიგიურ და ინტელექტუალურ წრეებში, სულ უფრო მეტად იმართება დებატები, თუ როგორია მდიდარი ადამიანი -

მეტწილად კეთილი თუ პირიქით. სამწუხაროდ, ზოგს მიაჩნია, რომ ღარიბი ადამიანი უფრო ახლოსაა უფალთან და სიმდიდრისათვის ზრუნვა კეთილის მომასწავლებელი არ არის, რაც მხოლოდ ცუდით სრულდება. მიმაჩნია, რომ ეს ნამდვილად არ არის ასე - თუ ადამიანი სიმდიდრეს მართებულად მოიხმარს და ღვთის მიერ განსაზღვრული კეთილშობილებით იმოქმედებს, შესაძლოდ საუკეთესო შედეგებს მიიღებს.

ვფიქრობ, ღარიბ ადამიანებში არანაკლებ არიან მომხვეჭელობას მიჯაჭვული ფარისეველი „პიროვნებები“ და ნამდვილად უკეთესი იქნება, თუ ადამიანები მეტწილად სიმდიდრეში (ეკონომიკურ კეთილდღეობაში) იცხოვრებენ და მეტ სიკეთესაც დათესავენ, მ.შ. ღარიბი ადამიანების გამდიდრებისათვის.

უდიდესი პატივისცემით მინდა აღვნიშნო საქართველოს პატრიარქის - ილია II-ის ზედნიწევნით ზუსტი ფორმულირება ამ მიმართებითაც. ის ხშირად ბრძანებს ქადაგებებში, რომ „სიღარიბეს არ მიეჩვიოთ“ [5]. ანუ ადამიანებმა უნდა იშრომონ და ყოველმხრივ ეცადონ გამდიდრება კეთილი მიზნებითა და მეტწილად საყოველთაო ბედნიერებისათვის და, აღნიშნულის უზრუნველსაყოფად, გლობალური კონკურენციის ეპოქაში, როგორმე უნდა მოხერხდეს, რომ ადამიანების ხსენებული კეთილი მიზნები გავანთავისუფლოთ ფარული ეკონომიკური მონოპოლიების ძალზე მავნე წნეხისაგან.

ყოფილ საბჭოთა კავშირში, თავისუფალ ბაზარს პოლარულად დაპირისპირებული კომუნისტებიც კი არ მიიჩნევდნენ, ზოგიერთი დღევანდელი მონოპოლიზმის დამცველებისაგან განსხვავებით, რომ კონკურენცია მითიური ფენომენია. ისინიც კი, თვლიდნენ, რომ საჭიროა გარკვეული შეჯიბრებითობა, ეკონომიკური ზრდის სასურველ შედეგს რომ მივაღწიოთ - ხელოვნურად მოიგონეს კიდეც ე.წ. „სოციალისტური შეჯიბრება“.

თავისუფალი ბაზრის ზოგიერთი თანამედროვე „კეთილი დამცველი“ კი თვლის, რომ ანტიმონოპოლიური სამსახურები საერთოდ არ გვჭირდება [3; 4; 5], ვინაიდან, ისინი ცალკეული ბიზნესების ლობირების ბიუროკრატიულ სტრუქტურებად იქცევიან და მეტწილად კორუფციულ მიდრეკილებებს ავლენენ. „დამცველების“ ამგვარი ლოგიკით, საგადასახადო და საბაჟო სამსახურებიც უნდა გავაუქმოთ (რომლებსაც, სხვათაშორის,

ანტიმონოპოლიური სამსახურისგან განსხვავებით, შეიძლება აწყობდეც კიდევაც, რომ მსხვილი გადამხდელები ჰყავდეტ). ჩვენი რწმენით კი, ამ მეტად საჭირო სამსახურებს ან პოლიციას კი არ უნდა ვებრძოლოთ, მათი მოქმედების მექანიზმების სრულყოფა უნდა შეგვეძლოს, რეალურად ჰუმანურობისა და ქმედითობის მიმართულებით.

ზემოაღნიშნულის უკიდურესად საპირისპიროდ, თავისუფალი ბაზრის „კეთილი დამცველები“ თვლიან, რომ მონოპოლიებს (თუგინდ ფარული შეთანხმებებით „გაბერილს“) არ უნდა შევეხოთ, რათა ეკონომიკის ბუნებრივი პირობები არ დავაზიანოთ. მაშინ, გამოდის, რომ არც სტიქიური უბედურებებისაგან სჭირდება ადამიანს დაცვა. მონოპოლისტი შეიძლება კეთილი მიზნებით გახდეს მონოპოლისტი, მაგრამ, როცა ის ბაზარზე მარტო რჩება და მოგების ზრდის მისი მეწარმული მიდრეკილება ფასების მატებისაკენაც უბიძგებს, ის ამას ყოველგვარი დაბრკოლების გარეშე გააკეთებს და ეცდება შეინარჩუნოს ეს დიქტატორული სიტუაცია. ამიტომ, საზოგადოება უნდა ცდილობდეს მონიტორინგი აწარმოოს მის ამგვარ მიდრეკილებებზე ბიზნესისა და ადამიანების მასობრივი გადატაკების ოპერატიული აღკვეთის მიზნით.

ჩემი აზრით, გლობალიზაციის თანამედროვე ეპოქაში, როცა ერთიანი მსოფლიო ეკონომიკა, თავისი დადებითი და უარყოფითი მხარეებითა თუ ხარვეზებით, რეალობად იქცა, აუცილებელია საერთაშორისო ანტიმონოპოლიური სამსახურის ორგანიზება, ვინაიდან, არაკეთილსინდისიერ მონოპოლიებს ყოველთვის საერთაშორისო ფესვები აქვთ და ცალკეულ მთავრობებს არ ძალუძთ მათი დამოუკიდებლად დამარცხება.

ობიექტური კონკურენცია დიდ გავლენას ახდენს საერთაშორისო პოლიტიკაზე და, პირიქითაც, საერთაშორისო პოლიტიკა მნიშვნელოვანწილად განაპირობებს კონკურენციის თავისუფლების (არშეზღუდვის) ხარისხს. საერთაშორისო კონკურენცია, ბუნებრივია, გამწავების პერიოდებში ომებსა და კატასტროფებსაც იწვევს და სწორედ ამიტომაც აუცილებელი ამ პროცესების ღრმად გააზრება და შესაძლოდ მკურნალობა, მ.შ. საერთაშორისო აუდიტის სამსახურების მიერ.

ობიექტური კონკურენტული გარემო საერთაშორისო პოლიტიკაში ანუ ჭეშმარიტი დემოკრატია უზრუნველყოფს ისეთი პოლიტიკური სისტემის არსებობას, რომელიც

ხალხების ნებასურვილს გამოხატავს, შეესაბამება ხალხების ხასიათებსა და განწყობილებებს და ადამიანების შესაძლოდ საუკეთესო განვითარების პირობებსაც ქმნის. შესაბამისად, სრულფასოვანი პოლიტიკური სისტემა დიდ გავლენას ახდენს სრულფასოვანი კონკურენტული გარემოს ფორმირების პროცესზე ბიზნესში.

საერთაშორისო ურთიერთობებსა და პოლიტიკაში კონკურენციის თავისუფლების ხარისხის გააზრებისას, ბუნებრივია, იზადება მეტად მნიშვნელოვანი კითხვა, თუ რამდენად უსასრულო და მიზანშეწონილია სახელმწიფოებისა და მათში ფუნქციონირებადი პარტიების რაოდენობის ზრდა, რაც, გვინდა, თუ არა, დიდ გავლენას ახდენს საერთაშორისო ბიზნესზეც.

ჩემს მიერ წარმოდგენილი კონკურენციის ინდექსების სახით ჩაწერილი ეკონომიკურ-მათემატიკური შეფასებით, კონკურენციის მოქმედების ეფექტი მინიმალურია, როცა ერთპარტიულ სისტემასთან გვაქვს საქმე (მაშინ კონკურენციის დიდ წინაღობასთან - პოლიტიკურ მონოპოლიასთან გვაქვს საქმე ე.წ. პოსტკომუნისტური, ზოგიერთი თეოკრატიული და ტერორისტული რეჟიმების სახით). თუმცა, ისიც გასათვალისწინებელია, რომ პოლიტიკურ პარტიათა (ან საერთოდ სახელმწიფოთა) რიცხვის გადაჭარბებული რაოდენობა არანაკლებად ცუდ (ქაოსურ) შედეგს იძლევა და მრავალრიცხოვანი (ზედმიწევნით დაქსაქსული) და, ამდენად, მცირე წინააღობებით გამოწვეული კონკურენციის ძალის ძალზე მაღალმა მუხტმა, შესაძლოა, „მოკლე ჩართვის“ ეფექტის მსგავსად დამანგრეველად იმოქმედოს პოლიტიკურ სისტემაზეც. გამომდინარე ხსენებულიდან, პოლიტიკური პარტიების (ან საერთოდ სახელმწიფოთა) რაოდენობა ოპტიმალური უნდა იყოს და მათი თავისუფლება არ უნდა გულისხმობდეს ეროვნული თვითმყოფადობისა და გლობალური განვითარებისათვის ზნეობრივად შეუთავსებელი პარტიების დაწესების შესაძლებლობასა თუ სხვა მსგავსი სიტუაციების დაშვებას, რაც აუცილებლად უნდა რეგულირდებოდეს კანონმდებლობით. ფარული მონოპოლიის წარმოქმნის პროცესებს უნდა ვებრძოლოთ, მაგრამ არც ქაოსის დაშვება შეიძლება, ამ ბრძოლის მომიზეზებით.

გლობალური ცვლილებების გავლენა მენეჯმენტზე

ვფიქრობ, თავისუფალი ბაზრის რეგულირების ცვალებადი საზღვრების ფენომენისა და მენეჯმენტის შესაბამისი ევოლუციის აუცილებლობის წარმოსაჩენად, მიზანშეწონილია, ზოგადი ისტორიული მიმოხილვაც მრავალფაქტორულ ჭრილში.

ლოკალური ბაზრების ინტენსიური გაძლიერების პროცესი აფრიკისა და აზიის დიდი მდინარეების სანაპიროებთან დაიწყო, თანდათან ევროპის მიმართულებით შავი და ხმელთაშუა ზღვების მიმართულებებით გავრცელდა და ამერიკის აღმოსავლეთისა და ინგლისის ე.წ. სამრეწველო რევოლუციისა და, განსაკუთრებით, კომპიუტერიზაციისა და ინტერნეტქსელის თანამედროვე ეპოქაში, გლობალური კონტურები შეიძინა.

კომპიუტერული ინტერნეტქსელის ამოქმედებამ, შეიძლება ითქვას, დაასრულა მსოფლიო ბაზრის ფორმირების პროცესი, როცა მსოფლიო ერთიან დიდ მეურნეობად იქცა და პოლარულად დაშორებულ დაინტერესებულ სუბიექტებთან ნებისმიერი ადგილიდან და კოსმოსიდანაც კი შესაძლებელია საბაზრო გარიგების ოპერატიულად განხორციელება.

სამწუხაროდ, არ ცხრება დისკუსიები კაცობრიობის ასაკის მრავალმილიონიანობისა და ადამიანის ცხოველური წარმოშობის საკითხზე, თუმცა, დედამიწა, ჭეშმარიტი ქრისტიანული მსოფლმხედველობითა და ჩვენი ღრმა რწმენით, 7525 წლისაა მხოლოდ [2], რომელშიც, ჩვენი დაკვირვებით, შეიძლება გამოვყოთ ეკონომიკური განვითარებისათვის მნიშვნელოვანი შემდეგი გლობალური ციკლები [5]:

1. კაცობრიობისათვის ცნობილი პირველი ე.წ. მეგაპოლისის გაჩენა – ბაბილონი (დაახლოებით 3 ათასი წლის წინ, ჩვენს წელთაღიგებამდე მე–10 საუკუნე);
2. რომის ე.წ. მეგასახელმწიფოს მომძლავრება – ჩვენი წელთაღიგებვის დასაწყისი;
3. აღმოსავლეთ აზიის მეგასახელმწიფოების (ჩინეთი, ინდოეთი, მონღოლეთი) დაწინაურება – ჩვენი წელთაღიგებვის მე–10 საუკუნის მახლობლობაში, როცა

ცხოვრების დონე ამ სახელმწიფოებში ბევრად აღემატებოდა დასავლეთევროპულ დონეს;

4. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის შექმნა მე-2 მსოფლიო ომის შემდეგ აშშ-ს ტერიტორიაზე და გლობალური ინტერნეტქსელი – ჩვენი წელთაღრიცხვის მე-20 საუკუნე, როცა უკვე დასავლეთის უპირატესობაა აშკარა.

ჩემი აზრით, ზემოხსენებულ პერიოდიზაციაში თვალნათლივ ვლინდება ყოველ ათ საუკუნეში მნიშვნელოვანი გლობალური (კონტინენტალური) ეკონომიკური ცვლილების დინამიკა.

კონტინენტებისა და ცალკეული ქვეყნების ფარგლებში, ბუნებრივია, სხვადასხვა სიხშირისა და ამპლიტუდის უფრო მცირე ბიზნეს-ციკლები შეიძლება მოქმედებდეს (საშუალოდ ყოველი ორი თაობის შემდეგ - დაახლოებით საუკუნეში ორჯერ), რაც განსხვავებული ორიგინალური ინტერპრეტაციებით არის აღწერილი ი. შუმპეტერის, ს. კუზნეცის, ნ. კონდრატიევის, კ. ჯაგლარის და ი. კიჩინის მიერ [იქვე].

ყოველი ბიზნესი და მისი მენეჯმენტი, თავისი ბუნებით, წარმოუდგენელია არ იყოს საერთაშორისო - მხოლოდ ეროვნულ რესურსებსა და მოთხოვნებზე ორიენტირება არასდროს ხდება, თუმცა, ბიზნესი, რომელიც არსებითად (როცა საქმიანობის უმეტესობა უცხოურ ბაზრებზეა ორიენტირებული) გადადის საერთაშორისო ურთიერთობებზე, საერთაშორისო ბიზნესად იწოდება, რომელიც თვისობრივად ახალ უნარებს მოითხოვს სახელმწიფოებისა და მათი რეგიონების განსხვავებულ გარემოებათა მრავლობის გამო.

საერთაშორისო მენეჯმენტი სხვადასხვა ქვეყნის ეკონომიკურ (მ.შ. ბუნებრივი რესურსების, დემოგრაფიულ, კულტურულ, საგანმანათლებლო და სხვ) უპირატესობათა ხედვისა და გამოყენების ხელოვნების უფრო დახვეწილ მეთოდებს უნდა ფლობდეს ბიზნესის წარმოებისათვის ინფორმაციის მოპოვების, აღრიცხვის, განზოგადების, პროექტირების (დაგეგმვის), შექმნის (ორგანიზების), ფუნქციონირების კონტროლისა და მიმდინარე რეგულირების (მ.შ. მოტივაციის) შესახებ გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში. გასათვალისწინებელია, რომ საერთაშორისო ბიზნესში ჩართულ კერძო

სამართლის იურიდიულ პირებში სულ უფრო მეტად შეინიშნება ცალკეული სახელმწიფოებისა და საერთაშორისო ეკონომიკური ორგანიზაციების ინტეგრირებული მონაწილეობის ტენდენციებიც წილების, აქციების, სუბსიდიებისა და შეღავათიანი კრედიტების ფორმით.

კონკურენტუნარიანი ბიზნესის მართვის პროცესის გლობალურად გააზრებასთან ერთად, საერთაშორისო მენეჯმენტის განსხვავების დისკუსიურ საკითხსაც მიიწვევს საერთაშორისო ბიზნესის ადმინისტრირებისა და საერთაშორისო მეწარმეობის მართებულად გაგების მიმართებაში - კანონმდებლობების ჰარმონიზების მიუხედავად, განსხვავებები შეხედულებებსა და მოქმედების პრინციპებში ჯერ კიდევ არსებობს. ჩემი აზრით, საერთაშორისო მენეჯმენტი საერთაშორისო ბიზნესის მართვის ხელოვნებაა - ანუ მენეჯერული შრომის ყველა იმ შემოქმედებითი უნარების ერთობლიობა, რაც მენეჯერს უნდა გააჩნდეს დაგეგმვის, ორგანიზებისა და ეფექტიანი რეგულირების შესახებ გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში. ადმინისტრირება კი ამ გადაწყვეტილებების მიღებისათვის საჭირო ინფორმაციულ-სტატისტიკური ბაზის მოპოვების, მოწესრიგებისა და კონტროლის პროცესია, რომელიც მენეჯმენტის განუყოფელი ნაწილია, მაგრამ მნიშვნელოვან სპეციფიკურ განსწავლულობასა და ნიჭიერებას მოითხოვს.

საერთაშორისო მეწარმეობის გაგებისათვის, საჭიროა აღინიშნოს, რომ ქართულ საკანონმდებლო სივრცეში, ჯერ-ჯერობით ტოლობის ნიშანია ბიზნესისა და მეწარმეობის სამართლებრივ გაგებაში, თუმცა, აქაც გარკვეული განსხვავებები შეიძლება შევნიშნოთ ქართველი და საზღვარგარეთელი სპეციალისტების შეფასებებში. ჩვენი გაგებით, მეწარმეობა ბიზნესის მაღალგანვითარებული გამოვლინებაა, რომელშიც არსებითად უნდა მატულობდეს თანამედროვე საერთაშორისო სტანდარტების მეცნიერებატევადობისა და, შესაბამისად, ინოვაციური ინვესტიციების (მ.შ. მეტწილად შიგა) დონე.

საერთაშორისო ინვესტიციების ბაზარი, შეიძლება ითქვას, მაქსიმალურად ზრდის ინვესტიციების მიღების პოტენციურ შესაძლებლობებს, მაგრამ საერთაშორისო

ბიზნესის მენეჯმენტს უნდა ახსოვდეს, რომ ინვესტორი საკუთარ სარგებელზე ფიქრობს უპირველესად და, გარკვეულ შემთხვევებში, აღნიშნულს ინვესტიციების მიმღებისათვის ზიანის მიყენების გზითაც კადრულობს. მენეჯერი სწრაფად უნდა ერკვეოდეს სიტუაციებში და აფასებდეს სიტუაციას, როცა შიდა და გარე ინვესტიციების თანაფარდობა მეტწილად მხოლოდ 4:1-თან თანაფარდობის მახლობლობაშია და გრძნობდეს შესაძლებლობებს, როცა მეტად რისკიანი პირდაპირი ვენჩურული ინვესტიციები 1:1-თან და 1:10-თან თანაფარდობაზეც შეიძლება წამოვიდეს.

სხვადასხვა ქვეყანაში ბიზნესის წარმოებისას, საერთაშორისო მენეჯმენტის გონიერება საგადასახადო კანონმდებლობებისა და სავალუტო ბაზრების განსხვავებებიდან დამატებითი შემოსავლების მიღებაში გამოიხატება. თუ მენეჯმენტი, განსაკუთრებით ხელსაყრელი სხვადასხვა გარემოებების გარეშე, ბიზნესის გაფართოებას მაღალი საგადასახადო ტვირთის ქვეყანაში გადაწყვეტს ან ფინანსურ რეზერვებს მეტად ინფლაციურ ვალუტაში დააგროვებს, ბუნებრივია, დამატებითი შემოსავლების ნაცვლად, დამატებით ხარჯებს იგემებს.

იმ შემთხვევაში, როცა ბიზნესი ხელსაყრელ საგადასახადო და სავალუტო გარემოში ფუნქციონირებს, საერთაშორისო მენეჯმენტის ხელოვნების როლი ზომიერი ეფექტიანი რეკლამით ინვესტიციების მოზიდვაში უნდა გამოიხატოს.

საერთაშორისო მენეჯერი განსაკუთრებით უნდა გრძნობდეს საგადასახადო ჩათვლებისა და კრედიტების გამოყენების საჭიროებას და მხოლოდ იქ, სადაც მომგებიანი იქნება, ოპერატიულად იყენებდეს საგადასახადო კრედიტებსაც.

კონკურენტუნარიან საერთაშორისო ბიზნესში, საკუთარი ბიზნესის უპირატესობების საზღვარგარეთული ბიზნესის უპირატესობებით გაფართოებასთან ერთად, ბუნებრივია, საკუთარი ქვეყნის წინაშე მორალური პასუხისმგებლობაც მატულობს. განსაკუთრებულად მაღალზნეობრივ (გააზრებულ, თავაზიან) დამოკიდებულებას მოითხოვს ბიზნესაქტიურობა განსხვავებული რელიგიური მრწამსისა და კულტურული ტრადიციების ქვეყნებში, ვინაიდან, გამოუცდელივით გამოწვეულმა ყოველმა

გაუაზრებელმა მოქმედებამ, განსაკუთრებით, ფარული მონოპოლიების გარემოცვაში, შესაძლოა, სავალალო ზიანი მიაყენოს პოლიტიკურ ურთიერთობებს ქვეყნებს შორის.

საერთაშორისო (გლობალური) მენეჯმენტის მორალური პასუხისმგებლობა, მოქმედების მასშტაბებიდან გამომდინარე, უფლის ობიექტური ნების (ფაქტორის) მართებულად გააზრებას უნდა ეფუძნებოდეს უპირველესად.

ციკლორობის მიუხედავად, კაცობრიობა, საბოლოო ჯამში, ეკონომიკურად ვითარდება და ამის ერთ-ერთი უმთავრესი საფუძველი ადამიანთა საზოგადოების ტექნოლოგიურ-ეკონომიკური მოწყობის ევოლუციაა. აღნიშნულ პროცესებზე, ბუნებრივია, გარკვეული სუბიექტური (მ.შ. სოციალური და ინდივიდუალური) ფაქტორებიც [3] მოქმედებს, მაგრამ სიღრმისეული მიზეზი - ობიექტური ნებაა, რის ახსნასაც, შეძლებისდაგვარი თანმიმდევრობით, ვეცდები ამ მეტად აქტუალურ საერთაშორისო კონკურენციის საკითხზე ჩემს წარმოდგენილ წიგნშიც.

საკითხის განხილვისას, რა თქმა უნდა, ინსტიტუციონალურ საფუძვლებსაც უნდა შევხვით. დირექტიული დაგეგმვის სისტემის ყოფილი ათეისტური სახელმწიფოს დაშლის შემდეგ, ზოგმა „რეფორმატორმა“, საერთაშორისო იმიჯის მოსაპოვებლად, რატომღაც გადაწყვიტა ხელაღებით დაპირისპირებოდა ყველაფერს, რაც კი სახელმწიფოს ახლავს, მ.შ. სახელმწიფო საკუთრებასა და უკვე უპირატესად რეკომენდაციული (ნაკლებდირექტიული) ხასიათის დაგეგმვას. არადა, უფალმა სახელმწიფო იმიტომ შექმნა, რომ თავისი გარკვეული ადგილი ჰქონოდა ყოველთვის. ეკონომიკის განვითარებისა და მსოფლიო მეურნეობაში განსაზოგადოების ხარისხის ზრდასთან ერთად კი, სახელმწიფოს როლიც მნიშვნელოვნად მატულობს (ჩემი მოსაზრებით, ეს როლი გარკვეულ ზღვარზე წონასწორულად გაჯერდება, შემდგომშიც, ბუნებრივად შესაძლო რხევების შესაძლებლობის შენარჩუნებით).

სახელმწიფოს როლი, ბუნებრივია, მატულობს მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესისა და, შესაბამისად, ბიზნესის „ფიქრის სისწრაფით“ განვითარების მოთხოვნებიდან და მოტივებიდან გამომდინარეც [3, 4, 5], ვინაიდან მნიშვნელოვან სფეროებში, მხოლოდ მაღალზნეობრივმა სახელმწიფომ და სახელმწიფოთა საერთაშორისო თანამეგობრობამ

შეიძლება დააფინანსოს ადამიანებისათვის აუცილებელი ძვირადღირებული გრძელვადიანი პროექტები, რასაც მოკლევადიან პერიოდში მოგება არ მოაქვს და კერძო სექტორი არ და ვერც შეხედავს მის დაფინანსებას. არადა, ხშირ შემთხვევაში, შესაძლებელია, რომ საზოგადოებასა და მისი ცხოვრების დონის განმაპირობებელ მეცნიერულ პოტენციალს სწორედ ასეთი დარგები სჭირდებოდეს განსაკუთრებით. მაგალითისათვის, მძიმე და ჯერ-ჯერობით უკურნებელ დაავადებებთან ბრძოლის გლობალური მნიშვნელობის სამეცნიერო-ტექნიკური პროექტები, კოსმოსური კვლევები, სტრატეგიული თავდაცვითი სამხედრო იარაღის წარმოება და სხვა. ამასთანავე, მხოლოდ გონივრული სახელმწიფოებრივი მიდგომის პირობებშია შესაძლებელი წინ აღვუდგეთ მეტად სახიფათოდ მზარდ ფარულ შეთანხმებებსაც ეკონომიკაში.

ზემოხსენებულთან დაკავშირებით, პოსტკრიზისულ მსოფლიოში ეკონომიკის ზნეობრივი და სოციალური ფაქტორების აქტუალობას მისი უკიდურესი მოწინააღმდეგეებიც კი აღიარებენ. შესაბამისად, ჩვენი აზრით, სულ უფრო აქტუალური გახდება ეკონომიკის ქრისტიანული საფუძვლების გააზრება, ვინაიდან, მხოლოდ მატერიალური თვალთახედვით დანახულმა „ეკონომიკურმა კანონზომიერებებმა“ კაცობრიობა ურთულესი პრობლემების ჩიხში შეიძლება შეიყვანოს.

რწმენის საკითხებზე არ კამათობენ და, ჩემი ურყევი რწმენით, აღდგომის სანთლები და ბევრი სხვა სასწაული თვალსაჩინოდ მეტყველებს უფლის არსებობასა და ქრისტიანული საფუძვლების მნიშვნელობაზე, მათ შორის ადამიანების მიწიერი ცხოვრებისათვის უმნიშვნელოვანეს მსოფლიო ეკონომიკაშიც.

პროფესიულად ეკონომიკისა და მართვის საკითხებზე ვმუშაობ უკვე კარგა ხანია და მიღებული გამოცდილებით, ვფიქრობ, ძალზე მნიშვნელოვანი დასკვნა ყალიბდება - უკიდურესად ცუდია, როცა ადამიანს მანიაკალურად უნდა მმართველობა (სხვა ადამიანზე და უფრო მეტიც - ხალხებზე უფროსობა) - ეს ადამიანი ამპარტავანია და, როგორც ვიცით, ძალზე მძიმედ დაისჯება უფლის მიერ, ამიტომაც, ადამიანს მხოლოდ უფლის სიყვარულით კარგ მამასავით (ან დედასავით) უნდა უნდოდეს სხვებზე

უფროსობა და ამისათვის თავდადებაც შეეძლოს - მხოლოდ ასე შეერგება მას მართვისას მიღებული შემოსავალი.

ინტერნეტსა და პერიოდიკაში გამოქვეყნდა ჩემი რამდენიმე შრომა ქრისტიანულ-ინსტიტუციური საფუძვლების მნიშვნელობის შესახებ [3; 4; 5] ეკონომიკის განვითარებისათვის და წარმოდგენილი წიგნების პრინციპული საფუძველი, უპირველესად, უფლის სასწაულებს - ობიექტურ ნებასა და მის კანონზომიერებებს მინდა დავუკავშირო საერთაშორისო პრაქტიკის სხვადასხვა გამოვლინებაში.

გლობალური ეკონომიკის ქრისტიანული საფუძვლების კვლევა ეკონომიკური მეცნიერების ერთ-ერთი პრიორიტეტული მიმართულება უნდა გახდეს. ეკონომიკის სტიმულების მხოლოდ მატერიალური თვალთახედვით გააზრება, როგორც აღინიშნა, არასაკმარისი აღმოჩნდა და სტრუქტურული ფაქტორების გააზრებისას, არასრულფასოვანი ეკონომიკური ზრდის სულიერ მიზეზებზეც უნდა დავფიქრდეთ. გლობალურად, ეკონომიკა მატერიალური დოვლათის წარმოების, განაწილებისა და გადანაწილების სფეროა, თუმცა, აღნიშნული სფეროს სუბიექტური მატერიალური მექანიზმების არასრულფასოვნების გამო, მსოფლიოში ეკონომიკური სიმდიდრის არსებითი ზრდის პერიოდებშიც, მასობრივი პრობლემები რატომღაც მაინც ნარჩუნდება. ამდენად, არ უნდა დაგვავიწყდეს და პროფესიულ (მეცნიერული მიდგომით) დონეზე უნდა გავიაზროთ, რომ საერთაშორისო ბიზნესსაც, როგორც სამყაროს მთლიანად, სულიერი საფუძვლები წარმოშობს. ამჯერად, შევჩერდები ამ საფუძვლების მხოლოდ რამდენიმე მნიშვნელოვან საკითხზე.

ჩემი მოსაზრებით, გლობალური ეკონომიკური ციკლების სასწაულში გარკვეული სპეციფიკა მინდა დავინახო ბუნების (მ.შ., მაგალითად, წელიწადის დროების) ციკლურობასთან (ზუსტ განმეორებადობასთან დღე-ღამისა და ზამთარ-ზაფხულის მონაცვლეობაში, რაც მხოლოდ ზებუნებრივი ძალებით შეიძლება აიხსნას) შედარებით. ეკონომიკურ ციკლებს სრულებით შემთხვევითი სუბიექტები (ადამიანები და არა, ერთი შეხედვით, ზებუნებრივი ძალა) წარმოშობენ, მაგრამ ციკლები მაინც კანონზომიერად ვლინდება - ხანგრძლივ ზრდას გარკვეული ვარდნა მოჰყვება, შემდეგ ისევ ზრდა და ა.შ., მაგრამ ეკონომიკურ ციკლურობას, ბუნების ციკლურობისაგან განსხვავებით, ახასიათებს

არაიდენტური, არამედ საფეხურებრივი განმეორებადობა ახალ (მზარდ) სიმაღლეზე, რაც, კრიზისების მიუხედავად, საბოლოო ჯამში, განსხვავებული ეპოქის ადამიანის ცხოვრების დონის მატებით (გაუმჯობესებით) არის გამოხატული.

თუ ბუნების კანონები ადამიანისაგან დამოუკიდებლად მოქმედებს და ეს ჩვენში გაკვირვებას არ იწვევს, ადამიანთა საზოგადოების საფეხურებრივი ეკონომიკური კანონზომიერებანი ხომ, ერთი შეხედვით, სხვადასხვა ქვეყანაში ადამიანთა სრულებით შემთხვევითი თაობების მიერ ყალიბდება, მაგრამ ეს ასე არ არის - აქაც უფლის ხელი ურევია და, გვინდა თუ არა, მრავალი შემთხვევით სუბიექტის მიერ გამოწვეული და სხვა კრიზისული ციკლების მიუხედავად, საბოლოო ჯამში, ადამიანთა მწარმოებლურობის ზრდის ობიექტური კანონზომიერება, მაგალითისათვის, განუხრელად მოქმედებს, შესაბამისად, ადამიანთა ცხოვრება უმჯობესდება, რაშიც, უფლის ნებით, ერთ-ერთ მთავარ მამოძრავებელ იმპულსად საერთაშორისო კონკურენტული წინააღმდეგობები გვევლინება.

ვფიქრობ, გლობალური ეკონომიკური პროცესების ქრისტიანული საფუძვლების გასააზრებლად ნიშანდობლივია იაპონელი მეცნიერის იამამოტო ჰიროუკეს კვლევაც, რომელმაც, ხანგრძლივი დაკვირვების შედეგად, დაადგინა, რომ გლობალურ მარშრუტებზე გადამფრენი ჩიტების გუნდს, ხშირ შემთხვევაში, მეთაურად ახალდაბადებული ფრინველი მიუძღვის, რომელიც მხოლოდ გადაფრენის წლის ზაფხულში იბადება და, რომელმაც, ბუნებრივია, არ შეიძლება იცოდეს გადაფრენის გზის ახალი პოზიციები და ტრადიციული მარშრუტი, თუმცა ის ამას (მეთაურობას) უშეცდომოდ ახერხებს [3; 4; 5].

გლობალური ეკონომიკური პროცესების ქრისტიანული საფუძვლების გასააზრებლად, ნიშანდობლივია ქრისტიანული შედეგების მაგალითიც (სასწაულმოქმედი ხატები და სხვა სიწმინდეები), მათზე გაწეულ "ეკონომიკურ" (მატერიალურ) ხარჯებთან შედარებით უსასრულოდ დიდ სარგებლიანობას იძლევიან კაცობრიობისათვის და, შესაბამისად, განუსაზღვრელად დიდია მათი ფასი. ბუნებრივია, ადამიანური აზროვნების ფარგლებს სცილდება ბუნებრივი რესურსების გამოყენებისა და მეცნიერულ-ტექნიკურ აღმოჩენების ღვთის ნებით განპირობებული

მაქსიმალური საზღვრის შეცნობა და მიმდინარე მიღწევები ხშირად პარადოქსულ მოვლენებს აფიქსირებს და დიამეტრალურად ცვლის შემდგომი მოქმედების მიზანდასახულობებსაც. ვფიქრობ, გლობალური ეკონომიკისათვის ფასების ფარდობითობასთან, ანუ, ჩემი განსაზღვრებით, მიმდინარე ხარჯებთან შედარებით არსებითად დიდ შედეგიანობასთან (კაცობრიობის გამდიდრებასთან) გვექონდა საქმე, მაგალითისათვის, თანამედროვე კომპიუტერის გამოგონების შემთხვევაში [3; 4; 5].

ალბერტ აინშტაინის ფარდობითობის თეორიის შემთხვევაში, რომელმაც პრაქტიკულად დიამეტრალურად შეცვალა მანამდე არსებული მიდგომები მსოფლიო მეცნიერებაში (რაც დღემდეც ბოლომდე ჯეროვნად ამოუცნობია), განისაზღვრება, რომ მატერიის მასა მნიშვნელოვნად (რ.ლ: უსასრულობამდე) იზრდება სინათლის სიჩქარესთან მიახლოებული დიდი სიჩქარეებით მოძრაობის პირობებში [იქვე].

ფიზიკის ეს აღმოჩენა ატომური ენერჯის განსაზღვრასაც უკავშირდებოდა და, ბუნებრივია, მისდამი ინტერესი საკმაოდ დიდი იყო. სხვა დარგის მეცნიერებაც არანაკლები მნიშვნელობის კვლევებს აწარმოებენ, მაგრამ, ხშირ შემთხვევაში, სხვადასხვა ეპოქებში შეუმჩნეველნი რჩებიან, ისევე, როგორც მრავალი ღვაწლმოსილი (თავდავდებული) სასულიერო მოღვაწე. უდიდეს პატივს მოვაგებ სპორტს და დამსახურებულ სპორტსმენებს, თავად სპორტის დიდი მოყვარული ვარ, მაგრამ უნდა აღვნიშნო, რომ სპორტსმენის საშუალო ანაზღაურება მსოფლიოში დღეს ბევრად აღემატება მეცნიერის შემოსავლებს, რაც თავად სპორტზეც უარყოფითად აისახება. აინშტაინის დარი აღმოჩენები ფიზიკაში და საერთოდ მეცნიერები და მათ შორის მეცნიერ-ეკონომისტების საჭიროება და მნიშვნელობა თუ გადავაფასეთ, საერთაშორისო მენეჯმენტის მხოლოდ პრიმიტიული ანგარიშიანობის არამორსმხედველი და საბოლოოდ დიდი ცდომილებების საგანი გახდება. თუმცა, საერთაშორისო მენეჯმენტის მეცნიერული დისციპლინის დაფასება, ბუნებრივია, არ ნიშნავს, რომ ელემენტარულიდან (მცირე ობიექტები და შედარებით მარტივი შრომის სფეროები) რთულისაკენ საფეხურებს არაკეთილსინდისიერად მოვექცეთ.

სამწუხაროდ, ზოგიერთი თვლის და საკმაოდ მასშტაბურად ცდილობს დაასაბუთოს, რომ საერთაშორისო მენეჯმენტი და ეკონომიკური მეცნიერება საერთოდ

არ არის საჭირო და მნიშვნელოვანი პრაქტიკისათვის. ამ დროს, მეცნიერების სხვა დარგებისადმი უდიდესი პატივისცემის მიუხედავად, მინდა აღვნიშნო, რომ ეკონომიკა უმნიშვნელოვანესი სამეცნიერო დისციპლინაა და ის მეცნიერების ყველა სხვა დარგს განსაკუთრებით სჭირდება.

ჩემი აზრით, ალბერტ აინშტაინი [3; 4; 5] განსაკუთრებული მასშტაბების მსოფლიო გენიოსია, რომელიც, მისი, როგორც შესაბამისი ეპოქის ადამიანის, აზროვნების შესაძლებლობათა ფარგლებში, უპირველესად, უფლის მოქმედებას ხედავდა გენიალურად. მან, არსობრივად შეცვალა რა ნიუტონის კლასიკური მექანიკის მიდგომები, მაინც თავმდაბლად აღნიშნავდა ნიუტონის თეორიის დიდ მნიშვნელობასაც, რომელიც, ფაქტიურად, მხოლოდ მიახლოებას წარმოადგენდა აინშტაინის ფარდობითობის თეორიასთან მცირე სიჩქარეებით მოძრაობის პირობებში. აინშტაინის თეორიის არგუმენტაციით, მასა ისეთივე ფარდობითი სიდიდეა, როგორც სიჩქარე, დრო და მანძილი. ასეთივე ფარდობითია საერთაშორისო ფასიც კონკურენტულ ეკონომიკაში და, ამდენად, მისი მხოლოდ დანახარჯებზე (დროით თუ მატერიალურ) პრიმიტიული დაყვანა, დიდ ცდომილებებთან მიგვიყვანს საბოლოო ჯამში. ამასვე ადასტურებს აღნიშნული მცირე დანახარჯებით შექმნილი სასწაულმოქმედი ხატების შეუფასებელი ზოგადსაკაცობრიო სარგებლიანობისა და დაცვის საჭიროების გააზრებაც.

უფლის მიერ მონიჭებული აბსოლუტური და შედარებითი უპირატესობების შესაბამისად, ის რესურსები, რაც ქვეყანაში უხვადაა და ხარისხიანობითაც გამოირჩევა, საერთაშორისო ბიზნესის არხებით, ბუნებრივია, მეტად უნდა გადიოდეს ექსპორტზე. ამასთანავე, ამ რესურსების დიდი ნაწილი, რომელიც შესაძლებელია და მიზანშეწონილი, რომ გადამუშავდეს ადგილზევე, აქვე უნდა მივცეთ დასრულებული პროდუქციისა ან მომსახურების სახე და ისე შევთავაზოთ უცხოელ პარტნიორებს. ელემენტარულია, რომ ამგვარი ბიზნესით, ქვეყნის სავალუტო შემოსულობები და რეზერვები მეტად გაიზრდება და ადგილზეც მეტი ადამიანი დასაქმდება, რაც მრავალ ეკონომიკურ საკითხს გადაწყვეტს და, საერთო ჯამში, მსოფლიო ეკონომიკაზეც კეთილისმყოფლად იმოქმედებს.

რაც შეეხება იმპორტის მიმართ საზოგადოებაში დამკვიდრებულ გარკვეულ მცდარ საყოველთაო უნდობლობის პოზიციას - მართალია, იმპორტის შემოდინებით, ქვეყნიდან ვალუტა გაედინება, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ იმპორტი არ გვჭირდება. ყველაფერში ერთნაირად კარგები ვერ ვიქნებით და ის, რაც მწვავედ დეფიციტურია ჩვენში, ბაზარი მყისიერად შეამჩნევს და ასეთი იმპორტი გვჭირდება. თუმცა, ბაზარს ახასიათებს ალოგიკური მოვლენებიც და თაღლითებიც მრავლად ბუდობენ აქ. ამდენად, სახელმწიფოს კომპეტენტურმა ხელმა, საჭიროა, დაინახოს „საერთაშორისო“ ბიზნესით იმპორტის ის მიმართულებები, რომლებიც ცდილობს მოტყუებით განდევნოს ადგილობრივი მწარმოებელი ბაზრიდან.

თანამედროვე საქართველოში, მაგალითისათვის, ასეთმა იმპორტმა საყოველთაოდ ცნობილი და აღიარებული ტრადიციული ქართული სოფლის მეურნეობაც კი საგანგაშოდ დაამარცხა. საბაზრო რეფორმების დასაწყისშივე აღვნიშნავდი, რომ ყოფილ ე.წ. „წითელ“ კოლმეურნეობებშიც იყო რაციონალური მარცვალი და კოოპერაციის დადებითი მუხტი (რაც დიდ ინვესტიციებზე უფრო მნიშვნელოვანიც კია). ის აუცილებლად უნდა შეგვენარჩუნებინა ადგილობრივი ბაზრის გადასარჩენად (ადგილობრივ და საერთაშორისო კოოპერაციას სოფლად განვითარებული ქვეყნებიც ხომ უხვად იყენებენ), მაგრამ, მაშინ, გადამღია მხოლოდ „ახლის“ მამიებელი არასპეციალისტების მოქმედებამ. მახარებს, რომ კოოპერაციისათვის სტიმულების მნიშვნელობას ახლა ბევრი გონიერი პროფესიონალი იზიარებს, რომ მხოლოდ ასე შეიძლება აღდგეს ჩვენი სოფლები და ხეებზე და სავარგულებში ხილი არ დაგვიღპეს და ეფექტიანად ავითვისოთ დიდი ხანია მოუვლელი და, ხშირ შემთხვევაში, ფაქტიურად ჯერ კიდევ უპატრონო მიწები, მაშინ, როცა ჯერ კიდევ მოუგვარებელია არსებითი სოციალური პრობლემები - დიდია უმუშევრობა და ბევრია უსახლკარო და უმიწა-წყლო ადამიანი.

ამასთანავე, ძალზე ყურადსაღებია, რომ ახალი ტექნიკის ცოდნის თვალსაზრისით, არაპროფესიონალმა მომხმარებელმა, რომელიც ბაზარზე უმრავლესობას წარმოადგენს, შეიძლება ვერ შეამჩნიოს ის პროგრესული უახლესი ტექნოლოგიები, რომლებიც საერთაშორისო ბიზნესის არხებით მოძრაობს და სოციალურად ორიენტირებულ

ეკონომიკაში მრავალი წლის შემდეგ გამოიღებს სასურველ შედეგს. ამდენად, პროგრესული ტექნოლოგიების იმპორტის ბიზნეს-გარემო და რაციონალური გამოყენება სახელმწიფოსა და კერძო მენეჯმენტის ერთ-ერთი უმთავრესი პრიორიტეტი უნდა გახდეს.

საგადასახადო ტვირთი და მენეჯერული ხარჯების

ოპტიმალური მინიმიზება

როგორც ცნობილია, მიწოდების თეორიის მიხედვით, ფინანსური შემოსავლების არსებითი მატებისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა გადასახადების (შესაბამისად, ხარჯების) ზომიერებას ენიჭება, რაც გადასახადების გარკვეულ ოპტიმალურ დონეში უნდა გამოიხატოს შემოსავლებთან მიმართებაში. ა. ლაფერის აზრით, ეს ზღვარი დაახლოებით ქეინზის 20%-იან და დესტენის 40%-იან ზღვარს შორისაა, ფრიდმანის აზრით, აღნიშნული დონე 25% უნდა იყოს, ფელდსტეინის – 42%, გეფარდტის – 30–35% [3; დანართი, ნახატი N8]. ჩვენი აზრით, სახელმწიფო და კერძო სექტორების წონასწორული არამონოპოლიური პირობების შესაქმნელად, ხსენებული დონე 50%-ს არ უნდა აღემატებოდეს და 30–50%-ის მახლობლობაში უნდა ვარიერებდეს, თუმცა, მიზანშეწონილია, ყველა მეწარმეს და მ.შ. პროგრესულ ახალგაზრდა დარგებსა და მცირე და საშუალო მეწარმეებს პერიოდულად მნიშვნელოვანი შეღავათები და გარკვეული საგადასახადო არდადეგებიც (ე.წ. ბიზნესინკუბატორებისა და სასათბურე თავისუფალი ზონების მომრავლებით) მიენიჭოს, განსაკუთრებით, კრიზისულ პერიოდებში.

მენეჯერული საქმიანობა საერთაშორისო ბიზნესის ყველა სფეროს უწევს ზედამხედველობას და, ამდენად, მის შესაფასებლად როგორც ორგანიზაციის კრებსითი ფინანსურ-ეკონომიკური მაჩვენებლები უნდა გამოვიყენოთ, ასევე, უშუალოდ მენეჯმენტში დასაქმებული მენეჯერების და მ.შ. ყოველი მენეჯერის შედეგებსა და შედეგიანობას გავუწიოთ მონიტორინგი. როგორც ცნობილია, საერთაშორისო ბიზნესის მენეჯერული ხარჯები წარმოებისა და მომსახურების სფეროს ობიექტის სხვადასხვა საამქროს, განყოფილების, ლაბორატორიისა თუ სამსახურისათვის ზედნადებ (საერთო)

ხარჯებს წარმოადგენს და გონივრულად გახარჯული ეს ზედნადები ხარჯები მნიშვნელოვანწილად განაპირობებს მთელი ორგანიზაციის გამართულ ფუნქციონირებას.

თანამედროვე ეპოქაში, სწორედ ზედმიწევნით გადიდებული მენეჯერული და ტრანზაქციული ხარჯების რაციონალურ მინიმიზებაში (ხარჯების მაქსიმუმ მესამედამდე) ვხედავ ბიზნესის კონკურენტუნარიანობის ამაღლების ერთ-ერთ მთავარ რეზერვს. ამასთანავე, მენეჯმენტი მეტად ინდივიდუალური (განსწავლული) უნდა გახდეს და უნდა ფლობდეს ფარული მონოპოლიების აღმოჩენისა და მათთან ურთულესი ურთიერთობის ხელოვნებას. სხელმწიფოს კი ყველაზე მეტი განსწავლულობა მართებს, მ.შ., მაგალითისათვის, საქართველოში, რაც შეიძლება სწრაფად უნდა გაუქმდეს ექსპორტის შენიღბული ნულოვანი განაკვეთი, რომელიც სუსტი მწაარმოებლური ბაზის პირობებში, პირიქით, ტვირთად აწევს ქვეყანას, ვინაიდან, რესურსების გადინებასა და მათ გაძვირებული მზა პროდუქციის იმპორტის სახით შემოდინებას აძლევს სტიმულს მხოლოდ. უსწრაფესი ტექნიკური რევოლუციის ეპოქაში, გადასახედია საამორტიზაციო პოლიტიკაც, რომელიც თანაბარ პირობებში აყენებს კონკურენტულ და არაკონკურენტულ ტექნიკას.

მთლიანი ხარჯების შემცირება საერთაშორისო ბიზნესის კონკურენტუნარიანობის ამაღლების, მოგების ზრდისა და ზოგადად ფინანსური მდგრადობის მნიშვნელოვანი ფაქტორია, თუ ხსენებული შემცირება წარმოებული დოვლათის (სიკეთის) ხარისხის შენარჩუნების (ან გაუმჯობესების) და, შესაბამისად, რეალიზაციის მატების ტენდენციების თანმხლები იქნება.

ხარჯების შემცირების საფუძველზე შემოსავლების მატება და საერთო ფინანსური მდგომარეობის გაუმჯობესება, ბუნებრივია, ზრდის სტრატეგიული ალიანსების ფინანსურ ავტონომიურობას და ქმნის საფუძველს ფინანსური რესურსების შიგა (გაუნაწილებელი მოგება, ამორტიზაციის ანარიცხები, საზოგადოების კაპიტალი და სხვა) და გარე (კრედიტი, ლიზინგი, ფაქტორინგი და სხვა) წყაროების გონივრული

გამოყენებისა და გრძელვადიანი და მოკლევადიანი ინვესტიციების ეფექტიანი მოზიდვისათვის.

როგორც ცნობილია, საერთაშორისო ფინანსების მოძრაობა ერთგვარი სისხლის მიმოქცევაა მსოფლიოს ეკონომიკურ ორგანიზმში და ის, საბოლოო ჯამში, უნდა ემსახურებოდეს მსოფლიოს მოსახლეობის ჯანსაღ (ხარისხიან) აღწარმოებასა და წარმოების (მომსახურების) გონივრულ ზრდას.

საერთაშორისო ბიზნესის მონიტორინგის პროცესში დიდი მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს ადგილობრივი სპეციფიკის სრულად გათვალისწინებას ორიგინალური და მრავალფაქტორული მიდგომების გამოყენებით. ხშირია შემთხვევები, როცა სუბიექტს არსებითი ეკონომიკური პოტენციალი გააჩნია, მაგრამ არაეფექტიანი ფინანსური პოლიტიკით ვერ ხერხდება ამ პოტენციალის საკადრისად გამოყენება. არის შემთხვევებიც, როცა სხვა გამოცდილების მექანიკურად გადმოტანა ვერ იძლევა სასურველ შედეგს ახალ პირობებში. ამდენად, ყოველივე აღნიშნულს ყოველთვის დასაბუთებული ეკონომიკური განხილვა უნდა უსწრებდეს და ექსპერიმენტი მცირე პირობებში უნდა ჩატარდეს და არა საერთაშორისო ბიზნესის მთელ ობიექტზე.

საერთაშორისო ბიზნესზე სხვადასხვაგვარი ზეწოლის თანამედროვე შემცირების კონტექსტში, ვფიქრობ, საერთაშორისო პრაქტიკისათვის მიმზიდველი და სამაგალითო გახდება საქართველოს საგადასახადო კოდექსით გათვალისწინებული შემდგომი გამარტივებები და შემცირებები (ოღონდ მეტად გააზრებული). ბუნებრივია, შემცირებული გადასახადები ხარჯების შემცირებას განაპირობებს და სტიმულს მისცემს ბიზნესის თავისუფლებასა და ინოვაციური მეწარმეობის განვითარებას.

საერთაშორისო ბიზნესისათვის განსაკუთრებით ნიშანდობლივია, რომ მხოლოდ არგუმენტირებული დაგეგმვის საფუძველზე უზრუნველყოფილი ხარჯების შემცირება უზრუნველყოფს ეკონომიკურ აღმავლობასა და კადრების მაღალი პროფესიონალიზმის მიღწევასა და შენარჩუნებას. არგუმენტირებული გეგმები ფინანსების განკარგვის საფუძველი უნდა იყოს და არა თაროზე შესანახი ტვირთი, როგორც ეს ტენდენცია 20-25 წლის წინ ჩამოყალიბდა პოსტსაბჭოთა სივრცეში. უფრო მეტიც, ზოგან (მ.შ. ბიზნესში)

ფაქტიურად საერთოდ შეწყდა ასეთი გეგმების მომზადების პრაქტიკა, რაც, რეკომენდირებულია, დაუყოვნებლივ გამოსწორდეს.

მწვავე ეკონომიკურმა პრობლემებმა მსოფლიოში ფინანსების მონიტორინგშიც ახალი მიდგომების აუცილებლობა განაპირობა. მიმდინარე საერთაშორისო ეკონომიკური კრიზისი უკვე იმ ახალ პირობებში გამწვავდა, როცა ფაქტიურად აღარ არსებობს ეკონომიკურად პოლარულად დაპირისპირებული ე.წ. კომუნისტური და კაპიტალისტური მიდგომები. მაშასადამე, ამ უმძიმესი კრიზისის მიზეზები უკვე კაპიტალისტური ურთიერთობების წიაღშიც უნდა ვეძიოთ. ახალი ეკონომიკური ურთიერთობები უნდა ეფუძნებოდეს არამონოპოლურ წონასწორობას რეგულირებისა და თვითრეგულირების მექანიზმების თანაარსებობაში, მ.შ., როგორც ეკონომიკურად განვითარებულ ქვეყნებში, ასევე, განვითარებად და უღარიბეს პირობებში, სადაც ეტაპობრივად და შესაძლოდ სწრაფოდ უნდა იქნეს დაძლეული ხარჯტდევადობის პრობლემები.

რეგულირებისა და თვითრეგულირების ხსენებული მექანიზმებიდან ერთიც საჭიროა და მეორეც (თანაბრად ან მეტ-ნაკლები გარდამავალი უპირატესობებით) და მათი სრულფასოვანი მონიტორინგი და კონკურენცია უფრო სასურველ შედეგს მოგვცემს. სამწუხაროდ, ექსტრემალური მართვის (უკიდურესად რეგულირების ან უკიდურესად თვითრეგულირების) აპოლოგეტები ვერ ხვდებიან, რომ ობიექტური კანონზომიერებაც განსაზოგადოებისაკენ მიგვაქანებს, მაგრამ ეს განსაზოგადოება არ უნდა იყოს უსასრულო, ვინაიდან, კერძო ინტერესის სრული იგნორირება დაუშვებელია. მაშასადამე, აუცილებელია ეკონომიკაში მონიტორინგისა და მართვის ახალი სისტემების შექმნა და მისი მუდმივი სრულყოფა. სამწუხაროდ, ამას უნებლიედ ეწინააღმდეგებიან ზოგიერთი კონსერვატორები.

მაგალითისათვის, აშშ-ში, როგორც ყოფილმა პრეზიდენტმა ბ. ობამამ, ასევე, ახლადარჩეულმა პრეზიდენტმა და უკვე მაღალპროფესიონალმა ეკონომისტმა დონალდ ტრამპმა უმნიშვნელოვანესი ეკონომიკური რეფორმები შესთავაზეს მოსახლეობასა და კონგრესს (ეს ერთ-ერთ საწყის მნიშვნელოვან ნაბიჯად შეიძლება ჩაითვალოს ჩვენი ხსენებული მიდგომის განხორციელებისათვისაც. აშშ-ში და სხვაგანაც, შესაძლებელია,

სხვადასხვა დროს ცდებიან კიდევ, მაგრამ ამ შემთხვევაში აბსოლუტურად მართებული გზებია შემოთავაზებული), თუმცა, პრეზიდენტებსაც კი ეწინააღმდეგებიან საკმაოდ მრავალრიცხოვანი გუნდებით. ვფიქრობ, პოლიტიკურ კულტურას მსოფლიოში დღეს გარკვეული კრიზისული პერიოდი უდგას, მაგრამ, მწამს, რომ ეს გამოსწორებადია. უსაგნო გაუგებრობები ხშირად დიდ დროს გვაკარგვინებს რეფორმების გატარებისას და მნიშვნელოვან საერთო ეკონომიკურ დანაკარგებსაც განაპირობებს. ამდენად, უცილებელია კონკრეტულ გზებზე წინასწარი პროფესიული მსჯელობები, ხოლო აკვიატებული წინააღმდეგობები, თავის გამოჩენის მიზნით, მეტად საზიანოა.

საერთაშორისო მენეჯმენტის მაღალპროფესიული მონიტორინგისათვის ძალზე ხელისშემშლელია, რომ ზოგიერთი ზემოხსენებული კონსერვატორი პოლიტიკოსი საუკეთესო პირობებს უქმნის კრიზისის მაპროვოცირებელ დესტაბილიზაციის პროცესებს სხვადასხვა ქვეყნებში, რაც მათ გარკვეულ სარგებელს აძლევს საბოლოო ჯამში. საერთაშორისო პრაქტიკა გვაჩვენებს, რომ საკმაოდ ხშირია მაგალითები, როცა ასეთი პოლიტიკოსები უზრუნველყოფენ (ყდიან ან არიგებენ დემპინგურად უფასოდ) სხვადასხვა გავლენებს – თანამდებობებს, ტიტულებსა და დიპლომებს ადამიანებზე, რომლებსაც საერთოდ არ აინტერესებთ ხალხის მომავალი და თავიანთ კონკრეტულ საქმეში (სპეციალობაში) არაფერი გაუკეთებიათ.

ფინანსური მოხვეჭის გაუაზრებელმა ინსტიტუტმა არავის უნდა დაავიწყოს, რომ ადამიანის ფესვები უფლიდან მოდიან და ყოველთვის უნდა ვეცადოთ ისინი გონივრული საქმეებით ვაძლიეროთ და ვამრავლოთ. მხოლოდ სულიერი სიმტკიცე თუ გადაგვარჩენს ფარულ ეკონომიკურ პრობლემებთან ბრძოლის ურთულეს საქმეში. უნდა ვიცოდეთ, რომ ახალი ეკონომიკური მიდგომების (საერთო ჯამში, ახალი ეკონომიკური სისტემის) გავრცელება მყისიერად მსოფლიო მასშტაბებით ვერ მოხერხდება და ეს უშუალოდ ჩვენი პროფესიული მოვალეობის სწორად გააზრებით უნდა დავიწყოთ. საბედნიეროდ, ჩვენს ქვეყანაში უხვად გვყავს ნიჭიერი პროფესიონალები, როგორც წარმოების მეცნიერებატევად ტექნიკურ დარგებში, ასევე მათთან მჭიდროდ დაკავშირებულ მომსახურების სექტორებშიც.

ეკონომიკური ნახტომები კონკურენტული მენეჯმენტის პირობებში

გონივრული მენეჯმენტის პირობებში, ფინანსური მონიტორინგის წარმოებისა და მოსალოდნელი ტენდენციების კორექტირებისას, გასათვალისწინებელია დადებითი გამოცდილებების რეალობა, რომ ამერიკული, დასავლეთ-ევროპული და ახლა უკვე ჩინური ეკონომიკა მნიშვნელოვნად გაიჭრა წინ. ისიც გასათვალისწინებელია, რომ ეკონომიკა ძალზე ინერციულია და წელიწადში მაქსიმუმ 10–15 პროცენტით შეიძლება გაიზარდოს, ისიც მხოლოდ პოსტკრიზისული დასუსტების ფონზე. მძლავრი ეკონომიკები და საერთაშორისო კომპანიები 1–5 პროცენტსაც ჯერდება და აღნიშნულს სასარგებლოდ იყენებს მსოფლიო ეკონომიკაში წამყვანი როლის შესანარჩუნებლად. ზემოხსენებული არ ნიშნავს, რომ ქართული ბიზნესის ადრინდელი ჩამორჩენა და მისი რეალური ჩართულობის პრობლემა საერთაშორისო ბიზნესში დაუძლეველი სენია. იმედია, დაწყებული რეფორმები არ შენელებს უახლოეს 10 წელიწადში, რაც ეკონომიკის საფუძვლის ჩაყრის წარმატებით დასრულებისათვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იქნება. სამაგალითოდ გასათვალისწინებელი ე.წ. აზიური ვეფხვის – სამხრეთ კორეის ფენომენიც. ეს უღარიბესი ქვეყანა, არსებითი დასავლური დახმარებისა და ადგილობრივი ორიგინალური ნიჭიერების შეხამებით, სუპერმოწინავეებში აღმოჩნდა ისტორიისათვის ხანმოკლე - სულ რაღაც 5–7 წელიწადში. სამაგალითოდ და ძალზე საინტერესოა სინგაპურის, მალაიზიის, გაერთიანებული ემირატებისა და თავისუფალი და მეტად გამჭვირვალე ზონალური მოწყობის შედეგიანი მექანიზმები (მსოფლიოში საკმარისადაა პროგრესული მექანიზმების გამოყენების უშედეგო მცდელობებიც), რომლებიც არსებითად მზარდი პერსპექტივებით გამოირჩევიან. დასავლურ ფინანსურ დახმარებაზე გარკვეულწილად დამოკიდებულების მიუხედავად, დასახელებული სხვადასხვა მასშტაბის რეგიონები პროვინციული მიმბაძველობით არ კმაყოფილდებიან და საინტერესო ორიგინალური მიდგომებით თავადაც გამდიდრდნენ და მიმზიდველნიც გახდნენ დასავლელი პარტნიორებისათვის.

ჩემი დაკვირვების შედეგებიდან გამომდინარე, კონკურენტული (კომპეტენტური) მენეჯმენტის პირობებში, განსაკუთრებით იზრდება ეკონომიკურ ზრდის ტემპები. ამდენად, საერთაშორისო კონკურენციისა და ეფექტიანობის საკითხების შესწავლა, საკმაო ხანია, ჩემი დიდი ინტერესისა და დაკვირვების საგანს წარმოადგენს, რაც პოლიტიკური და ეკონომიკური სტაბილიზაციის პროცესების მხარდასაჭერად, ობიექტური კანონზომიერების სახით გამოვაქვეყნე ევროკავშირის ფორმულირების ჩემს განვავითარებასთან ერთად, რომელიც სპეციალისტთა უმნიშვნელოვანეს საერთაშორისო წრეებში იქნა აპრობირებული.

საერთაშორისო ეკონომიკური კონკურენციის ძალის ინტეგრალური მოქმედების შეფასებისათვის, როგორც კონკურენციის საკითხებზე კვლევის დასაწყისშივე შევიმუშავე და გამოვაქვეყნე [5; 22], თავდაპირველად მიზანშეწონილია განისაზღვროს კონკურენციის ძალის ორი ინდექსი: პირველი ინდექსი $I_1 = U/R_1$, სადაც U – ერთგვაროვანი პროდუქციის (მომსახურების) საერთაშორისო ბაზრის ტევადობაა (მთლიანი წარმოება ან გაწეული მომსახურება), R_1 კი – ხსენებულ ბაზარზე ყველაზე მსხვილი მიმწოდებლის (შესაძლოა, პოტენციური მონოპოლისტის) წარმოებისა ან მომსახურების ოდენობა; მეორე ინდექსი $I_2 = U/R_2$ სადაც R_2 – არარეალიზებული წარმოება ან მომსახურებაა, რომელიც, ძირითადად, მოთხოვნილებებთან და მოთხოვნასთან შეუსაბამო დაბალხარისხიანი ან, პირიქით, ზედმეტად ძვირადღირებული (სუპერფემენბელური) ან მონოპოლიურად გაძვირებული არასაჭირო (ჭარბი) წარმოების ან უშედეგო მომსახურების ოდენობაა, რაც, შესაძლებელია, გამოწვეული იყოს შედარებით დაბალი კვალიფიკაციის კადრებისა და დაბალი ტექნიკური დონის აპარატურის არსებობითაც, ასევე, სხვა გაუთვალისწინებელი ან მოულოდნელი გარემოებებით.

კონკურენციის ძალის კომპლექსური აუდიტისათვის, მიზანშეწონილია ე. წ. ინტეგრალური კოეფიციენტით მონიტორინგიც:

$$K = N \times I_1 \times I_2,$$

სადაც N – საერთაშორისო ბაზარზე წარმოდგენილი ბიზნეს-სუბიექტების საერთო რაოდენობაა.

ზოგადად, თუ რამდენი უნდა იყოს **N**, **I1** და **I2** და, შედეგად, **K**, დაკვირვება უნდა, როგორც ქვედა, ასევე, ზედა ზღვარის მიმართულებებით, ბაზრის მეცნიერებატევადობისა და სხვა სპეციფიკური გარემოებებიდან გამომდინარე. საჭიროა, გავითვალისწინოთ ბუნებრივი მონოპოლიების შესაძლო არსებობაც ზოგიერთ სუპერმეცნიერებატევად დარგსა და ქვედარგში, მ.შ. მსხვილ ენერგეტიკაში, კოსმოსური და მორფოლოგიური სადამკვირვებლო აპარატურის სისტემებში, მსხვილ მეტალურგიულ, მანქანათმშენებელ და ქიმიურ ინდუსტრიაში, რომლებიც მცირე ქვეყნებსა და რეგიონებში, ბუნებრივია, მრავლად ვერ იქნება და საერთაშორისო და შიდა სახელმწიფო მეთვალყურეობას, მხარდაჭერასა და რეგულირებას მეტად საჭიროებს.

როცა კონკურენტულობის ხარისხის შეფასების სხვადასხვა მაჩვენებელი არასასურველ დონეებზე ფიქსირდება, აშშ-ში და ზოგიერთ სხვა განვითარებულ ქვეყანაში ანტიმონოპოლიური განგაშიც ტყდება. ერთ-ერთი ასეთი უმნიშვნელოვანესი მაჩვენებელი (ჰერფინდალ-ჰირშმანის ბაზრის კონცენტრაციის ინდექსი HHI) შემოთავაზებულია განისაზღვროს, როგორც ბაზარზე ყველა მოქმედი მიმწოდებლის წილთა კვადრატების ჯამი, რომლის მიხედვით, საუკეთესო მინიმალური ზღვარის შემთხვევაში, უმსხვილესი ფირმის წილმა მთელი ერთგვაროვანი ბაზრის მესამედს არსებითად არ უნდა გადაამეტოს, რაც თითქმის ემთხვევა ჩვენი **I1** ინდექსის მოთხოვნას. მიმაჩნია, რომ ჰერფინდალ-ჰირშმანის ინდექსით ბაზარზე დაკვირვება უნდა გაგრძელდეს, მაგრამ მისი პრიორიტეტულ (უნივერსალურ) მეთოდად მიჩნევა დაუშვებელია.

ზოგადთეორიული პრინციპების სახით, შესაძლებელია განვაზოგადოთ, რომ, რაც უფრო მეტია ერთგვაროვანი პროდუქციის (ან მომსახურების) საერთაშორისო ბაზარზე საერთო მიწოდება და მიმწოდებელთა რაოდენობა და ნაკლებია უმსხვილესი მიმწოდებლის (შესაძლოა, მონოპოლისტის) მიწოდება და არარეალიზებული პროდუქციის საერთო ოდენობა, მით მეტია საერთაშორისო ეკონომიკური კონკურენციის ძალის მნიშვნელობა და, შესაბამისად, უფრო თავისუფალია ხსენებული ბაზარი. შემოთავაზებული ეკონომიკური კონკურენციის პირობითი თეორიული

კანონით შესაძლებელია ეკონომიკურად განვითარებული ბაზრების თავისუფლების ხარისხებიც შევაფასოთ, ოღონდ რაციონალური ზღვარის გათვალისწინებით, რომლის შემდეგ, კონკურენციის ძალა შეიძლება იზრდებოდეს, მაგრამ ეფექტიანობა მცირდებოდეს.

არარეალიზებული პროდუქციის სიჭარბე მიგვანიშნებს, დაბალი ფინანსური ტევადობის ბაზარზე იმ მონოპოლიების არსებობაზეც, ვინც ადვილად (არაკეთილსინდისიერად) მოიპოვა მონოპოლია ან მონოპოლიური მდგომარეობის ნიჭიერად მიღწევის შემდეგ, როგორც მონოპოლისტი, ზედმეტად ზრდის ფასებს მონოპოლიური ზემოგების მიღების მიზნით. ასეთი სიტუაცია მსხვილ საერთაშორისო ბაზრებზე იშვიათად შეიმჩნევა, თუმცა, აქ, მეტწილად არაკეთილსინდისიერ ფარულ ან ლეგალურ შეთანხმებებთან გვაქვს საქმე.

გასათვალისწინებელია გარემოებაც, როცა არარეალიზებული პროდუქცია შესაძლებელია ეკონომიკური ციკლის აღმავლობის ფაზის შედეგად ჭარბწარმოების კრიზისების დროსაც აღმოცენდეს და ამ შემთხვევაში მონოპოლიების ბრალეულობა შეიძლება ნაკლები ან საერთოდ არ იყოს. ასეთი ჭარბწარმოების დროს წარმოების ოდენობა სტიქიურად ზედმიწევნით გაზრდილია, მაშასადამე, წარმოების მატების დონეც დაკვირვებას და ოპტიმიზებას საჭიროებს საერთაშორისო მენეჯმენტის მხრიდან.

საერთაშორისო ეკონომიკური კონკურენციის შეფასების დიდი მნიშვნელობის ხაზგასმისათვის, აღვნიშნავ, რომ ჩემს ადრინდელ კვლევებში ავსახე და, შემდგომი განვითარების მიზნით, შემდგომ შრომებში საუბარი მქონდა ფიზიკოსი გეორგ ომის ე. წ. დენის ძალის კანონზე, რომელიც, სიზმრად სასწაულებრივი ხილვის შედეგად, ე. წ. ეკონომიკური კონკურენციის კანონის ინდექსებშიც გამოიხატა. ჩემთვის პირადი სასწაულია და მორიგი ხილვის შემდეგ, ეს ინდექსები მათემატიკოსი მარტინ ომის ოქროს პროპორციას დაუკავშირდა.

ქეინზისა და ფილიფსის მიმდევართა უხვი თეორიული მემკვიდრეობის განზოგადებისა და თანამედროვე რეალების გათვალისწინებით, დამატებითი გრაფიკული ინტერპრეტაციების საფუძველზე, შესაძლოდ სრულფასოვანი

კონკურენციის შემთხვევაში, უმუშევრობის შემცირება ინფლაციის შემცირების პარალელურადაც შეიძლება მიმდინარეობდეს. ჩვენი შეფასებებით [3; 4; 5], ფილიფსის მრუდის მიხედვით, ინფლაციის გარკვეული ზრდა უმუშევრობის შემცირებას მხოლოდ ზოგიერთ მოკლევადიან პერიოდში შეიძლება იწვევდეს, როცა კონკურენციის ინდექსები რაციონალური საზღვრების ფარგლებში მერყეობს.

მართალია, ფასების მატება მეტი ხელფასების გაცემის საშუალებას იძლევა, რაც მოჩვენებით ზრდის დასაქმებას, მაგრამ ასეთი მატება ჩვენი მიზანი არ შეიძლება იყოს. ფასი უკეთესი ხარისხის პროდუქციაზე მეტია, მაგრამ მისი გადაჭარბებული ზრდა მხოლოდ და მხოლოდ მონოპოლიებისა და ფარული ბიუროკრატიული შეზღუდვების არსებობაზე მიგვანიშნებს. საბაზრო ნაკადებისა და ადამიანების მოძრაობაზე ასეთი შეზღუდვების შესაძლო მინიმიზება და კონკურენტული გარემოს არსებობა ეკონომიკაში ფასების გამოთანაბრებასა და წონასწორობას უზრუნველყოფს, რაც სიმდიდრის ხელოვნური ზეპოლარიზებისა და სიღარიბის შემაკავებელია.

კონკურენციის დაბალი ინდექსები სწორედ ყველაზე მეტად არაკომპეტენტურ და, შესაბამისად, კორუფციისკენ მიდრეკილებად კადრებს შეიძლება აწყობდეთ. კონკურენცია არ „იკბინება“, ის ეხმარება ადამიანებს მასობრივ დასაქმებაში, მაგრამ სწორედ კორუმპირებული ადამიანების მცდელობებით, ისეთი "კონკურენტული" პირობებიც ვრცელდება, რომ ადამიანები კომპლექსდებიან და ფრთხილობენ ასეთ არარეალურ კონკურსებში მიიღონ მონაწილეობა.

საერთაშორისო ბიზნეს-სუბიექტის მმართველი რაც არ უნდა გამჭრიახი და შორსმხედველი სტრატეგი იყოს, თუ ბაზარი მონოპოლიზებულია და კონკურენციის პირველი ინდექსი 2-ზე დაბლა ეშვება, მმართველის ქმედებები სტაბილური შემოსავლებისა და ადეკვატური მოგების მომცემი ვერაფრით ვერ იქნება. მარკეტინგიც, როგორც ბაზარზე ადამიანთა საზოგადოებისა და კონკრეტულად ყოველი ადამიანის მოთხოვნილებებისა და მოთხოვნების შემსწავლელი პროფესია, რაც არ უნდა მაღალპროფესიული იყოს, ვერაფერს მოახერხებს, თუ ბაზარი მონოპოლიზებულია და მონოპოლისტი დიდ გავლენას ახდენს ფასების დონეზე.

კონკურენტულ ბაზარზე კი, განსაკუთრებით, როცა პირველი ინდექსი 5-ს აჭარბებს ზომიერ საზღვრებამდე, ფასები ვერც მონოპოლიურ კარნახს ექვემდებარება ზრდის მიმართულებით და ვერც შენიღბულად მცირდება, რის შედეგადაც, გონივრული მარკეტინგული არგუმენტები და ზომიერი რეკლამა მაქსიმალურად უზრუნველყოფს კონკურენტული საერთაშორისო ბაზრების პოტენციალის ზღვრულ ამოქმედებასა და მატერიალური მარაგებისა და საქონლისა და მომსახურების შესაძლოდ ეფექტიან გადაადგილებას.

ჩვენი კვლევის შედეგებმა აჩვენა, რომ, სადაც მეტია კონკურენციის ჩვენი ინდექსები, ძირითადად ფიქსირდება საერთაშორისო კონკურენციის მაღალი ეფექტიანობაც (შედეგიანობა), რაც, ჩემი აზრით, უნდა გამოიხატებოდეს შემდეგი მაჩვენებლების ზრდაშიც:

- 1) შრომის ნაყოფიერების ზრდის ტემპის თანაფარდობა (წინსწრება) ფონდშიარალების ზრდის ტემპთან შედარებით, რაც (წინსწრება) ფონდუკუგების ზრდასაც განაპირობებს;
- 2) ექსპორტის დონის თანაფარდობა მის საუკეთესო დონესთან რეტროსპექტივაში (ანუ, მაქსიმალურ პოტენციურ შესაძლებლობებთან);
- 3) რობოტების, ავტომატური და ნახევრადავტომატური მოწყობილობის რაოდენობის თანაფარდობა ტექნიკის საერთო რაოდენობასთან ფინანსურ გამოხატულებაში (ეკონომიკურ-ფინანსური აუდიტი);
- 4) წმინდა ფინანსური შემოსავლების ზრდის თანაფარდობა ხარჯების ზრდასთან;
- 5) წმინდა ფინანსური შემოსავლების თანაფარდობა მენეჯერულ ან ტრანზაქციულ ხარჯებთან, რაც გამორიცხავს შემოსავლების ხელოვნურ ზრდას ხარჯების „გაბერვის“ შედეგად და პასუხიმგებლობას უშუალოდ მენეჯმენტს აკისრებს.

ზემოაღნიშნული მაჩვენებლები, ჩემი აზრით, საუკეთესოდ ავლენს საერთაშორისო კონკურენციის ეფექტიანობას, რაც ვლინდება, როგორც მაკრო, ისე მიკრო დონეებზე და აღნიშნული ეფექტიანობისათვის, უპირველესად ყოვლისა, პასუხისმგებელი იქნებიან

საერთაშორისო თანამეგობრობა (მ.შ. საერთაშორისო ანტიმონოპოლიური სააგენტოს შექმნის მიზნით, აუცილებელია გაეროს რეფორმირება), აგრეთვე, სახელმწიფოთა მთავრობებიც, რომლებსაც, როგორც ვნახეთ, დამოუკიდებლად არ შესწევთ უნარი გაუმკლავდნენ ფარულ უმზაკვრეს საერთაშორისო მონოპოლიებს.

საერთაშორისო და ადგილობრივი კონკურენციის (შესაბამისად, მონოპოლიების) შეფასების მრავალი საინტერესო მეთოდი არსებობს მსოფლიოში, თუმცა ეს მეთოდები, ბუნებრივია, როგორც აღინიშნა და თვალსაჩინოდ ვლინდება საერთაშორისო კრიზისებიდან, სრულად ვერ ითვალისწინებს ვერც საკუთარ და ვერც ჩვენს სპეციფიკას. მაშასადამე, შესაძლებელია დარწმუნებით დავასკვნათ, რომ, საჭიროა აღიარებული მეთოდების ბაზაზე სხვადასხვა გონივრული ხერხისა და მექანიზმის კომპლექსური გამოყენება, მ.შ. კონკურენციის ეფექტიანობის შესაფასებლად.

თუ კეთილსინდისიერი მეწარმე თავისი ნიჭიერებით (უნარით) ხდება მონოპოლისტი საერთაშორისო ბაზარზე (სტივ ჯობსისა და ბილ გეთის უნიკალური მაგალითები), ანტიმონოპოლიური ორგანო, არავითარ შემთხვევაში არ უნდა უშლიდეს მეწარმეს შემდგომშიც გამოავლინოს თავისი წარმატებული უპირატესობა, მაგრამ ის, ამ შემთხვევაში, სიფრთხილით უნდა აკვირდებოდეს მონოპოლისტს, რომ მონოპოლიურმა უპირატესობამ არ დააზიანოს ბაზარი და არ გამოიწვიოს შესაბამისი პროდუქციისა და მომსახურების ზედმიწევნით გაძვირება ან ხელოვნური დეფიციტი და ბაზარზე დიქტატორული პირობების კარნახი.

საერთაშორისო ბაზრის კონკურენტულობის დონის კრიტიკულად გააზრებისათვის დავსვათ კითხვა - რომელია უფრო მნიშვნელოვანი, მაღალკონკურენტული ბაზარი გვექონდეს თუ ტექნიკური პროგრესით დაწინაურებული წარმოებისათვის ვიზრუნოთ. ბუნებრივია, ორივე მნიშვნელოვანია ცხოვრების დონის ამაღლებისათვის, მაგრამ მაინც, რომელია უფრო მნიშვნელოვანი?

წარმოვიდგინოთ სიტუაცია, როცა რომელიმე ქვეყანაში დიდი მეცნიერული აღმოჩენის წყალობით ტექნიკურ პროგრესში ნახტომისებური (რევოლუციური) წინსვლის საშუალება გვეძლევა, მაგრამ ეს აღმოჩენა ბოროტ მონოპოლისტს ჩაუვარდა

ხელში, რომელიც მხოლოდ მონოპოლიური მოგების მიღებაზე ფიქრობს. ბუნებრივია, ასეთ შემთხვევაში, საერთო კეთილდღეობის გაუმჯობესება უმნიშვნელო იქნება აღმოჩენის მასშტაბებთან შედარებით, ხოლო უარეს შემთხვევაში, შესაძლოა, რეაქციული გამოვლინებების ეპოქაც დაუდგეს კაცობრიობას.

ახლაკი, მეორე სიტუაცია განვიხილოთ. თუ ქვეყანაში მაღალ-კონკურენტული ბაზარია, ბუნებრივია, აქ ტექნიკური პროგრესის განმავითარებელ დარგებსაც ეძლევათ სტიმულები და ნიჭიერებაზეც განსაკუთრებით მაღალი მოთხოვნაა. აქ ტექნიკური ინფორმაციის მოპოვების გარემო მაქსიმალურად გამჭვირვალეა და მისი განვითარება-გავრცელებაც შესაძლოდ სწრაფად ხორციელდება.

ასევეა, რაც არ უნდა გენიოსი პოლიტიკოსები გვყავდეს და მაღალკვალიფიციური კადრები გავზარდოთ მსოფლიოს წამყვან უნივერსიტეტებში, თუ ბაზარი მონოპოლიზებულია, მათ არანაირი გასაქანი არ მიეცემათ მონოპოლისტის ნებასურვილის გარეშე.

დასკვნა სახეზეა - უპირველესად საერთაშორისო ბაზრის მაღალ კონკურენტულობასა და მის ეფექტიანობაზე უნდა ვიზრუნოთ, რისთვისაც შესაბამისი კომპეტენტური და მობილური (ნაკლებხარჯტევადი) ინსტიტუტები უნდა ფუნქციონირებდეს.

ფინანსური მონიტორინგის პრიორიტეტები მენეჯმენტში

პრაქტიკოსი მენეჯერებისათვის, საჭიროა აღინიშნოს, რომ ბიზნესის წარმატებული დაწყებისა და კონკურენტუნარიანი ფუნქციონირებისათვის, ჩვენი აზრით, აუცილებელია, ვაწარმოთ ფინანსური აქტიურობის სისტემატური მონიტორინგი და ანალიტიკური განზოგადება ელემენტარულ ეკონომიკურ მაჩვენებელთა შემდეგი სისტემის გამოყენებით:

- 1) ხარჯების რენტაბელობა - ROC (return on cost), რომელიც იანგარიშება საბალანსო მოგების ფარდობით პროდუქციის წარმოებასა და რეალიზებაზე გაწეული ხარჯების ფულად გამობატულებასთან (თვითღირებულებასთან);
- 2) პროდუქციის რენტაბელობა - ROP (return on production), რომელიც იანგარიშება საბალანსო მოგების ფარდობით ძირითადი და საბრუნავი კაპიტალების საშუალოწლიურ ღირებულებათა ჯამთან;
- 3) საკუთარი კაპიტალის რენტაბელობა - ROE (return on equity), რომელიც, მაგალითისათვის, შეიძლება ვიანგარიშოთ წმინდა მოგების ფარდობით საკუთარ ან აქციონერულ კაპიტალთან;
- 4) საბრუნავი საშუალებების ბრუნვის კოეფიციენტი ანუ ბრუნთა რიცხვი გარკვეულ დროის პერიოდში (მაგალითად, წელიწადში), რომელიც იანგარიშება, როგორც საბრუნავი საშუალებების უკუგება ანუ წარმოებული პროდუქციის (მომსახურების) ფარდობა საბრუნავი საშუალებების საშუალოწლიურ ღირებულებასთან განსახილველ პერიოდში;
- 5) ფინანსური ავტონომიურობის კოეფიციენტი, რომელიც შეიძლება ვიანგარიშოთ, როგორც საკუთარი ფულადი სახსრების შეფარდება მთლიანად აქტივების ღირებულებასთან;
- 6) ლიკვიდურობის კოეფიციენტი ნაღდი ფულის მარაგის მიხედვით, რომელიც შეიძლება ვიანგარიშოთ, როგორც სალაროსა და ბანკში ნაღდი ფულის მარაგის ფარდობა მოკლევადიანი სესხების მოცულობასთან;
- 7) ლიკვიდურობის კოეფიციენტი ნაღდი ფულისა და ფასიანი ქაღალდების ღირებულების ჯამის ან ნამრავლის მიხედვით, რომელიც იანგარიშება ხსენებული ჯამის ან ნამრავლის ფარდობით მოკლევადიანი სესხების მოცულობასთან;
- 8) მანევრირების კოეფიციენტი, რომელიც შეიძლება ვიანგარიშოთ საკუთარი სახსრების მოცულობის ფარდობით საბრუნავ საშუალებებში დაბანდებული საკუთარი სახსრების მოცულობასთან;

- 9) კაპიტალუკუება და მასალაუკუება, რომლებიც წარმოადგენს ირიბ ფინანსურ მაჩვენებლებს და იანგარიშება რეალიზებული პროდუქციის (მომსახურების) ფარდობით შესაბამისად ძირითადი კაპიტალის საშუალოწლიურ და მოხმარებული მასალების ღირებულებებთან;
- 10) ძირითადი კაპიტალის განახლების კოეფიციენტი, რომელიც ფინანსური კრიზისის გამწვავების დროს არსებითი მატებით უნდა ხასიათდებოდეს, განისაზღვრება, როგორც გარკვეულ პერიოდში ახლადამოქმედებული ძირითადი კაპიტალის ფარდობა ამავე კაპიტალის მთლიან ღირებულებასთან განსახილველი პერიოდის ბოლოსათვის. შესაბამისად, ფინანსური კრიზისის დროს განსაკუთრებით უნდა იზრდებოდეს მოძველებული ძირითადი კაპიტალის გასვლის კოეფიციენტიც, რომელიც იანგარიშება, როგორც ჩამოწერილი (ლიკვიდირებული) ძირითადი კაპიტალის ღირებულების ფარდობა ძირითად კაპიტალის მთლიან ღირებულებასთან განსახილველი პერიოდის დასაწყისისათვის;
- 11) მწარმოებლურობა (პროდუქტიულობა), რომელიც შეიძლება განვიხილოთ, როგორც ფინანსური რესურსების გამოყენების კომპლექსური მაჩვენებელი და ვიანგარიშოთ რეალიზებული პროდუქციის (მომსახურების) შედეგად მიღებული შემოსავლების ფარდობით სამეწარმეო სუბიექტში დასაქმებული პერსონალის რიცხოვნებასთან.

ეფექტიანი გამდიდრების გააზრებისათვის

მკითხველმა შეიძლება იფიქროს, თუ რას ნიშნავს ეფექტიანი გამდიდრება, ყველა გამდიდრება ხომ გამდიდრებააო? - იკითხავს ზოგი. განვმარტავ, რომ ეფექტიანი გამდიდრება ეს სიმდიდრის იმგვარი დაგროვებაა, რომელიც გააზრებულადაა გამიზნული საჭირო კეთილი საქმეებისათვის და რაც, საბოლოო ჯამში, საზოგადოების

აღწარმოების ეკონომიკურ ეფექტიანობას ამაღლებს - ანუ მინიმალური ხარჯებით კონკურენტუნარიან ბიზნესსა და ადამიანის უკეთ სწავლებას, გაჯანსაღებასა და სხვა აუცილებელი მოთხოვნილებების მაქსიმალურად ოპერატიულ დაკმაყოფილებას უზრუნველყოფს.

არაეფექტიანი გამდიდრება კი, ძირითადად, სიმდიდრის დაგროვების არაპროფესიულ გამოცდილებასა და ამგვარად დაგროვილი სიმდიდრის არარაციონალურად განაწილებას ახლავს და ამგვარი გამდიდრება მხოლოდ და მხოლოდ სიმდიდრის პოლარიზებასა და, სიმდიდრის ზრდის მიუხედავად, სიღარიბის გაურკვეველ ზრდას იწვევს. ადამიანის ბუნება საერთო ფესვებით საზრდოობს, ყველას ჰყავს ახლო თუ შორეულ წინაპრებში გამოჩენილი ადამიანები და უნდა გვახსოვდეს, რომ უფალი და დრო მხოლოდ იმ რეფორმატორებს (თანამედროვე სახელმწიფო ლიდერებს, ისტორიულ მეფეებსა თუ სხვა მოღვაწეებს) აფასებდა და აფასებს, ვინც თავისი განსწავლული გამჭირახობითა და მზრუნველობით სიმდიდრის სამართლიანი განაწილების სამაგალითო მცდელობებს ავლენს.

ჯერ კიდევ ადამ სმითი იკვლევდა ხალხთა სიმდიდრის ბუნებასა და მიზეზებს [3; 4; 5] და მას შემდეგ ამ საკითხებზე ძალზე ბევრ სხვასაც უფიქრია, მაგრამ გლობალიზების ეპოქამ ახალი გარემოებების წინაშე დაგვაცენა, რაზეც განსაკუთრებით უნდა ვიზრუნოთ. ტექნიკურ პროგრესთან ერთად, სიმდიდრე გროვდება, მაგრამ სიღარიბე შესაბამისად არ იკლებს, რაც ფარული „საერთაშორისო“ მონოპოლიებისა და დიქტატორული რეჟიმების დაბრკოლებებით არის განაპირობებული. გლობალიზების უპირეტასობათა მართებულად გამოყენებამ საშუალება უნდა მოგვცეს წავშალოთ ეს საზღვრები და გადაჭარბებულად ბიუროკრატიული ბარიერები და ვიზრუნოთ არა ელიტარული დიქტატორული რეჟიმების, არამედ ყოველი ადამიანის გამდიდრებისათვის.

მსოფლიოს დარგობრივი სტრუქტურა საკმარისად სრულყოფილია რეგიონულთან შედარებით (რაშიც მათემატიკური ალგორითმებიც გვარწმუნებს), ამდენად, მთავარია, გლობალიზებამ მაქსიმალურად შეამციროს რეგიონალური განსხვავებანი და, თუ

მოხერხდება, რომ ღარიბი რეგიონები არ გვყავდეს, დარგობრივი სტრუქტურაც უფრო სრულყოფილი იქნება. ეს მხოლოდ და მხოლოდ რაციონალურ საერთაშორისო კონკურენციას ძალუმს, რომლის უზრუნველყოფასა და შენარჩუნებას საერთაშორისო თანამეგობრობის დიდი ძალისხმევა სჭირდება.

გასათვალისწინებელია გარემოებაც, რომ არაკეთილსინდისიერ მიდრეკილებებს არამხოლოდ გავლენიანი მონოპოლიები ავლენს, ამდენად, გლობალიზების ეპოქაში გვეძლევა საშუალება და ანტიმონოპოლიური მექანიზმი შესაძლოდ საყოველთაოდ უნდა მოქმედებდეს. გლობალიზების ეპოქაში ერთიანი ბაზრის ყოველი მონაწილე სუბიექტისადმი მოთხოვნებიც არსებითად გაიზრდება და, გამომდინარე, განვითარებად ქვეყნებში ბიზნესაქტიურობა და კულტურა არსებითად უნდა გაუმჯობესდეს.

მე-20 საუკუნიდან, ქეინზი და ქეინზიანელები (ფილიფსი, ჰაროდი, ჰიქსი). მათ კვალში მონეტარისტები (ბრუნერი, ფრიდმანი, შვარცი) და თეთრი სახლის მარეგულირებელი რეფორმების მომხრეები (რეიგანი, ობამა და ახლა უკვე ეკონომისტ-ბიზნესმენი ტრამპი) უკვე კარგად აცნობიერებენ კაპიტალისტური ურთიერთობების უმძიმეს ციკლურ წინააღმდეგობებს, მაგრამ, მარქსისტული ათეიზმისაგან განსხვავებით, უტოპიურ მიზნებს არ სახავენ და უმწვავესი ოპონირების (ზოგჯერ არსებითად ხელისშემშლელის) პირობებში შესაბამისი ეპოქებისათვის დამახასიათებელ შესაძლოდ ობიექტურ რეკომენდაციებს საზღვრავენ შესაძლოდ მასობრივი დასაქმების, ინვესტიციებისა და ოპტიმალური ფულადი მიმოქცევის საკითხებზე.

ქეინზიანიზმის IS-LM-BP და ინფლაცია-უმუშევრობის მოდელებში, ჩემი კვლევებით რეკომენდირებულ იქნა ობიექტური ნების (მ. შ. ციკლური) მოქმედებისა და სტრუქტურული ძვრების ეფექტიანობის გათვალისწინების მიზანშეწონილობა გრძელვადიანი სტრატეგიისათვის, რაც კონკრეტიზებულია როგორც მდიდარი და ღარიბი, ასევე, დიდი და მცირე ქვეყნების მაგალითების ჭრილში [3; 4; 5].

ეკონომიკაში განსაკუთრებით არსებითია ცხოვრებისეული მოვლენების ახლებურად ხედვა და შესაბამისი ნოვაციები წარმოებასა და მომსახურებაში, ვინაიდან, როგორც ცნობილია, სიახლეები განსაკუთრებით მოთხოვნას ასტიმულირებს და შესაბამის

ინტერესებსაც ამძაფრებს, ამასთანავე, გარკვეული ეკონომიკური დოგმები და მექანიზმები, რომლებიც, შესაძლოა, მრავალი წელი ეფექტიანი შედეგებით გამოირჩეოდა, პერიოდულად, პოლარულად ან ნაწილობრივ განსხვავებული ახალი ჭეშმარიტებით შეიძლება შეიცვალოს.

გლობალური კონკურენციის ეპოქაში, ჩემი აზრით, განსაკუთრებით აქტუალურია ფარულად გამდიდრებული მონოპოლიების საერთაშორისო დეზორიენტაცია, თუმცა, ანტიკარტელური პოლიტიკის ფლაგმან აშშ-იც კი მოქმედებენ თეორიულად და პრაქტიკულად „შეიარაღებული“ ძალები, რომლებიც თვლიან, რომ სახელმწიფო ანტიმონოპოლიური პოლიტიკა სუბიექტური და კორუმპირებულია და მხოლოდ ხელს უშლის ახალი (ობიექტური) საჭირო ორგანიზაციული სტრუქტურების წარმოქმნასა და მის თანმდევ პროცესებს.

ხსენებული პოზიცია, ჩემი აზრით, არათუ მცდარია, არამედ, მეტად საზიანოცაა, ვინაიდან, ფაქტია, რომ მზარდი ფარული მონოპოლიები განაპირობებს მზარდ საფრთხეს კაცობრიობისათვის და, განსაკუთრებით, ისედაც ღარიბი მოსახლეობისათვის, ვინაიდან, მონოპოლიების მიერ აგორებული კრიზისებითა თუ ინფლაციებით, მდიდრები კიდევ უფრო მდიდრდებიან და ღარიბები კი - კიდევ უფრო ღარიბდებიან - მდიდრების შემოსავლები ხომ, ძირითადად, დაცულია მზარდი ღირებულებების ქონებრივ ატივებში, ხოლო ღარიბების შემოსავლები სწრაფადვე იხარჯება მხოლოდ პირველადი საჭიროების პროდუქტებზე, რაც ყველაზე მეტად ძვირდება სტაგფლაციის გამწვავების პერიოდებში.

საგულისხმოა, რომ ობიექტური (სამართლიანი) კონკურენტული მექანიზმების მოქმედებისას, მეცნიერულ-ტექნიკური ფაქტორები განსაკუთრებით ქმედითი (ეფექტიანი) ხდება მზარდი შემოსავლების სამართლიანი განაწილებაც პრაქტიკაში, რამაც არსებითად უნდა შეამციროს სიღარიბის გაუგებარი პოლარიზება, ამასთანავე, გაზარდოს ადამიანების წვდომადობა ჯანდაცვით და საგანმანათლებლო სფეროებზე. ამ სფეროებს საბიუჯეტო ხელშეწყობა უნდა გაეზერდოთ იმ მიზანშეწონილი ზღვარის ფარგლებში, როცა ეფექტიანობას სახიფათო ზიანი არ მიადგება. ამ მხრივ, თანამედროვე

საქართველოს საყოველთაო ჯანდაცვის გამოცდილება, განსაკუთრებით მის მე-2 ეტაპზე (როცა კიდევ უფრო მეტი საშუალებები მობილიზდა განსაკუთრებით გაჭირვებულებებზე), ნამდვილად სამაგალითოა და მომავალში მის საყოველთაო ხელშეწყობაზე უნდა ვიზრუნოთ სახელმწიფო ფინანსირებისა და ამ მხრივ კერძო დაზღვევის ინსტიტუტების მრავალფეროვანი საერთაშორისო გამოცდილებების მოხმობის კონტექსტში.

სიმდიდრის დაგროვების პროცესში ცენტრალური როლი ნოვაციურ (უპირატესად მეცნიერებატევად) ბიზნესს და მის მენეჯმენტს ეკუთვნის. პროფესიონალი ნოვატორი მენეჯერი, როგორც ბრძენი სტრატეგი, გონივრულად შორსმხედველი უნდა იყოს და დაგეგმვის, ორგანიზებისა და მონიტორინგის თეორიულ საფუძვლებსა და პრაქტიკულ ჩვევებს (ხელოვნებას) მაქსიმალურად შედეგიანად (ხარისხიანად, სწრაფად და შესაძლო მინიმალური დანახარჯებით) უნდა ფლობდეს, შესაბამისად, გლობალიზებისა და ტექნიკური პროგრესის ეპოქაში მხოლოდ კვალიფიკაციის მუდმივი ამაღლებითა და მუდმივად განახლებადი (ორიგინალური) კეთილსინდისიერი მიდგომებით შეიძლება აღწევდეს კონკურენტულ უპირატესობას.

გლობალიზების ერაში, მეტწილად ჩაკეტილი ლოკალური ბიზნესის მოქმედების არეალი თანდათან ქრება, ვინაიდან, ინტერნეტმა მსოფლიო ბაზარი ერთიან დიდ ორგანიზმად აქცია და საერთაშორისო კონკურენცია (მ.შ., ბუნებრივია, არაკეთილსინდისიერიც) დედამიწის ყველა წერტილში აღწევს. თუ ლოკალური ბაზრების პირობებში არაპროფესიონალიზმი და ე.წ. ჩაწყობა-ნაცნობობა გარკვეულწილად “ჭრიდა” მართვაშიც, ამჯერად, ორდინარული არაპროფესიონალიზმი მენეჯმენტში სულ უფრო მნიშვნელოვან ფუჭ დანაკარგებსა და საერთო ჩამორჩენას დაუკავშირდება.

სიღარიბის დაძლევისა და სიმდიდრის არსებითი დაგროვების აუცილებლობის პირობებში, ბუნებრივია, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას საბაზრო ურთიერთობების მარკეტინგული მართვის ის ნოვატორული ხელოვნებაც იძენს, რომელმაც, მენეჯერი-სტრატეგის საჭირო ოპერატიული გადაწყვეტილებების მიღებისათვის, თითქმის

სინათლის სიჩქარით უნდა შეიტანოს სიცხადე მატერიალურ–ტექნიკური მომარაგებისა და პროდუქციის (მომსახურების) რეალიზების სულ უფრო მრავალწახნაგოვან პროცესებში.

დაინტერესებულმა მკითხველმა იცის, რომ ჩემი შრომები მიმართულია სიღარიბის დაძლევისა და ადამიანის კეთილდღეობისაკენ და განსაკუთრებით მაფიქრებს საკითხები, თუ რა უნდა ვიღონოთ, რომ ვუზრუნველვყოთ მაქსიმალურად ეფექტიანი კონკურენტული გარემო ბიზნესისათვის და როგორ დავძლიოთ რეკორდული სიმწვავე დემოგრაფიულ კრიზისებში, მ.შ. ეკონომიკური დოვლათით მზარდ რეგიონებში.

ამჯერად, გაეროსა და განვითარებული ქვეყნების დიდი მცდელობების მიუხედავად, ძალზე მაღალი ტემპებით მდიდრდებიან საერთაშორისო ფესვების მქონე ის შენიღბულად „მეცნიერებატევადი“ ბიზნესები, რომლებიც თანამედროვე მსოფლიოში ფეხმოკიდებულ გენმოდინფიცირებულ სფეროებს ჩაეჭიდნენ მასობრივად.

ხალხის გამდიდრების ანტიმონოპოლიური მექანიზმები

გაეროს მასშტაბური ფინანსური დახმარებების უკონტროლო ზრდის ნაცვლად, რომლებიც, მნიშვნელოვანწილად იკარგება და მაქინაციური გზებით მიემართება ფარული მონოპოლიების ყულაბებში, გამოსავალი, ჩვენი აზრით, არსებობს შემდეგი პრიორიტეტული მიმართულებით:

1) გაეროს მონაწილე ქვეყნების მთავრობათა წარმომადგენლობით, ქმედითი საერთაშორისო ანტიმონოპოლიური სამსახურის ამოქმედება, რომელიც დააკვირდება საერთაშორისო დახმარებების მიზნობრივ გამოყენებასა და, ზოგადად, საბაზრო ეკონომიკის მეტი გამჭვირვალობის უზრუნველყოფის პროცესს - კომპიუტერიზაციის დონის ზრდას ღარიბ ქვეყნებში, საბაზრო გარიგებების ვიდეომეთვალყურეობას, სრულყოფილ აღრიცხიანობას, სახელმშეკრულებო საფუძვლების გაფართოებას;

2) გლობალური მეცნიერული (კვალიფიციურად მზრუნველი) მონიტორინგი სოფლის მეურნეობასა და მასთან დაკავშირებულ ინდუსტრიულ და სავაჭრო ინფრასტრუქტურაზე, ეკონომიკის ყველა დაკავშირებულ დარგში არსებული საჭიროებო პრობლემების მოსაგვარებლად;

3) მეწარმეთა საზოგადოებრივი კავშირებისა და მასობრივი უზრუნველყოფის (მეტწილად ჯანდაცვითი) პროგრამების ინიცირება ფარულ მონოპოლიებთან ადეკვატური პაექრობისათვის.

როგორც ცნობილია, სიღარიბის ზრდასთან ერთად, განსაკუთრებით მწვავედ მასობრივ დაავადებათა გავრცელების პრობლემა. ფაქტია, რომ სასიცოცხლო პრობლემების თვითდინებაზე მიშვება და მოგებაზე ორიენტირებულ კერძო სექტორზე მინდობა ყოვლად დაუშვებელია. აღნიშნულის მაგალითია აშშ, რომელიც, ჯანდაცვის უდიდესი ფინანსური მხარდაჭერისა და უნიკალური მეცნიერული პოტენციალის მიუხედავად, ბავშვებისა და ზრდასრულთა ავადობის საუკეთესო მაჩვენებლებით ვერ ხასიათდება და, ამ მხრივ, მნიშვნელოვნად ჩამორჩება ინგლისს, სადაც ჯანდაცვა თითქმის მთლიანად სახელმწიფოს ხელშია კოორდინირებული, შესაბამისად, გარანტირებულია სასიცოცხლო რისკების დაზღვევა ბევერიჯის სიტემის საფუძველზე და, გარკვეულწილად, ბისმარკის ინსტრუმენტების გამოყენებითაც [3; 4; 5].

აშშ-ში, ე.წ. მედიქეიდისა და მედიქეას პროგრამების მასობრივად მოქმედებისა და არამომგებიანი სამედიცინო ობიექტების (სადაც მოგება მხოლოდ ჯანდაცვითი ორგანიზაციის მოდერნიზება-გაფართოებაზე გამოიყენება და კერძო ინტერესით არ მოიხმარება) არსებობის მიუხედავად [იქვე], ობიექტების მეტწილად კერძო კუთვნილება და ფასების მონოპოლიურად ზრდის ნოყიერი შესაძლებლობები, როგორც ვხედავთ, მაინც აფერხებს სახელმწიფო ფინანსების ეფექტიან მიზნობრივ გამოყენებას.

საერთოდ, განვითარებული ქვეყნების უდიდესი პატივისცემის მიუხედავად, ხაზგასმით უნდა აღვნიშნო, რომ განვითარებად ქვეყნებში ყოვლად დაუშვებელია ეკონომიკური მექანიზმების ბრმად გადმოღება. ყველა ქვეყანა თავისი ორიგინალური ტრადიციებითა და განვითარების ციკლოზობით ხასიათდება და ინდივიდუალურ

სპეციფიკებს (მ.შ. პოლიტიკასა და მის მატერიალურ საფუძველში - ეკონომიკაში) ღრმად მეცნიერული გააზრება სჭირდება. ქართული ეკონომიკის თანამედროვე რეალიების გათვალისწინებით ჩატარებულმა კვლევებმა გამოავლინეს, რომ ერთ სამუშაო ადგილს თანამედროვე სოფლის მეურნეობაში, ჯაჭვური რეაქციით, მინიმუმ, 10-12 სამუშაო ადგილის შექმნა შეუძლია მრეწველობასა და დანარჩენ დარგებში.

„ზრმად გადმოღების“ მომხრეთა გასააზრებლად, აღვნიშნავ, რომ, მაგალითისათვის, საქართველოში ახლახან გამწვავებულ ინფლაციასთან დაკავშირებით, სავალუტო პანიკების იმპორტი მხოლოდ უარყოფითად მოქმედებს ბაზარზე - ჩემი გაანგარიშებებით, ლარის მიმდინარე ინფლაცია მთლიანად საგარეო ფაქტორებზე იყო დამოკიდებული (ურწმუნოთა მისამართით, დავამატებდი, რომ, ნამდვილად არ მემლება, შეიძლება სხვა საგნები არა, მაგრამ მათემატიკა და ანგარიშიანობა განსაკუთრებით მეხერხებოდა ბავშვობიდან, რაც მრავალ შემოქმედებით ოლიმპიადაშიც დამიდასტურებია).

ჩვენი აზრით, დაუშვებელია როგორც კერძო, ასევე, სახელმწიფო მონოპოლიების ხელშეწყობა - ბუნებრივია, იშვიათი გამონაკლისის გარდა, როცა, ინდივიდუალური პირობების გათვალისწინებით, საზოგადოებრივი მონიტორინგიც განსაკუთრებით უნდა გააქტიურდეს.

ჭეშმარიტი მეცნიერულობა მენეჯმენტში

განვითარების მიმდინარე ეტაპზე, მხოლოდ ჭეშმარიტი მეცნიერულობა (განსწავლულობა, სპეციალიზაცია) მენეჯმენტში და სახელმწიფოს მხრიდან მეცნიერებზე გულწრფელი ზრუნვა და ეკონომიკის რეალური სექტორიდან ექსპორტის სტიმულირების მეცნიერულად დასაბუთებული სტრატეგია, დარწმუნებული ვარ, გადაარჩენს ჩვენს მაღლიან ქვეყანას.

იმედია, ეროვნული ბანკიც ღრმადმეცნიერულად მოაზროვნე კადრებით დაკომპლექტდება მომავალში და არა უაზრო სტატისტიკით, რომლებიც ადამიანების ფინანსურ დაცულობაზე ნამდვილად არ ზრუნავენ და მათგან მაქსიმალური სარგებელის მიღებაზე არიან ორიენტირებული მხოლოდ.

დიდ შეცდომად მიმაჩნია განსაკუთრებით წარმატებული კერძო საბანკო ინფრასტრუქტურისა და მ.შ. უშუალოდ თიბისისა თუ საერთაშორისო ბაზარზე სულ უფრო ცნობადი ქართული ბანკების მაღალპროფესიული მენეჯერული უნარების არდანახვა - ნუ გვავიწყდება, თუ რა რთული გზა განვლეს მათ დღევანდელ წარმატებულ მდგომარეობამდე და რამდენი დახმარება აღმოუჩენიათ ადამიანებისათვის ყველაზე მწვავე გაჭირვების დროს. საბანკო ინფრასტრუქტურა განვითარებული წარმოებრივი სტრუქტურის წინაპირობად უნდა განვიხილოთ ძირითად კაპიტალში, რაც, თავის მხრივ, საერთაშორისო ბიზნესში ღირსეული დამკვიდრების წინაპირობაა.

გონიერი მენეჯმენტისა და სულ უფრო მეცნიერებატევადი ეკონომიკის მარგი ქმედების ასამაღლებლად, იმპლიცირებულ (არაცხად) ხარჯებზე ხანგრძლივი დაკვირვების შედეგად (არ შეგაწყენთ მათი დეტალური კონსტატაციით - საბოლოო შედეგები წარმოდგენელია ადრინდელ კვლევებში [4; 5; 6]), ევროკავშირის ექსპერტთა მეთოდოლოგიის ჩემს განვითარებასთან ერთად, გამოვავლინე შესაძლებლობა შეფასებისა, თუ რამდენად მართებული იქნება კონკურენტუნარიანი სასოფლო-სამეურნეო პრიორიტეტების მინიჭება ინვესტირებისას საქართველოში - ქვეყანაში, სადაც გასული საუკუნის 90-იან წლებში, ახალი პოლიტიკური და ეკონომიკური დამოუკიდებლობის კრიზისული პირობების გამო, ცხოვრების დონე მსოფლიოში ბოლო ადგილზე დავიდა და აღნიშნულის მიუხედავად, შენარჩუნდა მოწინავე პოზიციები დღევანდელთა, მ.შ. 100 და 110 წელზე მეტი ასაკის ადამიანების შედარებითი მოჭარბების შემთხვევებით.

ბუნებრივი ფაქტორების პრიორიტეტული მნიშვნელობა არ ნიშნავს, რომ ცხოვრების დონის მაჩვენებლები არ ზემოქმედებს ცხოვრების ხანგრძლივობაზე. აღნიშნულის

თვალსაჩინო მაგალითად იაპონია გამოდგება, სადაც მიწისძვრებისა და სხვა დაძაბული ბუნებრივი პირობების მიუხედავად, ბიზნესის განსაკუთრებით მაღალი შემოსავლებისა და ცხოვრების წესის სახასიათო თავისებურებები განაპირობებს, რომ იაპონია ასევე განსაკუთრებით გამოირჩევა ადამიანთა ჯანმრთელობითა და ბიზნესაქტიურობით, გამომდინარე, ბიზნესის კონკურენტუნარიანობით საერთოდ.

მრავალფაქტორული დაკვირვების შედეგად, შეიძლება დავასკვნათ, რომ ცხოვრების დონესა და ხანგრძლივობაზე მნიშვნელოვანწილად ურთიერთდაკავშირებული ფაქტორების კომპლექსი მოქმედებს და ცხოვრების ამ ორივე მაჩვენებლის განსაკუთრებული პარამეტრებით გამოირჩევა მხოლოდ რაოდენობრივად და ხარისხობრივად თვალსაჩინო ეკონომიკური და ინტელექტუალურ-ინოვაციური პოტენციალის ქვეყნების (აშშ, ინგლისი, გერმანია, საფრანგეთი, შვედეთი, ჩეხეთი, რუსეთი, ჩინეთი და სხვ.) ცალკეული დარგები და რეგიონები.

ხსენებულის კონტექსტში, ნიშანდობლივია, რომ ცალკეული ქვეყნები (მ.შ. განსაკუთრებით - აფრიკაში, ლათინურ ამერიკაში, აღმოსავლეთ აზიაში), რომლებიც გამოირჩევა საუკეთესო ბუნებრივ-კლიმატური პირობებითა და სასარგებლო წიაღისეული მარაგებით, ჯერ კიდევ დინასტიურად დიქტატორული რეჟიმების გამო, როცა არ არსებობს პოლიტიკური სისტემის დემოკრატიული და ეკონომიკური გარემოს ეფექტიანი კონკურენტული საფუძვლები, ხოლო გამოცხადებულია სახალხო კეთილდღეობა (ზოგ შემთხვევაში, მოჩვენებით) და „საერთაშორისო“ ბაზრების შესახებ ინფორმაციის წვდომისა და დოვლათის განაწილების გამჭვირვალე მექანიზმები (რა თქმა უნდა, ასევე მოჩვენებითი და დეფორმირებული), რეალურად, ცხოვრების დონისა და ხანგრძლივობის უმდაბლეს დონეებს ავლენენ, მაშინ, როცა, ამ ქვეყნებიდან ემიგრირებული ნიჭიერი მოსახლეობა, ცივილურ სამყაროში საუკეთესო შედეგებს აღწევს, მ.შ. საერთაშორისო ბიზნესში.

ცხოვრების ხანგრძლივობის სპეციფიკური არაეკონომიკური ფაქტორებიდან, საჭიროა აღინიშნოს ეკოლოგიური გარემოებანი (წყალი, ჰაერი, კვების პროდუქტები, ზომიერი ტემპერატურა, ბუნების სხვა რაციონალური ანუ არაექსტრემალური პირობები),

მოსახლეობის ორგანიზებულობა, ჯანმრთელი ცხოვრების წესი, პალეატიური მზრუნველობის კულტურა და რეკრეაციული ტურიზმის ეკონომიკურად დასაბუთებული პრიორიტეტები, შრომისა და სრულფასოვანი დასვენების ხანგრძლივობა და სხვ.

საქართველოს სინამდვილისათვის, ნიშანდობლივია, რომ ღვთისმშობლის წილხვედრ მიწაზე საუკეთესო მრავალფეროვანი ბუნებრივი პირობებია კონკურენტუნარიანი ეკონომიკისა და საერთოდ ადამიანის ბედნიერი არსებობისათვის და ჩვენმა მოსახლეობამ, თავისი ღვთისნიერი ბუნებითა და ორგანიზებულობით, ეკონომიკური შესაძლებლობების უკეთ გამოყენების მაგალითებიც უნდა აჩვენოს. აღნიშნულის უხვი პოტენციალი არსებობს და, ძალზე კარგია, რომ მის დაკვირვებასა და გაუმჯობესებაში მსოფლიოს ცივილიზებული საზოგადოებაცაა დაინტერესებული.

იბადება კითხვა, თუ რა შეიძლება იღონოს საერთაშორისო ბიზნესმა და მთავრობებმა ამ მიმართებით მდგომარეობის არსებითი გაუმჯობესებისათვის. უმთავრესად, საერთაშორისო ბიზნესის მზარდმა სოციალურმა პასუხისმგებლობამ და მთავრობების ოფიციალურმა ვალდებულებებმა უნდა უზრუნველყოს უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა დასაბუთებული და მეწარმეების მიმართ არამოჩვენებითი და კეთილგანწყობილი ეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირებისა და მისი ეფექტიანი რეკლამირების გზით, ადგილობრივი ინვესტიციების მაქსიმალური მობილიზება ეფექტიან კონკურენტულ უპირატესობათა დამატებითი სტიმულირებისათვის და მიღებული შემოსავლების გონივრული განაწილება საგანმანათლებლო ცენტრების სათანადო დონეზე უზრუნველყოფისა და უმუშევართა და ავადმყოფთა დახმარებისათვის.

ადამიანის სიცოცხლე უფლის მიერ არის მონიჭებული და ეს ყველას კარგად უნდა ახსოვდეს, რომ დიდია საერთაშორისო ბიზნესის, მეცნიერების ეკონომიკისა და კონკრეტულად ჯანდაცვის სფეროს მნიშვნელობა, მაგრამ უფლის მნიშვნელობა კიდევ უფრო დიდია (შეუფასებელია). ბუნებრივია, უფლის ნებით, არის შემთხვევები, როცა წმინდა ცხოვრებით მოღვაწე ადამიანი ადრე მიდის წუთისოფლიდან, მაგრამ, ფაქტია,

რომ ასეთი ადამიანების ჯანმრთელობა უმეტესწილად მართლა სასწაულებრივად საუკეთესოა. ასეთივე დასკვნის გაკეთება შეიძლება ეკოლოგიურად სუფთა ბუნებრივი (უფლის მონიჭებული) პროდუქტებით მკვებავი ადამიანების მისამართითაც.

ინოვაციური სამედიცინო მეცნიერების მნიშვნელობა, როგორც აღვნიშნეთ, კაცობრიობის გამრავლებასთან ერთად, დიდია და, რა თქმა უნდა, იზრდება, მაგრამ, მის მზარდ აქტუალობასთან ერთად, სამწუხაროდ, მატულობს ამ სფეროს სახიფათო მაქინატორთა რიცხვიც მსოფლიოში. ეს რიცხვი თითქმის გეომეტრიული პროგრესიით იზრდება და აერთიანებს კრიმინალურ "სასწაულმოქმედ" ნარკობარონებს, ადამიანების გაჭირვებით მოსარგებლე სხვადასხვა "პროფესიონალ" გამომძალველებს, ათასგვარი შენიღბული ხერხებით მჩხიბავ ექიმბაშებს, არაპროფესიონალ "სახალხო" მკურნალებს და სხვა მრავალ ავანტიურისტს, რომლებიც ნოყიერად ასაზრდოებენ ფარულ მონოპოლიებს და რაზეც აუცილებლად უნდა გაძლიერდეს საერთაშორისო მონიტორინგი ყველა ქვეყნის სამართალდამცავთა ჩართულობითა და ჯანდაცვის შესაბამის პროფესიონალთა მონაწილეობით.

გულწრფელი ღვთისნიერი მადლიერებით აღვნიშნავთ იმ ქვეყნებს, რომლებიც ეკონომიკური პოლიტიკის პრიორიტეტებში არსებითად ზრდიან ხარჯებს მედიცინაზე (აშშ, ინგლისი, საფრანგეთი, გერმანია, რუსეთი, ინდოეთი და თანამედროვე საქართველო), მაგრამ, ბევრი ადამიანი მსოფლიოში ჯერ კიდევ ელემენტარული დახმარების გარეშეა. სტატისტიკა ადასტურებს, რომ მსოფლიო ეკონომიკურად მდიდრდება, მაგრამ, სამწუხაროდ, იმ ადამიანთა რიცხვიც მატულობს, ვინც სამედიცინო პრობლემებს ვერ უმკლავდება. საზოგადოების კარგი ჯანმრთელობის დონე კეთილისმყოფელ გავლენას ახდენს შემოსავლებზე, მაგრამ საერთაშორისო ბიზნესის გონივრული ჩართულობისა და სახელმწიფოს გააზრებული ეკონომიკური პოლიტიკის გარეშე, საზოგადოების ცხოვრების გახანგრძლივებამ, შეიძლება უარყოფითადაც იმოქმედოს ეკონომიკური ზრდის ტემპებზე და, საბოლოოდ, ადამიანების შემოსავლებზე. ასე, მაგალითად, თუ საპენსიო ასაკზე მეტი ხნოვანების მოსახლეობის ხვედრიწონა მატულობს, იზრდება ხარჯებიც იმ ადამიანებზე, რომლებიც, ფაქტიურად არაფერს ქმნიან. ასეთ შემთხვევაში, სახელმწიფომ უნდა გადახედოს თავის

მიდგომას საპენსიო ასაკის ზრდის მიმართულებით, რათა, თუ ადამიანებს შეუძლიათ, მათ მიეცეთ საშუალება მეტი იმუშაონ.

„კონკურენციის ძალისა“ და „ოქროს კვეთის“ ანალოგიები

როგორც უკვე განვიხილეთ, კონკურენციის ძალას დენის ძალის განსაზღვრის მსგავსად ვაგარიშობთ. შემდგომი კვლევების საფუძველზე, მივედი დასკვნამდე, რომ რეკომენდაციისათვის, შეიძლება შემოვიყვანოთ ეფექტიანი კონკურენციის იდეალური პროპორცია ოქროს კვეთის ცნობილი თანაფარდობით 62:38. ამ თანაფარდობით, როგორც ცნობილია, აგებულია ვარსკვლავები და ადამიანის სხეულიც კი. ბუნებრივია, იდეალური პროპორციები ყოველთვის არ არის შესაძლებელი პრაქტიკაში, ისევე, როგორც ადამიანის სხეული შეიძლება იყოს სრულყოფილად სპორტული ან ძალიან მსუქანი ან ძალიან სუსტი აღნაგობისაც.

ოქროს კვეთის ზემოაღნიშნული პროპორციის გათვალისწინებით, ჩემს მიერ შემოთავაზებული კონკურენციის ძალის პირველი ინდექსი, ჩემი კვლევების დასაბუთებით, სარეკომენდაციოდ მეტი უნდა იყოს, ვიდრე 100:38 (თუმცა კონკრეტული რეალობა, ეფექტიანობის კრიტერიუმიდან გამომდინარე, სხვა შეიძლება იყოს, როგორც არსებობენ დიდი, საშუალო და მცირე ზომის ადამიანები, რომლებსაც თანაბარი უფლებები და სხვადასხვა უპირატესობები აქვთ და ყველა მათგანი საჭიროებს მზრუნველობასა და დაცვას, განსაკუთრებით, ძნელბედობის ჟამს). ეს დაახლოებით 3-ია (2,6-ზე მეტი). კონკურენციის მეორე ინდექსიც, სასურველია, მეტი იყოს 3-ზე. კომპანიების იდეალური რაოდენობა, ბაზრის ანალიზის გამოცდილებით, დაახლოებით 12-ია - როგორც თვეების სრული რაოდენობა წელიწადში (არ ვითვალისწინებ ძალიან მცირე კომპანიებს, სადაც, მაგალითად, დასაქმებულია 100-მდე ადამიანი და რომლებიც მნიშვნელოვან გავლენას ვერ ახდენენ მაკრო ბაზარზე).

სულ, ეფექტიანი კონკურენციის იდეალური საორიენტაციო ინტეგრალური კოეფიციენტი, ყველაზე რენტაბელური პრაქტიკის ჩვენი გათვლებით, მიზანშეწონილია იყოს $3 \times 3 \times 12 = 108$. ე.ი., როდესაც ინტეგრალური კოეფიციენტი დაახლოებით 100-ზე ნაკლებია, კონკურენციის ზედამხედველი ორგანო მიზეზებზე უნდა დაფიქრდეს.

როგორც წესი, ინტეგრალურ კოეფიციენტს, ასევე მკაცრად დასაბუთებული ორიენტაციისათვის, უნდა ჰქონდეს ზედა ზღვარიც დაახლოებით 10 ათასის დონეზე (ჩვენი დაკვირვებით, საერთაშორისო პრაქტიკაში მაგალითად 20x20x25-ის შემთხვევაში აღინიშნებოდა უმაღლესი ეფექტიანობა, რასაც მოსდევდა შედეგიანობის მკვეთრი შემცირება). მაგრამ თუ ანტიმონოპოლიური ხელისუფლება ზედმეტად "ეცდება" კეთილსინდისიერი მსხვილი საწარმოები წინააღმდეგ და დაანაწევრებს მათ, მივიღებთ ხელოვნურ ბაზარს, სადაც ინტეგრალური კოეფიციენტი 10 ათასზე მეტი იქნება და "მოკლე ჩართვა" (რომელიც ელექტროენერგეტიკაში იწვევს ტექნიკის გადაცხელებასა და დაზიანებას) გამოიწვევს ძალიან დიდი ეკონომიკური დანაკარგების "ეფექტს". თუ ჩვენ გვექნება, მაგალითისთვის, ჭარბი რაოდენობით აფთიაქები ძალიან ბევრ (თითქმის ყველა) უბანში, ჩვენ, ეფექტიანი კონკურენციის ნაცვლად, შეიძლება დიდი რაოდენობით ვადაგასული მედიკამენტები შეგვრჩეს.

ევროკომისიის მეთოდოლოგიის ჩემს მიერ წარმოდგენილი განვითარება [3; 4] ეკონომიკის სტრუქტურული ცვლილებების ეფექტიანობის შეფასებაში, შესაძლებლობას გვაძლევს გამოვყოთ სტრუქტურული ფაქტორის გავლენა ეფექტიანობის საერთო ზრდაში, რითაც შეგვიძლია განვსაზღვროთ, რამდენად ეფექტიანად გავანაწილეთ საბიუჯეტო თანხები ეკონომიკური პოლიტიკის პრიორიტეტებზე და რამდენად ეფექტიანი იყო თავისუფალი კონკურენცია და, შედეგად, რესურსების გადადინება ერთი დარგიდან მეორეში.

ოქროს კვეთა საუკეთესო ორიენტირია ეკონომიკის სახელმწიფო და კერძო სექტორების თანაფარდობაშიც, ქონებაზე საკუთრების თვალსაზრისით. ეს პროპორცია, ჩემი წონასწორული რეალიზმის თეორიის თანახმად, მიზანშეწონილია იცვლებოდეს არამონოპოლიური ბალანსიდან 50:50, კერძო სექტორის დაახლოებით მაქსიმუმ ორ

მესამედამდე თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის საერთო ქონებაში. ეს ორიენტირი ნორმალურია სახელმწიფო ბიუჯეტის საგადასახადო შემოსულობებისთვისაც, დაახლოებით მესამედიდან მშპ-თან მიმართებაში. დაახლოებით მესამედი წარმოადგენს ჩვენს მიერ დასაბუთებულ სამაგალითო ზღვარსაც კომპანიების საშუალო მოგების მაქსიმიუმებისა და, შესაბამისად, მათი ხარჯების მინიმიუმების რეზერვების სრული რეალიზებისათვის.

სტატისტიკა მკაფიოდ ადასტურებს, რომ ვლინდება თითქმის პირდაპირი კავშირი ცხოვრების ხარისხსა და კონკურენციის ძალას შორის. რაც უფრო მაღლდება ქვეყნის განვითარების დონე, მით მეტია მისი ბაზრების კონკურენციის ძალის ინდექსები. ჩვენი მეთოდისა და მისი ფორმულირებებიდან გამომდინარე, კონკურენციის ძალა შეგვიძლია გამოვხატოთ გრაფიკული სახითაც [3; 4; 5].

ოქროს პროპორციის შეხახებ ჯერ კიდევ პლატონიდან დაწყებული, კაცობრიობის მრავალ დიდ მოაზროვნეს უფიქრია. ცნობილია, რომ ოქროს კვეთა (ოქროს პროპორცია) გულისხმობს მთელის ისეთ დაყოფას ორ არატოლ ნაწილად, როცა მთელი ისე შეეფარდება დიდ ნაწილს, როგორც დიდი ნაწილი მცირეს. ეს პროპორცია დაახლოებით 1,62-ია (მიახლოებითი მნიშვნელობა იმიტომ მომყავს, რომ მისი ჩანაწერი უსასრულოა 1, 6180339...) და ის მთელს ყოფს ორ ნაწილად, რომელთაგანაც დიდი ნაწილი მთელის დაახლოებით 62%-ია, მცირე ნაწილი კი - მთელის 38%. ოქროს პროპორცია ფლობს უნიკალურ მთემატიკურ თვისებებს და ის ერთგვარი რაციონალური აგებულების საზღვრების საფუძველია ადამიანის პროპორციებსა თუ სხვადასხვა მნიშვნელოვან მეცნიერულ გაანგარიშებებში, მ.შ. არქიტექტურაში, გეოლოგიაში, კიბერნეტიკაში და ა.შ. [3].

საერთაშორისო ბაზრის ეფექტიანი ფუნქციონირებისათვის, მიზანშეწონილია (არ ვარ კატეგორიული და, შესაძლებელია, გარკვეული გადაცდომებიც ექსტრემალურ სიტუაციებში), არ დაირღვეს ოქროს კვეთა (თანაფარდობა, პროპორციულობა) და ყველაზე დიდმა მიმწოდებელმა ბაზარზე არ უნდა გადააჭარბოს დაახლოებით მესამედს, შესაბამისად ბაზრის რაციონალური საფუძველი (ორ მესამედამდე) საჭირო კონკურენტულობას უნდა ინარჩუნებდეს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ყველაზე დიდი

მწარმოებელი მეტად და მეტად ავლენს არაკეთილსინდისიერი გამსხვილების მიდრეკილებებს, რაც საბოლოოდ საერთო ეფექტიანობის არსებით შემცირებაში გამოიხატება. საინტერესოა, რომ ამ საკითხებზე სხვა გზით გაანგარიშებული უმნიშვნელოვანესი საერთაშორისო კვლევებიც ამ პროპორციის მახლობლობაში აღნიშნავენ რაციონალურ თანაფარდობას (მაგალითად, აშშ თეთრის სახლის ადმინისტრაციის იუსტიციის დეპარტამენტის მიერ ჰერფინდალ-ჰირშმანის ინდექსით განსაზღვრული არაკონცენტრირებული ბაზრების საზღვარი [იქვე] - Unconcentrated Markets: HHI below 1500, როცა ყველაზე მსხვილი მიმწოდებელი ბაზარზე ფესვი 1500-დან (38,72983...) ანუ ბაზრის მაქსიმუმ დაახლოებით 38,7%-მდე შეიძლება ვრცელდებოდეს.

უფალმა განსხვავებული კლიმატური პირობები და რესურსული ბაზა დაუწესა ქვეყნებს და შესაბამისად ყალიბდება ეროვნული სახასიათო ქცევის წესები ეკონომიკაში. საყურადღებოა, რომ ისინი, ვინც არ არიან განებივრებულნი საუკეთესო კლიმატური პირობებით და ცხოვრობენ ცივ და ძალზე ცივ სარტყლებში ან სეისმურად აქტიურ ზონებში, იძულებულნი არიან მეტად მობილიზებულნი იყვნენ და, ხშირ შემთხვევაში, კონკურენტულობის დონის მაღალ მაჩვენებლებსაც აღწევენ.

საერთაშორისო ეკონომიკური ორგანიზაციების მიერ გამოქვეყნებულ სტატისტიკურ ინფორმაციებში, ვეცადე მომეპოვებინა მაქსიმალურად საჭირო მონაცემები, რათა გამოვავლინოთ კონკურენტუნარიანობის ამაღლების ნიუანსები, რაც მისანიშნებელი უნდა იყოს ეკონომიკური პოლიტიკის დასაბუთებისათვის.

საერთაშორისო ეკონომიკური კონკურენციის არგუმენტირებული აუდიტისათვის, განვაზოგადე სხვადასხვა საერთაშორისო ეკონომიკური ორგანიზაციის წყაროებში მოპოვებული სტატისტიკური მონაცემები, რაც, თავის მხრივ, კონკურენციის ძალის ჩემს მიერ შემოთავაზებული ინდექსების განსაზღვრისათვის გამოვიყენე. ამასთანავე, საგარეო-ეკონომიკურ ურთიერთობებში (რის გარეშეც არ არსებობს ბაზარი) კონკურენტუნარიანობის შესაფასებლად, გამოვიყენე ექსპორტის იმპორტთან შეფარდების ინდექსი (ჩემი შემოთავაზებული ინტერპრეტაციით), რაც, ჩემი აზრით, შესაძლოდ მარტივად, მაგრამ თვალსაჩინოდ შეავსებს კონკურენტუნარიანობის

აუცილებელი შეფასების (გააზრების) რთულ (მრავალმხრივ) მექანიზმს გლობალური ურთიერთკავშირების პროცესებში.

კონკურენტუნარიანობა, ჩემი აზრით, მიზნაშეწონილია შეფასდეს 2 ჯგუფად ბაზრისა და ქვეყნების (საერთაშორისო კომპანიების) სპეციფიკების გათვალისწინებით, მ.შ. ჩვენ შევაფასებთ კონკურენციის ძალას (კონკურენტუნარიანობას) ერთგვაროვანი პროდუქციის (მომსახურების) ბაზარზე და კონკურენტუნარიანობას ცალკეული ქვეყნებისა და კომპანიების სინამდვილეში. განვიხილოთ აღნიშნული ჯგუფები შესაძლოდ დეტალურად.

ა) კონკურენტუნარიანობა ერთგვაროვან ბაზარზე

აშშ-სა და სხვა განვითარებულ ქვეყნებში ერთგვაროვანი პროდუქციის (მომსახურების) ბაზრებზე კონკურენტულობის დონის განსაზღვრისათვის, HHI ინდექსის სხვადასხვა დონეს გამოიყენებენ. ერთ-ერთი ეს დონე, როგორც აღვნიშნეთ, თუ 1500-ზე ნაკლებია, არაკონცენტრირებულ ბაზრებთან გვაქვს საქმე, თუ 1500-ს გადააჭარბებს - საშუალოდ კონცენტრირებულ ბაზრებთან და თუ 2500-ს გადააჭარბებს - მაღალკონცენტრირებულ ბაზრებთან, რაც განსაკუთრებით სახიფათოა.

გასათვალისწინებელია, რომ, ჩემი დაკვირვებითა და ექსპერტული შეფასებით, ხსენებული ინდექსი, გასაგები მიზეზების გამო, შედარებით მაღალია მძიმე მრეწველობასა (ძირითადად წარმოების საშუალებების მწარმოებელი დარგები, მ.შ. სამთო-მოპოვებითი ინდუსტრია, მეტალურგია, მანქანთამშენებლობა და სხვ.) და მასთან დაკავშირებულ სათბობ-ენერგეტიკულ კომპლექსში, განსაკუთრებით დაბალია კი კვების მრეწველობაში, მსუბუქ მრეწველობაში, ხისდამამუშავებელ მრეწველობაში და სხვ.

პირობითად, თუ ბაზარზე სამი სუბიექტი (მაგალითისათვის, ხვედრითი წონებით 20%, 30% და 50%) ქმნის კონკურენტულობის მოჩვენებით სურათს, ჰერფინდალ-ჰირშმანის და ჩვენი ინდექსები ავლენს, რომ ბაზარი ძალზე კონცენტრირებულია (ანუ კონკურენტულობის დონე მცირეა). ხსენებული სამი პროცენტული მაჩვენებლის კვადრატების შეკრება გვაძლევს, რომ HHI აღწევს 3800-ს (რაც მნიშვნელოვნად აღემატება 2500-ს), ხოლო ჩვენი მეთოდოლოგიით, კონკურენციის ძალის I_1 ინდექსი 2-მდე ეცემა

(ანუ R1-ის მნიშვნელობა ბაზრის ტევადობის ნახევარს აღწევს) და მონოპოლიზმის საფრთხე სახეზეა და მრავალფაქტორული აუდიტის ჩასატარებლად დამატებითი სტატისტიკური ინფორმაცია საჭირო.

მრავალ განვითარებად ქვეყანაში, არსებული სტატისტიკური ბაზით, ჯერ-ჯერობით ვერ ხერხდება ვერც HHI კონცენტრაციის დონის (რომლისადმი მოთხოვნები, ბუნებრივია, პერიოდულად იცვლება გარკვეული დიაპაზონის ფარგლებში) და ვერც ჩვენს მიერ შემოთავაზებული კონკურენციის ძალის მაჩვენებლების განსაზღვრა.

ბ) ცალკეული ქვეყნებისა და კომპანიების კონკურენტუნარიანობა

დარწმუნებული ვარ, დამეთანხმებით, რომ რეალიზებული ექსპორტის შეფარდება იმპორტთან (სხვადასხვა ინტერპრეტაციით) ქვეყნისა და კომპანიების კონკურენტუნარიანობის ამსახველ ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მაჩვენებლად შეიძლება გამოვიყენოთ. აღნიშული ინდექსის შემადგენლები, საერთაშორისო ოფიციალურ წიგნად გამოცემებსა და ინტერნეტგვერდებზე, გარკვეული ცდომილებების მიუხედავად, შედარებით უკეთაც მოიპოვება. მზარდი ექსპორტი ქვეყნის დიდ შესაძლებლობებზე მეტყველებს და მისი, ისევე როგორც იმპორტის, სტრუქტურა მრავალმხრივე მსჯელობის საგანია. ამჯერად რამდენიმე მისანიშნებელ ტენდენციაზე გავამახვილებ ყურადღებას, რაც კონკურენტუნარიანობის გააზრებისათვის გვჭირდება.

საყოველთაო დაფიქრების საგანი უნდა გახდეს, რომ საქართველოზე ტერიტორიულად და ბუნებრივი შესაძლებლობებით ბევრად მცირე შვეიცარიის ექსპორტის შეფარდება იმპორტთან 1980 წელს, ჩვენი გაანგარიშებით შედგენდა - 1,016-ს, 1995 წელს - 1,199-ს, 2012 წელს - 1, 071-ს, მაშინ როცა საქართველოში აღნიშნული მაჩვენებელი 2012 წელს საგანგაშო 0,499-ს შეადგენდა [3; 4; 5]. საყურადღებო და მისანიშნებელია, რომ ეკონომიკურად ჯერ კიდევ უძლიერეს ქვეყანაში - აშშ-ში, ამ მხრივ 80-იან წლების დასაწყისის სახარბიელო ტენდენცია 90-იანი წლების შუა პერიოდისათვის არსებითად გაუარესდა, მაშინ, როცა ეს მაჩვენებელი მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა ჩინეთში, რამაც, ფაქტიურად, განაპირობა ამ ქვეყნის კომპანიების მსოფლიოს უძლიერესი კომპანიების სათავეში მოქცევა [იქვე].

მსხვილი ინდუსტრიისა და ინფორმაციული სისტემების ალიანსების ეპოქა

ჩემი დამოკიდებულება სტრატეგიული ალიანსების მიმართებით [დანართი, ნახატი N9] ცალსახად უპირისპირდება მათ, ვინც ამაში მხოლოდ რეაქციულს ხედავს. თუ ალიანსს მეცნიერული პროგრესი და ეკონომიკური მიზანშეწონილობა ახლავს და ის არ წარმოადგენს ფარულ არაკეთილსინდისიერ შეთანხმებას სხვა ბიზნესების მიმართ, რა უფლება გვაქვს მასზე ცუდი ვთქვათ. მეცნიერულ-ტექნიკური რევოლუციის თანამედროვე ეპოქაში, მსოფლიო ეკონომიკაში განსაკუთრებით სწრაფად მიმდინარეობს წარმოების საშუალებების ცნობილი განსაზოგადოების პროცესი და იქმნება სულ უფრო მსხვილი სამრეწველო, ინფორმაციული და სხვადასხვა მრავალდარგობრივი ეკონომიკური სისტემები და ბიზნეს-ობიექტები, რომლებიც კონტინენტების საზღვრებს სცილდება და სულ უფრო მეტი სახელმწიფოს პოლიტიკაზე ახდენს მზარდ გავლენას. ამ პირობებში, ბუნებრივია, საწარმოს და საერთოდ ეკონომიკური ობიექტის ზომის გაგება შეიცვალა. გასულ საუკუნეში და უფრო ადრე, თუ საწარმო მსხვილ ობიექტად შეიძლება ჩათვლილიყო, ახლა მისი მასშტაბები შეიძლება საშუალო საწარმოს კრიტერიუმსაც ვერ აკმაყოფილებდეს. ასევეა, მონოპოლიურობის თვალსაზრისითაც. ადრინდელი მონოპოლისტების მასშტაბები დღესდღეობით ნამდვილად არ წარმოადგენს მონოპოლიურს თითქმის არცერთ ერთგვაროვანი პროდუქციისა და მომსახურების საერთაშორისო ბაზარზე. თუმცა, როგორც გამონაკლისი, უნდა აღინიშნოს, რომ ყოფილ სოციალისტურ ქვეყნებში ჯერ-ჯერობით მიმდინარეობს განსაზოგადოების საპირისპირო პროცესი - მსხვილი ობიექტების დანაწევრება-პრივატიზება არ დასრულებულა და მონოპოლიები აქ არცთუ ისე დიდი მახასიათებლებით გამოირჩევიან საერთაშორისო კრიტერიუმებთან მიმართებაში.

ზოგს ჰგონია, რომ თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის განვითარებულ ქვეყნებში, ეკონომიკა აბსოლუტურად თავისუფალია, რაც არ და არც უნდა წარმოადგენდეს სინამდვილეს. უფრო მეტიც, წარმოების საშუალებების განსაზოგადოებასთან ერთად, სახელმწიფო რეგულირება აქ სულ უფრო მატულობას და ანტიმონოპოლიური

რეგულირებაც სულ უფრო მკაცრი და აქტუალური ხდება. ჯანდაცვისა და სოცუზრუნველყოფის თანამედროვე რეფორმები კი წამყვანი ეკონომიკური ლიდერების (აშშ, დიდი ბრიტანეთი, საფრანგეთი, გერმანია, რუსეთი, ჩინეთი) ეკონომიკურ სისტემებს სულ უფრო სოციალური ბაზრის ელფერს აძლევს. სოციალურმა ელფერმა, ბუნებრივია, შესაძლოდ არ უნდა ავნოს თავისუფალი კონკურენციის ზღვრულ ეფექტიანობას. პოლიტიკის ეფექტიანობა, მოგეხსენებათ, ხალხის საწყის ემოციურ აღიარებაში გამოიხატება, რაც გრძელვადიანი (სტაბილური) ეკონომიკური ეფექტიანობით უნდა დადასტურდეს.

აშშ-ს თითქმის საუკუნოვან ლიდერობას ბიზნესის სამყაროში, უმთავრესად, მძლავრი ანტიმონოპოლიური მექანიზმების მოქმედება განაპირობებს და, ამ მხრივ, აღსანიშნავია ანტიმონოპოლიური გამოცდილებებიც გერმანიასა და იაპონიაში, სადაც ადგილობრივ ანტიმონოპოლიურ სამსახურებთან საკმაოდ მკაცრად მიმდინარეობს შეთანხმებების პროცედურა აქციების გასხვისების, ქონების სასყიდლით თუ მემკვიდრეობით გადაცემისა და ტოპმენეჯმენტის დანიშვნის დროსაც კი, თუმცა, საერთაშორისო ბიზნესში ცალკეული მეგასახელმწიფოს მოქმედებებიც კი ვერ იქნება სრულყოფილი, თუ შესაბამისი საერთაშორისო აუდიტის ქმედითი მექანიზმები არ ამოქმედდა.

საერთაშორისო კონკურენციის გამწვავებასთან ერთად, მ.შ. განსაკუთრებით მაშინ, როცა საერთაშორისო კრიზისები ღრმავდება, ბიზნესები ცდილობენ შეამცირონ დანაკარგებისა და გაკოტრების რისკები და, რაც შეიძლება მეტად გაამრავლონ საკუთარი და სავარაუდო პარტნიორთა უპირატესობები და მათი მოქმედების არეალი, საბოლოო ჯამში, სიმდიდრე და ეფექტიანობა. ერთი შეხედვით, აღნიშნულ პროცესებში არაფერია გასაკვირი და ეკონომიკურად მიზანშეუწონელიც, მაგრამ თუ ასეთი გაერთიანება-გამრავლების პროცესი არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის გზით ბაზრის დამაზიანებელი მონოპოლიზმის გამოვლინებებს მიიღებს, ის შესაძლოდ სწრაფად უნდა აღიკვეთოს ანტიმონოპოლიური სამსახურებისა და მომავალში სულ უფრო საჭირო მათი აღიანსების მიერ.

საერთაშორისო ბაზრებზე ჩვენს მიერ შენიშნული და განხილული „მოკლე ჩართვის“ მსგავსი უარყოფითი ეფექტების მომრავლების შემთხვევაში, ეფექტიანი სტრატეგიული ალიანსების შექმნა, ბუნებრივია, მიზანშეწონილიცაა. თუმცა, სტრატეგიული ალიანსების შექმნის პროცესი განსაკუთრებულ საერთაშორისო დაკვირვებას უნდა ექვემდებარებოდეს და მათი გადაჭარბებული ზრდა, შემაკავებელი ზომების გატარების გარეშე, დიდი სტაგნაციური დეპრესიებით შეიძლება დასრულდეს.

სტრატეგიული ალიანსების შექმნის ობიექტურ მიზეზებად შეიძლება მოგვევლინოს ახალი ტექნიკისა და ტექნოლოგიების ერთობლივი შექმნისა და გამოყენების აუცილებლობა, მოსალოდნელი შესაძლო კრიზისებისა და სხვადასხვა გლობალური რისკებისაგან დაცვის საჭიროება, გამწვავებული კონკურენტული კონფლიქტების შემცირება, ზოგიერთი სახელმწიფოს გადამეტებული საგადასახადო, საინვესტიციო და სავაჭრო ბარიერების დაძლევა, ეფექტი (ეკონომია) ბიზნესის მასშტაბების ზრდის შედეგად და ა.შ.

შესაბამისად, შესაძლებელია, რომ, აუცილებლობის შემთხვევაში, სტიმული მიეცეს კეთილსინდისიერი სტრატეგიული ალიანსების შექმნის პროცესსაც, რომლის მონაწილე სუბიექტები ინარჩუნებენ მნიშვნელოვან ეკონომიკურ დამოუკიდებლობას და ექმნებათ საშუალება არსებითად გაზარდონ ბიზნესი და მისი ეფექტიანობა.

საერთაშორისო ალიანსის პროგრესული მაგალითად შეიძლება აღინიშნოს აშშ-სა და რუსეთის თანამედროვე მეცნიერული კვლევებისა და ინდუსტრიული თანამშრომლობის ალიანსი კოსმოსურ სივრცეში [3], როცა ცივი ომის პირობებში პოლიტიკურად ამ ორ უკიდურესად დაპირისპიებულ მხარეს ამჟამად პოლიტიკური დიალოგის პერსპექტივა გაუჩნდა, რაც განსაკუთრებით იმედისმომცემია საქართველოს ტიპის მცირე ქვეყნებისათვისაც.

საერთაშორისო ალიანსები შეიძლება შეიქმნას ელემენტარული არაფორმალური შეთანხმებების (დოკუმენტაციის გარეშე) გზით, ოფიციალური ხელშეკრულებების (მ.შ. ძირითადად ფრანჩაიზინგის, ლიზინგის, ლიცენზიებისა და სხვადასხვა უფლებების გადაცემის სახით) საფუძველზე, ერთობლივი საწარმოების დაფუძნებით,

ჰორიზონტალური (მსგავსი სახის პროდუქციისა და მომსახურების მწარმოებელი ობიექტები), ვერტიკალური (ბიზნესინტეგრაცია ნედლეულის მომწოდებლიდან, პროდუქციის მომხმარებლამდე) და სხვადასხვა ურთიერთშემავსებელი ფორმებით წარმოებებისა და მომსახურებების გაერთიანების (სრული ან ნაწილობრივი შერწყმის) გზით.

აღსანიშნავია, რომ საერთაშორისო კრიზისის გამწვავების უახლოეს წარსულში, შედგა ალიანსი ისედაც ბიზნესგიგანტებს - როტშილდების RIT Capital Partners და როკფელერების Financial Services შორის, განხორციელდა გერმანული და ფრანგული ტელეკომების გაერთიანება ამერიკულ სპრინტთან - The Deutsche Telekom/France Telecom/Sprint Alliance, ე. წ. გლობალური ვენჩურული ალიანსი Global Venture Alliance და სხვ [იქვე].

სტრატეგიულ ალიანსებსა და საერთოდ საერთაშორისო ბიზნესს, ბუნებრივია, მართვის თვისებრივად ახლებური (ინოვაციური) მექანიზმები და მეთოდები ესაჭიროება. ინოვაციური მენეჯმენტი, ისევე, როგორც ნებისმიერი სხვა ინოვაციური პროდუქტი, ახალ (გაუმჯობესებულ) მენეჯმენტს წარმოადგენს, რომელიც, შესაძლოდ სწრაფად, შემცირებული ხარჯებითა და გაუმჯობესებული ხარისხით უძღვება საქმეს და, შესაბამისად, არსებითად უმჯობესდება რენტაბელობის ROC, ROE, ROA, ROL, ROIC და სხვა პარამეტრები.

სტრატეგიული ალიანსების ინოვაციურ მენეჯმენტზე მოქმედი ფაქტორებიდან და შესაბამისი ქცევების მექანიზმებიდან, უპირველესად, აუცილებელია, აღინიშნოს კონკურენტული გარემოს არსებობა (ალიანსების მზარდი გლობალური მასშტაბების მიუხედავად), რომელიც მოთხოვნა-მიწოდების შესაძლოდ წონასწორულ პირობებს უზრუნველყოფს, კადრების უმაღლესი კვალიფიკაცია და ბიზნესის შესაბამისი მეცნიერულ-ტექნიკური დონე, პროგრესული რესურსებისა და ნედლეულის გამოყენება, წარმოებისა და მომსახურების რაციონალური განლაგება, კორპორაციული კულტურა და ორგანიზებულობა, მართვის მორალურ-ფსიქოლოგიური, ადმინისტრაციულ-მარეგულირებელი და ანალიტიკურ-ეკონომიკური (მოტივაციური) მეთოდების

რაციონალური შეხამება, სავალუტო ბაზრებსა და საფონდო ბირჟებზე ცვლილებებისა და საგადასახადო კანონმდებლობათა განსხვავებებიდან დამატებითი შემოსავლების მიღების უნარები და სხვ.

მხოლოდ ინოვაციური მენეჯმენტი შეიძლება იყოს წარმატებული

ზოგადად ინოვაციური პროცესი ბიზნესში გამოიხატება ახალი სამეცნიერო იდეის დაბადებაში, შესაბამისი კვლევების ჩატარებასა და საბოლოოდ ტექნიკისა და ტექნოლოგიების გაუმჯობესებასა და დანერგვაში, პარალელურად, ახალი ბაზრების ათვისებასა და ახალი ნედლეულისა და მასალების პროგრესულ გამოყენებაში.

ხარისხიანი პროდუქციისა და მომსახურების ყიდვა იაფად, რა თქმა უნდა, რთული (თითქმის შეუძლებელი) საქმეა და ასეთ დროს ადამიანებისათვის მხსნელად მოვლენილმა ნოვატორულმა მენეჯმენტმა თავისი ახალი სიტყვა უნდა თქვას ეფექტიანი პირობების შექმნით ხარისხიანი პროდუქციის არსებითად იაფად დამზადებისათვის. ახლის ძიებაში მრავალი ადამიანი გენიოსად და წარმატებულ მეწარმედ ქცეულა და ინოვაციური მენეჯმენტიც ბიზნესში წარმატების ერთ-ერთი განმაპირობებელი ინსტრუმენტია, რომელიც, ცნობილი მოდერნიზმის მიმართულების მსგავსად ხელოვნებაში, მნიშვნელოვნად ცვლის ყოველივე დახვეწებულსა და დრომოჭმულს მართვის მანამდე არსებულ მიუღებელ ტრადიციებში.

მომხმარებელს განსაკუთრებით ახალისებს პროდუქციისა და მომსახურების ნომენკლატურის ხშირი ინოვაციური ცვლილებები, რამაც, თავ-თავის დროზე, დიდი წარმატებები და ლიდერის პოზიციები დაუმკვიდრა ეფლს, მაიკროსოფტს, ფორდ მოტორსს, აიბიემ-ს, ჰიულეთ პაკარდს, ბოინგს, მერსედესს, ზმვ-ს, ქენონს, ქსეროქსს, ჰონდას, იამაჰას და სხვა ცნობილ ნოვატორ მეწარმეებს.

მიზანშეწონილია, რომ ეკონომიკისა და ბიზნესის ე.წ. ინოვაციურ დარგებს უმთავრესად თანამედროვე მეცნიერებატევადი ინდუსტრიული (მათ შორის ნანონდუსტრიული) დარგები მივაკუთვნოთ, მათ შორის - კომპიუტერულ-ინფორმაციული ტექნიკის წარმოება, სარაკეტო და თვითმფრინავმშენებლობა, ზოგადად მანქანთმშენებლობა, ენერგეტიკული კომპლექსი, ნავთობ-ქიმიური და ქიმიურ-ფარმაცევტული მრეწველობა, თუმცა, ცალკეული ქვეყნებისათვის, შესაძლებელია, სხვა პრიორიტეტებიც არსებობდეს.

მაგალითისათვის, საქართველო, რომელიც უნიკალური სოფლის მეურნეობითა და ისტორიული მეღვინეობის კულტურით არის ცნობილი, შესაძლებელია, ამ მიმართულებებით მეცნიერული კვლევების განსაკუთრებული (მზრუნველი) პრიორიტეტიც მიენიჭოს.

ინოვაციური სტრატეგიული ალიანსების (ტრანსნაციონალური კომპანიების მულტიეროვნული გაერთიანებები ე.წ. შვილობილი და შვილიშვილი სამრეწველო-საფინანსო კონცერნებისა და სხვადასხვა სინდიკატების ქსელით) გამრავლების პროცესი განაპირობებს სახელმწიფოთა ინტეგრაციული კავშირების ეკონომიკური საფუძვლების გაფართოებას, ბიზნესის აქამდე ტრადიციული ეროვნული პრიორიტეტების ეკონომიკურ მიზანშეწონილობაში ტრანსფორმაციას, მაღალრისკიან (ვენჩურულ) მეცნიერებატევად პროექტებში სახელმწიფოებისა და მათი კავშირების მონაწილეობის მეტად რეალურ მიზანშეწონილობას, თანამედროვე მეგატექნოპოლისების, კლასტერებისა და ტექნოპარკების გამრავლებას.

შეერთებული შტატების ანტიმონოპოლიურ გამოცდილებას ნამდვილად საუკეთესო შედეგები აქვს და ჰერფინდალ-ჰირშმანის ინდექსი გარკვეულწილად ახასიათებს კონკურენციის დონეს, მაგრამ, ვფიქრობ, რომ, ახლა უკვე დამეთანხმებით, რომ მხოლოდ ერთი მეთოდი ვერ იქნება საკმარისად იდეალური კონკურენციის ურთულესი ფენომენისა და შესაბამისად ინოვაციური მენეჯმენტის შეფასებისათვის - საჭიროა მრავალფაქტორული შეფასებების კომპლექსი, მათ შორის ჩვენი, ლინდისა და ბევრი სხვა მეთოდით სიღრმისეული კვლევა.

სმითისა და ნეშის პოლარულად განსხვავებული პრინციპები ბაზრის შესახებ

ეკონომიკური აზრის გენიოსების - ადამ სმითისა და ჯონ ნეშის [15; 25; 58; 91] განკითხვისა და დაკნინებისაგან ღმერთმა დამიფაროს და, დასაწყისშივე, ხაზს ვუსვამ გარემოებას, რომ, კონკურენციის საკითხების სიღრმისეული მრავალფაქტორული კვლევის მიზნებიდან გამომდინარე, მიზნად ვისახავ მათი პოლარულად განსხვავებული მოსაზრებების განზოგადებას ბაზრის სრულყოფილების შესახებ და, გამომდინარე, ჭეშმარიტებასთან მეტად მიახლოებას. როგორც ყველა ადამიანი, სმითიცა და ნეშიც არ იყვნენ დაზღვეული შეცდომებისაგან და, ბუნებრივია, მეც.

ცნობილია, რომ პოლიტიკური ეკონომიის კლასიკოს მამად აღიარებული სმითი თვლიდა, რომ, თავისუფალი ბაზრის პირობებში, ყოველი ადამიანი, ფიქრობს რა საკუთარ თავზე, მზარდი საკუთარი კეთილდღეობით, სარგებელს აძლევს საზოგადოებასაც. ნეშის აზრით კი, მხოლოდ საკუთარი ინტერესების დომინირებით, შესაძლოა, რომ ამ ინტერესების მატარებელმა სუბიექტებმა იმდენად შეუშალონ ერმანეთს ხელი, რომ ზიანი მიადგეს ყველას და, შედეგად, მთლიანად საზოგადოებას, ამდენად, საკუთარი ინტერესების თავისუფალი მოქმედების პირობებში, საზოგადოების კეთილდღეობასაც არ უნდა მიადგეს ზიანი, რათა მაქსიმალურად დაკმაყოფილდეს და გაწონასწორდეს საზოგადოების ყველა წევრის ინტერესები.

ნეშის ე.წ. წონასწორული კონცეფციის მიხედვით, როგორც მ. ჩინჩალაძის სადისერტაციო კვლევაშია აღნიშნული, „თუ ყველა ოპონენტი ერთობლივად ირჩევს რაიმე კონკრეტულ სიტუაციას, მაშინ მოცემული აგენტისთვის წამგებიანია მათი საწინააღმდეგო ქცევის ტიპის არჩევა. ნეშის პირობის დარღვევა გამოიწვევს აგენტისთვის არასახარბიელო სიტუაციის შექმნას. ზემოთაღწერილი პროცესი ცნობილია სტრატეგიული რეფლექსიის სახელწოდებით. ინფორმაციული რეფლექსია, როგორც ცნობილია, სტრატეგიულისაგან განსხვავებით, დამოკიდებულია მხოლოდ აგენტის ინფორმირებულობის ხარისხზე. ეკონომიკა უამრავი უხილავი და ურთულესი

კავშირებისაგან შედგება. შეუძლებელია იმგვარი მოდელის შექმნა, რომელიც სრულად აღწერს ამა-თუ იმ რთულ ობიექტს, ძირითად სირთულეს ერთმანეთთან დაკავშირებული ცვლადების დიდი რაოდენობა ქმნის. მაგრამ, ეკონომისტებს არ აინტერესებთ აღნიშნული საკითხი, საერთო წონასწორული სისტემების ანალიზისას, მათ აინტერესებთ მხოლოდ ძირითადი თვისებები ან წონასწორობის პირობები. ანუ, მთავარია არა დეტალები, არამედ, ძირითადი კანონზომიერებანი, და ის, წონასწორობის პირობა ერთადერთია თუ რამოდენიმე. ასევე, მეტად მნიშვნელოვანია წონასწორობის მიღწევის მექანიზმების დადგენა. რაც შეეხება მოდელებს, მათი ნაწილი, შესაძლოა, ახლოა რეალობასთან და ამავედროულად საკმაოდ რთულია, ან პირიქით - მარტივია, მაგრამ შორსაა რეალობისაგან და, ამრიგად, შეუსაბამოა და გამოუსადეგარი“ [15, გვ. 4].

სმითის ეპოქის შემდგომ, კაცობრიობამ ურთულესი ეკონომიკური კრიზისები განიცადა და გასაგებია ნეშის მცდელობა, შესაძლოდ ზუსტი მათემატიკური თანმიმდევრულობით, ოპტიმალური გამოსავალი იპოვოს ბაზრის მეტი სრულყოფილების უზრუნველსაყოფად.

ვფიქრობ, რომ თანამედროვე ეპოქაში აშკარად გამოიკვეთა ბაზრის სრულყოფილების ხელშემშლელი მთავარი მიზეზი - ადამიანების მიდრეკილება ფარული შეთანხმებებისაკენ სხვათა საზიანოდ, რაც არაკეთილსინდისიერ მონოპოლიებსა და შემოსავლების არაობიექტურ გადანაწილებას იწვევს. ამდენად, კერძო ინტერესების თავისუფალ მოქმედებასთან ერთად, აუცილებელია კვალიფიციური საერთაშორისო მონიტორინგის არსებობა კერძო ინტერესების დასაცავად და, როგორც ჩემს შრომებში ვცდილობ დავასაბუთო, ბაზარი და თავისუფალი კონკურენცია მეტად სრულყოფილი იქნება, რაც უფრო რაციონალურად (და არა უსასრულოდ) მცირე იქნება ბაზარზე ყველაზე დიდი მიმწოდებლის წილი [6, გვ. 10].

ზოგს რისი ნიჭი აქვს და ზოგს რისი და ბავშვობაში ძალიან მიყვარდა მათემატიკა - სკოლის წლებში ურთულესი სკანავის ამოცანებს, რომლებსაც პროფესიონალები საათობით ხსნიდნენ, ერთი შეხედვით ვხსნიდი. ერთი შეხედვით მარტივი ეკონომიკა, მათემატიკაზე ბევრად უფრო რთულია და მეტ ცხოვრებისეულ გამოცდილებასაც

მოითხოვს. მათემატიკის სიყვარული ახლა ეკონომიკურ ალგორითმში გადამეზარდა და გულით ვცდილობ, რომ თქვენთან, როგორც მზრუნველ დაინტერესებულ მკითხველთან ერთად, ადამიანების უკეთ ცხოვრებისთვის ვიზრუნოთ.

საერთაშორისო ეკონომიკურმა კრიზისებმა და მიმდინარე რეფორმებმა დაგვიდასტურა, რომ კონკურენციას განსაკუთრებული დაცვა სჭირდება. უფრო მეტიც, მომრავლდნენ ისეთი „რეფორმატორები“, რომლებიც ფარულ მონოპოლიებს კეთილსინდისიერ სტრატეგიულ ალიანსებთან აიგივებენ და თვლიან რომ ფარულ მონოპოლიებთან მითიური ბრძოლა საერთოდ აზრს მოკლებულია, ვინაიდან, შერწყმა-გაერთიანებით კომპანიები, მასშტაბის ეკონომიის შედეგად, ხარჯებს ამცირებენ და, შედეგად, პროდუქციასა და მომსახურებასაც აიაფებენ, რაც განსაკუთრებით მოსწონს მომხმარებელს.

ტექნიკური პროგრესი ეკონომიკის განსაზოგადოების დონის ზრდასა და სტრატეგიული ალიანსების ზომიერ მომრავლებასაც განაპირობებს, შესაბამისად, სახელმწიფოს მარეგულირებელი როლის მატებასაც გონივრულ ფარგლებში. ნეში, როგორც მათემატიკოსი, ცდილობდა აეხსნა აღნიშნული მოვლენა მათემატიკურად, მაგრამ, ბუნებრივია, ის ვერ ჩამოაყალიბებდა კონცეფტუალურად დასაბუთებულ ეკონომიკურ თეორიას აღნიშნულთან დაკავშირებით. ამასთანავე, ხაზგასმით მინდა აღვნიშნო, რომ ის თავის კვლევებში არ შეხებია კონკრეტულად კონკურენტთა დიდი რაოდენობის საკითხს და, ბუნებრივია, ვერც იფიქრებდა მისი ზომიერების აუცილებლობასაც.

სმითისა და ნეშის პოლარულად განსხვავებული პრინციპების გააზრებამ ბაზრის შესახებ, საშუალება მომცა რამდენიმე მნიშვნელოვანი შედეგი მიმელო ეკონომიკურ კვლევებში ბიზნესის ეფექტიანი მართვის უზრუნველყოფისათვის:

ა) ეკონომიკის სტრუქტურის ეფექტიანობის შეფასების ევროკავშირის მეთოდის განვითარება ფარული მონოპოლიებისა და სილატაკის სწრაფი დამლევისთვის

უნიკალური ბუნებრივი პირობებისა და ნიჭიერების ქვეყნები, გარკვეულ ისტორიულ პერიოდებში უღარიბეს მდგომარეობაში აღმოჩენილან და ისტორიას ახსოვს მათი უსწრაფესი ტემპებით მდგომარეობიდან გამოსვლის მაგალითები 5-10 წელიწადში, მაშინ, როცა აღნიშნულს, საშუალოდ, სულ მცირე 20-30 წელი ესაჭიროება. ასეთივე მაგალითები შეიძლება ითქვას ბიზნესმენებზეც, რომელსაც, განსწავლულობისა და ბიზნესის ორგანიზებაში ნიჭიერების წყალობით, სულ რაღაც რამდენიმე წელიწადში, მილიარდობით ქონება დაუგროვებიათ.

ზემოაღნიშნულთან დაკავშირებით, თვალსაჩინო მაგალითებად შეიძლება მოვიყვანოთ აშშ პრეზიდენტ დონალდ ტრამპის მოღვაწეობა ბიზნესისა და ახლა უკვე პოლიტიკურ-ეკონომიკური რეფორმების სფეროში [24; 92], ბილ გეითსის მოღვაწეობა და მისი წიგნი „ბიზნესი ფიქრის სიჩქარით“ [93-94], ამერიკელ-ავსტრიელი ეკონომისტის - როზენშტეინ-როდანის ე.წ. „დიდი ბიძგის“ თეორია [95], სამხრეთ კორეის სწრაფი დაწინაურება აშშ-ს დახმარებით [96], ქართველი ბიზნესმენის - ბიძინა ივანიშვილის მოღვაწეობა ისტორიული აღმშენებლობისა და მეცნიერების მხარდაჭერის საქმეებში [97], ჩინეთის არნახული ნახტომი ეკონომიკურ ზრდაში და კიდევ უფრო დიდი პერსპექტივები, რეგულირებისა და თავისუფალი ზონალური მექანიზმების სინთეზით რეგიონებში [98], რასაც ჩვენ ჯერ კიდევ 90-იანი წლების დასაწყისში ვითხოვდით.

ჩემი თეორიული მიდგომა, პრაქტიკული გამოცდილების გათვალისწინებით, გულისხმობს ყველაზე კონკურენტული ბუნებრივი უპირატესობების მიხედვით იმ სტრუქტურული ძვრების დამატებით მხარდაჭერას, რომლებიც მაქსიმალური ეფექტიანობით გამოირჩევიან და შედეგად, სტრატეგიაში, მათგან მიღებული შემოსავლების დახმარებით, ჩამორჩენილი რეგიონების მხარდაჭერასაც.

სწორედ ზემოაღნიშნულის მიზნით, სტრუქტურული ძვრების ეკონომიკური ეფექტიანობის განსაზღვრისათვის, რაც უმნიშვნელოვანესია ოპტიმალური ფინანსური მდგრადობისა და, შესაბამისად, კაპიტალის არაეფექტური ხელოვნური გადადინებითა და სუბიექტური (ხშირ შემთხვევაში კორუფციული) გადაწყვეტილებებით გაბერილი ხარჯების შემცირებისათვის, მიზანშეწონილია გამოვიყენოთ ევროკავშირის კომისიის ექსპერტთა მიდგომის ჩემი განვითარება - ე.წ. ეკონომიკური სტრუქტურის

ეფექტიანობის შეფასება, რომელიც აპრობირებულია საერთაშორისო ეკონომიკურ წრეებში და შესაძლებელია დაინერგოს ინოვაციურ საერთაშორისო მენეჯმენტში რენტაბელური მიმართულებების აუდიტისა და სტიმულირებისათვის ეკონომიკური სტრუქტურების (მ.შ. ორგანიზაციული, ასაკობრივი, სახეობრივ-ტექნოლოგიური, აღწარმოებითი და სხვ.) ეფექტიანობის დადებითი გავლენის ამალღების მიზნით, განსაკუთრებით, კრიზისული მოვლენების გამწვავების დროს და შემდგომ (გრაფიკული ინტერპრეტაცია იხილეთ დანართში [ცხრილი N10]):

$$E = \sum [(E_{io} + E_{it}) / 2] \Delta_i;$$

$$i = 1; 2; \dots; n$$

სადაც, E – სტრუქტურის ეფექტიანობაა დროის t მონაკვეთში;

E_{io} – სტრუქტურის შემადგენელი i -ური ელემენტის საწყისი ეფექტიანობაა;

E_{it} – სტრუქტურის შემადგენელი i -ური ელემენტის ეფექტიანობაა t მონაკვეთის დასასრულისათვის;

Δ_i – გამოყენებული რესურსის სტრუქტურის შემადგენელი i -ური ელემენტის ხვედრიწონის ცვლილებაა დროის t მონაკვეთში;

$i = 1; 2; \dots; n$ – სტრუქტურის შემადგენელი ელემენტი.

საერთაშორისო ეკონომიკური კრიზისის გამწვავების დროს, სხვადასხვა ხარჯების მატების გამო განსაკუთრებით სწრაფი ეკონომიკური განვითარების აუცილებლობის შემთხვევაში, უნდა ვეცადოთ, რაც შეიძლება სწრაფად განვთავისუფლდეთ მოძველებული და გამოუყენებელი ტექნიკისაგან და დამატებითი ინოვაციური სტიმულები მივცეთ სტრუქტურის ეფექტიან შემადგენლებს (და არა გამოუყენებელ წამგებიანებს, რაც ხარჯების დამატებით გადიდებას გამოიწვევს ისედაც შეზღუდულ პირობებში), რათა მათი შემოსავლების ხარჯზე დავაწინაუროთ ჩამორჩენილი ელემენტებიც. ასეთ დროს, ზემოაღნიშნული სტრუქტურის ეფექტიანობა აუცილებლად დადებით ნიშნულზე უნდა დაფიქსირდეს, ამასთანავე, არსებითი მატების ტენდენციით.

ბ) კონკურენციის გავლენის შეფასება ტემპებსა და პროპორციებზე მსოფლიო ეკონომიკაში

კეთილსინდისიერი კონკურენციის პრიორიტეტულ მნიშვნელობაზე უკვე მოგახსენეთ კვლევის წინამდებარე ნაწილებსა და ადრინდელ შრომებში [3; 4; 5], სადაც დასაბუთებულია, რომ კონკურენცია ფუძემდებლურ (განმსაზღვრელ) გავლენას ახდენს პროგრესისათვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვან საგანმანათლებლო სისტემაზე, მეცნიერულ-ტექნიკურ ინოვაციებსა და, საბოლოო ჯამში, საზოგადოების ეფექტიან მართვაზე.

ამჯერად, საკითხის აქტუალურობიდან გამომდინარე, მსოფლიო ეკონომიკაში ეკონომიკური ზრდის ტემპებსა და პროპორციებში კონკურენციის გავლენაზე შევჩერდები, რაც, ვფიქრობ, მისანიშნებელი იქნება როგორც დიდი, ასევე, მცირე ქვეყნებისთვის.

მსოფლიოში განხორციელებული ისტორიული მოვლენები ცივი ომის აცილებისა და რკინის კედლის ნგრევის სახით, კარგ საშუალებას იძლევა განზოგადებისთვის. მესამე ათასწლეულამდე, მსოფლიო, შეიძლება ითქვას, 2 ერთმანეთისათვის უმეტესწილად ჩაკეტილი ეკონომიკური სისტემის სახით იყო წარმოდგენილი, რომელთა შორის კედელი დაინგრა და კონკურენციას მეტი გასაქანი მიეცა, თუმცა, კეთილსინდისიერი კონკურენციის დადებითი გავლენის პოტენციალი, ბუნებრივია, ჯერ შესაძლოდ სრულად არ ამოქმედებულა, რაც, ჩემი აზრით, ეკონომიკის ობიექტური კანონზომიერებებით განვითარების შემთხვევაში, დაახლოებით კიდევ 5-7 წელს კიდევ მოითხოვს.

ე.წ. რკინის კედლის რღვევის დასაწყისისათვის (1990 წ.), მსოფლიოს ეკონომიკის ზრდის ტემპი შეადგენდა 2,0%-ს შეადგენდა [99, გვ. 235], 2012 წელს კი, ციკლური რყევების საერთაშორისო კრიზისის უარყოფითი გავლენის მიუხედავად – 2,4% შეადგინა, რაც, პროგნოზული გათვლებით, 2017 წლისათვის კიდევ 0,8 პროცენტული პუნქტით აიწევს [100; იხილეთ დანართიც, ცხრილი N11].

მისანიშნებელია, რომ განვითარებად ქვეყნებს შორის განსაკუთრებული ტემპებით გამოირჩევა საბაზრო ეკონომიკაზე გარდამავალი უმსხვილესი ჩინეთი [დასახელებული წყარო], ხოლო მაღალი შემოსავლების ქვეყნებში – რუსეთი [იქვე]. განსაკუთრებით მაღალი ტემპებით, როგორც წესი, გამოირჩევიან სტაბილურად საუკეთესო კონკურენტული პირობებით ცნობილი შედარებით მცირე ქვეყნები – შვეიცარია, ბელგია, დანია, ლუქსემბურგი და სხვ [99-102]. არანაკლები გეოპოლიტიკური და ჰიდრო–რესურსული პოტენციალი გააჩნია საქართველოს, რომელიც რეფორმების სტაბილურად გაგრძელების შემთხვევაში, აუცილებლად გამოავლენს თავის საუკეთესო შესაძლებლობებს.

მსოფლიო ეკონომიკაში კონკურენციის არეალის გაფართოებასთან ერთად, არსებითად შემცირდა სიღარიბის დონე [101, იხ. დანართიც, ცხრილი N12], თუმცა, განვითარებადი ქვეყნების მოსახლეობის 75%-ს ჯერ კიდევ 4\$-ზე ნაკლები შემოსავალი აქვს დღეში და ამ ქვეყნების 60 წლის ასაკის მოსახლეობა, განვითარებულ ქვეყნებთან შედარებით, უფრო მაღალი სიკვდილიანობით ხასიათდება (კაცები 2,5 ჯერ მეტი, ქალები 4-ჯერ მეტი).

კონკურენციის არეალის გაფართოებამ მსოფლიოში, არსებითად შეცვალა ეკონომიკური პროპორციებიც (კუსტარული სოფლის მეურნეობა 5%-იან ნიშნულზე დაბლა დაეცა, მრეწველობა, მ.შ. თანამედროვე აგრო და სამშენებლო ინდუსტრია 33%-ის დონეზე დასტაბილდა, ხოლო მეტწილად მცირე ობიექტებით დაწინაურებული მომსახურების სფერო 63%-მდე [99, გვ. 237] გაიზარდა), რამაც, უახლესი პერიოდისათვის, განსაკუთრებით იმოქმედა უპირატესად ინოვაციური ინტელექტუალური დარგების (მეცნიერებატევადი კომპიუტერული მომსახურება, ენერგეტიკა, მანქანათმშენებლობა, ელექტრონიკა, რობოტოტექნიკა, ინფორმაციული სისტემები) განვითარებაზე.

გ) კონკურენციის შესახებ კანონმდებლობის განვითარების რეკომენდაციები

კონკურენციის საკითხებზე კანონმდებლობის შესახებ პროგრესული საერთაშორისო გამოცდილება დეტალურადაა განხილული ჩემს შრომებში [3; 4; 5; 6] და ჰეფინდალ-ჰირშმანის მეთოდის ხარვეზებზეც მოგახსენეთ წარმოდგენილი კვლევის დასაწყისში, ახლა კი სწრაფადმზარდი საქართველოს განვითარებადი ეკონომიკის პირობებში მოქმედი ახალი კანონის შესახებ ვეცდები მოგახსენოთ.

საჭიროა ხაზი გაესვას გარემოებას, რომ ზემოაღნიშნული მაღალი ტემპების უზრუნველსაყოფად, განვითარებული ქვეყნების გამოცდილებით, არც ახალგაზრდა ქართული სახელმწიფოს კანონმდებლობა არის დაზღვეული ბუნებრივი ხარვეზებისაგან, რაც, დროის მოთხოვნებიდან გამომდინარე, შემდგომი გონივრული განხილვების საფუძველზე, დროულად უნდა გასწორდეს.

„კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის [42] მე-3 მუხლის „ი“ პუნქტის თანახმად, „...ეკონომიკური აგენტი/აგენტები არ ჩაითვლება/ჩაითვლებიან დომინირებული მდგომარეობის მქონედ, თუ შესაბამის ბაზარზე მისი/მათი წილი 40 პროცენტს არ აღემატება. ორი ან მეტი ეკონომიკური აგენტიდან თითოეული ჩაითვლება დომინირებული მდგომარეობის მქონედ, თუ ის არ განიცდის მნიშვნელოვან კონკურენციას სხვა ეკონომიკური აგენტებისაგან...“

ჩემი აზრით, დომინირებული მდგომარეობის შეფასება დასაზუსტებელია, როგორც ტერმინოლოგიური, ასევე, რაოდენობრივი თვალსაზრისითაც. თუ დომინირებულობა ყველაზე მეტობას გულისხმობს (რაც სიტყვის პირდაპირი მნიშვნელობით, ამას უნდა ნიშნავდეს), მაშინ რატომ 40 და არა 35 ან 30. უალტერნატივოდ დომინირებული მხოლოდ და მხოლოდ 50-ზე მეტი შეიძლება იყოს.

ზემოაღნიშნულთან დაკავშირებით, განვიხილოთ სიტუაცია, როცა ბაზარზე 2 მსხვილი მიმწოდებელია 41 და 42 პროცენტული ხვედრითი წონებით და სხვა მიმწოდებლებზე მოდის დანარჩენი 17%. გამოდის, რომ 41%-იანი მიმწოდებელიც დომინირებულ მდგომარეობაშია, მაგრამ ის არ განიცდის, თუ განიცდის მნიშვნელოვან

კონკურენციას 42%-იანი უფრო დომინანტის მხრიდან? მაშასადამე, ამ და სხვა მრავალ შემთხვევებში, მე-3 მუხლის „ი“ პუნქტი ურთიერთგამომრიცხავ სიტუაციებს აერთიანებს.

ვფიქრობ, დომინირებული მდგომარეობა ცალსახად 50%-ზე მეტია, რაც განსაკუთრებული დაკვირვების საგანი უნდა გახდეს კონკურენციის ახლადშექმნილი სააგენტოს მხრიდან, რომელმაც უკვე გამოიჩინა თავი თავისი აქტიური გონივრული მოქმედებებით.

თუ დომინანტი შეიძლება მხოლოდ იმ მიმწოდებელს ვუწოდოთ, რომელიც ბაზრის ნახევარზე მეტს „აკონტროლებს“, მონოპოლიზმისაკენ მიდრეკილება, საერთაშორისო გამოცდილებით, შეიძლება შევაფასოთ 20 და 30%-იანი ხვედრიწონებითაც, როცა ზოგიერთი უკვე ამ დონეზეც ახერხებს ბაზრის „აკონტროლებას“.

შესაბამისად, საქართველოს პირობებში, როცა ახალგაზრდა ეკონომიკა მნიშვნელოვნად განიცდის მონოპოლიების გავლენას, 40%-იანი ნიშნული 30%-მდე მაინც უნდა დაწვიოთ და მას კონცენტრაციის ზღვარი ვუწოდოთ. 40%-იანი ზღვარი კი შეიძლება შენარჩუნდეს მაღალმთიანი რეგიონებისათვის, სადაც, ბუნებრივია, მნიშვნელოვანწილად ნაკლებია ბაზრის „მოთამაშე“ მიმწოდებლები.

აშშ-ს, დიდი ბრიტანეთის, გერმანიის, საფრანგეთისა და ეკონომიკურად სწრაფადმზარდი ჩინეთისა და პოსტსაბჭოთა ქვეყნების მაგალითებით, გასათვალისწინებელია, აგრეთვე, კონკურენციის მონიტორინგისა და დაცვის სამსახურების 2, 3 ან 4-რგოლიანი ინსტიტუტების შექმნის გამოცდილება. თუ, ამ შემთხვევაში, სააწყის ეტაპზე, ზომიერ შუალედურ პოზიციას დავიჭერთ და 3-რგოლიან სისტემას შევქმნით, ჩვენი აუცილებლობებიდან გამომდინარე, „კონკურენციის სააგენტოს“ ზედამხედველობით, მიზანშეწონილია, 2 მობილური კომისია შეიქმნას, მ.შ. იუსტიციის სამინისტროსთან – საწარმოთა შერწყმის მონიტორინგის კომისია, ხოლო ფინანსთა სამინისტროსთან – ფასების მონიტორინგის კომისია, რომელიც ე.წ. „მტაცებლურ დემპინგსა“ და სხვა მონოპოლიურ მიდრეკილებებს დააკვირდება, ან უნიკალური ქართული აგრობაზარზე მომუშავე კომისია.

რაც შეეხება ბაზარზე კონკურენციის დონის ანალიზს, აქ, კონკურენციის ობიექტური კანონზომიერების ჩემი შეფასებების საფუძველზე, მიზანშეწონილია, მრავალფაქტორული მიდგომების გამოყენება, მ.შ. კონკურენტთა რაოდენობის, ყველაზე მსხვილი მიმწოდებლის, არარეალიზებული და ფალსიფიცირებული პროდუქციის (რამაც სახიფათოდ იმატა გახანგრძლივებული საერთაშორისო კრიზისის შემდეგ, როცა გართულებულია წესიერი გზებით ოპერირება ბაზარზე) ინდექსების მონაწილეობით, რაც, შედეგად, ეკონომიკური სტრუქტურის აუცილებელი ეფექტიანობის შეფასების ევროკავშირის მეთოდოლოგიის განვითარებას შეიძლება დავუკავშიროთ.

ყოველ კონკრეტულ სიტუაციაში, უნდა ვეცადოთ კონკურენციის რაციონალური (სარეკომენდაციოდ ეფექტიანი) ინტერვალის განსაზღვრას კონკურენციის მრავალფაქტორული აუდიტის ზემოაღნიშნული ინსტრუმენტებით და, რაც არ უნდა დომინირებული იყოს კონკურენტი, მისი უდანაშაულობის პრეზუმფცია არ უნდა დაირღვეს - თუ ის კეთილსინდისიერია, სავარაუდოდ, მას უნდა აწყობდეს რაციონალური კონკურენციის სარეკომენდაციო ინტერვალის გარემოში ოპერირება.

გლობალური ტექნოლოგიები მენეჯმენტის რეფორმირებისათვის „სინათლის“ სიჩქარით

გენიალური კომპიუტერული პროგრამების მწარმოებელი მულტიეროვნული ტექნოლოგიური კომპანია Microsoft-ის თანადამფუძნებელ ბილ გეიტსსა და მის წიგნზე „ბიზნესი ფიქრის სიჩქარით“ [93-94] უკვე მოგახსენეთ. კომპიუტერმა ნამდვილად შეცვალა ბიზნესი და მსოფლიო საერთოდ, უფრო სწრაფი და ხარისხიანი გახადა ბიზნესკონტაქტები და წარმოებისა და მომსახურების პროცესებიც, საბოლოო ჯამში.

ვფიქრობ, გენიოსი ბილ გეიტსიც დაგვეთანხმება, რომ სულ უახლოეს წარსულში თუ ბიზნესი ფიქრის სიჩქარით ვითარდებოდა, ახლა უკვე სინათლის სიჩქარეები ამუშავდა,

ისე განვითარდა უკვე მფრინავი და სუპერმგრძობიარე მობილური ტექნოლოგიები და ასეთი სიჩქარეები განსაკუთრებით დაგვიჭირდება კრიტიკულად გახანგრძლივებულ ეკონომიკურ და დემოგრაფიულ პროცესებში.

განსაკუთრებით სწრაფი სიჩქარეები გვჭირდება თავდაცვით სამხედრო ინდუსტრიასა და მანქანათმშენებლობის ქვედარგებში, მ.შ. სამედიცინო ტექნიკის საწარმოებლად.

უახლოეს წარსულში, მენეჯერული კადრების კვალიფიკაციური შესაბამისობისათვის გადამზადება ყოველ 5 წელიწადში აუცილებლობას თუ წარმოადგენდა, ამჟამად - ყოველი მენეჯერი კვალიფიკაციის ამაღლების მუდმივ პროცესში უნდა იყოს ჩართული, თუ გვინდა, რომ კონკურენტულობის სათანადო დონე შევინარჩუნოთ.

აღნიშნულ საკითხებზე გამოვაქვეყნე შრომა „მენეჯმენტი სინათლის სიჩქარით (სამართლიანი კონკურენციისათვის ჯანდაცვის პერსონალის მაგალითზე)“ [21], რაც, ვფიქრობ, გარკვეულ სარგებელს გაუწევს სტუდენტებს, სპეციალისტებსა და საკითხით დაინტერესებულ მასობრივ მკითველსაც, მათ შორის სასიცოცხლოდ აქტუალური სამედიცინო ტექნიკის წარმოების განვითარებისათვის, რისი ბაზაც საქართველოში საკმაოდ დიდია.

ყველა ბიზნესმენის უმთავრესი სწრაფვა მოგების მაქსიმიზაციაა და ეს სწრაფვა იწვევს ობიექტურ შეჯიბრს (კონკურენციას) ბაზარზე უპირატესობის მოსაპოვებლად. საშუალოდ, მოგება ხარჯებს 10–15%-ით ამეტებს, თუმცა ნოვაციურ და ზოგიერთ პერიოდულად განსაკუთრებით მოთხოვნად ბიზნესებზე მოგება 40–50%-ით, ხოლო იარაღით და ნარკოტიკებით ვაჭრობის შავ ბიზნესებზე 200–300%-ითაც ამეტებს (ექსპერტული შეფასებებით) ხარჯებს. თუმცა, ახლახან შევნიშნე და ჩემს გაკვირვებას საზღვარი არ ჰქონდა, როცა 10000%-ზე მეტი მოგების (რენტაბელობის) "ბიზნესები" აღმოვაჩინე. მაგალითისათვის, 1 ლარიანი ფალსიფიცირებული ტექნიკური ზეთები ავტომანქანებისათვის, "გონივრული" (მატყუარა) შეფუთვის შედეგად, 100\$-ად

იყიდება, ან, როცა გამჭვირვალე გარემოს გაფართოების მიუხედავად, ზოგიერთი თავსგასული „მკურნალი“ გაუბედურებულ ავადმყოფებს ფალსიფიცირებულ წამლებსაც კი აწვდის. ეს, რა თქმა უნდა, ბიზნესი აღარაა, თუმცა, ეს ზღვარსგადასული თაღლითობა ბაზარზე აქტიურ და სუპერსწრაფ ანტისუბიექტად გვევლინება და დაკვირვებასა და ასეთსავე სწრაფ გამოვლენას საჭიროებს სინათლის სიცხადითა და სიჩქარეებით.

ბაზრის კონკურენტულობის შეფასების ჩვენი მეთოდის სიახლე ანტიმონოპოლიურ მეთოდოლოგიაში R_0 ინდექსის შემოტანაშიცაა, რომელიც ხარისხზე და არარეალიზებულ პროდუქციაზე მუდმივი დაკვირვების საჭიროებას უსვამს ხაზს.

მხოლოდ მაღალკვალიფიციურ ექსპერტთა დიდ ჯგუფებს ძალუბთ ასეთი დაკვირვება და ამ საქმიანობამ არ უნდა დააყოვნოს, რათა დროზე სათანადოდ ამუშავდეს არაკეთილსინდისიერად გამდიდრებული ფარული მონოპოლიებით დანგრეული ჩვენი (და არა მხოლოდ ჩვენი - განვითარებულ ქვეყნებშიც) უნიკალური დარგები, მ.შ. სოფლად.

„სინათლის“ სიჩქარეებზე გავალთ ბიზნესის მართვაში, თუ გავიაზრებთ, რომ რაციონალობა გადაუდებელი საჭიროებაა კონკურენტთა რაოდენობისა და კონკურენციის ძალის მაქსიმალური უკუგებისთვის.

ადამიანების განათლების დონე და ტექნიკის პროგრესულობა თუ განასხვავებს ადამიანების ეპოქებს შემოსავლებსა და ცხოვრების ხარისხში, ეს ყველაფერი შეიძლება წყალში ჩაგვეყვაროს, თუ რაციონალური კონკურენციის ინტერვალი ვერ შევინარჩუნეთ და მონოპოლიური აპატიტების ბიზნესს დავუთმეთ ასპარეზი.

ექსპერტული შეფასებებით ჩატარებულმა ჩვენმა კვლევამ გვაჩვენა, რომ კონკურენციის ინდექსები საქართველოს ეკონომიკის აბსოლუტურად ყველა დარგში ჯერ კიდევ დასაშვებზე ბევრად უარესია და ხსენებული საკითხის თვითდინებაზე მიშვება ან, მუდმივი მეტ-ნაკლები პრობლემების გამო, მოხეზრება, აქტიური ქმედებების შესუსტება და ხელის ჩაქნევა არაფრით შეიძლება. ქრისტიანული

მოდერნობაც გვასწავლის, რომ გამრჯე შრომა ყველას მართებს, წინააღმდეგ შემთხვევაში, თვითრეგულირება და მონოპოლიების შემყურე ყოფნა ვერაფრით გვიშველის. ამასთან, გასათაღისწინებელია, რომ კონკურენტების ხელოვნური მცდელობით მატება ყოველთვის არ ნიშნავს ეფექტიანი გარემოს შექმნას. გარკვეული რაციონალური რაოდენობის შემდეგ, კონკურენტების ქაოტური ზრდა ეფექტიანობის ძალზე სწრაფ ვარდნას იწვევს.

ამდენად, კონკურენციის დონეს მეტად კვალიფიციური მუდმივი დაკვირვება ესაჭიროება, რომ კონკურენციის დონე ისეთ რაციონალურ დონეზე შენარჩუნდეს, რომ ეკონომიკურ ზრდის პოსტკრიზისული ტემპები 10%-ზე დაბლა არ ჩამოვიდეს და მაქსიმალური ეფექტიანობის მიღწევა და შენარჩუნება მოხერხდეს.

საზოგადოებას კარგად ახსოვს, რომ საქართველოს დამოუკიდებლობის პირველ წლებში, ხელოვნურად გაჩაღებული საომარი კონფლიქტების პარალელურად, ქვეყანამ ქართული კუპონის არნახული ჰიპერინფლაცია როგორ იწვნია, რის გამოც, 1994 წელს, საქართველო მსოფლიოში ერთ-ერთ ბოლო ადგილზე აღმოჩნდა მოსახლეობის ერთ სულზე მშპ-ის მიხედვით (მ.შ. მსყიდველობითი უნარის პარიტეტის გათვალისწინებით). მას შემდეგ, საბედნიეროდ, საერთაშორისო სავალუტო ფონდისა და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების დახმარებით, ამასთანავე, შიდა რესურსების მობილიზებით, მოხერხდა ჰიპერინფლაციის მწვავე პრობლემის მნიშვნელოვანწილად გადაჭრა, თუმცა, ვალუტის რეალური სტაბილურობისათვის აუცილებელი წარმოებისა და მ.შ. ექსპორტის სათანადო დონეზე დაწინაურება ჯერ კიდევ გადაუჭრელი პრობლემების რიგში რჩება.

ჩვენი აზრით, აღნიშნულის მთავარ მიზეზს უხილავი საერთაშორისო და შიდა არაკეთილსინდისიერი მონოპოლიები წარმოადგენს, რომლებიც უნიკალური სიმდიდრეების მქონე ქართულ სოფელსა და მთლიანად ეკონომიკას, შეიძლება ითქვას, ხრავს და ანადგურებს. ვიმედოვნებთ, რომ მონოპოლიების პრობლემა სახელმწიფოს ძალისხმევითა და საერთაშორისო დახმარებით აუცილებლად დაიძლევა. ოღონდ, ამ ძალისხმევამ არ უნდა დააყოვნოს, ვინაიდან, პრობლემა

საგანგაშოდ გახანგრძლივდა და აუცილებელია ქართული ფენომენის პოტენციალის სწრაფად და შესაძლოდ სრულად ამოქმედება და მაკროეკონომიკური დაგეგმვისა და ზომიერი რეგულირების სხვა პროგრესული მეთოდების გამოყენება დასავლეთის ეკონომიკური “ლომებისა” და აზიური “ვეფხვების” გამოცდილებით.

როგორც საქართველოს საგადასახადო კოდექსით გადაჭარბებულად გამარტივებული ამორტიზაციის ნორმები, „კონკურენციის შესახებ“ კანონიც ჯერ კიდევ ძალზე უნიფიცირებულია. ეკონომიკის დარგებსა და რეგიონებს მკვეთრად განსხვავებული მრავალი სპეციფიკა ახასიათებს, რასაც კანონი მაქსიმალურად უნდა ითვალისწინებდეს. შეიძლება, რომ სუპერთანამედროვე და მოძველებული მოდელის მანქანებს ერთნაირი ნორმები ჰქონდეთ, ან მაღალი მთისა და დედაქალაქის ბაზრებს ერთი საზომით ვუდგებოდეთ?

კონკურენციის ძალის შეფასების ჩვენი მეთოდოლოგიის საფუძველზე ექსპერტული შეფასებებით ჩატარებულმა კვლევამ დაადასტურა, რომ კონკურენციის ინტეგრალური კოეფიციენტის რაციონალური საშუალოშეწონილი ინტერვალები, დარგების მიხედვით, მკვეთრად განსხვავებული შეიძლება იყოს:

რეგიონალური თვალსაზრისითაც, ის ნორმები, რომლებიც თბილისისა და სხვა მსხვილი დასახლებებისათვის ოლიგოპოლიურობის დაუშვებელი ხარისხის მანიშნებელი შეიძლება იყოს, პროგრესულ ნორმებად შეიძლება ჩაითვალოს მაღალმთიანი მცირედდასახლებული რეგიონებისათვის.

ყოველივე ზემოაღნიშნული ადასტურებს, რომ ქმედითი ანტიმონოპოლიური მექანიზმების განსაზღვრა და შემდგომი სრულყოფა კონკურენციის ახლადშექმნილი სააგენტოს სპეციალისტების დამატებით კვლევებს საჭიროებს.

საერთაშორისო მონოპოლიების მავნეობა თვალსაჩინოდ დადასტურდა ქართული სოფლის მაგალითზე. აქ ქართული სოფლისა და მისი პროდუქტების უნიკალობაზე აღარ შევჩერდები, ეს ისედაც კარგად არის ცნობილი მკითხველისათვის. არც კარგა ხანია მნიშვნელოვანწილად დაცარიელებულ ქართულ

სოფლებზე და გადარიბებულ ფერმერებზე შეგაწყენთ - ვფიქრობ, ახლა არც ხუმრობის დრო არის და უპირველესად მეტი გონიერება გვმართებს ჭეშმარიტ რწმენაში მომძლავრებისა და არსებითის მოგვარებისთვის.

არის დრო, როცა საქმის გადადება და შეცდომები ყველაზე ძვირად ფასობს და ინფლაციური შოკებიც იმიტომ გვახსენებენ ხშირად თავს. სწრაფი მოქმედების დრო დადგა და მიზნები ოპერატიული და საუკეთესო უნდა დავისახოთ - საქართველოს ისედაც ძალზე მრავლად ჰყავს მსოფლიო რანგის მოღვაწე და ჩემპიონი და კეთილსინდისიერ ბიზნესშიც მიზანდასახულობა უმაღლესი უნდა იყოს. რამდენი უნიკალური და ნიჭიერია ჩვენთან და ურთიერთპატივისცემამ და შრომისმოყვარეობის დაფასებამ რომ იმრავლოს, ბევრად უკეთ ვიცხოვრებთ. ამასთანავე, მცირერიცხოვან და რთული რელიეფის მთიან ქართულ სოფელში ადამიანს არაკეთილსინდისიერი მონოპოლიები როგორმე მალე უნდა მოვაშოროთ და კოოპერაციის ძალა და სიკეთე შევაშველოთ, თორემ, მარტოკა, ფერმერულ-გლეხური მეურნეობა ვერასდროს მოაგვარებს კონკურენტუნარიანი ფასების მუდმივად საჭირო მინიმიუმებისა და ხარისხის შენარჩუნებისათვის აუცილებელი ტექნიკის პრობლემას. ამასთანავე, დამატებით, მიზანშეწონილია, ექსპორტიორების სახელმწიფო გარანტირებული დაზღვევისა და სახელმწიფოს წილობრივი მონაწილეობით მოქმედი გადამამუშავებელი საწარმოების შეთავაზებაც პროგრესული ტექნოლოგიების იაფი ლიზინგის გამოყენებით.

საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის საფუძვლებიდან ვიცნობ საქართველოში მიმდინარე ეკონომიკურ პროცესებს, მათ შორის სამთავრობო სტრუქტურებში და თამამად შემიძლია ვთქვა, რომ მრავალი წესიერი ადამიანი იღწვოდა ჩვენს ხელისუფლებაში, მაგრამ მათ არ შეეძლოთ და არ შეუძლიათ რესურსებზე დაუძლეველი ფასების ინფლაციის პრობლემის რეალური მიზეზების მოგვარება.

ზემოაღნიშნულთან დაკავშირებით, მივყვით ლოგიკურ მსჯელობას, რომ ერთობლივი ძალისხმევით იქნებ როგორმე მოვაგვაროთ ინფლაციური შოკების სახიფათო პრობლემა. ქვეყანაში თუ წარმოება და კონკურენტუნარიანი ექსპორტი

არ იქნება, ვალუტის გამყარების (მ.შ. ეროვნული ბანკის ინტერვენციები) ღონისძიებები მხოლოდ კოსმეტიკურ ეფექტს მოახდენს და, თუ მეზობელ ქვეყნებში მოთხოვნა გაჩნდება სტაბილურ ვალუტაზე, ჩვენი ისედაც მცირე სავალუტო რეზერვები გადადინებას დაიწყებს. ეს გადადინება უფრო და უფრო გაძლიერდება ფარული ნაკადების გაჩენის შემთხვევაში.

ამდენად, თუ განვითარებულ ქვეყნებში ექსპორტის ხელშეწყობა (ინვესტირება, დაბალპროცენტიანი და უპროცენტო კრედიტები და სუბსიდირება, საგადასახადო მექანიზმები, სახელმწიფო სადაზღვევო გარანტიები, აგრესიულ მონოპოლიებთან კონკურენციისათვის ზემოაღნიშნული წილობრივი მონაწილეობით გადამამუშავებელი საწარმოების დაფუძნება პროგრესული ტექნოლოგიების იაფი ლიზინგის გამოყენებით და მრავალი სხვა) დასაშვებია, ჩვენთან სახელმწიფო ხელშეწყობა რატომღაც წარსულის რუდიმენტად არ უნდა ითვლებოდეს. ობიექტური სახელმწიფო ზრუნვა ყოველთვის იქნება პროგრესისა და კეთილდღეობის მასტიმულირებელი საფუძველი.

საქართველოში 90-იან წლებიდან მოქმედი საგადასახადო კოდექსი, ერთი შეხედვით, ხელს უწყობს ეკონომიკის გაძლიერებისათვის საჭირო ექსპორტს 0-ოვანი განაკვეთით, მაგრამ ეს და ბევრი სხვა ნორმაც აუცილებლად შესაცვლელია, თან რაც შეიძლება მალე. ქვეყანაში, სადაც ისედაც არ არსებობს ყველაზე აქტიური რეალური ეკონომიკა (მეცნიერებატევადი წარმოებები, მ.შ. უნიკალური სოფლის პროდუქტების გადამამუშავებელი მრეწველობა), ნულოვანი განაკვეთით გაედინება მხოლოდ უნიკალური ბუნებრივი რესურსები, რაც ზოგ შემთხვევაში, სუპერგაძვირებული გვიბრუნდება და კიდევ უფრო გვადარბებს. ამდენად, ექსპორტს ხელშეწყობა უნდა, მაგრამ დიფერენცირებულად. მხოლოდ მზა პროდუქტებზე უნდა დავაწესოთ ნულოვანი განაკვეთი, რაც რაციონალურად უნდა გაიზარდოს რესურსის მზარდი მნიშვნელობის შესაბამისად. სხვაგვარად შეუძლებელი გახდება უმძლავრეს არაკეთილსინდისიერ მონოპოლიებთან საჭირო რაციონალური პაექრობა.

დანართში მოყვანილ ცხრილებთან (NN1-14) დაკავშირებით, ჩატარებული კვლევების **სიახლისშემცველი მთავარი შედეგებიდან**, მიზანშეწონილია, აღინიშნოს, რომ კონკურენტულობის თვალსაზრისით, მკვეთრად დიფერენცირებულია დარგობრივი და შიგადარგობრივი ბაზრები, მ.შ. განსაკუთრებულ დაკვირვებას საჭიროებს ბუნებრივი მონოპოლიების საკითხი და შესაძლო დეფორმაციები დროის ფაქტორის ცვლილებების გათვალისწინებით. მწირი სტატისტიკური ბაზისა და ექსპერტული შეფასებების პირობებშიც კი გამოვლინდა:

- დიდი ბუნებრივი განსხვავებები სამშენებლო კომპლექსის, მრეწველობის, სოფლის მეურნეობისა და მომსახურების სფეროს **კონკურენციის ძალის რაციონალურ ინტერვალებს** შორის (დასკვნა სახეზეა, ჩვენ დიდი რაოდენობის კონკურენტების ქაოტური ბაზრის „აშენება“ კი არ გვჭირდება, არამედ ბუნებრივი - რაციონალური კონკურენციის ინტერვალის დაცვა);

- **სტრატეგიული ალიანსების რაოდენობის გარკვეული კანონზომიერება** ეფექტიანობასთან მიმართებაში;

- პროგნოზული ექსტრაპოლირების მეთოდის გამოყენების აუცილებლობა ბაზრის **კონკურენტულობის დონის მრავალფაქტორული ანალიზის** პროცესში;

- საგადასახადო ტვირთის რეალურად დიფერენცირებული განსაზღვრა (არა „პოპულისტური“ ან ბევრად განსხვავებულებზე მიმსგავსებული, არამედ, **კონკურენტუნარიანი რესურსული პოტენციალიდან** და განვითარების დონიდან გამომდინარე);

- ადგილობრივი **რეგიონთაშორისი სასაქონლო და საფონდო ბირჟების** ინსტიტუციონალური გარემოს დეფიციტი, ადგილობრივი პირდაპირი და ირიბი **საინვესტიციო ბაზრების** სტიმულირების გადაუდებელი საჭიროება;

- რეგიონების მიხედვით **ლორენცის მრუდსა** და ჯინის კოეფიციენტზე დაკვირვების აუცილებლობა;

-„პიუს ეფექტის“ მსგავსი სასიკეთო საგადასახადო „ინტერვენციების“ დეფიციტი და საჭიროების შემთხვევაში, სუბსიდიები პოტენციურ უნიკალურ ბიზნესებს, მ.შ. კონკურენტუნარიანი მინერალური წყლების, ვაზის, ციტრუსის, ჩაის, ზღვის პროდუქტებზე, პერსპექტივაში - სუპერპროგრესულ ტექნოლოგიებზე.

დასკვნა

დასკვნისთვის, ვეცდები, რომ, საქართველოს ეკონომიკის დეფორმირებული სტრუქტურის მაგალითსა და ბიზნესის ოპერატიულად ეფექტიანი მართვის ზოგადთეორიული რეკომენდაციების საფუძველზე, წარმოვაჩინო ადამიანის უკეთ ცხოვრებისათვის, ჩემი აზრით, განსაკუთრებით მწვავედ საჭირო შედეგები ეკონომიკური აზროვნების სრულყოფისათვის.

როგორც აღვნიშნე, საზოგადოების წინაშე, თავს მოვალედ ვთვლიდი კონცეფტუალურად დასაბუთებული აზრი გამომეთქვა, თუ როგორ უნდა დაძლიოს გონიერმა ადამიანმა სიღარიბის ჯერ კიდევ ძალზე მაღალი 80%-იანი დონე სულ უფრო მდიდარ მსოფლიოში, როგორი გამდიდრებაა ადამიანისთვის მორალურად გამართლებული (ეფექტიანი) და, შესაბამისად, როგორი კონკურენცია ეფუძნება ჭეშმარიტი სულიერების საწყისებს.

დიდი დეპრესიის ეპოქიდან, განსაკუთრებით გამწვავდა დებატები ადამ სმითის კონკურენციის ე.წ. „უხილავი ხელის“ მომხრე ნეოკლასიკოსებსა და რეგულირების მომხრე ქეინზიანელებს შორის. ზოგი საერთოდ სათუოს ხდის „უხილავი ხელის“ მოქმედებას, ახალი ნეოკლასიკური სინთეზი კი ერთგვარი შემრიგებლის როლში მოგვევლინა.

ჩემი მიზანი არ არის სმითის კრიტიკა - მიმაჩნია, რომ ის მისი ეპოქისთვის ნამდვილად გენიოსი იყო, მაგრამ, ბუნებრივია, ადამიანური შეცდომებით. ჩემი მიზანია აღმოვფხვრა სმითის ეპოქიდან დაწყებული და ჰერფინდალ-ჰირშმანის თანამედროვე მეთოდშიც დამკვიდრებული გაგება, რომ ბაზარზე არაგავლენიან კონკურენტთა დიდი რაოდენობა განაპირობებს მეტად სრულყოფილ კონკურენციას. ასეთი მიდგომით, შეიძლება დავანაწევროთ ეფექტიანი ადგილობრივი მსხვილი ბიზნესები ან ხელი შევუშალოთ ბიზნესების წესიერი გზით საჭირო გაერთიანების მცდელობას, დავარღვიოთ მათი უდანაშაულობის პრეზუმფცია და უკეთესი პირობები შევუქმნათ არაკეთილსინდისიერ საგარეო ფარულ შეთანხმებებს.

ვფიქრობ, მკითხველს ახსოვს ეკონომიკური კონკურენციის ჩემი განსაზღვრება, ფიზიკაში დენის ძალის განსაზღვრის ($I = U/R$) ბუნებრივი მსგავსებით. ასეთი სახით, ჩვენ შეგვიძლია განვსაზღვროთ კონკურენციის ძალა და ოპტიმალური - კონკურენციის ყველაზე ეფექტიანი დონე ეკონომიკურად მდიდარი და ღარიბი ქვეყნებისათვის, საინფორმაციო-ტექნოლოგიურ კლასტერებსა და აგრარულ ბაზრებზე, მთასა და დაბლობში, შემცირებული ფასების დემპინგური თაღლითობისა თუ ფასების შემდგომი მონოპოლიური ნამატის შემთხვევებში. ეს განსაკუთრებით მაღელვებს. აღნიშნულ საქმეში, ცალკეულ ქვეყნებს დამოუკიდებლად არ ძალუძთ დაძლიონ ფარული საერთაშორისო მონოპოლიების მზაკვრობანი და აუცილებელი ხდება პროგრესული ძალების უფრო მჭიდრო საერთაშორისო კონსოლიდაცია. აღნიშნული მწვავედ აუცილებელია როგორც მსოფლიო ეკონომიკის ეფექტიანი გამდიდრებისთვის, ასევე, სიღარიბის დაძლევისთვის.

კონკურენციის შესახებ გამოვაქვეყნე მრავალი მონოგრაფია და სხვადასხვა სახის შრომა ათასზე მეტ გვერდზე და ახლა წარმოგიდგენთ განზოგადებულ შრომას - შესაძლოდ შემჭიდროებულ ვარიანტს, საკითხთან დაკავშირებით, თანამედროვე ეკონომიკის უმწვავესი პრობლემების წარმოჩენით.

ჯერ კიდევ სმითიდან და რიკარდოდან დაწყებული, დღემდე, რატომღაც, ჩამოყალიბდა ყალბი წარმოდგენა სრულყოფილი კონკურენციის შესახებ, რომ, თურმე, უნდა გვქონდეს ძალიან დიდი რაოდენობა კონკურენტებისა, რომლებსაც ბაზარზე

არავითარი გავლენა არ უნდა ჰქონდეთ. აი სწორედ ეს მოსაზრებაა ჩემთვის ყველაზე მეტად სათუო. ეს უტოპიაა და, ამასთანავე, ხელოვნურადაც რომ მოვაწყოთ ასეთი პირობები, ეს იქნება არაეფექტიანი ბაზარი. ვთვლი, რომ სრულყოფილ ვარიანტს უნდა ვეძიოთ არა გამოგონილ „პოზიციებში“, არამედ, რეალურ ბუნებაში.

უფალი და კონკურენციის „უხილავი ხელი“ არსებობენ, მაგრამ უფალი არ ითხოვს, რომ ადამიანი ხელებჩამოშვებული უნდა ცხოვრობდეს. სადღეისოდ, მწვავედ აუცილებელია გონივრული რეგულაციები.

ზოგიერთი თანამედროვე მეცნიერი, როგორც შესავალში აღვნიშნე, სათუოს ხდის ადამ სმითის „უხილავი ხელის“ თეორიის სამართლიანობას. არამც და არამც. „უხილავი ხელი“ მოქმედებს და, ამასთანავე, ძალზე ძლიერად, მაგრამ, ვთვლი, რომ მის გაგებას მნიშვნელოვანი ხარვეზები ახლავს და ფარული შეთანხმებებიც ხელს უშლიან ამ უხილავ მოქმედებას. გახანგრძლივებულმა კრიზისებმა გვაჩვენა, რომ საჭიროა თამამი რეგულაციები ხელისშემშლელთა წინააღმდეგ.

კონკურენციის საკითხებზე მრავალწლოვანი დებატების მიუხედავად, არავინ შეხება, ჩემი აზრით მთავარ პოზიციას, რომ კონკურენციის კლასიკური ხედვა გულისხმობს სრულყოფილი კონკურენციის განსაზღვრას მონაწილეთა ძალზე დიდი რაოდენობით, როცა მონაწილეებს არ შეუძლიათ საბაზრო პროცესებზე გავლენის მოხდენა (უფრო დეტალურად განიხილება ჩემი წარმოდგენილი კვლევის შესაბამის ნაწილებში). მიმდინარე რეფორმებამდეც, აშშ-სა და საერთოდ მსოფლიო პრაქტიკაშიც, ბაზრების კონკურენტულობის შეფასების ყველაზე გავრცელებული მაჩვენებელი „ჰერფინდალ-ჰირშმანის ინდექსი“ საუკეთესო მინიმალურ დონეებს სწორედ მცირე მეწარმეთა ძალზე დიდი რაოდენობის შემთხვევაში აღწევს. ეკონომიკური მეცნიერების კლასიკოსებისა და ზოგიერთი თანამედროვე პრაქტიკოსის დიდი პატივისცემის მიუხედავად, ყურადღების მოსაზიდად, უნდა გავაკეთო „სენსაციური“ განცხადება, რომელსაც, ვფიქრობ, გაითვალისწინებენ აშშ-სა და მთლიანად გაეროს საერთაშორისო ეკონომიკური ორგანიზაციების თანამედროვე ბრძენი რეფორმატორები. ჰერფინდალის

ინდექსის შენარჩუნება შესაძლებელია, მაგრამ მხოლოდ ამ მაჩვენებლის გამოყენება - უკიდურესად არასაკმარისი.

გაჭიანურებული ეკონომიკური კრიზისები და უკიდურესი სიღარიბის არსებობა უჩვეულოდ შემოსავლიანი თანამედროვე ტექნოლოგიური პროგრესის მიუხედავად, თვალსაჩინოდ განაპირობებს საერთაშორისო რეგულირების უფრო ეფექტიანი ეკონომიკური მექანიზმების გადაუდებელი შემუშავების აუცილებლობას, მათ შორის გაეროს ეკონომიკური სტრუქტურების მონაწილეობით, ეფექტიან საერთაშორისო ბიზნესთან ურთიერთხელსაყრელობის საფუძველზე.

თანამედროვე საერთაშორისო ბიზნესს უკვე კრიტიკულად არ შეესაბამება არამთლად „მწიფე“ წარსული - სხვა დიდი ეკონომისტების - მ.შ. დ. რიკარდოს, უ. პეტის, ე. ჩემბერლინის, ჯ. რობინსონის, პ. სამუელსონის "კლასიკური" ხედვები კონკურენციის შესახებ. ჩვენ არ გვჭირდება უსასრულოდ დიდი რაოდენობის "ჭიანჭველების" კონკურენცია ეკონომიკაში. ჩვენ გვჭირდება კეთილსინდისიერი კონკურენტების ბუნებრივი კონკურენცია, სადაც კონკურენციის ყველა მონაწილე (არა მხოლოდ მცირე, არამედ დიდი) აკეთებს თავის საჭირო (ეფექტიან) საქმეს.

ბაზრის მონაწილეების ძალზე დიდმა რაოდენობამ, ჩემი აზრით, შეიძლება გამოიწვიოს "მოკლე ჩართვა" და ეკონომიკის "გადახურება", შესაბამისად, ჰიპერინფლაციური სიჭარბე და უმძიმესი კრიზისული შოკი.

ჩემი აზრით, კონკურენციის ძალასა და ბაზრის უმსხვილესი მიმწოდებლის ზომას შორის უკუპროპორციული დამოკიდებულების გრაფიკის გადაკვეთაზე საწარმოს ზომასა და ეფექტიანობას შორის დამოკიდებულების გრაფიკთან, მიიღება კონკურენციის ძალის ოპტიმალური დონე ყოველი კონკრეტული სინამდვილისთვის. ეს გრაფიკული ინტერპრეტაცია წარმოადგენს 2015 წლის შრომაში წარმოდგენილი ჩემი ადრინდელი შესაბამისი მიდგომის განვითარებას.

მწვავედ საჭირო ცვლილებები კონკურენციის თეორიაში თანამედროვე რეგულირების ადექვატურ მექანიზმებს განაპირობებს. სახელმწიფო, როგორც სამართლიანი პარტნიორი, გლობალური კონტაქტების ზრდასთან ერთად, აუცილებლად უნდა ახერხებდეს ფარული შეთანხმებებით გამოწვეული ბაზრის

დეფორმაციების კვალიფიციურ შეფასებას და, აუცილებლობის შემთხვევაში, აქტიურად (და არა ფორმალურად, დაახლოებით 50%-იანი თანამონაწილეობის ფარგლებში) უნდა ერთვებოდეს კერძო მეწარმეობაში, მათ შორის: 1) წილობრივი პარტნიორობის მექანიზმებით; 2) მეცნიერულ-ტექნიკურ უზრუნველყოფის მხარდამჭერი სუბსიდირებით; 3) უპროცენტო კრედიტებით მონოპოლიებისგან დაზარალებულ მეწარმეთათვის; 4) განსაკუთრებით კრიზისული რეგიონების (როგორც განაპირა, მ.შ. მაღალმთიანი, აგრეთვე საკვანძო) განვითარების პროგრამებში თანამონაწილეობითა და ე.წ. "სასათბურე" ზონალური გარემოს ინფრასტრუქტურული უზრუნველყოფით; 5) ამასთანავე, ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ სახელმწიფო, როგორც მზრუნველი მშობელი, აუცილებლად უნდა ზრუნავდეს როგორც კრიზისულ ობიექტებზე, ასევე, წარმატებულებზეც - პოტენციურ ექსპორტიორებზე, რომლებსაც არაკეთილსინდისიერი "საერთაშორისო" კონკურენცია შეიძლება ელოდებოდეს.

სახელმწიფო მონოპოლიების რეაქციული რეპრესიებისა და კერძო საკუთრების იგნორირების საბჭოთა კავშირისეული გამოცდილების შემდეგ, განსაკუთრებით უნდა გამოირიცხოს ამგვარი სახელმწიფო მონოპოლიის განმეორებითი ჰიპერტროფიის შესაძლებლობა, მაგრამ არ დავინახოთ მზრუნველი და კერძო სექტორის მხარდამჭერი ეკონომიკურად განვითარებული სახელმწიფოს როლის შესაძლოდ არსებითი ზრდის ტენდენცია - არაშორსმხედველურია.

მაგალითად, დაზარალებულ მაღალმთიან რეგიონებს დამოუკიდებლად არ ძალუბთ დაძლიონ უმწვავესი ეკონომიკური და დემოგრაფიული გამოწვევები, ხოლო სახელმწიფო, თავის მხრივ, არ უნდა ელოდეს, როგორ ქრება ქვეყნის ესა თუ ის რესურსული პოტენციალი. ზოგს მიაჩნია, რომ სახელმწიფო არ უნდა ერეოდეს საბაზრო პროცესებში, თუმცა მათ ავიწყდებათ, რომ სახელმწიფოსაც უნდა ჰქონდეს თავისი უფლებები და ეს უფლებებიც გასათვალისწინებელია.

სახელმწიფოს მიერ ეკონომიკის მართვა და კერძო ბიზნესის მენეჯმენტი სხვადასხვა ცნებებია, მაგრამ მენეჯმენტის მომავალი - წარმატებულ სახელმწიფო მართვასთან გონივრულ კომბინირებაშია.

ჩვენს მიერ შემოთავაზებული კომბინირებულ-ქსელურის მსგავსი რეგულაციის პირველი შედეგები განსაკუთრებით შთამბეჭდავია დაწყებულ საგადახადო დათბობასა და ტექნოლოგიური კლასტერის სუბსიდირებაში (სილიკონის ველი, აშშ), ევროკავშირის ეკონომიკურად განვითარებული ქვეყნების სოციალურ ბაზარზე (გერმანია, შვედეთი, ბენელუქსის ქვეყნები), ე.წ. გეგმური ბაზრის მექანიზმების ეფექტიანი რეალიზებისას (იაპონია), თავისუფალ რეგიონულ ზონებში (ჩინეთი), «მეცნიერების ქალაქების» მაგალითზე (აკადემიკალაქი და მსხვილი სახელმწიფო უნივერსიტეტების გამოცდილება, რუსეთი), დიდი ბრიტანეთის ჯანდაცვა და ა.შ.

ვცდილობდი, რომ ჩემი კვლევის შედეგები, პირველ რიგში, გამომექვეყნებინა სოციალურ ქსელებში, საიდანაც ვიღებდი განსაკუთრებით გამამხნეველ გამოხმაურებებს კონკურენციის საკითხზე ჩემი მწვავედ საჭირო „სენსაციური“ ხედვების შესახებ. ჩვენ უკვე აღარ გვჭირდება გაჭიანურებული კამათი ეკონომიკური სისტემების სხვადასხვა „იზმებზე“ - ჩვენ გვჭირდება ეფექტიანი სისტემა დროისა და სხვა რესურსების მინიმალური დანაკარგებით ყოველ კონკრეტულ სიტუაციაში.

ანტიმონოპოლიური ორგანოების ხელოვნურმა "რბოლამ" დიდი რაოდენობის კონკურენტებისთვის ადგილობრივ ბაზარზე, შეიძლება მიგვიყვანოს მხოლოდ არარეალიზებული (ძირითად არახარისხიანი) პროდუქციის სიჭარბესა და ფარული მსხვილი საგარეო მონოპოლიების გაძლიერებამდე, მათ შორის ინოვაციურ ტექნოლოგიებზე.

გონივრული "რბოლა" დასაშვებია მხოლოდ ეფექტიანობის კრიტერიუმის გათვალისწინებით, როგორც თვალსაჩინოდაა გამოხატული გრაფიკზე. სხვადასხვა კონკრეტულ სიტუაციაში, კონკურენციის ძალა იქნება ოპტიმალური უმაღლესი ეფექტიანობის შემთხვევაში, რაც შესაძლებელია სხვადასხვა ზომის და რაოდენობის კონკურენტების შემთხვევაში - ერთიდან (ზუნებრივი მონოპოლია საშუალოსაბაზროზე დაბალი ხარჯებით) უსასრულობამდე.

საკითხთან დაკავშირებით, საჭიროდ ვთვლი აღვნიშნო პარეტოს მიხედვით ეფექტიანობის შეფასება, რაც, ჩემი აზრით, მაქსიმალურად მარტივად წარმოდგენილი და იდეალურად საუკეთესო მეთოდია. პარეტოს ეფექტიანობა თეორიულად სრულად

ავლენს ბაზრის პოტენციურ შესაძლებლობებს, რაც დადასტურდა ჩემს მიერ ეფექტიანობის მაჩვენებლების (მწარმოებლურობა, ROE, ევროკავშირის ფორმულირების ჩემი განვითარება) აბსოლუტურად ყველა პრაქტიკულ შემთხვევაში. მიმაჩნია, რომ პარეტოს ეფექტიანობის მეთოდი კონკურენციის ოპტიმალობის შეფასების დროსაც შეიძლება იქნეს გამოყენებული დუოპოლიის შემთხვევაში, საწარმოს ზომითი ეფექტიანობის შეფასებისას, დამატებით დამადასტურებელი გაანგარიშებების სახით.

კონკურენციის გააზრება კონკურენტების რაოდენობის კრიტერიუმით, ანტიმონოპოლიური სამსახურის მნიშვნელოვან დეზორიენტაციას იწვევს და, ფაქტობრივად, ძალზე მცირდებიან ბაზრის კეთილსინდისიერი სუბიექტები და მსხვილდება ფარული ბიზნესი (მათ შორის ტერორიზმის საფუძველზე), რაც, თავის მხრივ, სერიოზულ საფრთხეს უქმნის მსოფლიო წესრიგსაც. ბაზრის კონკურენტულობის შეფასებამ მხოლოდ ჰერფინდალ-ჰირშმანის მეთოდოლოგიით, შესაძლებელია, მცდარი წარმოდგენა შექმნას, რომ ბაზარზე ყველაფერი კარგადაა. ხოლო მცდარი წარმოდგენა ბაზარზე, მცდარ წარმოდგენას განაპირობებს უმნიშვნელოვანეს სამხედრო-პოლიტიკურ და დემოგრაფიულ პერსპექტივაზე.

1) ეფექტიანობა (ოპტიმალური დონის გაანგარიშება ზემოაღნიშნული ნახატის N3 საფუძველზე და, მნიშვნელოვანი სტრუქტურული ძვრების შემთხვევაში, სტრუქტურული ძვრების ეფექტიანობის ევროკავშირის მეთოდოლოგიის განვითარებით ჩემს მიერ შემოთავაზებული ფორმულირების დახმარებით, გამოყენებული წყაროების სიაში აღნიშნული ჩემი შრომების საფუძველზე); 2) კონკურენციის ძალის რაოდენობრივი დონე (ჩემს მიერ ფორმულირებული ზემოაღნიშნული კანონი $I = U / R$); 3) ხარისხი (ინტეგრალური კოეფიციენტით $K = N \cdot I_R \cdot I_O$) - აი „ბუნებრივი“ კონკურენციისადმი ჩემი მთავარი "მოთხოვნების" სამეზობლო და, სხვადასხვა სიტუაციაში, შეიძლება მნიშვნელოვნად იცვლებოდეს მათი ფაქტობრივი პრიორიტეტები და შეფასებები.

მარეგულირებელ მექანიზმსაც თანამედროვეობისათვის უმწვავესად საჭირო მიმართულებების სამეზობლო აქვს საფუძველში: 1) კვალიფიციური საერთაშორისო ანტიმონოპოლიური ორგანოს შექმნის უმწვავესი აუცილებლობა, მათ შორის სხვადასხვა

რეაქციული რეჟიმებით მოსახლეობის მასობრივი გადატაკების აღმოფხვრის მიზნით; 2) მაკროეკონომიკურ დონეზე, მომხმარებელთა დაცვის მიზნით, ადგილობრივი ბუნებრივი მონოპოლიების რეგულირება (შესაძლოდ მინიმალური სახელმწიფო დანაკარგებით); 3) მხარდაჭერა და, ზოგიერთ შემთხვევაში, უშუალო მონაწილეობა კერძო ბიზნესის მიკროეკონომიკურ მენეჯმენტში, დაზარალებულ მეწარმეთა გადაუდებელი დაცვისა და კრიზისული რეგიონების სწრაფი ზრდის მიზნით.

კონკურენციის ობიექტური კანონი, რომლის შესახებაც ადრე გამოვაქვეყნე, მაქსიმალურ ეფექტიანობას მხოლოდ მსოფლიო ეკონომიკის შესაძლოდ ბუნებრივი ფუნქციონირებისას ავლენს, ანუ ფარული შეთანხმებებისა და არაკეთილსინდისიერი მონოპოლიების მინიმალური დონის შემთხვევაში. მაგრამ მსოფლიო დონეზეც კი, კონკურენციის ფაქტიური ძალა მნიშვნელოვნად განსხვავდება კონკურენციის მიზანშეწონილი (ოპტიმალური, მაქსიმალურად ეფექტიანი) დონისაგან, რაც სხვადასხვა საერთაშორისო ბაზარზე მუდმივი დამატებითი დაკვირვებების საჭიროებას განაპირობებს.

ბაზრის კონკურენტულობის შეფასების მნიშვნელოვან პარამეტრად შეიძლება გამოგვადგეს მენეჯერული ხარჯების ხვედრითი წონაც მთლიანად ხარჯებში, იმდენად, რამდენადაც, მონოპოლიურობისკენ მიდრეკილების დროს, ჩვენი დაკვირვებით, სწორედ აღნიშნული ტრანზაქციული ხარჯები იზრდება განსაკუთრებით სწრაფად.

ეკონომიკაში მნიშვნელოვანია გადასახადების ან სხვა ეკონომიკური მექანიზმების მიკროსკოპული ცვლილებაც კი. მაგალითად, ჩემმა გაანგარიშებებმა მოულოდნელად აჩვენა, რომ, ექსპორტზე გადასახადის, ერთი შეხედვით, პოზიტიურ ნულოვან განაკვეთს შეიძლება ჰქონდეს უარყოფითი შედეგები, განსაკუთრებით იმ ქვეყნებში, სადაც განუვითარებელია წარმოების მეცნიერებატევადი დარგები და დომინირებს ნედლეულის ექსპორტი.

კონკურენცია მოქმედებს არა მხოლოდ მეწარმეებს შორის, არამედ ეკონომიკის დარგებსა და რეგიონებს შორისაც. ჩემმა კვლევებმა აჩვენა, რომ ეკონომიკის რეგიონალური სტრუქტურა უფრო მკაცრი კრიტერიუმია ეკონომიკის განვითარებულობის შესაფასებლად, ვიდრე დარგობრივი. ქვეყანას, რომელსაც

განვითარებული დარგობრივი სტრუქტურა აქვს, შეიძლება ჩამორჩენილი რეგიონები ჰქონდეს. მაგრამ, თუ რეგიონალური სტრუქტურაა განვითარებული, დარგობრივი სტრუქტურაც შესაძლოდ განვითარებული იქნება. ამ მიზეზით, კონკურენციის მაჩვენებლების მონიტორინგი საფუძველზე ფინანსური და საერთოეკონომიკური ინდექსების კონტექსტში, გთავაზობთ ქსელური მენეჯმენტის სხვადასხვა მექანიზმს, განსაკუთრებით ჩამორჩენილთა მხარდაჭერისა და წარმატებულთა დამატებითი სტიმულირებისათვისაც.

რატომღაც, სუსტადგანვითარებულ ქვეყნებში ფესვი გაიდგა ბუნებრივი მონოპოლიების მარეგულირებელი კომისიების პრივილეგირებულ მდგომარეობაში ჩაყენების ტრადიციამ. საკითხის მნიშვნელობა არ ნიშნავს დაუმსახურებელი პრივილეგიების საჭიროების ძალზე ცუდ მაგალითს. საშუალო ხელფასი ასეთ კომისიურ სტრუქტურებში არავითარ შემთხვევაში არ უნდა აღემატებოდეს საშუალოსახელმწიფო დონეს. სახელმწიფომ "სასათბურე" პირობები უნდა შეუქმნას არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისაგან "სასიკვდილოდ" დაზარალებულ მეწარმეებსა და რეგიონებს და არა თანამდებობის პირებს. "სასათბურე" პირობების გარეშე, აღნიშნული დაზარალებულები ვერ შეძლებენ ადგილობრივი ბაზრის ისევ გამოცოცხლებას, ხოლო "სასათბურე" პირობები სხვადასხვა სახელმწიფო მოხელეებს - თავისთავად, კეთილსინდისიერი კონკურენციის წესების დარღვევას წარმოადგენს.

გარკვეული ნაკლოვანებები კონკურენციის თეორიის ისტორიიდან, ჩემთვის არ წარმოადგენდა "სენსაციურს" - ყველა მოაზროვნეს და გენიოსებსაც მათ შორის, შეიძლება ჰქონდეთ გარკვეული შეცდომები, რომელთა შესახებაც პერიოდულად ვაქვეყნებდი ჩემს "ორიგინალურ" ინოვაციებს. მაგრამ ფარული მონოპოლიზმისგან დაზარალებული ბიზნესის კრიზისმა მიიღო სენსაციური მასშტაბები ცალკეულ ქვეყნებსა და საერთოდ მსოფლიო ეკონომიკაში, რამაც მაიძულა მეფიქრა წარმოდგენილ გადაუდებელ რეგულაციებზე.

ჩემი თეორიული განზოგადებები კონკურენციის შესახებ მნიშვნელოვანწილად მიმართულია იმათ წინააღმდეგ, ვინც ფიქრობს ეფექტიანი მსხვილი ბიზნესისა და დიდი პროგრესული ქვეყნების განადგურებისა და დანაწევრების შესახებ. მათ უნდა

გაიგონ, რომ პრობლემა ბიზნესისა და ქვეყნის ზომაში კი არ არის, არამედ გულწრფელობასა და პრაქტიკულობაში.

ჩატარებული კვლევების სიახლისშემცვლელი მთავარი შედეგებიდან, მიზანშეწონილია, ასევე აღინიშნოს, რომ კონკურენტულობის თვალსაზრისით, მკვეთრად დიფერენცირებულია დარგობრივი და შიგადარგობრივი ბაზრები, მ.შ. განსაკუთრებულ დაკვირვებას საჭიროებს ბუნებრივი მონოპოლიების საკითხი და შესაძლო დეფორმაციები დროის ფაქტორის ცვლილებების გათვალისწინებით. მწირი სტატისტიკური ბაზისა და ექსპერტული შეფასებების პირობებშიც კი გამოვლინდა:

- დიდი ბუნებრივი განსხვავებები სამშენებლო კომპლექსის, მრეწველობის, სოფლის მეურნეობისა და მომსახურების სფეროს კონკურენციის ძალის რაციონალურ ინტერვალებს შორის (დასკვნა სახეზეა, ჩვენ დიდი რაოდენობის კონკურენტების ქაოტური ბაზრის „აშენება“ კი არ გვჭირდება, არამედ ბუნებრივი - რაციონალური კონკურენციის ინტერვალის დაცვა);

- სტრატეგიული ალიანსების რაოდენობის გარკვეული კანონზომიერება ეფექტიანობასთან მიმართებაში;

- პროგნოზული ექსტრაპოლირების მეთოდის გამოყენების აუცილებლობა ბაზრის კონკურენტულობის დონის მრავალფაქტორული ანალიზის პროცესში;

- საგადასახადო ტვირთის რეალურად დიფერენცირებული განსაზღვრა (არა „პოპულისტური“ ან ბევრად განსხვავებულებზე მიმსგავსებული, არამედ, კონკურენტუნარიანი რესურსული პოტენციალიდან და განვითარების დონიდან გამომდინარე);

- ადგილობრივი რეგიონთაშორისი სასაქონლო და საფონდო ბირჟების ინსტიტუციონალური გარემოს დეფიციტი, ადგილობრივი პირდაპირი და ირიბი საინვესტიციო ბაზრების სტიმულირების გადაუდებელი საჭიროება;

- რეგიონების მიხედვით ლორენცის მრუდსა და ჯინის კოეფიციენტზე დაკვირვების აუცილებლობა;

-„პიფუს ეფექტის“ მსგავსი სასიკეთო საგადასახადო „ინტერვენციების“ დეფიციტი და საჭიროების შემთხვევაში, სუბსიდიები პოტენციურ უნიკალურ ბიზნესებს, მ.შ. კონკურენტუნარიანი მინერალური წყლების, ვაზის, ციტრუსის, ჩაის, ზღვის პროდუქტებზე, პერსპექტივაში - სუპერპროგრესულ ტექნოლოგიებზე.

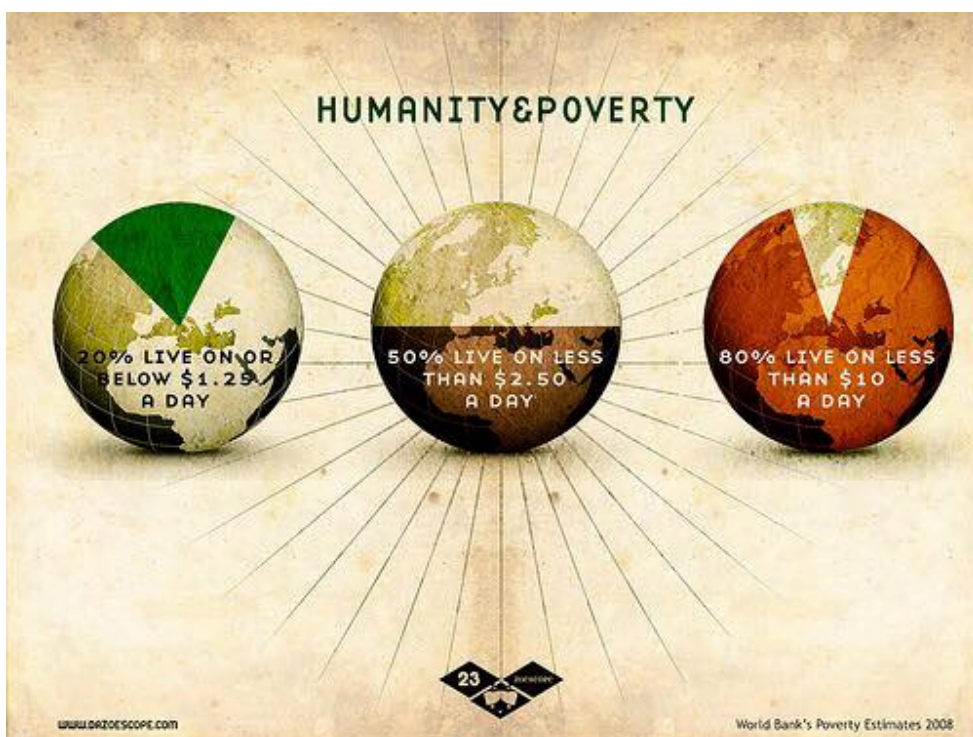
ხაზგასმით მინდა აღვნიშნო, რომ კონკურენტული ქსელური დელეგირება მენეჯმენტში ეკონომიკის ხსნისა და დემოგრაფიული კრიზისიდან სწრაფი გამოსვლის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი გზაა. ამასთანავე, რაც განსაკუთრებით უნდა გვახსოვდეს - ჩვენმა კვლევამ თვალნათლივ გამოავლინა, რომ კონკურენციასაც კი რაციონალური საზღვრები აქვს და არ უნდა დავუშვათ კეთილსინდისიერი მსხვილი ობიექტების ხელოვნური დანაწევრება ან სხვა მეთოდებით „რეპრესიები“. დაცვა სჭირდება როგორც კონკურენციასა და მცირე ბიზნესს, ასევე კეთილსინდისიერ მსხვილ ობიექტებსაც (შეიძლება, უფრო მეტადაც, ვინაიდან, ის მეტად მოუქნელია და „ცხოვრების“ სამუალო ხანგრძლივობაც ნაკლები აქვს), რომლებიც ფასდაუდებელ საქმეს აკეთებენ ბაზრისა და ინოვაციური მწარმოებლურობისთვის. ჩვენ არ გვჭირდება მრავალრიცხოვანი ერთფეროვანი "ჭიანჭველების" ბაზარი - ჩვენ გვჭირდება მრავალფეროვანი დაცული ბაზარი, როგორც წელიწადის დროები და დღისა და ღამის ნაწილები ცვლიან ერთმანეთს.

დანართი (ნახატები NN1-14)

ნახატი N1

კაცობრიობა და სიღარიბე მსოფლიო ბანკის განზოგადებით

(ჩვენი აზრით, მხოლოდ რაციონალური კონკურენცია, რომელსაც საერთაშორისო თანამეგობრობის კვალიფიციური სტრუქტურა უნდა იცავდეს, დამღევს მასობრივ სიღატაკეს)

კონკურენცია და კერძო ინტერესი, როგორც უხილავი ხელი, რომელიც მართავს თავისუფალ ბაზარს

(ადამ სმიტის ხედვა და მისი თანამედროვე შეფასებები ლინკზე

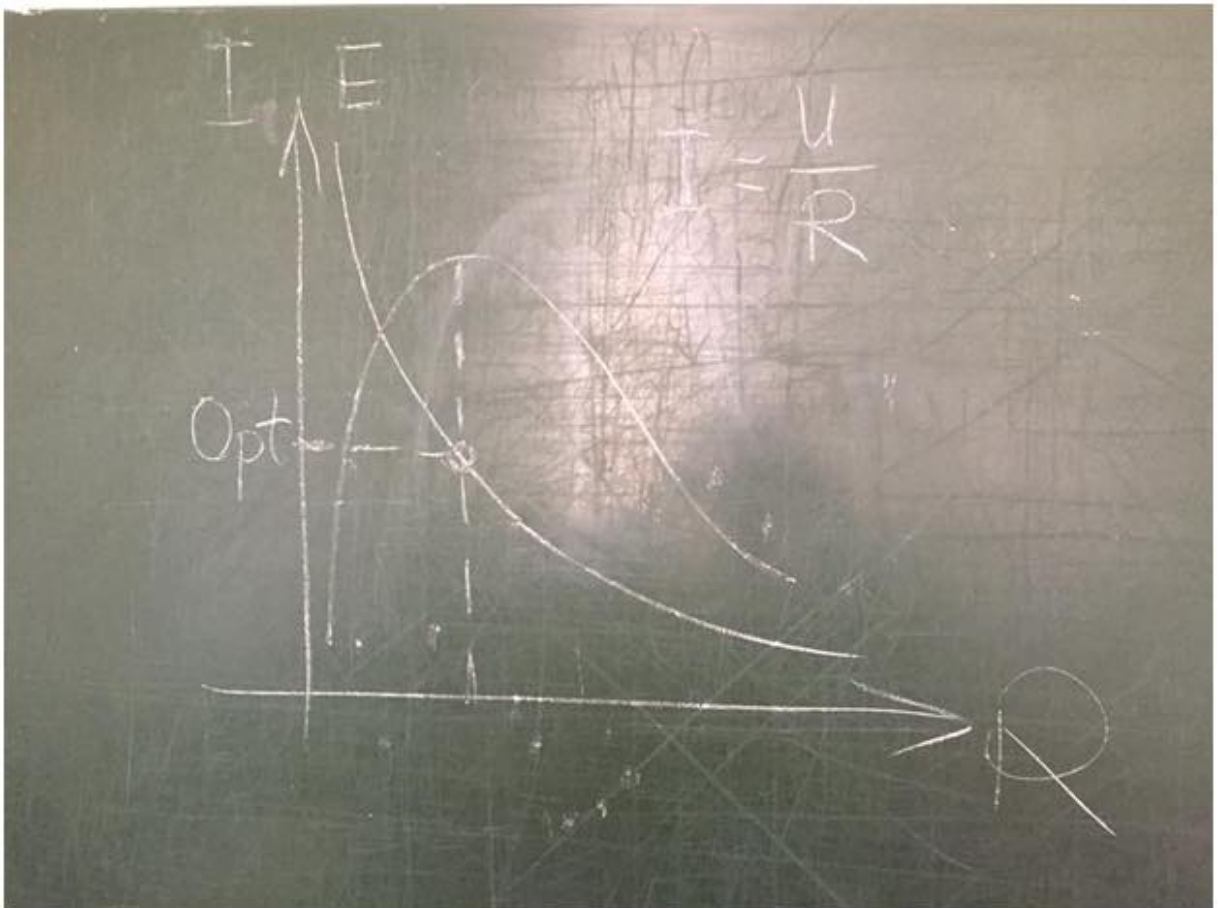
[http://marketbusinessnews.com/financial-glossary/invisible-hand-definition-](http://marketbusinessnews.com/financial-glossary/invisible-hand-definition-meaning/?sa=X&sqi=2&ved=0ahUKEwjOya2N-MLYAhUGAZoKHddcD_oQ_B0IHDA)

[meaning/?sa=X&sqi=2&ved=0ahUKEwjOya2N-MLYAhUGAZoKHddcD_oQ_B0IHDA](http://marketbusinessnews.com/financial-glossary/invisible-hand-definition-meaning/?sa=X&sqi=2&ved=0ahUKEwjOya2N-MLYAhUGAZoKHddcD_oQ_B0IHDA))

კონკურენციის ძალის ოპტიმალური - რაციონალური დონის შეფასება

(რევაზ ლორთქიფანიძის კვლევის საფუძველზე)

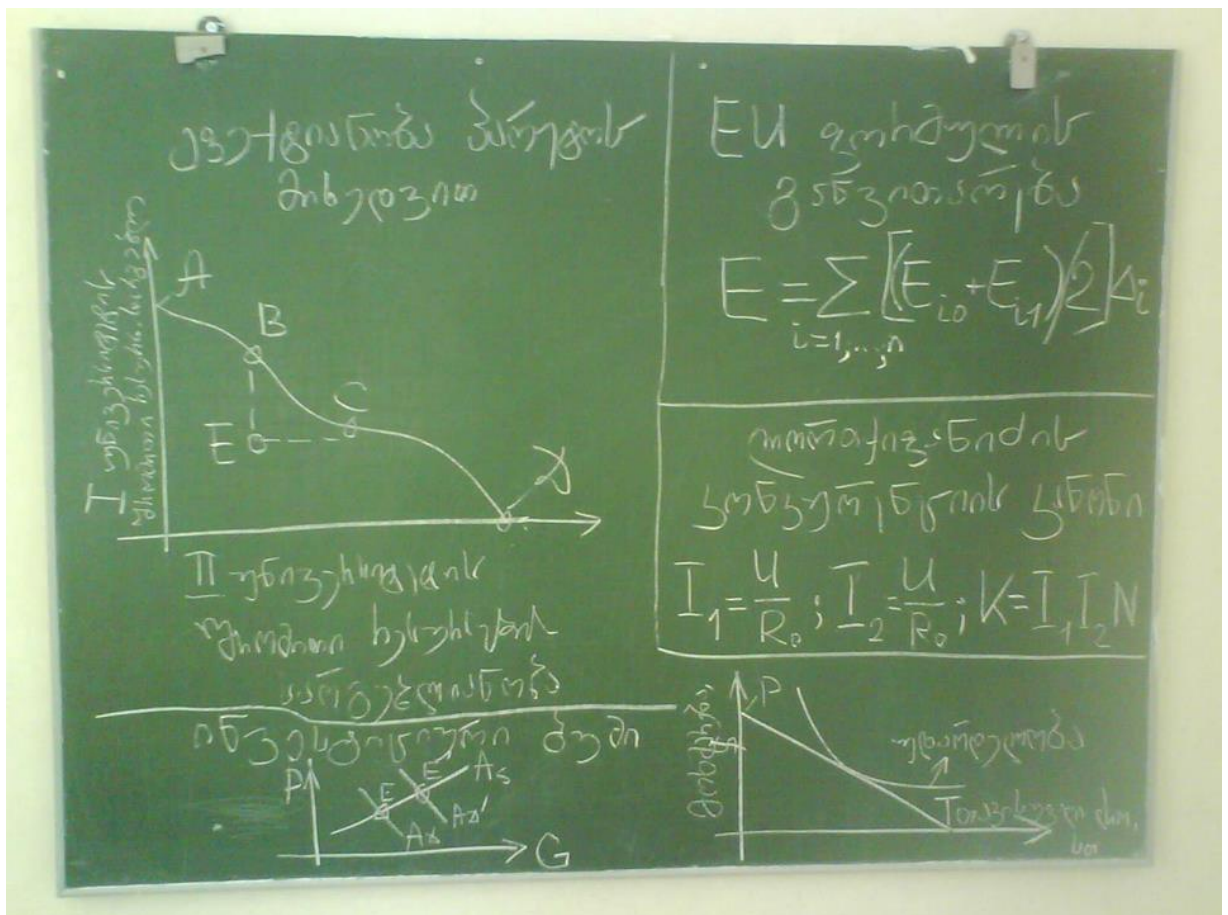

ნახატი N4

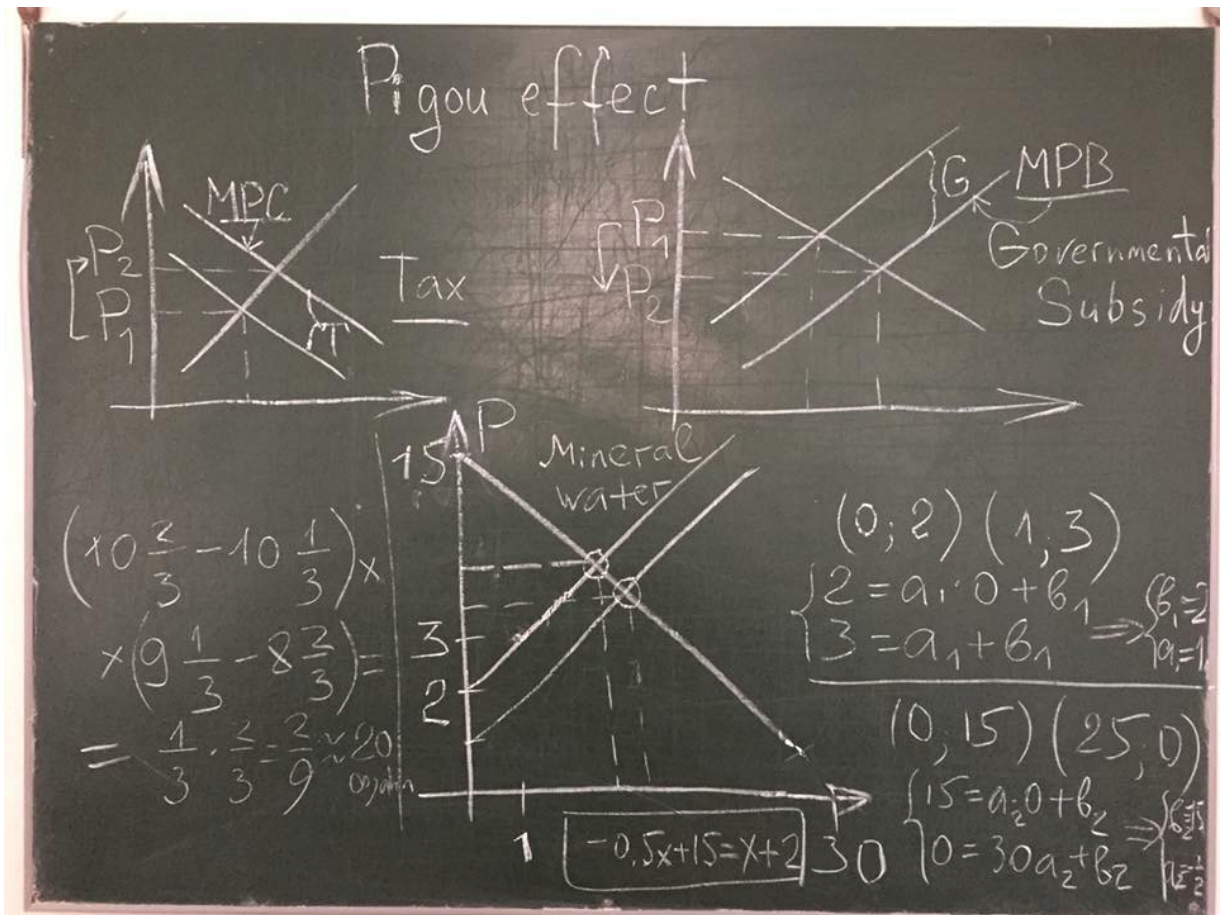
ეფექტიანობა პარეტოს მიხედვით და ევროკავშირის ექსპერტთა ფორმულირების განვითარება კონკურენციის ეფექტიანობის მრავალფაქტორული მონიტორინგისთვის

(რევაზ ლორთქიფანიძის კვლევის საფუძველზე)

ნახატი N5

პიგუს ეფექტი და მინერალური წყლის პირობით მაგალითზე სახელმწიფო
 სუბსიდის გაანგარიშება
 (რევაზ ლორთქიფანიძის განზოგადება)

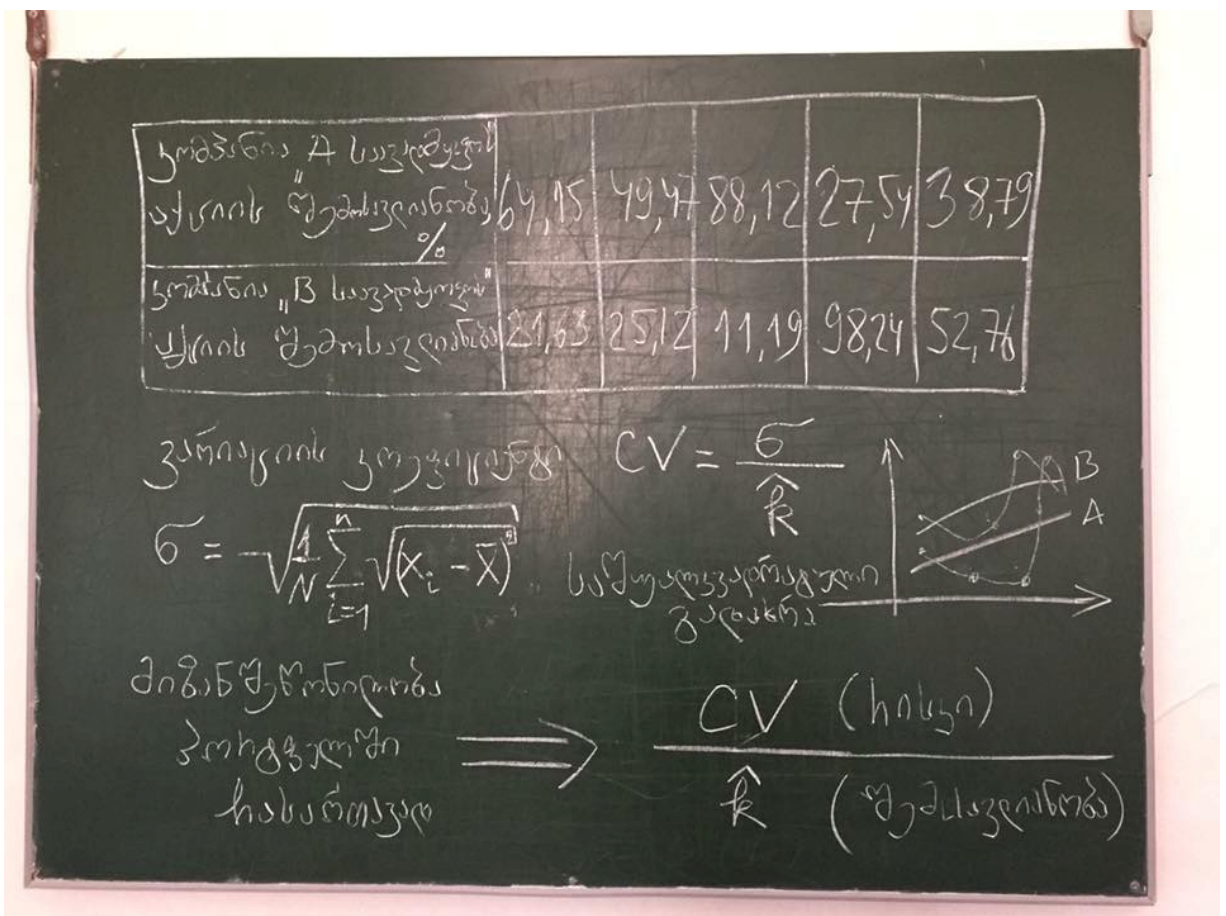

ნახატი N6

აქციის შემოსავლიანობა და მიზანშეწონილობა კორპორატიულ
პორტფელში ჩასართავად კონკურენციის ეფექტიანობის
მრავალფაქტორული მონიტორინგისთვის

(რევაზ ლორთქიფანიძის განზოგადება შემთხვევით სიდიდეებზე
დაკვირვების საშუალოკვადრატული გადახრის მეთოდის გამოყენებით)

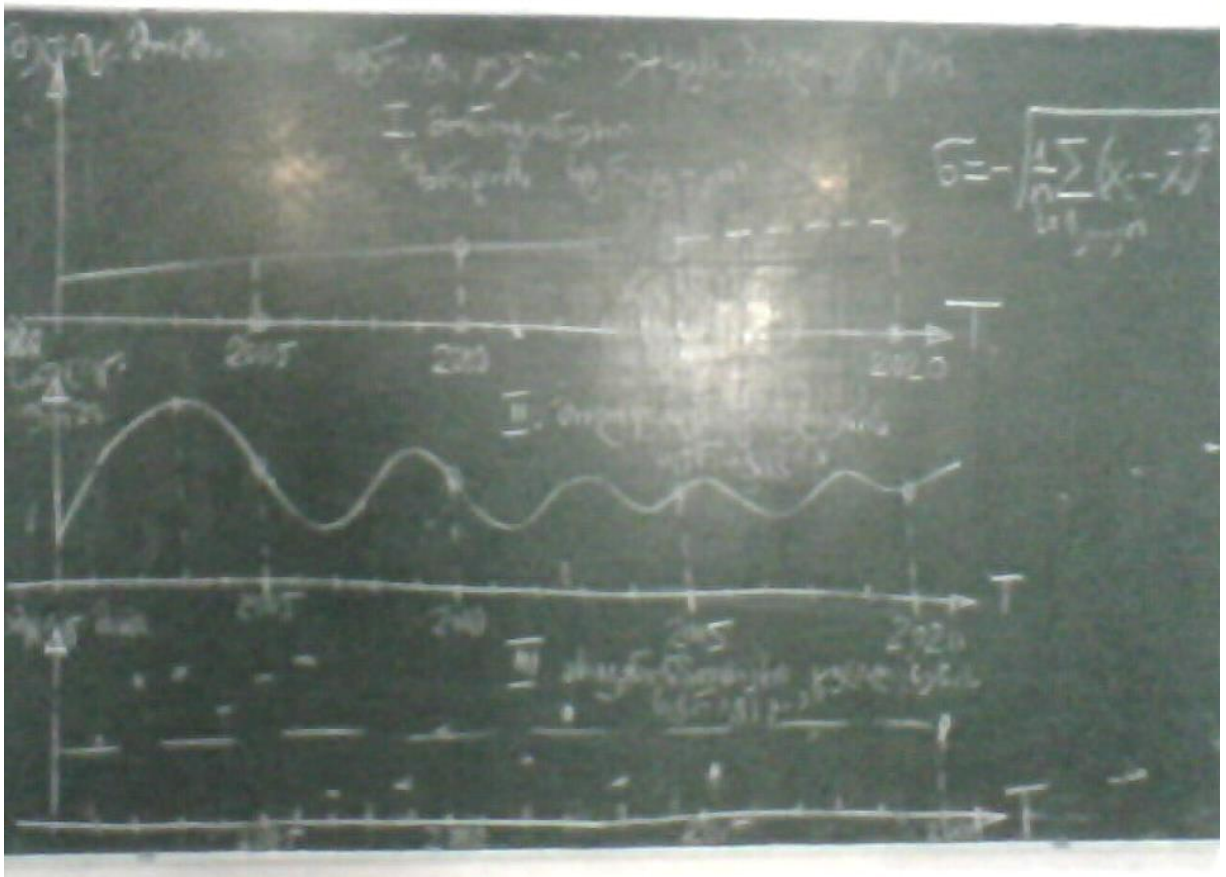

ნახატი N7

„პროგნოზული ექსტრაპოლირების“ გამოყენება კონკურენტული გარემოს

მრავალსტადიური ეფექტიანობის შეფასებისთვის

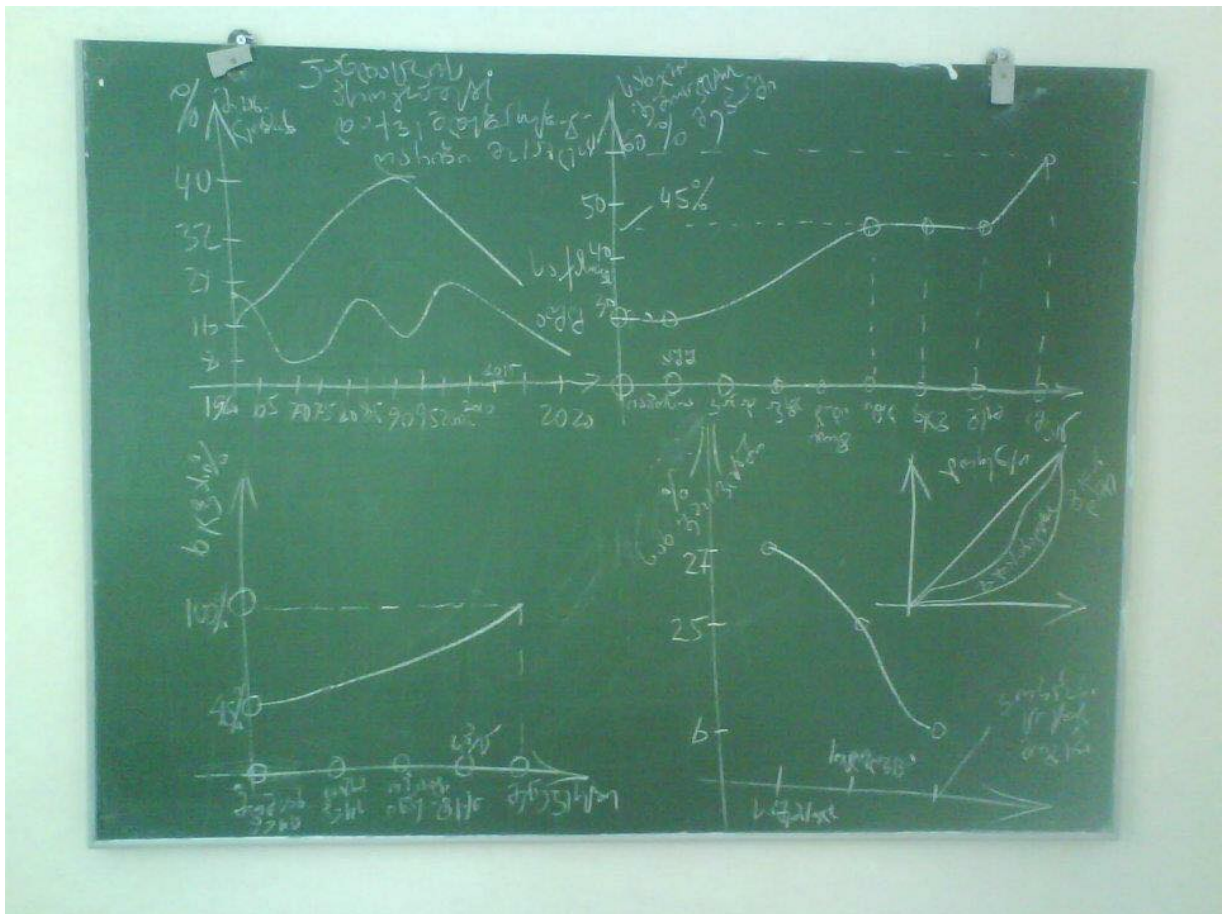
(რევაზ ლორთქიფანიძის კვლევის საფუძველზე)

ნახატი N8

საერთაშორისო შედარებები საგადასახადო ტვირთისა და მისი კავშირის
შესახებ კონკურენციასა და სიღარიბის დაძლევისათან

(რევაზ ლორთქიფანიძის კვლევის საფუძველზე)

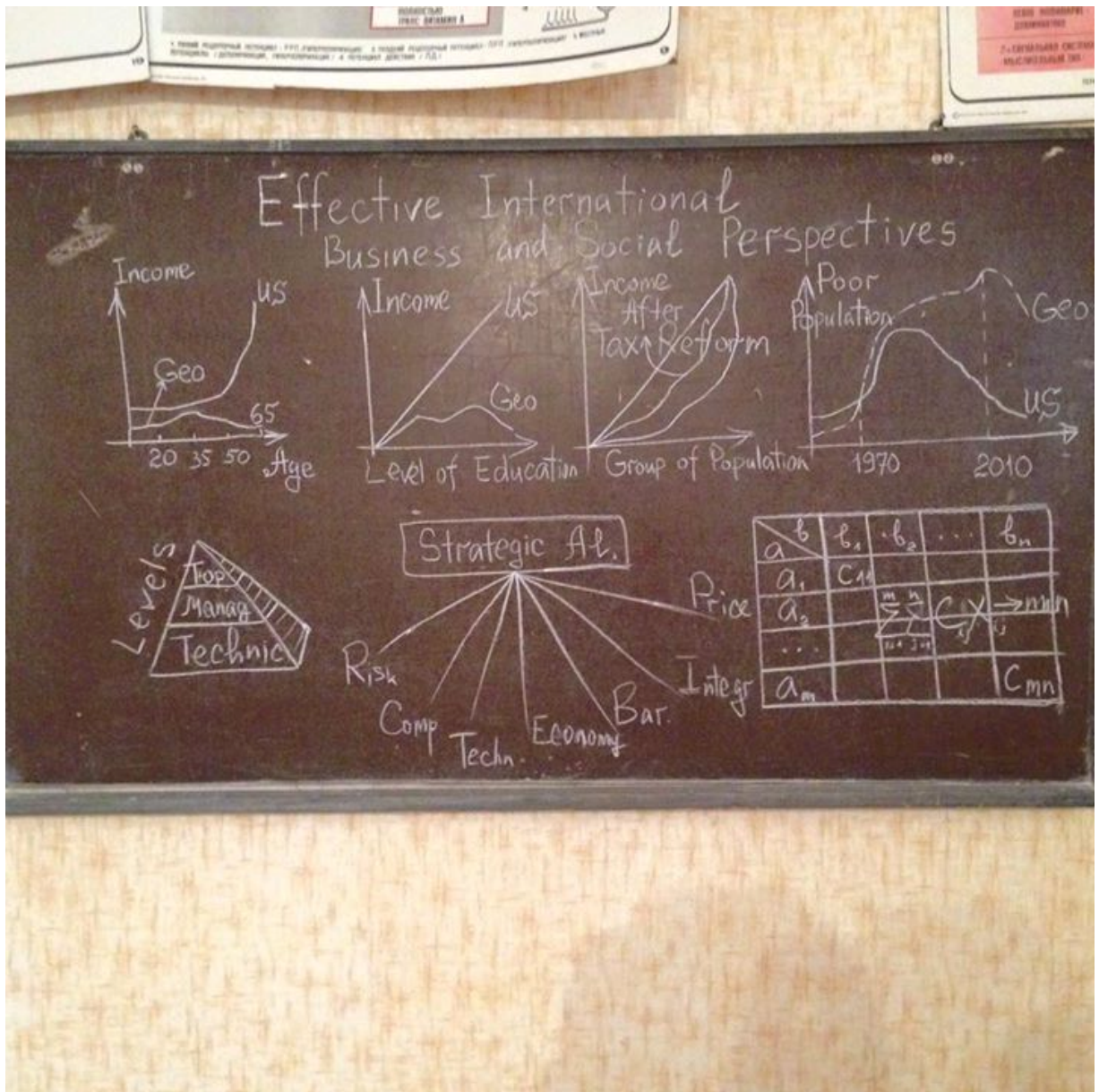

ნახატი N9

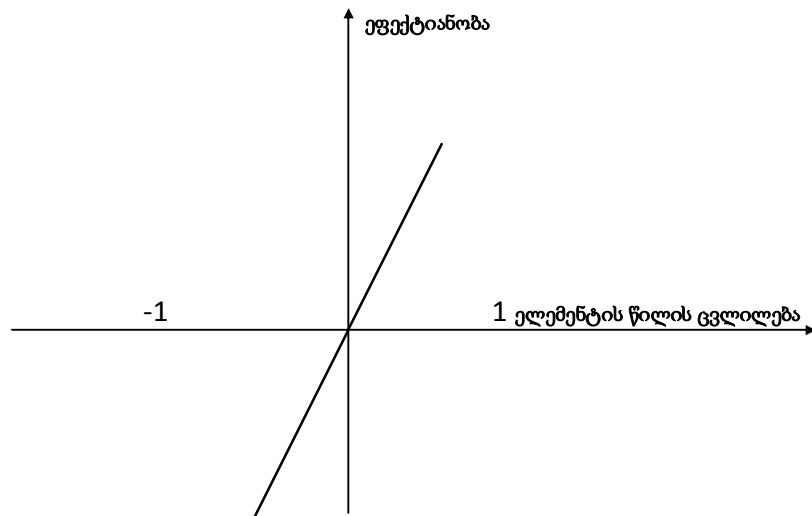
სტრატეგიული ალიანსების დადებითი და უარყოფითი ფაქტორების კავშირი კონკურენციასა და სიღარიბის დაძლევისათან

(რევაზ ლორთქიფანიძის კვლევის საფუძველზე)

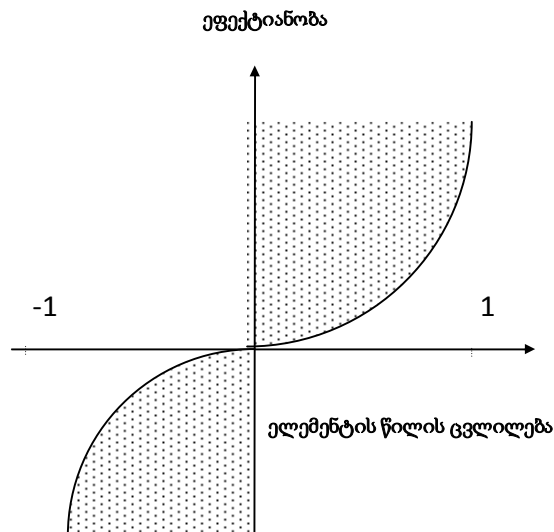
სტრუქტურული ძვრების ეფექტიანობა სტრუქტურული
ელემენტის ეფექტიანობის უცვლელობის დაშვებით

(რევაზ ლორთქიფანიძის კვლევის საფუძველზე)

ეკონომიკის სტრუქტურული ძვრების
ეფექტიანობის პირობითი მრუდი

(რევაზ ლორთქიფანიძის კვლევის საფუძველზე)

ეკონომიკის ტემპები მსოფლიოში

(<http://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects/summary-table>)

The Global Outlook in Summary

Forecast Table
(percentage change from previous year,
except interest rates)

	2012	2013	2017f
REAL GDP			
World	2.4	2.5	3.2
High income	1.4	1.4	2.2
United States	2.3	2.2	2.4
Euro Area	-0.7	-0.4	1.6
Japan	1.7	1.6	1.2
United Kingdom	0.7	1.7	2.2
Russia	3.4	1.3	2.5
Developing countries	4.9	5.1	5.4
East Asia and Pacific	7.4	7.1	6.6
China	7.7	7.7	6.9
Indonesia	6.0	5.6	5.5

Thailand	7.3	2.8	4.0
Europe and Central Asia	1.9	3.7	3.6
Kazakhstan	5.0	6.0	4.1
Turkey	2.1	4.2	3.7
Romania	0.6	3.5	3.5
Latin America and the Caribbean	2.9	2.7	2.8
Brazil	1.8	2.7	2.0
Mexico	4.0	1.4	3.5
Argentina	0.8	2.9	3.0
Middle East and North Africa	1.3	0.5	3.8
Egypt	2.2	2.1	4.8
Iran	-6.6	-1.9	2.0
Algeria	3.3	2.8	4.0
South Asia	5.4	6.3	7.5
India	5.1	6.9	8.0
Pakistan	3.5	4.4	4.5
Bangladesh	6.0	6.1	6.7
Sub-Saharan Africa	4.1	4.2	5.0
South Africa	2.5	1.9	2.4
Nigeria	4.3	5.4	5.5

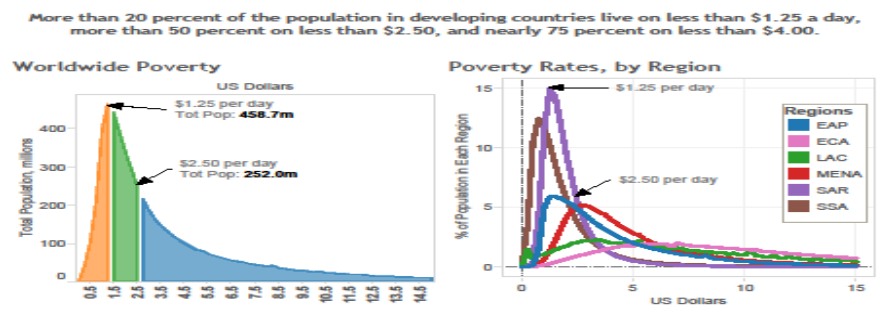
Angola	8.4	6.8	5.1
MEMORANDUM ITEMS			
World real GDP (2010 PPP weights)	3.1	3.3	4.0
OECD real GDP	1.2	1.3	2.1
Non-OECD real GDP	3.8	2.6	3.2
Developing country real GDP excluding BRICS	3.5	4.3	4.6
BRICS real GDP	5.4	5.4	5.6
Low-income countries	6.5	6.2	6.6
World trade volume	3.1	3.3	4.9
Oil price	1.0	-0.9	4.7
Non-oil commodity price index	-8.6	-7.2	1.3
Manufactures unit export value	-1.2	-1.4	1.7
6-mo. US LIBOR interest rate (percent)	0.7	0.4	...
6-month Euro LIBOR interest rate (percent)	0.8	0.3	...
International capital flows to developing countries (% of GDP)			
Developing countries	5.0	5.9	4.8
East Asia and Pacific	4.6	6.4	4.6
Europe and Central Asia	8.0	7.5	6.5
Latin America and the Caribbean	5.4	5.9	5.2

Middle East and North Africa	1.9	2.5	2.2
South Asia	5.7	4.5	5.5
Sub-Saharan Africa	5.4	5.2	3.9

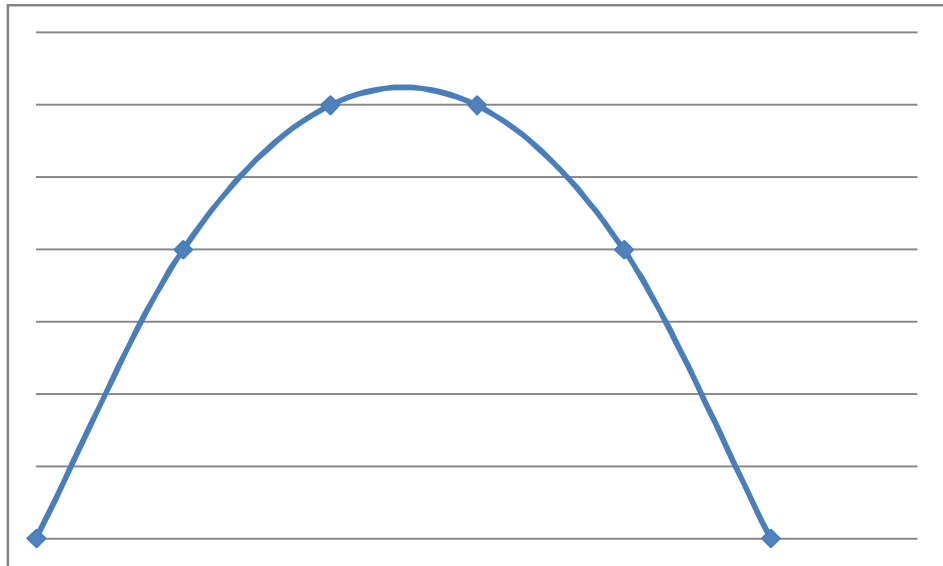
ნახატი N12

კეთილსინდისიერი კონკურენცია დაამარცხებს სიღარიბეს The Fair Competition Will Win Worldwide Poverty

ნახატი N13

საერთაშორისო ბიზნესალიანსების რაოდენობისა
და ეფექტიანობის ურთიერთკავშირი -
ერთგვაროვანი პროდუქციის ბაზრის პირობითი სქემა
(რევაზ ლორთქიფანიძის კვლევის საფუძველზე)

ნახატი N14

რაციონალური კონკურენციის პირობითი დონეები დარგების მიხედვით

(რევაზ ლორთქიფანიძის კვლევის საფუძველზე)

ეკონომიკის დარგები	რაციონალური ინტერვალი
მშენებლობა	100-700
მრეწველობა	150-1000
სოფლის მეურნეობა	500-2000
მომსახურების სფერო	1000-5000

Summary

Before the publication of this work for the general society, as an economist, I considered myself like a debtor in developing a conceptually sound opinion on overcoming a very high 80% poverty level in an increasingly rich world, morally justified (effective) form of enriching a person and, accordingly, the effective true competition - the basis of profitable business and macroeconomic reforms.

Since the Great Depression (30s of the 20th century), the debate between the neoclassical supporters of the "Invisible Hand" of Adam Smith's competition and the supporters of Keynesian regulation has become more acute. Some of them disclaimed the "invisible hand" in general and the new neoclassical synthesis came as an intermediary.

My goal - not a criticism of Smith - I think He was a genius for his era, but, naturally, with human errors. My goal is to remove the established understanding from the time of Smith and to the present method of Herfindahl-Hirschman that a large number of competitors determine the perfectness of competition. With such an imperfect method, we can erroneously divide the effective local big business or prevent the merger of business in a decent way, violate the presumption of innocence of the local entrepreneurs and create favorable conditions for secret collusions of external dishonest "businesslike" activities.

I think a reader remembers my definition of the Force of economic competition with the natural similarity of the definition in the physics of the Strength of electric current ($I = V / R$). Thus, it is possible to determine the strength of competition and the optimal - the most effective level of competition for the economically rich and poor countries, in the information and technological clusters and in agrarian markets, for the mountains and lowlands, in the conditions of the dumping adventures with understated prices and their subsequent monopoly overstatement. This worries me. In this case, individual countries are not capable of overtaking covert international monopolies and a closer international consolidation of progressive forces is

needed. This is urgently needed both for a more effective enrichment of the world economy and for poverty alleviation.

I published a lot of monographs and works about a competition for more than a thousand pages and now I present a generalized work - a squeeze with the most acute problems of the present economy.

From Smith and Ricardo to current times, for some reason, a false idea of perfect competition was formulated that we must have a very large number of competitors that do not affect the market. This opinion is most doubtful for me. This is a utopia and, to this, even if artificially to arrange such conditions, it will not be an effective market. I think that the perfect variant should be sought not in invented "positions", but in real nature.

Some modern scholars doubt the validity of Adam Smith's "Invisible Hand" theory. No and no. The "invisible hand" acts, and, to this, very strongly, but I believe that secret collusion hinders this hand and protracted crises show that bold regulations are needed against the disturbing ones.

God and the "Invisible Hand" of competition exist, but God does not require that a person should live with his hands down. Intelligent regulation is urgently needed.

As noted above, the classic view of competition implies the definition of perfect competition by a huge number of participants, when participants can not influence market processes. Until modern reforms, the most common indicator for assessing the competitiveness of markets in the United States and international practices is the Herfindahl-Hirschman index HHI, which achieves the best minimum level for a very large number of small entrepreneurs. With great respect from the classics of economics and some modern practitioners, a "sensational" statement must be made to draw attention, which I think will be taken into account by the modern wise reformers of the US economy and in general by the international economic organizations of the United Nations. The Herfindahl index can be preserved, but the use of this indicator alone is not enough.

The protracted economic crises and the existence of extreme poverty in the unprecedentedly profitable conditions of modern technological progress clearly make it

necessary to urgently develop more effective economic mechanisms for international regulation, including with the participation of UN economic structures, mutually beneficial with effective business management.

Not only the "mature" past, the "classic" vision of competition even of the great economist David Ricardo, does not critically correspond to modern international business. We do not need the competition of an infinitely large number of "ants" in the economy. We need a natural competition of diligent competitors, where all participants (not only small, but also large) of the competition do their necessary (effective) business.

A very large number of market participants, in my opinion, can cause a "short circuit" and "overheating" of the economy, as a result, a hyperinflation surplus and a severe crisis shock.

In my opinion, the intersection (Figure N3, Please see Appendix) of the feedback curve of the strength of the competition and the size of the largest market supplier with a timetable for linking the size of the enterprise and the level of efficiency, one can obtain the optimum level of the strength of competition for each concrete reality. This graphic interpretation presupposes the development of my early relevant approach outlined in the work of 2015 (see the sources used).

I am grateful that, after the recognition of American and British scientists, I received initial support in scientific research at St. Petersburg University (St. Petersburg State University), where I studied at different times (or worked in research), later the president of the American Economic Association, Nobel Prize winner Vasily Leontiev, the author of the empirical substantiation economic growth, the Nobel Prize winner Simon Kuznets, our great thinkers - Ilya Chavchavadze, Vazha Pshavela, Niko Mar and other worthy figures.

In the study of competition issues, the role of my American colleagues is unforgettable for me, among them I should especially mention the President of the New York Academy of Political Sciences D. Caraley, the former president of the American Economic Association, the Nobel Prize winner R. Fogel, direct business consultations and grants from practicing businesspeople, specialists - J. Sappia, D. Fetherlin, S. Powell, K. Reber, V. Porter, B. Smith, etc. In the development of the fundamental problems of the theory of competition, I should note a

significant contribution directly e cooperation with well-known scientists of the former Soviet Union - L. Abalkin, D. Sorokin, E. Zhukov V. Loginov, A. Arkhipov, N. Kuznetsova, S. Sutyryn, V. Ryazanov, etc. Desirable prospects were outlined in the field of initiating service reform competition of Georgia, for the general theory and practice of management and organization, Christian foundations and branch disciplines of science in the work of B. Ivanishvili, R. Asatiani, N. Chitanava, G. Kvirikashvili, N. Khaduri, Chichinadze, S. Fetelava, M. Djibuti, E. Kharashvili, G. Bedianashvili, G. Kvesitadze, R. Metreveli, G. Qashakashvili, M. Khazaradze, S. Pavliashvili, G.Sharvashidze, D. Kordzaia, S. Dalakishvili, M. Kakabadze A.Prangishvili, O.Gelashvili, G.Tkeshelashvili, R. Qutateladze, E. Baratashvili, A.Abralava, T. Kandashvili, M.Pirtskhalava, M.Meskhia , K. Benidze, S. Bolokadze, L. Aptsiauri, G. Dzagania, L. Zhvania, V. Botsvadze, G. Mdivnishvili, S. Vardosanidze, V. Sartania, Y. Ananiashvili, V. Papava, V. Charaia, P. Gugushvili, A. Gunia, V. Chantladze, L. Chiqava, G. Adeishvili, I.Meskhia, V.Advadze, R. Sarchimelia, L. Karchava, G. Khasia, G. Amkoladze, A. Tsertsvadze, D. Chlaidze, N. Bakashvili, G. Shikhashvili, G.Grigolashvili, L.Dgebuadze, A. Silagadze, R. Abesadze, R. Gogokhia, D. Mekvabishvili, R. Kharbedia, S. Veshapidze, L. Korghanashvili, B. Tsaava, L. Mgeladze, N. Paichadze, T.Kandelaki, K.Ghurtskaia, R. Abuladze, P. Koguashvili, T. Beridze R. Kakulia, Z. Lipartia, T. Talakvadze and others.

Sharply necessary changes in the theory of competition are conditioned by adequate mechanisms of modern regulation. The state, as a fair partner, with the growth of global contacts, it is necessary to qualitatively assess the deformations of the market because of hidden conspiracies and, if necessary, actively (and not formally, approximately 50% complicity) to participate in private entrepreneurship, including: 1) mechanisms of equity partnership; 2) subsidizing supporting scientific and technical support; 3) interest-free lending to businesses that have suffered from monopolies; 4) complicity in programs for the development of particularly crisis regions (both in the suburbs, including high-mountainous and nodal regions) and infrastructure support for the so-called. "Greenhouse" zonal space; 5) to this, it must be emphasized that the state, as a caring parent, must necessarily think of both crisis facilities and successful ones-potential exporters, which unfair "international" competition can expect.

After the experience of the reactionary repression of the state monopoly and the disregard of private property in the USSR, it is especially necessary to exclude the possibility of repeated hypertrophy of such state monopolies, but not to see the trend of a possibly significant growth in the role of a caring and private sector supporting the economically developed state is shortsighted.

For example, the affected high-altitude regions alone can not cope with acute economic and demographic problems, and the state, in turn, should not wait for this or that significant resource potential of the country. Some believe that the state should not interfere in market processes, although they forget that the state should have its own rights and they must also be taken into account.

State management of the economy and management of private business - different concepts, but the future of management - in a reasonable combination with successful government.

The first results similar to the combined-network regulation proposed by me are particularly noticeable in the started US tax warming reform and state subsidies for the high technological cluster (Silicon Valley, USA), on the social market of the economically developed EU countries (Germany, Sweden, Benelux countries), with effective implementation of planned market mechanisms (Japan), in free regional zones (China), on the example of "science cities" (Academgorodok and present experience of large state universities, Russia), in the healthcare of Great Britain, etc.

The results of my research tried first of all to publish in social networks, from where I received especially stimulating feedback about my sharply needed "sensational" vision of competition. We no longer need protracted arguments about different "isms" of economic systems - we need an effective system with minimal losses of time and other resources in each specific situation.

The artificial "race" of antimonopoly authorities for a large number of competitors in the local market can only lead to an increase in the unrealized (mostly substandard) surplus and the increase in hidden large external monopolies, incl. on innovative technology.

Reasonable "race" is permissible only by the criterion of effectiveness, as graphically depicted. In different specific conditions, the strength of competition will be optimal with the highest efficiency, which is possible with a different size and number of competitors - from one (natural monopoly with costs below the market average) to infinity.

In connection with the above question, I consider it necessary to note the evaluation of Pareto efficiency, which, in my opinion, is the simplest and most ideal method. Pareto efficiency theoretically fully reveals the market potential, which was confirmed in absolutely all practical cases of my calculations of performance indicators (productivity, ROE and my development of the European Union method). I believe that the Pareto efficiency method can be used in assessing the optimality of competition under conditions of duopoly, for calculating the size efficiency of enterprises, in the form of an additional confirmatory tool.

Understanding competition in the number of competitors, strongly disorientates antimonopoly services, and in fact, very diligent actors of the market are very much reduced and hidden business (including on the basis of terrorism) is enlarged, which creates a serious threat and world order. The definition of market competitiveness only according to Herfindahl-Hirschman's methodology, can create a false impression that the market is doing well. And false ideas about the market will lead to false ideas about the most important military-political and demographic perspective.

1) Efficiency (calculation of the optimal level in Fig. N3 and, with significant structural shifts, using the formulation of the effectiveness of structural shifts proposed by me in the development of the EU's methodology, according to my works from the list of sources used); 2) the quantitative level of the strength of competition (the law $I = U / R$ formulated by me); 3) the quality (according to the integral coefficient $K = N I_R I_O$, according to my works from the list of used sources) is my trio of basic "requirements" for "natural" competition and in different situations, their actual priorities and estimates can vary significantly.

The regulatory mechanism also has the most urgently needed triad of directions in the basis: 1) the most urgent need to create a qualified international antimonopoly authority, incl. in order to eradicate the mass depletion of the population by different reactionary regimes; 2) at

the macroeconomic level, in order to protect consumers, regulation (with the possible minimal government losses) of local natural monopolies; 3) support and, in some cases, direct participation in microeconomic management of private business, for urgent protection of affected entrepreneurs and rapid growth of crisis regions.

The objective law of competition, which was published earlier, shows maximum efficiency only with the possible natural functioning of the world economy, i. with a minimum level of hidden conspiracies and unscrupulous monopolies. But also at the world level, the actual strength of competition differs significantly from the expedient (optimal, most effective) level of competition, which necessitates constant additional monitoring of various international markets.

An important parameter for assessing the competitiveness of the market can be the index of the share of managerial costs in overall costs, since, according to our observation, it is these transactional costs that are growing particularly rapidly with the monopolization tendencies.

In the economy, even a microscopic change in taxes or other economic mechanisms becomes essential. For example, my calculations suddenly showed that a seemingly positive zero export tax rate can have negative results, especially in countries where science-intensive industries are underdeveloped and raw materials exports dominate.

Competition does not only work between entrepreneurs, but between industries and regions of the economy, too. My research has shown that the regional structure of the economy is a more stringent criterion for assessing the development of the economy than the industry one. A country with a developed industry structure may have backward regions. But, if the regional structure is developed, naturally, the industry structure will also be possibly developed. For this reason, based on the monitoring of competition indicators in the context of financial and general economic indices, I propose various network management mechanisms for maintaining especially backward, or even for additional stimulation of successful ones.

For some reason, the tradition of the underdeveloped countries has become rooted in setting regulating commissions of natural monopolies in a privileged position. The importance of the issue does not mean a very bad example of the need for undeserved privileges. The average level

of wages in such commission structures should in no case be higher than the average. The state should create "hothouse" conditions "deadly" to entrepreneurs and regions that suffered from unfair competition, and not to their officials. Without "greenhouse" conditions, such victims will often not be able to revive the local market again, and the "greenhouse" conditions for officials, in itself, violate the rules of fair competition.

Some shortcomings from the history of the theory of competition for me were not "sensational" - all thinkers and even genius among them may have some errors, which periodically published my "original" innovations. But the protracted crisis of the victim (from the latent monopoly) of business took sensational proportions in individual countries and the whole world economy, which made us think about the urgent regulations presented.

With the help of morphological multifactorial generalizations and the dolphi method, it was found that approximately four times less is the concentration of business objects in high-altitude regions of Georgia (more than 1000 meters above sea level), than in the lowland (500 meters above sea level) and about 2.7 times less, than in the middle of the mountains (from 500 to 1000 meters).

Based on these calculations, we recommend the delegation of such management functions in the lowland, as the organization of management offices, business plans, financial analysis, marketing research and a provision of a technology to the high-mountain network.

My theory is against those, who thinks for destroying and dividing into parts of effective big business and grate progressive countries. They must understand, that the problem is not in a size of business and country, but in the sincerity and practicability. We don't need the market of numerous only monotonous "ants" - we need a diverse protected market, like the seasons and parts of the day and night alternate each other.

Резюме

До публикации представленного труда, для широкой общественности, как экономист, считал себя должником в деле разработки концептуально обоснованного мнения о преодолении очень высокого 80%-ного уровня бедности во все более богатом мире, морально оправданной (эффективной) форме обогащения человека и, соответственно, справедливой конкуренции - основы прибыльного бизнеса и макроэкономических реформ.

С эпохи Великой депрессии (30-е годы 20-го века), особенно обострились дебаты между неоклассическими сторонниками «Невидимой руки» конкуренции Адама Смита и сторонниками Кейнсианского регулирования. Некоторые из них поставили под сомнение вообще «невидимую руку», а новый неоклассический синтез выделился в роли посредника.

Моя цель - не критика Смита - думаю, что он был гениальным для его эпохи, но, естественно, с человеческими ошибками. Моя цель - устранить установившегося понимания со времен Смита и до настоящего метода Херфиндаля-Хиршмана, что большое количество конкурентов определяет совершенство конкуренции. Таким несовершенным методом, можем ошибочно разделить эффективный местный крупный бизнес или помешать слиянию бизнеса порядочным путем, нарушить презумпцию невиновности местных и создать благоприятные условия тайным сговорам внешних недобролюбов.

Думаю, читатель помнит мое определение силы экономической конкуренции с естественным сходством определения в физике силы электрического тока ($I=U/R$). Таким образом, можно определить силу конкуренции и оптимальный - наиболее эффективный уровень конкуренции экономически богатых и бедных стран, в информационно-технологических кластерах и на аграрных рынках, в горах и низменности, при демпинговых авантюрах заниженных цен и их последующего монопольного завышения. Это

меня остро волнует. В этом деле, отдельные страны не способны осилить скрытые международные монополии и необходима более тесная международная консолидация прогрессивных сил. Это остро необходимо как для более эффективного обогащения мировой экономики, так и одаления бедности.

Опубликовал множество монографии и трудов о конкуренции более, чем на тысячи страниц и ныне представляю обобщающий труд - выжимку с острейшими проблемами современной экономики.

От Смита и Рикардо до современных времен, почемуто, сформулировалось ложное представление о совершенной конкуренции, что мы должны иметь очень большое количество не влияющих на рынок конкурентов. Вот это мнение наиболее сомнительно для меня. Это утопия и, к этому, даже, если искусственно устроить такие условия, это будет не эффективным рынком. Считаю, что совершенный вариант нужно искать не в выдуманных „позициях“, а в реальной природе.

Некоторые современные ученые сомневаются в правоте теории «Невидимой руки» Адама Смита. Нет и нет. «Невидимая рука» действует и, к этому, очень сильно, но, считаю, что тайные сговоры мешают этой руке и затяжные кризисы показывают, что нужны смелые регуляции против мешающих.

Бог и «Невидимая рука» конкуренции существуют, но Бог не требует, что человек должен жить с опущенными руками. Ныне остро необходимы разумные регуляции.

Как отметил выше, классическое видение конкуренции подразумевает определение совершенной конкуренции огромным количеством участников, когда участники не могут влиять на рыночные процессы. До современных реформ, самым распространенным показателем для оценки конкурентности рынков в США и в целом мировой практике, представляется «Индекс Херфиндаля-Хиршмана» (Herfindahl-Hirschman index ННН), который наилучший минимальный уровень достигает при очень большом количестве

малых предпринимателей. С огромным уважением классиков экономической науки и некоторых современных практиков, для привлечения внимания, должен сделать „сенсационное“ заявление, которое, думаю, учтут современные мудрые реформаторы экономики США и в целом международных экономических организации ООН. Индекс Херфиндаля можно сохранить, но применение только этого показателя - крайне недостаточно.

Затянувшиеся экономические кризисы и существование крайней бедности в небывало доходных условиях современного технического прогресса, наглядно обуславливают необходимость срочной разработки более эффективных экономических механизмов международного регулирования, в т.ч. с участием экономических структур ООН, взаимовыгодно с эффективным менеджментом бизнеса.

Современному международному бизнесу уже критически не соответствует не совсем „зрелое“ прошлое - «классическое» видение конкуренции даже великого экономиста Давида Рикардо. Нам не нужна конкуренция бесконечно большого количества «муравьев» в экономике. Нам нужна естественная конкуренция добросовестных конкурентов, где все участники (не только малые, но и крупные) конкуренции делают свое нужное (эффективное) дело.

Очень большое количество участников рынка, по моему мнению, может вызвать «короткое замыкание» и «перегрев» экономики, в итоге, гиперинфляционный излишек и тяжелейший кризисный шок.

По моему мнению, пересечением (Рисунок N3, Пожалуйста смотрите Приложение) графика обратной связи силы конкуренции и размера самого крупного поставщика рынка с графиком связи размера предприятия и уровня эффективности, можно получить оптимальный уровень силы конкуренции для каждой конкретной действительности. Данная графическая интерпретация предсавляет развитие моего раннего

соответствующего подхода, изложенного в труде 2015 года (смотрите использованные источники).

Благодарен, что после признания американских и английских ученых, в научных исследованиях получил первоначальную поддержку в Петербургском университете (СПбГУ), где учились в разное время (или сотрудничали в исследованиях), позже президент Американской экономической ассоциации, лауреат Нобелевской премии Василий Леонтьев, автор эмпирического обоснования экономического роста, лауреат Нобелевской премии Саймон Кузнец, наши великие мыслители - Илья Чавчавадзе, Важа Пшавела, Нико Мар и другие достойные деятели.

В исследовании вопросов конкуренции для меня незабываема роль американских коллег, среди них особо должен отметить президента Нью-Йоркской академии политических наук Д. Каралеи, бывшего президента Американской экономической ассоциации, лауреата Нобелевской премии Р. Фогеля, непосредственные бизнес-консультации и гранты от практикующих бизнесменов-специалистов - Д. Саипа, Д. Фезерлина, С. Пауэла, К. Рэбера, В. Портер, Б. Смит и др. В развитии фундаментальных вопросов теории конкуренции, должен отметить, существенный вклад и непосредственное сотрудничество с известными учеными бывшего Советского Союза - Л. Абалкиным, Д. Сорокиным, Е. Жуковым В. Логиновым, А. Архиповым, Н. Кузнецовой, С. Сутыриным, В. Рязановым и др. Желательные перспективы наметились в области инициирования реформы службы конкуренции Грузии, для общей теории и практики управления и организации, Христианских основ и отраслевых дисциплин науки в деятельности Б. Иванишвили, Р. Асатиани, Н. Читанава, Г. Квирикашвили, Н. Хадури, д. Чичинадзе, С. Фетелава, М. Джибути, Э. Хараишвили, Г. Бедианашвили, Г. Квеситадзе, Р. Метревели, Г. Кашакашвили, М. Хазарадзе, С. Павлиашвили, Г. Шарвашидзе, Д. Кордзаия, С. Далакишвили, М. Какабадзе А. Прангишвили, О. Гелашвили, Г. Ткешелашвили, Р. Кутателадзе, Е. Бараташвили, А. Абралава, Т. Кандашвили, М. Пирцхалава, М. Месхи, К. Бенидзе, С. Болокадзе, Л. Апциаури, Г. Дзагания, Л. Жвания, В. Боцвадзе, Г.

Мдивнишвили, С. Вардосанидзе, В. Сартания, Ю. Ананиашвили, В. Папава, В. Чараия, П. Гугушвили, А. Гуния, В. Чантладзе, Л. Чикава, Г. Адеишвили, И. Месхия, В. Адвадзе, Р. Сарчимелия, Л. Карчава, Г. Хасия, Г. Амколадзе, А. Церцвадзе, Д. Члаидзе, Н. Бакашвили, Г. Шихашвили, Г. Григолашили, Л. Дгебуадзе, А. Силагадзе, Р. Абесадзе, Р. Гогохия, Д. Меквабишвили, Р. Харбедия, Ш. Вешапидзе, Л. Корганашвили, Б. Цаава, Л. Мгеладзе, Н. Пайчадзе, Т. Канделаки, К. Гурцкая, Р. Абуладзе, П. Когуашвили, Т. Беридзе Р. Какулия, З. Липартия, Т. Талаквадзе и др.

Остро нужные изменения в теории конкуренции обуславливают адекватные механизмы современного регулирования. Государство, как справедливый партнер, с ростом глобальных контактов, необходимо должно квалифицированно оценивать деформации рынка из-за скрытых сговоров и, при необходимости, активно (а не формально, примерно 50%-ным соучастием) участвовать в частном предпринимательстве, в том числе: 1) механизмами долевого партнерства; 2) субсидированием поддерживающего научно-технического обеспечения; 3) беспроцентным кредитованием пострадавших от монополий предпринимателей; 4) соучастием в программах развития особо кризисных регионов (как окрайних, в т.ч. высокогорных, так и узловых) и инфраструктурным обеспечением т.н. «тепличного» зонального пространства; 5) к этому, нужно подчеркнуть, что государство, как заботливый родитель, необходимо должно думать как о кризисных объектах, так и об успешных - потенциальных экспортерах, которых может ожидать недобросовестная «международная» конкуренция.

После опыта реакционных репрессии госмонополии и игнорирования частной собственности в СССР, особо нужно исключить возможность повторной гипертрофии такого рода монополий государства, но не увидеть тенденцию возможно существенного роста роли заботливого и поддерживающего частный сектор экономически развитого государства - недальновидно.

К примеру, пострадавшие высокогорные регионы самостоятельно не в силах осилить острейшие экономические и демографические проблемы, а государство, в свою очередь, не должно ждать, как гаснет тот или иной существенный ресурсный потенциал страны. Некоторые считают, что государство не должно вмешиваться в рыночные процессы, хотя они забывают, что и государство должно иметь свои права и их тоже нужно учитывать.

Государственное управление экономикой и менеджмент частного бизнеса - разные понятия, но будущее менеджмента - в разумном комбинировании с успешным государственным управлением.

Первые итоги схожей с предлагаемой нами комбинированно-сетевой регуляции, особо ощутимы в начатом в Америке налоговом потеплении и субсидировании технологического кластера (Силиконовая долина, США), на социальном рынке экономически развитых стран ЕС (Германия, Швеция, страны Бенилюкса), при эффективной реализации механизмов планового рынка (Япония), в свободных региональных зонах (Китай), на примере «наукоградов» (Академгородок и современный опыт крупных госуниверситетов, Россия), в здравоохранении Великобритании и т.д.

Результаты моих исследований старался в первую очередь опубликовать в соцсетях, откуда и получал особо стимулирующие отзывы о моем остро нужном «сенсационном» видении конкуренции. Нам уже не нужны затяжные споры о разных «измов» экономических систем - нам нужна эффективная система с минимальными потерями времени и других ресурсов в каждой конкретной ситуации.

Искусственная «гонка» антимонопольных органов за большим количеством конкурентов на местном рынке, может привести только лишь к росту нереализованного (в основном некачественного) излишка и усилению скрытых крупных внешних монополий, в т.ч. на инновационную технологию.

Разумная «гонка» допустима лишь по критерию эффективности, как наглядно выражено на графике. В разных конкретных условиях, сила конкуренции будет оптимальной при наивысшей эффективности, что возможна и при разном размере и количестве конкурентов - от одного (естественная монополия с затратами ниже среднерыночных) до бесконечности.

В связи с вышепредставленным вопросом, считаю необходимым отметить оценку эффективности по Парето, что, на мой взгляд, максимально простой и идеально лучший метод. Эффективность по Парето теоретически полностью выявляет потенциал рынка, что подтвердилось в абсолютно во всех практических случаях моих расчетов показателей эффективности (производительность, ROE и мое развитие метода Европейского Союза). Считаю, что метод эффективности по Парето может быть использован при оценке оптимальности конкуренции в условиях дуополии, для расчета размерной эффективности предприятий, в виде дополнительно подтверждающего инструмента.

Понимание конкуренции в количестве конкурентов, сильно дезориентирует антимонопольные службы и на деле очень уменьшаются добросовестные субъекты рынка и укрупняется скрытый бизнес (в т.ч. на основе терроризма), что создает серьезную угрозу и мировому порядку. Определение конкурентности рынка только по методологии Херфиндаля-Хиршмана, может создать ложное представление, что на рынке все хорошо. А ложные представления о рынке обусловят ложные представления о важнейшей военно-политической и демографической перспективе.

1) Эффективность (расчет оптимального уровня по рис. N3 и, при существенных структурных сдвигах, с использованием предложенной мною формулировки эффективности структурных сдвигов развитием методологии ЕС, по моим трудам из списка использованных источников); 2) количественный уровень силы конкуренции (формулированный мною вышеуказанный закон $I=U/R$); 3) качество (по интегральному коэффициенту $K=N I_r I_o$, по моим трудам из списка использованных источников) - вот моя

троица основных «требований» к «естественной» конкуренции и в различных ситуациях, их фактические приоритеты и оценки могут существенно меняться.

Механизм регулирования также имеет острее нужную для современности троицу направлений в основе: 1) острее необходимостью создания квалифицированного международного антимонопольного органа, в т.ч. в целях искоренения массового обеднения населения разными реакционными режимами; 2) на макроэкономическом уровне, в целях защиты потребителей, регулирование (с возможно минимальными государственными потерями) местных естественных монополий; 3) поддержка и, в некоторых случаях, непосредственное участие в микроэкономическом менеджменте частного бизнеса, для неотложной защиты пострадавших предпринимателей и быстрого роста кризисных регионов.

Объективный закон конкуренции, о котором опубликовал раньше, проявляет максимальную эффективность только при возможно естественном функционировании мировой экономики, т.е. при минимальном уровне скрытых сговоров и недобросовестных монополий. Но и на мировом уровне, фактическая сила конкуренции существенно различается от целесообразного (оптимального, максимально эффективного) уровня конкуренции, что обуславливает необходимость постоянного дополнительного наблюдения различных международных рынков.

Важным параметром оценки конкурентности рынка может служить и индекс удельного веса менеджерских затрат в целом издержках, так как, по нашему наблюдению, именно эти транзакционные затраты нарастают особо быстро при тенденциях монополизации.

В экономике существенное значение приобретает даже микроскопическое изменение в налогах или других экономических механизмах. К примеру, мои расчеты вдруг показали, что на вид позитивная нулевая ставка налога на экспорт, может иметь

отрицательные результаты, особенно в странах, где слабо развиты наукоемкие отрасли производства и доминирует сырьевой экспорт.

Конкуренция действует не только между предпринимателями, но между отраслями и регионами экономики тоже. Мои исследования показали, что региональная структура экономики более строгий критерий для оценки развитости экономики, чем отраслевая. Страна с развитой отраслевой структурой, может иметь отсталые регионы. Но, если региональная структура развита, естественно, отраслевая структура тоже будет возможно развитой. По этой причине, на основе мониторинга показателей конкуренции в контексте финансовых и общеэкономических индексов, предлагаю различные механизмы сетевого менеджмента для поддержания особо отсталых или даже для дополнительного стимулирования успешных.

Почему-то укоренилась традиция слабо развитых стран ставить в привилегированное положение регулирующие комиссии естественных монополий. Важность вопроса не означает очень плохой пример необходимости незаслуженных привилегий. Средний уровень зарплат в таких комиссионных структурах ни в коем случае не должен быть выше среднесударственных. Государство должно создавать «тепличные» условия "смертельно" пострадавшим от недобросовестной конкуренции предпринимателям и регионам, а не своим чиновникам. Без «тепличных» условий, такие пострадавшие чаще не будут в силах вновь возродить местный рынок, а «тепличные» условия чиновников, само по себе нарушение правил добросовестной конкуренции.

Некоторые недостатки из истории теории конкуренции для меня не были «сенсационными» - все мыслители и даже гениальные среди них могут иметь некоторые ошибки, о которых периодически публиковал мои «оригинальные» новшества. Но затяжной кризис пострадавшего (от скрытого монополизма) бизнеса принял сенсационные масштабы в отдельных странах и целом мировой экономике, что заставило думать о представленных неотложных регуляциях.

С помощью морфологических многофакторных обобщений и метода дельфи, выяснилось, что приблизительно в четыре раза меньше концентрация бизнес-объектов в высокогорных регионах Грузии (более 1000 метров над уровнем моря), чем в низине (500 метров над уровнем моря) и примерно в 2,7 раза меньше, чем в середине гор (от 500 до 1000 метров).

Исходя из этих расчетов, мы рекомендуем делегирование в низине таких функций менеджмента, как организация управленческих кабинетов, бизнес-планов, финансового анализа, маркетинговых исследований и обеспечение техникой высокогорной сети.

Моя теория направлена против тех, кто думает об уничтожении и разделении на части эффективного крупного бизнеса и больших прогрессивных стран. Они должны понять, что проблема не в размерах бизнеса и страны, а в искренности и практичности. Нам не нужен рынок многочисленных только однообразных "муравьев" - нам нужен многообразный защищенный рынок, как времена года и части дня и ночи меняют друг друга.

წყაროები

1. ახალი აღთქუმაი. - თბილისი, უწმინდესისა და უნეტარესის, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია II კურთხევით, 2005;
2. სადიდებლად ყოვლადწმიდისა თანაარსისა, ცხოველს-ყოფელისა და განუყოფელისა სამებისა, მამისა და ძისა და წმიდისა სულისა (ლოცვანი დამწყებთათვის). - თბილისი, საქართველოს საპატრიარქოს საქველმოქმედო ფონდ „ლაზარეს“ საგამომცემლო ცენტრი, დასაბამითგან სოფლისაით 7514, ხოლო განხორციელებითგან სიტყვისა ღმრთისა 2006 წელსა;
3. გლობალური ინტერნეტქსელის „ვიკიპედიაში“ (ენციკლოპედია) გამოქვეყნებული ინფორმაციები, მათ შორის რევაზ ლორთქიფანიძის შრომების შესახებ

https://en.wikipedia.org/wiki/Revaz_Lordkipanidze

4. საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრულ ბიბლიოთეკა „ივერიელში“ გამოქვეყნებული ელექტრონული წიგნები, მათ შორის რევაზ ლორთქიფანიძის შრომები <http://www.nplg.gov.ge/geo/dlibrary>
5. წმინდა ქაშვეთის ტაძარში მოღვაწე მამა ღვთისოს (შალიკაშვილი) კურთხევით გამოქვეყნებული რევაზ ლორთქიფანიძის შრომების ციკლი ეკონომიკის ქრისტიანული საფუძვლების საკითხებზე
<http://revaz-lordkipanidze.simplesite.com>
6. რევაზ ლორთქიფანიძე, კონკურენციის რაციონალური ძალის დაცვისათვის - მითიდან კანონზომიერების აღმოჩენამდე. - თბილისი, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრული ფონდი „ივერიელი“, 2014.
7. რევაზ ლორთქიფანიძე, პოტენციური მაკროეკონომიკური კონკურენტუნარიანობისა და ცხოვრების ხარისხის შესახებ. - თბილისი, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრული ფონდი „ივერიელი“, 2015.
8. რევაზ ლორთქიფანიძე, კონკურენციის პრიორიტეტულობა და ფინანსური ანალიზის დამხმარე სახელმძღვანელო საკითხები. - თბილისი, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრული ფონდი „ივერიელი“, 2017.
9. რევაზ ლორთქიფანიძე, თანამედროვე მენეჯმენტის სახელმძღვანელო პრინციპები (კონკურენტული ქსელური დელეგირების ეფექტიანობა). - თბილისი, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრული ფონდი „ივერიელი“, 2017.
10. რევაზ ლორთქიფანიძე, მენეჯმენტის ახალი მიმართულების შესახებ. - თბილისი, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრული ფონდი „ივერიელი“, 2016.
11. რევაზ ლორთქიფანიძე, კომენტარები ეკონომიკური კონკურენციისა და ადამიანის გამდიდრების ქრისტიანული საფუძვლის საკითხებზე. - თბილისი,

- საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრული ფონდი „ივერიელი“, 2015.
12. რევაზ ლორთქიფანიძე, კონკურენციის გავლენა ტემპებსა და პროპორციებზე მსოფლიო ეკონომიკაში. - თბილისი, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრული ფონდი „ივერიელი“, 2015.
13. რევაზ ლორთქიფანიძე, საერთაშორისო ეკონომიკური კონკურენციის ობიექტური კანონზომიერების შესახებ კომენტარები. - თბილისი, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრული ფონდი „ივერიელი“, 2015.
14. რევაზ ლორთქიფანიძე, მსოფლიო ეკონომიკის პერსპექტივები გლობალური კონკურენციისა და კიბერტექნოლოგიების ეპოქაში. - თბილისი, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრული ფონდი „ივერიელი“, 2014.
15. რევაზ ლორთქიფანიძე, სმითისა და ნეშის პოლარულად განსხვავებული პრინციპების განზოგადება ბაზრის სრულყოფილების შესახებ და საკუთარი პოლიტიკონომიური და მათემატიკური ინტერპრეტაცია. - თბილისი, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრული ფონდი „ივერიელი“, 2016.
16. რევაზ ლორთქიფანიძე, კომპიუტერული თაობა ადამიანის ეკონომიკური კეთილდღეობის დიდი ნახტომისათვის. - თბილისი, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრული ფონდი „ივერიელი“, 2015.
17. რევაზ ლორთქიფანიძე, რაციონალური კონკურენცია - ეკონომიკური ეფექტიანობის საფუძველი. - საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემიის შრომები, ტომი 12, თბილისი, უნივერსალი, 2015, გვ. 307-314.
18. რევაზ ლორთქიფანიძე, ეკონომიკური კონკურენციის ობიექტური კანონზომიერების გრაფიკული ინტერპრეტაციის შესახებ. - თბილისი, წმ. საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრული ფონდი „ივერიელი“, 2015.
19. რევაზ ლორთქიფანიძე, რაციონალური კონკურენციის თეორია მართვის

- ზღვრული ეფექტიანობისათვის. - თბილისი, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრული ფონდი „ივერიელი“, 2014.
20. რევაზ ლორთქიფანიძე, გლობალური კონკურენცია ადამიანის ეფექტიანი გამდიდრებისათვის. - თბილისი, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრული ფონდი „ივერიელი“, 2014.
21. რევაზ ლორთქიფანიძე, მენეჯმენტი სინათლის სიჩქარით (სამართლიანი კონკურენციისათვის ჯანდაცვის პერსონალის მაგალითზე). - თბილისი, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრული ფონდი „ივერიელი“, 2014.
22. რევაზ ლორთქიფანიძე, ეკონომიკური ზრდის ქრისტიანული, პოლიტიკური და თეორიული საფუძვლების შესახებ. - თბილისი, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრული ფონდი „ივერიელი“, 2013.
23. რევაზ ლორთქიფანიძე, საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობები და ეფექტიანი მენეჯმენტის მექანიზმები. - თბილისი, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრული ფონდი „ივერიელი“, 2013.
24. Trump and Putin Keep Calling Each Other for Praise, Discuss North Korea and Terrorism. <http://www.newsweek.com/trump-putin-friendly-phone-calls-praise-750853>
25. A. Smith, An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. (1 ed.). London: W. Strahan. Retrieved 2012-12-07.
26. A. Smith, Lectures on Justice, Police, Revenue and Arms, Oxford, 1896.
27. D Ricardo, 1919. Principles of Political Economy and Taxation. The Works and Correspondence of David Ricardo, ed. Piero Sraffa with the Collaboration of M.H. Dobb (Indianapolis: Liberty Fund, 2005), 11 vols. This Set Contains The Following Titles: The Works and Correspondence of David Ricardo, Vol. 1 Principles of Political Economy and Taxation.
28. D. Ricardo, The Works and Correspondence, Cambridge, 1952.

29. J. M. Keynes, The General Theory of Employment, Interest and Money Palgrave Macmillan, 1936.
30. W. Petty, The Economic Writings, vol. 1, Cambridge, 1899.
31. D. North Institutional Change and Economic Performance. Cambridge, “Cambridge University Press”, 1990.
32. M. Porter Competitive Advantages of Nations. “Harvard Business Review”, 1990, N2.
33. F. Taylor, Principles of Scientific Management, 1911,

https://en.wikipedia.org/wiki/The_Principles_of_Scientific_Management
34. R. Asatiani, Caucasus and Georgian Economy: Past, Present, Prospects. “The Caucasus Region: Economic and Political Developments”. New York, Nova Science Publishers Inc, 2011.
35. V. Papava, Economic Reforms in Post-Communist Georgia: Twenty Years After. New York: Nova Science Publishers. 2013.
36. From Adam Smith to Michael Porter: Evolution of Competitiveness Theory. Cho, Dong-Sung Cho and Hwy-Chang Moon. Asia-Pacific Business Series, Korea, 2000.
37. R. Lordkipanidze, The efficiency of an international economic competition (for the theory and practice). 2017, <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/191211>
38. R. Lordkipanidze, The Force of International Competition (For the Fundamentals of Business and Law), 2017. <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/193397>
39. R. Lordkipanidze, The New “Competitive Management”. - Tbilisi, 2016.
40. R. Lordkipanidze, The Objective Law of Competition. - Tbilisi, 2015.
41. R. Lordkipanidze, For international antimonopoly policy against poverty in effective structure of world economy (Conception). - Tbilisi, 2014.
42. საქართველოს კანონი „კონკურენციის შესახებ“
<http://competition.ge/ge/page2.php?p=4&m=62>
43. რევაზ ლორთქიფანიძე, პუბლიკაციები ინტერნეტენციკლოპედიის ქართულ რედაქციაში: „ეკონომიკური კონკურენცია“ და „ეკონომიკური ეფექტიანობა“. -

<https://ka.wikipedia.org>

44. https://en.m.wikipedia.org/wiki/Tendency_of_the_rate_of_profit_to_fall
45. https://en.wikipedia.org/wiki/Arthur_Cecil_Pigou
46. https://en.wikipedia.org/wiki/Pigou_effect
47. [https://en.wikipedia.org/wiki/William_Phillips_\(economist\)](https://en.wikipedia.org/wiki/William_Phillips_(economist))
48. https://en.wikipedia.org/wiki/Vilfredo_Pareto
49. https://en.wikipedia.org/wiki/Pareto_efficiency
50. https://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Chamberlin
51. https://en.wikipedia.org/wiki/Joan_Robinson
52. https://en.wikipedia.org/wiki/Douglass_North
53. https://en.wikipedia.org/wiki/Simon_Kuznets
54. https://en.wikipedia.org/wiki/Wassily_Leontief
55. https://en.wikipedia.org/wiki/Milton_Friedman
56. https://en.wikipedia.org/wiki/Joseph_Stiglitz
57. https://en.wikipedia.org/wiki/Michael_Porter
58. The Work of J. Nash in Game Theory,
http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/1994/nash-lecture.pdf
59. https://en.m.wikipedia.org/wiki/Perfect_competition
60. <https://economictimes.indiatimes.com/definition/perfect-competition?from=mdr>
61. <https://study.com/academy/lesson/perfect-competition-definition-characteristics-examples.html>
62. G.J. Stigler, Perfect Competition, Historically Contemplated, The Journal of Political, 1957 Economy https://www.jstor.org/stable/1824830?seq=1#page_scan_tab_contents
63. <https://www.justice.gov/atr/herfindahl-hirschman-index>
64. https://en.wikipedia.org/wiki/Herfindahl_index
65. <https://www.investopedia.com/terms/h/hhi.asp>

66. <http://www.unclaw.com/chin/teaching/antitrust/herfindahl.htm>
67. https://en.wikipedia.org/wiki/Indifference_curve
68. <https://en.wikipedia.org/wiki/Poverty>
69. https://en.wikipedia.org/wiki/Strategic_alliance
70. https://en.wikipedia.org/wiki/Golden_ratio
71. https://en.wikipedia.org/wiki/Ohm%27s_law
72. <https://en.wikipedia.org/wiki/Tax>
73. <https://www.investopedia.com/terms/b/boom.asp>
74. https://en.wikipedia.org/wiki/Lorenz_curve
75. https://en.wikipedia.org/wiki/Economic_forecasting
76. https://en.wikipedia.org/wiki/Standard_deviation
77. https://en.wikipedia.org/wiki/Presumption_of_innocence
78. https://en.wikipedia.org/wiki/Gini_coefficient
79. https://en.wikipedia.org/wiki/New_neoclassical_synthesis
80. https://en.wikipedia.org/wiki/United_States
81. https://en.wikipedia.org/wiki/European_Union
82. [https://en.wikipedia.org/wiki/Georgia_\(country\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Georgia_(country))
83. <https://en.wikipedia.org/wiki/OECD>
84. <https://en.wikipedia.org/wiki/Economics>
85. https://en.wikipedia.org/wiki/Classical_economics
86. https://en.wikipedia.org/wiki/Paul_Samuelson
87. https://en.wikipedia.org/wiki/Keynesian_economics
88. When Did the Invisible Hand Lose Its Grip? <https://hbr.org/2011/01/when-did-the-invisible-hand-lo.html>
89. The Myth of Perfect Competition before Global Capitalism
<https://adamsmithslostlegacy.blogspot.com/2011/01/myth-of-perfect-competition-before.html?m=1>
90. What Is The Invisible Hand? Definition And Meaning

http://marketbusinessnews.com/financial-glossary/invisible-hand-definition-meaning/?sa=X&sqi=2&ved=0ahUKEwjOya2N-MLYAhUGAZoKHddcD_oQ_B0IHDA

91. https://en.wikipedia.org/wiki/John_Forbes_Nash_Jr.
92. https://en.wikipedia.org/wiki/Donald_Trump
93. https://en.wikipedia.org/wiki/Bill_Gates
94. https://en.wikipedia.org/wiki/Business_@_the_Speed_of_Thought
95. https://en.wikipedia.org/wiki/Paul_Rosenstein-Rodan
96. https://en.wikipedia.org/wiki/South_Korea
97. https://en.wikipedia.org/wiki/Bidzina_Ivanishvili
98. <https://en.wikipedia.org/wiki/China>
99. World Development Report 1997. – The World Bank, Oxford University Press.
100. <http://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects/summary-table>
101. <http://econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTRESEARCH/EXTWDRS/EXTNWDR2013/0,,contentMDK:23464061~pagePK:8261309~piPK:8258028~theSitePK:8258025,00.html>
102. <http://www.wsj.com/articles/world-bank-cuts-2015-global-growth-forecast-to-2-8-1433966532>

სტუდენტების ყურადღება მიიპყრო წარმატებულ საზღვარგარეთულ და უახლეს ქართულ წყაროებზე (მ.შ. ჩემს შრომებზე, რომლებიც საერთაშორისო კვლევების ქსელში გამოქვეყნდა ახლახან), სადაც, სასიხარულოა, რომ სულ უფრო სრულყოფილად განიხილება პოსტკრიზისულ ეკონომიკურ რეფორმებთან დაკავშირებული აქტუალური საკითხები:

103. Donald J. Trump: The Deals and the Downfall. – Harper Collins Publishers. New York, 1992.
104. Donald J. Trump with Tony Schwartz “The Art of the Deal”. – New York, Random House, 1987.
105. Business Management. – Herbalife, 2018.

106. ჯემალ კანკაძე, თამარ რუხაძე, გოდერძი ტაბატაძე, ალექსანდრე კანკაძე. - უახლესი ეკონომიკური ლექსიკონი. - თბილისი, სტუ, 2018.
107. გია სურგულაძე, ლილი პეტრიაშვილი, მარინე ბიტარიშვილი. კორპორაციული მენეჯმენტის დაპროგრამების ტექნოლოგია. - თბილისი, სტუ, 2017.
108. ლელა ინასარიძე, მაია სოსელია, თამარ როსტიაშვილი. ჰოსპიტალური სამსახურის მენეჯმენტის სრულყოფის გზები საქართველოს ჯანდაცვის სისტემაში (რეცენზენტები საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტიდან, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტიდან, კავკასიის უნივერსიტეტიდან). - თბილისი, 2017.
109. ელისაბედ ბალიაშვილი, მაია ღუდუშაური, იზოლდა პირტახია. სტრატეგიული მენეჯმენტი. - თბილისი, 2017.
110. ბადრი მეფარიშვილი, გულნარა ჯანელიძე. მონაცემთა მენეჯმენტის თანამედროვე სისტემები. - თბილისი, 2018.
111. Revaz Lordkipanidze, My Wonderful Harvard Course "U.S. Public Policy: Social, Economic and Foreign Policies". - Tbilisi, E-book: Philanthropic Research Academy for the Georgian Parliament Digital Library, 2018.
- https://www.researchgate.net/publication/326984863_My_Wonderful_Harvard_Course_US_Public_Policy_Social_Economic_and_Foreign_Policies_-_Tbilisi_E-book_Philanthropic_Research_Academy_for_the_Georgian_Parliament_Digital_Library_2018 112.
- Revaz Lordkipanidze, Engineer-economist - Needful Doctor for Future Competitive Market (Textbook Principles to Economics, International Competition, Management). - Philanthropic Academy for Digital Library of Georgian Parliament, 2018: 100. Dedicated to a spark of hope by the rarest bright start of US-Russian relations (2018, July) and 20th anniversary of my pioneer membership (1998, August 1) from post-Soviet countries at the New York Academy of Political Sciences.

<http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/275374>

<https://www.researchgate.net/publication/326723649> Engineer-economist -

[Needful Doctor for Future Competitive Market Textbook Principles to Economics International Competition Management -](#)

[Philanthropic Academy for Digital Library of Georgian Parliame](#)

113. Revaz Lordkipanidze, *The Strongest Key to Global Hospitality*. - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for the Georgian Parliament Digital Library, E-book: 2018.

<https://www.researchgate.net/publication/327019745> *The Strongest Key to Global Hospitality - Tbilisi Philanthropic Research Academy for the Georgian Parliament Digital Library E-book 2018*

114. Revaz Lordkipanidze, *Efficiency of Manager's Characteristic Features*. - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for Digital Library of the Georgian Parliament, 2nd Edition as E-Book, 2018. <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/274647>

<https://www.researchgate.net/publication/326589394> *Efficiency of Manager's Characteristic Features -*

[Tbilisi Philanthropic Research Academy for Digital Library of the Georgian Parliament 2nd Edition as E-Book 2018 <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/274647>](#)

115. Revaz Lordkipanidze, *American Studies on Economic Wonderworks and Goodness: My Half-Century Sincere Love and Scientific Interests*. - Tbilisi, 2018, Philanthropic Research Academy for the Digital Library of the Georgian Parliament.

<http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/274652>

<https://www.researchgate.net/publication/326328169> *American Studies on Economic Wonderworks and Goodness My Half-Century Sincere Love and Scientific Interests -*

[Tbilisi 2018 Philanthropic Research Academy for the Digital Library of the Georgian Parlia](#)

116. Revaz Lordkipanidze, Competitive International Business and Effective State Neuroeconomic Mechanisms (Textbook: Fundamental Principles from Monographic Researches for Students and Specialists of Economics, Public Administration and Marketing). Dedicated to the Bright Successful for Peace Negotiations of the United States and North Korea in the Most Dangerous Era of Nuclear Competition. - Tbilisi. Philanthropic Research Academy for the Digital Library of the Georgian Parliament. 2018: 106.

[https://www.researchgate.net/publication/326092780 Competitive International Business and Effective State Neuroeconomic Mechanisms Textbook Fundamental Principles from Monographic Researches for Students and Specialists of Economics Public Administrat](https://www.researchgate.net/publication/326092780_Competitive_International_Business_and_Effective_State_Neuroeconomic_Mechanisms_Textbook_Fundamental_Principles_from_Monographic_Researches_for_Students_and_Specialists_of_Economics_Public_Administrat)
<http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/273606>

117. Revaz Lordkipanidze, Polar Difference in Economic Regulation of Developed and Developing Countries. - <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/273604> , Tbilisi, Philanthropic Research Academy for the Digital Library of Georgian Parliament, 2018.

<https://www.researchgate.net/search.Search.html?type=publication&query=Polar%20difference%20in%20economic%20regulation%20of%20developed%20and%20developing>

118. Revaz Lordkipanidze, Dialectics to Understanding of International Competition: For Fundamentals and Practice of Business and Public Law. 2018. Tbilisi, Philanthropic Research Academy named after Economist A. Gunia for the Digital Library of the Parliament Georgia. ISBN 978-9941-8-0217-1 (PDF)

[https://www.researchgate.net/publication/325813127 Dialectics to Understanding of International Competition For Fundamentals and Practice of Business and Public Law 2018 Tbilisi Philanthropic Research Academy named after Economist A Gunia for the Digi](https://www.researchgate.net/publication/325813127_Dialectics_to_Understanding_of_International_Competition_For_Fundamentals_and_Practice_of_Business_and_Public_Law_2018_Tbilisi_Philanthropic_Research_Academy_named_after_Economist_A_Gunia_for_the_Digi)

119. Revaz Lordkipanidze, Managerial Costs in Nowaday Healthcare (Handbook for Students of University Geomedi Bachelor's Program). - Tbilisi, 2018: 104.
[https://www.researchgate.net/publication/328466517 Managerial Costs in Nowaday Healthcare Handbook for Students of University Geomedi Bachelor's Program - Tbilisi 2018 104](https://www.researchgate.net/publication/328466517_Managerial_Costs_in_Nowaday_Healthcare_Handbook_for_Students_of_University_Geomedi_Bachelor's_Program_-_Tbilisi_2018_104)

120. Revaz Lordkipanidze, Business Govern in Health Care. - Tbilisi, 2018:14.
<https://www.researchgate.net/publication/328466389> Business Govern in Health Care - Tbilisi 201814

121. Revaz Lordkipanidze, Business Govern for Reduce Managerial Costs in Health Care (Handbook). - Tbilisi, Academy of Charity Research for Digital Library of Georgian Parliament, 2018. <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/282350>

<https://www.researchgate.net/publication/328052483> Business Govern for Reduce Managerial Costs in Health Care Handbook - Tbilisi Academy of Charity Research for Digital Library of Georgian Parliament 2018
<http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/282350>

122. Revaz Lordkipanidze, Thanks for Genius Justice Traditions of My Harvard University. - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for the Georgian Parliament Digital Library, E-book: 2018. <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/278884>

<https://www.researchgate.net/publication/327582415> Thanks for Genius Justice Traditions of My Harvard University - Tbilisi Philanthropic Research Academy for the Georgian Parliament Digital Library E-book 2018
<http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/278884>

123. Revaz Lordkipanidze, Competition theory's "sensational" defects and recommendations for improvement of competitiveness audit. - Modern Issues of Medicine and Management. 2017. N 4 (12): 68-73 (ISSN 1512-4169 Quarterly, International, Refereed, Peer-reviewed Collected Scientific Works).

<https://www.researchgate.net/publication/328416195> Competition theory's sensational defects and recommendations for improvement of competitiveness audit - Modern Issues of Medicine and Management 2017 N 4 12 68-73 ISSN 1512-4169 Quarterly International

124. Specificity of Health Policy for Developed and Developing Countries. - Modern Issues of Medicine and Management. 2018. N 2 (14): 37-41 (ISSN 1512-4169 Quarterly, International, Refereed, Peer-reviewed Collected Scientific Works).

[http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/276655/1/Medicinis Da Menejmentis Tanamedrove Problemebi 2018 N2.pdf](http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/276655/1/Medicinis_Da_Menejmentis_Tanamedrove_Problemebi_2018_N2.pdf)

[https://www.researchgate.net/publication/328432542_Specificity_of_Health_Policy_for_Developed_and_Developing_Countries_-_](https://www.researchgate.net/publication/328432542_Specificity_of_Health_Policy_for_Developed_and_Developing_Countries_-_Modern_Issues_of_Medicine_and_Management_2018_N_2_14_37-41_ISSN_1512-4169_Quarterly_International_Refereed_Peer-reviewed_Collected)

[Modern Issues of Medicine and Management 2018 N 2 14 37-41 ISSN 1512-4169 Quarterly International Refereed Peer-reviewed Collected](https://www.researchgate.net/publication/328432542_Specificity_of_Health_Policy_for_Developed_and_Developing_Countries_-_Modern_Issues_of_Medicine_and_Management_2018_N_2_14_37-41_ISSN_1512-4169_Quarterly_International_Refereed_Peer-reviewed_Collected)

125. Revaz Lordkipanidze, For Reforming of Georgian Economy (Handbook). - Tbilisi, Charity Research Academy for Georgian Parliament Digital Library, 2018.

<http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/282371>

[https://www.researchgate.net/publication/328107601_For_Reforming_of_Georgian_Economy_Handbook_-_](https://www.researchgate.net/publication/328107601_For_Reforming_of_Georgian_Economy_Handbook_-_Tbilisi_Charity_Research_Academy_for_Georgian_Parliament_Digital_Library_2018)

[Tbilisi Charity Research Academy for Georgian Parliament Digital Library 2018 http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/282371](https://www.researchgate.net/publication/328107601_For_Reforming_of_Georgian_Economy_Handbook_-_Tbilisi_Charity_Research_Academy_for_Georgian_Parliament_Digital_Library_2018)

დანართი საქართველოს კანონმდებლობისა და მთავრობის გამოცდილების შესახებ
კონკურენციის დაცვის საკითხებში

<https://matsne.gov.ge>

<http://competition.ge>

კონკურენციის შესახებ დოკუმენტის ნომერი 6148-ს დოკუმენტის მიმღები საქართველოს
პარლამენტი მიღების თარიღი 08/05/2012 დოკუმენტის ტიპი საქართველოს კანონი გამოქვეყნების
წყარო, თარიღი ვებგვერდი, 25/05/2012 სარეგისტრაციო კოდი 240140000.05.001.016710

21/03/2014 ▼ 21/03/2014

[საქართველოს კანონი](#)

[კონკურენციის შესახებ](#)

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

[თავი I. ზოგადი დებულებანი](#)

[მუხლი 1. კანონის რეგულირების სფერო](#)

1. ეს კანონი ადგენს თავისუფალი და სამართლიანი კონკურენციის არამართლზომიერი შეზღუდვისაგან დაცვის პრინციპებს, რაც თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენტუნარიანი ბაზრის განვითარების საფუძველია.

2. ამ კანონით განისაზღვრება თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის არამართლზომიერად შემზღუდველი ქმედებები, თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის დარღვევის თავიდან აცილებისა და აღკვეთის სამართლებრივი საფუძველები და უფლებამოსილი ორგანოსკომპეტენცია .

3. ეს კანონი ვრცელდება:

ა) ეკონომიკური აგენტის, სახელმწიფო ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლების, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს ან/და

მისი თანამდებობის პირის ქმედებასა და გადაწყვეტილებაზე, რომლებიც, გარდა ამ კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა, იწვევს ან/და შეუძლია გამოიწვიოს ქვეყნის სასაქონლო და მომსახურების ბაზრებზე თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის შეზღუდვა, დაუშვებლობა და აღკვეთა;

ბ) ქვეყნის საზღვრების გარეთ განხორციელებულ ქმედებაზე, რომელიც გავლენას ახდენს ქვეყნის შიდა ბაზარზე არსებულ კონკურენციაზე და ზღუდავს მას ან/და არსებითად აუარესებს კონკურენტულ გარემოს.

4. ეს კანონი არ ვრცელდება:

ა) შრომით ურთიერთობებზე;

ბ) ინტელექტუალური საკუთრების უფლებებთან დაკავშირებულ ურთიერთობებზე, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ეს უფლებები კონკურენციის შეზღუდვისა და აღკვეთისათვის გამოიყენება;

გ) „ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრულ ურთიერთობებზე, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ეს ურთიერთობები გავლენას ახდენს ქვეყნის სასაქონლო ბაზარზე არსებულ კონკურენციაზე ან/და ზღუდავს მას ან შეუძლია გამოიწვიოს მისი არსებითი შეზღუდვა.

5. (ამოღებულია - 21.03.2014, №2159).

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

[მუხლი 2. კანონის მიზანი](#)

+

ამ კანონის მიზანია საქართველოში ბაზრის ლიბერალიზაციის, თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის ხელშეწყობა, კერძოდ:

ა) სახელმწიფო, ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლების ან/და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს მიერ ბაზარზე შესვლის ადმინისტრაციული, სამართლებრივი და დისკრიმინაციული ბარიერების დაუშვებლობა;

ბ) ბაზარზე ეკონომიკური აგენტის თავისუფალი დაშვებისათვის სათანადო პირობების უზრუნველყოფა;

გ) ეკონომიკურ აგენტებს შორის კონკურენციის არამართლზომიერი შეზღუდვის დაუშვებლობა;

დ) ეკონომიკური აგენტების საქმიანობაში თანასწორუფლებიანობის პრინციპის დაცვა;

ე) დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების დაუშვებლობა;

ვ) სახელმწიფო, ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლების ან/და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს მიერ ეკონომიკური აგენტისათვის ისეთი ექსკლუზიური უფლებამოსილების მინიჭების დაუშვებლობა, რომელიც იწვევს კონკურენციის არამართლზომიერ შეზღუდვას;

ზ) უფლებამოსილი ორგანოს მიერ გადაწყვეტილების მიღებისას მაქსიმალური საჯაროობის, ობიექტურობის, არადისკრიმინაციულობისა და გამჭვირვალობის უზრუნველყოფა.

მუხლი 3. კანონში გამოყენებულ ტერმინთა განმარტება

+

ამ კანონში გამოყენებულ ტერმინებს აქვს შემდეგი მნიშვნელობა:

ა) ეკონომიკური აგენტი – პირი, რომელიც, განურჩევლად რეზიდენტობისა, საწარმოს სამართლებრივი ფორმისა, ახორციელებს სამეწარმეო საქმიანობას, ასევე არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი და სხვა გაერთიანება, რომლებიც არიან ბაზრის მონაწილეები ან/და ახორციელებენ სამეწარმეო საქმიანობას;

ბ) კონკურენცია – შესაბამის ბაზარზე მოქმედ ან პოტენციურ ეკონომიკურ აგენტებს შორის მეტოქეობა ამ ბაზარზე უპირატესობის მოსაპოვებლად;

გ) კონკურენტი ეკონომიკური აგენტი – შესაბამის ბაზარზე მოქმედი ან პოტენციური ეკონომიკური აგენტი;

დ) პოტენციური კონკურენტი ეკონომიკური აგენტი – დაინტერესებული ეკონომიკური აგენტი, რომელსაც აქვს დასაბუთებული განზრახვა შესაბამის ბაზარზე შესასვლელად;

ე) არაკონკურენტი ეკონომიკური აგენტი – ეკონომიკური აგენტი, რომელიც არ არის კონკურენტი ეკონომიკური აგენტი;

ვ) ურთიერთჩანაცვლებადი საქონელი და მომსახურება – საქონელი ან საქონელთა ჯგუფი ან/და მომსახურება ან მომსახურებათა ჯგუფი, რომელთაგან ერთ-ერთი ფუნქციური დანიშნულების, გამოყენების, მოთხოვნის არსებითად დაკმაყოფილების ან სხვა მახასიათებლების მიხედვით შეიძლება მეორით ჩანაცვლდეს მოხმარების ან/და საწარმოო პროცესში;

ზ) შესაბამისი ბაზარი – საქონლის, ურთიერთჩანაცვლებადი საქონლის ან მომსახურების მიმოქცევის სფერო გარკვეულ ტერიტორიაზე, რომლის საზღვრებიც დგინდება საქონლის/მომსახურების შეძენის ეკონომიკური შესაძლებლობებისა და მიზანშეწონილობის გათვალისწინებით და შეიძლება მოიცავდეს საქართველოს მთელ ტერიტორიას, საქართველოს ტერიტორიის ნაწილს ან საქართველოს მთელ ტერიტორიას ან მის ნაწილს სხვა ქვეყნის ტერიტორიასთან ან მის ნაწილთან ერთად;

თ) დაუკვირვებადი ეკონომიკური საქმიანობა – წარმოება, რომელიც არ ექვემდებარება სტატისტიკურ აღრიცხვას, მათ შორის: წარმოება საკუთარი მოხმარების მიზნით ან შინამეურნეობის არაორგანიზებული წარმოება გაყიდვის მიზნით, რომლის ერთობლივმა საბაზრო წილმა შესაძლოა გავლენა მოახდინოს შესაბამის ბაზარზე. დაუკვირვებადი ეკონომიკური საქმიანობა ასევე შეიძლება მოიცავდეს ორგანიზებულ წარმოებას, რომელიც არ ექვემდებარება სტატისტიკურ აღრიცხვას, თუ სექტორის სტრუქტურული მახასიათებლების გამო რთულია მისი სტატისტიკური კლასიფიკაცია შესაბამისი ბაზრისათვის მიკუთვნების მიზნით;

ი) დომინირებული მდგომარეობა – შესაბამის ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტის/აგენტების ისეთი მდგომარეობა, რომელიც მას/მათ საშუალებას აძლევს, იმოქმედოს/იმოქმედონ კონკურენტი ეკონომიკური აგენტების, მიმწოდებლების, კლიენტებისა და საბოლოო მომხმარებლებისაგან დამოუკიდებლად, არსებითი გავლენა მოახდინოს/მოახდინონ ბაზარზე საქონლის მიმოქცევის საერთო პირობებზე და შეზღუდოს/შეზღუდონ კონკურენცია. თუ სხვა მტკიცებულებები არ არსებობს, ეკონომიკური აგენტი/აგენტები არ ჩაითვლება/ჩაითვლებიან დომინირებული

მდგომარეობის მქონედ, თუ შესაბამის ბაზარზე მისი/მათი წილი 40 პროცენტს არ აღემატება. ორი ან მეტი ეკონომიკური აგენტიდან თითოეული ჩაითვლება დომინირებული მდგომარეობის მქონედ, თუ ის არ განიცდის მნიშვნელოვან კონკურენციას სხვა ეკონომიკური აგენტებისაგან მათი ნედლეულის წყაროებსა და გასაღების ბაზრებზე შეზღუდული ხელმისაწვდომობის, ბაზარზე შესვლის ბარიერებისა და სხვა ფაქტორების გათვალისწინებით და იმავდროულად:

ი.ა) არაუმეტეს 3 ეკონომიკური აგენტის ერთობლივი წილი 50 პროცენტს აღემატება, ამასთანავე, თითოეულის საბაზრო წილი არანაკლებ 15 პროცენტია;

ი.ბ) არაუმეტეს 5 ყველაზე მნიშვნელოვანი წილის მქონე ეკონომიკური აგენტის ერთობლივი წილი 80 პროცენტს აღემატება, ამასთანავე, თითოეულის საბაზრო წილი არანაკლებ 15 პროცენტია;

კ) (ამოღებულია - 21.03.2014, №2159) ;

ლ) ურთიერთდამოკიდებული პირები – პირები, რომელთა შორის განსაკუთრებულ ურთიერთობათა არსებობამ შეიძლება გავლენა მოახდინოს მათი ან/და მათ მიერ წარმოდგენილი პირების საქმიანობის პირობებზე ან ეკონომიკურ შედეგებზე. ურთიერთდამოკიდებულ პირებად ითვლებიან:

ლ.ა) პირი, რომელიც არის ერთი ეკონომიკური აგენტის სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი ან ხელმძღვანელობასა და წარმომადგენლობაზე უფლებამოსილი პირი და იმავდროულად სხვა ეკონომიკური აგენტის სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი ან ხელმძღვანელობასა და წარმომადგენლობაზე უფლებამოსილი პირია, რაც მას საშუალებას აძლევს, განახორციელოს ამ ეკონომიკური აგენტის პირდაპირი ან არაპირდაპირი კონტროლი;

ლ.ბ) პირი, რომელიც არის ერთი ეკონომიკური აგენტის სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი და იმავდროულად ფლობს სხვა ეკონომიკური აგენტის ხმის უფლების მქონე აქციების/წილის ისეთ ოდენობას, რომელიც მას საშუალებას აძლევს, განახორციელოს ამ ეკონომიკური აგენტის პირდაპირი ან არაპირდაპირი კონტროლი;

ლ.გ) პირი, რომელიც ფლობს ერთი ეკონომიკური აგენტის მნიშვნელოვან ხმის უფლებას და იმავდროულად – სხვა ეკონომიკური აგენტის მნიშვნელოვან ხმის

უფლებას, რაც მას საშუალებას აძლევს, განახორციელოს ამ ეკონომიკური აგენტის პირდაპირი ან არაპირდაპირი კონტროლი;

ლ.დ) საქართველოს საგადასახადო კოდექსით გათვალისწინებული ურთიერთდამოკიდებული პირები;

მ) კონტროლი – ისეთი მდგომარეობა, როდესაც პირს შეუძლია პირდაპირ ან არაპირდაპირ არსებითი გავლენა მოახდინოს ეკონომიკური აგენტის გადაწყვეტილებაზე და იმავდროულად:

მ.ა) პირი ფლობს ეკონომიკური აგენტის ხმის უფლების მქონე აქციების/წილის ისეთ ოდენობას, რომელიც მას საშუალებას აძლევს, დანიშნოს მმართველი ორგანოს წევრთა უმრავლესობა;

მ.ბ) პირი ფლობს საოპერაციო აქტივებს მთლიანად ან მათ მნიშვნელოვან ნაწილს;

მ.გ) პირი არის სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი ან ხელმძღვანელობასა და წარმომადგენლობაზე უფლებამოსილი პირი;

მ.დ) პირს აქვს მნიშვნელოვანი ხმის უფლება გარიგებებზე;

ნ) განმცხადებელი – პირი, რომელსაც აქვს ინფორმაცია ან მტკიცებულება, რომ არსებითად ირღვევა კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობა, თუმცა ამის შედეგად მას უშუალოდ არ ადგება ქონებრივი ზიანი, რაზედაც შესაბამისი განცხადებით მიმართავს კონკურენციის სააგენტოს;

ო) მოძივანი – ეკონომიკური აგენტი, რომელსაც მიაჩნია, რომ კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობის დარღვევის შედეგად მას უშუალოდ ადგება ქონებრივი ზიანი, რაზედაც შესაბამისი საჩივრით მიმართავს კონკურენციის სააგენტოს;

პ) ჰორიზონტალური შეთანხმება – ფაქტობრივ ან პოტენციურ კონკურენტებს შორის შეთანხმება;

ჟ) ვერტიკალური შეთანხმება – წარმოებისა და დისტრიბუციის სხვადასხვა საფეხურზე მოქმედ ორ ან მეტ ეკონომიკურ აგენტს შორის შეთანხმება, რომელიც ეხება იმ პირობებს, რომელთა მიხედვითაც, მხარეებს შეუძლიათ იყიდონ, გაყიდონ ან გადაყიდონ გარკვეული საქონელი ან მომსახურება;

რ) ეკონომიკის რეგულირებადი სფერო – „საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით, „კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“, „საინვესტიციო ფონდების შესახებ“, „ელექტრონული კომუნიკაციების შესახებ“, „მაუწყებლობის შესახებ“ და „ელექტროენერგეტიკისა და ბუნებრივი გაზის შესახებ“ საქართველოს კანონებით დადგენილი სფეროები, აგრეთვე მუნიციპალური მომსახურების სფეროები, რომლებშიც თავისუფალი ფასწარმოქმნა და კონკურენცია შეზღუდულია და რომლებიც საქართველოს მთავრობის დადგენილებით განისაზღვრება რეგულირებად ეკონომიკურ სფეროებად და ექვემდებარება სატარიფო რეგულირებას;

ს) სახელმწიფო დახმარება (სუბსიდია) – ეკონომიკური აგენტის მიმართ მიღებული გადაწყვეტილება, რომელიც მოიცავს გადასახადისაგან გათავისუფლებას, გადასახადის შემცირებას ან გადავადებას, ვალის ჩამოწერას, რესტრუქტურირებას, სესხის ხელსაყრელი პირობებით გაცემას, საოპერაციო აქტივების გადაცემას, ფულადი დახმარების გაწევას, მოგების მიღების გარანტიის მიცემას, შეღავათების მინიჭებას და სხვა;

ტ) სახელმწიფო დახმარების გამცემი – სახელმწიფო, ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლების ან/და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანო, არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი, საჯარო სამართლის იურიდიული პირი, სახელმწიფოს 50 პროცენტზე მეტი წილობრივი მონაწილეობით შექმნილი საწარმო ან სახელმწიფოს სახელით მოქმედი შუამავალი ეკონომიკური აგენტი, რომელიც სახელმწიფო დახმარების გაცემის მიზნით პირდაპირ ან არაპირდაპირ იყენებს უფლებამოსილებას;

უ) ქვეყნის უსაფრთხოებისათვის მნიშვნელოვანი ობიექტი – ობიექტი, რომლის მეშვეობითაც ხდება არათავისუფლად ბრუნვადი საქონლის წარმოება ან/და მიწოდება და რომელიც ფუნქციური თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია ქვეყნის უსაფრთხოებისათვის და აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროების უზრუნველყოფისათვის;

ფ) არათავისუფლად ბრუნვადი საქონელი – საქონელი, რომლის წარმოება, იმპორტი, მიწოდება და მოხმარება ხდება შეზღუდული (სპეციფიკური), განსაკუთრებული პირობებით, რაც შეიძლება განპირობებული იყოს, მათ შორის, ამოწურვადი რესურსებით ან/და მიწოდების საშუალებების შეზღუდვით.

საქართველოს 2012 წლის 22 ივნისის კანონი №65 44 - ვებგვერდი, 04 .0 7 .2012წ.

საქართველოს 2013 წლის 6 სექტემბრის კანონი №1040 – ვებგვერდი, 23.09.2013წ.

საქართველოს 2013 წლის 20 ნოემბრის კანონი №15 86 - ვებგვერდი, 03 .1 2 .2013წ.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 4. უფლებამოსილი ორგანო

+

ამ კანონის მოთხოვნათა დაცვისა და შესრულების უფლებამოსილების მქონე ორგანოა ამ კანონის საფუძველზე შექმნილი დამოუკიდებელი საჯარო სამართლის იურიდიული პირი – კონკურენციის სააგენტო (შემდგომ – სააგენტო).

საქართველოს 2013 წლის 6 სექტემბრის კანონი №1040 – ვებგვერდი, 23.09.2013წ.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

თავი II. ეკონომიკურ აგენტებს შორის კონკურენციის შეზღუდვა და კონცენტრაცია

+

მუხლი 5. დომინირებული მდგომარეობა და მისი განსაზღვრის კრიტერიუმები

+

1. ეკონომიკური აგენტის დომინირებული მდგომარეობა განისაზღვრება შესაბამის ბაზარზე მისი საბაზრო წილის, კონკურენტი ეკონომიკური აგენტების ფინანსური მდგომარეობის, ბაზარზე შესვლის ან წარმოების გაფართოების ბარიერების, მყიდველის საბაზრო ძალაუფლების, ნედლეულის წყაროების ხელმისაწვდომობის, ვერტიკალური ინტეგრაციის ხარისხის, ქსელური ეფექტებისა და საბაზრო ძალაუფლების განმსაზღვრელი სხვა ფაქტორების გათვალისწინებით.

2. შესაბამის ბაზარზე ეკონომიკური აგენტის საბაზრო წილს განსაზღვრავს სააგენტო ბაზრის ანალიზის მეთოდური მითითებების გამოყენებით, რომლებსაც იგი ამტკიცებს შესაბამისი სამართლებრივი აქტით.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 6. დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენება

+

1. ერთი ან რამდენიმე (ჯგუფური დომინირების შემთხვევაში) ეკონომიკური აგენტის მიერ დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენება დაუშვებელია.

2. დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებად შეიძლება ჩაითვალოს შემდეგი ქმედებები:

ა) შესყიდვის ან გაყიდვის არასამართლიანი ფასების ან სხვა არასამართლიანი სავაჭრო პირობების პირდაპირ ან არაპირდაპირ დადგენა;

ბ) წარმოების, ბაზრების ან ტექნოლოგიური განვითარების მომხმარებელთა ინტერესების საზიანოდ შეზღუდვა;

გ) გარკვეული სავაჭრო პარტნიორებისთვის იდენტურ ტრანზაქციებზე დისკრიმინაციული პირობების დაწესება, რითაც ხდება მათი არაკონკურენტულ მდგომარეობაში ჩაყენება;

დ) ხელშეკრულების წინაპირობად გარიგების იმგვარი პირობის დაწესება, რომელიც გარიგების მეორე მხარეს ისეთ დამატებით ვალდებულებას აკისრებს, რომელიც დაკავშირებული არ არის გარიგების საგანთან, და სხვა.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 7. კონკურენციის შემზღუდველი ხელშეკრულება, გადაწყვეტილება და შეთანხმებული ქმედება

+

1. აკრძალულია, ეკონომიკურ აგენტებს შორის დაიდოს ისეთი ხელშეკრულება, მიღებულ იქნეს ისეთი გადაწყვეტილება ან განხორციელდეს ისეთი შეთანხმებული

ქმედება (შემდგომ – შეთანხმება), რომლის მიზანია ან რომლის შედეგია შესაბამის ბაზარზე კონკურენციის შეზღუდვა, დაუშვებლობა ან/და აკრძალვა, კერძოდ:

ა) შესყიდვის ან გაყიდვის ფასების ან სხვა სავაჭრო პირობების პირდაპირ ან არაპირდაპირ დადგენა (ფიქსირება);

ბ) წარმოების, ბაზრების, ტექნოლოგიური განვითარების ან ინვესტიციების შეზღუდვა;

გ) ბაზრების ან მიწოდების წყაროების მომხმარებლის, ტერიტორიული ან სხვა ნიშნით განაწილება;

დ) გარკვეული სავაჭრო პარტნიორების მიმართ იდენტურ ტრანზაქციებზე განსხვავებული/დისკრიმინაციული პირობების გამოყენება, რითაც ხდება მათი კონკურენციულად წაგებიან მდგომარეობაში ჩაყენება;

ე) გარიგების პირობად გარიგების მხარისთვის ისეთი დამატებითი ვალდებულების დაკისრება, რომელიც არც საგნობრივად და არც კომერციულად დაკავშირებული არ არის გარიგების საგანთან;

ვ) მატერიალური გამორჩენის ან უპირატესობის მისაღებად სახელმწიფო შესყიდვებში მონაწილე ურთიერთშეთანხმებული ეკონომიკური აგენტებისთვის ან სხვისთვის სატენდერო წინადადების შეთანხმებული პირობების დაწესება, რაც არსებითად ლახავს შემსყიდველი ორგანიზაციის კანონიერ ინტერესებს.

2. ამ მუხლით გათვალისწინებული აკრძალული შეთანხმება ბათილია, თუ მასზე არ ვრცელდება ამ კანონით დადგენილი გამონაკლისები.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 8. კონკურენციის უმნიშვნელოდ შემზღუდველი ხელშეკრულება

+

1. ამ კანონის მე-7 მუხლით გათვალისწინებული აკრძალვა არ ვრცელდება ეკონომიკურ აგენტებს შორის დადებულ ხელშეკრულებაზე, თუ:

ა) შესაბამის ბაზარზე ჰორიზონტალური ხელშეკრულების მხარეთა ერთობლივი წილი 10 პროცენტს არ აღემატება;

ბ) შესაბამის ბაზარზე ვერტიკალური ხელშეკრულების თითოეული მხარის საბაზრო წილი 15 პროცენტს არ აღემატება;

გ) ეს ხელშეკრულება მოიცავს როგორც ჰორიზონტალური, ისე ვერტიკალური ხელშეკრულების მახასიათებლებს, რის გამოც რთულია მისი ჰორიზონტალურ ან ვერტიკალურ ხელშეკრულებად კლასიფიკაცია, და შესაბამის ბაზარზე ამ ხელშეკრულების თითოეული მხარის საბაზრო წილი 10 პროცენტს არ აღემატება.

2. ამ მუხლის პირველი პუნქტის დებულებები არ გამოიყენება ამ კანონის მე-7 მუხლის პირველი პუნქტის „ა“, „ბ“ და „ვ“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებულ შემთხვევებში.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 9. კონკურენციის შემზღვეველი ხელშეკრულების აკრძალვიდან გამონაკლისები

+

1. საზოგადოებრივი და სახელმწიფოებრივი ინტერესების გათვალისწინებით, ამ კანონის მე-7 მუხლის პირველი პუნქტის დებულებები შესაძლებელია არ იქნეს გამოყენებული იმ ხელშეკრულებების, გადაწყვეტილებებისა და შეთანხმებული ქმედებების მიმართ, რომლებიც ხელს უწყობს წარმოების ან/და მიწოდების გაუმჯობესებას, ტექნიკურ-ეკონომიკურ პროგრესს, ამასთანავე, უზრუნველყოფს მომხმარებელთა კეთილდღეობის ზრდას, თუ ისინი:

ა) შეთანხმების მონაწილე ეკონომიკურ აგენტებს არ უწესებენ შეზღუდვებს, რომლებიც დაკავშირებული არ არის ზემოაღნიშნული მიზნების მიღწევასთან;

ბ) ეკონომიკურ აგენტებს საშუალებას არ აძლევენ, აღკვეთონ კონკურენცია შესაბამისი ბაზრის მნიშვნელოვან ნაწილზე.

2. ამ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული გარემოებების დასაბუთება ევალუბათ შესაბამის ეკონომიკურ აგენტებს.

3. ამ მუხლით გათვალისწინებული გამონაკლისები დგინდება განსაზღვრული ვადით, საქართველოს მთავრობის შესაბამისი ნორმატიული აქტით, რომელშიც

მითითებულია აღნიშნული ვადა და ის გარემოებები, რომელთა გათვალისწინებითაც დგინდება ეს გამონაკლისები.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 10. სახელმწიფო ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკის

ხელისუფლებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მიერ კონკურენციის შეზღუდვის დაუშვებლობა

+

სახელმწიფო ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს ეკრძალებათ:

ა) სახელმწიფოს წილობრივი მონაწილეობით შექმნილი საწარმოების შერწყმა, კავშირების, ასოციაციების, გაერთიანებების ან სხვა სახის სამეწარმეო სტრუქტურების შექმნა, თუ ეს იწვევს კონკურენციის შესუსტებასა და შეზღუდვას, გარდა საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული შემთხვევებისა;

ბ) ეკონომიკური აგენტისათვის ისეთი საგადასახადო ან სხვა შეღავათების დაწესება, რომლებიც მას კონკურენტებთან (პოტენციურ კონკურენტებთან) შედარებით უპირატესობას ანიჭებს და ზღუდავს კონკურენციას, გარდა საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული შემთხვევებისა;

გ) ეკონომიკური აგენტის სამეწარმეო საქმიანობისა და დამოუკიდებლობის აკრძალვა, შეჩერება ან/და სხვაგვარად შეფერხება, გარდა საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული შემთხვევებისა;

დ) საქონლის წარმოების ან რეალიზაციის მონოპოლიზაციისათვის სახელმწიფო სტრუქტურების შექმნა, ან არსებული სტრუქტურებისათვის ისეთი უფლებამოსილების მინიჭება, რომელიც შეზღუდავს კონკურენციას, გარდა საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული შემთხვევებისა;

ე) ისეთი გადაწყვეტილების მიღება, რომელიც იწვევს ეკონომიკური აგენტისათვის მონოპოლიური მდგომარეობის შექმნას, რაც არსებითად ზღუდავს თავისუფალ ფასწარმოქმნას და კონკურენციას, გარდა საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული შემთხვევებისა.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 10¹. მარეგულირებელი ქმედების კონკურენციული ეფექტის შეფასება

+

კონკურენციის პროცესის ადვოკატირების უზრუნველსაყოფად სააგენტო საქართველოს მთავრობის გადაწყვეტილების საფუძველზე აფასებს ეკონომიკის სფეროსთან დაკავშირებულ მისაღებ გადაწყვეტილებებსა და სამართლებრივ აქტებს, განსახორციელებელ საპრივატიზებო და საინვესტიციო პროექტებს მათი ამ კანონთან შესაბამისობის დადგენისათვის.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 11. კონცენტრაცია

+

1. კონცენტრაცია გულისხმობს:

ა) ორი ან მეტი დამოუკიდებელი ეკონომიკური აგენტის შერწყმას, რის შედეგადაც ერთი ეკონომიკური აგენტი წარმოიქმნება;

ბ) ფასიანი ქაღალდების ან აქტივების წილის შეძენით, ხელშეკრულებით ან სხვა საშუალებით ეკონომიკურ აგენტზე ან მისი ბიზნესის ნაწილზე პირდაპირი ან ირიბი კონტროლის მოპოვებას იმ პირის მიერ, რომელიც უკვე აკონტროლებს სულ მცირე 1 ეკონომიკურ აგენტს;

გ) ერთი და იმავე პირის სხვადასხვა ეკონომიკური აგენტის მმართველ ორგანოებში მონაწილეობას.

2. ერთობლივი საწარმოს შექმნა, თუ იგი ხანგრძლივად ასრულებს დამოუკიდებელი ეკონომიკური აგენტის ყველა ფუნქციას, ჩაითვლება ამ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებულ კონცენტრაციად.

3. ამ მუხლის მიზნებისათვის კონტროლი გამოიხატება უფლებებით, ხელშეკრულებებით ან სხვა საშუალებებით, რომლებიც ცალ-ცალკე ან ერთად ქმნის საწარმოზე ან მის ნაწილზე არსებითი გავლენის მოხდენის შესაძლებლობას, კერძოდ:

ა) საწარმოს ფლობა ან/და მისი აქტივების სრულად ან ნაწილობრივ გამოყენების უფლება;

ბ) უფლება (მათ შორის, ხელშეკრულებით გათვალისწინებული), რომელიც იძლევა ეკონომიკური აგენტის მმართველი ორგანოების შემადგენლობაზე, ხმის უფლებაზე, გადაწყვეტილებაზე არსებითი ზემოქმედების შესაძლებლობას.

4. კონცენტრაცია, რომელიც არსებითად არ ზღუდავს ეფექტიან კონკურენციას საქართველოს ან მისი მნიშვნელოვანი ნაწილის სასაქონლო ან მომსახურების ბაზარზე და რომლის შედეგია დომინირებული მდგომარეობის მოპოვება ან გაძლიერება, თავსებადია ნორმალურ კონკურენტულ გარემოსთან.

5. კონცენტრაცია, რომელიც არსებითად ზღუდავს ეფექტიან კონკურენციას საქართველოს ან მისი მნიშვნელოვანი ნაწილის სასაქონლო ან მომსახურების ბაზარზე და რომლის შედეგია დომინირებული მდგომარეობის მოპოვება ან გაძლიერება, დაუშვებელია.

6. იმ ეკონომიკური აგენტების შერწყმის/გაერთიანების რეგისტრაციისათვის, რომელთაც ეკისრებათ ამ კანონის 11¹ მუხლით გათვალისწინებული შეტყობინების ვალდებულება, აუცილებელია სააგენტოს დასკვნა მოსალოდნელი შერწყმის/გაერთიანების კონკურენციული ეფექტის თაობაზე. სააგენტოს მიერ უარყოფითი დასკვნის გაცემა საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს მიერ ეკონომიკური აგენტის რეგისტრაციაზე უარის თქმის საფუძველია.

7. სააგენტო უფლებამოსილია ეკონომიკურ აგენტს, რომელიც კონცენტრაციის შედეგად დომინირებულ მდგომარეობას მოიპოვებს, მოსთხოვოს გარკვეული პერიოდულობით იმ გარიგების თაობაზე ინფორმაციის მიწოდება, რომელმაც შეიძლება მნიშვნელოვნად შეზღუდოს კონკურენცია შესაბამის ბაზარზე.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

[მუხლი 11¹. კონცენტრაციის შესახებ შეტყობინება](#)

+

1. სააგენტოსთვის წინასწარ წერილობით შეტყობინებას ექვემდებარება კონცენტრაცია, რომლის მონაწილე ეკონომიკური აგენტის/აგენტების (გარდა ეკონომიკის რეგულირებადი სფეროს ეკონომიკური აგენტებისა) როგორც ინდივიდუალური, ისე ერთობლივი აქტივების ღირებულება ან წლიური ბრუნვა (კონცენტრაციის წინა ფინანსური წლის მონაცემებით) საქართველოს ტერიტორიაზე აღემატება „კონცენტრაციის შესახებ შეტყობინების წარდგენისა და განხილვის წესით“ დადგენილ ზღვრულ ოდენობას.

2. „კონცენტრაციის შესახებ შეტყობინების წარდგენისა და განხილვის წესი“ მტკიცდება სააგენტოს შესაბამისი სამართლებრივი აქტით.

3. სააგენტო ვალდებულია 1 თვის ვადაში განიხილოს შეტყობინება და აცნობოს განმცხადებელს მიღებული გადაწყვეტილების თაობაზე. საქმის სირთულიდან გამომდინარე, ეს ვადა შეიძლება გაგრძელდეს არაუმეტეს 2 კვირისა. დადგენილ ვადაში პასუხის გაუცემლობა დადებით პასუხად ჩაითვლება.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 11². კონცენტრაციის შესახებ შეტყობინების

ვალდებულებისაგანგათავისუფლება

+

საბაზრო ძალაუფლების კონცენტრაციად არ ჩაითვლება ამ კანონის მე-11 მუხლით გათვალისწინებული ქმედებები და შესაბამის ეკონომიკურ აგენტებს არ დაეკისრებათ სააგენტოსთვის წინასწარ შეტყობინების ვალდებულება, თუ:

ა) ხდება ამ კანონის 11¹ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული წესით დადგენილ ზღვრულ ოდენობაზე ნაკლები საბაზრო ძალაუფლების მქონე ეკონომიკური აგენტების შერწყმა/გაერთიანება;

ბ) კონცენტრაცია გადახდისუუნარობის შედეგია და ხორციელდება „გადახდისუუნარობის საქმის წარმოების შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული პროცედურების შესაბამისად, აგრეთვე ლიკვიდაციის პროცესში, გარდა

იმ შემთხვევისა, როდესაც ამ პროცესში კონტროლს მოიპოვებს კონკურენტი საწარმო ან ის ჯგუფი, რომელსაც ვალაუვალი საწარმოს კონკურენტები მიეკუთვნებიან;

გ) კონტროლი მოიპოვება დროებით, სესხის უზრუნველსაყოფად, იმ პირობით, რომ არ გამოიყენება აქტივების ფლობით მინიჭებული უფლებები, გარდა გაყიდვის უფლებისა;

დ) კონცენტრაცია ურთიერთდამოკიდებული პირების მონაწილეებს ეხება;

ე) ფინანსური ინსტიტუტი ჩვეულებრივი საწესდებო საქმიანობის ფარგლებში საკუთარი ან კლიენტის სახსრებით იძენს სხვა საწარმოს წილებს ან აქციებს სხვა საწარმოში და დროებით მოიპოვებს მასზე კონტროლს, ან იძენს აქტივებს მათი შემდგომი გაყიდვისათვის, იმ პირობით, რომ ეს ტრანზაქცია განხორციელდება მათი შეძენიდან/მასზე კონტროლის მოპოვებიდან არაუგვიანეს 1 კალენდარული წლისა, ამასთანავე:

ე.ა) ამ ინსტიტუტს არ აქვს აქციების ან წილების ფლობასთან დაკავშირებული უფლებები, გარდა დივიდენდის მიღების უფლებისა;

ე.ბ) ეს ინსტიტუტი უფლებებს იყენებს მხოლოდ საწარმოს, მისი აქტივების ან აქციებისა და წილების სრულად ან ნაწილობრივ გასაყიდად მომზადებისათვის.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

[თავი II¹. არაკეთილსინდისიერი კონკურენცია](#)

+

*საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი,
27.03.2014წ.*

[მუხლი 11³. ეკონომიკური აგენტების არაკეთილსინდისიერი ქმედებების აკრძალვა](#)

+

1. არაკეთილსინდისიერი კონკურენცია დაუშვებელია.

2. ამ მუხლის მიზნებისათვის არაკეთილსინდისიერ კონკურენციად ითვლება ეკონომიკური აგენტის ქმედება, რომელიც ეწინააღმდეგება საქმიანი ეთიკის ნორმებს და ლახავს კონკურენტთა და მომხმარებელთა ინტერესებს, კერძოდ:

ა) კომუნიკაციის ნებისმიერი საშუალების გამოყენებით საქონლის შესახებ ისეთი ინფორმაციის გადაცემა (მათ შორის, არასათანადო, არაკეთილსინდისიერი, არასარწმუნო ან აშკარად ყალბი რეკლამის საშუალებით), რომელიც მომხმარებელს არასწორ წარმოდგენას უქმნის და ამით გარკვეული ეკონომიკური ქმედებისაკენ უბიძგებს;

ბ) ეკონომიკური აგენტის მიერ მხარის შეცდომაში შესაყვანად გარიგების ნამდვილი მიზნის დამალვა და ამით კონკურენციაში უპირატესობის მიღწევა;

გ) ეკონომიკური აგენტის მიერ კონკურენტის რეპუტაციის შელახვა (საწარმოზე, პროდუქციაზე, სამეწარმეო და სავაჭრო საქმიანობაზე არასწორი შეხედულების შექმნა), მისი უსაფუძვლო კრიტიკა ან დისკრედიტაცია;

დ) კონკურენტის ან მესამე პირის საქონლის ფორმის, შეფუთვის ან გარეგნული იერსახის მითვისება;

ე) სამეცნიერო-ტექნიკური, საწარმოო ან სავაჭრო ინფორმაციის ან კომერციული საიდუმლოების მისი მფლობელის თანხმობის გარეშე მიღება, მოპოვება, გამოყენება ან გავრცელება;

ვ) შემსყიდველის, მიმწოდებლის, მისი თანამშრომლის ან გადაწყვეტილების მიღების უფლებამოსილების მქონე პირის მოსყიდვა, რომ მან დამქირავებლის ინტერესების საწინააღმდეგოდ ან მომხმარებლის ინტერესების უგულებელყოფით იმოქმედოს;

ზ) ბოიკოტისაკენ მოწოდება.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

თავი III. სახელმწიფო დახმარება

+

მუხლი 12. სახელმწიფო დახმარება

+

1. აკრძალულია ეკონომიკური აგენტისათვის ან კონკრეტული სახის საქმიანობისათვის სახელმწიფო დახმარება ნებისმიერი ფორმით, რომელიც აფერხებს

კონკურენციას ან ქმნის მისი შეფერხების საშიშროებას, გარდა ამ მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული გამონაკლისებისა.

2. შეიძლება დაშვებულ იქნეს სახელმწიფო დახმარება, რომელიც არ საჭიროებს სააგენტოსთან შეთანხმებას, თუ ის:

ა) გაიცემა ინდივიდუალური მომხმარებლისათვის სოციალური დახმარების სახით, იმ პირობით, რომ დახმარება არ გამოიწვევს შესაბამისი საქონლის/მომსახურების მწარმოებლის დისკრიმინაციას;

ბ) მიზნად ისახავს სტიქიური მოვლენის ან ფორსმაჟორული გარემოების შედეგების აღმოფხვრას;

გ) მიზნად ისახავს გარემოსდაცვითი ღონისძიების განხორციელებას;

დ) მიზნად ისახავს საქართველოს საკანონმდებლო აქტით ან საქართველოს საერთაშორისო შეთანხმებით გათვალისწინებული უფლების განხორციელებას ან მოვალეობის შესრულებას;

ე) გაიცემა ინდივიდუალური სახელმწიფო დახმარების სახით, უმნიშვნელო ოდენობით. ინდივიდუალური სახელმწიფო დახმარების უმნიშვნელო ოდენობა განისაზღვრება საქართველოს მთავრობის დადგენილებით;

ვ) მიზნად ისახავს მნიშვნელოვანი სახელმწიფო პროექტის განხორციელებას, თუ ამის თაობაზე საქართველოს მთავრობას მიღებული აქვს გადაწყვეტილება.

3. სააგენტოსთან შეთანხმებით შეიძლება დაშვებულ იქნეს სახელმწიფო დახმარება, რომელიც მნიშვნელოვნად არ ზღუდავს კონკურენციას ან არ ქმნის მისი მნიშვნელოვნად შეზღუდვის საშიშროებას და რომელიც გაიცემა:

ა) გარკვეული რეგიონების ეკონომიკური განვითარებისათვის;

ბ) კულტურისა და კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნების ხელშეწყობისათვის.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

[მუხლი 13. სახელმწიფო დახმარების გაცემის ზოგადი წესი](#)

+

1. ამ კანონის მე-12 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული სახელმწიფო დახმარებისათვის სახელმწიფო დახმარების გაცემის ზოგად წესს შეიმუშავებს და ამტკიცებს საქართველოს მთავრობა.

2. ამ მუხლის პირველ პუნქტში აღნიშნული წესის საფუძველზე სახელმწიფო ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები შეიმუშავებენ და სააგენტოს შესათანხმებლად წარუდგენენ სახელმწიფო დახმარების გაცემის პროცედურას, რომლითაც განისაზღვრება მისი გაცემის მიზნები, სახელმწიფო დახმარების ფორმები და მიმღები სუბიექტები.

3. ამ მუხლის პირველ პუნქტში აღნიშნული წესის საფუძველზე სახელმწიფო დახმარების გამცემი სააგენტოს წარუდგენს განცხადებას, რომელიც შეიცავს ინფორმაციას სახელმწიფო დახმარების გაცემის მიზნის, სახელმწიფო დახმარების ფორმისა და მიმღების თაობაზე.

4. სახელმწიფო დახმარების გამცემი ამ მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებულ განცხადებასთან ერთად სააგენტოს წარუდგენს შესაბამის დასაბუთებას, რომ გასაცემი სახელმწიფო დახმარება მნიშვნელოვნად არ ზღუდავს კონკურენციას.

5. სახელმწიფო დახმარების გამცემი სააგენტოს აცნობებს სახელმწიფო დახმარების გაცემის პირობების, მათი არსებითი ცვლილებისა და გაცემული სახელმწიფო დახმარების შესახებ.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

[მუხლი 14. სახელმწიფო დახმარების შეთანხმება](#)

+

1. სააგენტო მისთვის წარდგენილი ინფორმაციის საფუძველზე ადგენს გასაცემი სახელმწიფო დახმარების ამ კანონის დებულებებთან შესაბამისობას და არაუგვიანეს 14 სამუშაო დღისა გასცემს სამართლებრივ დასკვნას, თუ აღნიშნული სახელმწიფო დახმარება არ შეესაბამება ამ კანონის დებულებებს. ცალკეულ შემთხვევებში ეს ვადა შეიძლება გაგრძელდეს 2 თვემდე. დადგენილ ვადაში სამართლებრივი დასკვნის გაუცემლობა თანხმობად ჩაითვლება.

2. სახელმწიფო დახმარების გამცემის ქმედების ამ კანონის დებულებებთან წინააღმდეგობის გამოვლენის შემთხვევაში სააგენტო უფლებამოსილია სახელმწიფო დახმარების გამცემს მოსთხოვოს დამატებითი დასაბუთება ან/და შეიმუშაოს შესაბამისი რეკომენდაცია.

3. ამ მუხლის პირველი და მე-2 პუნქტებით გათვალისწინებულ სამართლებრივ დასკვნას და რეკომენდაციას სააგენტო წარუდგენს საქართველოს მთავრობას და სახელმწიფო დახმარების გამცემს.

4. საქართველოს მთავრობა, რომელსაც წარედგინა ამ მუხლის პირველი და მე-2 პუნქტებით გათვალისწინებული სამართლებრივი დასკვნა და რეკომენდაცია, იღებს გადაწყვეტილებას აღნიშნულ საკითხზე.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 15. გაცემული სახელმწიფო დახმარების გასაჩივრება

+

თუ გაცემული სახელმწიფო დახმარება მნიშვნელოვნად ზღუდავს შესაბამის ბაზარზე კონკურენციას ან/და დარღვეულია კონკურენციის სფეროში საქართველოს კანონმდებლობა სახელმწიფო დახმარების გაცემის პროცედურასთან დაკავშირებით, პირს, რომელსაც უშუალოდ მიადგა ზიანი, შეუძლია სასამართლოში გაასაჩივროს გაცემული სახელმწიფო დახმარება.

თავი IV. სააგენტო

+

მუხლი 16. უფლებამოსილი ორგანო და მისი ორგანიზება

+

1. კონკურენციის პოლიტიკის განსახორციელებლად იქმნება სააგენტო.

2. სააგენტოს მიზნები, ამოცანები, უფლებამოსილებები და ორგანიზაციული საკითხები განისაზღვრება ამ კანონითა და სააგენტოს დებულებით.

3. სააგენტო ანგარიშვალდებულია საქართველოს პრემიერ-მინისტრის წინაშე.

4. სააგენტოს ძირითადი ამოცანაა კონკურენციის პოლიტიკის განხორციელება, საქართველოში კონკურენციის განვითარების ხელშემწყობი პირობების შექმნა, დაცვა და ამ მიზნით ყველა ტიპის ანტიკონკურენციული შეთანხმებისა და ქმედების დაუშვებლობა, გამოვლენა და აღკვეთა.

5. სააგენტოს გადაწყვეტილებების, ინსტრუქციებისა და სხვა სამართლებრივი აქტების შესრულება სავალდებულოა სახელმწიფო ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკების ხელისუფლებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებისა და ეკონომიკური აგენტებისათვის.

6. სააგენტო თავისი საქმიანობის განხორციელებისას ხელმძღვანელობს საქართველოს კონსტიტუციით, საერთაშორისო შეთანხმებებით, ამ კანონით, სააგენტოს დებულებითა და სხვა სამართლებრივი აქტებით და პასუხისმგებელია საკუთარი ამოცანებისა და ფუნქციების შესრულებისათვის.

7. სააგენტოს დებულებასა და სტრუქტურას ამტკიცებს საქართველოს მთავრობა.

8. სააგენტოს დაფინანსების წყაროა საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტი და საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული სხვა შემოსავლები.

9. სააგენტო არაუგვიანეს ყოველი წლის 1 მაისისა ამზადებს და საქართველოს პრემიერ-მინისტრსა და საზოგადოებას წარუდგენს წლიურ ანგარიშს გაწეული მუშაობისა და საქართველოს სასაქონლო და მომსახურების ბაზრებზე კონკურენციული გარემოს მდგომარეობის შესახებ.

10. სააგენტო თავისი საქმიანობის განხორციელებისა და გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში დამოუკიდებელია.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 17. სააგენტოს საქმიანობის პრინციპები

+

1. სააგენტოს საქმიანობის პრინციპებია: დამოუკიდებლობა, არადისკრიმინაციულობა, მიუკერძოებლობა, გამჭვირვალობა და ანგარიშვალდებულება.

2. სააგენტოს საქმიანობის გამჭვირვალობის უზრუნველსაყოფად მისი გადაწყვეტილება საჯარო უნდა იყოს.

მუხლი 17¹. სააგენტოს თავმჯდომარე

+

1. სააგენტოს თავმჯდომარეს თანამდებობაზე ნიშნავს და თანამდებობიდან ათავისუფლებს საქართველოს პრემიერ-მინისტრი.

2. სააგენტოს თავმჯდომარე დამოუკიდებლად იღებს გადაწყვეტილებებს სააგენტოს კომპეტენციისთვის მიკუთვნებულ საკითხებზე, მოქმედებს სააგენტოს სახელით, წარმოადგენს მას სხვა ორგანოებთან და ორგანიზაციებთან ურთიერთობაში, წყვეტს სააგენტოს ამოცანებით, ფუნქციებითა და უფლებამოსილებებით განსაზღვრულ საკითხებს.

3. სააგენტოს თავმჯდომარე განსაზღვრავს სააგენტოს თავმჯდომარის მოადგილეების, სააგენტოს ცენტრალური აპარატის სტრუქტურული ქვედანაყოფებისა და რეგიონებში წარმომადგენელთა უფლებამოსილებებს.

4. სააგენტოს თავმჯდომარე თავისი კომპეტენციის ფარგლებში, საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით გამოსცემს ნორმატიულ და ინდივიდუალურ სამართლებრივ აქტებს (ბრძანებებს, ინსტრუქციებსა და მეთოდურ მითითებებს).

5. სააგენტოს თავმჯდომარედ ინიშნება პირი, რომელიც აკმაყოფილებს შემდეგ მოთხოვნებს:

ა) არის საქართველოს მოქალაქე;

ბ) აქვს ეკონომიკის, სამართლის ან ბიზნესის ადმინისტრირების მაგისტრის ან მასთან გათანაბრებული ხარისხი;

გ) აქვს სპეციალობით მუშაობის არანაკლებ 10 წლის გამოცდილება;

დ) აკმაყოფილებს საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ სხვა მოთხოვნებს.

6. სააგენტოს თავმჯდომარეს უფლებამოსილება უწყდება პირადი განცხადების საფუძველზე ან საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ სხვა შემთხვევებში.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 17². სააგენტოს ფუნქციები

+

სააგენტოს ფუნქციებია:

ა) კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული პოლიტიკის განხორციელება და ამ მიზნით შესაბამისი ნორმატიული აქტების შემუშავებისა და გამოყენების სრულყოფისათვის წინადადებების მომზადება;

ბ) კონკურენციის შეზღუდვისა და არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის ფაქტების გამოსავლენად სასაქონლო და მომსახურების ბაზრების მონიტორინგი და ანალიზი;

გ) ამ კანონის 11¹ მუხლით განსაზღვრული კონცენტრაციის შემთხვევაში კონკურენციული ეფექტის სავალდებულო შეფასება, დასკვნის მომზადება და გაცემა;

დ) კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობის დაცვის კონტროლი, ამ კანონმდებლობის დარღვევის ფაქტების გამოვლენა, განხილვა და თავისი კომპეტენციის ფარგლებში შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღება;

ე) მიღებული გადაწყვეტილებების შესრულების მონიტორინგი;

ვ) საერთაშორისო ორგანიზაციებთან და სხვა ქვეყნების კონკურენციის პოლიტიკის დაცვის უფლებამოსილების მქონე ორგანოებთან თანამშრომლობა;

ზ) საქართველოს საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლებების ორგანოებთან, საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობისა და კონკურენციის პოლიტიკის სრულყოფის, აგრეთვე ორგანიზაციულ-სამართლებრივი, ტექნიკური და ფინანსური უზრუნველყოფის პრობლემების გადაჭრის მიზნით;

თ) კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობისა და კონკურენციის პოლიტიკის მიზნებსა და ამოცანებში საზოგადოების გათვითცნობიერება, სააგენტოს საქმიანობის საჯაროობის უზრუნველყოფა;

ი) სააგენტოს დებულებით გათვალისწინებული სხვა ფუნქციების შესრულება.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 18. სააგენტოს უფლებამოსილებები

+

1. სააგენტო ეკონომიკურ აგენტთან მიმართებით უფლებამოსილია:

ა) აწარმოოს საქმის მოკვლევა წარდგენილი განცხადების ან/და საჩივრის საფუძველზე, ან საკუთარი ინიციატივით;

ბ) საქმესთან დაკავშირებით შესაბამის ეკონომიკურ აგენტს, სხვა დაინტერესებულ მხარეს მოსთხოვოს ინფორმაცია, მათ შორის, მისი სამართლებრივი, ორგანიზაციული და სამეურნეო ურთიერთობების შესახებ, გაეცნოს ეკონომიკური აგენტის საქმიანობასთან დაკავშირებულ შესაბამის დოკუმენტაციას;

გ) საქმესთან დაკავშირებული დოკუმენტაციის მიუღებლობის შემთხვევაში მოკვლევის მიზნით სასამართლოს წარუდგინოს შუამდგომლობა ეკონომიკური აგენტის მიერ შესაბამისი დოკუმენტაციის წარმოდგენის თაობაზე;

დ) საჩივრის არსებობის შემთხვევაში მოიწვიოს მხარეები მათგან ზეპირი ახსნა-განმარტების მისაღებად და, საჭიროების შემთხვევაში, მოაწყოს შეხვედრები დაინტერესებულ მხარეებთან;

ე) მოკვლევის მიზნით, სასამართლოს თანხმობის საფუძველზე, ადგილზე შეამოწმოს საქმეში ჩართული ეკონომიკური აგენტი;

ვ) საქმესთან დაკავშირებული ინფორმაციის მიუწოდებლობის შემთხვევაში ეკონომიკურ აგენტს დაუწესოს ადმინისტრაციული ჯარიმა;

ზ) ეკონომიკურ აგენტს მოსთხოვოს განხორციელებული ქმედების ამ კანონთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა;

თ) ამ კანონის მოთხოვნათა დარღვევის შემთხვევაში დააკისროს შესაბამისი ჯარიმა ამ კანონის 33-ე მუხლის შესაბამისად;

ი) საჭიროების შემთხვევაში მოიწვიოს ექსპერტები საქმის მოკვლევის პროცესში;

კ) მიზანშეწონილობის შემთხვევაში აწარმოოს კვლევა დაუკვირვებადი ეკონომიკის მასშტაბების დასადგენად შესაბამის ბაზარზე დომინირებული მდგომარეობის განმსაზღვრელი საბაზრო წილის განსაზღვრის მიზნით;

ლ) დომინირებული მდგომარეობის მქონე ეკონომიკური აგენტის მიერ საქართველოს კანონმდებლობის არაერთგზის დარღვევისას შესაბამისი ორგანოების წინაშე დასვას მისი იძულებითი დაყოფის საკითხი, თუ არსებობს საწარმოს ორგანიზაციული და

ტერიტორიული განცალკევების შესაძლებლობა, ან განახორციელოს კონკურენციის პოლიტიკით გათვალისწინებული სხვა ღონისძიებები;

მ) შესაბამისი ორგანოების წინაშე დასვას საქართველოს კანონმდებლობის დამრღვევი ეკონომიკური აგენტის ხელმძღვანელი პირის პასუხისმგებლობის საკითხი;

ნ) სასამართლოს მიმართოს შუამდგომლობით ეკონომიკური აგენტის გარკვეული ქმედების დროებით, სააგენტოს მიერ საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებამდე შეჩერების თაობაზე, თუ არსებობს აშკარა მტკიცებულება, რომ ეს ქმედება მნიშვნელოვნად ზღუდავს ამ კანონის მე-6 და მე-7 მუხლებით გათვალისწინებულ კონკურენციას.

2. სააგენტო სახელმწიფო ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლების ან ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოსთან მიმართებით უფლებამოსილია:

ა) საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით მოსთხოვოს მას ამ კანონის შესაძლო დარღვევასთან დაკავშირებული დოკუმენტაცია;

ბ) ამ კანონის დარღვევის შემთხვევაში წარუდგინოს მას დასაბუთებული წერილობითი დასკვნა და შესაბამისი რეკომენდაცია ამ ორგანოს მიერ მიღებული კანონსაწინააღმდეგო გადაწყვეტილების თაობაზე, მათ შორის, მოსთხოვოს კანონსაწინააღმდეგო გადაწყვეტილების გაუქმება, ხოლო მოთხოვნის შეუსრულებლობის შემთხვევაში აღნიშნული საკითხი დასვას შესაბამისი ზემდგომი ორგანოს ან თანამდებობის პირის წინაშე;

გ) წარუდგინოს მას განსახილველად სავალდებულო წინადადებები ან/და რეკომენდაციები საქართველოს სასაქონლო და მომსახურების ბაზრებზე კონკურენციული გარემოს გაჯანსაღებისათვის, მათ შორის:

გ.ა) შესაბამის ბაზარზე შესვლის საკანონმდებლო და ადმინისტრაციული ბარიერების არსებობის და მათი აღმოფხვრის საჭიროების თაობაზე;

გ.ბ) საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი ვაჭრობის ტექნიკური ბარიერების გაუქმების თაობაზე, თუ ისინი ზღუდავენ კონკურენციას;

დ) საქართველოს მთავრობას მიმართოს დასკვნით და საჭიროების შემთხვევაში – რეკომენდაციით, თუ გაცემული სახელმწიფო დახმარება მნიშვნელოვნად ზღუდავს კონკურენციას;

ე) უფლებამოსილებათა განსახორციელებლად, საჭიროების შემთხვევაში, ამ ორგანოსაგან გამოითხოვოს შესაბამისი ინფორმაცია, ხოლო მოთხოვნის შეუსრულებლობის შემთხვევაში დასვას მისი თანამდებობის პირის დისციპლინური პასუხისმგებლობის საკითხი;

ვ) საქართველოს საგადასახადო კოდექსის საფუძველზე საგადასახადო ორგანოსაგან გამოითხოვოს და მიიღოს იდენტიფიცირებული ინფორმაცია ცალკეულ გადასახადის გადამხდელთა თაობაზე.

3. სააგენტო უფლებამოსილია თავისი კომპეტენციის ფარგლებში გასცეს სარეკომენდაციო განმარტება კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობის გამოყენებასთან დაკავშირებით.

4. სააგენტო უფლებამოსილია განახორციელოს სააგენტოს დებულებითა და საქართველოს კანონმდებლობით მინიჭებული სხვა უფლებამოსილებანი.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

[მუხლი 19. \(ამოღებულია\)](#)

+

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

[მუხლი 20. ინფორმაციის კონფიდენციალურობის დაცვა](#)

+

1. სააგენტო ვალდებულია:

ა) დაიცვას ეკონომიკური აგენტის თაობაზე ინფორმაციის კონფიდენციალურობა, რომელიც შეიცავს კომერციულ ან/და საგადასახადო საიდუმლოებას;

ბ) დაიცვას იმ პირის პირადი მონაცემების კონფიდენციალურობა, რომელიც არის ინფორმაციის მიმწოდებელი და სააგენტოს მიმართავს მისი პირადი მონაცემების კონფიდენციალურობის დაცვის თხოვნით;

გ) უზრუნველყოს სახელმწიფო საიდუმლოების დაცვა და გაუვრცელებლობა.

2. დაუშვებელია კონფიდენციალური ინფორმაციის გაცემა და გავრცელება, გარდა საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი გამონაკლისი შემთხვევებისა.

3. დაუშვებელია სააგენტოში დასაქმებულთა მიერ კონფიდენციალური ინფორმაციის გამოყენება და გავრცელება, მათ შორის, პირადი, აკადემიური, სამეცნიერო და სხვა საქმიანობის განსახორციელებლად .

4. სააგენტოში დასაქმებულთა მიერ ამ მუხლის დებულებათა დარღვევა გამოიწვევს კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტით განსაზღვრულ პასუხისმგებლობას.

5. განზოგადებული ინფორმაცია შესაბამისი ბაზრის შესახებ, ასევე მონაცემები ეკონომიკური აგენტების რაოდენობის, მიღებული შემოსავლებისა და გაწეული ხარჯების თაობაზე არ შეიძლება კონფიდენციალური იყოს.

მუხლი 21. ინტერესთა კონფლიქტი

+

1. სააგენტოს უფლებამოსილი პირი უნდა იყოს დაინტერესებულ მხარეთაგან დამოუკიდებელი პროფესიულ საქმიანობაში, შეფასებასა და გადაწყვეტილების მიღებაში.

2. თუ, ამ კანონის თავისებურებათა გათვალისწინებით, არსებობს საქართველოს საგადასახადო კოდექსის მე-19 მუხლით განსაზღვრული ურთიერთობები სააგენტოს უფლებამოსილ პირსა და იმ ეკონომიკურ აგენტს შორის, რომლის მიმართაც სააგენტო ახორციელებს საქმის მოკვლევას, სააგენტოს უფლებამოსილმა პირმა დაუყოვნებლივ უნდა განაცხადოს ინტერესთა კონფლიქტის შესახებ.

3. სააგენტოს უფლებამოსილი პირი არ უნდა ახორციელებდეს სხვა ისეთ საქმიანობას, რომელმაც შეიძლება გავლენა მოახდინოს მის მიუკერძოებლობაზე და მის მიერ მიღებული გადაწყვეტილების დამოუკიდებლობაზე.

4. სააგენტოს უფლებამოსილი პირის მიერ ამ მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული ვალდებულების შეუსრულებლობა გამოიწვევს კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტით განსაზღვრულ პასუხისმგებლობას.

5. პირი, რომლის საქმეც იხილება, უფლებამოსილია აცილება მისცეს სააგენტოს შესაბამის უფლებამოსილ პირს, თუ ეს პირი დაინტერესებულია განსახილველი საკითხით.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

თავი V. აღსრულება

+

მუხლი 22. განცხადების ან/და საჩივრის წარდგენის უფლების მქონე პირები

+

1. სააგენტოში განცხადების წარდგენის უფლება აქვს განმცხადებელს. განმცხადებელი მხარედ არ განიხილება.

2. სააგენტოში საჩივრის წარდგენის უფლება აქვს მომჩივანს. მან სააგენტოში საჩივართან ერთად უნდა წარადგინოს მტკიცებულებები. მომჩივანი მხარედ განიხილება და ეკისრება მტკიცების ტვირთი.

მუხლი 23. განცხადების ან/და საჩივრის მიღების წესი და მოპასუხე ეკონომიკური აგენტის მიერ დაცვის უფლების განხორციელება

+

1. სააგენტო განცხადების ან/და საჩივრის მიღებიდან საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ ვადაში სწავლობს განცხადების ან/და საჩივრის დასაშვებობის საკითხს.

2. თუ განცხადება აკმაყოფილებს საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ მოთხოვნებს, სააგენტო უფლებამოსილია თავად განსაზღვროს განცხადების განხილვაში შესაბამისი ეკონომიკური აგენტის მონაწილეობა და მისცეს მას განცხადების თაობაზე საკუთარი შენიშვნებისა და მოსაზრებების წარმოდგენის შესაძლებლობა.

3. სააგენტო ვალდებულია საჩივარი აცნობოს მოპასუხე ეკონომიკურ აგენტს. მოპასუხე ეკონომიკური აგენტი უფლებამოსილია სააგენტოს საქართველოს

კანონმდებლობით დადგენილ ვადაში წარუდგინოს საკუთარი შენიშვნები და მოსაზრებები საჩივრის თაობაზე.

4. თუ მოპასუხე ეკონომიკური აგენტი სააგენტოს წარუდგენს საჩივრის თაობაზე საკუთარ შენიშვნებსა და მოსაზრებებს, სააგენტო საქმის მოკვლევის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს საჩივრის და მოპასუხე ეკონომიკური აგენტის მიერ მიწოდებული ინფორმაციის საფუძველზე, საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ ვადაში.

5. სააგენტო განმცხადებელს ან/და მომჩივანს აცნობებს განცხადების ან/და საჩივრის საფუძველზე საქმის მოკვლევის დაწყების ან მის დაწყებაზე უარის თქმის თაობაზე.

6. სააგენტოს უფლება აქვს, მოსთხოვოს განმცხადებელს ან/და მომჩივანს დამატებითი ინფორმაციის ან/და მტკიცებულების წარდგენა და განუსაზღვროს მისი წარდგენის ვადა, რაც ამ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული ვადის შეჩერების საფუძველია.

7. განცხადებისა და საჩივრის ფორმებს, მათი წარდგენის წესს და განცხადებისა და საჩივრის დასაშვებობასთან დაკავშირებულ პროცედურებსა და ვადებს შეიმუშავენ და ამტკიცებს სააგენტო.

8. (ამოღებულია - 21.03.2014, №2159).

9. (ამოღებულია - 21.03.2014, №2159).

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

[მუხლი 24. საქმის მოკვლევის დაწყებაზე უარის თქმის საფუძველები](#)

+

სააგენტო უარს ამბობს განცხადების ან/და საჩივრის საფუძველზე საქმის მოკვლევის დაწყებაზე, თუ:

- ა) საჩივარი არ წარმოუდგენია უფლებამოსილ პირს;
- ბ) არ არსებობს ამ კანონით გათვალისწინებული სამართლებრივი საფუძველი;
- გ) ამ კანონის 23-ე მუხლის მე-6 პუნქტის შესაბამისად განსაზღვრულ ვადაში არ არის წარმოდგენილი გამოთხოვილი ინფორმაცია ან/და მტკიცებულება;

დ) მოპასუხე ეკონომიკური აგენტის მიმართ დაწყებულია გადახდისუნარობის საქმის წარმოება.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 25. საქმის მოკვლევის წესი

+

1. სააგენტო მის მიერ საქმის მოკვლევის დაწყების თაობაზე გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ იწყებს საქმის მოკვლევას და იღებს გადაწყვეტილებას არაუგვიანეს 3 თვისა.

2. საქმის მოკვლევა, მისი მნიშვნელობისა და სირთულის გათვალისწინებით, შეიძლება გაგრძელდეს სააგენტოს მიერ განსაზღვრული ვადით, მაგრამ არაუმეტეს 10 თვისა.

3. სააგენტო განმცხადებელს ან/და მომჩივანს გადაწყვეტილების მიღებისათვის დადგენილი ვადის ამოწურვამდე არანაკლებ 10 სამუშაო დღით ადრე ატყობინებს საქმის მოკვლევის გაგრძელების თაობაზე.

4. სააგენტოს უფლება აქვს, საქმის მოკვლევის პროცესში, საჭიროების შემთხვევაში, დაინტერესებული მხარისაგან გამოითხოვოს ინფორმაცია და დოკუმენტები.

5. სააგენტოს უფლება აქვს, საქმის მოკვლევის პროცესში შესაბამისი ეკონომიკური აგენტისაგან გამოითხოვოს საქმესთან დაკავშირებული ინფორმაცია და დოკუმენტები.

6. საქმის მოკვლევის პროცესში სააგენტო იწვევს დაინტერესებულ მხარეებს მათგან ახსნა-განმარტების მისაღებად.

7. სააგენტოს უფლება აქვს, ადგილზე შეამოწმოს ეკონომიკური აგენტი, რომლის მიმართაც არსებობს განცხადება ან/და საჩივარი.

8. სააგენტო უფლებამოსილია მოტივირებული შუამდგომლობით მიმართოს სასამართლოს ამ მუხლის მე-7 პუნქტით გათვალისწინებული ეკონომიკური აგენტის ადგილზე შემოწმების მიზნით, თუ:

ა) ამ მუხლის მე-4 და მე-5 პუნქტებით გათვალისწინებული საშუალებით შეუძლებელია საქმის მოკვლევისათვის საჭირო ინფორმაციისა და დოკუმენტების მიღება;

ბ) არსებობს საქმესთან დაკავშირებული ინფორმაციის განადგურების ან/და დამალვის საშიშროება;

გ) მხარეები არ ასრულებენ ინფორმაციისა და დოკუმენტების მიწოდების ვალდებულებას;

დ) საჭიროა მატერიალური აქტივების ვიზუალური დათვალიერება.

9. მხარის მიერ მიზანმიმართულად არასწორი ინფორმაციის მიწოდება ან მოთხოვნილი ინფორმაციის არასრულად მიწოდება ითვლება ინფორმაციის მიუწოდებლობად.

10. ამ მუხლის მე-7 პუნქტით გათვალისწინებული შემოწმება მოიცავს:

ა) ეკონომიკური აგენტის საქმიანობასთან დაკავშირებული დოკუმენტების, მათ შორის, ფინანსურ-ეკონომიკური დოკუმენტების, გაცნობას, მათი კონფიდენციალურობის მიუხედავად;

ბ) ამ პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დოკუმენტების ასლების გადაღებას;

გ) ადგილზე ახსნა-განმარტებების მიღებას;

დ) ეკონომიკური აგენტის იურიდიული და ფაქტობრივი საქმიანობის ადგილზე დაშვებას.

11. თუ საქმის მოკვლევის დაწყების შემდეგ მომჩივანმა უარი განაცხადა საჩივარზე, საქმის მოკვლევა წყდება, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც არსებობს დასაბუთებული მტკიცებულება, რომ კონკურენცია მნიშვნელოვნად იზღუდება.

12. სააგენტოს გადაწყვეტილება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით საჩივრდება სასამართლოში.

13. საქმის მოკვლევის წესსა და პროცედურას შეიმუშავენ და ამტკიცებენ სააგენტო.
საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

[მუხლი 26. \(ამოღებულია\)](#)

+

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 27. დავის ხანდაზმულობის ვადა

+

ამ კანონის დარღვევის თაობაზე დავის ხანდაზმულობის ვადაა დარღვევის ჩადენიდან არა უმეტეს 3 წელი.

მუხლი 28. უფლებამოსილი სასამართლო

+

1. პირს უფლება აქვს, მიმართოს სასამართლოს ამ კანონის დარღვევის თაობაზე სააგენტოსათვის მიმართვის გარეშე.

2. ამ კანონის დარღვევის თაობაზე დავას განიხილავს თბილისის საქალაქო სასამართლო.

3. მოპასუხე ეკონომიკური აგენტის მიმართ სასამართლოში გადახდისუუნარობის საქმის წარმოების დაწყება არის ამ კანონის დარღვევისათვის ამ მუხლის მე-2 პუნქტში მითითებული სასამართლოს მიერ საქმის განხილვაზე უარის თქმის ან მისი შეწყვეტის საფუძველი.

მუხლი 29. (ამოღებულია)

+

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

თავი VI. სააგენტოს თანამშრომლობა ეკონომიკის რეგულირებადი სფეროს მარეგულირებელ ორგანოებთან

+

საქართველოს 2013 წლის 20 ნოემბრის კანონი №1586 -
ვებგვერდი, 03.12.2013წ.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 30. თანამშრომლობა ეკონომიკის რეგულირებად სფეროში კონკურენციის დარღვევის შემთხვევათა შესწავლისა და აღკვეთისათვის

+

სააგენტო და შესაბამისი ეკონომიკის რეგულირებადი სფეროს მარეგულირებელი ორგანო თანამშრომლობენ ეკონომიკის რეგულირებად სფეროში კონკურენციის დარღვევის შემთხვევათა შესწავლისა და აღკვეთისათვის.

საქართველოს 2013 წლის 20 ნოემბრის კანონი №15 86 - ვებგვერდი, 03 .1 2 .2013წ.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 31. თანამშრომლობის ფორმები

+

1. თუ სააგენტოს წარედგინა საჩივარი ეკონომიკის რეგულირებად სფეროში კონკურენციის შესაძლო დარღვევის თაობაზე, იგი ამ საჩივარს გადაუგზავნის შესაბამისი ეკონომიკის რეგულირებადი სფეროს მარეგულირებელ ორგანოს.

2. ეკონომიკის რეგულირებადი სფეროს მარეგულირებელი ორგანო შესაბამის სფეროში კონკურენციის დარღვევის შემთხვევის შესწავლისათვის საქმის წარმოების დაწყების თაობაზე აცნობებს სააგენტოს.

3. სააგენტო უფლებამოსილია ეკონომიკის რეგულირებადი სფეროს მარეგულირებელი ორგანოს მოთხოვნის საფუძველზე შეიმუშაოს საექსპერტო მოსაზრებები ეკონომიკის რეგულირებად სფეროში კონკურენციის დარღვევის შემთხვევების თაობაზე შესაბამისი მარეგულირებელი ორგანოსათვის წარსადგენად.

4. ეკონომიკის რეგულირებადი სფეროს მარეგულირებელ ორგანოს უფლება აქვს, კონკურენციასთან დაკავშირებულ საკითხებზე კონსულტაციისათვის მიმართოს სააგენტოს.

5. ეკონომიკის რეგულირებად სფეროში კონკურენციის დარღვევის შემთხვევათა შესწავლისათვის შეიძლება შეიქმნას სააგენტოს და შესაბამისი მარეგულირებელი ორგანოს თანამშრომლებით დაკომპლექტებული ერთობლივი სამუშაო ჯგუფი.

6. ეკონომიკის რეგულირებადი სფეროს შესაბამისი მარეგულირებელი ორგანო უფლებამოსილია მიმართოს სააგენტოს ეკონომიკის რეგულირებად სფეროში კონკურენციის დარღვევის შემთხვევათა შესწავლაში სააგენტოს მონაწილეობის მიზნით.

7. შესაბამის ეკონომიკის რეგულირებად სფეროში მესამე მხარის ქსელში დაშვებასა და ურთიერთჩართვასთან დაკავშირებული ურთიერთობები რეგულირდება საქართველოს შესაბამისი კანონმდებლობით.

8. ელექტრონული კომუნიკაციების სფეროში წინასწარ რეგულირებას, აგრეთვე ავტორიზებულ პირთა მიერ მათთვის საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისიის მიერ დაკისრებულ სპეციფიკურ ვალდებულებათა შესრულების მონიტორინგს ახორციელებს და მათ შესრულებას უზრუნველყოფს საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისია „ელექტრონული კომუნიკაციების შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი წესით. კომისია „ელექტრონული კომუნიკაციების შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი წესით არეგულირებს, განიხილავს და წყვეტს ავტორიზებულ პირთა შორის წარმოშობილ დავებს, მათ შორის, ავტორიზებული პირებისათვის დაკისრებულ შესაბამის სპეციფიკურ ვალდებულებათა შესრულებასთან დაკავშირებულ დავებს.

9. ელექტრონული კომუნიკაციების სფეროში მოქმედი ეკონომიკური აგენტების ქმედებები, რომელთა მიზანია ან რომელთა შედეგია კონკურენციის შეზღუდვა ან აღკვეთა (გარდა ფასწარმოქმნისა, ურთიერთჩართვისა და მომსახურების სტანდარტული პირობებისა), რეგულირდება ამ კანონით.

საქართველოს 2013 წლის 20 ნოემბრის კანონი №15 86 - ვებგვერდი, 03 .1 2 .2013წ.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

[თავი VII. სანქციები](#)

+

[მუხლი 32. სააგენტოსათვის ინფორმაციის მიუწოდებლობა](#)

+

სააგენტოსათვის ამ კანონით განსაზღვრული ინფორმაციის მიუწოდებლობა გამოიწვევს დაჯარიმებას ათასიდან სამი ათას ლარამდე.

[მუხლი 33. ჯარიმა](#)

+

1. ამ კანონის მე-6 და მე-7 მუხლებით გათვალისწინებულ შემთხვევებში ეკონომიკურ აგენტს (გარდა ეკონომიკის რეგულირებადი სფეროს ეკონომიკური აგენტებისა) დაეკისრება ჯარიმა, რომლის ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს წინა ფინანსური წლის განმავლობაში მისი წლიური ბრუნვის 5 პროცენტს.

2. ამ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული დარღვევის სამართლებრივი საფუძვლის აღმოუფხვრელობის ან განმეორების შემთხვევაში სააგენტო უფლებამოსილია ეკონომიკურ აგენტს დააკისროს ჯარიმა, რომლის ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს წინა ფინანსური წლის განმავლობაში მისი წლიური ბრუნვის 10 პროცენტს.

3. ამ მუხლით გათვალისწინებული ჯარიმის ოდენობის დადგენისას გათვალისწინებული უნდა იქნეს დარღვევის შედეგად დამდგარი ზიანი, დარღვევის ხანგრძლივობა და სიმძიმე.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 33¹. თანამშრომლობის პროგრამა

+

1. პირი სრულად ან ნაწილობრივ გათავისუფლდება ამ კანონით დადგენილი პასუხისმგებლობისგან, თუ იგი ერთდროულად დააკმაყოფილებს შემდეგ პირობებს:

ა) აღიარებს ამ კანონის მე-7 მუხლის პირველი პუნქტის „ა“, „გ“ ან „ვ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ შეთანხმებაში მონაწილეობას;

ბ) სააგენტოს ზეპირად ან/და წერილობით მიაწვდის მისთვის ცნობილ ინფორმაციას და, თუ შესაძლებელია – მტკიცებულებასაც, ამ მუხლის პირველი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული შეთანხმების შესახებ, მანამ, სანამ ეს ინფორმაცია სააგენტოსთვის სხვა წყაროდან გახდება ცნობილი;

გ) საქმის მოკვლევის პროცესში უწყვეტად და შეუზღუდავად ითანამშრომლებს სააგენტოსთან.

2. ამ მუხლით გათვალისწინებული შეღავათები არ ვრცელდება შეთანხმების ერთადერთ ორგანიზატორზე ან/და ინიციატორზე, აგრეთვე იმ პირზე, რომელმაც სხვა პირებს შეთანხმებაში მონაწილეობა აიძულა.

3. თანამშრომლობის პროგრამის გავრცელებისა და პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების გამოყენების წესი დგინდება სააგენტოს სამართლებრივი აქტით.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

მუხლი 33². სააგენტოს გადაწყვეტილების გასაჩივრების წესი

+

ეკონომიკურ აგენტს, სხვა დაინტერესებულ პირს უფლება აქვს, პირდაპირ მიმართოს სასამართლოს, შესაბამის ორგანოს ან თანამდებობის პირს კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობის დარღვევის აღკვეთისა და დარღვევის შედეგად მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნით, აგრეთვე სასამართლოში გაასაჩივროს სააგენტოს გადაწყვეტილება.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

თავი VIII. გარდამავალი და დასკვნითი დებულებანი

+

მუხლი 34. გარდამავალი და დასკვნითი დებულებანი

+

1. (ამოღებულია - 21.03.2014, №2159).

2. (ამოღებულია - 21.03.2014, №2159).

3. (ამოღებულია - 21.03.2014, №2159).

4. ეს კანონი არ ვრცელდება ამ კანონის ამოქმედებამდე გაცემულ სახელმწიფო დახმარებაზე და აღნიშნული სახელმწიფო დახმარების პირობების ცვლილება არ საჭიროებს სააგენტოსთან შეთანხმებას.

5. 2014 წლის 15 აპრილამდე საქართველოს მთავრობამ დაამტკიცოს სააგენტოს დებულება და სტრუქტურა და საქართველოს პრემიერ-მინისტრმა დანიშნოს სააგენტოს თავმჯდომარე.

6. 2014 წლის 1 სექტემბრამდე საქართველოს მთავრობამ დადგენილებით განსაზღვროს ინდივიდუალური სახელმწიფო დახმარების უმნიშვნელო ოდენობა, კონკურენციის შემზღვეველი ხელშეკრულების აკრძალვიდან გამონაკლისები და სახელმწიფო დახმარების გაცემის ზოგადი წესი.

6¹. 2014 წლის 1 ოქტომბრამდე სააგენტომ შეიმუშაოს და დაამტკიცოს ამ კანონით გათვალისწინებული შესაბამისი სამართლებრივი აქტები.

7. ამ კანონის ამოქმედებისთანავე ძალადაკარგულად გამოცხადდეს საქართველოს 2005 წლის 3 ივნისის კანონი „თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის შესახებ“ (საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, №31, 27.06.2005, მუხ. 188).

8. ამ კანონით განსაზღვრული სააგენტოს ის უფლებამოსილებანი, რომელთა განსახორციელებლადაც აუცილებელია ამავე კანონით გათვალისწინებული სამართლებრივი აქტების დამტკიცება/მიღება, სრულად ამოქმედდეს შესაბამისი სამართლებრივი აქტის დამტკიცებისთანავე/მიღებისთანავე.

9. ეს კანონი ამოქმედდეს გამოქვეყნებიდან მე-60 დღეს.

საქართველოს 2012 წლის 22 ივნისის კანონი №65 44 - ვებგვერდი, 04 .0 7 .2012წ.

საქართველოს 2014 წლის 21 მარტის კანონი №2159 - ვებგვერდი, 27.03.2014წ.

საქართველოს მთავრობის დადგენილება №288

2014 წლის 14 აპრილი

ქ.თბილისი

საჯარო სამართლის იურიდიული პირის - კონკურენციის სააგენტოს დებულების დამტკიცების შესახებ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-16 მუხლის მე-7 პუნქტის და 34-ე მუხლის მე-5 პუნქტის საფუძველზე: მუხლი 1 დამტკიცდეს საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – კონკურენციის სააგენტოს თანდართული დებულება. მუხლი 2 დადგენილება ამოქმედდეს გამოქვეყნებისთანავე.

საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – კონკურენციის სააგენტოს დებულება მუხლი 1. ზოგადი დებულებები 1. კონკურენციის სააგენტო (შემდგომში - სააგენტო) არის „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის საფუძველზე შექმნილი დამოუკიდებელი საჯარო სამართლის იურიდიული პირი, რომელიც საქართველოში ახორციელებს კონკურენციის სახელმწიფო პოლიტიკას. 2. სააგენტოს ძირითადი ამოცანაა კონკურენციის პოლიტიკის განხორციელება, საქართველოში კონკურენციის განვითარების ხელშემწყობი პირობების შექმნა და დაცვა და ამ მიზნით ყველა ტიპის ანტიკონკურენციული შეთანხმებებისა და ქმედებების დაუშვებლობა, გამოვლენა და აღკვეთა. 3. სააგენტო თავის საქმიანობაში ხელმძღვანელობს საქართველოს კონსტიტუციით, საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებებითა და შეთანხმებებით, „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონით, სხვა საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტებითა და ამ დებულებით. 4. სააგენტოს, მისთვის საქართველოს კანონმდებლობით მინიჭებული ფუნქციების განსახორციელებლად, ჰყავს თავმჯდომარე, რომელიც განსაზღვრავს თავმჯდომარის მოადგილეების, სააგენტოს ცენტრალური აპარატის სტრუქტურული ქვედანაყოფებისა და რეგიონებში წარმომადგენელთა უფლებამოსილებებს. 5. სააგენტოს გადაწყვეტილებების და სხვა სამართლებრივი აქტების შესრულება სავალდებულოა სახელმწიფო ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკების ხელისუფლების, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებისა და ეკონომიკური აგენტებისათვის. 6. სააგენტო, როგორც საჯარო

სამართლის იურიდიული პირი, საქართველოს კანონმდებლობით და ამ დებულებით დადგენილი მიზნებისა და ფუნქციების განსახორციელებლად, საკუთარი სახელით იძენს უფლებებსა და მოვალეობებს, დებს გარიგებებს, გამოდის მესამე პირებთან ურთიერთობაში და უფლებამოსილია გამოვიდეს სასამართლოში მხარედ. 7. სააგენტოს აქვს დამოუკიდებელი ბალანსი, საბანკო ანგარიში, ბეჭედი სახელმწიფო გერბის გამოსახულებით და სახელწოდებით, ლოგო, ბლანკი და იურიდიული პირის სხვა ატრიბუტები. 8. სააგენტო ანგარიშვალდებულია საქართველოს პრემიერ-მინისტრისა და საზოგადოების წინაშე. 9. სააგენტო თავისი საქმიანობისა და გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში დამოუკიდებელია. 10. სააგენტოს იურიდიული მისამართია: ქალაქი თბილისი, დავით აღმაშენებლის გამზირი №154.

საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 29 სექტემბრის დადგენილება №573

– ვებგვერდი, 30.09.2014წ.

საქართველოს მთავრობის 2017 წლის 8 ივნისის დადგენილება №278

– ვებგვერდი, 09.06.2017წ.

მუხლი 2. სააგენტოს საქმიანობის პრინციპები

1. სააგენტო საქმიანობს დამოუკიდებლობის, არადისკრიმინაციულობის, მიუკერძოებლობის, გამჭვირვალობისა და ანგარიშვალდებულების პრინციპების დაცვით.

2. სააგენტო უზრუნველყოფს მისი გადაწყვეტილებების განსაჯაროებას.

მუხლი 3. სააგენტოს ფუნქციები და უფლებამოსილებები

1. სააგენტოს ძირითადი ფუნქციებია: ა) კონკურენციის სფეროში საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული პოლიტიკის განხორციელება, ამ მიზნით შესაბამისი ნორმატიული აქტების შემუშავებისა და გამოყენების სრულყოფისათვის წინადადებების მომზადება; ბ) კონკურენციის შეზღუდვისა და არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის ფაქტების გამოსავლენად სასაქონლო და მომსახურების ბაზრების მონიტორინგი და

ანალიზი; გ) „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის 111 მუხლით განსაზღვრული კონცენტრაციის შემთხვევაში კონკურენციული ეფექტის სავალდებულო შეფასება, დასკვნის მომზადება და გაცემა; დ) კონკურენციის განვითარებისა და საქართველოს სასაქონლო და მომსახურების ბაზრებზე კონკურენტული გარემოს გაჯანსაღების მიზნით სახელმწიფო ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლების ან მუნიციპალიტეტის ორგანოებისათვის განსახილველად სავალდებულო წინადადებების წარდგენა; ე) კონკურენციის სფეროში საქართველოს კანონმდებლობის დაცვის კონტროლი, კანონმდებლობის დარღვევის ფაქტების გამოვლენა, განხილვა და კომპეტენციის ფარგლებში შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღება; ვ) მიღებული გადაწყვეტილებების აღსრულების მონიტორინგი; ზ) საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, სხვა ქვეყნების კონკურენციის პოლიტიკის დაცვის უფლებამოსილების მქონე ორგანოებთან თანამშრომლობა; თ) საქართველოს საკანონმდებლო, აღმასრულებელი ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლებისა და მუნიციპალიტეტის ორგანოებთან თანამშრომლობა კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობისა და კონკურენციის პოლიტიკის სრულყოფის, აგრეთვე ორგანიზაციულ-სამართლებრივი, ტექნიკური და ფინანსური უზრუნველყოფის პრობლემების გადაჭრის მიზნით; ი) კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობისა და კონკურენციის პოლიტიკის მიზნებსა და ამოცანებში საზოგადოების გათვითცნობიერება, სააგენტოს საქმიანობის საჯაროობის უზრუნველყოფა.

2. სააგენტო უფლებამოსილია: ა) აწარმოოს საქმის მოკვლევა წარდგენილი განცხადების ან/და საჩივრის საფუძველზე, ან საკუთარი ინიციატივით; ბ) კონკრეტულ საქმესთან დაკავშირებით შესაბამის ეკონომიკურ აგენტს, სხვა დაინტერესებულ მხარეს მოსთხოვოს ინფორმაცია, მათ შორის, მისი სამართლებრივი, ორგანიზაციული და სამეურნეო ურთიერთობების შესახებ, გაეცნოს ეკონომიკური აგენტის საქმიანობასთან დაკავშირებულ დოკუმენტაციას; გ) საქმესთან დაკავშირებული დოკუმენტაციის მიუღებლობის შემთხვევაში, მოკვლევის მიზნით, სასამართლოს წარუდგინოს შუამდგომლობა ეკონომიკური აგენტის მიერ შესაბამისი დოკუმენტაციის წარმოდგენის

თაობაზე; დ) საქმის მოკვლევის ეტაპზე, საჭიროების შემთხვევაში, მოიწვიოს შესაბამისი პირები მათგან ახსნაგანმარტების მისაღებად და მოაწყოს მათთან შეხვედრები; ე) კანონმდებლობით დადგენილი პირობებითა და წესით გასცეს დასკვნა საწარმოთა კონცენტრაციის კონკურენციული ეფექტის თაობაზე; ვ) მოკვლევის მიზნით, სასამართლოს თანხმობის საფუძველზე, ადგილზე შეამოწმოს საქმეში ჩართული ეკონომიკური აგენტი; ზ) მიმართოს სასამართლოს დასაბუთებული შუამდგომლობით ეკონომიკური აგენტის გარკვეული ქმედების დროებით, სააგენტოს მიერ საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებამდე, შეჩერების თაობაზე; თ) საქმესთან დაკავშირებული ინფორმაციის მიუწოდებლობის შემთხვევაში, ეკონომიკურ აგენტს დააკისროს ადმინისტრაციული ჯარიმა; ი) „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნათა დარღვევის შემთხვევაში, დააკისროს შესაბამისი ჯარიმა „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის 33-ე მუხლის შესაბამისად; კ) ეკონომიკურ აგენტს მოსთხოვოს განხორციელებული ქმედების „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა; ლ) საჭიროების შემთხვევაში, მოიწვიოს ექსპერტები საქმის მოკვლევის პროცესში; მ) მიზანშეწონილობის შემთხვევაში, აწარმოოს კვლევა დაუკვირებადი ეკონომიკის მასშტაბების დასადგენად შესაბამის ბაზარზე დომინირებული მდგომარეობის განმსაზღვრელი საბაზრო წილის განსაზღვრის მიზნით; ნ) დომინირებული მდგომარეობის მქონე ეკონომიკური აგენტის მიერ საქართველოს კანონმდებლობის არაერთგზის დარღვევისას შესაბამისი ორგანოების წინაშე დასვას მისი იძულებითი დაყოფის საკითხი, თუ არსებობს საწარმოს ორგანიზაციული და ტერიტორიული განცალკევების შესაძლებლობა, ან განახორციელოს კონკურენციის პოლიტიკით გათვალისწინებული სხვა ღონისძიებები; ო) შესაბამისი ორგანოების წინაშე დასვას საქართველოს კონკურენციის კანონმდებლობის დამრღვევი ხელმძღვანელი პირის პასუხისმგებლობის საკითხი; პ) მოსთხოვოს სახელმწიფო ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლების ან ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის დებულებათა შესაძლო დარღვევასთან დაკავშირებული დოკუმენტაცია; ჟ) „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის დარღვევის

შემთხვევაში, მოითხოვოს დასაბუთებული წერილობითი დასკვნა და წარადგინოს შესაბამისი რეკომენდაცია სახელმწიფო ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლების ან ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს მიერ მიღებული კანონსაწინააღმდეგო გადაწყვეტილების თაობაზე, მათ შორის, მოითხოვოს კანონსაწინააღმდეგო გადაწყვეტილების გაუქმება, ხოლო მოთხოვნის შეუსრულებლობის შემთხვევაში, დასვას საკითხი შესაბამისი ზემდგომი ორგანოს ან თანამდებობის პირის წინაშე; რ) განსახილველად წარუდგინოს სახელმწიფო ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლების ან ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს სავალდებულო წინადადებები და რეკომენდაციები სასაქონლო და მომსახურების ბაზრებზე კონკურენციული გარემოს გაჯანსაღების მიზნით, მათ შორის:

რ.ა) შესაბამის ბაზარზე შესვლის ან/და გაფართოების საკანონმდებლო და ადმინისტრაციული ბარიერების არსებობის და მათი აღმოფხვრის საჭიროების თაობაზე; რ.ბ) საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი ვაჭრობის ტექნიკური ბარიერების გაუქმების თაობაზე, თუ ისინი ზღუდავენ კონკურენციას; ს) საქართველოს მთავრობას მიმართოს დასკვნით და, საჭიროების შემთხვევაში – რეკომენდაციით, თუ გაცემული სახელმწიფო დახმარება მნიშვნელოვნად ზღუდავს კონკურენციას; ტ) უფლებამოსილებათა განსახორციელებლად, საჭიროების შემთხვევაში, სახელმწიფო ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლების ან ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოსაგან გამოითხოვოს შესაბამისი ინფორმაცია, ხოლო მოთხოვნის შეუსრულებლობის შემთხვევაში, დასვას მისი თანამდებობის პირის დისციპლინური პასუხისმგებლობის საკითხი; უ) საქართველოს საგადასახადო კოდექსის საფუძველზე საგადასახადო ორგანოსაგან გამოითხოვოს და მიიღოს იდენტიფიცირებული ინფორმაცია ცალკეულ გადასახადის გადამხდელთა თაობაზე; ფ) თავისი კომპეტენციის ფარგლებში გასცეს სარეკომენდაციო განმარტება კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობის გამოყენებასთან დაკავშირებით; ქ) უზრუნველყოს თათბირების, სემინარებისა და კონფერენციების გამართვა თავის კომპეტენციას მიკუთვნებული საკითხების თაობაზე; ლ) მონაწილეობა მიიღოს

კონკურენციის სფეროსთან დაკავშირებით საერთაშორისო ხელშეკრულებებიდან გამომდინარე ვალდებულებების შესრულებაში; ყ) განახორციელოს საქართველოს კანონმდებლობით მინიჭებული სხვა უფლებამოსილებანი. საქართველოს მთავრობის 2017 წლის 8 ივნისის დადგენილება №278 – ვებგვერდი, 09.06.2017წ.

მუხლი 4. სააგენტოს მართვა 1. სააგენტოს ხელმძღვანელობს თავმჯდომარე, რომელსაც თანამდებობაზე ნიშნავს და თანამდებობიდან ათავისუფლებს საქართველოს პრემიერ-მინისტრი. 2. სააგენტოს თავმჯდომარეს ჰყავს ორი მოადგილე, მათ შორის, ერთი იკავებს პირველი მოადგილის თანამდებობას. 3. სააგენტოს თავმჯდომარე დამოუკიდებლად იღებს გადაწყვეტილებებს სააგენტოს კომპეტენციას მიკუთვნებული საკითხების თაობაზე, მოქმედებს სააგენტოს სახელით, წარმოადგენს მას სხვა ორგანოებთან და ორგანიზაციებთან ურთიერთობაში, წყვეტს სააგენტოს ამოცანებით, ფუნქციებითა და უფლებამოსილებებით განსაზღვრულ საკითხებს. 4. სააგენტოს თავმჯდომარე: ა) ხელმძღვანელობს სააგენტოს, წარმოადგენს სააგენტოს და მოქმედებს სააგენტოს სახელით; ა 1) უფლებამოსილია სააგენტოს წარმომადგენლობის უფლება მიანიჭოს სააგენტოს სხვა თანამშრომელს; ა 2) უფლებამოსილია, განახორციელოს ზოგიერთი უფლებამოსილების მინიჭება თავმჯდომარის მოადგილეების, სააგენტოს სტრუქტურული ქვედანაყოფების უფროსებისა და მათი მოადგილეებისთვის; ბ) საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით ამტკიცებს სააგენტოს საშტატო ნუსხას; გ) განსაზღვრავს სააგენტოს თავმჯდომარის მოადგილეების, სააგენტოს ცენტრალური აპარატის სტრუქტურული ქვედანაყოფებისა და რეგიონებში წარმომადგენელთა უფლებამოსილებებს; დ) თანამდებობაზე ნიშნავს და ათავისუფლებს სააგენტოს თანამშრომლებს; ე) თავისი კომპეტენციის ფარგლებში, საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით გამოსცემს ნორმატიულ და ინდივიდუალურ სამართლებრივ აქტებს (ბრძანებებს, ინსტრუქციებს და მეთოდურ მითითებებს); ვ) ამტკიცებს სააგენტოს ცენტრალური აპარატის სტრუქტურული ქვედანაყოფების დებულებებს; ზ) განკარგავს სააგენტოს სახსრებსა და ქონებას, მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად; თ) უფლებამოსილია შექმნას სათათბირო ორგანოები და

განსაზღვროს მათი უფლებამოსილება; ი) ახორციელებს სააგენტოს გამგებლობას მიკუთვნებულ სხვა ადმინისტრაციულ ფუნქციებს. 5. სააგენტოს თავმჯდომარის მოადგილეებს უფლება აქვთ, მიიღონ გადაწყვეტილება სააგენტოს თავმჯდომარის მიერ განსაზღვრული ფუნქციების ფარგლებში. სააგენტოს თავმჯდომარის არყოფნის შემთხვევაში, მის უფლებამოსილებას ასრულებს პირველი მოადგილე. საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 29 სექტემბრის დადგენილება №573 – ვებგვერდი, 30.09.2014წ.

საქართველოს მთავრობის 2017 წლის 8 ივნისის დადგენილება №278 – ვებგვერდი, 09.06.2017წ.

საქართველოს მთავრობის 2018 წლის 25 იანვრის დადგენილება №37

– ვებგვერდი, 29.01.2018წ. მუხლი 5. სააგენტოს სტრუქტურა 1. სააგენტოს ცენტრალური აპარატი აერთიანებს შემდეგ სტრუქტურულ ქვედანაყოფებს: ა) ადმინისტრაციული დეპარტამენტი; ბ) ეკონომიკური კონკურენციის დაცვის დეპარტამენტი; გ) იურიდიული დეპარტამენტი; დ) ბაზრის მონიტორინგისა და ანალიზის დეპარტამენტი. 2. არცერთი სტრუქტურული ქვედანაყოფის შემადგენლობაში არ შედიან სააგენტოს შემდეგი მოსამსახურეები: ა) საერთაშორისო ურთიერთობების მენეჯერი; ბ) საზოგადოებასთან ურთიერთობის მენეჯერი; გ) შიდა მონიტორინგის მენეჯერი. 3. სააგენტოს შესაძლოა ჰყავდეს წარმომადგენლები რეგიონებსა და ავტონომიურ რესპუბლიკებში. 4. სააგენტოს სტრუქტურულ ქვედანაყოფს – დეპარტამენტს ხელმძღვანელობს დეპარტამენტის უფროსი, რომელსაც შესაძლოა ჰყავდეს მოადგილე. 5. სტრუქტურული ქვედანაყოფების საქმიანობის წესი განისაზღვრება სააგენტოს სტრუქტურული ქვედანაყოფების დებულებებითა და სააგენტოს შინაგანაწესით. 6. ადმინისტრაციული დეპარტამენტის ძირითადი ფუნქციებია: ა) სააგენტოს საქმისწარმოება და არქივის წარმოება; <http://www.matsne.gov.ge> 04003000010003017908 ბ) ადამიანური რესურსების მართვა; გ) თანამშრომელთა სამუშაო აღწერილობის მომზადება, შეფასება, კვალიფიკაციის ამაღლების, გადამზადებისა და ტრენინგის საჭიროების კვლევა; დ) სააგენტოში კონკურსისა და რეორგანიზაციის პროცესების წარმართვა; ე) (ამოღებულია - 25.01.2018, №37); ვ) (ამოღებულია - 25.01.2018, №37); ზ) სააგენტოს საქმიანობის ბუღალტრული

აღრიცხვა-ანგარიშგება და ფინანსების მართვა; თ) სახელმწიფო შესყიდვების განხორციელება; ი) სააგენტოს საქმიანობის მატერიალურ-ტექნიკური უზრუნველყოფა; კ) კომპეტენციის ფარგლებში, სააგენტოს სახელით გასაფორმებელი ხელშეკრულებებისა და მათში განსახორციელებელი ცვლილებების პროექტების მომზადება; ლ) კომპეტენციის ფარგლებში, ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების პროექტების მომზადება; მ) კომპეტენციის ფარგლებში, საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა და პროაქტიული ინფორმაციის გამოქვეყნების პროცესში მონაწილეობა; ნ) კომპეტენციის ფარგლებში, ოფიციალური მიღებების, საქმიანი ვიზიტებისა და სამსახურებრივი შეხვედრების ორგანიზება; ო) კომპეტენციის ფარგლებში, საზღვარგარეთის ქვეყნების ოფიციალური დელეგაციების, საქართველოში აკრედიტებული დიპლომატიური კორპუსის წარმომადგენლების ვიზიტისას საპროტოკოლო ღონისძიების გატარება; პ) სააგენტოს საქმიანობის სპეციფიკიდან გამომდინარე, საზოგადოებისათვის აქტუალური პრობლემების განხილვისა და გადაწყვეტის მიზნით სააგენტოსა და საზოგადოებას შორის დიალოგის გამართვისათვის შეხვედრების ორგანიზება; ჟ) კომპეტენციის ფარგლებში, სააგენტოს საქმიანობასთან დაკავშირებული ინფორმაციის მომზადება და საზოგადოებასთან ურთიერთობის მენეჯერისათვის მიწოდება; რ) კომპეტენციის ფარგლებში, საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლების მიზნით დაგეგმილ აქტივობებში მონაწილეობა; ს) სააგენტოს თავმჯდომარის ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით გათვალისწინებული სხვა უფლებამოსილებების განხორციელება; ტ) სააგენტოს თავმჯდომარის ცალკეული დავალებებისა და მითითებების შესრულება.

7. ეკონომიკური კონკურენციის დაცვის დეპარტამენტის ძირითადი ფუნქციებია: ა) ეკონომიკური აგენტების ანტიკონკურენციული ქმედებების (კონკურენციის შემზღვევითი შეთანხმებები და ხელშეკრულებები, დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენება) გამოვლენისა და აღკვეთის მიზნით მოკვლევის წარმოება, საჩივრების/განცხადებების განხილვა, შესაბამისი გადაწყვეტილებების პროექტების მომზადება; ბ) სახელმწიფო ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლებისა და მუნიციპალიტეტის ორგანოების მიერ კონკურენციის შეზღუდვის

შესაძლო ფაქტების შესწავლა და შესაბამისი რეკომენდაციების პროექტების შემუშავება;

გ) ეკონომიკური აგენტების არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის შესაძლო ფაქტების შესწავლა და გადაწყვეტილების პროექტების მომზადება; დ) კომპეტენციის ფარგლებში, ეკონომიკური აგენტების კონცენტრაციის შესახებ შეტყობინებების განხილვა, შესაბამისი დასკვნის პროექტების მომზადებაში მონაწილეობა; ე) კონკურენტული გარემოს მდგომარეობის შეფასება და კონკრეტულ სასაქონლო/მომსახურების ბაზარზე კონკურენციის შეზღუდვის ნიშნების გამოვლენის შემთხვევაში, სააგენტოს თავმჯდომარის წინაშე საკითხის დასმა მოკვლევის დაწყების თაობაზე; ვ) კომპეტენციის ფარგლებში, სააგენტოში შემოსული წერილების, განცხადებების, საჩივრებისა და სხვა კორესპონდენციის განხილვა; მათზე შესაბამისი რეაგირება და საპასუხო კორესპონდენციის მომზადება; ზ) კომპეტენციის ფარგლებში, კონკურენციის კანონმდებლობის გამოყენებასთან დაკავშირებით სარეკომენდაციო განმარტებების პროექტების მომზადება ან/და კონსულტაციების გაწევა; თ) კომპეტენციის ფარგლებში, სააგენტოს საქმიანობასთან დაკავშირებული ინფორმაციის მომზადება და საზოგადოებასთან ურთიერთობის მენეჯერისათვის მიწოდება; ი) კომპეტენციის ფარგლებში, საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლების მიზნით დაგეგმილ აქტივობებში მონაწილეობა; კ) სააგენტოს თავმჯდომარის ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით გათვალისწინებული სხვა უფლებამოსილებების განხორციელება; ლ) სააგენტოს თავმჯდომარის ცალკეული დავალებებისა და მითითებების შესრულება.

8. იურიდიული დეპარტამენტის ძირითადი ფუნქციებია: ა) სააგენტოს საქმიანობასთან დაკავშირებული ნორმატიული და ინდივიდუალური სამართლებრივი აქტების პროექტების მომზადება; ბ) ნორმატიული აქტების კონკურენციის კანონმდებლობასთან შესაბამისობის თაობაზე დასკვნების მომზადება; გ) საქმის მომზადება სასამართლო დავების განხილვისათვის და სასამართლოში სააგენტოს წარმომადგენლობა; დ) „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის სავარაუდო დარღვევის ფაქტზე დაწყებულ მოკვლევაში მონაწილეობა; ე) სააგენტოს საქმიანობის მარეგულირებელი სამართლებრივი აქტების, მათ შორის, ინსტრუქციების, პროცედურული სახელმძღვანელოების, მეთოდური

მითითებების პროექტების მომზადება; ვ) კომპეტენციის ფარგლებში, სააგენტოში შემოსული წერილების, განცხადებების, საჩივრებისა და სხვა კორესპონდენციის განხილვა; მათზე შესაბამისი რეაგირება და საპასუხო კორესპონდენციის მომზადება; ზ) კონკურენციის კანონმდებლობის გამოყენებასთან დაკავშირებით სარეკომენდაციო განმარტებების პროექტების მომზადება; თ) სააგენტოს კომპეტენციას მიკუთვნებულ საკითხებზე საერთაშორისო ხელშეკრულებებისა და შეთანხმებების პროექტების მომზადებაში მონაწილეობის მიღება; ი) სააგენტოს კომპეტენციას მიკუთვნებულ საკითხებზე საერთაშორისო პრაქტიკის, სასამართლოს გადაწყვეტილებების მოძიება, დამუშავება და შესაბამისი ანალიზის მომზადება; კ) სააგენტოს სახელით გასაფორმებელი ხელშეკრულებებისა და მათში განსახორციელებელი ცვლილებების პროექტების სამართლებრივი ექსპერტიზა; ლ) საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა; პროაქტიული ინფორმაციის თავმოყრა და გამოქვეყნება; მ) კომპეტენციის ფარგლებში, სააგენტოს საქმიანობასთან დაკავშირებული ინფორმაციის მომზადება და საზოგადოებასთან ურთიერთობის მენეჯერისათვის მიწოდება; ნ) კომპეტენციის ფარგლებში, საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლების მიზნით დაგეგმილ აქტივობებში მონაწილეობა; ო) სააგენტოს თავმჯდომარის ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით გათვალისწინებული სხვა უფლებამოსილებების განხორციელება; პ) სააგენტოს თავმჯდომარის ცალკეული დავალებებისა და მითითებების შესრულება. 9. ბაზრის მონიტორინგისა და ანალიზის დეპარტამენტის ძირითადი ფუნქციებია: ა) სასაქონლო და მომსახურების ბაზრების ანალიზი, დარგობრივი და თემატური კვლევები, მარეგულირებელი ქმედებების კონკურენციული ეფექტის შეფასება და აღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებული ანგარიშების მომზადება; ბ) ანალიტიკურ მონაცემთა ბაზების შექმნა და განახლება; გ) სახელმწიფო დახმარებების პროექტების შეთანხმება; სახელმწიფო დახმარებების პროგრამებისა და სქემების კონკურენციის პრინციპებთან შესაბამისობის დადგენა და შესაბამისი სამართლებრივი დასკვნის პროექტის მომზადება; სახელმწიფო დახმარებების კონკურენციული ეფექტის შეფასება; დ) სასაქონლო და მომსახურების ბაზრების მონიტორინგი და მონიტორინგის ანგარიშის პროექტების მომზადება; ე)

კომპეტენციის ფარგლებში, ეკონომიკური აგენტების კონცენტრაციის შესახებ შეტყობინებების განხილვა, სასაქონლო/მომსახურების ბაზარზე კონცენტრაციის დონისა და ეკონომიკური აგენტების საბაზრო წილების განსაზღვრა; შესაბამისი დასკვნის პროექტების მომზადებაში მონაწილეობა; ვ) „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის სავარაუდო დარღვევის ფაქტზე დაწყებულ მოკვლევაში მონაწილეობა; ზ) კომპეტენციის ფარგლებში, სააგენტოში შემოსული წერილების, განცხადებების, საჩივრებისა და სხვა კორესპონდენციის განხილვა; მათზე შესაბამისი რეაგირება და საპასუხო კორესპონდენციის მომზადება; თ) კომპეტენციის ფარგლებში, სააგენტოს საქმიანობასთან დაკავშირებული ინფორმაციის მომზადება და საზოგადოებასთან ურთიერთობის მენეჯერისათვის მიწოდება; ი) კომპეტენციის ფარგლებში, საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლების მიზნით დაგეგმილ აქტივობებში მონაწილეობა; კ) სააგენტოს თავმჯდომარის ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით გათვალისწინებული სხვა უფლებამოსილებების განხორციელება; ლ) სააგენტოს თავმჯდომარის ცალკეული დავალებებისა და მითითებების შესრულება. 10. რეგიონული წარმომადგენლების ფუნქციაა კონკურენციის სახელმწიფო პოლიტიკის განხორციელება რეგიონულ დონეზე. რეგიონული წარმომადგენლების დეტალური ფუნქციები <http://www.matsne.gov.ge> 04003000010003017908 დგინდება სააგენტოს თავმჯდომარის სამართლებრივი აქტით. 11. საერთაშორისო ურთიერთობების მენეჯერის ძირითადი ფუნქციებია: ა) საზღვარგარეთის ქვეყნების კონკურენციის უწყებებთან, სხვა უფლებამოსილ ორგანოებსა და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, საქართველოში აკრედიტებულ დიპლომატიურ წარმომადგენლობებთან ურთიერთობის ორგანიზება, კორესპონდენციის მომზადება და კომუნიკაცია; ბ) საერთაშორისო ფორუმების, სასწავლო პროგრამების, კონფერენციებისა და სხვა სახის ღონისძიებების თაობაზე ინფორმაციის მოძიება; სააგენტოს წარმომადგენელთა მონაწილეობის უზრუნველყოფა; ღონისძიებებზე მიღებული ინფორმაციის თავმოყრა და სისტემატიზაცია; გ) სააგენტოს კომპეტენციასთან დაკავშირებულ საკითხებზე საერთაშორისო პროექტების მოძიება, ინფორმაციის დამუშავება და შეთანხმება; დ) კომპეტენციის ფარგლებში, ოფიციალური

მიღებების, საქმიანი ვიზიტების და სამსახურებრივი შეხვედრების ორგანიზება; ე) კომპეტენციის ფარგლებში, საზღვარგარეთის ქვეყნების ოფიციალური დელეგაციების, საქართველოში აკრედიტებული დიპლომატიური კორპუსის წარმომადგენლების ვიზიტისას საპროტოკოლო ღონისძიების გატარება; ვ) საზღვარგარეთის ქვეყნებში სააგენტოს წარმომადგენლების ოფიციალური და სამუშაო ვიზიტების ორგანიზება; ზ) თავისი საქმიანობის სრულყოფილად წარმართვისათვის, საქართველოს აღმასრულებელი და საკანონმდებლო ხელისუფლების პროტოკოლის სამსახურებთან, საზღვარგარეთის ქვეყნებში არსებული საქართველოს დიპლომატიური კორპუსის წარმომადგენლებთან და ასევე საქართველოში აკრედიტებულ საზღვარგარეთის ქვეყნების საელჩოებთან თანამშრომლობა; თ) კომპეტენციის ფარგლებში, სააგენტოს საქმიანობასთან დაკავშირებული ინფორმაციის მომზადება და საზოგადოებასთან ურთიერთობის მენეჯერისათვის მიწოდება; ი) კომპეტენციის ფარგლებში, საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლების მიზნით დაგეგმილ აქტივობებში მონაწილეობა; კ) სააგენტოს თავმჯდომარის ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით გათვალისწინებული სხვა უფლებამოსილებების განხორციელება; ლ) სააგენტოს თავმჯდომარის ცალკეული დავალებებისა და მითითებების შესრულება. 12. საზოგადოებასთან ურთიერთობის მენეჯერის ძირითადი ფუნქციებია: ა) სააგენტოში მიმდინარე პროცესებთან დაკავშირებული ოფიციალური შეტყობინებების, განცხადებებისა და სხვა საინფორმაციო მასალების მომზადება და მათი მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებისათვის მიწოდება; ბ) სააგენტოში მიმდინარე პროცესების, ორგანიზებული ღონისძიებებისა და მიღებულ გადაწყვეტილებათა შესახებ მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების ინფორმირება; გ) სააგენტოს საქმიანობის სპეციფიკიდან გამომდინარე, კომპეტენციის ფარგლებში, საზოგადოებისათვის აქტუალური პრობლემების განხილვისა და გადაწყვეტის მიზნით სააგენტოსა და საზოგადოებას შორის დიალოგის გამართვისათვის შეხვედრების ორგანიზება; ექსპერტებისაგან კონსულტაციების მიღება, რეკომენდაციების გაზიარება; დ) სააგენტოს სტრუქტურულ ქვედანაყოფებსა და მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებს შორის ურთიერთობის კოორდინაცია;

ე) პრესის მიმოხილვისა და ანალიზის მომზადება; ვ) პრესკონფერენციების, სემინარების, ინტერვიუების, ბრიფინგების და სხვა ღონისძიებების ორგანიზება; ზ) სააგენტოს ვებგვერდსა და სოციალურ ქსელში განსათავსებელი ინფორმაციის მომზადება; თ) კომპეტენციის ფარგლებში, საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლების მიზნით დაგეგმილ აქტივობებში მონაწილეობა; ი) სააგენტოს თავმჯდომარის ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით გათვალისწინებული სხვა უფლებამოსილებების განხორციელება; კ) სააგენტოს თავმჯდომარის ცალკეული დავალებებისა და მითითებების შესრულება.

13. შიდა მონიტორინგის მენეჯერის ძირითადი ფუნქციებია: ა) სააგენტოს სტრუქტურული ქვედანაყოფების საქმიანობის შიდა მონიტორინგი; ბ) სააგენტოს თანამშრომელთა მიერ მათზე კანონმდებლობით დაკისრებული ვალდებულებების ჯეროვნად შესრულებისა და სააგენტოს შინაგანაწესის დაცვის მონიტორინგი; გ) სააგენტოს თანამშრომელთა მიერ კანონიერების, დისციპლინისა და ეთიკის ნორმების დაცვის კონტროლი; სამსახურებრივ გადაცდომათა და სხვა მართლსაწინააღმდეგო ქმედებათა ჩადენის ფაქტების გამოვლენა, ამ ფაქტებთან დაკავშირებული განცხადებებისა და საჩივრების შესწავლა და შესაბამისი რეაგირება; დ) სააგენტოს თანამშრომელთა მიერ სამართალდარღვევათა და სამსახურებრივ გადაცდომათა პრევენცია ან/და მათი რისკფაქტორების გამოვლენა და ანალიზი; ე) სააგენტოს თანამშრომელთა ინტერესთა კონფლიქტის ფაქტების გამოვლენა; ვ) სათანადო რეკომენდაციების მომზადება სააგენტოს თანამშრომელთა მიერ სამსახურებრივი ეთიკის წესების დაცვის პროცესის ხელშეწყობისათვის; ზ) სამსახურებრივი შემოწმების პროცესში გამოვლენილი ნაკლოვანებების ხელშეწყობი მიზეზების ანალიზი და შესაბამისი რეკომენდაციების მომზადება; თ) კომპეტენციის ფარგლებში, სააგენტოს საქმიანობასთან დაკავშირებული მასალების მომზადება და საზოგადოებასთან ურთიერთობის მენეჯერისათვის მიწოდება; ი) კომპეტენციის ფარგლებში, საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლების მიზნით დაგეგმილ აქტივობებში მონაწილეობა; კ) სააგენტოს თავმჯდომარის ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით გათვალისწინებული სხვა

უფლებამოსილებების განხორციელება; ლ) სააგენტოს თავმჯდომარის ცალკეული დავალებებისა და მითითებების შესრულება.

საქართველოს მთავრობის 2017 წლის 8 ივნისის დადგენილება №278 – ვებგვერდი, 09.06.2017წ.

საქართველოს მთავრობის 2018 წლის 25 იანვრის დადგენილება №37 – ვებგვერდი, 29.01.2018წ. მუხლი 6. სააგენტოს ქონება და ფინანსები 1. საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული მიზნებისა და დაკისრებული ფუნქციების განსახორციელებლად სააგენტოს, დადგენილი წესით, გადაეცემა ქონება მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად. 2. სააგენტოს დაფინანსების წყაროებია: ა) საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოყოფილი სახსრები; ბ) საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული სხვა შემოსავლები. 3. სააგენტომ, მხოლოდ საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს თანხმობით, შეიძლება განახორციელოს შემდეგი ქმედებები: ა) სესხის აღება; ბ) თავდებობა. მუხლი 7. სააგენტოს წლიური ანგარიში არაუგვიანეს ყოველი წლის პირველი მაისისა, სააგენტო ამზადებს და საქართველოს პრემიერმინისტრსა და საზოგადოებას წარუდგენს წლიურ ანგარიშს გაწეული მუშაობისა და საქართველოს სასაქონლო და მომსახურების ბაზრებზე კონკურენციული გარემოს მდგომარეობის შესახებ. წლიური ანგარიში უნდა გამოქვეყნდეს ელექტრონული ფორმით.

საქართველოს მთავრობის 2017 წლის 8 ივნისის დადგენილება №278 –

ვებგვერდი, 09.06.2017წ. მუხლი 8. კონფიდენციალური ინფორმაციის დაცვა 1. სააგენტო ვალდებულია: ა) დაიცვას ეკონომიკური აგენტის თაობაზე ინფორმაციის კონფიდენციალურობა, რომელიც შეიცავს კომერციულ ან/და საგადასახადო საიდუმლოებას; ბ) დაიცვას იმ პირის პირადი მონაცემების კონფიდენციალურობა, რომელიც არის ინფორმაციის მიმწოდებელი და სააგენტოს მიმართავს მისი პირადი მონაცემების კონფიდენციალურობის დაცვის თხოვნით; გ) უზრუნველყოს სახელმწიფო საიდუმლოების დაცვა და გაუზრცელებლობა. 2. დაუშვებელია კონფიდენციალური ინფორმაციის გაცემა და გავრცელება, გარდა საქართველოს კანონმდებლობით

დადგენილი გამონაკლისი შემთხვევებისა. 3. დაუშვებელია სააგენტოში დასაქმებულთა მიერ კონფიდენციალური ინფორმაციის გამოყენება და გავრცელება, მათ შორის, პირადი, აკადემიური, სამეცნიერო და სხვა საქმიანობის განსახორციელებლად. 4. სააგენტოში დასაქმებულთა მიერ ამ მუხლის დებულებათა დარღვევა გამოიწვევს საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ პასუხისმგებლობას. 5. განზოგადებული ინფორმაცია შესაბამისი ბაზრის შესახებ, ასევე, მონაცემები ეკონომიკური აგენტების რაოდენობის, მიღებული შემოსავლებისა და გაწეული ხარჯების თაობაზე არ შეიძლება კონფიდენციალური იყოს.

მუხლი 9. ინტერესთა კონფლიქტი 1. სააგენტოს უფლებამოსილი პირი უნდა იყოს დაინტერესებულ მხარეთაგან დამოუკიდებელი პროფესიულ საქმიანობაში, შეფასებასა და გადაწყვეტილების მიღებაში. 2. თუ, „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, არსებობს საქართველოს საგადასახადო კოდექსის მე-19 მუხლით განსაზღვრული ურთიერთობები სააგენტოს უფლებამოსილ პირსა და იმ ეკონომიკურ აგენტს შორის, რომლის მიმართაც სააგენტო ახორციელებს საქმის მოკვლევას, სააგენტოს უფლებამოსილმა პირმა დაუყოვნებლივ უნდა განაცხადოს ინტერესთა კონფლიქტის შესახებ. 3. სააგენტოს უფლებამოსილი პირი არ უნდა ახორციელებდეს სხვა ისეთ საქმიანობას, რომელმაც შეიძლება გავლენა მოახდინოს მის მიუკერძოებლობასა და მის მიერ მიღებული გადაწყვეტილების დამოუკიდებლობაზე. 4. სააგენტოს უფლებამოსილი პირის მიერ, ამ მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული ვალდებულების შეუსრულებლობა, გამოიწვევს საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ პასუხისმგებლობას.

მუხლი 10. სააგენტოს რეორგანიზაციის და ლიკვიდაციის წესი

სააგენტოს რეორგანიზაცია და ლიკვიდაცია ხდება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით. მუხლი 11. დებულებაში ცვლილების შეტანის წესი ამ დებულებაში ცვლილების შეტანა ხორციელდება კანონმდებლობით დადგენილი წესით, საქართველოს მთავრობის დადგენილებით.

სააგენტოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები

საქართველოს კონკურენციის სააგენტომ „სადაზღვევო კომპანია უნიონის“ საჩივრის საფუძველზე წარმოებული მოკვლევა დაასრულა

საქართველოს კონკურენციის სააგენტომ „სადაზღვევო კომპანია უნიონის“ საჩივრის საფუძველზე წარმოებული მოკვლევა, რომელიც მხოლოდ ბანკების მიერ გაცემული წინასწარი ანგარიშსწორებისას გამოსაყენებელი საბანკო გარანტიების მოთხოვნას შეეხებოდა, დაასრულა.

მოკვლევის ფარგლებში, ელექტრონულ ტენდერებთან მიმართებაში, საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს საქვეუწყებო დაწესებულების - საქართველოს საავტომობილო გზების დეპარტამენტის მიერ, „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის დარღვევის ფაქტი დადგინდა.

შესაბამის ბაზარზე, კონკურენტული გარემოს გაუმჯობესების მიზნით, როგორც შემსყიდველ ორგანიზაციებს, ასევე საქართველოს ბიზნესომბუდსმენს რეკომენდაციები წარედგინათ.

[ბრძანება](#)

საქართველოს კონკურენციის სააგენტომ ავტოსატრანსპორტო საშუალებების სახელმწიფო შესყიდვის ბაზრის მოკვლევა დაასრულა

საქართველოს კონკურენციის სააგენტოში შპს „სიტროენ ჯორჯიას“ საჩივრის საფუძველზე მიმდინარე მოკვლევა დასრულდა. საკითხის შესწავლის შედეგად, კონკურენციის სააგენტომ დაადგინდა, რომ სადავო პერიოდში, მოპასუხე კომპანიების მხრიდან, კონკურენციის შესახებ კანონის მე-7 მუხლის დარღვევას ადგილი არ ჰქონდა.

საქართველოს კონკურენციის სააგენტომ, შესაბამის ბაზარზე კონკურენტული გარემოს გაუმჯობესების მიზნით, სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს მიმართ ორი რეკომენდაცია შეიმუშავა.

მიღებული რეკომენდაციები ითვალისწინებს შემდეგს:

1. შემსყიდველი ორგანიზაციების ცნობიერების ამაღლების მიზნით სატენდერო პირობების და ბაზრის კვლევის მეთოდის დანერგვას/სრულყოფას;
2. საკანონმდებლო წინადადების შემუშავებას, რათა შემსყიდველ ორგანიზაციებს დაევალოთ ბაზრის კვლევის დოკუმენტის ატვირთვა ელექტრონულ სისტემაში, ტენდერის გამოცხადებისას.

საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს გადაწყვეტილება „ამერიტექისა“ და „სმაილის“ კონცენტრაციის კონკურენტულ გარემოსთან თავსებადობაზე

საქართველოს კონკურენციის სააგენტოში, 2018 წლის 11 ივნისს, შპს „ამერიტექსა“ და შპს „სმაილს“ შორის მოსალოდნელი კონცენტრაციის შესახებ წინასწარი შეტყობინება შემოვიდა.

სააგენტომ შესაბამის ბაზარზე არსებული ვითარების შესწავლისა და მოსალოდნელი კონცენტრაციის კონკურენტულ გარემოსთან თავსებადობის დადგენის მიზნით, გამოითხოვა და დაამუშავა ინფორმაცია, როგორც სხვადასხვა სახელმწიფო უწყებიდან(საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, შემოსავლების სამსახური), ასევე შესაბამის ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტებისგან. მიღებული მასალების შესწავლისა და საერთაშორისო პრაქტიკის გაანალიზების საფუძველზე, სააგენტომ ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტების საბაზრო წილები დაადგინა და მოსალოდნელი კონცენტრაციის შედეგები შეაფასა.

მონაცემების შესწავლისა და ექსპერტებთან კონსულტაციების შედეგად კონკურენციის სააგენტომ გადაწყვეტილება მიიღო - შპს „ამერიტექისა“ და შპს „სმაილის“ როგორც

დამოუკიდებელი ეკონომიკური აგენტების მიერ ერთობლივი საწარმოს დაფუძნების გზით განსახორციელებელი კონცენტრაცია, კონკურენტულ გარემოსთან თავსებადია.

ბრძანება

საქართველოს კონკურენციის სააგენტომ, „დიზაინ ჰაუსის“ საჩივრის საფუძველზე, კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონის დარღვევა დაადასტურა

საქართველოს კონკურენციის სააგენტომ, მოკვლევის ფარგლებში მიღებული მასალებისა და ინფორმაციების დამუშავების საფუძველზე, შპს „დნას“ მიერ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-11³ მუხლის მე-2 პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის დარღვევის ფაქტი დაადასტურა, რომელიც სოციალურ ქსელ Facebook-ზე შპს „დიზაინ ჰაუსის“ რეპუტაციისა და ინტერესის შემლახველი ცნობების გავრცელებაში გამოიხატება.

კანონდარღვევის აღმოფხვრის უზრუნველსაყოფად, შპს „დნას“ დაევალი - დაუყოვნებლივ უზრუნველყოს სოციალურ ქსელ Facebook-ის გვერდიდან იდენტური/მსგავსი პოსტის/პოსტების წაშლა, რომელიც მომხმარებელს შპს „დიზაინ ჰაუსის“ შესახებ არასწორ ინფორმაციას აწვდის. მოკვლევას საფუძველად 2017 წლის პირველ დეკემბერს, შპს „დიზაინ ჰაუსის“ მიერ წარმოდგენილი საჩივარი დაედო.

ბრძანება

საქართველოს კონკურენციის სააგენტომ საავტომობილო საწვავის ბაზრის ხელახალი მოკვლევა დაასრულა

საქართველოს კონკურენციის სააგენტოში საავტომობილო საწვავის ბაზრის ხელახალი მოკვლევა დასრულდა, რომელიც საქართველოს სასამართლოების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების აღსრულების მიზნით ხორციელდებოდა. როგორც საზოგადოებისათვის ცნობილია, სასამართლომ სადავო საკითხის გადაუწყვეტლად, სააგენტოს 2015 წლის გადაწყვეტილება ბათილად ცნო და უწყებას საქმის გარემოებების ხელახალი მოკვლევა და ანალიზი დაავალა.

როგორც თავდაპირველი, ასევე, მიმდინარე მოკვლევის ფარგლებში მიღებული ადმინისტრაციული წარმოების მასალების ანალიზის შედეგად, სააგენტომ დაადგინა შპს "სოკარ ჯორჯია პეტროლეუმის", შპს "რომპეტროლ საქართველოს", შპს "სან პეტროლიუმ ჯორჯიას", სს "ვისოლ პეტროლიუმ ჯორჯიას" და შპს "ლუკოილ ჯორჯიას" მიერ „თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის „გ“ ქვეპუნქტის („კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის პირველი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტი) დარღვევის ფაქტი.

სააგენტომ ასევე დაადგინა შპს "რომპეტროლ საქართველოს", შპს "ლუკოილ ჯორჯიას" და შპს „L ოილის“ მიერ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის პირველი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტის დარღვევა - ფრენშიაზინგის/ქველიცენზიის ხელშეკრულებების შესაბამისად ფასების განსაზღვრის საკითხთან მიმართებაში.

კონკურენციის კანონმდებლობის დარღვევისთვის ზემოთ ჩამოთვლილ ეკონომიკურ აგენტებს ჯამში სამ მილიონამდე ლარის ოდენობით ჯარიმა შეეფარდათ.

ბრძანება

გორის ტაქსებით მომსახურების ბაზარზე მოქმედი კომპანიების საჩივარზე მოკვლევა არ დაიწყო

საქართველოს კონკურენციის სააგენტომ გორის ტაქსებით მომსახურების ბაზარზე მოქმედი 11 ეკონომიკური აგენტის ერთობლივ საჩივარზე, რომელიც „ტექნოკომის“ შესაძლო არაკეთილსინდისიერ ქმედებებს შეეხებოდა, მოკვლევა არ დაიწყო.

მომჩივანთა პოზიციით, ადგილი ჰქონდა არაკეთილსინდისიერ კონკურენციას, რომელიც მათთან სახელშეკრულებო ურთიერთობაში მყოფი მძღოლებისათვის თითოეულ გამოძახებაზე 0.5-თეთრიანი დანამატის დაწესებასა და ამ გზით მძღოლების გადაბირებაში გამოიხატებოდა.

იქიდან გამომდინარე, რომ საჩივარში აღწერილი ქმედებები „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის 11³ მუხლით განსაზღვრულ ჩარჩოს სცდებოდა, მოკვლევის დაწყებაზე მომჩივან კომპანიებს უარი ეთქვათ.

ბრძანება

საქართველოს კონკურენციის სააგენტომ მოკვლევის დაწყებაზე უარი განაცხადა

საქართველოს კონკურენციის სააგენტომ „კონკურენციის სამართლისა და მომხმარებელთა დაცვის ცენტრის“ განცხადებაზე, რომელიც "ტავ ურბან საქართველოს" მიერ სარეგისტრაციო მოსაკრებლის ფასის განსაზღვრის პროცესში დომინირებული მდგომარეობის სავარაუდო ბოროტად გამოყენების ფაქტს შეეხებოდა, მოკვლევა არ დაიწყო.

„კონკურენციის სამართლისა და მომხმარებელთა დაცვის ცენტრმა“ შესაბამისი განცხადებით სააგენტოს აპრილში მიმართა.

საკონსულტაციო შეხვედრისას განმცხადებელს განემარტა, რომ „ტავ ურბან საქართველო“ რელევანტური მოპასუხე არ არის, ვინაიდან სარეგისტრაციო მოსაკრებლის ფასს განსაზღვრავენ თავად ავიაკომპანიები და არა - აეროპორტის მმართველი კომპანია, რასაც განმცხადებელი თავადვე დაეთანხმა.

შესაბამისად, კონკურენციის სააგენტოს გადაწყვეტილებით, აღნიშნულ საკითხზე მოკვლევა არ დაიწყო.

ბრძანება

„კურორტ საირმის“ მიერ დომინირებული მდგომარეობის სავარაუდო ბოროტად გამოყენების ფაქტთან დაკავშირებულ საჩივარზე მოკვლევა არ დაიწყო

საქართველოს კონკურენციის სააგენტომ საირმის ტერიტორიაზე მოქმედი 6 ეკონომიკური აგენტის - სასტუმროთა მფლობელების საჩივარზე, რომელიც „კურორტი საირმის“ მიერ დომინირებული მდგომარეობის სავარაუდო ბოროტად გამოყენებას შეეხებოდა, მოკვლევა არ დაიწყო.

მომჩივანთა პოზიციით, კონკურენციის კანონმდებლობის დარღვევა მოპასუხის რამდენიმე ქმედებაში გამოიხატებოდა, მათ შორის: პარკის ტერიტორიაზე კონკურენტი სასტუმროების დამსვენებელთა და არსებული წყლის ბიუვეტთან დაშვების შეზღუდვა, დაშვებისთვის საფასურის დაწესება; საკურორტო პოლიკლინიკასა და სარელაქსაციო ცენტრში მომსახურების დისკრიმინაციული ფასების დაწესება და ა.შ.

საქმის მასალების შესწავლის შედეგად გაირკვა, რომ წყლის ბიუვეტთან დაშვების პრობლემას ადგილი არ ჰქონია. სახელმწიფო ქონების ეროვნულ სააგენტოსთან კონსულტაციების შედეგად კი დადგინდა, რომ ხსენებული ტერიტორია/ობიექტები წარმოადგენს „კურორტი საირმის“ საკუთრებას, რომელიც მას 2011 წელს სახელმწიფოსგან გადაეცა. მოპასუხეს არ აქვს რაიმე სახის საინვესტიციო ვალდებულება, რომ მის საკუთრებაში არსებული ტერიტორიით ნებისმიერ პირს უსასყიდლოდ სარგებლობის უფლება მისცეს. შესაბამისად, საჩივარში წარმოდგენილი ბრალდებების

დაუსაბუთებლობის მოტივით, სააგენტომ მოკვლევის დაწყებაზე უარის თქმა გადაწყვიტა.

ბრძანება

საქართველოს კონკურენციის სააგენტო „ალტასა“ და „მეტრომარტის“ კონცენტრაციას დათანხმდა

2017 წლის 18 ოქტომბერს, საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს წარედგინა შპს „ალტასა“ და შპს „მეტრომარტს“ შორის დაგეგმილი კონცენტრაციის შესახებ შეტყობინება.

შესაბამის ბაზარზე არსებული ვითარების შესწავლისა და ოპტიმალური გადაწყვეტილების მიღების მიზნით, კონკურენციის სააგენტომ გამოითხოვა და მიიღო ინფორმაცია როგორც სხვადასხვა სახელმწიფო უწყებიდან(საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, შემოსავლების სამსახური), ასევე შესაბამის ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტებისგან.

მიღებული დოკუმენტაციისა და საერთაშორისო პრაქტიკის შესწავლის საფუძველზე, სააგენტომ დაადგინა ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტების საბაზრო წილები და კონცენტრაციის დონე, რომელიც გამოითვალა საცალო და საბითუმო სფეროს კომპანიათა წლიური ერთობლივი შემოსავლების მიხედვით.

სააგენტოს ხელთ არსებული მონაცემების შესწავლის, ასევე შესაბამისი დაწესებულებების წარმომადგენლებსა და ექსპერტებთან კონსულტაციების შედეგად, მიღებულია გადაწყვეტილება - შესაბამის ბაზარზე, კონცენტრაციის დონე მნიშვნელოვნად არ იცვლება და დაგეგმილი კონცენტრაცია ნორმალურ კონკურენტულ გარემოსთან თავსებადია.

გადაწყვეტილება სს „საქართველოს სადაზღვევო ჯგუფის“ 2017 წლის 18 ოქტომბრის განცხადების საფუძველზე მოკვლევის დაწყებაზე უარის თქმის შესახებ

2017 წლის 18 ოქტომბერს, საქართველოს კონკურენციის სააგენტოში (შემდგომში „სააგენტო“) წარმოდგენილ იქნა სს „საქართველოს სადაზღვევო ჯგუფის“ განცხადება, შპს „საქართველოს ფოსტასა“ და შპს „თბილისის სატრანსპორტო კომპანიის“ მიერ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის სავარაუდო დარღვევის შესახებ.

წარმოდგენილი განცხადების დასაშვებობის შესწავლისა და მოკვლევის დაწყების მიზანშეწონილობის განსაზღვრის ეტაპზე, სააგენტომ გააანალიზა როგორც განმცხადებლის პოზიცია, ასევე მის მიერ დასახელებული პირების (ფოსტისა და სატრანსპორტო კომპანიის) მხრიდან წარმოდგენილი არგუმენტაცია.

ვინაიდან ორივე კომპანია წარმოადგენს კერძო სამართლის იურიდიულ პირს და არა სახელმწიფო ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს, ისინი ვერ იქნებიან განხილულნი „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლით დარეგულირებულ სუბიექტებად. შესაბამისად, ვერ შეფასდება მათ მიერ ამ ნორმის მოთხოვნათა დარღვევის საკითხიც.

კანონის 24-ე მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, სააგენტო უარს ამბობს განცხადების ან/და საჩივრის საფუძველზე საქმის მოკვლევის დაწყებაზე, თუ არ არსებობს ამ კანონით გათვალისწინებული სამართლებრივი საფუძველი. განსახილველ შემთხვევაში, სახეზე იყო სწორედ ეს გარემოება, კერძოდ, არ არსებობდა სააგენტოს მიერ მოკვლევის დაწყებისათვის შესაბამისი კანონით გათვალისწინებული სამართლებრივი საფუძველი.

ამდენად, საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2017 წლის 13 ნოემბრის N04/303 ბრძანებით, სააგენტომ მიიღო გადაწყვეტილება სს „საქართველოს სადაზღვევო ჯგუფის“ განცხადების საფუძველზე მოკვლევის დაწყებაზე უარის თქმის შესახებ.

[ბრძანება](#)

საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს გადაწყვეტილება სს „კონდოტე დაკვას“ 2017 წლის 4 სექტემბრის საჩივრის საფუძველზე მოკვლევის დაწყებაზე უარის თქმის შესახებ

2017 წლის 4 სექტემბერს სსიპ - კონკურენციის სააგენტოში (შემდგომში - „სააგენტო“) წარმოდგენილ იქნა სს „კონდოტე დაკვას“ საჩივარი, საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს საავტომობილო გზების დეპარტამენტის (შემდგომში - „გზების დეპარტამენტი“) მიერ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის სავარაუდო დარღვევის შესახებ. აღნიშნული საჩივარი ეხებოდა, დონორი ორგანიზაციის - რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკის (IBRD) სახსრებით, საგზაო დეპარტამენტის მიერ გამოცხადებული ტენდერის უკანონობის საკითხს. კერძოდ, სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოს მიერ ეკონომიკური აგენტისათვის ისეთი შეღავათის დაწესებას, რომელმაც მას კონკურენტებთან (პოტენციურ კონკურენტებთან) შედარებით უპირატესობას ანიჭებს და ზღუდავს კონკურენციას (გარდა საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული შემთხვევებისა).

ფაქტობრივი და სამართლებრივი გარემოებების ანალიზის შედეგად, სააგენტომ დაადგინა, რომ განსახილველ ტენდერში პირობების დადგენა, პროცედურების დაცვის კონტროლი და გამარჯვებულის გამოცხადება განხორციელდა დონორის პირობებით, მისივე სახელმძღვანელო წესების საფუძველზე და მასთანვე შეთანხმებით. დეპარტამენტის მიერ ტენდერის რომელიმე ეტაპისა და პროცედურის დარღვევა გამოიწვევდა შესყიდვის პროცედურის არასწორ წარმართვას და დონორს შეეძლო უარი განეცხადებინა სესხის გამოყოფაზე, რაც არ მომხდარა.

აღნიშნული მოცემულობა, სააგენტოს პრაქტიკით, კერძოდ, მისი თავმჯდომარის 2017 წლის 5 სექტემბრის N04/248 ბრძანებით დამტკიცებული გადაწყვეტილების შესაბამისად, განხილული და შეფასებულია, როგორც კონკურენციის კანონმდებლობის დარღვევიდან გამონაკლისი, ვინაიდან, ასეთ შემთხვევაში, სატენდერო დოკუმენტაციის

შინაარსის განსაზღვრა მთლიანად დამოკიდებულია გარეშე პირზე - დონორზე და არა შესაბამის სახელმწიფო უწყებაზე.

ამდენად, საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2017 წლის 20 ოქტომბრის N04/288 ბრძანებით, სააგენტომ მიიღო გადაწყვეტილება სს „კონდოტე დაკვას“ საჩივრის საფუძველზე მოკვლევის დაწყებაზე უარის თქმის შესახებ.

ბრძანება

საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს გადაწყვეტილება ბათუმში გარე სარეკლამო საქმიანობასთან დაკავშირებით

შპს „ლიბოს“ საჩივრის საფუძველზე, საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2017 წლის 12 ივლისის N04/182 ბრძანებით, ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერიის მხრიდან „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის სავარაუდო დარღვევის თაობაზე, სააგენტომ მოკვლევა დაიწყო. საჩივარი ქ. ბათუმში გარე სარეკლამო საქმიანობასთან დაკავშირებულ საკითხებს შეეხებოდა.

კონკურენციის სააგენტომ მოკვლევის პროცესში, მოპასუხე მხარეების, სახელმწიფო უწყებებისა და შესაბამისი ეკონომიკური აგენტებისგან, ყველა საჭირო ინფორმაცია გამოითხოვა. განხორციელდა პროცედურებით დადგენილი ახსნა-განმარტებების მიღება და საქმის გარემოებების შესწავლის, ანალიზის საფუძველზე, მიღებულ იქნა შესაბამისი გადაწყვეტილება.

საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს გადაწყვეტილებით დაგეგმილი კონცენტრაცია კონკურენტულ გარემოსთან თავსებადია

2017 წლის 22 აგვისტოს, საქართველოს კონკურენციის სააგენტოში, წარმოდგენილ იქნა „ცემენტ ინვესტ ბის“ და „ჰაიდელბერგ ცემენტ სენტრალ იუროფ ისთ ჰოლდინგის“ დაგეგმილი კონცენტრაციის შესახებ წილთა შეძენის შეტყობინება.

მიღებული დოკუმენტაციისა და საერთაშორისო პრაქტიკის შესწავლის საფუძველზე, შესაბამის დაწესებულებათა წარმომადგენლებთან, ექსპერტებთან კონსულტაციების შედეგად, სააგენტოს მიერ შესაბამის ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტების რაოდენობა და მათი წილობრივი მონაცემები განისაზღვრა. დაწესებულებათა წლიური ბრუნვების მიხედვით გამოთვლილ იქნა კონცენტრაციის დონე.

მიღებული მასალების შედეგად დადგინდა, რომ კონცენტრაციის განხორციელების შედეგად, შესაბამის ბაზარზე, კონცენტრაციის დონე არ იცვლება და დაგეგმილი კონცენტრაცია კონკურენტულ გარემოსთან თავსებადია.

კონკურენციის სააგენტომ სადაზღვევო კომპანია უნისონის საჩივრის საფუძველზე წარმოებული მოკვლევა დაასრულა

სს „სადაზღვევო კომპანია უნისონის“ საჩივრის საფუძველზე, კონკურენციის სააგენტომ, „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის შესაძლო დარღვევის ფაქტზე, მოკვლევა განახორციელა.

მიღებული გადაწყვეტილების შესაბამისად, სახელმწიფო შესყიდვებში ხელშეკრულების შესრულების უზრუნველყოფის პირობად მხოლოდ საბანკო დაწესებულებების მიერ გაცემული საბანკო გარანტიების წარდგენის მოთხოვნა სააგენტომ კონკურენციის შემზღვევლად მიიჩნია. სააგენტოს პოზიციით, ამ მოთხოვნის დაწესებით, შემსყიდველი ორგანიზაციები საბანკო დაწესებულებებს უპირატეს მდგომარეობაში აყენებენ სადაზღვევო კომპანიებთან შედარებით.

მოკვლევის ფარგლებში განხილულ ტენდერებთან მიმართებით, დადასტურდა სსიპ საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდის, საქართველოს საავტომობილო გზების დეპარტამენტის, ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერიის, ხაშურის მუნიციპალიტეტის და ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის მერიის მიერ, „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის „გ“ ქვეპუნქტის დარღვევის ფაქტი.

სააგენტოს გადაწყვეტილების მიხედვით, შემსყიდველ ორგანიზაციებს, საქართველოს მთავრობასა და სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურს, ბაზარზე კონკურენტული გარემოს გაჯანსაღების მიზნით, განსახილველად სავალდებულო რეკომენდაციები წარედგინათ.

მოკვლევა საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს 2017 წლის 5 სექტემბრის N04/248 ბრძანებით დასრულდა, რომლის საფუძველზეც, შესაბამისი გადაწყვეტილება იქნა დამტკიცებული.

ბრძანება

საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს გადაწყვეტილება საჯარო სკოლის მოსწავლეების ტრანსპორტით უზრუნველყოფის ბაზარზე მიმდინარე მოკვლევის შესახებ

საქართველოს სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის „საჯარო სკოლის მოსწავლეების ტრანსპორტირებით უზრუნველყოფის პროგრამის“ შესაბამისობის აუდიტის ანგარიშის საფუძველზე, 2016 წლის 23 აგვისტოს N139 ბრძანებით, კონკურენციის სააგენტომ საკუთარი ინიციატივით დაიწყო საჯარო სკოლის მოსწავლეების ტრანსპორტით უზრუნველყოფის ბაზრის მოკვლევა, შპს „ვი ქომის“ (შპს „ბ&ბ“), შპს „ნიშის“, შპს „თაიმსერვისის“ და შპს „მაიჯიპიესის“ მხრიდან „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლისა და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მხრიდან „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის მოთხოვნათა შესაძლო დარღვევის ფაქტზე.

ადმინისტრაციული წარმოების ფარგლებში, მოკვლევის პერიოდში, სააგენტომ გამოითხოვა ყველა საჭირო ინფორმაცია, როგორც ეკონომიკური აგენტებისგან, ასევე სახელმწიფო უწყებებისგან. განხორციელდა ახსნა-განმარტებების მიღება მოკვლევის უშუალო მხარეებისგან. გაიმართა საკონსულტაციო შეხვედრები ბაზარზე მომსახურების

პოტენციურად მომწოდებელ ეკონომიკურ აგენტებთან და სხვადასხვა სახელმწიფო უწყებებთან.

საბოლოოდ, მოკვლევის მიმდინარეობის პროცესში მიღებული მოცულობითი ინფორმაციის დამუშავება/ანალიზის შედეგად, სააგენტომ 2017 წლის 23 ივნისის N04/167 ბრძანებით დამტკიცებული გადაწყვეტილების შესაბამისად დაადგინა, რომ არ იკვეთება მოპასუხე ეკონომიკური აგენტების მიერ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის დარღვევის ფაქტი. ასევე დაადგინდა, რომ შპს „მაიჯიპიესს“ შეუზღუდა ტენდერში მონაწილეობის შესაძლებლობა, რაც წარმოადგენს „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის „გ“ ქვეპუნქტის დარღვევას. შესაბამისად, საჯარო სკოლის მოსწავლეების ტრანსპორტით უზრუნველყოფის ბაზარზე, სახელმწიფო შესყიდვების პროცესში, კონკურენტული გარემოს გაჯანსაღების მიზნით, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს წარედგინა განსახილველად სავალდებულო რეკომენდაცია.

ბრძანება

კონკურენციის სააგენტომ ოზურგეთის მუნიციპალიტეტის მიერ გასაცემი სახელმწიფო დახმარება კონკურენციის კანონმდებლობის მოთხოვნებთან თავსებადად მიიჩნია

სააგენტოს მიერ მოძიებული და მიღებული ინფორმაციის ანალიზის საფუძველზე გამოიკვეთა, რომ ოზურგეთის მუნიციპალიტეტის მიერ, ა(ა)იპ „ფერმერული მეურნეობის განვითარების ცენტრისათვის“ 90 000 ლარის ოდენობის სახელმწიფო დახმარების გაცემა, „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონისა და „ინდივიდუალური სახელმწიფო დახმარების უმნიშვნელო ოდენობისა და სახელმწიფო დახმარების გაცემის ზოგადი წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის პირველი სექტემბრის №529 დადგენილების მოთხოვნებთან შესაბამისობაშია.

2016 წლის 26 დეკემბერს, საქართველოს კონკურენციის სააგენტოში, 2017 წლის ბიუჯეტიდან ა(ა)იპ „ფერმერული მეურნეობის განვითარების ცენტრისათვის“ გასაცემი

თანხის კონკურენციის კანონმდებლობასთან შესაბამისობის დადგენის მიზნით, ოზურგეთის მუნიციპალიტეტის განცხადება იქნა წარმოდგენილი, როგორც წარმოდგენილი განცხადებიდან გაირკვა, ოზურგეთის მუნიციპალიტეტის მიერ 2017 წლის ბიუჯეტიდან გასაცემი სახელმწიფო დახმარება მოხმარდება: 1) მევენახეობაში - გურული ვაზის ენდემური ჯიშების მოძიებას და პოპულარიზაციას; 2) ხეხილის სადემონსტრაციო ნაკვეთის გაფართოება-განვითარებას; 3) სასათბურე მეურნეობის მოწყობას; 4) მარადმწვანე ხე-მცენარეების ნერგების გამოყვანას; 5) ჩაის კულტურის აღორძინება/პოპულარიზაციას. ასევე, დაინტერესებული სუბიექტებისათვის, საკონსულტაციო და სემინარული ხასიათის შეხვედრების ორგანიზებას.

საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს გადაწყვეტილება ფოთის პორტის წინააღმდეგ მიმდინარე მოკვლევის საქმეზე

ფოთში მოქმედი 14 სატერმინალო კომპანიის ერთობლივი საჩივრის საფუძველზე, კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2016 წლის 21 ივნისის N81 ბრძანებით, დაწყებულ იქნა მოკვლევა სს „კორპორაცია ფოთის საზღვაო ნავსადგურის“ (შემდეგში - ფოთის პორტი) მიერ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის (დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენება) სავარაუდო დარღვევის თაობაზე. მოგვიანებით, მომჩივანთა მოთხოვნა გაიზიარა და სააგენტოს დამატებითი ინფორმაცია წარმოუდგინა ექვსმა საზღვაო ხაზმაც.

საჩივარი შეეხებოდა ფოთის პორტის მიერ გამოცემულ, 2016 წლის პირველი ივლისიდან ასამოქმედებელ ბრძანებას, რომელიც გულისხმობდა ფოთის პორტის მხრიდან საზღვაო ტვირთის (კონტეინერის) გემიდან სატრანსპორტო საშუალებაში გადმოტვირთვის, პორტის კუთვნილ ტერიტორიაზე ტრანსპორტირების და აღნიშნულ ტერიტორიაზე დასაწყობების მომსახურებებზე ერთიანი, ინტეგრირებული ტარიფის დაწესებას.

სააგენტოს შუამდგომლობის საფუძველზე, თბილისის საქალაქო სასამართლომ, 2016 წლის 24 ივნისის დროებითი განჩინებით, მოკვლევის დასრულებამდე შეაჩერა ფოთის პორტის ხსენებული ბრძანების ამოქმედება.

მოკვლევის პროცესში, სააგენტომ გამოითხოვა ყველა საჭირო ინფორმაცია სახელმწიფო უწყებებისა და შესაბამისი ეკონომიკური აგენტებისგან; განხორციელდა ახსნა-განმარტებების მიღება მომჩივანი სატერმინალო კომპანიების, ფოთის პორტის, საზღვაო ხაზებისა და გადამზიდავი სატრანსპორტო კომპანიების წარმომადგენლებისგან; სათანადო კონსულტაციები მიღებული იქნა შესაბამისი სახელმწიფო უწყებებისგან; ასევე, სიტუაციის ადგილზე გაცნობის მიზნით, მოკვლევის ჯგუფის წევრები მივლენილ იქნენ ფოთის პორტსა და სატერმინალო კომპანიებში.

საბოლოოდ, საქმის გარემოებების ანალიზისა და შეჯერების საფუძველზე, სააგენტომ მიიჩნია, რომ ფოთის პორტის მხრიდან დაგეგმილი „ახალი სქემის“ ამოქმედებით შეიზღუდება ნავსადგურიდან გარე ტერმინალებში კონტეინერების სატრანსპორტო გადაზიდვისა და სატერმინალო მომსახურების ბაზრები, ისეთი ფორმით, რომელიც საზიანოა მომხმარებლის ინტერესებისათვის. სააგენტომ იმსჯელა შეზღუდვის გამართლების საკითხებზეც, უსაფრთხოებისა და ეფექტიანობის გაუმჯობესების ასპექტში, თუმცა მიიჩნია, რომ ხსენებული ფორმით კონკურენციის შეზღუდვის ობიექტური გამამართლებელი გარემოებები სახეზე არ გვაქვს.

ამდენად, სააგენტოს თავმჯდომარის 2017 წლის 21 აპრილის N04/91 ბრძანებით დამტკიცებული გადაწყვეტილების შესაბამისად, დადგინდა, რომ დაგეგმილი სახით კონტეინერების გადამუშავების ახალი სქემის ამოქმედება გამოიწვევს „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ და „დ“ ქვეპუნქტების დარღვევას. თუმცა, განხილულ შემთხვევაში, არ დადასტურდა ფოთის პორტის მხრიდან დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების ფაქტი, ვინაიდან კონკურენციის საწინააღმდეგოდ მიჩნეული კონტეინერების გადამუშავების ახალი სქემის ამოქმედება არ მომხდარა.

ბაზარზე კონკურენტული გარემოს გაჯანსაღების, ასევე ფოთის პორტის უსაფრთხოებისა და ეფექტურობის გაზრდის მიზნით, კანონმდებლობით მინიჭებული

უფლებამოსილების ფარგლებში, ფოთის პორტს, საზღვაო ხაზებსა და ქ. ფოთის მუნიციპალიტეტის მერიას სააგენტომ შესაბამისი რეკომენდაციები წარუდგინა.

ბრძანება

ქ. გორში ტაქსებით მომსახურების ბაზარზე კონკურენციის დარღვევის არსებობის შესახებ განცხადება სააგენტომ დაუშვებლად ცნო

საქართველოს კონკურენციის სააგენტომ, ქალაქ გორში, ტაქსებით მომსახურების ბაზარზე მოქმედი 11 სუბიექტის ერთობლივი განცხადება, „კატენას“ მიერ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის (დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენება და არაკეთილსინდისიერი კონკურენცია) სავარაუდო დარღვევის ფაქტთან დაკავშირებით, დაუშვებლად ცნო.

სააგენტოს პოზიციით, მოპასუხედ დასახელებული კომპანიის მიერ, კონკურენციის კანონმდებლობის სავარაუდო დარღვევის თაობაზე, განცხადება ინფორმაციას არ მოიცავს. სააგენტოს პოზიციას განმცხადებლებიც ეთანხმებიან და მიუთითებენ, რომ მათ მიზანს მოპასუხის სამომავლო არაკეთილსინდისიერ ქმედებათა პრევენცია წარმოადგენს. აღსანიშნავია, რომ კონკურენციის სააგენტო უფლებამოსილია, უკვე განხორციელებული ქმედებების შესწავლის მიზნით და არა მოსალოდნელ დარღვევებთან მიმართებით, მოკვლევა დაიწყოს.

შესაბამისად, სააგენტომ დაადგინა, რომ სავარაუდო დარღვევის არსებობის თაობაზე, გონივრული ეჭვის სტანდარტი არ არის დაკმაყოფილებული, რის გარეშეც, კანონმდებლობის მოთხოვნათა გათვალისწინებით, მოკვლევის დაწყების სამართლებრივი საფუძველი არ არსებობს.

ბრძანება

კონკურენციის სააგენტომ „აიპლუსის“ საჩივარზე მოკვლევა არ დაიწყო

საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის ბრძანებით, „აიპლუსის“ საჩივრის საფუძველზე მოკვლევის დაწყებაზე სააგენტომ უარი თქვა.

საჩივრის დასაშვებობის შემოწმების პროცესში, სააგენტომ სახელმწიფო უწყებებისა და მხარეებისგან შესაბამისი ინფორმაცია გამოითხოვა.

ადმინისტრაციული წარმოება დაწყებული იყო საჩივრის საფუძველზე, ხოლო, კონკურენციის კანონმდებლობა აწესებს მომჩივანი ეკონომიკური აგენტის ფორმალურ სტატუსს. აღნიშნული გამოიხატება იმაში, რომ მომჩივანს, კონკურენციის კანონმდებლობის დარღვევის შედეგად, უნდა ადგებოდეს ზიანი და მასვე ევალება სამართალდარღვევის შესახებ მტკიცებულებების წარმოდგენა, რაც, ამ შემთხვევაში, დადასტურებული არ ყოფილა.

სააგენტო გამოთქვამს მზადყოფნას, მომჩივანი მხარის მიერ დამატებითი ინფორმაციისა და შესაბამისი მტკიცებულებების წარმოდგენის შემთხვევაში, ხელახლა განიხილოს საჩივრის დასაშვებად ცნობის საკითხი.

"აიპლუსის" საჩივარი შეეხებოდა „აიტექნიკის“ მიერ არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის სავარაუდო ფაქტს, რაც, საჩივრის ავტორების მტკიცებით, Apple Store-ის სახელის უკანონო გამოყენებასა და „აიპლუსის“ წინააღმდეგ მიმართულ ცრუ კამპანიაში გამოიხატებოდა.

ბრძანება

საქართველოს კონკურენციის სააგენტომ სათამაშოების ბაზრის მოკვლევაზე უარი თქვა

„სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრის“ მიერ წარმოდგენილი განცხადება, სათამაშოების ბაზარზე, „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაძლო დარღვევის ფაქტზე მიუთითებდა.

კონკურენციის სააგენტოს მიერ, ევროკავშირის კანონმდებლობის შესწავლის, ეკონომიკურ აგენტებთან კონსულტაციისა და სახელმწიფო უწყებებიდან მიღებული ინფორმაციის დამუშავების შედეგად, მოქმედი კანონმდებლობის ფარგლებში, მოკვლევის დაწყების გონივრული ეჭვი და სამართლებრივი საფუძველი არ დადასტურდა. შესაბამისად, საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის ბრძანების საფუძველზე, „სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრს“ უარი ეთქვა.

ბრძანება

კონკურენციის სააგენტომ Booking.com-ის საქმეზე მოკვლევა არ დაიწყო

კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის ბრძანების შესაბამისად, ააიპ „კონკურენციის სამართლისა და მომხმარებელთა დაცვის ცენტრის“ განცხადების საფუძველზე, სააგენტომ მოკვლევის დაწყებაზე უარის თქმის შესახებ გადაწყვეტილება მიიღო.

საკითხი **Booking.com**-ის მიერ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის სავარაუდო დარღვევის ფაქტს ეხებოდა, კერძოდ - ხელშეკრულებაში არსებული ე.წ. “MFN პირობების“ შეუთავსებლობას საქართველოს კონკურენციის კანონმდებლობასთან.

საქმის ფაქტობრივი გარემოებების სრულყოფილად შესწავლის მიზნით, სააგენტომ თვენახევრიანი წინასწარი ადმინისტრაციული წარმოება ჩაატარა - გამოითხოვა და მიიღო ინფორმაცია მოპასუხე მხარისგან, საქართველოში მოქმედი სასტუმროებისგან; **Booking.com**-სა და ქართულ სასტუმროებს შორის გაფორმებული ხელშეკრულებების პირობები შეისწავლა და ამ მიმართულებით საერთაშორისო პრაქტიკა გააანალიზა.

აღსანიშნავია, რომ სააგენტოში წარმოდგენილი განცხადება არ შეიცავს რაიმე კონკრეტულ მითითებას **Booking.com**-ის სახელშეკრულებო პირობებით საქართველოს ბაზარზე კონკურენციისთვის მიყენებული ზიანის შესახებ. სააგენტოს მიერ

გამოკითხული ეკონომიკური აგენტებისაგან არც ერთს გამოუთქვამს უკმაყოფილება **Booking.com**-ის საქმიანობასთან მიმართებით; პირიქით, მათი უმრავლესობა **Booking.com**-ს საკუთარი მომსახურების საჯაროდ შეთავაზების ეფექტურ საშუალებად მიიჩნევს და ქართული ტურისტული ბიზნესის განვითარებაში აღნიშნული პლატფორმის მნიშვნელოვან როლზე მიუთითებს.

მნიშვნელოვანია, რომ **Booking.com**-მა სამართალდარღვევის არსებობა კატეგორიულად უარყო, თუმცა გამოთქვა მზადყოფნა, ევროკავშირის ქვეყნებში დამტკიცებული სავალდებულო პირობები საქართველოს ტერიტორიაზეც ნებაყოფლობით გაავრცელოს. ეს ნიშნავს, რომ საქართველოს ბაზარზე **Booking.com**-ი ოპერირებას იმ პირობებით გააგრძელებს, რომლებიც ევროკავშირის წამყვანი ქვეყნების კონკურენციის ორგანოების მიერ დადგენილი და აპრობირებულია.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, კონკურენციის სააგენტომ მიიჩნია, რომ ამ ეტაპზე, მოკვლევის დასაწყებად, გონივრული ეჭვი არ არსებობს. ამასთან, სააგენტო გეგმავს, მოქმედი ეკონომიკური აგენტების საქმიანობის საქართველოს კონკურენციის კანონმდებლობასთან შესაბამისობის დადგენის მიზნით, ბაზრის მონიტორინგი განახორციელოს.

ბრძანება

საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს შეფასებით, მგზავრთა ავიაგადაყვანის ბაზარზე კონკურენტული გარემოა და არსებული ბაზარი ვითარდება

კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარე ნოდარ ხადურის ბრძანებით, მგზავრთა ავიაგადაყვანის ბაზრის მონიტორინგის ანგარიში დამტკიცდა. სააგენტოს ეკონომიკური ანალიზის დეპარტამენტის მიერ განხორციელებულ ბაზრის მონიტორინგის ანგარიშში, 2014-2016 წლებში, აეროპორტებისა და მოქმედი ავიაკომპანიების მიხედვით, საქართველოში მგზავრთა ავიაგადაყვანის ბაზარზე არსებული მდგომარეობა, კონკურენტული გარემო გაანალიზდა და შეფასდა.

მონიტორინგის შედეგად გაირკვა, რომ საქართველოს ტერიტორიაზე არსებულ აეროპორტებში მგზავრთბრუნვა ყოველწლიურად იზრდება, საერთაშორისო ავიაკომპანიებისთვის მოთხოვნადი, ხოლო მომხმარებლისათვის, მაღალი კონკურენციიდან და ხელმისაწვდომი ფასებიდან გამომდინარე, მისაღები და კომფორტული ხდება. რაც ამ ბაზრის განვითარების მაღალ მაჩვენებელზე მიუთითებს.

გამომდინარე იქიდან, რომ კონკურენციის შემზღუდველი პირობები და ხელოვნურად შექმნილი ბარიერები არ არსებობს, საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს შეფასებით, მგზავრთა ავიაგადაყვანის ბაზარზე კონკურენტული გარემოა და არსებული ბაზარი ვითარდება.

ბრძანება

„კონკურენციის სამართლისა და მომხმარებელთა დაცვის ცენტრს“ მოკვლევის დაწყებაზე უარი ეთქვა

კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 28 დეკემბრის ბრძანების შესაბამისად, „კონკურენციის სამართლისა და მომხმარებელთა დაცვის ცენტრს“, მის მიერ წარმოდგენილი განცხადების საფუძველზე, მოკვლევის დაწყებაზე უარი ეთქვა.

2016 წლის 24 ნოემბრის განცხადების მიხედვით, ორგანიზაცია მიუთითებდა „კრედიტინფო საქართველოსა“ და მის კლიენტ კომპანიებს შორის შესაძლო „კარტელურ“ გარიგებაზე, რაც „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის დარღვევას წარმოადგენს.

ერთ თვიანი ანალიზის (მათ შორის, საერთაშორისო პრაქტიკისა და ევროსასამართლოს გადაწყვეტილების მიმოხილვის) შედეგად, სააგენტომ დაადგინა, რომ ხსენებულ საკითხზე მოკვლევის დაწყებისათვის, აუცილებელი გონივრული ეჭვის სტანდარტი დაკმაყოფილებული არ არის.

ბრძანება

კონკურენციის სააგენტოს გადაწყვეტილებით, შპს “სიტროენ ჯორჯიას” მოკვლევის დაწყებაზე უარი ეთქვა

კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 23 დეკემბრის ბრძანების შესაბამისად, შპს “სიტროენ ჯორჯიას“, წარდგენილი საჩივრის საფუძველზე საქმის მოკვლევის დაწყებაზე უარი ეთქვა.

2016 წლის 9 ნოემბრის საჩივარი, სპეციალიზებული ავტოსატრანსპორტო საშუალებების სახელმწიფო შესყიდვის ბაზარზე, „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის სავარაუდო დარღვევის ფაქტს ეხებოდა.

ბრძანება

ინფორმაცია კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2016 წლის 25 მარტის N39 ბრძანების საფუძველზე განხორციელებული მოკვლევის შედეგების შესახებ

განცხადების ზოგადი ანოტაცია

2016 წლის 16 თებერვალს, ა(ა)იპ „ალიანსი პროგრესული ჯანდაცვისათვის“ (ს/კ 404504880) მიერ სსიპ - კონკურენციის სააგენტოში წარმოდგენილ იქნა განცხადება - სსიპ სამედიცინო საქმიანობის სახელმწიფო რეგულირების სააგენტოს მიერ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის სავარაუდო დარღვევის ფაქტზე.

განცხადების თანახმად, რეგულირების სააგენტოს მხრიდან ადგილი აქვს „წამლისა და ფარმაცევტული საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის დებულებების კონკურენციის შეზღუდვის კუთხით ინტერპრეტაციას.

კერძოდ, განმცხადებლის პოზიციით, რეგულირების სააგენტო მიზანმიმართულად ზღუდავს სამედიცინო პრეპარატების „პარალელურ იმპორტს“, ანუ განსხვავებული შეფუთვა-მარკირებით შემოტანას ქვეყანაში. აღნიშნულის დასტურად განმცხადებელს მოყვანილი აქვს სტატისტიკა 2014 წლამდე და 2014 წლის შემდგომ.

განმცხადებელი ასახელებს ოთხ ძირითად მიზეზს, რის გამოც 2014-2015 წლებში კომპანიებს უარს ეუბნებოდნენ ე.წ. პარალელურ იმპორტზე. პირველი მიზეზია პარალელური იმპორტით შემოსატანი ფარმაცევტული პროდუქტის უკვე დაშვებული პროდუქტისგან განსხვავება შეფუთვაში რაოდენობის მიხედვით, მეორე მიზეზი - განსხვავება სავაჭრო დასახელებაში, მესამე მიზეზი - განსხვავება ინსტრუქციაში, ხოლო მეოთხე მიზეზი - განსხვავება სავაჭრო ლიცენზიის მფლობელის, ე.წ. „ფილიალის“, დასახელებაში. განმცხადებელი ოთხივე მიზეზს უსაფუძვლოდ მიიჩნევს და განცხადებაში მოჰყავს შესაბამისი არგუმენტაცია.

გარდა ამისა, განმცხადებელი ასახელებს რამდენიმე პრეპარატს, რომელთა შემთხვევაშიც სვამს კონკრეტულ პრობლემას. კერძოდ, მიიჩნევს, რომ რეგულირების სააგენტომ უკანონოდ თქვა უარი მათ „პარალელურ იმპორტზე“ და შესაბამისად, ამით ხელი შეუშალა კონკურენციის განვითარებას ბაზარზე მსხვილ და წვრილ მოთამაშეებს შორის. ამ კუთხით მოკვლევის ჯგუფმა განიხილა Enap H, Lorista და Atarax-ის ქეისები.

მოკვლევის შედეგი

2016 წლის 30 სექტემბერს, კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის N168 ბრძანებით დამტკიცებულ იქნა მოკვლევის ჯგუფის გადაწყვეტილება, რომლის თანახმადაც, მოკვლევის პროცესში არ გამოიკვეთა რაიმე ცალსახა მტკიცებულება იმისა, რომ რეგულირების სააგენტომ მიზანმიმართულად შეზღუდა პარალელური იმპორტი, როგორც ეკონომიკური აგენტების მხრიდან ფარმაცევტულ ბაზარზე მოქმედების/ოპერირების ფორმა.

სააგენტოს გადაწყვეტილებით დადგინდა, რომ სსიპ სამედიცინო საქმიანობის რეგულირების სახელმწიფო სააგენტოს მხრიდან ადგილი არ ჰქონია პარალელური იმპორტის, როგორც ინსტიტუტის შეზღუდვას იმგვარად, რომ იგი (სააგენტო) ზღუდავდეს ამ მიმართულებით ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტების სამეწარმეო საქმიანობასა და დამოუკიდებლობას (მე-10 მუხლის „გ“ ქვეპუნქტი), ან ამ პროცესს

არგებდეს ერთ, ან რამდენიმე ეკონომიკურ აგენტს იმგვარად, რომ არსებითად შეიზღუდოს კონკურენცია ფარმაცევტულ ბაზარზე (მე-10 მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი).

რაც შეეხება ცალკეულ შემთხვევებს, მოკვლევის ჯგუფმა შეაფასა ორივე მხარის არგუმენტები და მიჩნია, რომ Enap-H-სა და Atarax-ის შემთხვევაში ადგილი არ ჰქონია კანონის დარღვევას, ხოლო პრეპარატ Lorista-სთან დაკავშირებულ შემთხვევაში გამოვლინდა რეგულირების სააგენტოს მხრიდან არსებითად თანასწორი შემთხვევების მიმართ არათანასწორი მოპყრობა, რაც დაკვალიფიცირდა, როგორც „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტის დარღვევა.

გამოკვეთილი პრობლემები

მოკვლევის პროცესში გამოიკვეთა რამდენიმე პრობლემა, რომელიც რეალურად არსებობს შესაბამის ბაზარზე და რომელთა მოგვარების გარკვეული ბერკეტები არის ჯანდაცვის სამინისტროსა და რეგულირების სააგენტოს ხელში. კერძოდ:

1. თითქმის ყველა ექსპერტი, რომელთანაც სააგენტოს ჰქონდა საკონსულტაციო ხასიათის შეხვედრა, მიუთითებდა, რომ საქართველოში არსებობს წამლის მიკვლევადობის სისტემის სერიოზული ნაკლი, რაც სხვა ბევრ შედეგთან ერთად, განაპირობებს იმასაც, რომ რეგულირების სააგენტოს უწევს მედიკამენტების უწყებრივ რეესტრში დამატებისას სხვადასხვა გარეგნულ ნიშნებზე (როგორცაა დასახელება, შეფუთვა, რაოდენობა შეფუთვაში) დამოკიდებული გადაწყვეტილების მიღება და ფალსიფიკაციისგან თავის ამგვარად დაცვა.

2. უცხოურ მარეგულირებლებთან კოორდინაციის დაბალი ხარისხი - როგორც მოკვლევის პროცესში გამოიკვეთა, რეგულირების სააგენტოს კონტაქტისა და ინფორმაციის პროაქტიულად მიმოცვლის ხარისხი არ შეესაბამება იმ ვადებს, რომელიც დაწესებულია პარალელური იმპორტის შესახებ შეტყობინების განხილვისათვის (5 დღე). აღნიშნული ხშირად განაპირობებს იმას, რომ გადაწყვეტილების მიღება სახელმწიფო ორგანოს უწევს ზოგადი ინფორმაციისა და გარეგნული ნიშნების

საფუძველზე, რაც ქმნის იმის საშიშროებას, რომ მასზე არ აისახოს საკითხთან დაკავშირებული უახლესი კვლევები და ან ცვლილებები, რომლებიც შედის ინსტრუქციაში საზღვარგარეთის ქვეყნებში.

3. პარალელური იმპორტის სისტემის არასაკმარისი მოქნილობა - პარალელური იმპორტის ინსტიტუტი მთლიანად მიბმულია ეროვნული და აღიარებითი რეჟიმით რეგისტრაციის მექანიზმებზე. ეს მისი სახელწოდებიდანაც ცხადი ხდება, ვინაიდან „...პარალელურად“ სწორედ უკვე რეგისტრირებული მედიკამენტების იმპორტი ხორციელდება. არის შემთხვევები, როდესაც კომპანიები აუქმებენ ძირითად (მაგ. ეროვნული რეჟიმით) რეგისტრაციას, რათა არ მისცენ კონკურენტებს აღნიშნული მედიკამენტის მარტივი, პარალელური იმპორტის წესით საქართველოში შემოტანის საშუალება. აღნიშნული სისტემა დახვეწას საჭიროებს, იმგვარად, რომ შესაძლებელი ხდებოდეს „განსხვავებული შეფუთვა-მარკირებით“ რეესტრში დამატებული მედიკამენტისთვის აღიარებითი რეჟიმით გათვალისწინებული რეჟიმის გამარტივებული გავლა ისეთ შემთხვევებში, როდესაც სავაჭრო ლიცენზიის მფლობელი ეროვნული რეჟიმით რეგისტრაციას აუქმებს.

4. განსხვავებული შეფუთვა-მარკირებით პროდუქტის შემოტანის მიმართ მოქმედი რეგულაციები არ არის ცალსახა და არ აკმაყოფილებს წინასწარ განჭვრეტადობის კრიტერიუმებს. არ არის ცალსახად ჩამოყალიბებული მიდგომა, რაც მთლიან პროცესს აქცევს რეგულირების სააგენტოს დისკრეციის ფარგლებში, ეს კი ხელს უშლის პროცესის გამჭვირვალობასა და წინასწარ განჭვრეტადობას, ხოლო უსაფრთხოების სტანდარტებს ვერ ამაღლებს.

ხსენებული პრობლემების მოგვარებისა და შესაბამის ბაზარზე კონკურენტული გარემოს გაუმჯობესების მიზნით, მოკვლევის ჯგუფმა შეიმუშავა განსახილველად სავალდებულო 10 რეკომენდაცია, რომელიც წარედგინა საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროსა და სსიპ - სამედიცინო საქმიანობის სახელმწიფო რეგულირების სააგენტოს.

ბრძანება

ინფორმაცია – სსიპ - კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2016 წლის 14 ივნისის №78 ბრძანების შესაბამისად განხორციელებული საქმის მოკვლევის თაობაზე მიღებული გადაწყვეტილების შესახებ

2016 წლის 18 აპრილს სსიპ - კონკურენციის სააგენტოში წარმოდგენილ იქნა სს „ს.ვირსალაძის სახელობის სამედიცინო პარაზიტოლოგიისა და ტროპიკული მედიცინის სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის“ (შემდგომში კვლევითი ინსტიტუტი) საჩივარი შპს „სამედიცინო პარაზიტოლოგიისა და ტროპიკული მედიცინის კვლევის ინსტიტუტის“ (შემდგომში კვლევის ინსტიტუტი) მხრიდან „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-11³ სავარაუდო დარღვევის ფაქტზე. საჩივარში მითითება კეთდებოდა მე-11³ მუხლის „ა“, „გ“, „ვ“ და „ზ“ ქვეპუნქტების დარღვევის შესახებ, თუმცა მოკვლევის პროცესში წარმოდგენილი მასალების და არსებული ფაქტობრივი გარემოებების სპეციფიკის გათვალისწინებით, სააგენტომ მიზანშეწონილად მიიჩნია მოპასუხე ეკონომიკური აგენტის ქმედებების მე-11³ მუხლის „დ“ ქვეპუნქტთან მიმართებით შეფასებაც.

მხარეების მიერ წარმოდგენილი და სააგენტოს მიერ მოპოვებული მასალების, ვერბალური და ვიზუალური ინფორმაციის დამუშავების შედეგად გამოვლინდა:

- პარაზიტოლოგიის ინსტიტუტის მიერ ე.წ. „ფლაერების“ მეშვეობით ვრცელდებოდა ინფორმაცია იმასთან დაკავშირებით, რომ კვლევითი ინსტიტუტის სრული კოლექტივი (რომელიც შემდგომ დაზუსტდა, ერთი თანამშრომლის გარდა, სრული კოლექტივი) გადავიდა ახალ მისამართზე და საქმიანობას აგრძელებდა ახალი დასახელებით;
- სოციალური ქსელის მეშვეობით ვრცელდებოდა განცხადება, რომ კვლევით ინსტიტუტში აღარ ფუნქციონირებდა სტაციონარი, ვინაიდან იქ აღარ მუშაობდა ინსტიტუტის არც ერთი გამოცდილი ექიმი და ლაბორანტი;

- ადგილი ქონდა კვლევითი ინსტიტუტის ლოგოს გამოყენებას, როგორც ლოგოს საქპატენტში რეგისტრაციამდე, ისე რეგისტრაციის შემდეგ.
- მითითება კეთდებოდა პარაზიტოლოგიის ინსტიტუტის მიერ „90 წლიანი ტრადიციის“ გაგრძელებაზე იმის გათვალისწინებით რომ ინსტიტუტი შეიქმნა 2015 წელს.

ზემოაღნიშნული გარემოებების ერთობლიობით მომხმარებლისათვის იქმნება შთაბეჭდილება, რომ სს „ს. ვირსალაძის სახელობის სამედიცინო პარაზიტოლოგიისა და ტროპიკული მედიცინის სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტი“ შეიცვალა მდებარეობა და საქმიანობას აგრძელებს ახალ მისამართზე. ფაქტობრივი გარემოებების შეჯერების საფუძველზე სააგენტო მიიჩნევს, რომ ადგილი აქვს პარაზიტოლოგიის ინსტიტუტის მიერ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-11³ მუხლის „ა“ ქვეპუნქტის დარღვევის ფაქტს.

რაც შეეხება დანარჩენ ქვეპუნქტებს, მათთან მიმართებით დამუშავებული ფაქტობრივი გარემოებებისა და მონაცემების გათვალისწინებით, სააგენტომ მიიჩნია რომ ადგილი არ ჰქონდა „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-11³ მუხლის „დ“, „ვ“ და „ზ“ ქვეპუნქტების დარღვევას. ხოლო, ვინაიდან მომჩივანი მხარის მიერ არ ყოფილა წარმოდგენილი შესაბამისი მტკიცებულებები სააგენტომ მოპასუხე მხარის ქმედებები „გ“ ქვეპუნქტთან მიმართებით არ შეაფასა.

საბოლოოდ, სააგენტოს მიერ დავალდებულებულ იქნა მოპასუხე ეკონომიკურ აგენტი, უზრუნველყოს კანონდარღვევის აღმოფხვრა და მომავალშიც არ დაუშვას და თავი შეიკავოს კომუნიკაციის ნებისმიერი საშუალების გამოყენებით - სს „ს. ვირსალაძის სახელობის სამედიცინო პარაზიტოლოგიისა და ტროპიკული მედიცინის სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის“ შესახებ ისეთი ინფორმაციის გავრცელებისაგან (მათ შორის, არასათანადო, არაკეთილსინდისიერი, არასარწმუნო ან აშკარად ყალბი რეკლამის საშუალებით), რომელიც მომხმარებელს არასწორ წარმოდგენას უქმნის და ამით გარკვეული ეკონომიკური ქმედებისაკენ უბიძგებს.

ბრძანება

ა(ა)იპ “კონკურენციის სამართლისა და მომხმარებელთა დაცვის ცენტრი“-ს განცხადება სს „საპარტნიორო ფონდი“-ს მიერ სს „ჰუმანიტი ჯორჯია“-სათვის ერთი მილიონი ლარის გაცემით „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაძლო დარღვევასთან დაკავშირებით

მ/წ 6 და 8 აპრილს, სსიპ კონკურენციის სააგენტოში ა(ა)იპ “კონკურენციის სამართლისა და მომხმარებელთა დაცვის ცენტრი“-მა წარმოადგინა განცხადება, სს „საპარტნიორო ფონდი“-ს მიერ სს „ჰუმანიტი ჯორჯია“-სათვის ერთი მილიონი ლარის გაცემით „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-12 და მე-13 მუხლების დარღვევის შესახებ.

კონკურენციის სააგენტოს მიერ მოძიებული ინფორმაციების განხილვისა და საქართველოში მოქმედი კონკურენციის კანონმდებლობის ანალიზის საფუძველზე დადგინდა, რომ სს „საპარტნიორო ფონდი“-ს მიერ სს „ჰუმანიტი ჯორჯია“-სთვის თანხის გადაცემა ექცევა „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-12 მუხლის მე-2 პუნქტით დაშვებულ იმ სახელმწიფო დახმარებებში, რომლებიც არ საჭიროებენ სააგენტოსთან შეთანხმებას.

ხსნებულისა და გამოდინარე, არ გამოიკვეთა სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოთა მხრიდან „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-12 და მე-13 მუხლების დარღვევა. კერძოდ, სს „საპარტნიორო ფონდი“-ს მიერ სს „ჰუმანიტი ჯორჯია“-სთვის ერთი მილიონი ლარის გაცემა, დღეს მოქმედი კონკურენციის კანონმდებლობის შესაბამისად, არ სჭირდებოდა სსიპ კონკურენციის სააგენტოსთან შეთანხმებას.

ინფორმაცია სს „საქართველოს ჯანდაცვის ჯგუფი“-ს მიერ სს „ჯიპისი“-ს აქციათა 100%-ის შეძენის გზით განსახორციელებელი კონცენტრაციის კონკურენტულ გარემოსთან თავსებადობის შესახებ

2016 წლის 16 მარტს, სსიპ - კონკურენციის სააგენტოში სს „საქართველოს ჯანდაცვის ჯგუფი“-სა და სს „ჯიპისი“-ს მიერ წარმოდგენილ იქნა შეტყობინება ეკონომიკურ აგენტთა კონცენტრაციის შესახებ, რაც გულისხმობს სს „საქართველოს ჯანდაცვის ჯგუფი“-ს მიერ სს „ჯიპისი“-ს აქციათა 100%-ს შეძენას ფიზიკური პირების: დავით გორდამის, ლევან კანკიას, დავით კვიციანიძის, გიორგი კვიციანიძის, დავით კვიციანიძის, გიორგი მეგრელიშვილის, ლიანა ტყემალაძის, ვაჟა ცინცაძის და ზაზა ცინცაძისგან წილთა შეძენის გზით.

სააგენტოს მიერ ქვეყნის მასშტაბით ფუნქციონირებადი 500-ზე მეტი სამედიცინო დაწესებულებიდან, ფარმაცევტული და სადაზღვევო კომპანიებიდან, სსიპ - საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურიდან, სსიპ - სამედიცინო საქმიანობის სახელმწიფო რეგულირების სააგენტოდან, სსიპ - საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურიდან და სსიპ - შემოსავლების სამსახურიდან გამომდინარე იქნა დასკვნის მომზადებისათვის აუცილებელი ყველა ინფორმაცია.

გარდა ხსენებულისა, აქტუალურ საკითხებზე კონსულტაციების მიღების მიზნით, სააგენტომ შეხვედრები გამართა - საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს, საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის და სამედიცინო საქმიანობის სახელმწიფო რეგულირების სააგენტოს წარმომადგენლებთან.

მიღებული დოკუმენტაციის დამუშავების, საერთაშორისო პრაქტიკის შესწავლის, შესაბამის სახელმწიფო დაწესებულებათა წარმომადგენლებთან და ექსპერტებთან კონსულტაციების შედეგად, სააგენტოს მხრიდან განისაზღვრა შესაბამისი ბაზრის პროდუქციული, გეოგრაფიული საზღვრები და დროითი ჩარჩოები. დაზუსტდა ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტების რაოდენობა და მათი წილობრივი მონაცემებიც. კერძოდ, გამოკვეთილ იქნა ოთხი ძირითადი ბაზარი: 1. ამბულატორიული მომსახურების ბაზარი; 2. სტაციონარული მომსახურების ბაზარი; 3. ფარმაცევტული

კომპანიების პროდუქციის (სამკურნალო, არასამკურნალო და სხვა საშუალებების) რეალიზაციის ბაზარი; 4. სამედიცინო სადაზღვევო მომსახურების ბაზარი.

ამბულატორიულ, სტაციონალურ და ფარმაცევტულ ბაზრებზე კომპანიათა წილები და კონცენტრაციის დონე გამოთვლილ იქნა დაწესებულებათა წლიური ბრუნვების გათვალისწინებით, ხოლო სადაზღვევო ნაწილში - მოზიდული პრემიების მიხედვით.

სააგენტოს ხელთარსებული მონაცემების შესწავლის შედეგად დადგინდა, რომ ამბულატორიული მომსახურების, სტაციონალური მომსახურების და ფარმაცევტული კომპანიების პროდუქციის რეალიზაციის ბაზრები დაბალკონცენტრირებულია და შესაბამისად, კონცენტრაციაში მონაწილე და მათთან დაკავშირებულ კომპანიათა წილებიც არ არის მაღალი. რაც შეეხება სამედიცინო სადაზღვევო მომსახურების ბაზარს, იგი ზომიერად კონცენტრირებულია და სს „საქართველოს ჯანდაცვის ჯგუფი“-ს საკუთრებაში არსებულ სს „სადაზღვევო კომპანია იმედი ელ“-ს დომინირებული მდგომარეობა უკავია.

კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის მიერ 2014 წლის 30 სექტემბერს №30/09-3 ბრძანებით დამტკიცებული „ბაზრის ანალიზის მეთოდური მითითებები“-ს 21-ე მუხლის თანახმად, არაჰორიზონტალური კონცენტრაციის შემთხვევაში, არსებითად არ იზღუდება ეფექტიანი კონკურენცია, თუ არაჰორიზონტალური კონცენტრაციის შედეგად შექმნილი ეკონომიკური აგენტი თითოეულ შესაბამის ბაზარზე, რომელზეც ის მოქმედებს, არ მიიღებს 30%-ზე მეტ საბაზრო წილს და თითოეულ ასეთ ბაზარზე *HHI* ინდექსი ნაკლებია 2250-ზე, გარდა იმ შემთხვევებისა, თუ:

1. საბაზრო ძალის, ან ინოვაციური პოტენციალის გამო, მოსალოდნელია კონცენტრაციაში მონაწილე ეკონომიკურ აგენტთა წილის მნიშვნელოვანი ზრდა.
2. ბაზრის მონაწილეთა შორის არსებობს მნიშვნელოვანი ჯვარედინი თანამონაწილეობა, რაც გულისხმობს ბაზრის მონაწილე ეკონომიკური აგენტების მიერ ერთმანეთის წილების ფლობას, ასევე ხელმძღვანელი პირების მიმოცვლას;

3. სახეზეა ბაზრის მონაწილეთა შორის წარსულში არსებული არაერთჯერადი ხასიათის შეთანხმებული მოქმედებები, ან სხვა ურთიერთხელშეწყობის ნიშნები;
4. კონცენტრაციაში მონაწილეობს ეკონომიკური აგენტი, რომელიც საბაზრო სტრუქტურაში მისი პოზიციის გათვალისწინებით, მაღალი ალბათობით ხელს უშლიდა ან მომავალში შეუშლის ხელს ბაზრის დანარჩენ სუბიექტს შორის კოორდინირებული მოქმედების განხორციელებას ან ასეთი მოქმედების ხარისხის გაზრდას.

უნდა აღინიშნოს, რომ სს „სადაზღვევო კომპანია იმედი ელ“-ის დომინირებული პოზიციის მიუხედავად, სამედიცინო სადაზღვევო მომსახურების ბაზარი ზომიერად კონცენტრირებულია (*HHI* ინდექსი ნაკლებია 2250-ზე) და ამ ეტაპზე არ იკვეთება კონცენტრაციაში მონაწილე კომპანიების წილების მნიშვნელოვანი ზრდის, ჯვარედინი თანამონაწილეობის გზით ერთმანეთის წილების ფლობის, ხელმძღვანელი პირების მიმოცვლისა და კონკურენტებისათვის ხელის შეშლის შესაძლებლობის ნიშნები. ნიშანდობლივია ისიც, რომ ჯერჯერობით არ დაფიქსირებულა მონაწილეთა შორის წარსულში არსებული არაერთჯერადი ხასიათის შეთანხმებული მოქმედებების, ან სხვა ურთიერთხელშეწყობის ფაქტებიც. შესაბამისად, კონკურენციის სააგენტო მიიჩნევს, რომ მოსალოდნელი კონცენტრაცია შეიძლება მიჩნეულ იქნას კონკურენტულ გარემოსთან თავსებადად, ოთხივე განხილული ბაზრის მიხედვით.

ამასთან, გადაწყვეტილების მიღებისას, გათვალისწინებულ იქნა ის გარემოებაც, რომ კონცენტრაციაში მონაწილე ეკონომიკურ აგენტთა განმარტებით, წარმოდგენილი შერწყმა ნეგატიურად არ აისახება მომსახურეობის ფასზე და ხელს შეუწყობს დარგის ბიზნესის განვითარებას. ასევე, ადგილი ექნება ქვეყნის მასშტაბით სარეალიზაციო ქსელებისა და პროდუქციის ასორტიმენტის გაფართოებას, მომსახურების სერვისების გაუმჯობესებას, ხარჯების ოპტიმიზაციას, ეფექტიანობის, სამუშაო ადგილების ზრდას და ა.შ.

თანახმად ზემოხსენებულისა, კონკურენციის სააგენტოს 2016 წლის 28 აპრილის N57 ბრძანების შესაბამისად, სს „საქართველოს ჯანდაცვის ჯგუფი“-ს მიერ შპს „ჯიპისი“-ს აქციათა 100%-ის შეძენის გზით განსახორციელებელი კონცენტრაცია მიჩნეულ იქნა კონკურენტულ გარემოსთან თავსებადად,

ამასთან, იმ გარემოების გათვალისწინებით, რომ ჰორიზონტალური კონცენტრაციის შემდგომ, სს „სადაზღვევო კომპანია იმედი ელ“ შეინარჩუნებს დომინირებულ მდგომარეობას სამედიცინო სადაზღვევო მომსახურების ბაზარზე, მას დაევალა ყოველი მომდევნო წლის იანვრის თვის ბოლომდე, სსიპ - კონკურენციის სააგენტოს წარუდგინოს ინფორმაცია იმ გარიგებების თაობაზე, რომლებმაც შესაძლოა მნიშვნელოვნად შეზღუდონ კონკურენცია შესაბამის ბაზარზე.

ბრძანება

სსიპ - კონკურენციის სააგენტოს გადაწყვეტილება ნავთობკომპანიების საქმეზე ძალაში დარჩა

თბილისის საქალაქო სასამართლომ სრულად არ დააკმაყოფილა შპს „სოკარ ჯორჯია პეტროლიუმ“-ს სარჩელი და ძალაში დატოვა კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2015 წლის 14 ივლისის N81 ბრძანება, რომლის მიხედვითაც, შპს „სოკარ ჯორჯია პეტროლიუმს“ დაეკისრა 14 381 385 ლარის ოდენობის ჯარიმა „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის (კონკურენციის შემზღვეველი ხელშეკრულება, გადაწყვეტილება და შეთანხმებული ქმედება) დარღვევისათვის.

ინფორმაცია კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2015 წლის 13 ნოემბრის N178 ბრძანების შესაბამისად წარმოებული მოკვლევის შედეგების შესახებ

სსიპ - კონკურენციის სააგენტომ დაასრულა კიდევ ერთი საქმის მოკვლევა, რომელიც მიმდინარეობდა "შპს "დუთი ფრი ჯორჯია“-ს საჩივრის დასაშვებად ცნობის, მოკვლევის დაწყებისა და მოკვლევის ჯგუფის შექმნის შესახებ" კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2015 წლის 13 ნოემბრის N178 ბრძანების შესაბამისად, სს „თბილისის

თამბაქო“-ს მიერ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის მოთხოვნათა შესაძლო დარღვევის ფაქტზე.

საჩივარი ეხებოდა მოპასუხის - სს „თბილისის თამბაქო“-ს მხრიდან თავისუფალი ვაჭრობის პუნქტების მფლობელი კომპანიების მიმართ არათანასწორი მოპყრობის სავარაუდო ფაქტს. კერძოდ, მომჩივანი და მისი კონკურენტი კომპანია შპს „დიუთი ფრი ალიანსი“ ფლობენ თავისუფალი ვაჭრობის პუნქტებს (Duty Free) წითელი ხიდის, სადახლოს და სარფის საბაჟო გამშვები პუნქტების ტერიტორიაზე. როგორც საჩივარში იყო აღნიშნული, საქართველოში სიგარეტის მწარმოებელმა უმსხვილესმა კომპანიამ სს „თბილისის თამბაქომ“ 2015 წლის ზაფხულში მომჩივანს ცალმხრივად გაუწყვიტა სიგარეტ „პირველის“ მიწოდებაზე ხელშეკრულება და მის კონკურენტ კომპანიასთან - შპს „დიუთი ფრი ალიანსი“-თან გააფორმა ექსკლუზიური კონტრაქტი პროდუქტის მიწოდებაზე.

აღნიშნულ საკითხზე შექმნილი მოკვლევის ჯგუფის მიერ განხორციელდა მონაცემთა გამოთხოვის (შემოსავლების სამსახური, სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, შესაბამისი ეკონომიკური აგენტები) და დამუშავების პროცედურები, ფაქტების გარკვევისა და ანალიზის პროცესი. გაიმართა ახსნა-განმარტების სხდომები და დამუშავდა საერთაშორისო პრაქტიკა რელევანტურ საკითხებთან მიმართებით.

ასევე, ჩატარდა ე.წ Duty Free პუნქტების მომხმარებელთა გამოკითხვა თამბაქოს პროდუქტის ჩანაცვლებადობის დადგენის მიზნით. კერძოდ, იმის გასარკვევად, მომხმარებელთა გადმოსახედიდან, წარმოადგენს თუ არა ქართული წარმოების ფილტრიანი სიგარეტი ცალკე პროდუქციულ ბაზარს და ხომ არ არის მის ჩამნაცვლებელი პროდუქტი ქვეყანაში იმპორტირებული სხვა ფილტრიანი სიგარეტი.

სააგენტოს მიერ შემუშავებული საბოლოო გადაწყვეტილება დაეყრდნო შემდგომ გარემოებებს:

სააგენტომ შესაბამის გეოგრაფიულ ბაზრად მიიჩნია არა განსახილველი საქონლის წარმოებისა და გაყიდვის ზოგადი არეალი, არამედ მომჩივანის ეკონომიკური საქმიანობის ტერიტორია, კერძოდ - საქართველოს სასაზღვრო გამშვებ პუნქტებზე არსებული თავისუფალი ვაჭრობის პუნქტები. ამავდროულად, სააგენტომ ცალ-ცალკე ბაზრად მიიჩნია სადახლოს, წითელი ხიდისა და სარფის სასაზღვრო გამშვებ პუნქტებზე არსებული თავისუფალი ვაჭრობის პუნქტები, იმის გათვალისწინებით, რომ ჩამოთვლილთაგან თითოეული ტერიტორია წარმოადგენს სასაზღვრო და საბაჟო კონტროლის ზონას, სადაც მომხმარებელი ხვდება სასაზღვრო კონტროლის გავლის შემდეგ და ამავდროულად, ეს ტერიტორია შემოსაზღვრულია. შესაბამისად, კანონმდებლობის მოთხოვნათა გათვალისწინებით, აღნიშნული ბაზარი (თითოეული თავისუფალი ვაჭრობის პუნქტის ტერიტორია) წარმოადგენს იზოლირებულ ბაზარს, რომელსაც გააჩნია შესვლის მაღალი ბარიერები, რაც განაპირობებს მის ცალკე გეოგრაფიულ ბაზრად ჩამოყალიბებას. ანალოგიური მიდგომა შეინიშნება საზღვარგარეთის ქვეყნებშიც, მათ შორის ევროკომისიის მხრიდან.

ყოველივე ზემოთქმულის გათვალისწინებით, შესაბამის გეოგრაფიულ ბაზრად განისაზღვრა თითოეული ის თავისუფალი ვაჭრობის პუნქტის ტერიტორია (სასაზღვრო გამშვები პუნქტის ნეიტრალური ზონა), სადაც შპს „დუთი ფრი ჯორჯია“-სა და შპს „დუთი ფრი ალიანს“-ს გააჩნიათ თანაკვეთა, კერძოდ, სადახლოს, წითელი ხიდისა და სარფის საბაჟო გამშვები პუნქტების ტერიტორია.

ამავდროულად, ვინაიდან ყველა აღნიშნულ პუნქტზე გაყიდვებისა და ბიზნესის წარმოების სპეციფიკა ერთი და იგივეა და ბაზარზე მოქმედი სუბიექტები ერთმანეთისგან არ განსხვავდებიან, სამივე თავისუფალი ვაჭრობის პუნქტის რაოდენობრივი მახასიათებლები მოკვლევის ჯგუფმა განიხილა ჯამურად და ამ ფორმით გამოთვალა ეკონომიკურ აგენტთა წილები.

რაც შეეხება ბაზრის პროდუქციულ საზღვრებს, სააგენტომ ამ შემთხვევაში ჩანაცვლებადობის საკითხზე მსჯელობისას ყურადღება მიაქცია ფილტრიანი სიგარეტის

მოთხოვნის ელასტიურობას ფასის ცვლილების მიმართ, ასევე ჩაატარა სპეციალური გამოკითხვა მომხმარებელთა ქცევის კვლევის მიზნით შესაბამის გეოგრაფიულ ბაზარზე და გაითვალისწინა საერთაშორისო პრაქტიკა და ევროკომისიის ქეისები, რომელიც მიესადაგებოდა განსახილველ შემთხვევას. აღნიშნულის საფუძველზე, მოკვლევის ჯგუფმა მიიჩნია, რომ სიგარეტი „პირველი“, და ზოგადად, ქართული წარმოების ფილტრიანი სიგარეტი არ ქმნის ცალკე ბაზარს და შესაბამის პროდუქციულ ბაზრად მიჩნეულ იქნა ფილტრიანი სიგარეტის ბაზარი.

შესაბამის ბაზარზე წილის გამოთვლა მოხდა შპს „დუთი ფრი ალიანსი“-სა და შპს „დუთი ფრი ჯორჯია“-ს მიერ 2015 წლის იანვრიდან სექტემბრამდე (სწორედ ამ პერიოდშია მოქცეული ის თარიღი, როდესაც სს „თბილისის თამბაქო“-მ შპს „დუთი ფრი ჯორჯია“-ს შეუწყვიტა ხელშეკრულება) ჯამურად გაყიდული ფილტრიანი სიგარეტების რაოდენობიდან, რის შედეგადაც, დადგინდა, რომ სს „თბილისის თამბაქო“-ს წილი შესაბამის გეოგრაფიულ ბაზარზე მნიშვნელოვნად ჩამორჩებოდა დომინირებული მდგომარეობის არსებობის დასადასტურებლად საჭირო მაჩვენებელს და დადგინდა, რომ განსახილველი ქმედების დროს (და არც მის შემდგომ) სს „თბილისის თამბაქო“-ს არ გააჩნდა დომინირებული მდგომარეობა შესაბამის ბაზარზე.

სააგენტომ საკითხი შეისწავლა და შეაფასა „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლთან მიმართებით, ვინაიდან საჩივარი სწორედ ამ მუხლის სავარაუდო დარღვევის შესახებ იყო წარმოდგენილი.

კანონის მე-6 მუხლის შესაბამისად, ერთი ან რამდენიმე (ჯგუფური დომინირების შემთხვევაში) ეკონომიკური აგენტის მიერ დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენება დაუშვებელია. ამავდროულად, ამავე მუხლის მე-2 პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის თანახმად, დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებად შეიძლება ჩაითვალოს გარკვეული სავაჭრო პარტნიორებისთვის იდენტურ ტრანზაქციებზე დისკრიმინაციული პირობების დაწესება, რითაც ხდება მათი არაკონკურენტულ მდგომარეობაში ჩაყენება;

კანონის მე-6 მუხლის დისპოზიციიდან გამომდინარე, იმისათვის, რომ დადგეს ნორმით გათვალისწინებული იურიდიული შედეგი, საჭიროა მინიმუმ ორი ძირითადი პირობის დაკმაყოფილება: 1. ეკონომიკური აგენტის, ან ეკონომიკურ აგენტთა ჯგუფის დომინირებული მდგომარეობის არსებობა შესაბამის ბაზარზე. 2. აღნიშნული დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენება.

სააგენტომ მიუთითა, რომ აღნიშნული ორი წინაპირობიდან პირველი არ არის დაკმაყოფილებული, ვინაიდან სახეზე არ გვაქვს სს „თბილისის თამბაქო“-ს შესაბამის ბაზარზე დომინირებული მდგომარეობა - მისი წილი სააგენტოს მიერ განსაზღვრულ შესაბამის ბაზარზე X%-ს არ აღემატება. შესაბამისად, შეუძლებელია სახეზე იყოს დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენება იმ ეკონომიკური აგენტის მიერ, რომელსაც აღნიშნული დომინირებული მდგომარეობა არ გააჩნია.

მიუხედავად ზემოთქმულისა, სააგენტომ მაინც შეიმუშავა მხარეთა და დაინტერესებულ მხარეთათვის პრევენციული მნიშვნელობის მქონე შეფასება განსახილველი ქმედებისა. კერძოდ, სააგენტომ განიხილა ქმედების კანონთან შესაბამისობა ჰიპოთეტური დომინირებული მდგომარეობის შემთხვევაში.

მოცემულ შემთხვევაში სახეზე გვაქვს ეკონომიკური აგენტის მხრიდან პარტნიორის შერჩევა. კერძოდ, სს „თბილისის თამბაქო“-ს მხრიდან ხორციელდება მის მიერ წარმოებული პროდუქციის მიწოდება ვერტიკალურად დაკავშირებულ ბაზარზე მოქმედი ორი ეკონომიკური აგენტიდან ერთ-ერთისათვის. ხსენებული ქმედება ცალსახად წარმოადგენს არსებითად თანასწორი ეკონომიკური აგენტების მიმართ არათანასწორ მიდგომას, ანუ დისკრიმინაციას. შესაბამისად, იმ შემთხვევაში, თუ სახეზე გვექნებოდა სს „თბილისის თამბაქო“-ს დომინირებული მდგომარეობა შესაბამის ბაზარზე, აღნიშნული ქმედება, მაღალი ალბათობით, სააგენტოს მხრიდან განიხილებოდა, როგორც „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის დარღვევა.

გადაწყვეტილებაში სააგენტომ ყურადღება გაამახვილა ასევე შეფასების იურიდიულ ფარგლებზე, კერძოდ, მიუთითა, რომ რადგან მომჩივანის მიერ სააგენტოში შემოტანილი საჩივრის მოპასუხეა სს „თბილისის თამბაქო“, ხოლო ნორმა, რომელთან მიმართებითაც მოთხოვნილი იყო საკითხის შეფასება, არის „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლი, ხელშეკრულების შეფასება განხორციელდა სწორედ სს „თბილისის თამბაქო“-ს მიერ კანონის მე-6 მუხლის სავარაუდო დარღვევის ჭრილში. შესაბამისად, ხსენებული არ გულისხმობს იმას, რომ სააგენტოს წინამდებარე გადაწყვეტილებით შეფასებულია შპს „დიუთი ფრი ალიანსი“-ს მხრიდან „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის, ან სს „თბილისის თამბაქო“-სა და შპს „დიუთი ფრი ალიანსი“-ს მხრიდან ერთობლივად ამავე კანონის მე-7 მუხლის დარღვევის არსებობა-არარსებობის საკითხი.

საბოლოოდ,

„კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 და მე-6 მუხლების, 171 მუხლის მე-4 პუნქტის, მე-18 მუხლის პირველი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტის, 25-ე მუხლის, „საქმის მოკვლევის წესისა და პროცედურის დამტკიცების თაობაზე“ სსიპ კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2014 წლის 30 სექტემბრის N30/09-5 ბრძანებით დამტკიცებული პროცედურის 23-ე მუხლის შესაბამისად, სააგენტომ გადაწყვიტა, რომ განხილულ შემთხვევაში, არ იქნა დადგენილი სს „თბილისის თამბაქო“-ს მიერ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის დარღვევის ფაქტი.

ბრძანება

ინფორმაცია შპს „ალტა“-სა და შპს „ევროტექნიკს ჯორჯია“-ს მიერ ერთობლივი საწარმოს - შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების დაფუძნების გზით განსახორციელებელი კონცენტრაციის კონკურენტულ გარემოსთან თავსებადობის შესახებ

2016 წლის 18 იანვარს სსიპ კონკურენციის სააგენტოში შპს „ალტა“-სა და შპს „ევროტექნიკს ჯორჯია“-ს მიერ წარმოდგენილ იქნა შეტყობინება ეკონომიკურ აგენტთა კონცენტრაციის შესახებ, რაც გულისხმობს აღნიშნული კომპანიების მიერ ერთობლივი საწარმოს - შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების დაფუძნებას.

სააგენტოს მიერ, სსიპ შემოსავლების სამსახურის ერთიანი ელექტრონული ბაზის მეშვეობით იდენტიფიცირდა ყველა ის ეკონომიკური აგენტი, რომელმაც განახორციელა ე.წ. „თეთრი“ და „შავი“ ტექნიკის იმპორტი 10 000 ლარს ზევით. ასევე, სააგენტომ სსიპ სტატისტიკის ეროვნული სამსახურისგან გამოითხოვა ინფორმაცია ელექტროტექნიკის ადგილობრივი მწარმოებლების შესახებ.

საბოლოო ჯამში, ეკონომიკურ აგენტთა მოსალოდნელი კონცენტრაციის თაობაზე სააგენტოში წარმოდგენილი შეტყობინების შესახებ, ეცნობა ელექტროტექნიკის იმპორტიორ და ადგილობრივ მწარმოებელ 200-მდე ეკონომიკურ აგენტს, რომელთაგანაც გამოთხოვილ იქნა ინფორმაცია ტექნიკის იმპორტის/რეალიზაციის ოდენობის შესახებ და პოზიცია მოსალოდნელ კონცენტრაციასთან დაკავშირებით.

მიღებული დოკუმენტაციის დამუშავებისა და საერთაშორისო პრაქტიკის შესწავლის, შედეგად, სააგენტოს მხრიდან განისაზღვრა შესაბამისი ბაზრის პროდუქციული, გეოგრაფიული საზღვრები და დროითი ჩარჩოები. გარდა ამისა, დაზუსტდა ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტების რაოდენობა, მათი წილობრივი მონაცემები 2014-2015 წლების მიხედვით და დადგინდა ბაზრის კონცენტრაციის მაჩვენებლები.

გამოკვეთილ იქნა სამი ძირითადი ბაზარი: 1. კომპიუტერული და მობილური ელექტროტექნიკის (ე.წ. „შავი ტექნიკა“) ბაზარი; 2. საოჯახო და საყოფაცხოვრებო ტექნიკის (ე.წ. „თეთრი ტექნიკა“) ბაზარი; 3. ელექტროტექნიკის მონტაჟთან დაკავშირებული მომსახურების ბაზარი.

სააგენტოს ხელთარსებული მონაცემების შესწავლის შედეგად აღმოჩნდა, რომ ორივე სახის ელექტროტექნიკის იმპორტის ბაზარი დაბალი კონცენტრაციით ხასიათდება და შესაბამისად, კონცენტრაციაში მონაწილე კომპანიათა წილებიც მცირეა.

რაც შეეხება ელექტროტექნიკის მონტაჟთან დაკავშირებული მომსახურების ბაზარს, სააგენტოს ხელთარსებული მონაცემების შესაბამისად, იგი მაღალკონცენტრირებულია და კონცენტრაციაში მონაწილე სუბიექტების ერთობლივი წილიც მაღალია. თუმცა, ეკონომიკური აგენტებისგან მიღებული მწირი ინფორმაციის გამო, სააგენტო შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღებისას დაეყრდნო მხოლოდ ელექტროტექნიკის იმპორტის ოფიციალური მაჩვენებლების ანალიზის შედეგებს. არასრული მონაცემებიდან გამომდინარე, ანალოგიური მიდგომა დააფიქსირდა ელექტროტექნიკის რეალიზაციის მოცულობის მონაცემებთან მიმართებაშიც.

ბაზრის დაბალი კონცენტრაციის მაჩვენებლებისა და იმის გათვალისწინებით, რომ წარმოდგენილი კონცენტრაცია ნეგატიურად არ აისახება მომსახურების ფასზე, ხელს შეუწყობს აღნიშნული ბიზნესის განვითარებას, ადგილი ექნება ქვეყნის მასშტაბით ელექტროტექნიკის სარეალიზაციო ქსელებისა და სარეალიზაციო ასორტიმენტის გაფართოებას, სააგენტომ მოსალოდნელი კონცენტრაცია შეაფასა კონკურენტულ გარემოსთან თავსებადად.

გარდა ამისა, ვინაიდან, სააგენტოს მიერ მიღებული არასრული მონაცემების საფუძველზე, შპს „ალტა“-ს და შპს „ევროტექნიკს ჯორჯია“-ს ელექტროტექნიკის მონტაჟთან დაკავშირებული მომსახურების ბაზარზე და ელექტროტექნიკის რეალიზაციის მოცულობაში მაღალი ერთობლივი ხვედრითი წილები უფიქსირდებათ, მათ დაევაღათ ყოველი მომდევნო წლის 30 იანვრამდე, სსიპ კონკურენციის სააგენტოს წარუდგინონ ინფორმაცია იმ ახალი გარიგებების თაობაზე, რომლებმაც შესაძლოა მნიშვნელოვნად შეზღუდონ კონკურენცია შესაბამის ბაზარზე.

ბრძანება

ინფორმაცია სსიპ - კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2015 წლის 23 მარტის №39 ბრძანების შესაბამისად განხორციელებული საქმის მოკვლევის თაობაზე

სსიპ - კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2015 წლის 23 მარტის N39 ბრძანების შესაბამისად, სააგენტომ საკუთარი ინიციატივით დაიწყო მოკვლევა - საქართველოს ხორბლისა და პურპროდუქტების მწარმოებელთა ასოციაცია „გლობალაგრო“-ს წევრების მიერ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის (კონკურენციის შემზღვეველი ხელშეკრულება, გადაწყვეტილება და შეთანხმებული ქმედება) სავარაუდო დარღვევის ფაქტზე.

მოკვლევის დაწყებას საფუძვლად დაედო ასოციაცია „გლობალაგრო“-ს განცხადების შესაბამისად, სააგენტოში მიმდინარე მოკვლევის ფარგლებში, ერთ-ერთ მოსამზადებელ სხდომაზე შპს „აგროსისტემები“-ს წარმომადგენლის მიერ დაფიქსირებული გარემოება - რომ ასოციაციის სხდომებზე, წევრების მხრიდან ადგილი ჰქონდა შპს „აგროსისტემები“-ს მიმართ ფქვილის სარეალიზაციო ფასების გაზრდის მოთხოვნას, რაც, მისი პოზიციით, წარმოადგენდა კონკურენციის შემზღვეველ შეთანხმებაში კომპანიის ჩართვის მცდელობას.

2015 წლის 26 თებერვალს გამართულ ახსნა-განმარტების სხდომაზე გამოკვეთილი ფაქტობრივი გარემოებების დაზუსტების მიზნით, სააგენტოს მიერ საკუთარი ინიციატივით დაწყებული მოკვლევის ფარგლებში, შესაბამის ეკონომიკურ აგენტებად განსაზღვრულ იქნენ საქართველოს ხორბლისა და პურპროდუქტების მწარმოებელთა ასოციაცია - „გლობალაგრო“-ს წევრები და მასთან დაკავშირებული პირები;

საქმის მოკვლევის პროცესში, მოკვლევისათვის საჭირო ინფორმაცია/დოკუმენტაციებთან ერთად, „გლობალაგრო“-ს მიერ წარმოდგენილ იქნა ასოციაციის წესდება, ასოციაციის სხდომის ოქმები 2009 წლიდან 2015 წლის ჩათვლით და ასოციაციის კრების ოქმები. აღნიშნულის გათვალისწინებით, სააგენტომ მიიღო ახსნა-განმარტებები ბაზრის მონაწილეთაგან და ასოციაციის წევრებისგან. განხორციელდა სახელმწიფო

სტრუქტურებიდან და ეკონომიკური აგენტებიდან გამოთხოვილი ინფორმაციის საფუძვლიანი დამუშავება.

მოკვლევის ჯგუფმა საქმის მოკვლევა „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის (კონკურენციის შემზღვეველი ხელშეკრულება, გადაწყვეტილება, შეთანხმებული ქმედება) შესაძლო დარღვევის ფაქტზე განახორციელა და შეისწავლა ხორბლის/ჭვავის ფქვილის შესაბამისი ბაზარი. შეთანხმებული ქცევის ეჭვის საფუძველს წარმოადგენდა ფქვილის ბაზარზე არსებული ფასწარმოქმნის პრაქტიკა.

ჩატარებული ანალიზისა და ექსპერტული შეფასებების შედეგად, შესაბამის პროდუქციულ ბაზრად განისაზღვრა ხორბლის და ჭვავის ფქვილის ბაზარი. ამასთან, მოკვლევის ჯგუფმა მიიჩნია, რომ ფქვილისთვის რელევანტურ გეოგრაფიულ ბაზარს წარმოადგენს საქართველოს მთლიანი ტერიტორია, რომელზეც შესაძლებელია თავისუფალი გადაადგილება და მყიდველს შესაძებლობა აქვს შეიძინოს აღნიშნული პროდუქტი - ხორბლის/ჭვავის ფქვილი.

მოკვლევის ჯგუფმა განიხილა ასევე შესაბამის ბაზარზე შესვლისა და გამოსვლის ინსტიტუციონალური, ტექნიკური და ფინანსური ბარიერები და დაასკვნა, რომ ხორბლის/ჭვავის ფქვილის სასაქონლო ბაზარისთვის, ეკონომიკური საქმიანობის დაგეგმვის თვალსაზრისით, შედარებით ნაკლებად არის დამახასიათებელი, როგორც ტექნიკური, ასევე ფინანსური ბარიერები. იგივე შეიძლება ითქვას ინსტიტუციონალურ ბარიერზეც.

მოვლევის ფარგლებში, სააგენტოს მიერ დამუშავდა შემდეგი საკითხები:

- ფქვილის იმპორტი საქართველოში;
- ხორბლის იმპორტი და ადგილობრივი წარმოება საქართველოში;
- ფქვილის რეალიზაცია ადგილობრივ ბაზარზე;
- ხორბლის იმპორტის ღირებულებისა და ხორბლის ფქვილის საშუალო ფასების შედარებითი ანალიზი და ხორბლის ფქვილის გამოსავლიანობა;

- „გლობალაგრო“-ს წევრი კომპანიების მიერ რეალიზებული ფქვილის ფასების ანალიზი;
- შპს „აგრიკომი“-ს მიერ იმპორტირებული და რეალიზებული ხორბლის მონაცემები და შედარებითი ანალიზი;
- წისქვილკომბინატების და ელევატორების სიმძლავრეები ადგილობრივ ბაზარზე.

სააგენტომ მოკვლევის მიზნებისათვის შეაფასა „გლობალაგრო“-ს წესდება და კრების ოქმები „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლთან მიმართებით და დაადგინა, რომ უშუალოდ „გლობალაგრო“-ს წესდებიდან და სხდომის ოქმებიდან, ასევე სააგენტოს მიერ მიღებული ახსნა-განმარტებების გათვალისწინებით, არ იკვეთება კონკურენციის შემზღუდავი შეთანხმებისთვის დამახასიათებელი, გონივრული ექვის შემცველი მტკიცებულებები და შესაბამის ბაზარზე „კარტელური“ გარიგების არსებობის ან არარსებობის დასამტკიცებლად საჭიროა ფასწარმოქმნისა და სხვა ფაქტორების დამატებითი ეკონომიკური ანალიზი.

ასოციაციის სხდომის ოქმების და მოკვლევის ჯგუფის მიერ მიღებული ახსნა-განმარტებების ურთიერთშეჯერების შედეგად, სააგენტო მივიდა დასკვნამდე რომ შპს „აგროსისტემები“-ს მიმართ, ასოციაციის წევრების მხრიდან მართლაც ჰქონდა ადგილი ფასის აწევის მოთხოვნას.

„კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის მიზნებისათვის, კონკურენციის შემზღუდავი ხელშეკრულების, შეთანხმების, გადაწყვეტილების მიზანი ან/და შედეგი უნდა იყოს კონკურენციის შეზღუდავა. შესაბამისად, სააგენტო შპს „აგროსისტემები“-ს მიმართ „გლობალაგრო“-ს წევრების მხრიდან განხორციელებული მოთხოვნის ფაქტს ფასების აწევის თაობაზე ცალსახად ვერ მიიჩნევს კონკურენციის კანონმდებლობის დარღვევად, თუ სახეზე არ იქნება სხვა აუცილებელი და საკმარისი მტკიცებულებები, რომელიც დაადასტურებენ, რომ ასოციაციის წევრებს შორის მოქმედებდა კონკურენციის შემზღუდავი შეთანხმება (ე.წ. კარტელური შეთანხმება) და შპს „აგროსისტემები“-სთვის ფასის აწევის მოთხოვნა იყო ამ კომპანიის კარტელურ

შეთანხმებაში ჩართვის მცდელობა. მით უფრო იმ პირობებში, რომ ასოციაციის წევრთა უმრავლესობა, მათ შორის, შპს „აგროსისტემები“-ც, ახსნა-განმარტების ოქმებში ხაზს უსვამდა ხორბლის ფქვილის ბაზრის გამჭვირვალებას - რაც შესაძლებლობას აძლევს სხვა ეკონომიკურ აგენტებს, ჰქონდეთ ინფორმაცია მათი კონკურენტების ფასების შესახებ. შესაბამისად, სააგენტო საკითხის შეფასების უზრუნველსაყოფად და ფასების პარალელიზმის დასადგენად დააკვირდა ასოციაციის წევრი და მათთან მჭიდროდ დაკავშირებული ეკონომიკური აგენტების საბაზრო ქცევას.

„გლობალაგრო“-ს წევრი კომპანიების მიერ მოწოდებულ ინფორმაციებზე დაყრდნობით, სააგენტოს მიერ განხორციელებული ფქვილის სარეალიზაციო ფასების შედარებითი ანალიზით ირკვევა, რომ კომპანიების მიერ დაფიქსირებული ფქვილის სარეალიზაციო ფასები უმეტეს შემთხვევაში განსხვავებულია და ქმნის საკმაოდ ფართო დიაპაზონს.

ლოგიკურია ვივარაუდოთ, რომ არსებული სხვაობა ფასებს შორის აიხსნება თავისუფალი კონკურენციის არსებობის პირობებში მოთხოვნა-მიწოდების ძალების ზეგავლენით, რაც თავის მხრივ არ ადასტურებს „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის დარღვევის ფაქტს. სამი წლის განმავლობაში დაფიქსირებული ფასების ფართო დიაპაზონი და ფასების პარალელიზმის არარსებობა ქმნის დასაბუთებულ ვარაუდს იმისა, რომ შესაბამის ბაზარზე ფასების სტრუქტურა ყალიბდებოდა ფასებზე მოქმედი საბაზრო ძალების გავლენით და არა კონკურენციის საწინააღმდეგო შეთანხმების არსებობის გზით.

ზოგადად, შესაძლებელია აღინიშნოს, რომ 2013 წლიდან მოყოლებული ფქვილის ბაზრის გახსნილობა, სასაქონლო ბაზარზე ახალი, ძლიერი კომპანიების შემოსვლა, სარეალიზაციო ფასების კუთხით აქტიური მეტოქეობა იძლევა იმის თქმის საშუალებას, რომ ხორბლის ფქვილის ბაზარზე კონკურენციას აქვს ადგილი და არ არსებობს მტკიცებულებები „გლობალაგრო“-ს წევრ კომპანიებს შორის კონკურენციის საწინააღმდეგო შეთანხმების არსებობის დასადასტურებლად.

შესაბამისად, სააგენტომ მიიჩნია, რომ შპს „აგროსისტემები“-ს მიმართ ასოციაციის წევრთა მხრიდან განხორციელებული მოთხოვნა - ამ უკანასკნელს აეწია ფასი - არ წარმოადგენდა კონკურენციის შემზღვეველ შეთანხმებაში შპს „აგროსისტემები“-ს ჩართვის მცდელობას და ასოციაციის წევრები მოქმედებდნენ მათი საბაზრო პოზიციის გაუმჯობესების მიზნით. მით უფრო იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ შპს „აგროსისტემები“-ს წარმომადგენლის პოზიციით, მსგავსი შემთხვევა 2013 წლის შემდეგ აღარ განმეორებული და კომპანიას არ გააჩნია პრეტენზიები „გლობალაგრო“-ს წევრების მიმართ.

მიუხედავად აღნიშნულისა, სააგენტოს პოზიციით, ასოციაციის წევრების მხრიდან მსგავსი ქმედებების განხორციელება არ არის მიზანშეწონილი და ყოველთვის მისცემს კონკურენციის დაცვის ორგანოებს დაეჭვების საფუძველს, რადგან ინფორმაციის გახსნილობის ფარგლები არის ის საზომი, რომელიც მეწარმეს კონკურენტი ეკონომიკური აგენტის შემდგომი საბაზრო ქცევის პროგნოზირების საშუალებას აძლევს და რაც ზრდის „კარტელური შეთანხმების“ ფორმირების რისკს. აღნიშნულთან დაკავშირებით, სააგენტომ შეიმუშავა რეკომენდაცია ასოციაცია „გლობალაგრო“-ს მიმართ.

ამასთან, ბაზარზე არსებული კონკურენტული გარემოს შემდგომი გაჯანსაღების მიზნით, გაცემულ იქნა რეკომენდაცია საქართველოს მთავრობის მიმართაც.

ბრძანება

ინფორმაცია - სსიპ კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2015 წლის 6 მარტის №34 ბრძანების შესაბამისად განხორციელებული საქმის მოკვლევის თაობაზე

2015 წლის 12 თებერვალს სსიპ - კონკურენციის სააგენტოში (შემდგომში - სააგენტო) საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროდან (შემდგომში - ეკონომიკის სამინისტრო) გადმოგზავნილ იქნა შპს „MG“-ის, უცხოური საწარმოს ფილიალის - „ვიბრო დიაგნოსტიკი FZE“-ის და შპს „ლუკოილ ჯორჯია“-ს წერილები,

რომელთა შესაბამისადაც, კომპანიები ეკონომიკის სამინისტროს ატყობინებდნენ შპს „ბათუმის ნავთობტერმინალი“-ს მიერ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის სავარაუდო დარღვევის ფაქტის შესახებ. კომპანიები აპელირებდნენ შემდეგ ფაქტობრივ გარემოებებზე:

შპს „MG“-ის და შპს „ლუკოილ ჯორჯია“-ს შორის გაფორმებული ნასყიდობის ხელშეკრულების თანახმად, შპს „MG“-ის საწვავი უნდა შეესყიდა ბათუმის ნავთობტერმინალში. სახელშეკრულებო პირობების შესასრულებლად, შპს „MG“-ის ესაჭიროებოდა შპს „ბათუმის ნავთობტერმინალი“-ს ტერიტორიაზე არსებული მისასვლელ ლიანდაგზე რკინიგზის ვაგონცისტერნის შეკვეთა და შესაბამისად, აღნიშნულ ტერიტორიაზე კონტრაგენტად დადგომა. აღნიშნულის უზრუნველსაყოფად, შპს „ლუკოილ ჯორჯია“-მ და უცხოური საწარმოს ფილიალმა „ვიბრო დიაგნოსტიკ“-მა შპს „ბათუმის ნავთობტერმინალი“-ს მიმართეს შპს „MG“-ის კონტრაგენტად დადგომის მოთხოვნით, რაც არ იქნა დაკმაყოფილებული. შესაბამისად, განმცხადებლის ინფორმაციით, სახეზე იყო შერჩევითი მიდგომა შპს „ბათუმის ნავთობტერმინალი“-ს მხრიდან მისასვლელი ლიანდაგის სარგებლობასთან დაკავშირებული თანხმობის გაცემისას, რაც „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის მოთხოვნათა დარღვევას, სახელდობრ - დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებას წარმოადგენდა.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, სააგენტოს თავმჯდომარის 2014 წლის 30 სექტემბრის №30/09-5 ბრძანებით დამტკიცებული წესის მე-2 მუხლის პირველი პუნქტისა და მე-7 მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად, სააგენტოს თავმჯდომარის მიერ 2015 წლის 6 მარტს გამოცემული N34 ბრძანების შესაბამისად, სააგენტომ საკუთარი ინიციატივით დაიწყო მოკვლევა შპს „ბათუმის ნავთობტერმინალი“-ს ტერიტორიაზე ეკონომიკურ აგენტთა დომინირებული მდგომარეობის შესაძლო ბოროტად გამოყენების ფაქტსა და საქართველოს შავი ზღვის პორტებში ნავთობტერმინალთა საქმიანობის ქვეყნის კონკურენციის კანონმდებლობასთან შესაბამისობის დადგენის უზრუნველსაყოფად.

მოკველვის პროცესში, სააგენტოს მიერ მოძიებულ იქნა ინფორმაცია კომპანიებს შორის საქართველოს სასამართლოებში არსებულ საქმეთა შესახებ და მიღებულ იქნა სარჩელის აღძვრამდე სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების ნაწილობრივ დაკმაყოფილების შესახებ - თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2015 წლის 20 თებერვლის განჩინება (საქმე N728699-15) (განმცხადებლები - ლიბრა თრეიდინგ FZC და უცხოური საწარმოს ფილიალი ვიბრო დიაგნოსტიკ - VIBRO DIAGNOSTIK) და „მხარეთა მორიგების გამო საქმის წარმოების შეწყვეტის შესახებ“ თბილისის საქალაქო სასამართლოს მიერ 2015 წლის 13 ივლისს მიღებული განჩინება და ბათუმის საქალაქო სასამართლოს განჩინება „მხარეთა მორიგების გამო საქმის წარმოების შეწყვეტის შესახებ“. ზემოაღნიშნული დავის ფარგლებში, სასარჩელო მოთხოვნის დავის საგანს წარმოადგენდა ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულება და „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნათა დაცვა.

„კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის 33² მუხლის შესაბამისად, ეკონომიკურ აგენტს, სხვა დაინტერესებულ პირს უფლება აქვს, პირდაპირ მიმართოს სასამართლოს, შესაბამის ორგანოს ან თანამდებობის პირს „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონმდებლობის დარღვევის აღკვეთისა და დარღვევის შედეგად მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნით.

საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 182-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, ადმინისტრაციული ორგანო არ მიიღებს საჩივარს, თუ იმავე დავის საგანზე, იმავე მხარეთა შორის სასამართლო წარმოებაში არის საქმე.

მიუხედავად იმისა, რომ კონკურენციის სააგენტოს „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნათა დაცვით, მიღებული აქვს საქმის მოკვლევის სპეციალური წესი, რაც დამტკიცებულია „საქმის მოკვლევის წესისა და პროცედურის დამტკიცების თაობაზე“ სააგენტოს თავმჯდომარის 2014 წლის 30 სექტემბრის N30/09-5 ბრძანებით, და ამასთან, საქმის მოკვლევა დაწყებულ იქნა არა საჩივრის, არამედ სააგენტოს ინიციატივის საფუძველზე, კონკურენციის სააგენტოს, როგორც

ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ დაცულ უნდა იქნეს ის ძირითადი პრინციპები, რაც მოცემულია საქართველოს ზოგად ადმინისტრაციულ კოდექსში. შესაბამისად, საჩივრის მიღებაზე უარის თქმის ზოგადი საფუძველი, რომელიც გულისხმობს სასამართლოს წარმოებაში არსებული საქმის ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ განხილვის დაუშვებლობას, ვრცელდება სააგენტოზეც.

ხსენებულის მიუხედავად, მნიშვნელოვანია, რომ კონკურენციის სააგენტოსათვის აღნიშნული გარემოება ცნობილი გახდა საქმის მოკვლევის დაწყების შემდგომ - 2015 წლის 17 ივლისს, ანუ მას შემდეგ, რაც შპს „ბათუმის ნავთობტერმინალი“-ს მიერ წარმოდგენილ იქნა ინფორმაცია სასამართლოს წარმოებაში არსებულ საქმეთა შესახებ.

როგორც ზემოაღნიშნულიდან დგინდება, ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ საჩივრის მიღებაზე უარის თქმის საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით განსაზღვრული საფუძველი დადგა 2015 წლის 4 მარტს, ანუ იმაზე ადრე, ვიდრე გამოცემულ იქნებოდა სსიპ - კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2015 წლის 6 მარტის ბრძანება საქმის მოკვლევის დაწყების თაობაზე. თუმცა სააგენტომ შესაბამისი გარემოების შესახებ შეიტყო 2015 წლის ივლისში, რაც გახდა სააგენტოს მიერ ამ ნაწილში წარმოების შეწყვეტის საფუძველი.

ამავდროულად, გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ სააგენტოს მიერ მოკვლევის დაწყება მოხდა არა მხოლოდ შპს „ბათუმის ნავთობტერმინალი“-ს ტერიტორიაზე მოქმედ ეკონომიკურ აგენტთა მიერ დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების ფაქტთან დაკავშირებით, არამედ, ზოგადად, შავი ზღვის ტერიტორიაზე მოქმედ ტერმინალთა საქმიანობის კონკურენციის კანონმდებლობასთან შესაბამისობის დადგენის მიზნითაც. ამდენად, დაწყებული მოკვლევის სრულად შეწყვეტის საფუძველი არ არსებობდა და წარმოება გაგრძელდა მხოლოდ იმ ნაწილში, რომელიც ეხება შავი ზღვის ტერიტორიაზე მოქმედ ტერმინალთა საქმიანობის კონკურენციის კანონმდებლობასთან შესაბამისობის განსაზღვრას სააგენტოს თავმჯდომარის 2015 წლის 27 ნოემბრის N189 ბრძანების შესაბამისად.

მოკვლევის პროცესში სააგენტომ მიიღო ინფორმაცია, როგორც სხვადასხვა უწყების მხრიდან, ასევე, შესაბამისი ეკონომიკური აგენტებისგანაც როგორც წერილობითი ფორმით, ასევე ახსნა-განმარტებების სახითაც.

სააგენტოს შეფასება

საქართველოს შავი ზღვის პორტებში ნავთობტერმინალთა საქმიანობის შესწავლა სააგენტოს მიერ განხორციელდა ზოგადად, საქართველოს კონკურენციის კანონმდებლობასთან შესაბამისობის დადგენის მიზნით.

მოკვლევის დაწყების თაობაზე სააგენტოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება ცნობილი იყო როგორც შესაბამის ბაზარზე მოქმედი ყველა სუბიექტისათვის, ასევე, საზოგადოებისათვისაც. მიუხედავად აღნიშნულისა, სააგენტოსათვის არ მიუმართავს არც ერთ პირს, რომელიც, შესაძლოა, ყოფილიყო დაზარალებული ეკონომიკურ აგენტთა მიერ განხორციელებული არაჯანსაღი კონკურენტული ქმედებების შედეგად.

შესაბამისად, სააგენტომ საკითხის შესწავლა განახორციელა მოკვლევის პროცესში გამოთხოვილ და მიღებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით. თუმცა, აღსანიშნავია, რომ ხსენებული ინფორმაცია არ მოიცავდა იმგვარი სახის მტკიცებულებას, რომელსაც შეეძლო წარმოეშვა ნავთობტერმინალთა მიერ კონკურენციის შემზღვეველი შეთანხმებული ქმედების განხორციელების ეჭვი.

ამდენად, მის ხელთარსებული ინფორმაციის გათვალისწინებით, სააგენტომ არ განიხილა საქართველოს შავი ზღვის პორტებში ნავთობტერმინალთა საქმიანობის „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლთან შესაბამისობის საკითხი და საკითხის შეფასება განახორციელა მხოლოდ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლთან მიმართებით.

რაც შეეხება „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად განსაზღვრული დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად

გამოყენების შეფასების ფაქტს, შეფასება განხორციელდა ორი ძირითადი მიმართულებით:

1. დომინირებული მდგომარეობის განსაზღვრა;
2. დომინირებული მდგომარეობის დადასტურების შემთხვევაში, განსახილველი ქმედების შესაბამისობის დადგენა „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნებთან.

1. დომინირებული მდგომარეობის განსაზღვრა

„კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის „გ“ ქვეპუნქტის მიზნებისათვის განსაზღვრულ მომსახურების ბაზარზე, რომლის გაწევაზე უარის თქმის ფაქტის მოკვლევა მიმდინარეობდა უშუალოდ შპს „ბათუმის ნავთობტერმინალი“-ს მიმართ, სააგენტოს არ შეუფასებია შპს „ბათუმის ნავთობტერმინალი“-ს საბაზრო წილის პროცენტული მაჩვენებელი, იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ როგორც თბილისის, ასევე, ბათუმის საქალაქო სასამართლოს მიერ მიღებულ იქნა შესაბამისი განჩინება იმავე დავის საგანზე, იმავე მხარეთა შორის, რაც სააგენტოს მიერ საქმის წარმოების შეწყვეტის საფუძველი გახდა.

რაც შეეხება უშუალოდ შავი ზღვის ნავთობტერმინალების საქმიანობის შემოწმების მიზნებისათვის განსაზღვრულ ნავთობპროდუქტების ჩატვირთვა/გადმოტვირთვის სასაქონლო ბაზრებს - ანალიზის შედეგად დადგინდა, რომ 2012-2014 წლებში დომინირებული მდგომარეობის მქონე სუბიექტს წარმოადგენდა შპს „ბათუმის ნავთობტერმინალი“, რადგან მისი საბაზრო წილი კონკურენციის კანონმდებლობით განსაზღვრულ კრიტიკულ, ფორმალურ ზღვარზე - 40%-ზე მეტი იყო სამივე წლის განმავლობაში ორივე სასაქონლო ბაზარზე - როგორც ნავთობპროდუქტების გადმოტვირთვის, ასევე ჩატვირთვის სასაქონლო ბაზარზე.

2. დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენება

დომინირებული მდგომარეობის დადასტურების შემდეგ, სააგენტომ შეაფასა განსახილველი ქმედების შესაბამისობა „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამის მოთხოვნებთან. ვინაიდან სააგენტო საქმის განხილვის პროცესში ეყრდნობა როგორც მხარეთა შორის შეჯიბრობითობის, ასევე ადმინისტრაციული წარმოებისთვის დამახასიათებელ ინკვიზიციურობის პრინციპებს, პირველ რიგში შეფასდა სააგენტოს ხელთ არსებული გარემოებები და ქმედებები, ხოლო შემდეგ განხორციელდა გამოკვლევა - ხომ არ ჰქონდა ადგილი სხვა რაიმე სახის დარღვევას.

შესაბამისად, სააგენტომ შეაფასა შპს „ბათუმის ნავთობტერმინალი“-ს, როგორც დომინანტი კომპანიის, საბაზრო ქცევა ნავთობპროდუქტების ჩატვრითვა-გადატვირთვის მომსახურების ბაზრებზე მის მიერ სხვადასხვა ეკონომიკური აგენტებისათვის შეთავაზებული მომსახურების ტარიფების ურთიერთშედარების საფუძველზე.

შესასწავლ პერიოდში, შპს "ბათუმის ნავთობტერმინალი"-ში ადგილი ჰქონდა სხვადასხვა ტიპის სატარიფო მომსახურებას, იმისდა მიხედვით, თუ რა სახის პროდუქცია, რა მოცულობით იტვირთებოდა ვაგონიდან გემში და პირიქით. შესაბამისად, მომსახურების დადგენილი ტარიფის საშუალო წლიური სიდიდის ცვლილება 1 ტონაზე გაანგარიშებით დამოკიდებული იყო და არის გადასატვირთი ტვირთის მოცულობაზე და სახეობაზე.

ამდენად, სააგენტოს მიერ სხვადასხვა ეკონომიკური აგენტებისათვის შეთავაზებული ტარიფების ურთიერთშედარების შედეგად არ გამოიკვეთა რაიმე სახის სახის კონკურენციის შემზღვეველი ქმედება, რომელიც შპს „ბათუმის ნავთობტერმინალი“-ს მიერ დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების ფაქტს წარმოშობდა. ამასთან, გასათვალისწინებელია, რომ საქმის მოკვლევის პროცესში, სააგენტოს არ მიმართა არც ერთმა ეკონომიკურმა აგენტმა, რომელიც შეიძლებოდა ყოფილიყო დაზარალებული შპს „ბათუმის ნავთობტერმინალი“-ს ქცევის შედეგად.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სააგენტომ მიიჩნია, რომ შპს „ბათუმის ნავთობტერმინალი“-ს მიერ წარმოებულ საფასო პოლიტიკაში არ იკვეთება „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის დარღვევის ნიშნები და წინაპირობები.

რაც შეეხება, ნავთობპროდუქტების გადატვირთვის ბაზარზე ე. ფოთში მოქმედ ეკონომიკურ აგენტებს შპს „არგოტრანს ჯორჯია“-სა და შპს „ჩენელ ენერჯი (ფოთი) ლიმიტედ - საქართველო“-ს - ისინი არ წარმოადგენენ დომინანტ სუბიექტებს, მათი საბაზრო წილის უმნიშვნელო ოდენობის გათვალისწინებით. შესაბამისად, სააგენტოს ხელთარსებული ინფორმაციის ფარგლებში, კონკურენციის სააგენტოს არ უმსჯელია მათი მხრიდან „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის დარღვევის შესაძლო ფაქტთან მიმართებით.

საბოლოოდ, სსიპ კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2015 წლის 30 დეკემბერის №202 ბრძანებით დამტკიცებული გადაწყვეტილების შესაბამისად, არ იქნა დადასტურებული შპს „ბათუმის ნავთობტერმინალი“-ს მხრიდან, ნავთობპროდუქტების გადმოტვირთვის ბაზარზე დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების ფაქტი.

ბრძანება

ინფორმაცია საქართველოს ყავის სასაქონლო ბაზარზე განხორციელებული მონიტორინგის თაობაზე

2014 წლის ნოემბრიდან, სსიპ კონკურენციის სააგენტომ, საკუთარი ინიციატივით, „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-17² მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, კონკურენციის შეზღუდვისა და არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის ფაქტების გამოვლენისა და შესაბამის ბაზარზე კონკურენტული გარემოს შეფასების მიზნით, დაიწყო ყავის სასაქონლო ბაზრის შესწავლა (მონიტორინგი), იმის გათვალისწინებით, რომ ყავაზე მოთხოვნა საქართველოში, საზღვარგარეთის

სახელმწიფოების ანალოგიურად მაღალია, ხოლო მსოფლიოს მასშტაბით (თითქმის 450 მილიარდი ფინჯანი ყავა ისმევა ყოველ წელს, ხოლო ყოველდღიურად 1.5 მილიარდი) მასზე მოთხოვნა იმდენად დიდია, რომ ნავთობის შემდეგ ის ყველაზე ფართო მოხმარების პროდუქტადაა მიჩნეული. ამასთან, ამერიკის მასშტაბით, საკვები პროდუქტების ბაზარზე, წყლისა და სოდიანი სასმელების შემდეგ, მას უკავია მე-3 პოზიცია (მე-4 ლუდია და მე-5 რძე).

ამასთან, საკითხის აქტუალობის კუთხით გააზრებისას, მხედველობაში იქნა მიღებული ამ ბაზრის ცალკეულ სუბიექტთა მიერ წინა წლებში გაკეთებული განცხადებები, ამ ბაზრიდან გასვლის მიზეზებთან დაკავშირებით (ბიზეს ჯგუფ „ლაქმარ გრუპი“-ს წარმომადგენლის (წყარო: „netgazeti.ge“) – „საქართველოში ყავის ბაზარზე დემპინგური ფასი და არაჯანსაღი კონკურენციაა, რის გამოც მათ ყავის ბიზნესი შეაჩერეს“).

აღნიშნულიდან გამომდინარე, კონკურენციის სააგენტოს მიერ ყავის სასაქონლო ბაზარზე განხორციელებული მონიტორინგის მიზანს წარმოადგენდა ამ ბაზარზე არსებული ზოგადი მდგომარეობის მიმოხილვა, ბაზრების მოცულობის განსაზღვრა, არსებული კონკურენტული გარემოს შეფასება და გასატარებელი ღონისძიებების შემუშავება.

მონიტორინგის პროცესში დამუშავდა ოფიციალური მონაცემები და ინფორმაციები, რომლებიც გამოთხოვილ იქნა ბაზარზე მოქმედი სხვადასხვა ეკონომიკური აგენტებისგან და შესაბამისი სახელმწიფო სტრუქტურებიდან, კერძოდ : საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური; სსიპ სურსათის ეროვნული სააგენტო; სსიპ შემოსავლების სამსახური; სსიპ საქართველოს სტანდარტებისა და მეტროლოგიის ეროვნული სააგენტო.

აღნიშნული უწყებებისაგან ასევე მიღებულ იქნა საკონსულტაციო სახის დახმარება. კონსულტაციები მიღებულ იქნა ყავის სასაქონლო ბაზარზე კონკრეტული კვლევების განმახორციელებელი არასამთავრობო სექტორის წარმომადგენლებისაგან და იმ

ეკონომიკური აგენტებისაგანაც, რომლებიც სხვადასხვა საინფორმაციო საშუალებების მეშვეობით საუბრობდნენ შესაბამის ბაზარზე არსებულ პრობლემებზე.

გარდა ამისა, კონკურენციის სააგენტომ, მონიტორინგის პროცესში, პირდაპირი და ელექტრონული ანკეტირების გზით, განახორციელა სხვადასხვა ასაკობრივი ჯგუფის ყავის 500-მდე მომხმარებლის და ყავის ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტების გამოკითხვა.

მონიტორინგის ფარგლებში ასევე განხორციელდა ყავის მსოფლიო ბაზარზე არსებული ვითარების მიმოხილვა, საქართველოს ყავის ბაზრის კონკურენტული გარემოს დახასიათება, ბაზარზე არსებული ძირითადი პრობლემებისა და ტენდენციების გამოკვეთა, კერძოდ: პროდუქციული და გეოგრაფიული ბაზრის იდენტიფიცირება; ბაზარზე მოქმედი სუბიექტების შესახებ ინფორმაციის დამუშავება; ბაზარზე არსებული კონცენტრაციის დონისა და სხვა მაჩვენებლების შეფასება; ბაზრებზე არსებული პრობლემების გადაჭრის მიზნით შესაბამისი დასკვნებისა და რეკომენდაციების მომზადება.

შემოსული მასალების ანალიზის, მიღებული კონსულტაციებისა და გამოკითხვების შედეგად გაირკვა, რომ ხსნადი და ნალექიანი ყავის სახეობები არ წარმოადგენენ ურთიერთჩანაცვლებად პროდუქციას. შესაბამისად, კონკურენციის სააგენტომ დაადგინა ყავის ორი ძირითადი ბაზარი - ნალექიანი და ხსნადი ყავის ბაზრები. ამასთან, აღნიშნული ბაზრების გეოგრაფიულ საზღვრად დადგინდა საქართველოს ტერიტორია.

ქვეყანაში ყავის ბაზარზე კონკურენტული გარემოს შეფასების და ძირითადი ტენდენციების გამოკვეთის მიზნით, სააგენტოს ხელთარსებულ მონაცემებზე დაყრდნობით, (საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურიდან და შემოსავლების სამსახურიდან მიღებული ინფორმაცია) შესწავლილ იქნა, ქვეყნის სასაქონლო ბაზარზე 2008 წლიდან 2015 წლის ივნისის თვის ჩათვლით არსებული მდგომარეობა. მოძიებული და დამუშავებული ინფორმაციის ანალიზმა ნათლად წარმოაჩინა, რომ 2008 წლიდან 2015 წლის ივნისის ჩათვლით ქვეყნის ყავის (ხსნადი/

ნალექიანი) სასაქონლო ბაზრებზე დამაკმაყოფილებელი კონკურენტული გარემო იყო და ბაზარიც დაბალ (ნალექიანი), ან ზომიერად (ხსნადი) კონცენტრირებული იყო.

ამასთან, ბაზარზე არსებული კონკურენტული გარემოს შეფასებისა და მისი მდგომარეობის განმსაზღვრელი ფაქტორების გათვალისწინებით, სააგენტომ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტით მინიჭებული უფლებამოსილების საფუძველზე, სსიპ „სურსათის ეროვნულ სააგენტოს“ განსახილველად სავალდებულო რეკომენდაციები წარუდგინა. რეკომენდაციები შეეხება ყავის პროდუქციის ფიტოსანიტარულ კონტროლს, მასში კონცენტრანტების შემცველობის მონიტორინგისა და პროდუქციის ეტიკეტირების წესის დაცვის საკითხებს.

ი ნ ფ ო რ მ ა ც ი ა სსიპ - კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2015 წლის 6 თებერვლის N19 ბრძანების შესაბამისად განხორციელებული საქმის მოკვლევის თაობაზე

2014 წლის 26 დეკემბერს სსიპ - კონკურენციის სააგენტოში (შემდგომში - „სააგენტო“) წარმოდგენილ იქნა ააიპ „მომხმარებელთა უფლებების დაცვის საზოგადოებ“-ის განცხადება საავტომობილო გაზის რეალიზატორი კომპანიების სავარაუდო შეთანხმების საფუძველზე საავტომობილო გაზის საცალო ფასის დადგენისა (ზრდის) და შედეგად „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის შესაძლო დარღვევის ფაქტზე.

წარმოდგენილ მასალებსა და ინფორმაციებზე დაყრდნობით, კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2015 წლის 6 თებერვლის N19 ბრძანების საფუძველზე, დასაშვებად იქნა ცნობილი ააიპ „მომხმარებელთა უფლებების დაცვის საზოგადოების“ განცხადება და დაიწყო მოკვლევა.

„კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-18 მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის, 25-ე მუხლის მე-5 პუნქტისა და „საქმის მოკვლევის წესისა და პროცედურის

დამტკიცების თაობაზე“ კონკურენციის სააგენტოს 2014 წლის 30 სექტემბრის N30/09-5 ბრძანებით დამტკიცებულ მოთხოვნათა გათვალისწინებით, მოკვლევის პროცესში, მოკვლევის ჯგუფმა გასწია მნიშვნელოვანი მოცულობის სამუშაო, რომელიც წარიმართა საჯარო დაწესებულებებთან და ბაზარზე მოქმედ ეკონომიკურ აგენტებთან მჭიდრო თანამშრომლობის ფარგლებში. სააგენტომ დაამუშავა როგორც სახელმწიფო ორგანოების მიერ მოწოდებული, ასევე ეკონომიკური აგენტებისგან გამოთხოვილი ინფორმაცია. გარდა ამისა, გაიმართა შეხვედრები შესაბამის ეკონომიკურ აგენტებთან, სათანადო ახსნა-განმარტებების მიღების მიზნით. პარალელურად, განხორციელდა მათგან მიღებული დოკუმენტაციის დამუშავება. კანონმდებლობით დადგენილი წესის გათვალისწინებით, როგორც დოკუმენტაციის წარმოდგენის ეტაპზე, ასევე სააგენტოში გამართულ მოსამზადებელ და შემაჯამებელ სხდომებზე, დაინტერესებულ მხარეებს მიეცათ ადმინისტრაციულ წარმოებაში მონაწილეობის და საკუთარი პოზიციის/არგუმენტაციის წარმოდგენის შესაძლებლობა.

მოკვლევის ფარგლებში წარმოდგენილ მასალებზე დაყრდნობით, სააგენტომ შეისწავლა როგორც უშუალოდ განმცხადებლის მიერ წარმოდგენილ ფაქტები, ასევე, საავტომობილო დანიშნულების ბუნებრივი აირის ბაზარზე არსებული კონკურენტული გარემო. განისაზღვრა შესაბამისი ბაზრის პროდუქციული, გეოგრაფიული საზღვრები, არსებული ინსტიტუციუნალური, ტექნიკური თუ ფინანსური ბარიერები, ბაზარზე მოქმედი სუბიექტების წილები და ბაზრის კონცენტრაციის დონე.

მოკვლევის პროცესში, შესაბამისი ბაზრის პროდუქციული საზღვრების დადგენისას, გათვალისწინებულ იქნა, რომ ბუნებრივ აირთან ერთად, საავტომობილო საწვავად გამოიყენება ბენზინის და დიზელის საწვავი. თუმცა, შედარებით დაბალი ფასის, ეკონომიურობისა და შესაბამისად, მომხმარებელთა საკმაოდ დიდი რაოდენობის გათვალისწინებით, ხსენებული პროდუქტები არ იქნა განხილული საავტომობილო გაზის ჩამნაცვლებლად. საკითხის გადაწყვეტისას ასევე ყურადღება იქნა გამახვილებული, რომ სააგენტოს მიერ განხორციელებული ნავთობპროდუქტების სასაქონლო ბაზრის მოკვლევისას, ავტოტრანსპორტის საწვავის ბაზარზე

ურთიერთჩანაცვლებად საქონლად მიჩნეულ იქნა მხოლოდ ბენზინი და დიზელი. აღნიშნულიდან გამომდინარე, განსახილველ შემთხვევაშიც, ბაზრის პროდუქციულ საზღვრად სააგენტოს მიერ განისაზღვრა - საავტომობილო დანიშნულების ბუნებრივი აირი.

რაც შეეხება გეოგრაფიულ ბაზარს, მოკვლევის ჯგუფის მიერ, შესაბამის ბაზრად ჩაითვალა საქართველოს მთელი ტერიტორია, ვინაიდან საავტომობილო დანიშნულების ბუნებრივი აირის შეძენა საქართველოს თითქმის მთელს ტერიტორიაზე შესაძლებელია.

შპს „გაზის ტრანსპორტირების კომპანი“-იდან და მეწარმე სუბიექტებისგან მიღებული ინფორმაციის თანახმად, დადგინდა, რომ ქვეყანის მასშტაბით ფუნქციონირებს დაახლოებით 100-მდე საავტომობილო გაზის რეალიზატორი კომპანია, 160-მდე გაზგასამართი სადგურით. ავტოგაზგასამართი სადგურების ნაწილი მიერთებულია მაღალი წნევის მაგისტრალურ მილსადენზე, ხოლო ნაწილი დაბალი წნევის ლოკალურ ქსელებზე.

სააგენტოში შემოსული განცხადების შინაარსიდან გამომდინარე, მოსაკვლევი პერიოდი მოიცავს 2014 წლის აგვისტოსა და დეკემბრის თვეებს. შესაბამისად, წილებისა და ბაზრის კონცენტრაციის დასადგენად განსაზღვრულ იქნა 2014 წლის მეორე ნახევარი, ანუ ივლის-დეკემბრის მონაკვეთი. სააგენტომ მოახდინა მის ხელთარსებული ყველა მონაცემის შეჯერება და სათანადო ანალიზის შედეგად, დადგინდა, რომ 2014 წლის მეორე ნახევარში, ბაზრის კონცენტრაციის ინდექსი (HHI) შეადგენდა 1665,6 ერთეულს, რაც იმას ნიშნავს, რომ ბაზარი იყო ზომიერად კონცენტრირებული.

მოკვლევის შედეგად სააგენტომ მიიჩნია, რომ განცხადებაში მოყვანილი ფაქტების მიუხედავად, საქმეში არ არსებობს მყარი ეკონომიკური და სამართლებრივი არგუმენტი იმის დასადასტურებლად, რომ 2014 წლის აგვისტოში და მითუმეტეს დეკემბერში, კომპანიების მხრიდან საავტომობილო გაზზე ფასების ზრდა განპირობებული იყო ბაზარზე მოქმედი სუბიექტების შეთანხმების შედეგად, კერძოდ:

ჩატარებული ანალიზი ცხადყოფს, რომ 2014 წლის აგვისტოს და დეკემბრის თვეებში ბაზრის სუბიექტების მხრიდან, პარალელურ რეჟიმში ფასების ერთგვაროვანი ოდენობით - 5 თეთრით გაზრდის მიუხედავად, ეს ფაქტი არ შეიძლება ცალსახად შეფასდეს, როგორც კონკურენციის საწინააღმდეგო შეთანხმება. მითუმეტეს, რომ ფასების ზრდის დღეები ზოგ შემთხვევაში განსხვავებულია. ზოგიერთ კომპანიას საერთოდ არ გაუზრდია ფასები და განსხვავებული იყო მათი სარეალიზაციო ფასებიც. უფრო მეტიც, ცალკეული კომპანიები გაზს სხვადასხვა ადგილებში (მათ შორის ერთსა და იმავე ქალაქში) განსხვავებულ ფასადაც კი ჰყიდდნენ, რაც ბაზარზე კონკურენციის არსებობის ერთ-ერთი მიმანიშნებელი ფაქტორია. გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ ფასწარმოქმნაზე ზეგავლენას ახდენს კონკურენტის ქმედება, ეროვნული ვალუტის გაუფასურება და სხვა.

საბოლოოდ, კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2015 წლის 30 ოქტომბრის N162 ბრძანების შესაბამისად დამტკიცებული გადაწყვეტილების მიხედვით, არ დადასტურდა საავტომობილო გაზის რეალიზატორი ეკონომიკური აგენტების მხრიდან „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის დარღვევის ფაქტი.

მიუხედავად აღნიშნულისა, ბაზარზე არსებული კონკურენტული გარემოს შეფასებისა და მისი მდგომარეობის განმსაზღვრელი ფაქტორების გათვალისწინებით, სააგენტომ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-18 მუხლის მე-2 პუნატის „გ“ ქვეპუნქტით მინიჭებული უფლებამოსილების შესაბამისად, შესაბამის ბაზარზე კონკურენტული გარემოს გაჯანსაღების მიზნით, რეკომენდაციები წარუდგინა საქართველოს მთავრობას, სსიპ - ტექნიკური და სამშენებლო ზედამხედველობისა და სსიპ - საგანგებო სიტუაციების მართვის სააგენტოებს; ასევე, კომპანია „სოკარ ენერჯი ჯორჯიას“ და ააიპ „საქართველოში ბუნებრივი აირით მოსარგებლეთა გაერთიანება“-ს.

წარდგენილი რეკომენდაციები შეეხება ბუნებრივი აირის საბითუმო მიწოდების ფასებს, გაზგასამართი სადგურების უსაფრთხოების დადგენილი სტანდარტებით მშენებლობის, ტექნიკურ აღჭურვილობის, მათ საქმიანობაში უსაფრთხოების ნორმების განუხრელად

დაცვის უზრუნველყოფაზე სისტემატიურ კონტროლს და ბუნებრივი გაზის მოწოდების ალტერნატიული წყაროების ხელმისაწვდომობას.

ბრძანება

ინფორმაცია სსიპ - კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2014 წლის 24 დეკემბრის №29 ბრძანების საფუძველზე განხორციელებული საქმის მოკვლევის თაობაზე

2014 წლის 25 ნოემბერს სსიპ - კონკურენციის სააგენტოში (შემდგომში - სააგენტო) წარმოდგენილ იქნა შპს „ჯორჯიან ტრანს ექსპედიცია“-ს საჩივარი, შპს „ტრანს კაუკასუს ტერმინალსი“-ს მიერ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის სავარაუდო დარღვევის ფაქტთან დაკავშირებით.

საჩივრის თანახმად, სს „საქართველოს რკინიგზა“-ის შვილობილი კომპანია - შპს „ტრანს კაუკასუს ტერმინალსი“ ფლობს ტერმინალს, რომელიც ერთადერთია თბილისსა და მის შემოგარენში. ამასთან, აღნიშნული კომპანია ახორციელებს საექსპედიტორო მომსახურებასაც, რომლისთვისაც გამოცხადებული ჰქონდა კომბინირებული ტარიფი (სხვადასხვა სერვისი). აღნიშნული ტარიფი მოიცავს საქართველოს რკინიგზის მომსახურებასაც (რაც სს „საქართველოს რკინიგზის“ სატარიფო პოლიტიკის თანახმად, ყველა ეკონომიკური აგენტისთვის ერთი და იგივე უნდა იყოს) და სატერმინალო მომსახურების ღირებულებასაც. მომჩივანი გამოთქვამს ეჭვს, რომ შპს „ტრანს კაუკასუს ტერმინალსი“-ს მიერ გამოცხადებული კომბინირებული ტარიფები ფაქტობრივად არ მოიცავს საექსპედიტორო მომსახურების ტარიფს. ამასთან, მომჩივანი განმარტავს, რომ „თუ ეკონომიკურ აგენტს არ სურს კომბინირებული ტარიფით სარგებლობა და კონტეინერების გადაზიდვას შეუკვეთავს სს „საქართველოს რკინიგზა“-ს, კონტეინერები აუცილებლად უნდა მოხვდეს ტერმინალში, შესაბამისად, მან სატერმინალო მომსახურება აუცილებლად უნდა მიიღოს შპს „ტრანს კაუკასუს ტერმინალსი“-სგან. რკინიგზის მომსახურების ღირებულების და სატერმინალო მომსახურების ღირებულების ჯამი არის უფრო მეტი, ვიდრე შპს „ტრანს კაუკასუს ტერმინალსი“-ს მიერ გამოცხადებული კომბინირებული ტარიფის ღირებულება.“

მოკვლევის პროცესში, მოკვლევის ჯგუფმა გასწია მნიშვნელოვანი მოცულობის სამუშაო, რომელიც წარიმართა საჯარო დაწესებულებებთან და ბაზარზე მოქმედ ეკონომიკურ აგენტებთან მჭიდრო თანამშრომლობის ფარგლებში. სააგენტომ დაამუშავა როგორც სახელმწიფო ორგანოების მიერ მოწოდებული, ასევე ეკონომიკური აგენტებისგან გამოთხოვილი ინფორმაცია. მოკვლევის პროცესისათვის მნიშვნელოვანი გარემოებების დასადგენად, კანონმდებლობით დადგენილი წესის შესაბამისად, საკონტინერო გადაზიდვების ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტებისგან მიღებულ იქნა ახსნა-განმარტებები და კონსულტაციები.

მოკვლევის ფარგლებში, შესაბამის სასაქონლო ბაზრად განსაზღვრულ იქნა კონტეინერების გადაზიდვის ბაზარი. აღნიშნული საქმიანობა ხორცილდება როგორც რკინიგზის, ასევე საავტომობილო ტრანსპორტის მეშვეობით. მიუხედავად აღნიშნულისა, სააგენტოს მიერ განხორციელდა შპს „ტრანს კავკასუს ტერმინალსი“-ს წილის გამოთვლა, როგორც კონტეინერების გადაზიდვის ბაზარზე, ასევე კონტეინერების სარკინიგზო გადაზიდვის ბაზარზე.

მოკვლევის შედეგად, სახელმწიფო უწყებებისა და ეკონომიკური აგენტების მიერ მოწოდებული ინფორმაციის ანალიზის საფუძველზე, დადგინდა 2012-2015 წლებში ქ. ფოთისა და ქ. ბათუმის პორტების მეშვეობით საქართველოში იმპორტირებული, ექსპორტირებული და ტრანზიტულად გადაადგილებული კონტეინერების მოცულობა. ამასთან, როგორც ირკვევა, საქართველოში კონტეინერების გადაზიდვის ბაზარზე (სარკინიგზო და საავტომობილო გადაზიდვა) სარკინიგზო გადაზიდვის წილი 2012, 2014-2015 წლებში, შესაბამისად, შეადგენს -15,67%-ს, 11,1%-ს, 10,36%.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, იკვეთება, რომ კონტეინერების გადაზიდვის სასაქონლო ბაზარზე სარკინიგზო გადაზიდვას არ უკავია დომინირებული მდგომარეობა. კონტეინერების გადაზიდვის შესაბამის ბაზარზე უმეტესი წილი ეკუთვნის საავტომობილო გადაზიდვას, რადგან საქართველოში სამდინარო ტრანსპორტით ტვირთის გადატანა არ არის განვითარებული. ამასთან, როგორც გადაზიდვის

დინამიკიდან ჩანს, ბოლო წლებში მცირდება სს „საქართველოს რკინიგზ“-ის მეშვეობით კონტეინერების გადაზიდვის წილი გადაზიდვების საერთო მოცულობაში, რაც შეიძლება სხვა ფაქტორებთან ერთად დაკავშირებული იყოს სს „საქართველოს რკინიგზის“ სატარიფო პოლიტიკასთან, რომლის გაანგარიშება წარმოებს აშშ დოლარზე გათვლით (ექვივალენტი ლარებში).

ამასთან, სააგენტოს ხელთარსებული ინფორმაციით, შპს „ტრანს კავკასუს ტერმინალს“-ს ასევე არ უჭირავს დიდი წილი თავად კონტეინერების სარკინიგზო გადაზიდვების ბაზარზე (2012 წელი - 16.2%, 2013 წელი - 19.9%, 2014 წელი - 16.8%, 2015 წელი - 20.1%).

შესაბამისად, სააგენტომ მიიჩნია, რომ შპს „ტრანს კავკასუს ტერმინალს“-ს არ უკავია დომინირებული მდგომარეობა, არც საერთო ბაზრის გაგებით (კონტეინერების გადაზიდვის სასაქონლო ბაზარი) და არც კონტეინერების სარკინიგზო გადაზიდვის ბაზრის გაგებით.

მიუხედავად იმისა, რომ შპს „ტრანს კავკასუს ტერმინალს“-ს არ დაუდგინდა შესაბამის ბაზარზე დომინირებული მდგომარეობის ქონა, სააგენტომ მაინც განახორციელა საჩივარში მოყვანილი ქმედებების შეფასება და ანალიზი.

კონკურენციის სააგენტოში წარმოდგენილ საჩივარში შპს „ჯორჯიან ტრანს ექსპედიცია“ შპს „ტრანს კავკასუს ტერმინალს“-ს მიერ კონკურენციის სამართლიანი პრინციპების დარღვევად და კონკურენციის საწინააღმდეგო ქმედებად არსებითად მიიჩნევს იმ გარემოებას, რომ შპს „ტრანს კავკასუს ტერმინალს“-ს სს „საქართველოს რკინიგზ“-ის მიერ ჩაყენებულია უპირატეს მდგომარეობაში და თავად კომპანია აწარმოებს მომსახურებას სს „საქართველოს რკინიგზ“-სთან შედარებით შეღავათიანი ტარიფით. შპს „ჯორჯიან ტრანს ექსპედიცია“-ს საჩივრის თანახმად, შპს „ტრანს კავკასუს ტერმინალს“-ს მიერ შემოთავაზებულ კომბინირებულ ტარიფებში არ შედის საექსპედიციო საქმიანობის ღირებულება და მიზნად ისახავს შპს „ტრანს კავკასუს ტერმინალს“-ს მიერ ბაზარზე უპირატესობის მოპოვებას. აღნიშნული სახის

საქმიანობას მომჩივანი კომპანია განიხილავს დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებად.

მოკვლევის შედეგებზე დაყრდნობით, სააგენტომ მიიჩნია, რომ მომსახურების გაწევისას შპს „ტრანს კავკასუს ტერმინალს“-ს და სს „საქართველოს რკინიგზა“-ს სხვა ეკონომიკური აგენტებისათვის არ შეუქმნიათ დისკრიმინაციული პირობები (ფოთი-თბილისი და პირიქით, ბათუმი-თბილისი და პირიქით ხაზზე ე.წ. „ბლოკ-მატარებლით“ საკონტეინერო გადაზიდვა). კერძოდ, კომპანიების მიერ მიღებულ გადაწყვეტილების შედეგად, სხვა თანაბარი პირობების პრინციპის დაცვით, ნებისმიერ მომხმარებელს შეეძლო ესარგებლა ხსენებული მარშრუტებისათვის დადგენილი მომსახურების შეღავათიანი ტარიფით. ეს პროექტი განხორციელდა ნებისმიერი პირისათვის, მათ შორის საექსპედიტორო საქმიანობის განმახორციელებლისათვის და უკლებლივ იქნა ასახული კომბინირებულ ტარიფში, რომელიც თავისი არსით და განხორციელების ფორმით წარმოადგენს სარკინიგზო გადაზიდვის საქმიანობის ტარიფს და არ შეიძლება განხილულ იქნეს საექსპედიტორო საქმიანობის ტარიფად.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, შპს „ტრანს კავკასუს ტერმინალს“-ს ხსენებული სატარიფო პოლიტიკა სააგენტოს მიერ არ იქნა მიჩნეული, როგორც კონკურენტი ეკონომიკური აგენტების საზიანოდ განხორციელებული მიზანმიმართული ქმედება და შესაბამისად, არ დაკვალიფიცირდა დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების შემთხვევად.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, სააგენტოს თავმჯდომარის 2015 წლის 21 ოქტომბრის N155 ბრძანების შესაბამისად დამტკიცებული გადაწყვეტილების მიხედვით, არ დადასტურდა შპს „ტრანს კავკასუს ტერმინალს“-ს მიერ საკონტეინერო გადაზიდვების ბაზარზე „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის დარღვევის ფაქტი. ამასთან, მოკვლევის ფარგლებში, შპს „ტრანს კავკასუს ტერმინალს“-ს და საქართველოს მთავრობას წარედგინათ რეკომენდაციები შესაბამის მომსახურების ბაზარზე კონკურენტული გარემოს გაჯანსაღებისათვის.

ბრძანება

ინფორმაცია სსიპ - კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2014 წლის 12 დეკემბრის N27 ბრძანების შესაბამისად განხორციელებული საქმის მოკვლევის თაობაზე

2014 წლის 6 ნოემბერს სსიპ - კონკურენციის სააგენტოში (შემდგომში - სააგენტო) წარმოდგენილ იქნა საქართველოს ხორბლისა და პურპროდუქტების მწარმოებელთა ასოციაცია „გლობალაგრო“-ს (შემდგომში - ასოციაცია გლობალაგრო) განცხადება აზერბაიჯანული კომპანიის "კარატ ჰოლდინგი"-ს მხრიდან „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის სავარაუდო დარღვევის ფაქტზე.

განმცხადებლის ინფორმაციით - 2009 წლიდან აზერბაიჯანულმა კომპანიამ "კარატ ჰოლდინგი"-მა დაიკავა ბაზარზე პრივილეგირებული მდგომარეობა. საქართველოში შემოსვლის შემდეგ „კარატ ჰოლდინგი“-ს მფლობელობაში გადავიდა:

1) შპს "აგროსისტემები" - მარნეულის წისქვილკომბინატი (სიმძლავრე 600 ტ/დღეში; შემნახველი სიმძლავრე - 80 000 ტონა); ყოფილი „მზეკაბანი“ (200 ტ/დღეში; შემნახველი სიმძლავრე - 50 000 ტ.);

2) შპს "კარმენი" - გორის წისქვილკომბინატი „ფორტე“ (სიმძლავრე 350 ტ/დღეში; შემნახველი სიმძლავრე 42 000 ტ.);

3) შპს "კარმენი - K" - ვაჭრეთის წისქვილკომბინატი (სიმძლავრე 200 ტ/დღეში; შემნახველი სიმძლავრე - 120 000 ტ.);

ასევე, დამატებით იქნა წარმოდგენილი ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ ჰოლდინგი ბაზარზე ოპერირებდა პერიოდულად არასამართლიანი ფასით. შესაბამისად, განმცხადებლის ინფორმაციით, ირღვეოდა „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლი და იქმნებოდა ხორბლის სტრატეგიული მარაგების ერთი კომპანიის ხელში თავმოყრის საფრთხე, რაც მათი მოსაზრებით აისახებოდა ფქვილის ფასზეც (არასამართლიანად დაბალ ფასად გამოაქვს ფქვილი ბაზარზე გასაყიდად).

სააგენტოს თავმჯდომარის 2014 წლის 12 დეკემბრის N27 ბრძანების შესაბამისად, კონკურენციის სააგენტომ დაიიწყო მოკვლევა შპს „აგროსისტემები“-ს, შპს „კარმენი -k“-სა და შპს „კარმენი“-ს მიერ „კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის (დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენება) დარღვევის ფაქტზე. ამასთან, შესაბამისი ეკონომიკური აგენტები, მოკვლევის მიზნებისათვის, მიჩნეულ იქნენ ურთიერთდამოკიდებულ პირებად და სააგენტომ საბაზრო წილისა და საბაზრო ძალაუფლების განმსაზღვრელი კრიტერიუმების შეფასება განახორციელა, მათი ერთ სუბიექტად მიჩნევის საფუძველზე.

სააგენტოს მიერ განისაზღვრა შესაბამისი ბაზარი და დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების შესაძლო ფაქტის მოკვლევა განხორციელდა ხორბლის ფქვილის შესაბამის ბაზარზე 2012-2015 წლებში. მიუხედავად ამისა, დომინირებული მდგომარეობის შეფასებისას სააგენტომ გაითვალისწინა ფქვილის ბაზარზე მოქმედ ეკონომიკურ აგენტთა პოზიციები ხორბლის შესაბამის ბაზარზე, ვინაიდან აღნიშნული ბაზრები წარმოადგენენ ერთმანეთთან მჭიდროდ დაკავშირებულ ზედა და ქვედა დონის ბაზარს, სადაც ერთი ბაზარი (ხორბლის ბაზარი) მეორე ბაზრისთვის (ფქვილის ბაზარი) რესურსების მიწოდების არეალს წარმოადგენს და შესაბამისად, „მიმწოდებელ“ ბაზარზე არსებული მდგომარეობა მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს მეორე (ხორბლის ფქვილის) ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტების პოზიციაზე. ამასთან, სააგენტოს მიერ შესაბამის გეოგრაფიულ ბაზრად მიჩნეულ იქნა საქართველოს ტერიტორია.

მოკვლევის პროცესში, მოკვლევის ჯგუფმა გასწია მნიშვნელოვანი მოცულობის სამუშაო, რომელიც წარიმართა საჯარო დაწესებულებებთან და ბაზარზე მოქმედ ეკონომიკურ აგენტებთან მჭიდრო თანამშრომლობის ფარგლებში. სააგენტომ დაამუშავა, როგორც ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემები, ასევე, სსიპ შემოსავლების სამსახურის მიერ მოწოდებული და ეკონომიკური აგენტებისგან გამოთხოვილი ინფორმაცია. მოკვლევის პროცესისათვის მნიშვნელოვანი გარემოებების დასადგენად, კანონმდებლობით დადგენილი წესის შესაბამისად, ფქვილის/ხორბლის ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტებისგან მიღებულ იქნა ახსნა-განმარტებები და კონსულტაციები.

შპს „აგროსისტემები“-ს, შპს „კარმენი -k“-ისა და შპს „კარმენი“-ს დომინირებული მდგომარეობის შესწავლის მიზნით, სააგენტოს მიერ შეფასებულ იქნა:

- 1) ხორბლის იმპორტი და ადგილობრივი წარმოება საქართველოში;
- 2) ფქვილის იმპორტი საქართველოში;
- 3) ფქვილის რეალიზაციის წილობრივი მაჩვენებლები;
- 4) ხორბლის ფქვილის მწარმოებელი მნიშვნელოვანი წილის მქონე ეკონომიკური აგენტების სარეალიზაციო ფასების შედარებითი ანალიზი;
- 5) წისქვილკომბინატების და ელევატორების სიმძლავრეები ადგილობრივ ბაზარზე და ეკონომიკურ აგენტთა ელევატორების და საწარმოს სიმძლავრეების შედარებითი ანალიზი;

მოკვლევის შედეგად, დადგინდა, რომ 2013-2014 წლებში მოპასუხე ურთერთდამოკიდებული ეკონომიკური აგენტების (შპს „აგროსისტემები“, შპს „კარმენი“ და შპს „კარმენ K“) საბაზრო წილი შესაბამის (ფქვილის) ბაზარზე უახლოვდებოდა 40%-ს. თუმცა, იმის გათვალისწინებით, რომ მხოლოდ ეს გარემოება ვერ იქნებოდა საკმარისი დომინირებული მდგომარეობის დასადასტურებლად - სააგენტომ მიიჩნია, რომ მოპასუხე ეკონომიკურ აგენტის მიერ გაკონტროლებული, ბაზარზე მკვეთრად გამოხატული წილი (თუნდაც 40%-ზე ნაკლები) სხვა მაჩვენებლებთან ერთობლიობაში, კერძოდ, საწარმოო სიმძლავრეებთან და ელევატორების სიმძლავრეებთან ერთად წარმოადგენს საკმარისი საბაზრო ძალის წარმომქმნელ ეკონომიკურ მახასიათებელს იმისათვის, რომ „შესაბამის ეკონომიკურ აგენტს საშუალებას მისცეს, იმოქმედოს კონკურენტი ეკონომიკური აგენტების, მიმწოდებლების, კლიენტებისა და საბოლოო მომხმარებლებისაგან დამოუკიდებლად, არსებითი გავლენა მოახდინოს ბაზარზე საქონლის მიმოქცევის საერთო პირობებზე და შეზღუდოს/შეზღუდონ კონკურენცია“. შესაბამისად, სააგენტომ მიიჩნია, რომ სახეზეა მოპასუხე ეკონომიკური აგენტის, კერძოდ შპს „აგროსისტემები“-ს, შპს „კარმენი“-სა და

შპს „კარმენ K“-ს, როგორც ურთიერთდამოკიდებული პირების, დომინირებული მდგომარეობა საქართველოს ხორბლის ფქვილის სასაქონლო ბაზარზე.

დომინირებული მდგომარეობის დადასტურების შემდეგ, სააგენტომ შეაფასა დომინანტი კომპანიების საბაზრო ქმედებების „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონთან შესაბამისობა და საქმეში არსებული გარემოებების ანალიზის შედეგად მივიდა დასკვნამდე, რომ მოპასუხე ეკონომიკური აგენტის მხრიდან დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებას უარყოფენ იგივე გარემოებები, რომლებიც ადასტურებენ აღნიშნული ეკონომიკური აგენტის დომინირებულ მდგომარეობას. კერძოდ, თუ წარმოებაში არსებული უპირატესობა, ეკონომიკური აგენტის უკან მდგარი ფინანსური კაპიტალი, ფქვილის შესაბამის ბაზართან მჭიდროდ დაკავშირებულ ხორბლის ბაზარზე არსებული უპირატესობები (ელევატორების სიმძავრეები) წარმოადგენენ იმ მახასიათებლებს, რომელთა შეფასების საფუძველზე სააგენტომ მიუთითა 40%-ზე ნაკლები საბაზრო წილის მქონე ურთიერთდამოკიდებული პირების დომინირებულ მდგომარეობაზე, იგივე გარემოებები მიუთითებენ იმაზე, რომ აღნიშნულ ეკონომიკურ აგენტს შესწევდა საბაზრო ძალა და გააჩნდა ბიზნეს შესაძლებლობა, ეწარმოებინა ფქვილი ბაზარზე მოქმედ დანარჩენ ეკონომიკურ აგენტებზე უფრო ნაკლები დანახარჯებით (ერთეულზე) და შესაბამისად, გაეყიდა იგი შედარებით დაბალ ფასად, რაც წინააღმდეგობაში არ მოდის მოგების მაქსიმიზაციის პრინციპთან, რომელიც შეიძლება სხვადასხვა პირობებში მიღწეულ იქნას როგორც მცირე მარჟითა და დიდი ბრუნვით, ასავე მაღალი მარჟითა და მცირე ბრუნვით, ხოლო არჩევანი ბიზნეს სუბიექტის მიერ არის გასაკეთებელი.

მოკვლევის ჯგუფის მიერ განხორციელებული ანალიზის შესაბამისად, არ გამოიკვეთა მოპასუხე ეკონომიკური აგენტების (შპს „აგროსისტემები“, შპს „კარმენი“, შპს „კარმენ K“) ცალსახა კონკურენტული უპირატესობა სხვა ძირითად კონკურენტ ეკონომიკურ აგენტებთან მიმართებაში, არც ხორბლის იმპორტის ფასის და არც ფქვილის სარეალიზაციო ფასის მიხედვით, ვინაიდან ბაზარზე მოქმედ სხვა კომპანიებს რიგ

შემთხვევებში უფიქსირდებათ უფრო დაბალი ფასები ხორბლის იმპორტსა და ფქვილის რეალიზაციაში.

სააგენტოს დასკვნაში ასევე ყურადღებაა გამახვილებული იმ გარემოებაზე, რომ დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების, ანუ კონკურენციის პრინციპების დარღვევის ძირითად მიზანს, როგორც წესი, წარმოადგენს დანარჩენი ეკონომიკური აგენტების ბაზრიდან განდევნის გზით საკუთარი მდგომარეობის გაუმჯობესება და საბაზრო წილის ზრდა, ხოლო საქმეში არსებული მასალებით ირკვევა, რომ ფქვილის ბაზარზე მოპასუხე ეკონომიკურ აგენტს 2013-2014 წლებში პრაქტიკულად არ გაზრდია საბაზრო წილი, ხოლო 2015 წელს (7 თვის მონაცემებით) პირიქით, მისი წილი განიცდის მნიშვნელოვან ვარდნას და, დაახლოებით, უტოლდება ბაზრის საერთო მოცულობის 30%-ს. აღნიშნული კიდევ უფრო ასუსტებს ვარაუდს იმის თაობაზე, რომ რიგ შემთხვევებში, კონკურენტებთან შედარებით დაბალი ფასით ოპერირება პირდაპირ იყო მიმართული ბაზარზე დომინირებული მდგომარეობის გამყარებისა და ბაზრის კონცენტრაციის გამსხვილებისაკენ.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სააგენტომ მიიჩნია, რომ მოპასუხე ეკონომიკური აგენტის მხრიდან წარმოებულ საფასო პოლიტიკაში არ იკვეთება „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის დარღვევის ნიშნები და წინაპირობები. შესაბამისად, არ დადასტურდა შპს „აგროსისტემები“-ს, შპს „კარმენი“-სა და შპს „კარმენი-K“-ს, როგორც ურთიერთდამოკიდებული ეკონომიკური აგენტების მიერ ერთობლივი ქცევის გაგებით, საქართველოს ხორბლის ფქვილის ბაზარზე დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების ფაქტი.

ამასთან, საქართველოს მთავრობას წარედგინა რეკომენდაცია ბაზარზე კონკურენტული გარემოს გაჯანსაღებისათვის.

ბრძანება

ინფორმაცია საავიაციო ნავთის სასაქონლო ბაზრის მოკვლევის შედეგების შესახებ

კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2014 წლის 12 ნოემბრის №14 ბრძანების საფუძველზე, სააგენტომ საკუთარი ინიციატივით დაიწყო საქართველოს ნავთობპროდუქტების სასაქონლო ბაზრის (ბენზინი, დიზელი, ნავთი) მოკვლევა. მოკვლევის პროცესში ნავთობპროდუქტების ბაზრიდან გამოიყო ორი შესაბამისი ბაზარი - საავტომობილო საწვავისა (ბენზინი/დიზელი) და საავიაციო ნავთის სასაქონლო ბაზრების სახით. კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის მ/წ. 11 სექტემბრის №131 ბრძანებით მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება საავიაციო ნავთის სასაქონლო ბაზრის მოკვლევის დასრულების შესახებ.

მოკვლევის განმავლობაში მოკვლევის ჯგუფმა გასწია მნიშვნელოვანი მოცულობის სამუშაო, რომელიც წარიმართა საჯარო დაწესებულებებთან და ბაზარზე მოქმედ ეკონომიკურ აგენტებთან მჭიდრო თანამშრომლობის ფარგლებში. სააგენტომ დაამუშავა, როგორც ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემები, ასევე, სსიპ შემოსავლების სამსახურის მიერ მოწოდებული ნავთობპროდუქტების სპეციალური საგადასახადო ანგარიშფაქტურები და ეკონომიკური აგენტებისგან გამოთხოვილი ინფორმაცია. მოკვლევის პროცესისათვის მნიშვნელოვანი გარემოებების დასადგენად, კანონმდებლობით დადგენილი წესის შესაბამისად, საავიაციო ნავთის სასაქონლო ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტებისგან მიღებულ იქნა ახსნა-განმარტებები.

მოკვლევის ჯგუფმა შესაბამისი ბაზრის კვლევა განახორციელა 2008-2015 წლების პერიოდის მონაცემების შესწავლის გზით. აღნიშნული პერიოდი შესწავლილ იქნა იმ მიზნით, რომ სააგენტოს შექმნოდა სრულყოფილი წარმოდგენა ხსენებულ სასაქონლო ბაზარზე წლების განმავლობაში განვითარებულ მოვლენებსა და ტენდენციებზე.

როგორც მოკვლევის შედეგად დადგინდა, საქართველოს საავიაციო ნავთის სასაქონლო ბაზარი შედგება სამი ტიპის სასაქონლო ბაზრისგან, კერძოდ: 1) საქონლის იმპორტის სასაქონლო ბაზარი; 2) იმპორტირებული საქონლის საბითუმო გაყიდვის სასაქონლო ბაზარი; 3) საქონლის აეროპორტის ტერიტორიაზე საჰაერო ხომალდზე მიწოდების სასაქონლო ბაზარი.

აღნიშნული სასაქონლო ბაზრები წარმოადგენენ საქმიანობის განვითარების საფეხურებს, კერძოდ, საავიაციო ნავთის მოხმარება წარმოებს სამოქალაქო ავიაციის მიერ და საქონლის მიწოდება წარმოებს აეროპორტის ტერიტორიაზე. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ეს სასაქონლო ბაზრები საქონლის საბოლოო მომხმარებლებზე მიწოდების რგოლებს წარმოადგენენ. შესაბამისად, თუ რომელიმე რგოლის სასაქონლო ბაზარზე ირღვევა კონკურენციის პირობები, ეს აუცილებლად ახდენს ზემოქმედებას საბოლოო სასაქონლო ბაზრის ეკონომიკურ ეფექტიანობაზე, რაც, თავის მხრივ, კონკრეტულ სასაქონლო ბაზარზე კონკურენციის შეფერხების ერთ-ერთი წინაპირობას წარმოადგენს.

ამასთან, კონკურენციის სააგენტომ ცალკეული აეროპორტების მიხედვით განსაზღვრა სამოქალაქო საჰაერო ხომალდის ბორტზე საავიაციო ნავთის მიწოდების შესაბამისი ბაზარი. ამდენად, ქვეყნის მასშტაბით გვაქვს 5 კონკრეტული სასაქონლო ბაზარი, რომელიც მოიცავს:

- 1) თბილისის საერთაშორისო აეროპორტის ტერიტორიას;
- 2) დავით აღმაშენებლის სახელობის ქუთაისის საერთაშორისო აეროპორტის ტერიტორიას;
- 3) ბათუმის საერთაშორისო აეროპორტის ტერიტორიას;
- 4) მესტიის თამარ მეფის სახელობის აეროპორტის ტერიტორიას;
- 5) ნატახტარის აეროდრომის ტერიტორიას.

სსიპ - სამოქალაქო ავიაციის სააგენტოს მონაცემებით, დღეის მდგომარეობით (2013-2016 წწ.) საავიაციო საწვავის მიღების, შენახვის და სამოქალაქო საჰაერო ხომალდების საავიაციო საწვავით გამართვის უფლების მქონე კომპანიები არიან:

- სს "ვისოლ ჯორჯია პეტროლიუმი" (თბილისის, ბათუმის, ქუთაისის და მესტიის აეროპორტები);

- შპს "ჯორჯიან პეტროლიუმი" (თბილისის და ქუთაისის აეროპორტები);
- სპს "საითაძე და კახაბრელი" (ბათუმის, ნატახტარის და მესტიის აეროპორტები);
- შპს „ჯორჯიან ეარვეისი“ (თბილისის აეროპორტი).

კონკურენციის სააგენტოს მოსაზრებით, აუცილებელია, რომ საავიაციო ნავთის სასაქონლო ბაზარის ყველა დონეზე იყოს დაცული და განვითარებული ჯანსაღი კონკურენციის პირობები. შეიძლება ითქვას, რომ საერთაშორისო კონვენციების, საერთაშორისო ორგანიზაციების სტანდარტული მოთხოვნებისა და საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად შემუშავებული საავიაციო ნავთის ხომალდის ბორტზე მიწოდების წესები ცალსახად მომეტებული რისკის შემცირების (შესაძლო აღკვეთის) მიზნით შემუშავებულ დოკუმენტებს წარმოადგენს, სადაც ნაკლები ყურადღება ეთმობა სასაქონლო ბაზრის ეფექტიანობის განვითარების საკითხს, მაშინ, როდესაც მომეტებული საფრთხის რეგულირების მიზნებისა და ამოცანების პარალელურად, გათვალისწინებული უნდა იქნეს სასაქონლო ბაზრის ეფექტიანობის განვითარების აუცილებელი მიზანიც. შესაბამისად, რეგულაციები დადგენილი უნდა იქნეს იმგვარად, რომ არ წარმოადგენდეს განსაკუთრებული ტიპის, ტექნიკურ ბარიერს ბაზარზე შესვლისათვის და არ უქმნიდეს საფრთხეს კონკურენტული გარემოს განვითარებას.

ამასთან, სააგენტოს პოზიციით, საავიაციო ნავთის ბაზარზე მოქმედმა ეკონომიკურმა აგენტებმა, რომლებსაც გააჩნიათ საწვავგამმართველი საწარმოს სერტიფიკატი, სასურველია განავითარონ კონკურენცია საავიაციო ნავთის ბორტზე მიწოდების ბაზარზე საქართველოს მზარდი განვითარების საერთაშორისო აეროპორტებში - ქუთაისსა და ბათუმში, რაც სამომავლოდ ამ ბაზარზე კონკურენტული გარემოს ჩამოყალიბებას მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს.

საბოლოოდ, მოკვლევის შედეგად, არ დადასტურდა საქართველოს საავიაციო ნავთის სასაქონლო ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტების მიერ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნათა დარღვევის ფაქტი, თუმცა საქართველოს საავიაციო

ნავთის სასაქონლო ბაზარზე კონკურენტული გარემოს გაჯანსაღების მიზნით, საქართველოს მთავრობას, სსიპ - საქართველოს სამოქალაქო ავიაციის სააგენტოს და ბაზარზე მოქმედ ეკონომიკურ აგენტებს წარედგინოთ შესაბამისი რეკომენდაციები.

ბრძანება

შპს „ლიტექსი-სერვისი“-ს საჩივარზე დაწყებული მოკვლევის შეწყვეტის შესახებ

სსიპ კონკურენციის სააგენტოში მ/წ 3 ივნისს შემოვიდა შპს „ლიტექსი-სერვისი“-ს (ს/კ 404972026) საჩივარი, შპს „თბილსერვის ჯგუფი“-ს (მესაკუთრე 100%-იანი წილით ქ. თბილისი მერია) მიერ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის შესაძლო დარღვევის ფაქტზე.

კონკურენციის სააგენტომ თავმჯდომარის 2015 წლის 24 ივნისის N75 ბრძანების შესაბამისად დაიწყო მოკვლევა შპს „ლიტექსი-სერვისი“-ს მიერ წარმოდგენილ საჩივარში დასმული საკითხის კონკურენციის კანონმდებლობასთან შეუსაბამობის დადგენის მიზნით.

წარმოდგენილი საჩივრის თანახმად, შპს „თბილსერვის ჯგუფმა“ არ მისცა შპს „ლიტექსი-სერვისი“-ს ქ. თბილისში მდებარე, მის მმართველობაში არსებული ნაგავსაყრელის გამოყენების უფლება, იმ მიზეზით, რომ შპს „ლიტექსი-სერვისი“-ს არ ჰქონდა გავლილი შესაბამისი რეგისტრაცია. აღნიშნულიდან გამომდინარე, შპს „ლიტექსი-სერვისი“ ნარჩენების განთავსებას ამ ეტაპზე ახორციელებს კასპის ნაგავსაყრელზე შპს „საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანია“-სთან გაფორმებული ხელშეკრულების საფუძველზე.

როგორც მოკვლევის პროცესში გაირკვა, ნარჩენების მართვის სფეროში მომუშავე კომპანიებისათვის რეგისტრაცია სავალდებულო ხასიათის ნორმას არ წამოადგენს, რადგანაც ნარჩენების მართვის კოდექსის შესაბამისი მუხლები ამ ეტაპზე ძალაში შესული არ არის. ნარჩენების მართვის კოდექსის 26-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, ნარჩენების შეგროვების, ტრანსპორტირების, წინასწარი დამუშავებისა და დროებითი

შენახვის რეგისტრაციის წესი და პირობები განისაზღვრება საქართველოს მთავრობის დადგენილებით, რომელიც ამავე კანონის 49-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მიხედვით, მიღებულ უნდა იქნეს 2016 წლის 1 თებერვლამდე. კოდექსის 50-ე მუხლის მე-4 ნაწილის მიხედვით კი 26-ე მუხლი ამოქმედდება 2016 წლის 1 სექტემბრიდან.

მოკვლევის პროცესში, შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზის ანალიზმა წარმოაჩინა რომ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 5 დეკემბრის N667 დადგენილების მიხედვით, „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის „რ“ ქვეპუნქტის საფუძველზე, რეგულირებად სფეროდ განისაზღვრა საქართველოს დედაქალაქის - თბილისის ადმინისტრაციულ საზღვრებში დაგვა-დასუფთავებისა და საყოფაცხოვრებო ნარჩენების მართვის მომსახურება.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-31 მუხლის პირველი პუნქტის მიხედვით, იმ შემთხვევაში თუ სააგენტოს წარედგინა საჩივარი ეკონომიკის რეგულირებად სფეროში კონკურენციის შესაძლო დარღვევის თაობაზე, იგი ამ საჩივარს გადაუგზავნის შესაბამისი ეკონომიკის რეგულირებადი სფეროს მარეგულირებელ ორგანოს.

ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსის მე-16 მუხლის მე-2 პუნქტის „ვ“ და „ზ“ ქვეპუნქტების შესაბამისად მუნიციპალიტეტის საკუთარი უფლებამოსილებაა - მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის კეთილმოწყობა და შესაბამისი საინჟინრო ინფრასტრუქტურის განვითარება; მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ქუჩების, პარკების, სკვერებისა და სხვა საჯარო ადგილების დასუფთავება, ტერიტორიის გამწვანება, გარე განათების უზრუნველყოფა და მუნიციპალური ნარჩენების მართვა.

„ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის მერიის კეთილმოწყობის საქალაქო სამსახურის დებულების დამტკიცების შესახებ“ ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს 2014 წლის 22 დეკემბრის №19-66 დადგენილებით დამტკიცებული დებულების მე-5 მუხლის მე-6 პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის მერიის კეთილმოწყობის საქალაქო სამსახურის სამართლებრივი

უზრუნველყოფისა და ნარჩენების მართვის მონიტორინგის განყოფილების ერთ-ერთი ფუნქციაა დედაქალაქში დაგვა-დასუფთავების და ნარჩენების მართვის მომსახურების სფეროში კონტროლის განხორციელება.

თავის მხრივ, მერიის კეთილმოწყობის საქალაქო სამსახური წარმოადგენს, ქალაქ თბილისის მერიის ერთ-ერთ სტრუქტურულ ერთეულს „ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის მერიის დებულების დამტკიცების შესახებ“ ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს 2014 წლის 22 დეკემბრის №19-58 დადგენილებით დამტკიცებული დებულების მე-3 მუხლის „გ.ო“ ქვეპუნქტის მოთხოვნათა დაცვით.

შესაბამისად, საქართველოს დედაქალაქის - თბილისის ადმინისტრაციულ საზღვრებში დაგვა-დასუფთავებისა და საყოფაცხოვრებო ნარჩენების მართვის მომსახურებაზე კონტროლის განმახორციელებელ მარეგულირებელ ორგანოს წარმოადგენს ქალაქ თბილისის მერია.

ყოველივე ზემო თქმულიდან გამომდინარე, დედაქალაქში ნარჩენების მართვის საკითხი განეკუთვნება რეგულირებად ეკონომიკურ სფეროს და მასზე გადაწყვეტილების მიღება „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად სცილდება სსიპ - კონკურენციის სააგენტოს კომპეტენციას. შესაბამისად, სააგენტოს თავმჯდომარის 31 აგვისტოს N125 ბრძანების საფუძველზე მოხდა საქმის წარმოების შეწყვეტა, ხოლო საჩივარი განსახილველად გადაეგზავნა ქ. თბილისის მერიას, როგორც უფლებამოსილ ადმინისტრაციულ ორგანოს.

ი ნ ფ ო რ მ ა ც ი ა შპს „ინტერტექნიკსი“-ს განცხადების საფუძველზე დაწყებული მოკვლევის შედეგების შესახებ

2015 წლის 4 მარტს სსიპ - კონკურენციის სააგენტოში წარმოდგენილი განცხადების შესაბამისად, შპს „ინტერტექნიკსი“ (ს/ნ 206211348) (შემდგომში - განმცხადებელი) მიუთითებდა სახელმწიფო ტენდერებში ადგილობრივი თვითმმართველობის

ორგანოების მხრიდან „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის სავარაუდო დარღვევის ფაქტზე.

კერძოდ, განმცხადებლის ინფორმაციით, ხაშურის მუნიციპალიტეტის გამგეობის მიერ 2015 წლის 3 თებერვალს გამოცხადებული ტენდერი (SPA 150003523), აბაშის მუნიციპალიტეტის გამგეობის მიერ 2015 წლის 6 თებერვალს გამოცხადებული ტენდერი (SPA 150004029) და ასპინძის მუნიციპალიტეტის გამგეობის მიერ 2015 წლის 11 თებერვალს გამოცხადებული ტენდერი (SPA 150004504) ითვალისწინებდა მიწის სათხრელი და სახაპავი მანქანების შეძენას. აღნიშნული ტენდერების პირობების თანახმად, ტექნიკის მწარმოებელი ასევე უნდა ყოფილიყო ტექნიკის ძრავისა და გადაცემათა კოლოფის მწარმოებელიც. განმცხადებლის აზრით, აღნიშნული პირობა არაკონკურენტულ გარემოს უქმნის ტენდერში მონაწილე სხვა ეკონომიკურ აგენტებს.

ამასთან, საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაციიდან სააგენტოში გადმოიგზავნა მოქალაქე თეიმურაზ შარვაშიძის წერილი, რომელიც ასევე შეეხებოდა სპეცტექნიკის სახელმწიფო შესყიდვებთან დაკავშირებულ პრობლემატურ საკითხებს. გარდა ზემოხსენებული ტენდერებისა, წერილში ასევე ყურადღება გამახვილებულია, ააიპ „თერჯოლის დასუფთავებისა და კეთილმოწყობის მუნიციპალური სამსახური“-ს მიერ გამოცხადებულ ტენდერზე (SPA 150004121).

გარდა ძრავასთან და გადაცემათა კოლოფთან დაკავშირებული სატენდერო პირობისა, სააგენტომ დამატებით გამოკვეთა რამდენიმე პრობლემური საკითხი, რომელიც თავს იჩენდა აღნიშნულ სატენდერო პირობებში. კერძოდ, ეს პირობები ეხებოდა პრეტენდენტთათვის სავალდებულო გამოცდილებას აღნიშნულ სფეროში (10-დან 20 ერთეულამდე მსგავსი ტექნიკის მიწოდების გამოცდილება სხვა და სხვა ტენდერში), სერვისცენტრების რაოდენობასთან დაკავშირებულ პირობებს და კვალიფიკაციის დასადასტურებლად მოთხოვნილ ბრუნვის მოცულობას (3 მლნ. ლარი).

მოკვლევის პროცესში, შესაბამის ბაზარზე არსებული ვითარების შესწავლის მიზნით, სააგენტომ დაამუშავა სსიპ - შემოსავლების სამსახურიდან მიღებული მონაცემები

სპეცტექნიკის იმპორტიორი კომპანიების, მათ მიერ იმპორტირებული ტექნიკის ოდენობისა და ფასების შესახებ. შესაბამისად, გამოკვეთა ამ ბაზარზე მოქმედ პირთა წრე, რომელთაგანაც გამოთხოვილ იქნა მოკვლევისათვის აუცილებელი ინფორმაცია, ასევე, მოსაზრებები მუნიციპალიტეტების გამგეობების მიერ დადგენილი სატენდერო პირობების რელევანტურობასთან მიმართებაში. განხორციელდა მიმოწერა და შედგა საკონსულტაციო შეხვედრები დარგის ექსპერტებთან, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის და საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს საავტომობილო გზების დეპარტამენტის წარმომადგენლებთან.

მოკვლევის ჯგუფმა საქმეში არსებული მასალები და დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებები განიხილა „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის „ე“ ქვეპუნქტთან მიმართებით, რომელიც დაუშვებლად მიიჩნევს სახელმწიფო ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მიერ კონკურენციის შეზღუდვას, რაც შეიძლება გამოიხატოს ისეთი გადაწყვეტილების მიღებაში, რომელიც იწვევს ეკონომიკური აგენტისათვის მონოპოლიური მდგომარეობის შექმნას, რაც არსებითად ზღუდავს თავისუფალ ფასწარმოქმნას და კონკურენციას, გარდა საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული შემთხვევებისა.

შესაბამისი ბაზარი

სააგენტოს განმარტებით, „სახელმწიფო შესყიდვების“ შესახებ საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად ჩატარებული ყოველი ტენდერის შემთხვევაში იქმნება ცალკე შესაბამისი ბაზარი, რომელსაც გააჩნია შესვლის ცალკე ბარიერები, მასზე მოქმედი და პოტენციური სუბიექტები და მოცულობა (რომელიც განისაზღვრება შესასყიდი ობიექტის შესაბამისად). აღნიშნულის გათვალისწინებით სააგენტო განიხილავს განმცხადებლის მხრიდან სადავოდ გამხდარ თითოეულ ტენდერს ცალკე-ცალკე.

დარღვევა

მოკვლევის პერიოდში დამუშავებული ინფორმაციის და მიღებული კონსულტაციების საფუძველზე, კონკურენციის სააგენტო მიიჩნევს, რომ შემსყიდველი ორგანიზაციების წინაშე მდგარი საჭიროებებისა და მიზნების მისაღწევად (ხარისხიანი და გამძლე პროდუქციის შესყიდვა) არარელევანტურია ძრავისა ან/და გადაცემათა კოლოფის მწარმოებელთან დაკავშირებული მოთხოვნა. ასევე, გონივრულობის ფარგლებში და კონკურენციის დაცვის პრინციპებთან თანხვედრაში არ არის გამოცდილებასთან დაკავშირებული ადმინისტრაციული ბარიერი 20 ერთეული ტექნიკის მიწოდების გამოცდილებისა და 3 000 000 (სამი მილიონი) ლარის ოდენობის ბრუნვის მოთხოვნის შესახებ. აღნიშნულმა გამოიწვია კონკურენციისა და თავისუფალი ფასწარმოქმნის შეზღუდვა შესაბამის ბაზარზე.

სააგენტო მიუთითებს, რომ აშკარაა თავისუფალი ფასწარმოქმნის შეზღუდვა, რაზეც მეტყველებს ის გარემოება, რომ როგორც აბაშის, ასევე ხაშურისა და ასპინძის მუნიციპალიტეტების მიერ გამოცხადებულ ტენდერებში გაიმარჯვა ერთმა და იმავე კომპანიამ, გამოცხადებული სავარაუდო შესყიდვის ფასით, ერთ შემთხვევაში - 156 000, მეორე შემთხვევაში - 170 000, ხოლო მესამე შემთხვევაში - 180 000 ლარით. მაშინ როცა ვაჭრობის სამივე რაუნდის განმავლობაში გამარჯვებულ კომპანიაზე ნაკლები შეთავაზებები ჰქონდა გაკეთებული სხვა პრეტენდენტებს, გამარჯვებულ კომპანიას არ დაუფიქსირებია არცერთი ბიჯით ნაკლები შეთავაზება, რაც მიუთითებს იმაზე, რომ აღნიშნული კომპანიისთვის პრაქტიკულად არ არსებობდა კონკურენციული წნეხი, ვინაიდან იგი წარმოადგენდა პრეტენდენტთა იმ უმცირეს ნაწილს, რომელიც სრულად აკმაყოფილებდა სატენდერო დოკუმენტაციას. რაც შეეხება ა(ა)იპ „თერჯოლის დასუფთავებისა და კეთილმოწყობის სამსახური“-ს მიერ გამოცხადებულ ტენდერს გზის გრეიდერის შესყიდვასთან დაკავშირებით, იგივე შედეგი ამ შემთხვევაშიც დადგა, რაზეც მიუთითებს ერთადერთი კომპანიის მონაწილეობა ტენდერში, რომელიც გახდა გამარჯვებულიც.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სააგენტო მიიჩნევს, რომ განხილულ ტენდერებში შემსყიდველი ორგანიზაციების, კერძოდ - აბაშის, ასპინძის და ხაშურის მუნიციპალიტეტების გამგეობების მხრიდან ადგილი ჰქონდა „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის დარღვევას.

რაც შეეხება ა(ა)იპ „თერჯოლის დასუფთავებისა და კეთილმოწყობის სამსახური“-ს მიერ გამოცხადებულ ტენდერს, სააგენტო ამ შემთხვევაშიც მიიჩნევს, რომ არ არის დაცული კონკურენციის კანონმდებლობის პრინციპები, თუმცა, გამომდინარე იქიდან, რომ აღნიშნული უწყება არ წარმოადგენს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს, მის მიმართ ვერ იქნება გამოყენებული „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლი.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, აბაშის, ასპინძის და ხაშურის მუნიციპალიტეტების გამგეობებს დაევალათ მიწის სათხრელი და სახაპავი მანქანების, ასევე სხვა მსგავსი ტექნიკის სახელმწიფო შესყიდვის დროს კონკურენციის კანონმდებლობის მოთხოვნათა დაცვა და შესაბამისი ინფორმაციის სააგენტოსათვის მიწოდება. ხოლო თერჯოლის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს ეთხოვა, რომ განახორციელოს კანონით ნებადართული ღონისძიებები, რათა სააგენტოს გადაწყვეტილების აღსრულება უზრუნველყონ ასევე მის მიერ დაფუძნებულმა კერძო სამართლის იურიდიულმა პირებმაც, რომლებიც ხელმძღვანელობენ „სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად.

ამასთან, სააგენტომ, კანონმდებლობით მისთვის მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში, საქართველოს მთავრობას, სსიპ - სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოსა და შემსყიდველ ორგანიზაციებს წარუდგინა განსახილველად სავალდებულო რეკომენდაციები შესაბამის ბაზარზე თანაბარკონკურენტული გარემოს დამკვიდრების მიზნით.

ბრძანება

ინფორმაცია სს „სამედიცინო კორპორაცია ევექსი“-ს მიერ შპს „გნ კო“-ს წილთა 50%-ის შეძენის გზით განსახორციელებელი კონცენტრაციის კონკურენტულ გარემოსთან თავსებადობის შესახებ

2015 წლის 8 ივნისის წერილით, სსიპ - კონკურენციის სააგენტოში სს „სამედიცინო კორპორაცია ევექსი“-ს მიერ წარმოდგენილ იქნა შეტყობინება ეკონომიკურ აგენტთა კონცენტრაციის შესახებ, რაც გულისხმობს აღნიშნული კომპანიის მიერ ფიზიკური პირების - გიორგი ინგოროყვასა და ნინო დარახველიძისგან შპს „გნ კო“-ს (მაღალი სამედიცინო ტექნოლოგიების ცენტრი, საუნივერსიტეტო კლინიკა) წილთა 50%-ის შეძენას.

სააგენტოს მიერ თბილისის მასშტაბით ფუნქციონირებადი 400-მდე სამედიცინო დაწესებულებებიდან, საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროდან, სსიპ - საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურიდან, სსიპ - სამედიცინო საქმიანობის სახელმწიფო რეგულირების სააგენტოდან, სსიპ - ლ. საყვარელიძის სახელობის დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრიდან, სსიპ სოციალური მომსახურების სააგენტოდან, სსიპ - შემოსავლების სამსახურიდან და თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტიდან გამოთხოვილ იქნა დასკვნის მომზადებისათვის აუცილებელი ყველა ინფორმაცია.

მიღებული დოკუმენტაციის, საერთაშორისო პრაქტიკის შესწავლის, შესაბამის დაწესებულებათა წარმომადგენლებთან და ექსპერტებთან კონსულტაციების შედეგად, სააგენტოს მხრიდან განისაზღვრა შესაბამისი ბაზრის პროდუქციული, გეოგრაფიული საზღვრები და დროითი ჩარჩოები. დაზუსტდა ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტების რაოდენობა და მათი წილობრივი მონაცემებიც. კერძოდ, გამოკვეთილ იქნა ორი ძირითადი ბაზარი - ამბულატორიული და სტაციონარული მომსახურების ბაზრები. ამასთან, სტაციონარული მიმართულების შიგნით მოხდა სამედიცინო

მომსახურების სახეობების დაჯგუფება (15 ჯგუფი), საიდანაც მოსალოდენლი კონცენტრაციის ფარგლებში შესაბამის ბაზრებად განისაზღვრა შემდეგი 5 ძირითადი პროფილური მომსახურება (ბაზარი) - თერაპიული, ქირურგიული, მეანობა-გინეკოლოგია, ნეიროქირურგია და რეანიმაცია.

ამბულატორიულ ნაწილში ბაზარზე წილები და კონცენტრაციის დონე გამოთვლილ იქნა დაწესებულებათა წლიური ბრუნვების, ხოლო სტაციონალურ ნაწილში - საწოლთა რაოდენობის (ე.წ. საწოლ-ფონდების) მიხედვით.

სააგენტოს ხელთარსებული მონაცემების შესწავლის შედეგად აღმოჩნდა, რომ ამბულატორიული მომსახურების ბაზარი დაბალკონცენტრირებულია და შესაბამისად, კონცენტრაციაში მონაწილე კომპანიათა წილებიც მცირეა. რაც შეეხება სტაციონალური მომსახურების ბაზარს, აქ მხოლოდ ერთი, ნეიროქირურგიული პროფილის ბაზარია მაღალკონცენტრირებული, ხოლო დანარჩენი ოთხი ბაზარი დაბალკონცენტრირებულია.

ამ შემთხვევაში, „ბაზრის ანალიზის მეთოდური მითითებები“-ს მე-19 მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად, წილობრივი და ბაზრის კონცენტრაციის მაჩვენებლების შესწავლის გარდა, იმის დასადგენად, შერწყმა ზღუდავს თუ არა ეფექტიან კონკურენციას, სააგენტო აფასებს ბაზრის შედეგიანობას, როგორც საბაზრო სტრუქტურისა და ეკონომიკურ აგენტთა საბაზრო ქცევის შედეგს სხვადასხვა სახის ინდიკატორების საფუძველზე: პროდუქციის ფასები; მოგების სიდიდე; მიღებული პროდუქციის ხარისხი; წარმოებისა და გაყიდვის ხარჯები; ტექნიკური პროგრესი.

შეტყობინების წარმომდგენი მხარის მიერ მოწოდებული ინფორმაციის შესაბამისად, კონცენტრაციის შედეგად, ფასების ზრდა დაგეგმილი არ არის და რიგ სერვისებში შესაძლოა მიღწეულ იქნას საფასო პოლიტიკის გადახედვა შემცირების მიმართულებით. ამასთან, ჩატარებული კვლევის მიხედვით, შეიძლება ითქვას, რომ შესაბამის მომსახურების ბაზარზე ფასები კონკურენტულია და წარმოდგენილი კონცენტრაციის განხორციელებამაც არ უნდა გამოიწვიოს შესაბამისი მომსახურების ფასების

მნიშვნელოვანი ზრდა (თუ ბაზარზე რაიმე გაუთვალისწინებელ გარემოებებს არ ექნა ადგილი).

დღეისათვის, კონცენტრაციაში მონაწილე ეკონომიკური აგენტების მომსახურების ხარისხი არის სტანდარტების შესაბამისი. შერწყმის შემდეგ, იგეგმება მრავალმილიონიანი ინვესტიცია, მათ შორის დაწესებულების მოდერნიზაცია და თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვა, რამაც უნდა განაპირობოს პაციენტთა მომსახურების არსებული სერვისების მაღალი ხარისხის შენარჩუნება და შემდგომი გაუმჯობესება.

სს „სამედიცინო კორპორაცია ევექსი“-ს ინფორმაციით, კონცენტრაციის შედეგად დაგეგმილია მისი ქსელის, საუნივერსიტეტო კლინიკის საქმიანობისა და ბიზნეს-პროცესების იმგვარი სინერგია, რომ მაქსიმალურად იქნას მიღწეული შემოსავლების ზრდა და ხარჯების შემცირებაც.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სსიპ კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2015 წლის 28 ივლისის N95 ბრძანებით, სს „სამედიცინო კორპორაცია ევექსი“-ს მიერ შპს „გნ კო“-ს წილთა 50%-ის შეძენის გზით განსახორციელებელი კონცენტრაცია მიჩნეულ იქნა კონკურენტულ გარემოსთან თავსებადად.

გარდა ამისა, ვინაიდან კონცენტრაციის შემდეგ სს „სამედიცინო კორპორაცია ევექსი“ მოიპოვებს დომინირებულ მდგომარეობას ნეიროქირურგიული მომსახურების ბაზარზე, მას დაევალა ყოველი მომდევნო წლის იანვრის თვის ბოლომდე, სსიპ კონკურენციის სააგენტოს წარუდგინოს ინფორმაცია იმ გარიგებების თაობაზე, რომლებმაც შესაძლოა მნიშვნელოვნად შეზღუდონ კონკურენცია აღნიშნულ ბაზარზე.

ბრძანება

ი ნ ფ ო რ მ ა ც ი ა საავტომობილო საწვავის (ბენზინი, დიზელი) სასაქონლო ბაზრის მოკვლევის შედეგებთან დაკავშირებით

2014 წლის 12 ნოემბერს კონკურენციის სააგენტომ საკუთარი ინიციატივით დაიწყო ნავთობპროდუქტების (ბენზინი, დიზელი, ნავთი) სასაქონლო ბაზრის მოკვლევა. მოკვლევის პროცესში ნავთობპროდუქტების ბაზრიდან გამოიყო ორი შესაბამისი ბაზარი - საავტომობილო საწვავისა და საავიაციო ნავთის შესაბამისი ბაზრის სახით. კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის მ/წ 14 ივლისის N81 ბრძანებით მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება საავტომობილო საწვავის შესაბამისი ბაზრის მოკვლევის დასრულების შესახებ.

მოკვლევის შედეგად გამოვლინდა "კონკურენციის შესახებ" საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის პირველი ნაწილის "ა", "ბ" და "გ" ქვეპუნქტების დარღვევის ფაქტი, რაზეც შესაბამის ეკონომიკურ აგენტებს - შპს "ლუკოილ ჯორჯია"-ს, სს "ვისოლ პეტროლიუმ ჯორჯია"-ს, შპს "რომპეტროლ საქართველო"-ს, შპს "სოკარ ჯორჯია პეტროლეუმ"-ს, შპს "სან პეტროლიუმ ჯორჯია"-ს, შპს "ბინული 1"-ს, შპს "ი თი აი"-ს და შპს "L ოილ"-ს ხსენებული კანონის 33-ე მუხლის გათვალისწინებით, დაეკისრათ ჯარიმა - ჯამში 55 მილიონამდე ლარის ოდენობით.

ამასთან, "კონკურენციის შესახებ" საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის პირველი ნაწილის "ა" ქვეპუნქტის დარღვევისთვის 200 ლარიანი ჯარიმები დაეკისრათ შპს "ლუკოილ ჯორჯია"-სა და შპს "რომპეტროლ საქართველო"-სთან ფრენზაიზინგის/ქველიცენზიის ხელშეკრულებების შესაბამისად მომუშავე 23 ეკონომიკურ აგენტს.

ბრძანება

ი ნ ფ ო რ მ ა ც ი ა შპს „ჰაიდელბერგბეტონ ჯორჯია“-ს მიერ შპს „თბილცემენტ გრუპი“-ს სასაქონლო ბეტონის წარმოებასთან დაკავშირებული ძირითადი საშუალებების

(საოპერაციო აქტივების) შექმნის გზით განსახორციელებელი კონცენტრაციის კონკურენტულ გარემოსთან თავსებადობის შესახებ

2015 წლის 16 აპრილს შპს „ჰაიდელბერგბეტონ ჯორჯია“-ს მიერ სსიპ - კონკურენციის სააგენტოში (შემდგომში - სააგენტო) წარმოდგენილ იქნა - შეტყობინება ეკონომიკურ აგენტთა კონცენტრაციის შესახებ, რაც გულისხმობს აღნიშნული კომპანიის მიერ შპს „თბილცემენტ გრუპი“-ს სასაქონლო ბეტონის წარმოებასთან დაკავშირებული ძირითადი საშუალებების (საოპერაციო აქტივების) შექმნას.

სააგენტოს მიერ სსიპ - საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურიდან და სსიპ შემოსავლების სამსახურიდან გამოთხოვილ იქნა შესაბამისი ბაზრის სრულყოფილად შესწავლისა და დასკვნის მომზადებისთვის აუცილებელი ინფორმაცია. გარდა ამისა, სასაქონლო ბეტონის ბაზარზე მოქმედ 150-მდე ეკონომიკურ აგენტს ეთხოვა, წარმოედგინა მოსაზრება კონცენტრაციის პროექტთან დაკავშირებით. წარმოდგენილი პოზიციების მიხედვით, კომპანიების აბსოლუტური უმრავლესობა მიიჩნევს, რომ აღნიშნული ქმედება ზეგავლენას არ მოახდენს თავისუფალ კონკურენციაზე და არ გამოიწვევს უარყოფით შედეგებს.

მიღებული ინფორმაციების შესწავლის შედეგად, სააგენტოს მხრიდან განისაზღვრა შესაბამისი ბაზრის პროდუქციული, გეოგრაფიული საზღვრები და დროითი ჩარჩოები. ასევე, დაზუსტდა ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტების რაოდენობა და მათი წილობრივი მონაცემები. ჩატარებული ანალიზის საფუძველზე დადგინდა, რომ 2014 წელს და 2015 წლის მაისის თვის ჩათვლით, სასაქონლო ბეტონის ბაზარი ზომიერად კონცენტრირებული იყო. შერწყმის შედეგად, ბაზრის კონცენტრაციის მაჩვენებელი იზრდება, თუმცა იგი ინარჩუნებს ზომიერ სიდიდეს. ამ შემთხვევაში, „ბაზრის ანალიზის მეთოდური მითითებების“ მე-19 მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად, წილობრივი და ბაზრის კონცენტრაციის მაჩვენებლების გარდა, იმის დასადგენად, შერწყმა ზღუდავს თუ არა ეფექტიან კონკურენციას, სააგენტო აფასებს ბაზრის შედეგიანობას, როგორც საბაზრო სტრუქტურისა და ეკონომიკურ აგენტთა საბაზრო

ქვეყნის შედეგს, შემდეგი სახის ინდიკატორების საფუძველზე: პროდუქციის ფასები; მოგების სიდიდე; მიღებული პროდუქციის ხარისხი; წარმოებისა და გაყიდვის ხარჯები; ტექნიკური პროგრესი.

ჩატარებული კვლევის მიხედვით, სასაქონლო ბეტონის ბაზარზე ფასები კონკურენტულია და კონცენტრაციის განხორციელებამაც არ უნდა გამოიწვიოს პროდუქციის ფასების ზრდა.

დღეისათვის, კონცენტრაციაში მონაწილე ორივე ეკონომიკური აგენტის, შპს „თბილცემენტ გრუპისა“ და შპს „ჰაიდელბერგბეტონ ჯორჯიას“ პროდუქციის ხარისხი არის სტანდარტების შესაბამისი. შერწყმის შემდეგ, ორივე კომპანიაში იგეგმება წარმოების მოდერნიზაცია და თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვა, რამაც უნდა განაპირობოს არსებული ხარისხის გაუმჯობესება. მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდება მიწოდების სერვისის ხარისხიც.

წარმოდგენილი მასალების შესაბამისად, კონცენტრაცია ზეგავლენას მოახდენს შპს „ჰაიდელბერგბეტონ ჯორჯიას“ პროდუქციის ერთეულის ხარჯებზეც. კერძოდ, შემცირდება ტრანსპორტირების ხარჯები, შესაბამისი ბაზრის უკეთესი დაფარვისა და საშუალო მიწოდების მანძილის შემცირების გამო; ფიქსირებული ხარჯები, საწარმოს უფრო ეფექტური ფუნქციონირებისა და პროდუქტიულობის ზრდიდან გამომდინარე და შეკეთების ხარჯები, ქარხნის მოდერნიზაციის შედეგად.

რაც შეეხება ტექნოლოგიურ მხარეს, შერწყმის შემდეგ შპს „ჰაიდელბერგბეტონ ჯორჯია“ გეგმავს სასაქონლო ბეტონის წარმოების გადაიარაღებას ევროსტანდარტების მოთხოვნების შესაბამისად. გარდა ამისა, შპს „თბილცემენტ გრუპში“ დაგეგმილია ქარხანაში ბეტონის წარმოების ევროპული სტანდარტის EN206-1 დანერგვა. არანაკლებ მნიშვნელოვანია ის ფაქტიც, რომ გაყიდული აქტივებიდან მიღებული სახსრების მეშვეობით უნდა შეიქმნას თანამედროვე ტექნოლოგიური დანადგარებით აღჭურვილი ასაწყობი სამშენებლო კონსტრუქციების წარმოება, რომელიც სულ უფრო ანაცვლებს მონოლითურ მშენებლობას წამყვან ევროპულ ქვეყნებში.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სსიპ კონკურენციის სააგენტოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებით, შპს „ჰაიდელბერგბეტონ ჯორჯია“-ს მიერ შპს „თბილცემენტ გრუპი“-ს სასაქონლო ბეტონის წარმოებასთან დაკავშირებული ძირითადი საშუალებების (საოპერაციო აქტივების) შეძენის გზით განსახორციელებელი კონცენტრაცია მიჩნეულ იქნა კონკურენტულ გარემოსთან თავსებადად. აღნიშნული გადაწყვეტილება დამტკიცდა სააგენტოს თავმჯდომარის 2015 წლის 9 ივნისის N67 ბრძანებით.

ბრძანება

ი ნ ფ ო რ მ ა ც ი ა სსიპ - კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2015 წლის 4 მარტის N32 ბრძანების შესაბამისად განხორციელებული საქმის მოკვლევის თაობაზე

2015 წლის 4 თებერვალს, სსიპ - კონკურენციის სააგენტოში (შემდგომში - სააგენტო) წარმოდგენილ იქნა შპს „ოპტიმალ გრუპ +“-ის (შემდგომში - განმცხადებელი) განცხადება სახელმწიფო შესყიდვებში მონაწილე პირთა მხრიდან „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის სავარაუდო დარღვევის ფაქტზე. კერძოდ, განმცხადებლის ინფორმაციით, საპროექტო/სამშენებლო/საინჟინრო სამუშაოების შესყიდვისას, შემსყიდველი ორგანიზაციების დიდი ნაწილი სატენდერო დოკუმენტაციაში იმპერატიულად უთითებს, რომ წარმოდგენილ უნდა იქნეს სსიპ - ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნული ბიუროს (შემდგომში - ექსპერტიზის ეროვნული ბიურო) მიერ გაცემული დასკვნა.

ხსენებულ განცხადებასთან დაკავშირებით, კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის მიერ 2015 წლის 4 მარტს გამოცემული N32 ბრძანების შესაბამისად, დაიწყო საქმის მოკვლევა „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის სავარაუდო დარღვევის ფაქტზე.

როგორც საქმის გარემოებების შესწავლის შედეგად დადგინდა, სსიპ - აკრედიტაციის ერთიანი ეროვნული ორგანო – აკრედიტაციის ცენტრის (შემდგომში - აკრედიტაციის

ცენტი) დირექტორის N317 განკარგულების საფუძველზე, განმცხადებელს 2014 წლის 17 დეკემბერს 4 წლის ვადით აქვს მინიჭებული აკრედიტაცია ნებაყოფლობით სფეროში, როგორც ინსპექტირების ორგანოს (მოწმობის NGAC-IB-0033). აკრედიტაციის მოწმობის შესაბამისად, განმცხადებელს ეძლევა ISO:17025 სტანდარტის დაცვით შემდეგი სახის ინსპექტირების განხორციელების უფლება:

ა) საპროექტო ობიექტის ხარჯთაღრიცხვის პროექტთან შესაბამისობის შეფასება/ინსპექტირება;

ბ) ობიექტზე შესრულებული სამუშაოების (ფორმა N2-ის) შეფასება/ინსპექტირება;

გ) ობიექტის ან მისი ნაწილის ტექნიკური მდგომარეობის, შესრულებული სამშენებლო, სარემონტო, სამონტაჟო, სადემონტაჟო, სარეკონსტრუქციო, სარესტავრაციო სამუშაოების პროექტთან და მოქმედ დოკუმენტებთან შესაბამისობის შეფასება/ინსპექტირება;

დ) ობიექტების სამშენებლო სამუშაოების ტექნიკური ზედამხედველობა - ინსპექტირება;

აკრედიტაცია არის ოფიციალური საექსპერტო შეფასება, რომელიც ხორციელდება საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად და მის საფუძველზე საჯარო სამართლის იურიდიული პირი - აკრედიტაციის ერთიანი ეროვნული ორგანო - აკრედიტაციის ცენტრი (შემდგომში - აკრედიტაციის ცენტი) აკრედიტაციის მოწმობის გაცემით ოფიციალურად აღიარებს შესაბამისობის შემფასებელი პირის კომპეტენტურობას კონკრეტული საქმიანობის განხორციელებისათვის.

ექსპერტიზის ეროვნულ ბიუროს, როგორც კანონის შესაბამისად შექმნილ საჯარო სამართლის იურიდიულ პირს, კანონმდებლობის შესაბამისად აქვს მინიჭებული საპროექტო/სამშენებლო/საინჟინრო სფეროში საექსპერტო საქმიანობის განხორციელების უფლებამოსილება და იგი ამ ნაწილში აკრედიტაციას არ საჭიროებს.

საქმის მოკვლევის პროცესში, ექსპერტიზის ეროვნულმა ბიურომ სადავო გახადა განმცხადებლისა და მათი სამოქმედო სფეროს იდენტურობის საკითხი. სახელდობრ, ექსპერტიზის ეროვნული ბიუროს წარმომადგენლები აპელირებდნენ იმ გარემოებაზე, რომ ექსპერტიზა და ინსპექტირება სამართლებრივად და შინაარსობრივად წარმოადგენს სხვადასხვა პროცესს.

წინამდებარე პოზიცია არ იქნა გაზიარებული სააგენტოს მიერ. შეფასებისას სააგენტო დაეყრდნო შიდა კანონმდებლობის და საერთაშორისო სტანდარტების ანალიზს, ასევე აკრედიტაციის ცენტრის განმარტებას, რომლის მიხედვითაც - ინსპექტირება არის დადგენილ მოთხოვნებთან შესაბამისობის შეფასება ან პროფესიული მსჯელობის შედეგად დასკვნის გაკეთება (ექსპერტიზა). ინსპექტირების ორგანოს აკრედიტაციას ანიჭებს სახელმწიფო ორგანო და მას გააჩნია როგორც სისხლისსამართლებრივი, ასევე, სხვა სახის პასუხისმგებლობა, მათ შორის პასუხისმგებლობის დაზღვევაც. ამასთან, ტერმინი ინსპექტირება საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისია, გამოიყენება ევროკავშირთან დაახლოვების მიზნით და შინაარსობრივად უთანაბრდება ექსპერტის დასკვნას. პროექტის/სამუშაოების ექსპერტიზა შესაძლებელია მიღწეულ იყოს ინსპექტირებითაც.

შესაბამისად, მიუხედავად ექსპერტიზისა და ინსპექტირების ცნებებს შორის არსებული ტერმინოლოგიური განსხვავებისა, სააგენტომ მიიჩნია, რომ შინაარსობრივად და სამართლებრივად ისინი წარმოადგენენ თანაბარი ძალის მქონე დოკუმენტებს. აღნიშნულის გათვალისწინებით, განმცხადებელი და ექსპერტიზის ეროვნული ბიურო, ხსენებული მოკვლევის მიზნებისათვის, მიჩნეულ იქნენ ერთი ბაზრის მონაწილე სუბიექტებად (კონკურენტებად).

საქმის მოკვლევის პროცესში სსიპ -

შესყიდვების სააგენტოს ერთიანი ელექტრონული სისტემის ანალიზისა და სახელმწიფო ტენდერების შესწავლის შედეგად დადგინდა, რომ განმცხადებლის მიერ აკრედიტაციის მოწმობის მიღებიდან, კერძოდ 2014 წლის 17 დეკემბრიდან 2015 წლის 20 აპრილამდე გამ

ოცხადებული 169 ტენდერიდან 47 შემთხვევაში შემსყიდველის მიერ იმპერატიულად იყო მოთხოვნილი მხოლოდ ექსპერტიზის ეროვნული ბიუროს დასკვნა.

მოკვლევის მთელი პროცესი წარიმართა - „საქმის მოკვლევის წესისა და პროცედურის დამტკიცების თაობაზე“ კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2014 წლის 30 სექტემბრის №30/09-5 ბრძანებით დამტკიცებული პროცედურის შესაბამისად. მხარეებს/დაინტერესებულ მხარეებს, კანონმდებლობით დადგენილი წესის გათვალისწინებით, როგორც დოკუმენტაციის წარმოდგენის ეტაპზე, ასევე, სააგენტოში გამართულ სხდომებზე, მიეცათ ადმინისტრაციულ წარმოებაში მონაწილეობის და საკუთარი პოზიციის/არგუმენტაციის წარმოდგენის შესაძლებლობა. ამასთან, შედგა შეხვედრები საჯარო სამართლის იურიდიული პირი - აკრედიტაციის ერთიანი ეროვნული ორგანო - აკრედიტაციის ცენტრის, სსიპ - სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს და სსიპ - ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნული ბიუროს წარმომადგენლებთან.

საბოლოოდ, სააგენტომ დაადგინა, რომ საპროექტო/სამშენებლო/საინჟინრო სამუშაოები სშესყიდვის მიზნით გამოცხადებულ ტენდერებში მხოლოდ ერთი კონკრეტული პირის მიერ შედგენილი შესაბამისობის დოკუმენტის წარმოდგენის მოთხოვნით, შემსყიდველი ორგანიზაციების -

სახელმწიფო ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მხრიდან ადგილი აქვს „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის დარღვევის ფაქტს.

შესაბამისად, სახელმწიფო შესყიდვებში მონაწილე შემსყიდველ ორგანიზაციებს ეცნობათ, რომ სატენდერო დოკუმენტაციაში დაფიქსირებული მოთხოვნა ჩამოაყალიბონ შემდეგი ფორმულირებით: „სსიპ - ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნული ბიურო ან სხვა აკრედიტებული პირი“ ან სხვა იმგვარი ფორმით, რომელიც გამორიცხავს პრეტენდენტთა მიერ მხოლოდ ერთი კონკრეტული პირის მიერ გაცემული დასკვნის შეთავაზების პირობას.

აღსანიშნავია, რომ სააგენტოს უმთავრეს, მაქსიმალურად მიზანს წარმოადგენს - მიღებული გადაწყვეტილებით მომავალში მოახდინოს მსგავსი დარღვევების პრევენცია და ბაზარზე თავისუფალი, ჯანსაღი კონკურენციის დამკვიდრება.

ამასთან, კანონდარღვევის სისტემური და მასშტაბური ხასიათის გათვალისწინებით, ეთხოვა სსიპ - სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს შესაბამის ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტებისათვის თანაბარი კონკურენტული გარემოს შექმნის უზრუნველყოფის მიზნით, განახორციელოს სააგენტოს გადაწყვეტილების თაობაზე შემსყიდველი ორგანიზაციების ინფორმირება.

ამავდროულად, გარდა ზემოაღნიშნულისა, „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის თანახმად, საქართველოს მთავრობას წარედგინა რეკომენდაცია შესაბამის ბაზარზე თანაბარკონკურენტული გარემოს დამკვიდრებისათვის.

ბრძანება

ი ნ ფ ო რ მ ა ც ი ა სსიპ - კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2014 წლის 29 დეკემბრის N30 ბრძანების შესაბამისად განხორციელებული საქმის მოკვლევის თაობაზე

2014 წლის 3 დეკემბერს, სსიპ - კონკურენციის სააგენტოში (შემდგომში - სააგენტო) წარმოდგენილ იქნა შპს „ჯორჯიან ტრანს ექსპედიცია-ფოთი“-ს განცხადება - ქ. ფოთში საავტომობილო-საკონტეინერო ტვირთების სატერმინალო მომსახურების ბაზარზე „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის სავარაუდო დარღვევის ფაქტზე. განმცხადებლის პოზიციით, დარღვევა გამოიხატებოდა შესაბამისი სახელმწიფო ორგანოს მხრიდან შპს „ჯორჯიან ტრანს ექსპედიცია-ფოთი“-ს კონკურენტი კომპანიის - შპს „ინლენდ კონტეინერ ტერმინალი“-ს მიერ ბაზარზე მონოპოლიური მდგომარეობის დაკავებისთვის ხელშეწყობაში.

წარმოდგენილი ინფორმაციით, 2011 წლიდან მოყოლებული, საბაჟო ორგანოები უარს აცხადებენ მათ ტერიტორიაზე მყოფი იმ კონტეინერების განბაჟებაზე, რომლებშიც განთავსებულია ავტომანქანები, თუ ეს კონტეინერები, საბაჟო პროცედურების განსახორციელებლად, არ იქნება შეყვანილი შპს „ინლენდ კონტეინერ ტერმინალი“-ს საწყობში.

ხსენებულ განცხადებასთან დაკავშირებით, კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2014 წლის 29 დეკემბერს გამოცემული N30 ბრძანების შესაბამისად, დაიწყო საქმის მოკვლევა „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის სავარაუდო დარღვევის ფაქტზე, რაც გულისხმობს სახელმწიფო ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მიერ კონკურენციის შეზღუდვის დაუშვებლობას.

როგორც საქმის გარემოებების შესწავლის შედეგად დადგინდა, შპს „ინლენდ კონტეინერ ტერმინალს“ გააჩნია სსიპ - შემოსავლების სამსახურის მიერ გაცემული ისეთივე სანებართვო მოწმობა, როგორც შპს „ჯორჯიან ტრანს ექსპედიცია-ფოთს“. მიუხედავად ამისა, ფოთის გაფორმების ეკონომიკურ ზონაში შეყვანილი ავტომობილებით დატვირთული კონტეინერების განბაჟების მიზნით, გამოიყენება შპს „ინლენდ კონტეინერ ტერმინალი“-ს საწყობის ნაწილი, რაც შემოსავლების სამსახურის განმარტებით, საბაჟო პროცედურების გამარტივებისა და მომხმარებელთათვის მაქსიმალური კომფორტის შექმნის უმთავრეს მიზანს ემსახურება. აღნიშნულს შედეგად მოყვება ყველა საჭირო პროცედურის ერთ სივრცეში განხორციელება, ასევე, დროისა და ფინანსური რესურსის დაზოგვა.

მოკვლევის მთელი პროცესი წარიმართა - „საქმის მოკვლევის წესისა და პროცედურის დამტკიცების თაობაზე“ კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2014 წლის 30 სექტემბრის №30/09-5 ბრძანებით დამტკიცებული პროცედურის შესაბამისად. მხარეებს/დაინტერესებულ მხარეებს, კანონმდებლობით დადგენილი წესის გათვალისწინებით, როგორც დოკუმენტაციის წარმოდგენის ეტაპზე, ასევე, სააგენტოში

გამართულ სხდომებზე, მიეცათ ადმინისტრაციულ წარმოებაში მონაწილეობის და საკუთარი პოზიციის/არგუმენტაციის წარმოდგენის შესაძლებლობა. ამასთან, შედგა შეხვედრები როგორც სსიპ - შემოსავლების სამსახურის, ასევე, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს უფლებამოსილ პირებთან.

საკითხის შეფასების შედეგად მიღებულ დასკვნაში, სააგენტო უთითებს, რომ მიუხედავად იმისა, თუ რამდენად ეფექტურად ხორციელდება საბაჟო პროცედურები ამა თუ იმ ტერმინალში, შემოსავლების სამსახურმა შპს „ჯორჯიან ტრანს ექსპედიცია - ფოთისთვის“ საბაჟო საწყობის სანებართვო მოწმობის გაცემით, ამ უკანაქნელს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის საფუძველზე მისცა სასაწყობო საქმიანობის განხორციელების უფლება და საბაჟო საწყობის ნებართვის გაცემით იქნა გამოხატული მისი თანხმობა, დაუშვას ეკონომიკური აგენტის მხრიდან საავტომობილო-საკონტეინერო ტვირთების სატერმინალო მომსახურების განხორციელების შესაძლებლობა. შესაბამისად, თუ ნებართვის მფლობელი რომელიმე სუბიექტი არ ასრულებს კანონმდებლობით მასზე დაკისრებულ მოვალეობას, შემოსავლების სამსახურის, როგორც ნებართვის გამცემი ორგანოს სამართლებრივ ბერკეტს წარმოადგენს პირის დაჯარიმება ან მისთვის ნებართვის გაუქმება ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის გზით.

საბოლოოდ, განსახილველი ფაქტის „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის „გ“ და „ე“ ქვეპუნქტების მიმართ ანალიზის შედეგად, დადგინდა ეკონომიკური აგენტის მიმართ შემოსავლების სამსახურის მხრიდან კონკურენციის შემზღვეველი ქმედების განხორციელების ფაქტი. უფრო კონკრეტულად, დადგინდა, რომ ადგილი აქვს „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის „გ“ ქვეპუნქტის დარღვევის ფაქტს, რაც გამოიხატება შპს „ჯორჯიან ტრანს ექსპედიცია - ფოთი“-ს სამეწარმეო საქმიანობის განხორციელების ხელისშემლაში.

ამასთან, დადგინდა, რომ ადგილი აქვს „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის დარღვევასაც, რადგან სსიპ - შემოსავლების სამსახურის

ქმედებაში გამოხატული გადაწყვეტილებით, უპირატესობა ენიჭება და საავტომობილო-საკონტეინერო ტვირთების სატერმინალო მომსახურების ბაზარზე მონოპოლიური მდგომარეობა ექმნება შპს „ინლენდ კონტეინერ ტერმინალ“-ს.

დარღვევის ფაქტის დადასტურებასთან ერთად, სააგენტოს გადაწყვეტილებით, შემოსავლების სამსახურს დაევალა „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის დარღვევის ფაქტის აღმოფხვრა და საავტომობილო-საკონტეინერო ტვირთების სატერმინალო მომსახურების ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტების თანაბარ კონკურენტულ გარემოში ჩაყენების უზრუნველყოფა. ასევე, გატარებული ღონისძიებების შესახებ გონივრულ ვადაში ინფორმაციის მიწოდება კონკურენციის სააგენტოსათვის.

ამასთან, „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ და „გ“ ქვეპუნქტების შესაბამისად, შემოსავლების სამსახურს წარედგინა განსახილველად სავალდებულო რეკომენდაციები ბაზარზე კონკურენტული გარემოს გაჯანსაღებისათვის.

სახელდობრ, სააგენტოს მიერ შემუშავებულ იქნა 4 რეკომენდაცია, რომლებიც მიმართულია „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის „გ“ და „ე“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული დარღვევის გონივრულ ვადაში აღმოფხვრისა და ბაზარზე თანაბარკონკურენტული გარემოს უზრუნველყოფისკენ. ასევე, აღნიშნული ბაზრის მომწესრიგებელი შესაბამისი ნორმატიული აქტების სრულყოფისკენ, რითაც შესაძლებელი უნდა გახდეს ერთი მხრივ, ბაზარზე შეთავაზებული მომსახურების ეფექტიანობისა და პროცესების სიმარტივის შენარჩუნება და მეორე მხრივ, კონკურენციის კანონმდებლობის დაცვა და მომავალში კონკურენციის შეზღუდვის პრევენცია.

ი ნ ფ ო რ მ ა ც ი ა ს ს ი ბ - კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2014 წლის 12 დეკემბრის N26 ბრძანების შესაბამისად განხორციელებული საქმის მოკვლევის თაობაზე

2014 წლის 7 და 12 ნოემბერს სსიპ - კონკურენციის სააგენტოში (შემდგომში - სააგენტო) წარმოდგენილ იქნა სს „ჯანმრთელობა“-ს განცხადებები, სს „ბალნეოსერვისი“-ს მიერ წყალტუბოს თერმულ-მინერალური წყლების სავარაუდო მონოპოლიზაციის ფაქტზე. განმცხადებლის პოზიციით, კონკურენციის კანონმდებლობის დარღვევა გამოიხატება სს „ბალნეოსერვისი“-ს (როგორც წყალტუბოს თერმულ-მინერალური წყლების მოპოვებაზე ლიცენზიის მქონე ერთადერთი კომპანიის) მიერ კონკურენტი კომპანიისათვის სამკურნალო წყლის გადაცემაზე უარის თქმაში, იმ პირობებში, როდესაც თავად სს „ბალნეოსერვისი“ სრულად ვერ ითვისებს აღნიშნულ წყალს და იგი იღვრება. ხსენებულ განცხადებებთან დაკავშირებით, კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2014 წლის 12 დეკემბრის N26 ბრძანების შესაბამისად, დაიწყო საქმის მოკვლევა სს „ბალნეოსერვისი“-ს მიერ „კონკურენციის შესახებ“ მე-6 მუხლის (დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენება) შესაძლო დარღვევის ფაქტზე. მოკვლევის ფარგლებში წარმოდგენილ მასალებზე დაყრდნობით, სააგენტომ შეისწავლა როგორც უშუალოდ კონკრეტული ფაქტი, რომელზეც განმცხადებელი აპელირებდა, ასევე, ლიცენზიანტის მიერ სალიცენზიო პირობების შესრულების მდგომარეობა და ზოგადად - წყალტუბოს თერმულ-მინერალური წყლების ბაზარზე არსებული კონკურენტული გარემო. მოკვლევის პროცესში, სალიცენზიო კანონმდებლობისა და დამკვიდრებული პრაქტიკის სიღრმისეულად გაცნობის, ლიცენზიანტის უფლება-მოვალეობების გარკვევისა და კონკრეტული ლიცენზიის თავისებურებების შესწავლის მიზნით, შედგა არაერთი შეხვედრა საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სისტემაში შემავალი შესაბამისი სტრუქტურების - სსიპ გარემოს ეროვნული სააგენტოსა და საქვეუწყებო დაწესებულება - გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის უფლებამოსილ პირებთან. მოკვლევის ფარგლებში, უშუალოდ წყალტუბოს ბალნეოლოგიური კურორტის მახასიათებლებისა და თავისებურებების დასადგენად, სააგენტოს მიერ, შესაბამისი დარგის პროფესიონალთაგან, მიღებულ იქნა კონსულტაციები და ექსპერტული შეფასებები. მოკვლევის მთელი პროცესი განხორციელდა „საქმის მოკვლევის წესისა და პროცედურის დამტკიცების თაობაზე“ კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2014

წლის 30 სექტემბრის №30/09-5 ბრძანებით დამტკიცებული პროცედურის შესაბამისად. მხარეებს/დაინტერესებულ მხარეებს, კანონმდებლობით დადგენილი წესის გათვალისწინებით, როგორც დოკუმენტაციის წარმოდგენის ეტაპზე, ასევე სააგენტოში გამართულ მოსამზადებელ და შემაჯამებელ სხდომებზე, მიეცათ ადმინისტრაციულ წარმოებაში მონაწილეობის და საკუთარი პოზიციის/არგუმენტაციის წარმოდგენის შესაძლებლობა. საბოლოოდ, განსახილველი ფაქტის „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ და „გ“ ქვეპუნქტების მიმართ ანალიზის შედეგად, არ დადასტურდა წყალტუბოს თერმულ-მინერალური წყლების ბაზარზე სს „ბალნეოსერვის“-ს მიერ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ და „გ“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების ფაქტი. მიუხედავად აღნიშნულისა, ბაზარზე არსებული კონკურენტული გარემოს შეფასებისა და მისი მდგომარეობის განმსაზღვრელი ფაქტორების გათვალისწინებით, სააგენტომ „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტით მინიჭებული უფლებამოსილების გათვალისწინებით, განსახილველად სავალდებულო რეკომენდაციები წარუდგინა ლიცენზიის მფლობელ ეკონომიკურ აგენტს - სს „ბალნეოსერვის“-ს და სახელმწიფო ხელისუფლების შესაბამის ორგანოებს. კერძოდ, სააგენტოს მიერ შემუშავდა 8 რეკომენდაცია, რომელთაგანაც - 5 მიმართულია შესაბამისი ადმინისტრაციული ორგანოებისადმი, ერთი - ლიცენზიის მფლობელი ეკონომიკური აგენტისადმი, ხოლო დანარჩენი ორი გულისხმობს შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელების მიზანშეწონილობას. წარდგენილი რეკომენდაციები, ძირითადად ეხება შესაბამისი სტრუქტურების მიერ ბუნებრივი რესურსების ათვისებისა/გამოყენების ეფექტიანი მონიტორინგის განხორციელების და სალიცენზიო პირობების შესრულების კონტროლის გამკაცრების აუცილებლობას. ამასთან, სააგენტოს დასკვნაში ყურადღებაა გამახვილებული იმ საკანონმდებლო ხარვეზებზე, რომელიც, გარკვეულწილად აფერხებს უფლებამოსილი სტრუქტურების საქმიანობის ეფექტურობას და საჭიროებს შესაბამის ცვლილებებს.

4. Instead of Conclusion: Recommendations for Economic Reforms

დასკვნისათვის

საქართველოში მიმდინარე ეკონომიკური

რეფორმის მხარდასაჭერად

ზემოაღნიშნულ დანართთან დაკავშირებით, საქართველოს მთავრობაში (კონკურენციის სააგენტო) მიმდინარე რეფორმა კეთილსინდისიერი კონკურენციის დაცვის მიმართულებით, ნამდვილად მნიშვნელოვანია და, აღნიშნულთან დაკავშირებით, განსაკუთრებული მადლიერება საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს და მის ყველა - ჯერ კიდევ ძალზე მცირერიცხოვან თანამშრომელს. ჩვენ, სხვადასხვა ეტაპზე, შესაძლოდ აქტიურ მონაწილეობას ვიღებდით ამ რეფორმაში - კანონმდებლობის განხილვის, სამეცნიერო ღონისძიებების ორგანიზებისა და მართვაში მეტი პროფესიონალიზმის მიმართულებებით.

ვფიქრობ, აუცილებელია კანონმდებლობის შემდგომი სრულყოფა და სააგენტოს საშტატო შემადგენლობის ოპერატიული რაციონალური გაფართოება. დაუშვებლად მიმაჩნია, ბაზრის კონცენტრაციის შესახებ იმპერატიული უნიფიცირებული ნორმების არსებობა კანონმდებლობაში - რატომ, მაგალითისათვის 40% და არა 30 ან 50. ასეთი ნორმები, მიზანშეწონილია, კანონქვემდებარე ნორმატიულ აქტებში დიფერენცირებული იყოს დარგობრივ და რეგიონალურ ჭრილებში, ამასთანავე, ყოველწლიური და ყოველკვარტალური შედეგების გათვალისწინებით.

ამჯერად, საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში, 2019 წლის 16 იანვარს გამართული ჩემი საჯარო ლექციის დებატებში მონაწილეობისათვის, განსაკუთრებული მადლიერება მინდა გამოვხატო კოლეგა დოქტორ დავით ჩლაიძისა და უნივერსიტეტ გეომედის სტუდენტების - გენო ბოჭოიძის, თამარ ჩაფიძის, ნინო სტეფნაძის, სალომე ებრელიძის, ლანა ყანჩაველის, ხატია ტლაშაძის, თინათინ

ოქროაშვილს, ევა გუთანაიძის, გიორგი კოსტავას, მიხეილ ნაჭყეპიას, საბა ჟღენტისა და რამაზ რობაქიძის მისამართით და მინდა ვირწმუნო, რომ კანონმდებლობის შემდგომი სრულყოფა საჯარო განხილვების საფუძველზე განხორციელდება.

ჩემს მიერ, ფიზიკის ომის კანონის მსგავსად, ეკონომიკური კონკურენციის ძალის განსაზღვრა თუ გვეხმარებოდა, რომ ბაზრის ბირთვში მიმდინარე კონკურენტული მოვლენები შეფასებულიყო, ჩემი ახალი რეკომენდაცია კონკურენციის საშუალოშეწონილი შეფასების შესახებ, საშუალებას მოგვცემს, ბაზარი, კონკურენტულობის თვალსაზრისით, მაქსიმალურად სრულად - მეტად სრულყოფილად (სისტემურად) შევაფასოთ. ამ ახალი შეფასების მეთოდის საფუძველზე, სხვადასხვა კონკრეტულის განზოგადების მაგალითზე, გამოვლინდა, რომ ჩინეთის ბაზარზე კონკურენტების მნიშვნელოვანი მეტობის მიუხედავად, აშშ-სა და შვეიცარიაში კონკურენციის დონე დაახლოებით 350-360%-ით მეტია და ინვესტორის ინტერესი ჩინურ ბაზრებზე, გამოწვეულია იაფი რესურსფაქტორების მიზეზებით, რაც საბოლოო ჯამში დაბალანსდება და გრძელვადიან სტრატეგიაში, როგორც ჩვენი გაანგარიშებები ადასტურებს, უპირატესობა მიენიჭება უფრო მაღალტექნოლოგიურ ამერიკულ და ევროპულ ბაზრებს.

ჩემი კვლევის უახლესი შედეგების მიხედვით, კონკურენციის დონე შეიძლება განისაზღვროს შემდეგი ფორმულით:

კონკურენციის დონე=ბაზრის ეფექტიანობა/კომპანიების საშუალოშეწონილი ხვედრიწონა

აუცილებლობად მიმაჩნია, რომ ბაზრის კონკურენტუნარიანობა პირველ რიგში განისაზღვროს ბაზრის ეფექტიანობის მაჩვენებლებით, მათ შორის პროდუქტიულობის (მაგალითად, შრომის მწარმოებლურობა, კაპიტალუკუგება და სხვადასხვა რესურსის გამოყენების ინტენსივობა) და რენტაბელობის (საკუთარი კაპიტალის, აქტივების და ინვესტირებული კაპიტალის მომგებიანობა და ა.შ.) სახით.

ბაზარზე შეიძლება ძალიან ბევრი კონკურენტი ოპერირებდეს, მაგრამ ბაზარი არაეფექტიანი იყოს. ეს არ ნიშნავს, რომ რაოდენობრივი მაჩვენებლები იგნორირებული

უნდა იყოს - ისინი, შესაძლებელია, დამატებით გამოვიყენოთ მეტად კომპლექსური - სრულყოფილი შეფასებისათვის.

ზემოაღნიშნული კომპანიების საშუალოშეწონილი ხვედრიწონა დამოუკიდებლადაც შეიძლება გამოვიყენოთ ბაზრის კონკურენციის შეფასებისათვის:

$$\text{კომპანიების საშუალოშეწონილი ხვედრიწონა} = \sum_{i=1}^n (S_i V_i) / V,$$

სადაც n არის ბაზარზე არსებული კომპანიების რაოდენობა;

S_i – i კომპანიის საბაზრო წონა პროცენტებში;

V_i – i კომპანიის მოცულობა დოლარებში;

V – ბაზრის სრული ტევადობა დოლარებში.

მაგალითად, თუ ერთგვაროვანი ბაზრის მოცულობა 200 მილიარდ დოლარს შეადგენს და 3 კომპანია წარმოდგენილია 40; 60 და 100 მილიარდი დოლარით, კომპანიების საშუალოშეწონილი წონა იქნება $(20\% \times 40 + 30\% \times 60 + 100 \times 50\%) / 200 = 38\%$.

ბუნებრივია, სამივე კომპანიის საშუალოარითმეტიკული წონა იქნება $100/3 = 33.3\%$, მაგრამ 38%, ვფიქრობ, დამეთანხმებით, უფრო ზუსტად ასახავს რეალურ სიტუაციას.

თუ აღნიშნული 200 მილიარდიანი ბაზარი, წარმოდგენილი იქნება 3 კომპანიით - შესაბამისად, 198; 1 და 1 მილიარდი დოლარით, მათი საშუალოშეწონილი იქნება $98,015\%$ ($198 \times 99\% + 1 \times 0,5\% + 1 \times 0,5\%$), რაც, ვფიქრობ, 33,3%-ზე უკეთ და ჰერფინდალ-ჰირშმანის ინდექსზე უფრო თვალსაჩინოდ ასახავს, რომ ბაზარი მნიშვნელოვნად კონცენტრირებულია რეალური საბაზრო ძალის მქონე კომპანიის გარშემო.

About Revaz Lordkipanidze

- Biographical Dictionary of Georgia about Revaz Lordkipanidze. - Tbilisi, Georgian Parliamentary Library.
- Encyclopedic Dictionary of Economics (Issued by A. Silagadze and others) about Revaz Lordkipanidze. - Tbilisi, TSU, Publishing House "Innovation", 2005.
- Georgian Technical University about Revaz Lordkipanidze News “Competition theory’s "sensational" implicit defects and urgent regulations”. - Tbilisi, 2018, 2 Feb.
- University Geomedi about Revaz Lordkipanidze Public Lecture. - Tbilisi, 2016, 11 May.
- Short Economic-Financial Encyclopedic Dictionary about Revaz Lordkipanidze. - Lipartia Z. Financial Management Philosophy, Tbilisi, Publishing House "Universal", 2017.
- Work of Academic Doctor of Economy David Chlaidze about Revaz Lordkipanidze [44]
- See <http://revaz-lordkipanidze.simplesite.com/>

Revaz Lordkipanidze was born in 1965. He graduated Tbilisi State University with Honored Diploma (1986), Institute of Economy and Law (Georgian Academy of Sciences, 1990), St. Petersburg State University with diploma of doctor (1998–1999), was member (first from post USSR countries) of The Academy of Political Science (NY, United States) with certificates (1998–2010), with successfully certify of Harvard University (Courses “U.S. Public Policy: Social,

Economic and Foreign Policies”, “Justice”, 2018), EU TACIS Project (Cleaner production, 2003) and University of Minnesota (The United States, Training program, 2011), elected academician of Georgian Academy of Economic Sciences (2013). Revaz Lordkipanidze was the acting minister of Economy in Adjara region (1993-1998).

Now he is Professor of University Geomedi. As young doctor of sciences (1999) he granted with the first quality scholarship of President of Georgia (2001), he is gold medalist of Georgian Ministry of Education and he is written in Georgian Economic encyclopedia. Revaz Lordkipanidze is the author of 250 works, including 12 monographs. Hobby - Christian chants, mathematics, basketball, swimming, etc.

Revaz Lordkipanidze is the youngest candidate (at the age of 25) and Doctor of Economic Sciences in Georgia (at the age of 34) and after registration in the international scientific network of the ResearchGate (2018), the Rating of his works quickly grew to Total Research Interest 528.8 (2019, Jan 30), which was higher than the rating of even some Nobel laureates and many experienced economists.

The Newest References

1. Revaz Lordkipanidze, Results of my Public Lecture - Birth of Theoretical School of Competitive Management - New MBA: Management By Abilities. - Tbilisi, Philanthropic Research Academy about the Public Lecture, As E-Book, 2019: 20.

<https://www.researchgate.net/publication/330545935> Results of my Public Lecture - Birth of Theoretical School of Competitive Management - New MBA Management By Abilities - Tbilisi Philanthropic Research Academy about the Public Lecture As E-Book 2019

2. Revaz Lordkipanidze, Management Theoretical Schools and, According to Time Requirements, our New Direction. - "Iveria", Pro Bono Publico, 2019/Jan 21: 6. <http://iveria.biz/1702--.html>

[https://www.researchgate.net/publication/330521581 Management Theoretical Schools and According to Time Requirements our New Direction - Iveria Pro Bono Publico 2019Jan 21 6 httpiveriabiz1702--html](https://www.researchgate.net/publication/330521581_Management_Theoretical_Schools_and_According_to_Time_Requirements_our_New_Direction_-_Iveria_Pro_Bono_Publico_2019Jan_21_6_httpiveriabiz1702--html)

3. Revaz Lordkipanidze, Principles for Perfection of International Competition and Competitive Management. - Tbilisi, Philanthropic Research Academy for the Public Lecture, As E-Book, 2019: 153.

[https://www.researchgate.net/publication/330355167 Principles for Perfection of International Competition and Competitive Management - Tbilisi Philanthropic Research Academy for the Public Lecture As E-Book 2019 153](https://www.researchgate.net/publication/330355167_Principles_for_Perfection_of_International_Competition_and_Competitive_Management_-_Tbilisi_Philanthropic_Research_Academy_for_the_Public_Lecture_As_E-Book_2019_153)